

สุยามรณจสุส เตปิฏกํ

๒๙

สุตตนตปิฏเก
ขุททกนิกายสุส
มหานิทเทโส

ห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ

มหานิทฺเทโส

๒๙๔.๓๑๑
๓ ๙๙ ๙
ค. ๙๙๑.๓

สยามรัฐสัปดาห์

สัปดาห์สัปดาห์ เกษตรกรรม

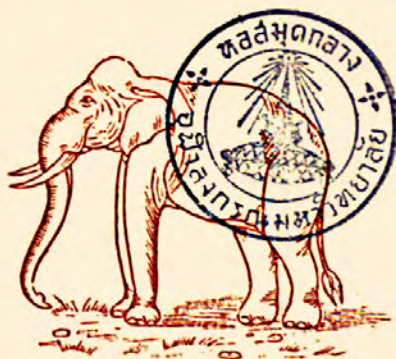
มหานิติศาสตร์

อุทัยคุณเรน เทวโมทนา ฮาโต โสจิโต

กิตติโสภณคุณเรน เทวมนิชา

ปุ่น โสจิโต

ราชบัณฑิตยสถาน สยามรัฐสภา มหาชน มุททามิโต

สยามรัฐสภา ราชบัณฑิต

มหามกุฏราชวิทยาลัย ปกาสิต

พุทธปรินิพพานา ๒๕๖๔

34495

มกราคมตามพระราชบัญญัติ

กรุงเทพ ฯ

โรงเรียนพาณิชยการหอการค้าไทย

กิตฺตฺนປຕຸຕ໌

ອງຸຊກວກຸຕິໂກ

ປຊໂມ ກາມສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	ອງເກ ໑
ທຸຕິໂຍ ຄຸກຸງຊກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໒໒
ຕຕິໂຍ ທຸງຊຸງຊກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໗໒
ຈຸຕຸຕໂກ ສຸກຸກຸງຊກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໒໒
ປຸວຈໂມ ປຸກຸກຸງຊກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໑໒໒
ຄຸງໂຊ ຫຼາສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໑໒໑
ສຸຕຸຕໂມ ຕິສຸຕ໌ເມຕຸເຍຍສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໑໒໒
ອງຸຊໂມ ປຸສຸກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໑໒໒
ນວໂມ ມາຄນຸທິຍສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໒໒໐
ທຸຕໂມ ປຸກຸກຸງຊກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໒໒໑
ເອກາທຸຕໂມ ກຸດຖວິວາທສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໓໐໕
ທຸວາທຸຕໂມ ຈຸພວິຍຸທສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໓໒໑
ເຕຣສໂມ ມຸກຸວິຍຸທສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໓໒໑
ຈຸກຸທຸຕໂມ ຕຸວຸກຸກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໔໐໒
ປຸວຸດເຣສໂມ ອຕຸຕທຸກສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໔໒໒
ໂສພສໂມ ສາຸກຸປຸຕສຸຕຸຕນິທຸເທໂສ	„ ໕໒໒

ศุทนต์ปิฎก ชุททกนิกายศุท มหานิทเทโส

นโม ศุทนต์ ภควโต อรหโต สมมาสัมพุทฺธสฺส ฯ

อฏฺฐกวกคฺคิโก

ปจฺจิม กามศุทนต์นิทเทโส

[๓] กามํ กามยमानศุทนต์ ศุทนต์ เจ ทํ สมฺมชฺเฌติ
อทฺธา ปิติมโน โหติ ตทฺธา มจฺโจ ยทิจฺฉติ ฯ

[๒] กามํ กามยमानศุทนต์ กามาติ ชุทฺทวนโต เทว กามา
วตฺตูกามา จ กิเลศกามา จ ฯ

กตเม วตฺตูกามา ฯ มหานีกา ฐปา มหานีกา ชุทฺธา
มหานีกา คณฺหา มหานีกา วธฺมา มหานีกา โนฏฐพฺพา ชตุตฺตวณฺหา
ปาปฺปรณฺหา ทาสฺสทาสฺสา อเชหฺกา กุกฺกฏฐฺฐกรฺหา หตฺถิกฺกวาสุตฺตวณฺหา
เชตฺตํ วตฺตุ หิรณฺณํ สุวณฺณํ คามนิคมราชธานีโย รฐฐฺฐญฺจ
ชนฺปนฺโท จ โกโส จ โกฏฐฺฐาคารณฺจ ยงฺกิณฺจ รัชฌ์ยวตฺต
วตฺตูกามา ฯ อมฺมิจฺจ อคฺคตา กามา ชนาคตา กามา ปจฺจุปฺปณฺหา
กามา ชชฺชตฺตวณฺหา กามา พหิทฺฐา กามา ชชฺชตฺตพหิทฺฐา กามา
หิณฺหา กามา มชฺชณฺนิมา กามา ปณฺธิตา กามา ชาปายิกา กามา
มานุสฺสิกา กามา ทิพฺพา กามา ปจฺจุปฺปญฺจिता กามา นิมฺมิตา
กามา ปรมิณฺนิมา กามา ปริคฺคหิตา กามา อปฺริคฺคหิตา กามา

มมายิตา กามา อมมายิตา กามา สัพเพมี กามาจจวรา ฐมา
 สัพเพมี รูปาจจวรา ฐมา สัพเพมี อรูปาจจวรา ฐมา ตณฺหา-
 จตุฏฺกกา ตณฺหารมฺมณา กามนียฺยฺเจเน รชฺชนียฺยฺเจเน มทนียฺยฺเจเน
 กามา อิมะ อุกฺกนฺติ จตุฏฺกามา ฯ

กตเม กิเลตฺตกามา ฯ ฌนฺโต กาโม วาโค กาโม ฌนฺท-
 วาโค กาโม สงฺกนฺโปกฺกาโม วาโค กาโม สงฺกนฺปฺปวาโค
 กาโม โย กามะสุ กามจฺจนฺโต กามวาโค กามนฺนฺติ กาม-
 ตณฺหา กามเสนฺโท กามปริพาโห กามมฺุจฺจา กามชฺโฆธํ
 กาโมโฆ กามโยโค กามุปาทานํ กามจฺจนฺตํวณฺ

อทุกฺกํ กาม เต มฺุถํ สงฺกนฺปา กาม ชายสี

น ตํ สงฺกนฺปฺปยิตฺตํมิมิ เอวํ กาม น เหฬิสี ฯ

อิมะ อุกฺกนฺติ กิเลตฺตกามา ฯ กามํ กามยมานสูตรํ กามํ กามย-
 มานสูตรํ อิจฺจมานสูตรํ สํทียมานสูตรํ ปตฺตกยมานสูตรํ ปิทยมานสูตรํ
 อภิชฺชปฺปมานสูตรํ กามํ กามยมานสูตรํ ฯ

[๓] ตสูตรํ เจ ตํ สมิชฺฌตฺตํ ตสูตรํ เจติ ตสูตรํ ชฺชตฺติยสูตรํ
 วา พุราหุมนสูตรํ วา เวตฺตสูตรํ วา สุตฺตสูตรํ วา คหฺนฺจสูตรํ วา
 ปพฺพชิตสูตรํ วา เทวสูตรํ วา มนุสฺสสูตรํ วา ฯ ตนฺติ จตุฏฺกามา
 อุกฺกนฺติ มนาวีกา รูปา มนาวีกา สทฺททา มนาวีกา คนฺธา มนาวีกา
 วสา มนาวีกา โผฏฺฐพฺพทา ฯ สมิชฺฌตฺตํ อิจฺฌตฺติ สมิชฺฌตฺติ ฌกฺติ
 ปฏฺฐิฌกฺติ อธิคจฺจตฺติ ฌนฺตํตฺติ ตสูตรํ เจ ตํ สมิชฺฌตฺติ ฯ

[๔] อทฺธา ปิติมโน โหตฺติ อทฺธาติ เอกังสวณํ นิสฺสํสยวณํ
 นิทฺกขวณํ อเทวธมฺวณํ อเทวพหฺวณํ นิโยทวณํ อปฺปนฺนทวณํ
 อตฺตทปฺนทวณเมตฺถ อทฺธาติ ฯ ปิตฺตํ ยถา ปณฺญากามคฺคณปฺริยสณฺณตฺตทา
 ปิตฺติ ปามุชฺชํ อโสมทนา ปโมทนา ทาโส ปหาโส วิตฺติ ตฺวฺจฺจิ
 โสทกฺโข อตฺตมณฺดา อภิปรุณฺดา จิตฺตตฺถสฺส ฯ มโนติ ยํ จิตฺตํ
 มโน มานสํ ททํ ปณฺทวํ มโน มนายตฺนํ มนินฺทวียํ วิญฺญาณํ
 วิญฺญาณทฺตทฺททฺท ทชฺชา มโนวิญฺญาณทฺตทฺท ทยํ อจฺจุติ มโน ฯ
 ทยํ มโน อิมาย ปิตฺติยา สทฺกโต โหติ สทฺชาโต สํสฺสวโจ สมนฺยทฺตโต
 เอกุปฺปาโท เอกนิโรธो เอกวตฺตโก เอการมฺมโน ฯ ปิติมโน
 โหตฺติ ตฺวฺจฺจมโน หฺจฺจมโน ปหฺจฺจมโน อตฺตมโน อุกฺกมโน
 สมนฺทิตมโน โหตฺติ อทฺธา ปิติมโน โหติ ฯ

[๕] อทฺธา มจฺโจ ยทิจฺจตฺตติ อทฺธาติ อทฺธา อภิตฺตวา
 ปฺริยอภิตฺตวา อตฺตคณฺตวา วิญฺญิตฺตวา ฯ มจฺโจติ สทฺโต นโร มานโว
 โปโส ปุคฺคโต ชฺวโร ชาทฺท ชนฺตฺต อิทฺททฺท มนุสฺส ฯ ยทิจฺจตฺตติ ยํ
 อิจฺจติ ยํ สาทฺทิตฺติ ยํ ปทฺเตติ ยํ ปิเหติ ยํ อภิชปฺปติ ฐปฺปํ วา สทฺทํ
 วา คณฺฐํ วา รสํ วา โสณฺฑพฺพํ วาติ อทฺธา มจฺโจ ยทิจฺจติ ฯ
 เตนหา ภคฺวา

กามํ กามยमानสฺส ตตฺถ เจ ตํ สมิชฺเชติ

อทฺธา ปิติมโน โหติ อทฺธา มจฺโจ ยทิจฺจตฺตติ ฯ

[๖] สัทส เจ กามยมานสฺส^๑ ฉนฺทชาตสฺส ชนฺตฺโน
เต กามา ปริหายนฺติ สตฺถวิทฺโธว รุปฺปติ ฯ

[๗] สัทส เจ กามยมานสฺสํ สัทส เจติ สตฺถ ชตฺติยสฺส วา
พฺรหฺมณสฺส วา เวตฺสสฺส วา สุตฺทสฺส วา คหฺนุสฺส วา ปพฺพชิตสฺส
วา เทวสฺส วา มนุสฺสสฺส วา ฯ กามยมานสฺสํ สัทส กามยมานสฺส
อิจฺฉมานสฺส สํทียมานสฺส ปตฺถยมานสฺส มียมานสฺส อภิขปฺป-
มานสฺส ฯ อถวา กามตณฺหา ยายติ นิยุติ ญฺยติ ตํหริยติ ฯ
ยถา หตฺถิยาเนน วา อตฺถยาเนน วา โคยาเนน วา อชฺชาเนน
วา เมณฺฑกยาเนน วา โยจฺจยาเนน วา ชฺรยาเนน วา ยายติ
นิยุติ ญฺยติ ตํหริยติ เอวเมว กามตณฺหา ยายติ นิยุติ
ญฺยติ ตํหริยตฺติ สัทส เจ กามยมานสฺส ฯ

[๘] ฉนฺทชาตสฺส ชนฺตฺโนติ ฉนฺโทติ โย กาเมสุ กามจฺฉนฺโท
กามวํโค กามนฺนฺติ กามตณฺหา กามเสฺนฺโท กามปริพาโห กาม-
มุจฺฉา กามชฺโณธํ กามโมโห กามโยโค กามุปาทานํ กามจฺฉนฺท-
นํวณํ สตฺส โส กามจฺฉนฺโท ชาโต โหติ สณฺชาโต นิพฺพตฺโต
อภินิพฺพตฺโต ปาตุญฺโต ฯ ชนฺตฺโนติ สตฺถสฺส นวสฺส มานวสฺส
โปตฺส ปุคฺคสฺส ชิวสฺส ชาตฺส ชนฺตฺส อินฺทฺส มนุสฺสํ สัท
ฉนฺทชาตสฺส ชนฺตฺโน ฯ

[๙] เต กามา ปริหายนฺตฺติ เต วา กามา ปริหายนฺติ

๑ ย. กามยมานสฺส ฯ

โส วา กามะหิ ปริหายติ ฯ

กถํ เต กามา ปริหายนฺติ ฯ ตสฺส ติวฺจฺนตฺสเสว เต
โภเค ราชานํ วา หรณฺติ โจรํ วา หรณฺติ อคฺคิ วา
ทหติ อุกํ วา วหติ อปฺปียา วา ทายาทา หรณฺติ นีหิตํ
วา นาคิจฺจจติ* ทุปฺปยุตฺตา วา กมฺมณฺตา ภิชฺชนฺติ กุเล
วํ กุตฺตณฺณปโก^๑ อปฺปชฺชติ โย เต โภเค วิกิริติ วิชเมติ
วิทฺธํเสติ อนิจฺจตาเยว อฏฺฐมํ^๒ เอวํ เต กามา หายนฺติ
ปริหายนฺติ ปริทฺธํเสนฺติ ปริจฺจชฺชนฺติ^๓ อนฺตรชายนฺติ วิปฺปลชฺชนฺติ ฯ

กถํ โส กามะหิ ปริหายติ ฯ ติวฺจฺนตฺสเสว เต โภคา โส
จวติ มรติ อนฺตรชายนฺติ วิปฺปลชฺชนฺติ เอวํ โส กามะหิ หายติ
ปริหายติ ปริทฺธํเสติ ปริจฺจชฺชนฺติ^๓ อนฺตรชายนฺติ วิปฺปลชฺชนฺติ ฯ

โจรา หรณฺติ ราชานํ อคฺคิ ทหติ นสฺสติ

อโถ อนฺเตน ชหติ สํวรํ สปริคฺคหํ

เอตทณฺณาย เมธาวํ ภูณฺเชถ ๑ ทเทถ ๑

ทตฺวา ๑ ภูตฺวา ๑ ยถานุภาวํ

อนินฺทิตो สํคฺคมฺเปติ ชานฺนฺติ ฯ

เต กามา ปริหายนฺติ ฯ

[๓๐] สํสํวิทฺโธวํ รุปฺปํคํติ ยถา อโยมเยน วา สํสํ
วิทฺโธวํ อฏฺฐมเยน วา สํสํ ทนฺตมเยน วา สํสํ วิธํณมเยน

๑ กุตฺตณฺณปโก ๒ ปาโง ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มัตฺตเปตฺตปมา กามา พหุสาขารณญฺเฌนาติ ปสฺสณฺโต วิภูษมฺภนโต
 กามะ ปวิขฺเซติ ตินฺนุทฺตปมา กามา อนุทฺทหนฺนญฺเฌนาติ ปสฺสณฺโต
 วิภูษมฺภนโต กามะ ปวิขฺเซติ อังการกาสฺตปมา กามา มหา-
 ปรีพาหญฺเฌนาติ ปสฺสณฺโต วิภูษมฺภนโต กามะ ปวิขฺเซติ สฺมึน-
 ญฺปมา กามา อิตฺตฺตปจฺจุปฺญฺจํญฺเฌนาติ ปสฺสณฺโต วิภูษมฺภนโต
 กามะ ปวิขฺเซติ ยาจิตฺตปมา กามา ตาวกาทิกญฺเฌนาติ ปสฺสณฺโต
 วิภูษมฺภนโต กามะ ปวิขฺเซติ รุกฺขมฺลปมา กามา สมฺภวณฺชน-
 ปรีภวณฺชนญฺเฌนาติ ปสฺสณฺโต วิภูษมฺภนโต กามะ ปวิขฺเซติ
 อสฺสึญฺปมา กามา อธิกนฺตญฺเฌนาติ^๑ ปสฺสณฺโต วิภูษมฺภนโต
 กามะ ปวิขฺเซติ สํตฺติสฺตฺตปมา กามา วิหิวิขฺเณญฺเฌนาติ ปสฺสณฺโต
 วิภูษมฺภนโต กามะ ปวิขฺเซติ สंपตฺติรฺปมา กามา สंपปฺปฺริภวญฺเฌ-
 นาติ ปสฺสณฺโต วิภูษมฺภนโต กามะ ปวิขฺเซติ อคฺคิกฺขนฺรฺปมา
 กามา มหคฺคิตาปนญฺเฌนาติ^๒ ปสฺสณฺโต วิภูษมฺภนโต กามะ
 ปวิขฺเซติ ๑ พุทฺธานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี วิภูษมฺภนโต กามะ
 ปวิขฺเซติ รมฺมานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี สํฆมานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี
 สํตฺตานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี จาคานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี เทวตานุสฺสํติ
 ภาเวญฺโตมฺปี อานาปานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี มรณานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี
 กายคตาสํติ ภาเวญฺโตมฺปี อูปสมานุสฺสํติ ภาเวญฺโตมฺปี วิภูษมฺภนโต
 กามะ ปวิขฺเซติ ๑ ปจฺมํ ฌานํ ภาเวญฺโตมฺปี วิภูษมฺภนโต

• ๑. อธิกญฺณญฺเฌนาติ ๑ ๒. มหคฺคิตาปนญฺเฌนาติ ๑

๘ ๘๓
ศุภคณฺธมฺปิฏเก ชุทฺทกนิกายสํส มหานิทฺเทโส [๓๓]

กามะ ปริวชเชติ ทุติยํ ฌานํ ภาวะนุโตมี คติยํ ฌานํ
ภาวะนุโตมี จตุตฺถํ ฌานํ ภาวะนุโตมี อากาสาณญายตน-
สํมาปคฺคิ ภาวะนุโตมี วิญญาณญายตนสํมาปคฺคิ ภาวะนุโตมี
อาภิมุจญายตนสํมาปคฺคิ ภาวะนุโตมี เนวสณฺณานาสณฺณายตน-
สํมาปคฺคิ ภาวะนุโตมี วิกฺขมฺภนโต กามะ ปริวชเชติ ฯ เถวํ
วิกฺขมฺภนโต กามะ ปริวชเชติ ฯ

กถํ สํมุจฺเจทโต กามะ ปริวชเชติ ฯ โสตาปคฺคติมคฺคํ
ภาวะนุโตมี อปายกมนํเยะ กามะ สํมุจฺเจทโต ปริวชเชติ สกทหา-
คามิมคฺคํ ภาวะนุโตมี โยพาริเก กามะ สํมุจฺเจทโต ปริวชเชติ
อนาคามิมคฺคํ ภาวะนุโตมี อณฺุสทคเต กามะ สํมุจฺเจทโต ปริ-
วชเชติ อรหตฺตมคฺคํ ภาวะนุโตมี สํพุเพน สํพุพฺ สํพุพฺภา สํพุพฺ
อเสสํ นิสฺเสสํ สํมุจฺเจทโต กามะ ปริวชเชติ ฯ เถวํ สํมุจฺเจทโต
กามะ ปริวชเชตฺติ โย กามะ ปริวชเชติ ฯ

[๓๓] สํปสฺเสว ปทหา สิริโรติ สโป ธุจฺจติ อหิ ฯ เกณตฺถเกณ
สโป ฯ สํสํปนฺโต คจฺจตฺติ สโป ฯ ภูชฺชนฺโต คจฺจตฺติ ภูชฺชโค ฯ
ธุเรณ คจฺจตฺติ ธุโรโค ฯ ปนฺนสิริโร คจฺจตฺติ ปนฺนโค ฯ สิริเวณ
สํปตฺติ สิริสโป ฯ วิเต สยตฺติ วิธาสโย ฯ คุหาบํ เสตฺติ
คุหาสโย ฯ ทาฆมา คสฺส อากุโรติ ทาฆมาคุโร ฯ วิสํ คสฺส
โฆรณฺติ โฆรวิโส ฯ ชิวฺหา คสฺส ทฺวิธาติ ทฺวิชิวฺหา ฯ ทฺวิหิ

๓ วิธสโยติมี ปาโฐ ฯ

ชีวหาหิ รสํ สายตํคิ ทิรสนฺณ ๑ ยถา ปฺริโส ชีวิตฺกามา
อมริตฺกามา สุตฺกามา ทุกฺชปฺฏิโกโต ปาเทน สปฺสริ วชฺเชยฺย
วิจชฺเชยฺย ปวิวชฺเชยฺย อภินิวชฺเชยฺย เขวเมว สุตฺกามา ทุกฺช-
ปฺฏิโกโต กามे วชฺเชยฺย วิจชฺเชยฺย ปวิวชฺเชยฺย อภินิวชฺเชยฺยาคิ
สฺปสฺสเสว ปทา สิริโร ๑

[๑๔] โสมนํ วิสตุคฺคิโก โลเก สโต สมตฺติวคฺคตํคิ โสติ โย
กามे ปวิวชฺเชติ ๑ วิสตุคฺคิกา อูจฺจติ ตณฺหา โย ราโค
ธรรมาโค อหฺนโย อหฺนโรโซ นนฺทิ นนฺทิราโค จิตฺตสฺส
ธรรมาโค อิจฺฉา มุจฺฉา อชฺโณธํ เเคโซ ปตฺติเคโซ สงฺโก
ปญฺโก เอชา มายา ชนิกา สณฺชนํ สัพฺพิณํ ชาตินํ สวิตา
วิสตุคฺคิกา สุตฺตํ วิสฺฐา อายฺหํ ทุตฺติยา ปณฺธิ ภวเนตฺติ วณฺ
วณฺโถ สหฺนโว สหฺนโห อเปกฺขา ปฏฺิพฺพชา อาสา อาสํสํสา
อาสํสํสํคตํ รูปํสา สทฺทสา คณฺธสา รสํสา โฆจฺจพฺพสา
ตาภาสา ธนาสา ปุตฺตสา ชีวิตาสา ชบฺปา ปชบฺปา อภิชบฺปา
ชบฺปา ชบฺปนา ชบฺบิํคตํ โถลฺลปฺปา โถลฺลปฺปายนา โถลฺลปฺปา-
ยิตฺตํ ปุจฺฉณฺจิกตา สารุณฺณยา อธมฺมราโค วิสมฺโตโก
นิกฺขติ นิกามนา ปตฺตนา มึหนา สมนฺปตฺตนา กามตฺตนา
ภวตฺตนา จิภวตฺตนา รูปตฺตนา อรูปตฺตนา นิโรชตฺตนา รูป-
ตฺตนา สทฺทตฺตนา คณฺธตฺตนา รสํตฺตนา โฆจฺจพฺพตฺตนา ธมฺม-

๑ สตุคฺคิมี ปาไซ ๑

โย กาเม ปริวชเชติ สปัธเสว ปทา สีโร
โสมนิ วิสตุคิกิ โถเก สโต สมติวตุคิตี ๑

[๑๕] เขตต์ วตุฏฺ ภิรณณํ วา ควาสุสํ ทาสโปริสํ
ถิโย พนชฺช ปุณฺณ กาเม โย นโร อนุกิขณฺณติ ๑

[๑๖] เขตต์ วตุฏฺ ภิรณณํ วาติ เขตฺตุนฺติ สาลิกเขตต์
วํหิกเขตต์ มุกคฺกเขตต์ มาสฺกเขตต์ ยวฺกเขตต์ โคฐมกฺกเขตต์
ติตฺกเขตต์ ๑ วตุฏฺนฺติ ฆรวตุฏฺ โกฏฐวตุฏฺ ปุเรวตุฏฺ ปจุฉาวตุฏฺ
ธารามวตุฏฺ วิหารวตุฏฺ ๑ ภิรณณนฺติ ภิรณณํ อฺจุจติ กหาปโณติ
เขตต์ วตุฏฺ ภิรณณํ วา ๑

[๑๗] ควาสุสํ ทาสโปริสนฺติ ภวนฺติ คาโว อฺจุจนฺติ ๑
ธสฺสาติ ปสฺสกาทโย อฺจุจนฺติ ๑ ทาสาติ จตฺตาวโร ทาสา อนฺโต-
ชาตโก ทาโส ธนุกกิตโก ทาโส สามํ วา ทาสวียํ อฺเปติ
ธกามโก วา ทาสวียํ อฺเปติ ๑

ธามาย ทาสาบี ภวนฺติ เทเก
ธเนน กิตาบี ภวนฺติ ทาสา
สามณฺสํ เอเก อฺปยนฺติ ทาสี
ภยาปณฺณณานี ภวนฺติ ทาสา ๑

โปริสนฺติ ตโย ปุริสา ภชกา กมฺมกฺวา อฺปฺสวโนติ ควาสุสํ
ทาสโปริสํ ๑

[๑๘] ถิโย พนชฺช ปุณฺณ กาเมติ ถิโยติ อิตฺถํปริศฺศโก อฺจุจติ ๑

พณฺธุติ จตุตาโร พณฺธุ ฌาติพณฺธุวาปี พณฺธุ โคตฺตพณฺธุวาปี
พณฺธุ มนุสฺสพณฺธุวาปี พณฺธุ สิปฺปพณฺธุวาปี พณฺธุ ฯ ปุณฺณ กามเมติ
พณฺธุ กามเม ฯ เขตเต ปุณฺณ กามา มนฺทีกา รุปา ฯ เป ฯ มนฺทีกา
โณฏฺฐพฺพชาติ ติโย พณฺธุ ปุณฺณ กามเม ฯ

[๑๙] โย นโร อหฺนฺคิขฺมคฺคิ โยติ โย ยาทิโส ยถายุตฺโต
ยถาวิหิตฺโต ยถาปกาโร ยถุจฺจวนฺนปฺปตฺโต ยํมมมฺสมนฺนาคโต ชฺชติโย
วา พุราหฺมโณ วา เวสฺโส วา สฺสทฺโท วา กหฺนุโส วา ปพฺพชฺชิตฺโต
วา เทโว วา มนุสฺสโส วา ฯ นโรติ สฺสทฺโต นโร มานโว
โปโส ปุคฺคโต ชฺชโว ชฺชาตุ ชฺชนฺตุ อหฺนฺคิ มนุสฺส ฯ อหฺนฺคิขฺมคฺคิ
กิเลสฺสกาเมน วตฺตกาเมสฺส คิขฺมคฺคิ อหฺนฺคิขฺมคฺคิ ปตฺติคิขฺมคฺคิ ปตฺติพฺพคฺคิ
โย นโร อหฺนฺคิขฺมคฺคิ ฯ เตนนาห ภาควา

เขตฺตํ วตฺตํ หิริญฺญํ วา ควาสุสํ ทาสโปวิสํ

ติโย พณฺธุ ปุณฺณ กามเม โย นโร อหฺนฺคิขฺมคฺคิ ฯ

[๒๐] อพฺพตา นํ พตฺถยฺนฺติ มทฺทนฺเต นํ ปริสฺสยฺยา

ตโต นํ ทฺวชฺชเมวติ นาวํ ภินฺนมิวาทกํ ฯ

[๒๑] อพฺพตา นํ พตฺถยฺนฺตฺติ อพฺพตํ อพฺพตา กิเลสฺสา ทฺวพฺพตา
อปฺปพฺพตา อปฺปพฺพตํ หีนา นิหีนา ปริหีนา โสมกา ตามกา ชฺชกฺกกา
ปฺปิตฺตา ฯ เต กิเลสฺสา ตํ ปุคฺคํ สฺสหนฺติ ปริสฺสหนฺติ อภิกฺกวนฺติ
อชฺชโลมตฺตกรนฺติ ปฺปิตฺตยฺนฺติ มทฺทนฺตฺติ เอวเมว อพฺพตา นํ
พตฺถยฺนฺติ ฯ ชฺชวา อพตํ ปุคฺคํ ทฺวพตํ อปฺปพตํ อปฺปพตํ

๓๔ สุตตมนตมีฏเฐ ชุตตกนิกายสุต มหานิเทศโส [๒๒

ห็น นีห็น ปริห็น โอมกั ตามกั ชตุกุกั ปริตุกั ยสุตั นตุกั
สตุชาพถั วิริยพถั สติพถั สมาริพถั ปณฺณพถั หิริพถั โอตุตปฺปพถั
เต กิเตสา คัม ปุคฺคถั สหฺนติ ปริสฺสหฺนติ อภิภวฺนติ อชฺโฌตฺตกรนฺติ
ปริยาทียนฺติ มหฺนทฺตคฺติ เหวมฺมึ อพฺพา นัม พถฺยนฺติ ฯ

[๒๒] มหฺนทฺเต นัม ปริสฺสยาคิ ปริสฺสยาคิ เทว ปริสฺสยยา
ปาทฺฐปริสฺสยยา ฯ ปฏิจฺจนฺนปริสฺสยยา ฯ

กตเม ปาทฺฐปริสฺสยยา ฯ สัหา พุคฺคชา ทึมฺมิ อจฺจุตฺตจฺจุดา
โกกา โคมหิสา หตฺถิ อหิ จิจฺฉิกา สตปถิ โจรา วา อสฺสสุ
มาณฺวา กตฺกมฺมา วา อกตฺกมฺมา วา จกฺขุโรโค โสตฺโรโค
ฆานโรโค ชิวฺหาโรโค กายโรโค สัสโรโค กณฺณโรโค มฺขโรโค
ทนฺตโรโค กาโส สาส โยนาโส ทโห ชโร กุจฺฉิโรโค มฺจฺฉา
ปฺกฺขนฺทิกา สฺสา วิสฺสุจิกา กุญฺจ คณฺโฑ กิตาโส โสโส อปฺปมาโร
ททฺท กณฺท กจฺจ ราชฺสา วิตฺตจฺฉิกา โลหิตํ มีตํ มจฺจเมโ
อัสสํ มีพฺภา ภคฺนทฺตา มีตฺตสฺสมุจฺจํ อาพาธา เสมฺหสฺสมุจฺจํ
อาพาธา วาตสฺสมุจฺจํ อาพาธา สหฺนนิปาตฺติกา อาพาธา อุตฺต-
ปริณามชา อาพาธา วิสฺสมปฺริหารชา อาพาธา โอบกฺกมิกา อาพาธา
กมฺมวิปากชา อาพาธา สัตถิ อฺญนํ ชิฆฺจฺจํ ปิปาสา อฺจฺจโร
ปสฺสสาโว ฅํสฺมกสฺสวาตาคปฺปิสฺสิปสฺสมฺพสฺสสา อิติ วา อิมํ อฺจฺจนฺติ
ปาทฺฐปริสฺสยยา ฯ

กตเม ปฏิจฺจนฺนปริสฺสยยา ฯ กายทฺจฺจจฺจริตํ อจฺจทฺจฺจจฺจริตํ มโน-

ทุรุจิริติ กามจุณฺหํ นีวรณํ พยาปาทนํ นีวรณํ ถันมิทฺชนํ นีวรณํ อุกฺกุจฺจ-
 กุกฺกุจฺจนํ นีวรณํ วิจิกิฉณํ นีวรณํ ราโค โทโส โมโห โกลโห อุปนาโห
 มกุโธ ปพาโส อิตฺถํ มจฺฉริยํ มายา สาเชยฺยํ กมุโห สารมฺโห
 มาโน อติมาโน มโห ปมาโท สพฺเพ กิเลสา สพฺเพ ทุรุจิริตา
 สพฺเพ ทรตา สพฺเพ ปรีพาหา สพฺเพ สันตาปา สพฺพากุสลา-
 ภิสฺสขารวา อิมะ อุกฺกุจฺจํ ปฏิจฺฉนฺนปรีสฺสยา ฯ

ปรีสฺสยาติ เกณตุเกณ ปรีสฺสยา ฯ ปรีสฺสหนฺตํติ ปรีสฺสยา ฯ
 ปรีหานาย สํวตฺตหนฺตํติ ปรีสฺสยา ฯ ตตฺตวาสยวติ ปรีสฺสยา ฯ

กถํ ปรีสฺสหนฺตํติ ปรีสฺสยา ฯ เตะ ปรีสฺสยา ตํ ปุคฺคํ สหนฺติ
 ปรีสฺสหนฺติ อภิภวฺติ อชฺโฌตฺถวฺติ ปรียาทียนฺติ มทฺทนฺติ ฯ
 เอวํ ปรีสฺสหนฺตํติ ปรีสฺสยา ฯ

กถํ ปรีหานาย สํวตฺตหนฺตํติ ปรีสฺสยา ฯ เตะ ปรีสฺสยา
 กุสฺธานํ ชมฺมานํ ปรีหานาย อนฺตรายาย สํวตฺตนฺติ ฯ กตเมถํ
 กุสฺธานํ ชมฺมานํ ฯ สํมาปฏฺธิปทาย อนฺตฺตมปฏฺธิปทาย อปจฺฉนํก-
 ปฏฺธิปทาย อนฺตฺตมปฏฺธิปทาย ชมฺมานุชฺชมฺมปฏฺธิปทาย สํเตถํ
 ปรีปริการิตาย อิมฺหฺริเยถํ กุคฺคทวารตาย โภชเน มตฺตมฺมตาย
 ชาคริยานุโยคสฺส สติสํมปฺชฌนสฺส จตฺตุนํ สติปฏฺฐานานํ ภาวนา-
 นุโยคสฺส จตฺตุนํ สํมมปฺปชานานํ ภาวนานุโยคสฺส จตฺตุนํ
 อิทฺธิปฺปาทานํ ภาวนานุโยคสฺส ปณฺจนํ อิมฺหฺริยานํ ภาวนา-
 นุโยคสฺส ปณฺจนํ พฺธานํ ภาวนานุโยคสฺส สตฺตุนํ โพชฌณฺคานํ

ภาวณานุโยคสฺส อริยสฺส อฏฺฐังกิกสฺส มคฺคสฺส ภาวณานุโยคสฺส
 อิมํ กุสฺสณํ ชมฺมานํ ปรีหานาย อนฺตรายาย สํวตฺตุนฺติ ฯ
 เอวํ ปรีหานาย สํวตฺตุนฺตฺติ ปริสฺสยา ฯ

กถํ ตตฺตฺราสยาติ ปริสฺสยา ฯ ตตฺตฺเตเต ปาปกา อกฺุสฺสา
 ชมฺมา อปฺปชฺชุนฺติ ตตฺตฺตภาวสํนฺธิสฺสยา ฯ ยถา พิตฺเต พิตฺตาสยา
 ปาณา สยฺนฺติ ทถ ททาสยา ปาณา สยฺนฺติ จเน จนาสยา
 ปาณา สยฺนฺติ รุกฺเข รุกฺขาสยา ปาณา สยฺนฺติ เอวเมว
 ตตฺตฺเตเต ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อปฺปชฺชุนฺติ ตตฺตฺตภาวสํนฺธิสฺสยาติ
 เอวมฺปิ ตตฺตฺราสยาติ ปริสฺสยา ฯ

ดูตํ เหตุํ ภควตา สํนฺเตวาสโก ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํจริยโก
 ทุกฺขํ น ผาสฺสุ จิหฺรติ กถณฺย ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํนฺเตวาสโก
 สํจริยโก ทุกฺขํ น ผาสฺสุ จิหฺรติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขุณา
 รุปํ ทิสฺวา อปฺปชฺชุนฺติ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา สฺวสํกปฺปา
 สณฺโณชนียา ตยฺสสฺส อนฺโต วสฺนฺติ อนฺวาสฺสวณฺติ ปาปกา
 อกฺุสฺสา ชมฺมาติ ตสฺมา สํนฺเตวาสโกติ อจฺจุติ เต น
 สมฺมทาจฺรณฺติ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมาติ ตสฺมา สํจริยโกติ
 อจฺจุติ ปุณฺณปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สโตเนน สทฺทํ สุตฺวา จาเนน
 คนฺธํ จายิตฺวา ชิดฺดาหยา วสํ สํยิตฺวา กาเยน โผฏฺฐพฺพํ
 ผุสฺสิตฺวา มนสา ชมฺมํ วิณฺณาย อปฺปชฺชุนฺติ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา
 สฺวสํกปฺปา สณฺโณชนียา ตยฺสสฺส อนฺโต วสฺนฺติ อนฺวาสฺสวณฺติ

ปาลกา อภุสฺสตา ฐมฺมาติ ตสฺมา สํนฺเตวาสีโกติ อฺจุจฺติ เต
 นํ สํมูทาจฺรณฺติ ปาลกา อภุสฺสตา ฐมฺมาติ ตสฺมา สํจฺริยโกติ
 อฺจุจฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํนฺเตวาสีโก สํจฺริยโก ทุกฺขํ
 น ผาสุ วิหเรตฺติ ฯ เอวมนิ ตตฺตวาสยํติ ปริสฺสํยา ฯ

อฺจุตํ เหตุ ภควตา ตโยเม ภิกฺขเว อนฺตรามตา อนฺตรา-
 มิตฺตา อนฺตวาสปตฺตา อนฺตวาวรตา อนฺตราปจฺจุตฺติกา กตเม
 ตโย โลโก ภิกฺขเว อนฺตรามโต อนฺตราอมิตฺโต อนฺตวาสปตฺโต
 อนฺตวาวรโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก โทโส ภิกฺขเว อนฺตรามโต
 อนฺตราอมิตฺโต อนฺตวาสปตฺโต อนฺตวาวรโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก
 โมโห ภิกฺขเว อนฺตรามโต อนฺตราอมิตฺโต อนฺตวาสปตฺโต
 อนฺตวาวรโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก อิมํ โข ภิกฺขเว ตโย อนฺตรา-
 มตา อนฺตราอมิตฺตา อนฺตวาสปตฺตา อนฺตวาวรตา อนฺตรา-
 ปจฺจุตฺติกาติ ฯ

อนฺตฺตฺชนโน โลโก	โลโก จิตฺตฺปฺปโกปโน
ภยมฺนฺตรโต ชาตํ	คํ ชโน นาวพฺพชฺชติ
อฺจุโร อตฺถํ น ชานาติ	อฺจุโร ฐมฺมํ น ปสฺสตี
อนฺนํ ตทา โหติ	ยํ โลโก สหเต นรํ
อนฺตฺตฺชนโน โทโส	โทโส จิตฺตฺปฺปโกปโน
ภยมฺนฺตรโต ชาตํ	คํ ชโน นาวพฺพชฺชติ
อฺจุโร อตฺถํ น ชานาติ	อฺจุโร ฐมฺมํ น ปสฺสตี

อนฺธมฺ ตทา โหติ ยํ โถโธ สหเต นรํ
 อนตฺตชนโน โมโห โมโห จิตฺตมฺปโกปโน
 ภยมนฺตรโต ชาตํ ตํ ชโน นาวพฺพุตติ
 มฺุโหห อตฺถํ น ชานาติ มฺุโหห รมฺมํ น ปสฺสตี
 อนฺธมฺ ตทา โหติ ยํ โมโห สหเต นรณฺติ ฯ

เอวมฺปิ ตตฺตวาสยาติ ปริสฺสยา ฯ

อตุตฺถํ เหนือ ภคฺวตา ตโย โธ มหาราช ปริสฺสสฺส รมฺมา
 อชฺชตฺตํ อฺปฺปชฺชมานา อฺปฺปชฺชนฺติ อหิตาย ทฺกฺขาย อผาสฺสฺวิหาราย
 กตเม ตโย โถโก โธ มหาราช ปริสฺสสฺส รมฺโม อชฺชตฺตํ
 อฺปฺปชฺชมานโน อฺปฺปชฺชติ อหิตาย ทฺกฺขาย อผาสฺสฺวิหาราย โทโส
 โธ มหาราช ปริสฺสสฺส รมฺโม อชฺชตฺตํ อฺปฺปชฺชมานโน อฺปฺปชฺชติ
 อหิตาย ทฺกฺขาย อผาสฺสฺวิหาราย โมโห โธ มหาราช ปริสฺสสฺส
 รมฺโม อชฺชตฺตํ อฺปฺปชฺชมานโน อฺปฺปชฺชติ อหิตาย ทฺกฺขาย
 อผาสฺสฺวิหาราย อิมะ โธ มหาราช ตโย ปริสฺสสฺส รมฺมา
 อชฺชตฺตํ อฺปฺปชฺชมานา อฺปฺปชฺชนฺติ อหิตาย ทฺกฺขาย อผาสฺสฺ-
 วิหารายาติ ฯ

โถโก โทโส ฯ โมโห ฯ ปริสฺสํ ปาปเจตํ

หิंसฺสูติ อตฺตตสฺมฺภูตา ตจฺจํว สมฺมุตฺตนฺติ ฯ

เอวมฺปิ ตตฺตวาสยาติ ปริสฺสยา ฯ

วุดุคฺคํ เหตุํ ภควตา

ราโค ๑ โทโส ๑ อิตฺตนิทานา

อรรถํ รัตติ โทมํโส อิตฺตํ ๒๑

อิตฺตํ สมนุชฺชาเย มโนวตฺตกา

กุมารกา ชงฺกมิวตฺตํชฺชชฺชตฺตํ ๑

เอวมนํ ตตฺตวตฺตยาติ ปริสฺสํยา ๑

มทฺตทฺตเต นํ ปริสฺสํยาติ เต ปริสฺสํยา ตํ ปุคฺคํ สทฺตํ
ปริสฺสทฺตํ อภิกวตฺตํ อชฺชโณตฺตทฺตํ ปริยทฺตทฺตํ มทฺตทฺตํ
มทฺตทฺตเต นํ ปริสฺสํยา ๑

[๒๓] ตโต นํ ทฺตทฺตมเนวตฺตํ ตโต ตโต ปริสฺสํยโต ตํ ปุคฺคํ
ทฺตํ อเนวติ อนุคฺคํ อเนวทฺตํ โหติ ชาตฺตทฺตํ อเนวติ
อนุคฺคํ อเนวทฺตํ โหติ ชราทฺตํ อเนวติ อเนวทฺตํ อเนวทฺตํ
โหติ พุยาชฺชทฺตํ อเนวติ อเนวทฺตํ อเนวทฺตํ โหติ มรณทฺตํ
อเนวติ อเนวทฺตํ อเนวทฺตํ โหติ โสภปริเทวทฺตํโทมนสฺสํปายาส-
ทฺตํ อเนวติ อเนวทฺตํ อเนวทฺตํ โหติ เนรียกทฺตํ ติรชฺชณ-
โยนิทฺตํ มีตฺตทฺตํอเนวติ อเนวทฺตํ อเนวทฺตํ โหติ
มานุสฺสทฺตํ คพฺพโกฏณตฺตมฺมทฺตํ คพฺพเจ จิตฺตมฺมทฺตํ คพฺพ-
อชฺชจฺฉานมฺมทฺตํ ชาตสฺสํปนิพฺพชฺชทฺตํ ชาตสฺสํปราเชยทฺตํ
อชฺชทฺตํปฏกมทฺตํ ปฏกมทฺตํ อเนวติ อเนวทฺตํ อเนวทฺตํ
โหติ ทฺตทฺตํ อเนวติ อเนวทฺตํ อเนวทฺตํ โหติ สจฺจทฺตํ

นาวํ ภิณฺณมิวาทกํ ฯ เตนนาท ภควา

อพฺพตา นํ พถึยฺนติ มทุทฺตเต นํ ปริสฺสํสา

ตโต นํ ทฺวํชฺชมนฺเวติ นาวํ ภิณฺณมิวาทกนฺติ ฯ

[๒๕] ตสฺมา ชนฺตุ สฺทา สโต กามานิ ปริวชฺชเย

เต ปหาย ตเร โยมิ นาวํ สิตฺตวาว ปารคฺคฺ ฯ

[๒๖] ตสฺมา ชนฺตุ สฺทา สโตติ ตสฺมาติ ตสฺมา ตํการณา

คํเหตุ ตปฺปจฺจยา คํนิทานา เอตํ อาทํนํวํ สํมุปฺสํสมาโน กามสฺสูติ
 ตสฺมา ฯ ชนฺตุติ สฺตโต นโร มานโว โปโส ปุคฺคโล สฺวีโว ชาตุ
 ชนฺตุ อิทฺทกฺคฺ มนุสฺสํ ฯ สฺทาติ สฺทา สฺพพฺพา สฺพพฺภาถํ นิจฺจุภาถํ
 จฺจุภาถํ สฺตคํ สฺมิตํ อพฺโพทิกณฺณํ โปชฺชานุโปชํ อุกฺกมฺมิกชาตํ
 อวิจฺจํ สฺนฺตติ สฺหิตํ มุสฺสิตํ ปุเรภคฺตํ ปจฺจภคฺตํ ปริมฺยามํ มชฺฌิมมฺยามํ
 ปจฺจนิมมฺยามํ กาเส ชฺฌเนห วสฺสํ เหมนฺเต คิเมห ปริเม วโยชนฺเช
 มชฺฌนิเม วโยชนฺเช ปจฺจนิเม วโยชนฺเช ฯ สโตติ จตุหิ การณฺเห
 สโต กายเ กายานุปฺสํสํสาตฺติปฏฺฐานํ ภาเวนฺโต สโต เวทฺนํสา
 จิตฺเต ธมฺเมสุ ธมฺมานุปฺสํสํสาตฺติปฏฺฐานํ ภาเวนฺโต สโต ฯ
 อปฺเรหิ จตุหิ การณฺเห สโต ฯ เปฯ โส จุจฺจติ สโตติ ตสฺมา
 ชนฺตุ สฺทา สโต ฯ

[๒๗] กามานิ ปริวชฺชเยติ กามานํติ อุกฺกทานโต เทว กามา
 วตฺตูกามา จ กิเลสฺสกาма จ ฯ เปฯ อิมํ จุจฺจนฺติ วตฺตูกามา

๓ คํนิทานนฺติ ปาโสี ฯ

หอสมุดกลาง
 ราชบัณฑิตยสถาน

าเป ๑ อิมะ อุกกนติ กิเลสกามา ๑ กามานิ ปริวชเชยติ ทว्हี
 การณเห กามะ ปริวชเชยยะ วิกขมฺภนโต วา สฺมฺมุเตทโต วา ๑
 กถํ วิกขมฺภนโต กามะ ปริวชเชยยะ ๑ อญฺจิกังกตฺตูปมา กามา
 อปฺปสฺสํสาทญฺเฐนาติ ปสฺสํสนฺโต วิกขมฺภนโต กามะ ปริวชเชยยะ
 มํสเปสฺสูปมา กามา พหุสํชาารณญฺเฐนาติ ปสฺสํสนฺโต วิกขมฺภนโต
 กามะ ปริวชเชยยะ ตินฺนุกตฺตูปมา กามา อนฺนทหนฺนญฺเฐนาติ ปสฺสํสนฺโต
 วิกขมฺภนโต กามะ ปริวชเชยยะ ๑ เป ๑ เหวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายตน-
 สฺมาปคฺคิ ภาเวนฺโตปํ วิกขมฺภนโต กามะ ปริวชเชยยะ ๑ เอวํ
 วิกขมฺภนโต กามะ ปริวชเชยยะ ๑ เป ๑ เอวํ สฺมฺมุเตทโต กามะ
 ปริวชเชยยาติ กามานิ ปริวชเชย ๑

[๒๑] เต ปหาย คเร โชนนติ เตติ วตฺตถกามะ ปรี-
 ษานิตฺวา กิเลสกคามะ ปหาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา พฺยณฺตํกิริตฺวา
 อนภาวจฺจคมิตฺวา กามจฺจนฺทนีวรณํ ปหาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา
 พฺยณฺตํกิริตฺวา อนภาวจฺจคมิตฺวา พฺยาปาทนีวรณํ ถันมิตฺทนีวรณํ
 อุตฺทจฺจกุกฺกจฺจนีวรณํ วิจิกิจฺจจฺจนีวรณํ ปหาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา
 พฺยณฺตํกิริตฺวา อนภาวจฺจคมิตฺวา กาโมมฺห ภาโวมฺห ทิฏฺฐโงมฺห อวิฏฺฐโงมฺห
 ตเรยฺย อุตฺตเรยฺย ปตเรยฺย สฺมคฺคิกกเมยฺย วิตฺตวตฺตเตยฺยาติ เต
 ปหาย คเร โชนํ ๑

[๒๒] นาวํ สิตฺตฺวา ว ปารคฺคิ ยถา ครุทํ นาวํ ภาวิกํ อุกกํ
 สิตฺตฺวา โอสิตฺตฺวา จทฺเตทฺวา ตทฺทาย นาวาย ชิปปํ ตทฺ

๑. ปฏิกสรีระเนว ปาว์ คจฺเจยฺย เหวเนว วตฺตกาเม ปรีชานิตฺวา
 กิเลตฺตกาเม ปหาย ปชฺหิตฺวา วิโนทิตฺวา พุญฺญตํกิริตฺวา ๑๓-
 ภาวฉฺฉมิตฺวา กามจฺฉนทนต์ฺวณฺณํ พุยาปาทนต์ฺวณฺณํ ถันมิตฺทนต์ฺวณฺณํ
 อุตฺตจฺจกุกฺกฏจฺจนต์ฺวณฺณํ วิจิจฺฉิณฺณนต์ฺวณฺณํ ปหาย ปชฺหิตฺวา วิโนทิตฺวา
 พุญฺญตํกิริตฺวา ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐. ๑๐๑. ๑๐๒. ๑๐๓. ๑๐๔. ๑๐๕. ๑๐๖. ๑๐๗. ๑๐๘. ๑๐๙. ๑๑๐. ๑๑๑. ๑๑๒. ๑๑๓. ๑๑๔. ๑๑๕. ๑๑๖. ๑๑๗. ๑๑๘. ๑๑๙. ๑๒๐. ๑๒๑. ๑๒๒. ๑๒๓. ๑๒๔. ๑๒๕. ๑๒๖. ๑๒๗. ๑๒๘. ๑๒๙. ๑๓๐. ๑๓๑. ๑๓๒. ๑๓๓. ๑๓๔. ๑๓๕. ๑๓๖. ๑๓๗. ๑๓๘. ๑๓๙. ๑๔๐. ๑๔๑. ๑๔๒. ๑๔๓. ๑๔๔. ๑๔๕. ๑๔๖. ๑๔๗. ๑๔๘. ๑๔๙. ๑๕๐. ๑๕๑. ๑๕๒. ๑๕๓. ๑๕๔. ๑๕๕. ๑๕๖. ๑๕๗. ๑๕๘. ๑๕๙. ๑๖๐. ๑๖๑. ๑๖๒. ๑๖๓. ๑๖๔. ๑๖๕. ๑๖๖. ๑๖๗. ๑๖๘. ๑๖๙. ๑๗๐. ๑๗๑. ๑๗๒. ๑๗๓. ๑๗๔. ๑๗๕. ๑๗๖. ๑๗๗. ๑๗๘. ๑๗๙. ๑๘๐. ๑๘๑. ๑๘๒. ๑๘๓. ๑๘๔. ๑๘๕. ๑๘๖. ๑๘๗. ๑๘๘. ๑๘๙. ๑๙๐. ๑๙๑. ๑๙๒. ๑๙๓. ๑๙๔. ๑๙๕. ๑๙๖. ๑๙๗. ๑๙๘. ๑๙๙. ๒๐๐. ๒๐๑. ๒๐๒. ๒๐๓. ๒๐๔. ๒๐๕. ๒๐๖. ๒๐๗. ๒๐๘. ๒๐๙. ๒๑๐. ๒๑๑. ๒๑๒. ๒๑๓. ๒๑๔. ๒๑๕. ๒๑๖. ๒๑๗. ๒๑๘. ๒๑๙. ๒๒๐. ๒๒๑. ๒๒๒. ๒๒๓. ๒๒๔. ๒๒๕. ๒๒๖. ๒๒๗. ๒๒๘. ๒๒๙. ๒๓๐. ๒๓๑. ๒๓๒. ๒๓๓. ๒๓๔. ๒๓๕. ๒๓๖. ๒๓๗. ๒๓๘. ๒๓๙. ๒๔๐. ๒๔๑. ๒๔๒. ๒๔๓. ๒๔๔. ๒๔๕. ๒๔๖. ๒๔๗. ๒๔๘. ๒๔๙. ๒๕๐. ๒๕๑. ๒๕๒. ๒๕๓. ๒๕๔. ๒๕๕. ๒๕๖. ๒๕๗. ๒๕๘. ๒๕๙. ๒๖๐. ๒๖๑. ๒๖๒. ๒๖๓. ๒๖๔. ๒๖๕. ๒๖๖. ๒๖๗. ๒๖๘. ๒๖๙. ๒๗๐. ๒๗๑. ๒๗๒. ๒๗๓. ๒๗๔. ๒๗๕. ๒๗๖. ๒๗๗. ๒๗๘. ๒๗๙. ๒๘๐. ๒๘๑. ๒๘๒. ๒๘๓. ๒๘๔. ๒๘๕. ๒๘๖. ๒๘๗. ๒๘๘. ๒๘๙. ๒๙๐. ๒๙๑. ๒๙๒. ๒๙๓. ๒๙๔. ๒๙๕. ๒๙๖. ๒๙๗. ๒๙๘. ๒๙๙. ๓๐๐. ๓๐๑. ๓๐๒. ๓๐๓. ๓๐๔. ๓๐๕. ๓๐๖. ๓๐๗. ๓๐๘. ๓๐๙. ๓๑๐. ๓๑๑. ๓๑๒. ๓๑๓. ๓๑๔. ๓๑๕. ๓๑๖. ๓๑๗. ๓๑๘. ๓๑๙. ๓๒๐. ๓๒๑. ๓๒๒. ๓๒๓. ๓๒๔. ๓๒๕. ๓๒๖. ๓๒๗. ๓๒๘. ๓๒๙. ๓๓๐. ๓๓๑. ๓๓๒. ๓๓๓. ๓๓๔. ๓๓๕. ๓๓๖. ๓๓๗. ๓๓๘. ๓๓๙. ๓๔๐. ๓๔๑. ๓๔๒. ๓๔๓. ๓๔๔. ๓๔๕. ๓๔๖. ๓๔๗. ๓๔๘. ๓๔๙. ๓๕๐. ๓๕๑. ๓๕๒. ๓๕๓. ๓๕๔. ๓๕๕. ๓๕๖. ๓๕๗. ๓๕๘. ๓๕๙. ๓๖๐. ๓๖๑. ๓๖๒. ๓๖๓. ๓๖๔. ๓๖๕. ๓๖๖. ๓๖๗. ๓๖๘. ๓๖๙. ๓๗๐. ๓๗๑. ๓๗๒. ๓๗๓. ๓๗๔. ๓๗๕. ๓๗๖. ๓๗๗. ๓๗๘. ๓๗๙. ๓๘๐. ๓๘๑. ๓๘๒. ๓๘๓. ๓๘๔. ๓๘๕. ๓๘๖. ๓๘๗. ๓๘๘. ๓๘๙. ๓๙๐. ๓๙๑. ๓๙๒. ๓๙๓. ๓๙๔. ๓๙๕. ๓๙๖. ๓๙๗. ๓๙๘. ๓๙๙. ๔๐๐. ๔๐๑. ๔๐๒. ๔๐๓. ๔๐๔. ๔๐๕. ๔๐๖. ๔๐๗. ๔๐๘. ๔๐๙. ๔๑๐. ๔๑๑. ๔๑๒. ๔๑๓. ๔๑๔. ๔๑๕. ๔๑๖. ๔๑๗. ๔๑๘. ๔๑๙. ๔๒๐. ๔๒๑. ๔๒๒. ๔๒๓. ๔๒๔. ๔๒๕. ๔๒๖. ๔๒๗. ๔๒๘. ๔๒๙. ๔๓๐. ๔๓๑. ๔๓๒. ๔๓๓. ๔๓๔. ๔๓๕. ๔๓๖. ๔๓๗. ๔๓๘. ๔๓๙. ๔๔๐. ๔๔๑. ๔๔๒. ๔๔๓. ๔๔๔. ๔๔๕. ๔๔๖. ๔๔๗. ๔๔๘. ๔๔๙. ๔๕๐. ๔๕๑. ๔๕๒. ๔๕๓. ๔๕๔. ๔๕๕. ๔๕๖. ๔๕๗. ๔๕๘. ๔๕๙. ๔๖๐. ๔๖๑. ๔๖๒. ๔๖๓. ๔๖๔. ๔๖๕. ๔๖๖. ๔๖๗. ๔๖๘. ๔๖๙. ๔๗๐. ๔๗๑. ๔๗๒. ๔๗๓. ๔๗๔. ๔๗๕. ๔๗๖. ๔๗๗. ๔๗๘. ๔๗๙. ๔๘๐. ๔๘๑. ๔๘๒. ๔๘๓. ๔๘๔. ๔๘๕. ๔๘๖. ๔๘๗. ๔๘๘. ๔๘๙. ๔๙๐. ๔๙๑. ๔๙๒. ๔๙๓. ๔๙๔. ๔๙๕. ๔๙๖. ๔๙๗. ๔๙๘. ๔๙๙. ๕๐๐. ๕๐๑. ๕๐๒. ๕๐๓. ๕๐๔. ๕๐๕. ๕๐๖. ๕๐๗. ๕๐๘. ๕๐๙. ๕๑๐. ๕๑๑. ๕๑๒. ๕๑๓. ๕๑๔. ๕๑๕. ๕๑๖. ๕๑๗. ๕๑๘. ๕๑๙. ๕๒

โกฏฺฐโกโต โกฏฺฐปฺปโกโต ปริยหุตฺตโกโต ปริยหุตฺตปฺปโกโต โวธานคโกโต
 โวธานปฺปโกโต ตาณคโกโต ตาณปฺปโกโต เถณคโกโต เถณปฺปโกโต
 สรณคโกโต สรณปฺปโกโต อภยคโกโต อภยปฺปโกโต อจฺจุตคโกโต
 อจฺจุตปฺปโกโต อมตคโกโต อมตปฺปโกโต นิพฺพทานคโกโต นิพฺพทานป-
 ปโกโต โส อฏฺฐชฺวาโส จินฺนจฺวโรณ คตฺตุโข คตฺตทิสโส คต-
 โกฏฺฐโก ปาติตฺตพฺพรหมจฺริโย อุตฺตมทิวฺจปฺปโกโต ภาวิตมคฺโค ปหีน-
 กิเตโส ปฏฺวิทฺธราภุโป สจฺจุตฺตนิโรโห ทุกฺขํ ตสฺส ปริณฺณาคํ
 สมฺมุทโย ปหีนो มคฺโค ภาวโธ นิโรโห สจฺจุตโก อภินฺนุญฺญํ
 อภินฺนุญฺญํ ปริณฺณายํ ปริณฺณายํ ปหาตพฺพํ ปหีนํ ภาเวตพฺพํ
 ภาวิตํ สจฺจุตภาตพฺพํ สจฺจุตํ โส อุกฺกชฺชิตฺตปฺปติโฆ สจฺจุตฺตปฺปติโฆ
 อพฺพพฺเพหิสโก นิรคฺคโห อริโย ปนฺนทฺธโร ปนฺนภาโร วิสณฺณโกโต
 ปณฺณจฺจุตฺตปฺปทิสโน อพฺพคสมนฺนาคโกโต เอการกฺโข จตุราปสฺสโน
 ปนฺนุญฺญปจฺเจกสจฺจุโจ สมฺมวยสฺสเจตฺตโน อनावิตสจฺจุภุโป ปสฺสทฺธ-
 ภายสจฺจุชาโร สจฺจุตฺตจฺจุตโกโต สจฺจุตฺตปณฺโณ เกวธํ อสฺสิตฺวา อุตฺตม-
 ปุริโส ปรมปุริโส ปรมปฺปตฺตปฺปโกโต โส เหนว อจฺฉินาติ น
 อปจฺฉินาติ อปจฺฉินฺตฺวา จิโต เหนว ปชฺหติ น อฺปาทิยติ ปชฺหิตฺวา
 จิโต เหนว วิสฺสีเนติ น อสฺสฺสีเนติ วิสฺสีเนตฺวา จิโต เหนว วิรฺุเปติ
 น สนฺนรฺุเปติ วิรฺุเปตฺวา จิโต อเสฏฺเขน สัตถฺกฺขนฺเขน สมนฺนา-
 คตฺตฺตา จิโต อเสฏฺเขน สมาริกฺขนฺเขน อเสฏฺเขน ปณฺณากฺขนฺเขน
 อเสฏฺเขน วิมุตฺติกฺขนฺเขน อเสฏฺเขน วิมุตฺติคฺคณฺทสฺสณฺนกฺขนฺเขน

សមណគតុតា ឌីត ឥទ្ធា បរិបាធិតុតា ឌីត ខេវ ស្មតិកុ-
 កមិតុតា ឌីត កិលេសគុតិ បរិបាធិតុតា ឌីត ចបរិក្ខណតាយ ឌីត
 ក្ខន្ធ ស្មាតាយ ឌីត មុតុតិបរិវេណតាយ ឌីត មេតុតាយ បារិ-
 ឥតុតិយា ឌីត ករុណាយ មុតិកាយ ចុបេកុតាយ បារិឥតុតិយា ឌីត
 ចទ្ធានុបារិឥតុតិយា ឌីត ចក្កមុតុតិយាយ បារិឥតុតិយា ឌីត
 វិមុត្តតុតា ឌីត ស្មតុតិកុតុតា ឌីត ឧប្បន្ទបរិយុតេ ឌីត ឆាតុ-
 បរិយុតេ ឌីត ឆាយតនបរិយុតេ ឌីត កតិបរិយុតេ ឌីត ចុប្បតុតិ-
 បរិយុតេ ឌីត បរិស្ថន្ទបរិយុតេ ឌីត រាជបរិយុតេ ឌីត តំសារ-
 បរិយុតេ ឌីត វជ្ជបរិយុតេ ឌីត ចនុតិមរាជេ ឌីត ចនុតិម-
 ស្មតុតិយេ ឌីត ចនុតិមតេត្ថវេ ចរហា ។

តុតុតាយំ បទ្បៃនិព្វេ រាជេ ឧប្បន្ទ ឧប្បន្ទ

ឆាតិមរាជេតំសារេ ឧប្បតុតិ ឧប្បតុតិ ឧប្បតុតិ ។

នាវំ ឥតុតុតា បារិក្ខ ។ តេនាត រាជេ

តុតុតា ឧប្បតុតុតា ឧប្បតុតុតា កាមាធិ បរិវត្តន្ទ

តេ បរិហាយ តេ ឧប្បតុតុតា ឧប្បតុតុតា ឧប្បតុតុតា ។

បទ្បៃ កាមស្តុតនិព្វេតោ និព្វេតោ ។

ทฤติโย คุหฏฐกสฺสทฺตนิทฺเตโส

[๓๐] สตุโต คุหายํ พหุณาณินโน
 ติฏฺฐํ นโร โมहनํมํ ปคาโพห
 ทูเร วิเวกา หิ ตถาวิโร โส
 กามา หิ โถเก น หิ สุปฺปายา.๑

[๓๑] สตุโต คุหายํ พหุณาณินโนติ สตุโตติ หิ โส วุตฺตํ ๑
 อมฺิํ คุหา ตาว วุตฺตพฺพา ๑ คุหา วุจฺจติ กาโย ๑ กาโยติ
 วา คุหาติ วา เทโหติ วา สมนฺเทโหติ วา นาวาติ วา รโถติ
 วา ชฺชโรติ วา วมฺมิโกติ วา นิตฺถนฺติ วา นครนฺติ วา กุฏฺฐิ
 วา คณฺโหติ วา กุมฺภโรติ วา ภายสฺสเสตฺตํ อธิวณฺ ๑ สตุโต
 คุหายนฺติ คุหายํ สตุโต วิสตุโต อาสตุโต ตกุโค ตกุคฺคิโต ปติพฺพุโร ๑
 ยถา ภิกฺขุติชฺเชเต วา นาคทฺนเต วา ภณฺทํ สํคตํ วิสํคตํ อาสํคตํ
 ตกุคํ ตกุคฺคิํ ปติพฺพุทฺธํ เขวเมว คุหายํ สตุโต วิสตุโต อาสตุโต
 ตกุโค ตกุคฺคิโต ปติพฺพุโร ๑ วุตฺตํ เหนํ ภควตา รูเป โส โย
 ฉนฺโท โย ราโค ย นนฺติ ย ตณฺหา ये อูปายูปาทานา เจตโส
 อธิฏฺฐานาภินิเวสํสาณฺสยา ตตฺตราสตุโต^๒ ตสฺมา สตุโตติ วุจฺจตีติ ๑
 สตุโตติ ตกุคฺคินาธิวณฺนฺติ สตุโต คุหายํ ๑ พหุณาณินโนติ
 พหุเกหิ ภิกฺษุเสหิ ฉนฺโน ราเคน ฉนฺโน โทเสน ฉนฺโน โมเห

• บ. เอกุณฺนเร ราช-อิตฺติ อคฺคิ ๑ ๒ บ. ตตฺตร สตุโต ตตฺตร วิสตุโต ๑

อุตุติ เหตุ ภควตา รูปาย วา ภิกฺขเว วิญฺเฌาณํ ติฏฺฐิมาณํ
 ติฏฺฐติ รูปารมฺมณํ รูปปฺปติฏฺฐํ นนฺทูปเสวนํ อุทฺธมํ วิรูปุหํ
 เวปฺตุถํ อปฺปชฺชติ เวทนฺูปายํ วา ภิกฺขเว สณฺเณูปายํ วา
 ภิกฺขเว สงฺฆารูปายํ วา ภิกฺขเว วิญฺเฌาณํ ติฏฺฐิมาณํ ติฏฺฐติ
 สงฺฆารารมฺมณํ สงฺฆารปฺปติฏฺฐํ นนฺทูปเสวนํ อุทฺธมํ วิรูปุหํ เวปฺตุถํ
 อปฺปชฺชตฺติ ฯ เอวมฺปิ ติฏฺฐิ นโร ฯ

อุตุติ เหตุ ภควตา กวฬิงกาเร เจ ภิกฺขเว อาหาเร อตุติ
 ราโค อตุติ นนฺทิ อตุติ ตณฺหา ปติฏฺฐิจิํ ตตุถ วิญฺเฌาณํ
 วิรูปุหํ ยตุถ ปติฏฺฐิจิํ วิญฺเฌาณํ วิรูปุหํ อตุติ ตตุถ นาม-
 รูปสํสาวกฺกนฺติ ยตุถ อตุติ นามรูปสํสาวกฺกนฺติ อตุติ ตตุถ
 สงฺฆารานํ อุทฺธมํ ยตุถ อตุติ สงฺฆารานํ อุทฺธมํ อตุติ ตตุถ
 อายตํ ปฺนพฺภวาทินิพฺพุตติ ยตุถ อตุติ อายตํ ปฺนพฺภวาทินิพฺพุตติ
 อตุติ ตตุถ อายตํ ชาตฺธิรามรณํ ยตุถ อตุติ อายตํ ชาตฺธิรามรณํ
 สโสฺสณฺทํ ภิกฺขเว สรชํ สอุปายาสนฺติ วทามิ ผสฺสเส เจ ภิกฺขเว
 อาหาเร มโนสฺสเจตฺตนาเย เจ ภิกฺขเว อาหาเร วิญฺเฌาณเณ เจ
 ภิกฺขเว อาหาเร อตุติ ราโค อตุติ นนฺทิ อตุติ ตณฺหา ปติฏฺฐิจิํ
 ตตุถ วิญฺเฌาณํ วิรูปุหํ ยตุถ ปติฏฺฐิจิํ วิญฺเฌาณํ วิรูปุหํ อตุติ
 ตตุถ นามรูปสํสาวกฺกนฺติ ยตุถ อตุติ นามรูปสํสาวกฺกนฺติ อตุติ
 ตตุถ สงฺฆารานํ อุทฺธมํ ยตุถ อตุติ สงฺฆารานํ อุทฺธมํ อตุติ
 ตตุถ อายตํ ปฺนพฺภวาทินิพฺพุตติ ยตุถ อตุติ อายตํ ปฺนพฺภวา-

ภินิพพุตติ อตฺถิ ตตฺถ อายคิ ชาติชรามรณํ ยตฺถ อตฺถิ
 อายคิ ชาติชรามรณํ สโตกนฺตํ ภิกฺขเว สรณํ สอุปายาสนฺติ
 วทามิติ ฯ เอวमुเป คิฏฺฐํ นโร ฯ

โมहनธัมมิ ปคาโพหติ โมหนา อัจฺจนฺติ ปญฺจ กามคฺคณา
 จกฺขุวิญญेญฺยา รูปา อิกฺขุจํ กนฺตา มนาปา มียรูปา กามุปสฺสนฺหิตา
 รชณียา สโตวิญญेญฺยา สกฺกตา ฆานวิญญेญฺยา คนฺธา ชิกฺขหา-
 วิญญेญฺยา รสา กายวิญญेญฺยา โฉฏฺฐพฺพา อิกฺขุจํ กนฺตา
 มนาปา มียรูปา กามุปสฺสนฺหิตา รชณียา ฯ กิการณา โมหนา
 อัจฺจนฺติ ปญฺจ กามคฺคณา ฯ เขภฺยุเยน เทวมนุสฺสสา ปญฺจสุ
 กามคฺคเณสุ มฺยุหนฺติ สมนฺมุยฺหนฺติ สมนฺปมฺยุหนฺติ มฺพฺหา สมนฺมฺพฺหา
 สมนฺปมฺพฺหา อวิชฺชาย อนุชิตา อาวุฏฺฐา นิฉฺฐา โอนุฏฺฐา มึหิตา
 ปฏิจฺจนฺนา ปฏิกฺขุชิตา ตํการณา โมหนา อัจฺจนฺติ ปญฺจ กาม-
 คฺคณา ฯ โมहनธัมมิ ปคาโพหติ โมहनธัมมิ ปคาโพห โอคาโพห
 อชฺโณคาโพห นิมนฺโคติ คิฏฺฐํ นโร โมहनธัมมิ ปคาโพห ฯ

[๓๓] ทูเร วิเวกา हि तदाविरो सति विवेकाति तयो विवेका
 กายวิเวโก จิตฺตวิเวโก อปฺปชิตวิเวโก ฯ

กตโม กายวิเวโก ฯ อิทฺถ ภิกฺขุ จิตฺตํ เสนาสนํ ภาติ อรณฺณํ
 รุกฺขมฺถํ ปพฺพตํ กนฺทวํ คิริคฺคํ สุตฺตํ วนปตฺตํ อพฺโลกาถํ
 ปลาตปฺปฺนุชํ กาเยน ฯ จิตฺตโต จิหฺรติ โส เอโก คจฺจนฺติ
 เอโก คิฏฺฐติ เอโก นิสฺสํติ เอโก เสยฺยํ กปฺเปติ เอโก คามํ

มีนุททย ปวิตติ เอลโก ปฏิกมตติ เอลโก รโห นิสัทธิ เอลโก
จกมัม อธิฐาติ เอลโก จรติ จิหริติ อิริยติ จตุตติ ปาเลติ ยเปติ
ยาเปติ อัย กายวิเวโก ฯ

กตโม จิตตวิเวโก ฯ ปจัมมึ ฉานัม สมาปนฺนํ นัฏเฐน
จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ ทุติยํ ฉานัม สมาปนฺนํ วิตกฺกวิจาเรหิ จิตฺตํ
วิจิตฺตํ โหติ ตติยํ ฉานัม สมาปนฺนํ ปัตติยา จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ
จตุตถํ ฉานัม สมาปนฺนํ สัฏฺฐกฺกเหหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ อากาสา-
นญฺจายตนํ สมาปนฺนํ รูปสณฺณาย ปฏิสณฺณาย นานตฺตสณฺณาย
จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ วิญฺญาณนญฺจายตนํ สมาปนฺนํ อากาसानญฺจาย-
ยตนสณฺณาย จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ อากิณฺณนญฺจายตนํ สมาปนฺนํ
วิญฺญาณนญฺจายตนสณฺณาย จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ เนวสณฺณานาสณฺญา-
ยตนํ สมาปนฺนํ อากิณฺณนญฺจายตนสณฺณาย จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ
โสตาปนฺนํ สกฺกกายทิวฺจียา วิจิกิณฺณาย สัฏฺฐพฺพตฺตปฺรามาสา ทิวฺจียา-
นุสฺสา วิจิกิณฺณานุสฺสา ตเทกฺกเจหิ ฯ กิเลเสหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ
สกฺกาคามิสฺสํ โสฬาริกา กามราคสณฺโณชฺชา ปฏิสณฺโณชฺชา
โสฬาริกา กามราคานุสฺสา ปฏิมานุสฺสา ตเทกฺกเจหิ ฯ กิเลเสหิ
จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ อนาคามิสฺสํ อณฺุสฺสคฺคา กามราคสณฺโณชฺชา
ปฏิสณฺโณชฺชา อณฺุสฺสคฺคา กามราคานุสฺสา ปฏิมานุสฺสา ตเท-
กเจหิ ฯ กิเลเสหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ อรหโต รุปราคา อรุปราคา
มานา อุกฺกฺกฺสา อวิชฺชาย มานานุสฺสา ภวราคานุสฺสา อวิชฺชานุสฺสา

ตทกฺขเจหิ ฯ กิเลเสหิ พหิทฺธา ฯ สພพฺพนิมิตฺเตหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ
โหติ อयํ จิตฺตวิเวโก ฯ

กตโม อูปธิวิเวโก ฯ อูปธิ อุกฺกนฺติ กิเลสา ฯ ฆนฺธา ฯ
อภิสํขารว ฯ ฯ อูปธิวิเวโก อุกฺกนฺติ อมตํ นิพฺพานํ โย โส
สัพฺพสํขารสมฺโม สัพฺพปฺปชิปฺปฺนิสฺสคฺคโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ
นิพฺพานํ อयํ อูปธิวิเวโก ฯ

กายวิเวโก ฯ อูปกฺกสฺสกายานํ เนกขมฺมมาริตานํ จิตฺตวิเวโก
ฯ ปริสฺสทฺธจิตฺตานํ ปรมโฆทานปฺปตฺตานํ อูปธิวิเวโก ฯ นิรฺุปชฺฌํ
ปฺปคฺคณํ วิสํขารคฺคณํ ฯ

ทฺวเร จิเวกา หิ ติ โย โส เอวํ คฺุหายํ สคฺคโต เอวํ พหุเกหิ
กิเลเสหิ ฆนฺโน เอวํ โมหนสฺมึ ปคาโพห โส กายวิเวกามี
ทฺวเร จิตฺตวิเวกามี ทฺวเร อูปธิวิเวกามี ทฺวเร จิตฺวเร สํจิตฺวเร น
สํนฺติเก น สามนฺตา อนาถนฺเน อนุปกฺกเจ ฯ ตถาวิโรติ ตถาวิโร
คาทิโส ตสฺสธฺมจฺจิโต ตปฺปกาโร ตปฺปปฏิภาโค โย โส โมหนสฺมึ
ปคาโพหติ ทฺวเร จิเวกา หิ ตถาวิโร โส ฯ

[๓๕] กามา หิ โถเก น หิ สุปฺปฬายาติ กามาติ อุตฺตทานโต
เทว กามา วตฺตูกามา ฯ กิเลสกามา ฯ ฯ

กตเม วตฺตูกามา ฯ มนํมิกา รฺฐา มนํมิกา สทฺธา มนํมิกา
คฺุชา มนํมิกา วสา มนํมิกา โฉฏฺฐพฺพา อตฺตรณว ปาปฺรณว
ทาสฺสทาสฺสา อเชพฺพา กุกฺกฏสฺสกรว หตฺถิกจาสฺสจฺจวา เจตฺตํ วตฺตฺ

หิรณฺณํ สฺวณฺณํ คามนิกมราชธานีโย วฏฺฐณฺ ๑ ชนปโท ๑ โโกโส
 ๑ โกฎุชาคารณฺ ๑ ยงฺกิณฺณิ ๑ รชณฺยวตฺถุ ๑ วตฺถุกามา ๑ อมฺบิ ๑
 อคฺคตา กามา ๑ นาคตา กามา ๑ ปจฺจุปปนฺนา กามา ๑ อชฺฌตฺตา
 กามา ๑ พหิทฺธา กามา ๑ อชฺฌตฺตพหิทฺธา กามา ๑ หีนา กามา
 ๑ มชฺฌนิมา กามา ๑ ปณฺนิตา กามา ๑ อปายิกา กามา ๑ มานุสสิกา
 กามา ๑ ทิพฺพวา กามา ๑ ปจฺจุปปวฺจิริตา กามา ๑ นิมฺมิตา กามา
 ๑ ปรมิณฺมิตา กามา ๑ ปรีคฺคหิตา กามา ๑ อปรีคฺคหิตา กามา
 ๑ มมายิตา กามา ๑ อมมายิตา กามา ๑ สฬฺหเพมี ๑ กามา ๑ วจฺรา ๑ ชุมฺมา
 ๑ สฬฺหเพมี ๑ ฐปาวจฺรา ๑ ชุมฺมา ๑ สฬฺหเพมี ๑ อฐปาวจฺรา ๑ ชุมฺมา ๑ ตณฺหา ๑ วตฺถุกา
 ๑ ตณฺหารมฺมณา ๑ กามนฺนียฺยฺเชน ๑ รชณฺนียฺยฺเชน ๑ มถนฺนียฺยฺเชน ๑ กามา
 ๑ อิม ๑ อจฺจุณฺณิ ๑ วตฺถุกามา ๑

กตเม ๑ กิเลตฺตกามา ๑ ๑ ฉนฺโท ๑ กาโม ๑ ราโค ๑ กาโม ๑ ฉนฺทราโค
 ๑ กาโม ๑ สํกมฺปโป ๑ กาโม ๑ ราโค ๑ กาโม ๑ สํกมฺปปราโค ๑ กาโม
 ๑ โย ๑ กามะสุ ๑ กามจฺฉนฺโท ๑ กามราโค ๑ กามนฺนุทิ ๑ กามตณฺหา ๑ กาม-
 ๑ เสนฺโท ๑ กามปรีพาโท ๑ กามมฺจุฉา ๑ กามชฺโฆธํ ๑ กาโม ๑ โฆ ๑ กาม-
 ๑ โยโค ๑ กามุปาทานํ ๑ กามจฺฉนฺทนีวณฺ

๑ ชุทฺทํ ๑ กาม ๑ เต ๑ มฺถํ ๑ สํกมฺปวา ๑ กาม ๑ ชายสิ

๑ น ๑ คํ ๑ สํกมฺปบิยฺยํ ๑ เถวํ ๑ กาม ๑ น ๑ เทหิสิ ๑

๑ อิม ๑ อจฺจุณฺณิ ๑ กิเลตฺตกามา ๑ ๑ โถเกติ ๑ อปายโถเก ๑ มนุสฺสโถเก
 ๑ เทวโถเก ๑ ชนฺโถเก ๑ ชาตุโถเก ๑ อายตนโถเก ๑ ๑ กามา ๑ หิ ๑ โถเก

น หิ สุปฺปฬายาติ กามา หิ โถเก ทุปฺปฬายา ทุจฺจชา ทุปฺปริจฺจชา
 ทุนฺนิมฺมทฺชา ทุพฺพิณฺนเวชฺชา ทุคฺคทฺรา ทุปฺปตฺรา ทุสฺสํมตฺติกฺกมา ทุพฺพิตฺติ-
 วตฺตาทิ กามา หิ โถเก น หิ สุปฺปฬายา ฯ เตนาท ภคฺวา

สฺสโต คุหายํ พฺพุนาภินโน
 ติฏฺฐํ นโร โมहनํ ปฺปสาโหห
 ทุเร วิเวกา หิ ตถาวโร โส
 กามา หิ โถเก น หิ สุปฺปฬายาติ ฯ

[๓๕] อิจฺฉานิทานา ภวสํสํตพฺพชา

เต ทุปฺปมฺมุจฺจา น หิ อณฺณโมกฺขา
 ปจฺจฉา ปฺปเว จาบี อเปกฺขมานา
 อิมฺเว กาเม ปฺปริเมว ชปฺปํ ฯ

[๓๖] อิจฺฉานิทานา ภวสํสํตพฺพชาติ อิจฺฉาติ อจฺฉติ ตณฺหา
 โย ราโค สํราโค อหฺนโย อหฺนโร นนฺติ นนฺติราโค
 จิตฺตสฺส สํราโค อิจฺฉา มุจฺฉา อชฺโชนํ เคโ ปรฺติเคโ
 สํโค ปงฺโก เอชา นายา ฌนิกา สณฺณนํ สัพฺพินํ ชาตํ
 สฺริตา วิสํตฺติกา สฺสํตํ วิสํฐา อายฺหํ ทุคฺคิยา ปณฺนิชิ ภวเนตฺติ
 วนํ วนโถ สนฺนโถ สนฺนโห อเปกฺขา ปฏฺฏิพฺพชา อาสํ
 อาสํสํนา อาสํสํตฺตํ ฐปฺปาสํ สํทฺทาสํ คณฺฐาสํ รสํสํ
 โผฏฺฐพฺพาสํ ตาภาสํ ฌนาสํ มุคฺคตาสํ ชฺวีตาสํ ชปฺปา ปชปฺปา

๑ กตฺถลฺลิจิ โปตฺถเก ภวสํสํตพฺพชาติ ปาโง ทิสฺสํติ ฯ

อธิขบปา ขบปา ขบปนา ขบปีตตติ โถลุปา โถลุปายนา
 โถลุปายิตตติ ปุจฺฉณจิกตา สารุกมฺยตา อธมฺมราโค วิสฺสม-
 โถโก นิกฺขติ นิกามนา ปตฺตนา มึหนา สมฺปตฺตนา กาม-
 ตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา รูปตณฺหา อรูปตณฺหา นิโรช-
 ตณฺหา รูปตณฺหา สทฺธตณฺหา คณฺธตณฺหา รสฺตณฺหา โสภุสฺสพ-
 ตณฺหา ธมฺมตณฺหา โอโฆ โยโค คณฺโถ อุปาทานํ อาวรณํ
 นีวรณํ ฉนฺนํ พนฺนํ อุปกฺกิตเตโส อนุสโย ปริยฺยฺจฺจํ ตตา
 เวจีจํ ทฺวขมฺมํ ทฺวขนิทานํ ทฺวขบฺปภาโว มารปาโส มารพฺพิสํ
 มारวิสโย ตณฺหานํ ตณฺหาชาตํ ตณฺหากทฺธํ ตณฺหาสมฺมุทโ
 อภิขฺเฌา โถโก อภุสฺสมฺมํ ฯ อิจฺฉานิทานาติ อิจฺฉานิทานา อิจฺฉา-
 เหตุกา อิจฺฉาปจฺจยา อิจฺฉาการณา อิจฺฉาปภวฺวาติ อิจฺฉานิทานา ฯ

ภวสํวาทพทฺฐาติ เขกํ ภวสํวาทํ สฺสุชา เวทนา ฯ เทว ภวสํวาทานิ
 สฺสุชา จ เวทนา อิจฺฉณฺญจ วตฺถุ ฯ ตํนิ ภวสํวาทานิ โยพฺพณฺณํ
 ชาโรคฺยํ ชีวิตํ ฯ จตฺตาริ ภวสํวาทานิ ตาโก ยโส ปสฺสสา
 สฺสุ ฯ ปณฺญจ ภวสํวาทานิ มนามีกา รูปา มนামীกา สทฺธทา
 มนামীกา คณฺธา มนামীกา รสา มนামীกา โสภุสฺสพฺพา ฯ ฉ
 ภวสํวาทานิ จกฺขุสํมฺปทา โสตฺสํมฺปทา ชานสํมฺปทา ชีวฺหาสํมฺปทา
 กายสํมฺปทา มโนสํมฺปทา ฯ ภวสํวาทพทฺฐาติ สฺสุชา เวทนาย พทฺฐา
 อิจฺฉสฺสํมํ วตฺถุสฺสํมํ พทฺฐา โยพฺพณฺณเวย พทฺฐา ชาโรคฺย พทฺฐา
 ชีวิตเวย พทฺฐา ตาเก พทฺฐา ยโส พทฺฐา ปสฺสสํย พทฺฐา สฺสุ

เอวํสงฺขารो อโหสิ เอวํวิญฺญาโน อโหสิ อตฺตมทฺธานนฺติ ตตฺถ
 นนฺทํ สมนฺวาคเมติ ฯ เอวํมฺปี ปุเร อเปกฺขํ กโรติ ฯ อถวา
 อิติ เม จกฺขุ อโหสิ อตฺตมทฺธานํ อิติ รูปาติ ตตฺถ จนฺทราก-
 ปฏฺิพทฺธํ โหติ วิญฺญาณํ จนฺทรากปฏฺิพทฺธตฺตา วิญฺญาณสฺส ตท-
 ภิณฺหนฺตติ ตทภิณฺหนฺโต เอวํมฺปี ปุเร อเปกฺขํ กโรติ ฯ อิติ เม โสคํ
 อโหสิ อตฺตมทฺธานํ อิติ สทฺธาติ ฯ อิติ เม ฆานํ อโหสิ อตฺตมทฺธานํ
 อิติ คนฺธชาติ ฯ อิติ เม ชิวฺหา อโหสิ อตฺตมทฺธานํ อิติ รสาติ ฯ
 อิติ เม กาโย อโหสิ อตฺตมทฺธานํ อิติ โณฏฺจํพฺพาติ ฯ อิติ เม
 มโน อโหสิ อตฺตมทฺธานํ อิติ รมฺมาติ ตตฺถ จนฺทรากปฏฺิพทฺธํ
 โหติ วิญฺญาณํ จนฺทรากปฏฺิพทฺธตฺตา วิญฺญาณสฺส ตทภิณฺหนฺตติ
 ตทภิณฺหนฺโต เอวํมฺปี ปุเร อเปกฺขํ กโรติ ฯ อถวา ยานิสฺส
 ตานิ ปุพฺเพ มาตุคฺคาเมน สทฺธํ หสฺสิตถปฺปิตกฺกํหิตานิ ตทสฺสํสาเทติ ตํ
 นิกามเมติ เตน จ วิตุตฺติ อปชฺชติ ฯ เอวํมฺปี ปุเร อเปกฺขํ กโรติ ฯ

กถํ ปจฺจดา อเปกฺขํ กโรติ ฯ เอวํรูปํ สียํ อนาคต-
 มทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺทํ สมนฺวาคเมติ เอวํเวทโน สียํ เอวํสญฺโญ
 สียํ เอวํสงฺขารो สียํ เอวํ วิญฺญาโน สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ
 ตตฺถ นนฺทํ สมนฺวาคเมติ ฯ เอวํมฺปี ปจฺจดา อเปกฺขํ กโรติ ฯ
 อถวา อิติ เม จกฺขุ สียา อนาคตมทฺธานํ อิติ รูปาติ อปฺปฏฺิ-
 ททฺธสฺส ปฏฺิฏาภาย จตุตฺถํ ปณฺิเทหติ เจตโส ปณฺิธานปจฺจยา
 ตทภิณฺหนฺตติ ตทภิณฺหนฺโต เอวํมฺปี ปจฺจดา อเปกฺขํ กโรติ ฯ

อิติ เม โสคํ สียา อนาถตมทฺธานํ อิติ สทฺทาทิ ฯ อิติ เม
 ฆานํ สียา อนาถตมทฺธานํ อิติ คนฺธาทิ ฯ อิติ เม ชิวฺหา สียา
 อนาถตมทฺธานํ อิติ รสาติ ฯ อิติ เม กาโย สียา อนาถตมทฺธานํ
 อิติ โฉฏฺฐพฺพาทิ ฯ อิติ เม มโน สียา อนาถตมทฺธานํ อิติ
 ชมฺมาติ อปฺปปฏิทฺทสฺสํ ปฏิทาภาย จิตฺตํ ปณฺนิทฺทติ เจตโส
 ปณฺนิธานปฺปจฺจยา ตทณฺนิทฺทติ ตทณฺนิทฺทนฺโต เอวมนฺนํ ปจฺจยา
 อเปกฺขํ กโรติ ฯ อถวา อิมินาหํ สํเสน วา วตฺเตน วา
 ตเปน วา พุทฺทมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสํมี เทวณฺณตโร
 วาติ อปฺปปฏิทฺทสฺสํ ปฏิทาภาย จิตฺตํ ปณฺนิทฺทติ เจตโส ปณฺนิธาน-
 ปฺปจฺจยา ตทณฺนิทฺทติ ตทณฺนิทฺทนฺโต เอวมนฺนํ ปจฺจยา อเปกฺขํ
 กโรตฺติติ ปจฺจยา ปุเร วาปํ อเปกฺขมานา ฯ

[๓๘] อิมฺเฌ กาเม ปุริเมว ชปฺปนฺติ อิมฺเฌ กาเมติ
 ปจฺจชปฺปนฺเน ปญฺจ กามคฺุณฺเ อิจฺฉนฺตา ตํทียนฺตา ปตฺตณฺนตา
 นีหยนฺตา อภิชปฺปนฺตา ฯ ปุริเมว ชปฺปนฺติ อตฺเต ปญฺจ กามคฺุณฺเ
 ชปฺปนฺตา ปชปฺปนฺตา อภิชปฺปนฺตาติ อิมฺเฌ กาเม ปุริเมว
 ชปฺปิ ฯ เตนาท ภคฺวา

อิจฺฉานิทานา ภวตฺตพฺพธา

เต ทฺวปฺปนฺนจฺจา นหิ อณฺณโมกฺขา

ปจฺจยา ปุเร วาปํ อเปกฺขมานา

อิมฺเฌ กาเม ปุริเมว ชปฺปนฺติ ฯ

[๔๐] กาเมสุ คิหฺชา ปสฺสตา ปมฺพหฺหา

อวทานิยา เต วิสฺเม นินฺนุชา

ทฺถุชฺชนฺตา ปรีเทวณฺติ

กิสฺส ภวิสฺสํ อิทฺถ จุตาเส ฯ

[๔๑] กาเมสุ คิหฺชา ปสฺสตา ปมฺพหฺหาติ กามาติ ชุทฺตทานโต
 เทว กามา วตฺตูกามา จ กิเลตฺตูกามา จ ๑ เป ๑ อิม
 จฺจุจฺนฺติ วตฺตูกามา ๑ เป ๑ อิม จฺจุจฺนฺติ กิเลตฺตูกามา ๑ เกโ
 จฺจุจฺติ ตณฺหา โย ราโค ตํราโค ๑ เป ๑ อภิชฺฌา โถโก
 อภุตฺตมฺมํ ๑ กิเลตฺตูกาเมน วตฺตูกาเมสุ รตฺตา คิหฺชา ลลิตา
 มฺจุจฺนิตา อชฺโชนฺนา ตคฺคา ตคฺคิตา ปตฺติพฺพุตฺตาติ กาเมสุ
 คิหฺชา ๑ ปสฺสตาติ เขมฺปี กามเ เขตฺตฺนฺติ คเวตฺตฺนฺติ ปรีเยตฺตฺนฺติ
 ตจฺจุจฺริตา ตพฺพหฺตุตา ตคฺคฺรฺกฺตา ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว
 ตทชฺมิชฺชุตฺตา ตทาชฺปเตยฺยา เตมฺปี กามปฺปสฺสตา ๑ เขมฺปี ตณฺหาจฺเณ
 รุเป เขตฺตฺนฺติ คเวตฺตฺนฺติ ปรีเยตฺตฺนฺติ สทฺเท คนฺเช รเส
 โผฏฺฐพฺเพ เขตฺตฺนฺติ คเวตฺตฺนฺติ ปรีเยตฺตฺนฺติ ตจฺจุจฺริตา ตพฺพหฺตุตา
 ตคฺคฺรฺกฺตา ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว ตทชฺมิชฺชุตฺตา ตทาช-
 ชฺปเตยฺยา เตมฺปี กามปฺปสฺสตา ๑ เขมฺปี ตณฺหาจฺเณ รุเป ปฏฺิถณฺติ
 สทฺเท คนฺเช รเส โผฏฺฐพฺเพ ปฏฺิถณฺติ ตจฺจุจฺริตา ตพฺพหฺตุตา
 ตคฺคฺรฺกฺตา ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว ตทชฺมิชฺชุตฺตา ตทาช-
 ชฺปเตยฺยา เตมฺปี กามปฺปสฺสตา ๑ เขมฺปี ตณฺหาจฺเณ รุเป ปรี-

ภูณชนฺติ สํทเท กนฺเช รเส โฉฏฐพฺเพ ปริภูณชนฺติ
 ตจฺจวรีตา ตพฺพหุตา ตคฺคกรฺว ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว
 ตทชฺมุตฺตา ตทาชฺปเตยฺยา เตมี กามปฺปสฺสตา ฯ ยถา กถ-
 การโก กถปฺปสฺสโต กมฺมการโก กมฺมปฺปสฺสโต โคจเร จรฺนโต
 โคจรปฺปสฺสโต ฉายี ฉานปฺปสฺสโต เอวเมว ยมฺปี กามเ เอสฺสนฺติ
 คเวสฺสนฺติ ปริยสฺสนฺติ ตจฺจวรีตา ตพฺพหุตา ตคฺคกรฺว ตนฺนินฺนา
 ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว ตทชฺมุตฺตา ตทาชฺปเตยฺยา เตมี กามปฺ-
 ปสฺสตา ฯ ยมฺปี ตณฺหาจฺเณ รุเป เอสฺสนฺติ คเวสฺสนฺติ ปริยสฺสนฺติ
 สํทเท กนฺเช รเส โฉฏฐพฺเพ เอสฺสนฺติ คเวสฺสนฺติ ปริยสฺสนฺติ
 ตจฺจวรีตา ตพฺพหุตา ตคฺคกรฺว ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว
 ตทชฺมุตฺตา ตทาชฺปเตยฺยา เตมี กามปฺปสฺสตา ฯ ยมฺปี ตณฺหาจฺเณ
 รุเป ปฏฺธิกณฺติ สํทเท กนฺเช รเส โฉฏฐพฺเพ ปฏฺธิกณฺติ
 ตจฺจวรีตา ตพฺพหุตา ตคฺคกรฺว ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว
 ตทชฺมุตฺตา ตทาชฺปเตยฺยา เตมี กามปฺปสฺสตา ฯ ยมฺปี ตณฺหาจฺเณ
 รุเป ปริภูณชนฺติ สํทเท กนฺเช รเส โฉฏฐพฺเพ ปริภูณชนฺติ
 ตจฺจวรีตา ตพฺพหุตา ตคฺคกรฺว ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพฺภารว
 ตทชฺมุตฺตา ตทาชฺปเตยฺยา เตมี กามปฺปสฺสตา ฯ ปมฺมพฺพหฺตติ
 เขภฺยฺเยน เทวมนุสฺสํ ปณฺจสฺส กามคฺคเณสฺส มฺมฺหฺนฺติ สํมฺมฺหฺนฺติ
 สํมฺมฺมฺหฺนฺติ มฺมฺพฺพา สํมฺมฺมฺพฺพา สํมฺมฺมฺพฺพา อวิชฺชาเย อนฺนิกตํ

๓ อนฺนิกตํปํ ปาโง ฯ

๔๔ สุตตบถปิฏเก ชุทฺทกนิกายสุต มหานิทเทโส [๔๔

[๔๔] กิ์ฐ ภวิสฺสาม อิตฺ จุตาเสติ อิตฺ จุตา กิ์ฐ ภวิสฺสาม
เนรยิกา ภวิสฺสาม ทิวจฺจนโยนิกา ภวิสฺสาม นิตฺติวิธยิกา
ภวิสฺสาม มนุสฺสา ภวิสฺสาม เทวา ภวิสฺสาม ฐปฺปี ภวิสฺสาม
อฐปฺปี ภวิสฺสาม สณฺณ ภวิสฺสาม อสณฺณ ภวิสฺสาม เหว-
สณฺณนาสณฺณ ภวิสฺสาม ภวิสฺสาม นุ ไซ มยฺ อเนกตมทฺธานํ
น นุ ไซ ภวิสฺสาม อเนกตมทฺธานํ กิ์ นุ ไซ ภวิสฺสาม
อเนกตมทฺธานํ กถํ นุ ไซ ภวิสฺสาม อเนกตมทฺธานํ กิ์
หุตฺวา กิ์ ภวิสฺสาม นุ ไซ มยฺ อเนกตมทฺธานนฺติ สํสยปฺกฺขนฺนา
อิมตฺติปฺกฺขนฺนา เทวพฺพหฺกฺชาตา ตปฺนฺติ ตาตปฺนฺติ โสจฺนฺติ กิตฺตมฺนฺติ
ปรีเทวฺนฺติ อุตฺตฺตาฬิ กนฺทฺนฺติ สมนฺโหมํ อปฺปชฺชนฺตํติ กิ์ฐ ภวิสฺสาม
อิตฺ จุตาเส ๑ เคนาห ภควา

กาเมสฺส คิทฺฐา ปสฺสฺตา ปมฺพฺพหา
อวทานิยา เต วิสฺสเม นินฺนุชา
ทฺกฺขฺชนฺตา ปรีเทวฺนฺติ
กิ์ฐ ภวิสฺสาม อิตฺ จุตาเสติ ๑

[๔๕] ตสฺมา หิ สิกฺขเวถ อีเชว ชนฺตุ
ยงฺกิลฺลิจิ ชณฺณา วิสฺสมนฺติ โถเก
น ตสฺส เหตุ วิสฺสมํ จเรยฺย
อปฺปญฺหิตํ ชฺวิตฺตมาหุ ชฺวรา ๑

[๔๖] ตสฺมา หิ สิกฺขเวถ อีเชว ชนฺตุติ ตสฺมาติ ตสฺมา ต-

การณา ตํเหตุ ตปฺปจฺจุยา ตนิทานา เอตํ อาทันนํ สมฺปสฺสํมาโน
กาเมสฺสุติ ตสฺมา ฯ สิกฺขเวถาติ ติสฺโส สิกฺขา อธิสฺสํตฺตํ
อริจิตฺตํ สิกฺขา อธิปณฺณาสิกฺขา ฯ

กตมา อธิสฺสํตฺตํ สิกฺขา ฯ อธิ ภิกฺขุ สํธวา โหติ ปาฏิโมกฺข-
สํวรํสํวโต วิหริติ อจฺจารโคจรสมฺปนฺโน อณฺเฑเตสฺส วชฺเชสฺส
ภยทสฺสํวํ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺส ชฺชทฺทโก สํตฺตํนฺโ
มฺหํโต สํตฺตํนฺโ สํตํ ปติฏฺฐา อาทิ จรณํ สยโม สํวโร
มฺหํ ปมฺหํ กุสฺสณํ ฌมฺมานํ สมฺปาตฺติยา อयํ อธิสฺสํตฺตํ สิกฺขา ฯ

กตมา อริจิตฺตํ สิกฺขา ฯ อธิ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ
อภุสฺสํเตหิ ฌมฺเมหิ สํวิตกฺกํ สํวิจารํ วิเวกํ ปิตีสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสมฺปนฺนํ วิหริติ ฯ วิตกฺกํวิจารานํ อุปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสฺสํ
เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมฺมริชฺชํ ปิตีสฺสํ ทฺติยํ ฌานํ
อุปสมฺปนฺนํ วิหริติ ฯ ปิติยา จ วิราคา อุปฺเปกฺขโก จ วิหริติ
สโต จ สมฺปชาโน สฺสํญจ กาเยน ปฏิสํเวเทติ ยนฺตํ อริยา
อจฺจิกฺขนฺติ อุปฺเปกฺขโก สติมา สฺสํวิหาวีติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปนฺนํ
วิหริติ ฯ สฺสํสฺสํ จ ปหานา ทฺตฺตํสฺสํ จ ปหานา ปุพฺเพว
โสมนสฺสํโสมนสฺสํ อตฺตํจกมา อทฺตํจกมฺหํ อุปฺเปกฺขาสติปาริสฺสํ
จตฺตํ ฌานํ อุปสมฺปนฺนํ วิหริติ อयํ อริจิตฺตํ สิกฺขา ฯ

กตมา อธิปณฺณาสิกฺขา ฯ อธิ ภิกฺขุ ปณฺณวา โหติ
อุทฺยตฺตคฺคามินิยา ปณฺณาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพกฺกาย

สมฺมาทุกฺขกฺขยคามินิยา โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ
 อयํ ทุกฺขสมฺมุตโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ ทุกฺขนิโรจฺจติ ยถาภูตํ
 ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ
 อิมเ อาสวาคิ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสวสมฺมุตโยติ ยถาภูตํ
 ปชานาติ อยํ อาสวนิโรจฺจติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อาสว-
 นิโรธคามินิํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ อธิปญฺญาสิกฺขวา ฯ

อิมมา คิสุโส สิกฺขวา อวชฺเชนฺโต สิกฺขเขยฺย ชานฺนฺโต สิกฺขเขยฺย
 ปสฺสฺสนฺโต สิกฺขเขยฺย ปจฺจุเวกฺขนฺโต สิกฺขเขยฺย จิตฺตํ อธิวฺชฺชนฺโต
 สิกฺขเขยฺย สทฺธราย อธิมฺจุจฺจนฺโต สิกฺขเขยฺย วิริยํ ปคฺคณฺนฺโต
 สิกฺขเขยฺย สติ อฺปฺปวฺชฺชนฺโต สิกฺขเขยฺย จิตฺตํ สมาทฺทนฺโต สิกฺขเขยฺย
 ปญฺญาย ปชานนฺโต สิกฺขเขยฺย อภินฺเฉยฺย อภิชาณนฺโต สิกฺขเขยฺย
 ปริณฺเฉยฺย ปริชาณนฺโต สิกฺขเขยฺย ปหาตพฺพํ ปชนฺโต สิกฺขเขยฺย
 ภาเวตพฺพํ ภาเวนฺโต สิกฺขเขยฺย สจฺฉิกาทพฺพํ สจฺฉนิกรนฺโต สิกฺขเขยฺย
 ธาจเรยฺย สฺมาจเรยฺย สฺมาทาย วตฺเตยฺย ฯ อิทาติ อิมิสฺสุสา
 ทิฏฺฐิยา อิมิสฺสุสา ขนฺติยา อิมิสฺสุสา รุจฺจยา อิมิสฺสุมฺมิ อาทาเย อิมิสฺสุมฺมิ
 รมฺเม อิมิสฺสุมฺมิ วจฺเญ อิมิสฺสุมฺมิ รมฺมวจฺเญ อิมิสฺสุมฺมิ ปาวจเน อิมิสฺสุมฺมิ
 พุทฺทมจฺริเย อิมิสฺสุมฺมิ สตฺตถุสฺสํเน อิมิสฺสุมฺมิ อตฺตภาเว อิมิสฺสุมฺมิ
 มนุสฺสโลเก ฯ ขนฺตฺติ สตฺโต นโร ฯ เป ฯ มนุสฺสํติ ตสฺมา
 หิ สิกฺขเชถ อิทว ขนฺตุ ฯ

[๔๗] ยงฺกิญฺจิ ชญฺญา วิสฺมณฺติ โลเกติ ยงฺกิญฺจิติ สพุเพน

๔๘ สุตตบทมีฏเฐ ชุทฺตกนิกายสุตฺต มหานิทฺเทโส [๔๘

วิธมํ น จเรยฺย วิธมสฺส มุตาจาทสฺส เหตุ วิธมํ น จเรยฺย
วิธมาย มิสฺสณาย วาจาย เหตุ วิธมํ น จเรยฺย วิธมาย
ผรุสํว วาจาย เหตุ วิธมํ น จเรยฺย วิธมสฺส สํมมุปฺปทาสฺส
เหตุ วิธมํ น จเรยฺย วิธมาย อภิขณาย เหตุ วิธมํ น
จเรยฺย วิธมสฺส พยาปาทสฺส เหตุ วิธมํ น จเรยฺย วิธมาย
มิจฺฉาทิฏฺฐิยา เหตุ วิธมํ น จเรยฺย วิธมามํ สงฺขารามํ เหตุ
วิธเม น จเรยฺย วิธมามํ ปญฺจนํ กามคฺชนํ เหตุ วิธเม
น จเรยฺย วิธมามํ ปญฺจนํ นีวรณํ เหตุ วิธเม น จเรยฺย
วิธมาย เจตนาย เหตุ วิธมาย ปตฺถนาย เหตุ วิธมาย
ปณฺธิรียา เหตุ วิธมํ น จเรยฺย น อจเรยฺย น สฺมาจเรยฺย น
สฺมาทาย วตฺเตยฺยาติ น ทสฺส เหตุ วิธมํ จเรยฺย ฯ

[๔๘] อปฺปณฺหิํ ชฺชิตฺตมาหุ ชฺชวติ ชฺชิตฺตุนฺติ อายุ จิตฺ
ยปฺพา ยปฺพา อิริยนา วตฺตนา ปาถนา ชฺชิตํ ชฺชิตฺตุนฺทริยํ ฯ
อมีจ ทฺวํหิ การณฺเห อปฺปกํ ชฺชิตํ จิตฺตปริตฺตตาย วา อปฺปกํ
ชฺชิตํ สฺวสฺสปริตฺตตาย วา อปฺปกํ ชฺชิตํ ฯ

ถถ จิตฺตปริตฺตตาย อปฺปกํ ชฺชิตํ ฯ อตฺเต จิตฺตกฺขณฺเน ชฺชิตฺถ
น ชฺชิติ น ชฺชิตฺตํติ ฯ อนาคเต จิตฺตกฺขณฺเน ชฺชิตฺตํติ น ชฺชิติ น
ชฺชิตฺถ ฯ ปจฺจุปฺปนฺเน จิตฺตกฺขณฺเน ชฺชิติ น ชฺชิตฺถ น ชฺชิตฺตํติ ฯ

ชฺชิตํ อตฺตภาโว จ สฺสชฺชกฺขา จ เกวตา

เอกจิตฺตสํมายุตฺตา ทฬโส วตฺตติกฺขโณ

จุฬาสัตติสหัสธานี	กบปภา ตัญจนติ เย มร
นุ เถวว เติบิ ชีวนติ	ทวัหิ จิตฺเตหิ สมหาหิตา
เย นิรุตฺตา มรณตตฺส	ตัญจนมานตฺส วา อิต
สพฺเพว สทิสสา ขนฺธชา	คตา อปฺปฏิสันฺธิกา
อนนฺตวรา จ เย ภงฺกา	เย จ ภงฺกา อนาคตา
ตทณฺตเว นิรุตฺตานํ	เวสสมํ นตฺติ ตกฺขณ
อนิพฺพตฺเตน น ชาโต	ปจฺจุปฺปนฺเน น ชีวติ
จิตฺตภงฺกมโต โถโก	ปณฺณตฺติ ปรมตฺติยา
ยถา นินฺนา ปวตฺตณฺติ	ณฺนฺเตน ปรีณามิตา
อจฺฉินฺนวารว วตฺตณฺติ	สพฺพายตฺนปจฺจุยา
อนิขานคตา ภงฺกา	ปฺปญฺโซ นตฺติ อนาคเต
นิพฺพตฺตาเยว ตัญจนติ	อวฺรคฺเค สาสปฺปมา
นิพฺพตฺตานนฺนจ ชมฺมานํ	ภงฺโก เนสํ ปุเรกฺขโต
ปโตกชมฺมา ตัญจนติ	ปุราณหิ อมิตฺติตา
อทตฺสสนโต ขายนติ	ภงฺกา คจฺฉณฺติ ทตฺสนํ
วิขรฺรปฺปาโทว อากาเส	อฺปฺปชฺชณฺติ วยนฺติ จาติ ๑

เอวํ จิตฺติปริคฺคตตาย อปฺปกํ ชีวติ ๑

กถํ สรณฺสปริคฺคตตาย อปฺปกํ ชีวติ ๑ อตฺถสํสาธุปนิพฺพุชํ ชีวติ
ปตฺถสํสาธุปนิพฺพุชํ ชีวติ อตฺถสํสาธุปตฺถสํสาธุปนิพฺพุชํ ชีวติ มหาภูต-

๓ ปุเรกฺขโตติปิ ปาโไซ ๑

ปนิพพุตํ ชีวิตํ อุตฺตมฺปนิพพุตํ ชีวิตํ กวฬิงการาหารูปนิพพุตํ
 ชีวิตํ วิญญาณูปนิพพุตํ ชีวิตํ ฯ มุตฺตมฺมํ อิมํ ทุพฺพลา ๑
 ปุพฺพเหตุมฺมํ อิมํ ทุพฺพลา ๑ เยมํ ปจฺจยา เตมํ ทุพฺพลา ๑
 เยมํ ปภาวิกา เตมํ ทุพฺพลา ๑ สหฺมมฺมํ อิมํ ทุพฺพลา ๑
 สมฺปโยคามํ อิมํ ทุพฺพลา ๑ สหฺชามํ อิมํ ทุพฺพลา ๑
 ยามํ ปโยชิกา สามํ ทุพฺพลา ๑ อญฺเฌมมฺมํ นิจฺจทุพฺพลา
 อิม ๑ อญฺเฌมมฺมํ อนนฺตติตา อิม ๑ อญฺเฌมมฺมํ ปริปาท-
 ยนฺติ อิม ๑ อญฺเฌมมฺมํ สุตํ หิ นตฺถิ ตายิตา ๑ น จามํ
 จเปนฺติ อญฺเฌมมฺมํ อิม ๑ โยมํ นิพฺพุตฺตโก โส น วิชฺชติ ๑ น
 จ เกณฺจ โกจ หายติ ๑ ภงฺคพฺยา จ อิม หิ สพุทฺโธ ๑
 ปุริเมหิ ปภาวิตา อิม ๑ เยมํ ปภาวิตา เต ปุเร มตา ๑
 ปุริมามํ ปจฺจิมามํ อญฺเฌมมฺมํ น กทาจิ อตฺตลํสฺสติ ๑ เหวํ
 สรตฺตปริตฺตตาย อปฺปกํ ชีวิตํ ๑

อิมํ จาตุสมฺหาราชิกานํ เทวานํ ชีวิตํ อฺปาทาย มนุสฺสํ
 อปฺปกํ ชีวิตํ ปริตฺตกํ ชีวิตํ โลกํ ชีวิตํ ชนิกํ ชีวิตํ ตฺหุํ ชีวิตํ
 อิตฺตวํ ชีวิตํ อนทฺทณฺณํ ชีวิตํ น จิรญฺจติกํ ชีวิตํ ๑ ตาวตฺตํ
 เทวานํ ๑ ยามานํ เทวานํ ๑ ตฺถิตานํ เทวานํ ๑ นิมนฺนารตฺนํ
 เทวานํ ๑ ปรมิมนฺนิตวตฺตํ เทวานํ ๑ พุทฺธมฺกายนํ เทวานํ
 ชีวิตํ อฺปาทาย มนุสฺสํ อปฺปกํ ชีวิตํ ปริตฺตกํ ชีวิตํ โลกํ
 ชีวิตํ ชนิกํ ชีวิตํ ตฺหุํ ชีวิตํ อิตฺตวํ ชีวิตํ อนทฺทณฺณํ ชีวิตํ

น จิรวุจิติกั ชีวิตัง ฯ กุตุตัง เหตุ ภาควตา อปฺปมิตัง ภิกฺขเว
 มนุสฺสํ อายุ คมนํ โย สํปฺปวาโย มนุสฺสตาย โฉฏฺฐพฺพํ กตฺตพฺพํ
 กุสฺสํ จริตพฺพํ พุทฺธมจฺริยํ นตฺถิ ชาตสฺสํ อมรณํ โย ภิกฺขเว
 จิรํ ชีวติ โส วสฺสํ สํสํ อปฺปํ วา ภิโยโย ฯ

อปฺปมายุ มนุสฺสํ หิ เพยฺย นํ สํปฺปวาโส
 จเรยฺยยาทิตฺตํ โสว นตฺถิ มจฺจุสฺสํ นาคโม
 อจฺจุยฺยนุติ อโหระตฺตา ชีวิตัง อปรุชฺชณฺติ
 อายุ ชียติ มจฺจุจํ กุณฺหนํ นว อุตฺถกนฺติ ฯ

อปฺปณฺหิตัง ชีวิตมาหุ ชีวติ ชีวติ จิตฺติมาติ ชีว ฯ
 จิตฺตํ มนุสฺสํ ชีว ฯ จิตฺตํ ปาปาติ ชีว ฯ ชี อจฺจุจติ ปณฺณ
 ยา ปณฺณ ปชานนา วิจโย ปวิจโย ชมฺมวิจโย สลฺลทฺถนํ
 อปฺปทฺถนํ ปจฺจุปฺปทฺถนํ ปณฺทิจจํ โกสฺสํ เปรุณฺณ เวทพฺยา
 จินฺตา อปฺปปริกฺขา ภวฺว เมธา ปริณายิกา วิปสฺสํ สมนุสฺสํ
 ปโตโต ปณฺณ ปณฺณินทฺริยํ ปณฺณพถํ ปณฺณสทฺถํ ปณฺณ-
 ปาสาโท ปณฺณอาโถโก ปณฺณาโภาโส ปณฺณาปชฺชโต ปณฺณา-
 รัตนํ อโมโห ชมฺมวิจโย สมนุสฺสํ จิตฺติมาติ ชีว ฯ
 กตฺตภา ชีว ฯ อมฺม ชมฺมชีว ชาติชีว อายตฺนชีว ปฏิจ-
 จมฺมปาทชีว สติปฏฺฐาณชีว สมนุสฺสํ ปชานชีว อิทฺธิปาทชีว
 อิทฺธิทฺธิชีว พถชีว โพชฺฌนํ ชีว มคฺคชีว ผลชีว นิพฺพาน-
 ชีว ฯ เต ชีว เทวมาหุ มนุสฺสํ อปฺปํ ชีวิตัง ปริตฺตํ

ชีวิต โลก ชีวิต ขณิก ชีวิต ตถุภัง ชีวิต อิตถุภัง ชีวิต อนนตนิรันดร์
ชีวิต นิจจังชีวิตัง ชีวิตนิรันดร์ เสด็จมาหิรัญ เสด็จ ภคินิรันดร์ เสด็จ ภคินิรันดร์
เสด็จ ทัพนิรันดร์ เสด็จ ไฉนนิรันดร์ อปปรนิรันดร์ ชีวิตนิรันดร์ ชีวา ฯ
เตนนาท ภคินิ

ต่งมา หิ ลักเขล อีเขว ชนตุ
ยงกิลลจิ ชนฺณมา วิธมฺนุติ โถเก
น ตลลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล
อปฺปญฺหิตํ ชีวิตฺตมาหุ ชีวาทิ ฯ

[๕๐] ปลั่งสามิ ไตเก ปริณทมานัน
 ปรัช อิมิ คณหคคิ ภวเส
 หินา นรา มจจุมุเช ตปนติ
 ขวัตตณหาเส ภวภวเส ฯ

[๕๐] ปัสสัณณิมิ โถเก ปริณตมมานนุติ ปัสสัณณิมิ มัสสัจจขุณณียี
 ปัสสัณณิมิ ทิพพจขุณณียี ปัสสัณณิมิ ปณณณจขุณณียี ปัสสัณณิมิ พุทฺธ-
 จขุณณียี ปัสสัณณิมิ สมนนตจขุณณียี ปัสสัณณิมิ ทถขุณณียี โธโถเกมิ
 นิชฌณณายามิ ออุปปริกขุณณียี ๑ โถเกติ อปายโถเก มนุสสโถเก
 เทวโถเก ชนุชโถเก ธาตุโถเก ขายตนโถเก ๑ ปริณตมมานนุติ
 ตณฺหาณนุทนาย ฌณฺทมานัน ทิฏฐิณนุทนาย ฌณฺทมานัน กิเลส-
 ฌณฺทนาย ฌณฺทมานัน ปโยคณนุทนาย ฌณฺทมานัน วิปากณนุทนาย
 ฌณฺทมานัน ทุจฺจวิตตณนุทนาย ฌณฺทมานัน รัตตวาคณ ฌณฺทมานัน

ทุชโทเตน ฆนุทมานัน มุหุทโมเทน ฆนุทมานัน วินิพนุชมาเนน
 ฆนุทมานัน ปรามชฺชทิจฺฉิยา ฆนุทมานัน วิกุเขปคคตฺตชฺชเจเน
 ฆนุทมานัน อนิชฺชงฺกตวิจิจฺฉิยา ฆนุทมานัน ทามคคตอนุสเยหิ
 ฆนุทมานัน ตาเกน ฆนุทมานัน อตาเกน ฆนุทมานัน ยเสน
 ฆนุทมานัน อยเสน ฆนุทมานัน ปสฺสํสาเย ฆนุทมานัน นิณฺทาย
 ฆนุทมานัน สฺสฺเชน ฆนุทมานัน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ชาตียา
 ฆนุทมานัน ชฺราย ฆนุทมานัน พฺยาชินา ฆนุทมานัน มรณฺเณ
 ฆนุทมานัน โสภปริเทวทฺฤชโทมนสฺสํปายาสฺสํเยหิ ฆนุทมานัน เหนฺริเกน
 ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ทิรฺจฺฉานโยนิเกน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ปิตฺติ-
 วิสฺสียเกน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน มานุสฺสเกน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน
 คพฺโปกฺกณฺติมฺมุตเกน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน คพฺเภ จิตฺติมฺมุตเกน ทฺฤชฺเชน
 ฆนุทมานัน คพฺภวฺจฺฉานมฺมุตเกน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ชาตสฺสํปนิ-
 พทฺธิเกน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ชาตสฺสํปราชฺเยยฺเยน ทฺฤชฺเชน
 ฆนุทมานัน อตฺตูปฺกุกฺกเมน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ปรูปฺกุกฺกเมน
 ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ทฺฤชฺชทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน สํวาททฺฤชฺเชน
 ฆนุทมานัน วิปริณามทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน จกฺขุโรเคน ทฺฤชฺเชน
 ฆนุทมานัน โสทโรเคน ทฺฤชฺเชน ฆนุทมานัน ฆานโรเคน ทฺฤชฺเชน
 ชฺฉิหาโรเคน ทฺฤชฺเชน กายโรเคน ทฺฤชฺเชน สํสโรเคน ทฺฤชฺเชน
 กณฺณโรเคน มฺหโรเคน ทฺนฺนโรเคน กาเสน สํสาเสน
 ปินาเสน ทฺนฺน เชน ชฺเรน กุจฺฉิโรเคน มุจฺฉาย ปกฺกชฺชทิกาย

๕๔ สุตตคนตมีฏเฐ ชุทฺทกนิกายสุต มหานิทฺเทโส [๕๒

สฺถาย วิสฺสุจิกาย กุญฺเฐน คณฺเฐน กิตฺถาเสน โสเสน
อปฺปมาเรณ ททฺทฺชยา กณฺทชฺชยา ภรฺชชฺชยา รชฺชชฺชยา วิชฺชชฺชกิกาย
โถหิตฺเตน มิตฺเตน มชฺชเมเหเนน อํสํชย มียกฺกาย ภคฺชชฺชชย
มิตฺตตสฺสมุจฺจํชานเณ อปาพชเณ เสมฺมทสฺสมุจฺจํชานเณ อปาพชเณ วาต-
สฺสมุจฺจํชานเณ อปาพชเณ สํนฺนิปาตฺติเกณ อปาพชเณ อุตฺตปฺริณามชเณ
อปาพชเณ วิสฺสมปฺริหารชเณ อปาพชเณ โอปกฺกมิกเกณ อปาพชเณ
กมฺมวิปากชเณ อปาพชเณ สํเตเนน อญฺเฐเนน ชินฺนชฺชชย มียํสํชย
อฺจุจฺจวเรณ ปสฺสํสํวเรณ ทสฺสมกสฺสวาทาตปสฺสํสํมฺมสฺสเสน ทฺวชเณ
มาตฺตมรณเณ ทฺวชเณ มิตฺตมรณเณ ทฺวชเณ ภาตฺตมรณเณ
ทฺวชเณ ภคินฺนํมรณเณ ทฺวชเณ ปุตฺตมรณเณ ทฺวชเณ ชิตฺต-
มรณเณ ทฺวชเณ ฌาตฺติพฺยสฺสเนน โภกฺกพฺยสฺสเนน โรคฺคพฺยสฺสเนน
สํสฺสพฺยสฺสเนน ทฺวชเณ ฌนฺนทฺมมํ สํมฺมฌนฺนทฺมมํ
วิปฺลนฺนทฺมมํ เวชฺชมํ ปเวชฺชมํ สํมฺมปเวชฺชมํ ปสฺสํสํมิตฺติ ทฺวชามิตฺติ
โธโธเกมิตฺติ นิชฺชฌายามิตฺติ อฺปฺปปริกฺขามิตฺติ ปสฺสํสํมิตฺติ โธเก ปริมฺมท-
มมํ ๑

[๕๒] ปชฺชํ ชินฺนํ ตณฺหคตํ ภเวสฺสูตฺติ ปชฺชาตฺติ สุตฺตชาตฺติจฺจนํ ๑
ตณฺหคตฺติ รุพฺตณฺหา สํชฺชตณฺหา คณฺชตณฺหา รชฺชตณฺหา โสจฺจชฺชพ-
ตณฺหา ชมฺมตณฺหา ๑ ตณฺหคตฺติ ตณฺหคตฺติ ตณฺหานคตฺติ
ตณฺหานคตฺติ ตณฺหาชยปณฺนํ ตณฺหาชย ปาตฺติ ๑ อภิภูตํ ปรียาทฺธิน-

๑. ปรียาทฺธินคตฺติ ปาโง ๑

จิตฺตํ ๑ ภเวสุตฺติ กามภเว รูปภเว อรูปภเวติ ปชฺ อิมํ ตณฺหคตฺ
ภเวสุ ๑

[๕๓] หีนา นรา มจฺจุมุเข ตปฺนตฺติ หีนา นราติ หีเนน
กายกมุเมน สมนฺนาคตาติ หีนา ๑ หีเนน วจฺกมุเมน สมนฺนาคตาติ
หีนา ๑ หีเนน มโนกมุเมน สมนฺนาคตาติ หีนา ๑ หีเนน
ปาณาติปาเตน สมนฺนาคตาติ หีนา ๑ หีเนน อทินฺนาทาเนน ๑
หีเนน กาเมสุมิจฺจจาเรน ๑ หีเนน มุสาจาเทน ๑ หีนาย
บีสุณาย วาจาย ๑ หีนาย ฆรฺสุณาย วาจาย ๑ หีเนน สมนฺน-
ปตาเปน ๑ หีนาย อภิสฺสุณาย ๑ หีเนน พยาปาเทน ๑ หีนาย
มิจฺจาทิฏฺฐิยา ๑ หีเนหิ สงฺฆาเวหิ ๑ หีเนหิ ปญฺจุหิ กามคฺเชหิ ๑
หีเนหิ ปญฺจุหิ นีวรเณหิ ๑ หีนาย เจตฺตนา ๑ หีนาย ปทฺถนา ๑
หีนาย ปณฺธิยา สมนฺนาคตาติ หีนา นีหีนา โอมกา ตามกา
ชฺตฺกุกา ปริตฺตตาติ หีนา นรา ๑ มจฺจุมุเข ตปฺนตฺติ มจฺจุมุเข
मारมุเข มรณมุเข มจฺจุปฺปตฺตา มจฺจุสฺมปฺตฺตา มจฺจุปฺปากตา
मारปฺปตฺตา มारสฺมปฺตฺตา มารุปฺปากตา มรณปฺปตฺตา มรณ-
สฺมปฺตฺตา มรณปฺปากตา ตปฺนติ ตาตปฺนติ โสจฺนติ กิตฺตมฺนติ ปรี-
เทวฺนติ อุตฺตฺตาฬิ กนฺตฺนติ สมนฺโมหิ อาปชฺชนตฺติ หีนา นรา
มจฺจุมุเข ตปฺนติ ๑

[๕๔] อวตฺตณฺหาเส ภวากฺเขสุตฺติ ตณฺหาติ รูปตณฺหา ๑ เป ๑
ขมฺมตณฺหา ๑ ภวากฺเขสุตฺติ ภวากฺเข กมฺมภเว ปฺนพฺภเว กาม-

๕๖ สุตตหนทีฏเฐ ชุตทกนิกายสุต มหาณิทุเทโส [๕๕]

ภเว กมุภเว กามภเว ปุณพภเว รูปภเว กมุภเว รูปภเว
ปุณพภเว อรูปภเว กมุภเว อรูปภเว ปุณพภเว ปุณปุณ
ภเว ปุณปุณ คติยา ปุณปุณ อุปปคติยา ปุณปุณ ปฏิสนธิยา
ปุณปุณ อตตภาวากนิพพคติยา ๑ อวิตตณหาเสติ อวิตตณหา
อวิตตณหา อจจตตณหา อวหตตณหา อมตตตตณหา อป
ห็นตตณหา อปปฏิณิสสชุตตณหาติ อวิตตณหาเส ภวาภเวสุ ๑
เตนาท ภกวา

ปัสสามิ โถเก ปริณทมาน
ปชั อิมิ ตณ्हคต ภเวสุ
ห็นา นรา มจจุมุเข ลปนติ
อวิตตณหาเส ภวาภเวสุติ ๑

[๕๕] มมายิเต ปัสสธ ฌนทมาน
มจเจว อปโปทกชเณโสเต
เขตมปิ ทิสฺวา อมโม จเรย
ภเวสุ อาสตุติมภพพมาโน ๑

[๕๖] มมายิเต ปัสสธ ฌนทมานะติ มมตฺตาติ เทว มมตฺตา
ตณ्हามมตฺตญจ ทิฏฐิมมตฺตญจ ๑

กตม ตณ्हามมตฺต ๑ ยาวตา ตณ्हาสงฺขาเตน สัมภต
มริยาทิกต โอชิกต ปริยนฺติกต ปริกคฺหิต มมายิต อิท มม
เอต มม เขตฺตก มม เขตฺตาวตา มม มม รุปา สทฺทา

คณา รสา โฆฏฐัพพา อตุรณา ปาปฺรณา ทาส์ทาสา
 อเชพกา กุกกุฏฐุรรา หตฺธิควาสฺสวพวา เขตฺตํ วตฺถุ หิรณฺณํ
 สฺวณฺณํ คามนิกมวราชธานีโย วฐฺสเนจฺจ สหปโท จ โกโธ จ
 โกฏฐาการณจฺจ เกวตมบี มหาปจฺวี ตณฺหาวเสน มมายติ
 ยาวตา อฏฺฐสฺสคตณฺหาจปฺรตํ อิทํ ตณฺหามมตฺตํ ฯ

กตมํ ทิฏฺฐิสมมตฺตํ ฯ อัสสํทิวตฺตกา สกฺกทายทิฏฺฐิ ทสฺสวตฺตกา
 มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทสฺสวตฺตกา อนฺตคฺคาหิกา ทิฏฺฐิ ยา เอวรฺปา ทิฏฺฐิ
 ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคนฺทํ ทิฏฺฐิคนฺทาวโร ทิฏฺฐิวิธฺสฺสกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺสนฺทิตํ ทิฏฺฐิ-
 สณฺโณณฺทํ คาโห ปฏฺฐิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค
 มิจฺฉาปโก มิจฺฉคฺคํ ติตฺถายตฺนํ วิปริเยสฺสคฺคาโห วิปริตฺตคฺคาโห
 วิปฺลวสฺสคฺคาโห มิจฺฉาคาโห อยาถาวถสฺมํ ยถาวถนฺทิติ คาโห
 ยาวตา ทฺวาธฺฐจฺจ ทิฏฺฐิคนฺทานิ อิทํ ทิฏฺฐิสมมตฺตํ ฯ

มมายิตฺเต ปสฺสสฺส ผนฺทมาเนติ มมายิตฺตวตฺตอจฺเจทสฺสํกิโนบี
 ผนฺทนฺทิติ อจฺฉินฺทนฺทิติ ผนฺทนฺทิติ อจฺฉินฺทนฺทิติ ผนฺทนฺทิติ มมายิตฺตวตฺต-
 วิปริณามสฺสํกิโนบี ผนฺทนฺทิติ วิปริณามนฺทิติ ผนฺทนฺทิติ วิปริณทิติ
 ผนฺทนฺทิติ สมฺผนฺทนฺทิติ วิปฺสนฺทนฺทิติ เวเชนฺทิติ ปเวเชนฺทิติ สมฺปเวเชนฺทิติ
 เอว ผนฺทมาเน สมฺผนฺทมาเน วิปฺสนฺทมาเน เวชมาเน ปเวชมาเน
 สมฺปเวชมาเน ปสฺสสฺส ทกฺขล โอโธเถถ นิชฺชฌายถ อฺปฺปปริกฺขณฺทิติ
 มมายิตฺเต ปสฺสสฺส ผนฺทมาเน ฯ

[๕๗] มจฺเจว อปฺโปทกขีเณโสเตติ ยถา มจฺฉา อปฺโปทเก

ปริตฺโตทเถ อุกทปริยาทาเน กาเกหิ วา กุตเตหิ วา พตาเกหิ
 วา ปริปาศิยมาณา อุกุขมียมาณา ชชชมาณา ฌนุทนต์ สมนุทนต์
 วิปฺสนุทนต์ เวเชนติ ปเวเชนติ สมนุเวเชนติ เหวเนว ปชา มมา-
 ยิตวตฺตูกุญฺเฌตฺตูกิโนมฺมี ฌนุทนต์ อํจฺฉิซฺชนเตมฺมี ฌนุทนต์ อจฺฉินฺเนมฺมี
 ฌนุทนต์ มมายิตวตฺตูกิโนมฺมี ฌนุทนต์ วิปฺริณามนฺเตมฺมี
 ฌนุทนต์ วิปฺริณเตมฺมี ฌนุทนต์ สมนุทนต์ วิปฺสนุทนต์ เวเชนติ
 ปเวเชนติ สมนุเวเชนตฺติ มจฺเจว อปฺโปทกชฺเฌนโสเต ฯ

[๕๘] เอตมฺมี ทิสฺสุวา อมโม จเรยฺยาคิ เอตํ อาทันนํ ทิสฺสุวา
 ปสฺสํติสุวา ตฺตยิตฺตฺวา ติริยิตฺตฺวา วิภาวียิตฺตฺวา วิภฺตํ กตฺตฺวา มมตฺเตตฺตฺติ
 เอตมฺมี ทิสฺสุวา ฯ อมโม จเรยฺยาคิ มมตฺตาคิ เทว มมตฺตา
 ตณฺหามมตฺตญฺจ ทิฏฺฐิมมตฺตญฺจ ฯ เป ฯ อิทํ ตณฺหามมตฺตํ
 ฯเป ฯ อิทํ ทิฏฺฐิมมตฺตํ ฯ ตณฺหามมตฺตํ ปหาย ทิฏฺฐิมมตฺตํ ปฏฺธิ-
 นิสฺสํชฺชิตฺตฺวา จกฺขํ อมฺมายนฺโต โสถํ อมฺมายนฺโต ฆานํ อมฺมายนฺโต
 ชิวฺหํ อมฺมายนฺโต กายํ อมฺมายนฺโต มนํ อมฺมายนฺโต ฐาปเ
 สทฺเท คนฺธเ รเส โฉฏฺฐพฺเพ กุถํ คณฺเ ชาวาสํ ตาภํ ยถํ
 ปสฺสํ สฺขํ จิวํ ฌินฺนุทปาทํ เสนาสนํ คิตาณปจฺจุยภาสชฺชปริกุชาริ
 กามธาคํ ฐาปธาคํ อฐาปธาคํ กามภวํ ฐาปภวํ อฐาปภวํ สญฺญาภวํ
 อสญฺญาภวํ เหนสญฺญานาสญฺญาภวํ เอกโวจการภวํ จตุโวจการภวํ
 ปญฺจโวจการภวํ อคฺคํ อนาคคํ ปจฺจุปปนฺหนํ ทิฏฺฐสฺสํตมฺมตฺตวิญฺญา-
 ตพฺเพ ฐมฺเม อมฺมายนฺโต อคฺคตณฺหนฺโต อปรามสฺสนฺโต อนภินิวิสฺสนฺโต

จเรยฺย วิหเรยฺย อวิเรยฺย วตฺเตยฺย ปาถะยฺย ยเปยฺย ยปาเปยฺยชาติ
เอตมฺปิ ทิสฺวา อมโม จเรยฺย ฯ

[๕๘] ภาเวสุ อาสตุคฺคิมกุกฺกุพฺพมานนฺติ ภาเวสุคฺติ กามภาเว รูปภาเว
อรูปภาเว ฯ อาสตุคฺติ อจฺจุคฺติ ตณฺหา โย ราโค ธรรมาโค ฯ เป ฯ
อภิชฺฐมา โถโก อกฺกุสฺสํมฺมํ ฯ ภาเวสุ อาสตุคฺคิมกุกฺกุพฺพมานนฺติ ภาเวสุ
อาสตุคฺติ อกุกฺกุพฺพมานนฺติ จนฺทํ เปมํ รากํ ขนฺติ อกุกฺกุพฺพมานนฺติ อชฺชน-
ยมานนฺติ อสฺสณฺณยมานนฺติ อนิพฺพตฺตยมานนฺติ อนนฺนิพฺพตฺตยมานนฺติ
ภาเวสุ อาสตุคฺคิมกุกฺกุพฺพมานนฺติ ฯ เตนาค ภาควา

มมายุเต ปสฺสสฺส ฆนฺตมมาน

มจฺจุเลว อปฺโปทกขฺณโสเด

เอตมฺปิ ทิสฺวา อมโม จเรยฺย

ภาเวสุ อาสตุคฺคิมกุกฺกุพฺพมานนฺติ ฯ

[๖๐] อุกฺกุสฺ อนฺเตสุ วิเนยฺย จนฺทํ

ฆสฺสํ ปริณฺณาย อนนฺนคฺคิทฺโธ

ยทตฺตครหิ ตทกุกฺกุพฺพมานนฺติ

น ติมฺปคฺคิ ทิฏฺฐสฺสฺสฺส ธีโร ฯ

[๖๑] อุกฺกุสฺ อนฺเตสุ วิเนยฺย จนฺทนฺติ อนฺตาคิ ฆสฺสํ
เอโก อนฺโต ฆสฺสํสฺสฺสฺสฺส ทฤติโย อนฺโต ฯ อคฺคิโต เอโก
อนฺโต อนนฺนคฺคิ ทฤติโย อนฺโต ฯ สฺสฺสฺส เวทนา เอโก อนฺโต

๓ น ติมฺปคฺคิ ปาโง ฯ

ทุกฺขา เวทนา ทฺติโย อนฺโต ฯ นามํ เถโก อนฺโต ฐปํ ทฺติโย
 อนฺโต ฯ ฉ อชฺชคฺคติกานิ อายตฺตานิ เถโก อนฺโต ฉ พาหิรวานิ
 อายตฺตานิ ทฺติโย อนฺโต ฯ สกฺกาโย เถโก อนฺโต สกฺกายสํมฺภวโย
 ทฺติโย อนฺโตติ ฯ ฉนฺโทติ โย กามเสถุ กามจุณฺโท กามราโค
 กามนฺนฺติ กามตณฺหา กามเสถุโท กามปริพาโห กามมฺจุฉา
 กามชฺโฆสํ กามโมโฆ กามโยโค กามุปาทานํ กามจุณฺท-
 นีวรณํ ฯ อุกฺกุฏํ อนฺเตสุ วิเนยฺย ฉนฺทนฺติ อุกฺกุฏํ อนฺเตสุ ฉนฺทํ
 วิเนยฺย ปฏฺวิเนยฺย ปชฺเหยฺย วโนทยฺย พุยนฺตํกรเยยฺย อนภาวจุ-
 คเมยฺยาติ อุกฺกุฏํ อนฺเตสุ วิเนยฺย ฉนฺทํ ฯ

[๖๒] ผลํ ปริณฺณาย อนานุกิฺทฺติ ผลํโสติ จกฺขุสํมฺผลํโส
 สุตสํมฺผลํโส ชานสํมฺผลํโส ชีวฺหาสํมฺผลํโส กายสํมฺผลํโส มโน-
 สํมฺผลํโส อธิวจนสํมฺผลํโส ปฏฺิขสํมฺผลํโส สฺสวเวทนีโย สํมฺผลํโส
 ทุกฺขเวทนีโย สํมฺผลํโส อทุกฺขมสฺสวเวทนีโย สํมฺผลํโส กุสโล ผลํโส
 อกุสโล ผลํโส อพฺยาโกโต ผลํโส กามาวจโร ผลํโส ฐปาวจโร
 ผลํโส อฐปาวจโร ผลํโส สฺสญฺญโต ผลํโส อนิมิตฺโต ผลํโส
 อปฺปณฺธิโต ผลํโส โลกียो ผลํโส โลกุตฺตโร ผลํโส อคฺคโต
 ผลํโส อนาคโต ผลํโส ปจฺจุปฺปนฺโน ผลํโส โย เขวฺรโป
 ผลํโส มุสฺสนา สํมฺมุสฺสนา สํมฺมุสฺสิตตฺตํ อโย อจฺจุติ ผลํโส ฯ
 ผลํ ปริณฺณายาติ ผลํ ตีหิ ปริณฺณายาติ ปริชานิตฺวา ฌาต-
 ปริณฺณาย ติรณฺปริณฺณาย ปหานปริณฺณาย ฯ

กตมา ปหานปริณญา ๑ เอวํ ติรยิตฺวา ผลํเส ฉนฺทราคํ
 ปชหติ วิโนเทติ พุยนฺตํกโรติ อนภาวญฺจเมติ ๑ อุตฺตํ เหตุํ ภกฺวตา
 โย ภิกฺขเว ผลํเสสุ ฉนฺทราโค ตํ ปชหถ เอวํ โส ผลํโส
 ปหีนो ภวิสฺสตี อฺจุฉินฺนมุโธ ตาถาวตฺตฤโกโต อนภาวญฺจโคโต อายตฺติ
 อนุปฺปาตสมฺโมติ ๑ อยํ ปหานปริณญา ๑

ผลํสํ ปริณญายาติ ผลํสํ อิมายิ ตํหิ ปริณญาหิ ปริชานิตฺวา ๑
 อนานุกิฺทฺโหติ เคโร อฺจุจติ ตณฺหา โย ราโค สํราโค ๑ เป ๑
 อภิขฺเฌมา โถโก อกฺุสฺสมฺมุตํ ๑ ยสฺสเสโส เคโร ปหีนो สํมุฉินฺโน
 อฺปสฺสโมโต ปฏิปฺปสฺสทฺโห อภพฺพปฺปติโก ฌาณคฺคินา ททฺโธ
 โส อฺจุจติ อคิฺทฺโห ๑ โส รูเป อคิฺทฺโห สทฺเท อคิฺทฺโห คนฺธะ
 อคิฺทฺโห รสํ อคิฺทฺโห โผฏฺฐพฺพะ อคิฺทฺโห กุเณ คณเณ อวาเส
 ตาภะ ยสํ ปสฺสํสา ยสฺส จีวเร ปิณฺนุชปาเต สํนาสเน กิถาน-
 ปจฺจุยภะสฺสชฺชปริกฺขาระ กามชาตฺยา รูปรชาตฺยา อรูปชาตฺยา กาม-
 กเว รูปรภเว อรูปภเว สณฺณวาทเว อสณฺณวาทเว เนวสณฺณวานา-
 สณฺณวาทเว เอกโวการภเว จตฺตโวการภเว ปญฺจโวการภเว อตฺตเต
 อนาคเต ปจฺจุปฺปนฺเน ทิฏฺฐสฺสตมฺมุตวิญญาตพฺเพสุ รมฺเมสุ อคิฺทฺโห
 อคฺชิโต อมฺจุฉิโต อนชฺโชตปฺปนฺโน วัตฺตเคโร วิคตเคโร จตฺตเคโร
 วนฺตเคโร มุตฺตเคโร ปหีนเคโร ปฏินิสฺสํชฺชเคโร วัตฺตราโค วิคต-
 ราโค จตฺตราโค วนฺตราโค มุตฺตราโค ปหีนราโค ปฏินิสฺสํชฺช-
 ราโค นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สํติฏฺฐโต สฺสชฺชปฏิสํเวทํ พุทฺทมภูเตน อตฺตนา

วิหรัตฺติ ผสฺสํ ปริณฺณาย อนานุกิฺทฺโธ ฯ

[๖๓] ยทตฺตครหิ ตทกฺขพฺพมานนฺติ ยทนฺติ ยํ อตฺตนา
ครหติ ฯ ทฺวํหิ การณฺเห อตฺตานํ ครหติ กตตฺตา ฯ
อกตตฺตา ฯ

กถํ กตตฺตา ฯ อกตตฺตา ฯ อตฺตานํ ครหติ ฯ กถํ เม
กายทฺตจฺจริตฺตํ อกถํ เม กายสฺสจฺจริตฺตนฺติ อตฺตานํ ครหติ ฯ กถํ
เม วจฺจทฺตจฺจริตฺตํ อกถํ เม วจฺจสฺสจฺจริตฺตนฺติ อตฺตานํ ครหติ ฯ กถํ
เม มโนทฺตจฺจริตฺตํ อกถํ เม มโนสฺสจฺจริตฺตนฺติ อตฺตานํ ครหติ ฯ
กโต เม ปาณาติปาโต อกตา เม ปาณาติปาตา เวรมณฺตี
อตฺตานํ ครหติ ฯ กถํ เม อทินฺนาทานํ อกตา เม อทินฺนาทานา
เวรมณฺตี อตฺตานํ ครหติ ฯ กโต เม กาเมสฺสุ มิจฺฉาจาโร
อกตา เม กาเมสฺสุ มิจฺฉาจาวา เวรมณฺตี อตฺตานํ ครหติ ฯ
กโต เม มุสาฉาโท อกตา เม มุสาฉาธา เวรมณฺตี อตฺตานํ
ครหติ ฯ กตา เม บิฎฺฐนา วาจา อกตา เม บิฎฺฐนาย วาจาย
เวรมณฺตี อตฺตานํ ครหติ ฯ กตา เม ผรุสฺสา วาจา อกตา
เม ผรุสฺสาย วาจาย เวรมณฺตี อตฺตานํ ครหติ ฯ กโต เม
สํมูฬฺปถาโป อกตา เม สํมูฬฺปถาปา เวรมณฺตี อตฺตานํ
ครหติ ฯ กตา เม อภิชฺฌนา อกตา เม อนภิชฺฌนาติ อตฺตานํ
ครหติ ฯ กโต เม พยาปาโท อกโต เม อพยาปาโทติ
อตฺตานํ ครหติ ฯ กตา เม มิจฺฉาทิฏฺฐิ อกตา เม สํมูฬฺมาทิฏฺฐิ

อุตฺตานํ ครหติ ฯ เอวํ กตฺตฺตา จ อกตฺตฺตา จ อุตฺตานํ
 ครหติ ฯ อถวํ สํเสตฺตฺมํ น ปริปริการํติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ
 อธิทฺธิเยตฺตฺมํ อคฺคตฺตฺวาโรติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ โกชนเ อมคฺคตฺต-
 ญมํหติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ ชากริยํ อนนฺนุคฺโตมํหติ อุตฺตานํ
 ครหติ ฯ น สติสํปชฌเณน สมนฺนาคโคมํหติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ
 อภาวิตา เม จตฺตาโร สติปญฺจํนาติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ อภาวิตา
 เม จตฺตาโร สมนฺนปฺปชฌนาติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ อภาวิตา เม
 จตฺตาโร อธิทฺธิปฺปาทาติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ อภาวิตานิ เม
 ปญฺจจฺนุทฺธิยานํติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ อภาวิตานิ เม ปญฺจ พถานํติ
 อุตฺตานํ ครหติ ฯ อภาวิตา เม สํสฺสฺส โพรณฺจฺจคฺติ อุตฺตานํ
 ครหติ ฯ อภาวิตอ เม อวิโย อฏฺฐจฺจคฺติโก มคฺโคติ อุตฺตานํ
 ครหติ ฯ ทุกฺขํ เม อปริณฺวคฺคณฺติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ สมนฺทโย
 เม อปฺปทํโนติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ มคฺโค เม อภาวิตอติ อุตฺตานํ
 ครหติ ฯ นิโรธํ เม อสํจฺจคฺติโกติ อุตฺตานํ ครหติ ฯ เอวํ
 กตฺตฺตา จ อกตฺตฺตา จ อุตฺตานํ ครหติ ฯ เอวํ อคฺคตฺตฺทฺธิยํ
 กมฺมํ อกฺกพฺพมาโน อชฌนมาโน อสณฺนชฌนมาโน อนิพฺพคฺคตฺตฺมาโน
 อนนฺนิพฺพคฺคตฺตฺมาโนติ ยทคฺคตฺตฺทฺธิ ตทกฺกพฺพมาโน ฯ

[๖๔] น ติมฺปตฺติ ทิฏฺฐสํเสตฺตฺมํ ชีโรติ เตปาทิ เทว เตปาท-
 ตณฺหาเตโป จ ทิฏฺฐิเตโป จ ฯ เป ฯ อยํ ตณฺหาเตโป ฯ เป ฯ
 อยํ ทิฏฺฐิเตโป ฯ ชีโรติ ชีโร ปณฺทิตอ ปณฺณววา พุทฺธิมา

ฌาณํ วิภาวํ เมชาวํ ฯ ชัโร ตณฺหาเจปํ ปหาย ทิฏฺฐิเจปํ
 ปฏฺฐินิสฺสํชชิตฺวา ทิฏฺฐเ ช น ติมฺปติ สฺสฺเต น ติมฺปติ มุเต น ติมฺปติ
 วิญฺเฌาเต น ติมฺปติ น สํติมฺปติ น อุมฺติมฺปติ อติตฺโต อสํติตฺโต
 อนุปตฺติตฺโต นิกฺขนฺตฺโต นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺมตฺโต วิสํญญตฺโต ฌมฺริยาทิ-
 กเตน เจตสา วิหรตฺติ น ติมฺปตํ ทิฏฺฐสฺสฺเตสฺส ชัโร ฯ เตนาห ภควา

อุโปสฺสํ อนุเตสฺสํ วิเนยฺย ฉนฺทํ

ผสฺสํ ปริณฺณาย อนานุกิทฺโธ

ยทตฺตคฺคฺรหํ ตทกฺขมฺมาโน

น ติมฺปตํ ทิฏฺฐสฺสฺเตสฺส ชัโรติ ฯ

[๖๕] สํญมํ ปริณฺณาย วิตเรยฺย โอฆํ

ปริคฺคฺเคสฺสํ มฺหิ โนปตฺติตฺโต

อพฺพุพฺพุทฺตฺโต จรมปฺปมตฺโต

นาสํสํสํ โถกมิมํ ปฺรณฺจ ฯ

[๖๖] สํญมํ ปริณฺณาย วิตเรยฺย โอฆนฺติ สํญฺญาติ กาม-

สํญฺญา พฺยาปาทสํญฺญา วิหีสํสํญฺญา เนกฺขมฺมสํญฺญา อพฺยา-
 ปาทสํญฺญา อวิหีสํสํญฺญา รุปสํญฺญา สํทฺทสํญฺญา คณฺฐสํญฺญา
 รสสํญฺญา โสณฺฑสํญฺญา พุพฺผสํญฺญา ชมฺมสํญฺญา ยา เหวรฺรฺปา สํญฺญา
 สํญฺชานนา สํญฺชานิตคฺคํ อยํ อจฺจุตฺติ สํญฺญา ฯ สํญมํ ปริณฺณาย
 สํญมํ คํหิ ปริณฺณาย วิชานิตฺวา ฌาตปริณฺณาย ติรณฺปริณฺณาย
 ปหานปริณฺณาย ฯ

กตมา ฌาตปริณญา ๑ สณฺณํ ชานาติ อยํ กามสณฺญา
 อยํ พยาปาทสณฺญา อยํ วิหีสาสณฺญา อยํ เนกขมฺมสณฺญา
 อยํ อพฺยาปาทสณฺญา อยํ อวิหีสาสณฺญา อยํ รูปสณฺญา อยํ
 สทฺทสณฺญา อยํ คนฺธสณฺญา อยํ รสสณฺญา อยํ โผฏฐัพฺพ-
 สณฺญา อยํ ขมฺมสณฺญาติ ชานาติ ปัสสตีติ อยํ ฌาตปริณญา ๑

กตมา ทิรณปริณญา ๑ เอวํ ฌาตํ กตฺวา สณฺณํ ทิเรติ
 อนิรุจโต ทฺวชฺชโต โรคฺชโต คณฺฐโต สลฺลโต อฆโต อาพาธโต
 ปรโต ปโตกฺกโต อีตฺติโต อฺปทฺทวโต ภยโต อฺปสํคฺคโต จลโต
 ปภงฺกฺขโต ๑ เป ๑ สํมฺภวโต อตฺตงฺกมโต อสฺสํสาทโต ธาตํหฺวโต
 นิสฺสํวณฺโต ทิเรติ อยํ ทิรณปริณญา ๑

กตมา ปหานปริณญา ๑ เอวํ ทิเรตฺวา สณฺณาย ฉนฺทราคํ
 ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยณฺตํกโรติ อนภาวจฺจุเมติ ๑ อุตฺตํ เหตุํ ภควตา
 โย ภิกฺขเว สณฺณาย ฉนฺทราโค ตํ ปชฺหถ เอวํ สํสา สณฺเฆ
 ปหีนา ภวิสฺสตีติ อฺจุฉินฺนํมฺหา ตาถาตฺตํกฺกตา อนภาวจฺจุตา อายตฺติ
 อนฺนุปฺปาทขมฺมาติ ๑ อยํ ปหานปริณญา ๑

สณฺณํ ปริณฺญาติ สณฺณํ อิมายํ ตํหิ ปริณฺญาหิ ปริชานิตฺวา ๑
 วิตเรยฺย โธฆนฺติ กาโมฆํ ภโวฆํ ทิฏฺฐโสฆํ อวิฏฺฐโสฆํ วิตเรยฺย
 อุตฺตเรยฺย ปตเรยฺย สํตติกฺกเมยฺย วัตติวตฺเตยฺยาติ สณฺณํ ปริณฺญา
 วิตเรยฺย โธฆํ ๑

[๖๗] ปริกฺคเหตุ มฺหิ โนปติตฺโตติ ปริกฺคหาติ เทว ปริกฺคหา

ตณฺหาปริกฺคโ ๑ ทิฏฐิปริกฺคโ ๑ ๑ เป ๑ อยํ ตณฺหาปริกฺคโ
 ๑ เป ๑ อยํ ทิฏฐิปริกฺคโ ๑ มุณีติ โมนํ วุจฺจติ ฌาณํ ยา
 ปญฺเฌา ปชานนา ๑ เป ๑ อโมโห ฌมฺมวึจโย สมฺมาทิฏฐิ เตน
 ฌาเณน สมนฺนาคโต มุณี โมนปฺปตฺโตติ ๑ ตัณฺนิ โมเนยฺยานิ
 กายโมเนยฺยํ วจฺจโมเนยฺยํ มโนโมเนยฺยํ ๑

กตมํ กายโมเนยฺยํ ๑ ติวิจานํ กายทฺถุจฺจิตานํ ปหานํ กาย-
 โมเนยฺยํ ๑ ติวิจํ กายสฺสจฺจิตํ กายโมเนยฺยํ ๑ กายารมฺมณํ
 ฌาณํ กายโมเนยฺยํ ๑ กายปริณฺเฌา กายโมเนยฺยํ ๑ ปริณฺเฌา-
 สหคโต มคฺโค กายโมเนยฺยํ ๑ กายเณ ฌนฺตรากสฺสํ ปหานํ กาย-
 โมเนยฺยํ ๑ กายสงฺฆารนิโรโห จตฺตชฺชฌานสํมาปตฺติ กายโมเนยฺยํ ๑
 อิทํ กายโมเนยฺยํ ๑

กตมํ วจฺจโมเนยฺยํ ๑ จตฺตพฺพิชานํ วจฺจทฺถุจฺจิตานํ ปหานํ วจฺจ-
 โมเนยฺยํ ๑ จตฺตพฺพิชํ วจฺจสฺสจฺจิตํ วจฺจโมเนยฺยํ ๑ วาจาารมฺมณํ ฌาณํ
 วจฺจโมเนยฺยํ ๑ วาจาปริณฺเฌา วจฺจโมเนยฺยํ ๑ ปริณฺเฌาสหคโต
 มคฺโค วจฺจโมเนยฺยํ ๑ วาจาเณ ฌนฺตรากสฺสํ ปหานํ วจฺจโมเนยฺยํ ๑
 วจฺจสงฺฆารนิโรโห ทฺถียชฺชฌานสํมาปตฺติ วจฺจโมเนยฺยํ ๑ อิทํ วจฺจ-
 โมเนยฺยํ ๑

กตมํ มโนโมเนยฺยํ ๑ ติวิจานํ มโนทฺถุจฺจิตานํ ปหานํ
 มโนโมเนยฺยํ ๑ ติวิจํ มโนสฺสจฺจิตํ มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺตารมฺมณํ
 ฌาณํ มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺตปริณฺเฌา มโนโมเนยฺยํ ๑ ปริณฺเฌา-

สทกโต มคฺโค มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺเต ฌนฺตรากสฺส ปหานํ
มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺตสงฺขารนิโรธํ สญฺญาเวทยิตินิโรธสมาปตฺติ
มโนโมเนยฺยํ ๑ อิทํ มโนโมเนยฺยํ ๑

กายมฺนี้ วาจามฺนี้ มโนมฺนิมฺนาสวํ
มฺนี้ โมเนยฺยสฺมฺปนฺนํ อากุ สํพฺพปฺปายินิ ๑
กายมฺนี้ วาจามฺนี้ มโนมฺนิมฺนาสวํ
มฺนี้ โมเนยฺยสฺมฺปนฺนํ อากุ นิหฺนฺหาตปฺปาทํ ๑

อิมฺเหติ ตฺถิ โมเนยฺเยหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคตา ฉ มฺนโย
อาการมฺนโย อนาการมฺนโย เสชฺมฺนโย อเสชฺมฺนโย ปจฺเจกมฺนโย
มฺนิมฺนโย ๑ กตเม อาการมฺนโย ๑ เย เต อาการิกา ทิฏฺฐิปฺปทา
วิญฺญาตสํสํสา อิมฺ อาการมฺนโย ๑ กตเม อนาการมฺนโย ๑ เย
เต ปพฺพชิตา ทิฏฺฐิปฺปทา วิญฺญาตสํสํสา อิมฺ อนาการมฺนโย ๑ สตฺต
เสชา เสชฺมฺนโย ๑ อรหฺนฺโต อเสชฺมฺนโย ๑ ปจฺเจกพฺพุชา ปจฺเจก-
มฺนโย ๑ มฺนิมฺนโย วุจฺจนฺติ ตถาคตา อรหฺนฺโต สมนฺนาสมฺพฺพุชา ๑

น โมเนน มฺนิ โหติ มฺพฺพหฺรโป อวิตฺทสฺ
โย ๑ ตุฏฺถํ ปคฺคยฺห วรฺมาทาย ปณฺตฺติโต
ปฺปาปานิ ปวิวชฺเชติ ส มฺนิ เตน โส มฺนิ
โย มฺนาติ อุกฺโก โลกเก มฺนิ เตน ปวฺวจฺจติ ๑

อธตฺตญฺจ สตฺตญฺจ ฌตฺตวา ชมฺมํ

อชฺชตฺตํ พหิทฺธา ๑ สํพฺพโลกเก

เทวมนุสเสหิ ปฐโต

โย โส สงฺกขาตมคิฯฯ โส มุณี ฯ

เดปาคิ เทว เดปา ตณฺหาเตโป ฯ ทิฏฺฐิเตโป ฯ ฯ เป ฯ
 อยํ ตณฺหาเตโป ฯ เป ฯ อยํ ทิฏฺฐิเตโป ฯ มุณี ตณฺหาเตมํ
 ปหาย ทิฏฺฐิเตมํ ปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ปริคฺคเหสุ น ติมฺปติ น สํติมฺปติ น
 อูปติมฺปติ อติตฺโต อสํติตฺโต อนุปติตฺโต นิทฺทนฺโต นิสฺสชฺโจะ
 วิปฺปมฺตฺโต วิสณฺณตฺโต วิมวียาทิกเตน เจตสา วิหรตฺติ ปริคฺคเหสุ
 มุณี โนปติตฺโต ฯ

[๖๘] อพฺพุพฺพหสฺสโต จรวมปฺปมตฺโตติ สํตฺถนฺติ สํคฺคต สํตฺถานิ
 รากสํตฺถํ โทสสํตฺถํ โมหสํตฺถํ มานสํตฺถํ ทิฏฺฐิสํตฺถํ โสภสํตฺถํ
 กถํกถาสํตฺถํ ฯ ยสฺเสตานิ สํตฺถานิ ปหีนานิ สํมุจฺฉินฺนानิ วุปฺสเนตานิ
 ปฏิปฺปสฺสชฺชานานิ อภพฺพปฺปตฺติกาณิ ฌาณคฺคินา ททฺธมานิ โส
 อจฺจุจติ อพฺพุพฺพหสฺสโต อพฺพุพฺพิทสฺสโต อุกฺกชฺชสฺสโต สํมุทฺทชฺชสฺสโต
 อูปฺปาฏิตสฺสโต สํมุปฺปาฏิตสฺสโต จตฺตสฺสโต วนฺตสฺสโต มุตฺต-
 สฺสโต ปหีนสฺสโต ปฏินิสฺสชฺชสฺสโต นิจุฉาโต นิพฺพุโต สํติฏฺโถ
 สฺสชฺชปฏิสํเวทํ พุรหุมนฺนเตน อตฺตนา วิหรตฺติ อพฺพุพฺพหสฺสโต ฯ
 จรฺหนฺติ จรฺหนฺโต วิหรฺหนฺโต อิริยฺหนฺโต จตฺเตนฺโต ปาเตนฺโต ยเปนฺโต
 ยาเปนฺโต ฯ อปฺปมตฺโตติ สํกฺกจฺจุการํ สํทจฺจุการํ อชฺจุจิกการํ
 อนินฺตณฺตฺติโก อนิกฺกชฺชิตฺตจฺจุณฺโท อนิกฺกชฺชิตฺตจฺจุโร กุสฺเสสุ ฐมฺเมสุ ฯ
 กถาหํ อปฺริปฺรํ วา สํตฺถกฺกนฺธิ ปฺริปฺรเมยฺยํ ปฺริปฺรํ วา สํตฺถกฺกนฺธิ

ตตฺถ ตตฺถ ปณฺณาย อหุคฺคณฺเหยฺยนฺติ โย ตตฺถ ฉนฺโท ๑
 วายาโม ๑ อุตฺถํสาโห ๑ อุตฺถํโสฬหํ ๑ อปฺปฏิจฺฉานํ ๑ สติ-
 สัมปชฺชณฺณญ ๑ อาตมปํ ปรชานํ อธิฏฺฐจฺฉานํ อหุโยโค อปฺปมาโท
 กุสฺสเถสุ ฌมฺเมสุ ๑ กถาหํ อปริปฺปวํ วา สมาริกฺขนฺหํ ปริปฺปเรยฺยํ ปริ-
 ปฺปวํ วา สมาริกฺขนฺหํ ตตฺถ ตตฺถ ปณฺณาย อหุคฺคณฺเหยฺยนฺติ ๑ เป ๑
 กุสฺสเถสุ ฌมฺเมสุ ๑ กถาหํ อปริปฺปวํ วา ปณฺณายกฺขนฺหํ วิมุตฺติกฺขนฺหํ
 วิมุตฺติฌานทสฺสณฺนกฺขนฺหํ ปริปฺปเรยฺยํ ปริปฺปวํ วา วิมุตฺติฌานทสฺสณฺนก-
 ขนฺหํ ตตฺถ ตตฺถ ปณฺณาย อหุคฺคณฺเหยฺยนฺติ โย ตตฺถ ฉนฺโท
 ๑ วายาโม ๑ อุตฺถํสาโห ๑ อุตฺถํโสฬหํ ๑ อปฺปฏิจฺฉานํ ๑
 สติสัมปชฺชณฺณญ ๑ อาตมปํ ปรชานํ อธิฏฺฐจฺฉานํ อหุโยโค อปฺปมาโท
 กุสฺสเถสุ ฌมฺเมสุ ๑ กถาหํ อปริณฺณวาคํ วา ทุกฺขํ ปริชาเนยฺยํ
 อปฺปทีเน วา กิเลเส ปชฺชเหยฺยํ อภาวิตํ วา มคฺคํ ภาเวยฺยํ
 อสจฺฉณิกตํ วา นิโรธํ สจฺฉณิกเรยฺยนฺติ โย ตตฺถ ฉนฺโท ๑ วายาโม
 ๑ อุตฺถํสาโห ๑ อุตฺถํโสฬหํ ๑ อปฺปฏิจฺฉานํ ๑ สติสัมปชฺชณฺณญ ๑
 อาตมปํ ปรชานํ อธิฏฺฐจฺฉานํ อหุโยโค อปฺปมาโท กุสฺสเถสุ ฌมฺเมสุ
 อพฺพุทฺทสฺสโต จรมปฺปมตฺโต ๑

[๖๘] นาสํสํสํ โลกมิมํ ปรณฺญาตํ อิมํ โลกํ นาสํสํสํ สกตฺตภาวํ
 ปรโลกํ นาสํสํสํ ปรตฺตภาวํ ๑ อิมํ โลกํ นาสํสํสํ สกรูปรเวทนา-
 สณฺณาสงฺขารวิญฺญาณํ ปรโลกํ นาสํสํสํ ปรรूपเวทนาสณฺณาส-
 สงฺขารวิญฺญาณํ ๑ อิมํ โลกํ นาสํสํสํ น อชฺชตฺติกานิ อายตนาणि

ตติโย ทุฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ

[๗๐] วทนุติ เว ทุฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
วาทกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
กัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ

[๗๑] วทนุติ เว ทุฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
ปทุฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อชฺชกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
ปจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
วทนุติ เว ทุฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว ทุฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ

[๗๒] อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
สทกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
กัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ

[๗๓] วาทกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ
อณฺเณมปี เว สจฺจกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐกัฏฐ

เตน ฌาณน สมนุหาคโต มุณี โมนปฺปตฺโต ฯ เป ฯ สงฺกษาลมตฺติจฺ
 โส มุณฺติ ฯ โย วาหํ อฺเปติ โส ทฺวํหิ การณฺเห วิหํ
 อฺเปติ ฯ การโก การกตาย วาหํ อฺเปติ ฯ อถวา อฺจฺจมาโน
 อฺปวทฺธิมาโน กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ ปตฺติจฺยติ โกปณฺจ โทสณฺจ
 อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุกโรติ อการโกมฺหํติ ฯ โย วาหํ อฺเปติ โส
 อิมฺเห ทฺวํหิ การณฺเห วิหํ อฺเปติ ฯ มุณี ทฺวํหิ การณฺเห วิหํ
 น อฺเปติ ฯ อการโก อการกตาย วาหํ น อฺเปติ ฯ อถวา อฺจฺจ-
 มาโน อฺปวทฺธิมาโน น กุปฺปติ น พฺยาปชฺชติ น ปตฺติจฺยติ
 น โกปณฺจ โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุกโรติ อการโกมฺหํติ ฯ
 มุณี อิมฺเห ทฺวํหิ การณฺเห วิหํ น อฺเปติ น อฺปคจฺจติ น
 คณฺหาติ น ปรามสฺติ น อภินิเวสํติ วาทนฺจ ชาตํ มุณี โน
 อฺเปติ ฯ

[๗๔] ตสฺมา มุณฺิ นตฺถิ ชฺโช กุหิณฺจํติ ตสฺมาติ ตสฺมา
 ตํการณา ตํเหตุ ตปฺปจฺจยา ตํนิทานา มุณฺิโน อาหตจฺจตฺตา
 ชฺชิตฺตาตตํ นตฺถิ ฯ ปณฺจปํ เจตฺตํ นตฺถิ ตโยปํ ชฺชิตา
 นตฺถิ รากชฺโช โสชฺโช โมหชฺโช นตฺถิ น สมนฺติ น สํวิชฺชติ
 นุปลพฺภติ ปหํโน สมนฺติโน วุปลนฺโต ปฏฺธิปสฺสทฺโธ อภพฺพ-
 ปตฺติโก ฌาณเคฺคินา ททฺโสม ฯ กุหิณฺจํติ กุหิณฺจิ กิมนฺจิ กตฺถจฺ
 อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา อชฺชตฺตพหิทฺธา วาติ ตสฺมา มุณฺิ
 นตฺถิ ชฺโช กุหิณฺจิ ฯ เตนาน ภาว

เอมฺมึ สกณฺหิ ทิฏฺฐิํ กถมจฺเจยฺย ๑ อสฺสสโต โถโก อนนฺตวา
 โถโก อนนฺตวา โถโก ตํ ชฺวํ ตํ สรรี อยฺมํ ชฺวํ
 อยฺมํ สรรี โหติ ตถาคโต ปรมมรณา น โหติ ตถาคโต
 ปรมมรณา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรณา
 เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณา อิทเมวํ สจฺจํ
 โฆฬมณฺณนฺติ โย โส เอวํวาโต โส สกํ ทิฏฺฐิํ สกํ ฆนฺตํ
 สกํ รุจิํ สกํ กทฺธิํ สกํ อชฺฌณฺสยํ สกํ อธิปฺปายํ กถํ อจฺเจยฺย
 อติฏฺกเมยฺย สมนฺติฏฺกเมยฺย วัตฺตวตฺเตยฺย ๑ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑
 คตฺสํ สํ ทิฏฺฐิํ ตถา สมนฺตฺตา สมากินฺนา คหิตา ปรามมฺฐา
 อภินิฏฺฐา อชฺฌเณสฺสา อธิมุตฺตาคิ เอมฺมึ สกณฺหิ ทิฏฺฐิํ
 กถมจฺเจยฺย ๑

[๗๗] ฌนฺทานุํโต รุจิยา นิวิฏฺฐิไคติ ฌนฺทานุํโตติ สกาย
 ทิฏฺฐิยา สกาย ฆนฺติยา สกาย รุจิยา สกาย กทฺธิยา ยายติ
 นิยุติ ฎุยฺหติ สํหริยติ ๑ ยถา หตฺถิยาเนน วา รกฺขยาเนน วา
 อสฺสยาเนน วา โคยาเนน วา อชฺชยาเนน วา เมณฺฑกฺกยาเนน วา
 โอฏฺฐยาเนน วา ขรยาเนน วา ยายติ นิยุติ ฎุยฺหติ สํหริยติ
 เหวเมวํ สกาย ทิฏฺฐิยา สกาย ฆนฺติยา สกาย รุจิยา สกาย
 กทฺธิยา ยายติ นิยุติ ฎุยฺหติ สํหริยติ ฌนฺทานุํโต ๑ รุจิยา
 นิวิฏฺฐิไคติ สกาย ทิฏฺฐิยา สกาย ฆนฺติยา สกาย รุจิยา สกาย
 กทฺธิยา นิวิฏฺฐิไคติ ปติฏฺฐิโต อตฺถโน อฺปาคโต อชฺฌเณสฺสโต อธิ-

มฺหุโตติ ฉนฺทธานุํโต รุจฺยา นินฺนุโ ๑

[๗๘] สํ สํมตฺตานิ ปกฺขพฺพมาโนติ สํ สํมตฺตํ กโรติ ปริ-
 ปรุณฺณํ กโรติ อโนมํ กโรติ อคฺคํ เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ ปาโมกฺขํ
 อุตฺตมํ ปวโร กโรติ อยํ สํสฺสา สํพฺพณฺณติ. สํ สํมตฺตํ
 กโรติ ปริปรุณฺณํ กโรติ อโนมํ กโรติ อคฺคํ เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ
 ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวโร กโรติ อยํ ชมฺโม สุวาสุธาโต อยํ
 คฺโคณํ สุปฺปนิพนฺโน อยํ ทิฏฺฐิํ ภทฺธิกา อยํ ปฺปฺปทา สุปฺปณฺณตฺตา
 อยํ มคฺโค นินฺนุยานิโกติ สํ สํมตฺตํ กโรติ ปริปรุณฺณํ กโรติ
 อโนมํ กโรติ อคฺคํ เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวโร
 กโรติ ชเนติ สณฺชเนติ นินฺนุพฺพเตติ อภินินฺนุพฺพเตตฺติ สํ สํมตฺตานิ
 ปกฺขพฺพมาโน ๑

[๗๙] ยถา หิ ชาเนยฺย ตถา วเทยฺยาติ ยถา ชาเนยฺย ตถา
 วเทยฺย กถะยฺย ภะเนยฺย ทํเปยฺย โวหะเรยฺย ๑ สํสํสํโต โถโก
 อิทเมว สํจํ โมฆมนฺณนฺติ ยถา ชาเนยฺย ตถา วเทยฺย กถะยฺย
 ภะเนยฺย ทํเปยฺย โวหะเรยฺย ๑ อสํสํสํโต โถโก ๑ เป ๑ เหว
 โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณา อิทเมว สํจํ โมฆ-
 มนฺณนฺติ ยถา ชาเนยฺย ตถา วเทยฺย กถะยฺย ภะเนยฺย ทํเปยฺย
 โวหะเรยฺยาติ ยถา หิ ชาเนยฺย ตถา วเทยฺย ๑ เทนาห ภควา
 สกณฺธิ ทิฏฺฐิํ กถมจฺจเยยฺย
 ฉนฺทธานุํโต รุจฺยา นินฺนุโ

สยํ สมตฺตทานิ ปกฺขพฺพมาโน

ยถา ทิ ชาเนยฺย ตถา วเทยฺยาติ ฯ

[๘๐] โย อตฺตโน สํถวทานิ ชนฺตฺ

อนานุปฺปฺปโส ฯ ปเรส ปาวา

อนวิยชมฺมํ กุสฺสตา ตมาหุ

โย ธาตุมานํ สยเมว ปาวา ฯ

[๘๑] โย อตฺตโน สํถวทานิ ชนฺตฺติ โยติ โย ยาทิโส ยถา-
ยฺตฺติโต ยถาวิหิตโต ยถาปกาโร ยถุจฺจานปฺปตฺติโต ยํมมสมฺมุนาคโต
ชตฺติโย วา พฺรหฺมโน วา เวสฺโส วา สุตฺโต วา คหฺนุโส
วา ปพฺพชิตโต วา เทโว วา มนุสฺโส วา ฯ สํถวทานํติ อตฺติ
สํถวเจว วตฺตณฺจ อตฺติ วตฺตํ น สํถํ ฯ

กตมํ สํถวเจว วตฺตณฺจ ฯ อิธ ภิกฺขุ สํถวา โหติ ปาฏิโมกฺข-
สํวรํโสโต วิหริติ ธาจารโคจรสมฺปนฺโน อนุมตฺเตสฺสุ วชฺเชสฺสุ
ภยทสฺสํวํ สมากาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺสุ โย ตตฺถ สยโม
สํวโร อวิตฺติกโม อิทํ สํถํ ฯ ยํ สมากานํ ตํ วตฺตํ ฯ
สํวรญฺเฐน สํถํ สมากานญฺเฐน วตฺตํ อิทํ วุจฺจติ สํถวเจว
วตฺตณฺจ ฯ

กตมํ วตฺตํ น สํถํ ฯ อญฺจํ ชุตฺตคานิ ธาเรนฺนิทฺตํ ปิณฺฑ-
ปาติทฺตํ ปิณฺฑุณฺนิทฺตํ เตจฺจวริทฺตํ สปทานจาวริทฺตํ ชตฺตปจฺจนาภตฺติ-
ทฺตํ เนตฺตชฺชทฺตํ ยถาสํถตฺติทฺตํ อิทํ วุจฺจติ วตฺตํ น สํถํ ฯ

วิริยสมาทานมฺปิ อรุจติ วตฺตํ น สํถํ ๑ กามํ โสจ ๑ นหารุ
 ๑ อฏฺฐิ ๑ อวตฺตสฺสํ ธรรมเว อุตฺตสฺสํ มํถโถหิตํ ยนํ ปุริส-
 ถาเมน ปุริสพเลน ปุริสวิริเยน ปุริสปรกุกเมน ปคฺคณพฺพิ น ตํ
 อปาปฺปติเตวา วิริยสฺสํ ธรรมจํ ภาวสฺสํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
 ปทหติ เอวํมฺปิ วิริยสมาทานํ อรุจติ วตฺตํ น สํถํ ๑ น
 ตาวาหํ อิมํ ปตฺตํ ภาวนิตฺตํ ยาว เม น อนฺุปาทาย
 ภาสเวหิ จิตฺตํ อิมุจฺจิสฺสํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ เอวํมฺปิ
 วิริยสมาทานํ อรุจติ วตฺตํ น สํถํ ๑

นาถิสฺสํ น บิวิสฺสํ วิหารโต น นิกฺขมํ

นํ ปสฺสํ นิปาเตสฺสํ ตณฺหาสฺสํ อนฺุหเตติ

จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ เอวํมฺปิ วิริยสมาทานํ อรุจติ
 วตฺตํ น สํถํ ๑ น ตาวาหํ อิมมฺหา ภาสวา อฏฺฐิหิตฺตํ
 จงฺกมา โอโรหิตฺตํ วิหารา นิกฺขมิตฺตํ อชฺชโยคา นิกฺข-
 มิตฺตํ ปาสาทา นิกฺขมิตฺตํ มหฺมียา นิกฺขมิตฺตํ สุหาย
 นิกฺขมิตฺตํ เตณา นิกฺขมิตฺตํ กุญฺยา นิกฺขมิตฺตํ กุญฺยา-
 คารว นิกฺขมิตฺตํ อฏฺฐา นิกฺขมิตฺตํ มาทา นิกฺขมิตฺตํ
 ชุทฺตณฺหา นิกฺขมิตฺตํ อฏฺฐจํสาธาย นิกฺขมิตฺตํ มณฺทปา
 นิกฺขมิตฺตํ รุกฺขมฺตา นิกฺขมิตฺตํ ยาว เม น อนฺุปาทาย
 ภาสเวหิ จิตฺตํ อิมุจฺจิสฺสํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ เอวํมฺปิ
 วิริยสมาทานํ อรุจติ วตฺตํ น สํถํ ๑ อิมสฺมิณฺเบว ปุพฺพณฺทสมํ

อริยธมฺมํ อารหิตฺตํ สมารหิตฺตํ อชฺชกฺขิตฺตํ มุตฺตยิตฺตํ
 สจฺจกิริตฺตํ จิตฺตํ ปกฺคณฺหาติ ปทฺหติ เอวฺวปมฺบิ วิริย-
 สมาราหํ อจฺจุติ วตฺตํ น สํถํ ๑ อิมสฺมิญฺเณว มชฺฌนฺตีกถมยํ
 ส่ายนฺทสมยํ ปุเรกตฺตํ ปจฺฉากตฺตํ ปุริมยํ มชฺฌิมยํ
 ปจฺฉิมยํ กาเพ ชฺเชนฺท วตฺเต เหมนฺเต กิเมท ปุริเม
 วโยชนฺเช มชฺฌิเม วโยชนฺเช ปจฺฉิเม วโยชนฺเช อริยธมฺมํ
 อารหิตฺตํ สมารหิตฺตํ อชฺชกฺขิตฺตํ มุตฺตยิตฺตํ สจฺจกิริตฺตํ
 จิตฺตํ ปกฺคณฺหาติ ปทฺหติ เอวฺวปมฺบิ วิริยสมาราหํ อจฺจุติ
 วตฺตํ น สํถํ ๑ ชนฺตฺติ สฺสโต นโร มานโว โปโส ปุคฺคโต ชฺวโร ชาคุ
 ชนฺตฺติ อินฺทฺรฺมณฺโสติ โย อตฺตโน สํถวตานิ ชนฺตฺติ ๑

[๔๒] อนาณปฺปฺปจฺโจ จ ปเรธ ปาวาติ ปเรธฺนฺติ ปเรธํ
 ขตฺติยานํ พุราหฺมณานํ เวสฺสํ สุตฺตานํ คหฺนฺจํ ปพฺพชิตานํ
 เทวานํ มนุสฺसानํ ๑ อนาณปฺปฺปจฺโจติ อปฺปฺปจฺโจ อปฺปจฺจิตฺโต อนายาจิโต
 อนชฺเชตฺติโต อปฺปสํวาทิตฺโต ๑ ปาวาติ อตฺตโน สํถํ วา วตฺตํ วา
 สํถวตฺตํ วา ปาวาติ ๑ อหฺมสฺมิ สํถสฺมปฺนฺโนติ วา วตฺต-
 สฺมปฺนฺโนติ วา สํถวตฺตสฺมปฺนฺโนติ วา ชาติยา วา โกตฺเตน
 วา โกตปฺตฺติเกน วา วณฺณนโปกฺขรตฺตาย วา ชเนน วา อชฺเชเนน
 วา กมฺมํายตเนน วา สิปฺปํายตเนน วา วิชฺชชฺชาเนน วา สุตฺเตน
 วา ปฏฺฐิกายาเนน วา อณฺณตฺรณฺณตฺเรน วา วตฺตฺตนา อจฺจุจฺจกฺตา
 ปพฺพชิตฺติ วา มหาจฺจุตา ปพฺพชิตฺติ วา มหาโกกฺกตา

ปพฺพชิตฺติ วา อุพารโภกกฺตา ปพฺพชิตฺติ วา ณาโต ยสฺสสฺส
 คหฺนุจํ ปรพฺพชิตานนฺติ วา ตาภิมนิ จักรมฺปิณฑปาทเสนาสน-
 คิตานปรจฺยเภสชฺชปรกฺขารานนฺติ วา สัจจกถาโกติ วา วินย-
 ชโรติ วา รมฺมกถาโกติ วา อารณฺณโกติ วา มฺปิณฑปาทโกติ
 วา ปัสสฺสโกติ วา เตจฺจวโกติ วา สปทานจวโกติ วา
 ขตฺตปรจฺยเภสชฺชโกติ วา เหนสชฺชโกติ วา ยถาสนฺตโกติ วา
 ปจฺมสฺส ฌานสฺส ตาภิติ วา ทุตฺตสฺส ฌานสฺส ตาภิติ วา
 ตุตฺตสฺส ฌานสฺส ตาภิติ วา จตฺตสฺส ฌานสฺส ตาภิติ วา
 อากาสานณฺจายตนสฺมาปตฺติยา ตาภิติ วา วิญฺญานณฺจายตน-
 สฺมาปตฺติยา ตาภิติ วา อากิณฺณณฺจายตนสฺมาปตฺติยา ตาภิติ
 วา เหนสณฺณณฺจายตนสฺมาปตฺติยา ตาภิติ วา ปาวกตฺติ
 กเถติ ภณฺติ ทปฺยติ โวหรตฺติ อนนฺตปฺยโส จ ปเรส ปาวา ฯ

[๘๓] อนนฺตปฺยโส กุสฺสตา ตมาหฺนุติ กุสฺสตาติ เข เต ขนฺธ-
 กุสฺสตา ขาตุกุสฺสตา อายตนกุสฺสตา ปฏิจฺจสมุปฺปาตกุสฺสตา สติปญฺจขาน-
 กุสฺสตา สมฺมปฺปชานกุสฺสตา อิทฺธิปฺปาทกุสฺสตา อินฺทริยกุสฺสตา พตฺตกุสฺสตา
 โพชฺฌณฺคกุสฺสตา มคฺคกุสฺสตา ผลกุสฺสตา นิพฺพานกุสฺสตา เต กุสฺสตา
 เขวมาหฺนุ อนนฺตปฺยโส เหนสโม เหนสโม อนนฺตปฺยโส พาทานํ
 เหนสโม เหนสโม ปณฺณิกิตานํ อสฺสปรสฺสานํ เหนสโม
 เหนสโม เหนสโม สปรสฺสานนฺติ เขวมาหฺนุ เขว กเถนฺติ เขว
 ภณฺนฺติ เขว ทปฺยนฺติ เขว โวหรนฺตฺติ อนนฺตปฺยโส กุสฺสตา ตมาหฺนุ ฯ

โย อคฺคฺตโน สํตฺตทานิ ชนฺตุ
 อนาหุญฺญโส ฯ ปเรส ปาวา
 อนวิยจฺจมนํ กุสฺสตา ตมาหุ
 โย อาคฺคฺมานํ สยเมว ปาวาติ ฯ

[๘๕] สฺนฺโต ฯ ภิภฺตฺตฺ อภินิพฺพุตฺตฺโต
 อิติหนฺติ สํเตสฺส อคฺคฺตมาโน
 ตมวิยจฺจมนํ กุสฺสตา วทนฺติ
 ยสฺสสฺสสฺสทา นตฺถิ กุหิณฺณํ โสเก ฯ

[๘๖] สฺนฺโต ฯ ภิภฺตฺตฺ อภินิพฺพุตฺตฺโตติ สฺนฺโตติ ราคสฺส
 สฺนฺตฺตฺตา สฺนฺโต โทสฺสสฺส สฺนฺตฺตฺตา สฺนฺโต โมหสฺส สฺนฺตฺตฺตา
 สฺนฺโต โภจสฺส อุปฺปาหสฺส มกฺขสฺส ปฬาสฺส อีสฺสํย
 มจฺจวิยสฺส มายาย ตาเชยฺยสฺส ตมฺภสฺส ตารมฺภสฺส
 มานสฺส อติมานสฺส มทสฺส ปมาทสฺส สฺพพฺพิเตสฺสํ
 สฺพพฺพุทฺทวิธานํ สฺพพฺพทธานํ สฺพพฺพวิฬากานํ สฺพพฺพสฺนฺตาปานํ
 สฺพพฺพากุสฺสลาภิสฺสํจฺจารานํ สฺนฺตฺตฺตา สฺมิตฺตฺตา วุปฺสฺมิตฺตฺตา วิชฺฌา-
 ตฺตฺตา นิพฺพุตฺตฺตา วิคตฺตฺตา ปฏิปฺปสฺสสฺสทฺตฺตา สฺนฺโต วุปฺสฺนฺโต
 นิพฺพุโต ปฏิปฺปสฺสสฺสทฺตฺติ สฺนฺโต ฯ ภิภฺตฺตฺติ สฺตฺตฺตฺนํ จมฺมานํ
 ภินฺนตฺตา ภิภฺตฺตฺ ฯ สฺตฺกกายทฺธิจฺจิ ภินฺนา โหติ วิจฺจิกฺกฺกา ภินฺนา
 โหติ สํตฺตพฺพุตฺตปฺรามาโส ภินฺโน โหติ ราค ภินฺโน โหติ
 โทโส ภินฺโน โหติ โมโห ภินฺโน โหติ มาโน ภินฺโน

โหติ ฯ ภินฺนํสูตํ โหหนฺติ ปาปกา อกฺขฺตา ขมฺมา ตํภิกฺเคตฺติกา
โปโนพฺภวิกา ตฺถวา ทฺถววิปาถา ฉายคฺคิ ชาติชฺรราวรณฺเฑชา ฯ

ปชฺเชน กเตน อตฺตนา (สภียาติ ภคฺวา)

ปรีณิพฺพานคโต วิติณฺณกฺโข

วิทฺถวญฺจ ภวญฺจ วิปฺปหาย

วูตฺติว ธีณฺปนฺนพฺภวโหติ ฯ ตฺนฺโต จ ภิกฺขุ ฯ

อภินิพฺพุตฺตฺโตติ รากฺสูตํ นิพฺพวมีตฺตฺตา โทตฺสูตํ นิพฺพวมีตฺตฺตา
โมหฺสูตํ นิพฺพวมีตฺตฺตา อภินิพฺพุตฺตฺโต โภชฺสูตํ อุปฺนาหฺสูตํ
มกฺขฺสูตํ ปฬาสฺสูตํ อิตฺตฺตํ มจฺจวริยฺสูตํ มายาย ตาเชยฺยฺสูตํ
ถมฺภฺสูตํ ตารมฺภฺสูตํ มานฺสูตํ อติมานฺสูตํ มทฺสูตํ ปมา-
ทฺสูตํ ตฺพฺพุทฺติเกสํ ตฺพฺพุทฺทจฺจวริตํ ตฺพฺพุทฺทวณํ ตฺพฺพุ-
ปรีพาทนํ ตฺพฺพุสฺสนฺตาปณํ ตฺพฺพุทฺทวณํตํภิกฺเคตฺติวณํ นิพฺพว-
มีตฺตฺตา อภินิพฺพุตฺตฺโตติ ตฺนฺโต จ ภิกฺขุ อภินิพฺพุตฺตฺโต ฯ

[๘๗] อิติหนฺติ สํเตสุ อกฺขฺตมาโนติ อิติหนฺติ ปทสฺสนฺธิ
ปทสฺสคฺโค ปทปาริบริ อกฺขฺตวณฺนวาโย พุณฺณชนสํติฏฺฐิตา ปทา-
นุปฺพุทฺตาเมตํ อิติหนฺติ ฯ สํเตสุ อกฺขฺตมาโนติ อิคฺเคจฺจ กตฺถิ
โหติ อิกฺเคจฺจ ฯ โส กตฺถติ อิกฺเคจฺจ อหฺมสฺมิ สํตสฺสนฺธิโนติ
วา วตฺตสฺสนฺธิโนติ วา สํตวตฺตสฺสนฺธิโนติ วา ชาติยา
วา โคตฺเตน วา โภตฺตฺติเกน วา วณฺณโปกฺขวตฺตยา วา ฯ เป ฯ
เนวตฺตวณฺณนาสฺสนฺธิยาตฺตมาปฺตฺติยา ตาภีติ วา กตฺถติ อิกฺเคจฺจ ฯ

กุหิณฺจิ โถเก ๑ เคนาห ภคฺวา

สฺนโต ๑ ภิกฺขุ อภินิพฺพุตฺตโต

อิตฺติหนฺติ สํเสถุ อกตฺตมาโน

ตมฺริยชฺหมํ กุสฺสตา วทฺหนฺติ

ยสฺสํสํสทา นตฺถิ กุหิณฺจิ โถเกติ ๑

[๘๐] ปกปฺปิตา สงฺฆตา ยสฺสํ ชฺมฺมา

ปฺรกุสฺสตา สฺนติ อวิวทาคา

ยทตฺตํ ปสฺสํติ อานิสฺสํ

ตณฺนิสฺสํติ กุปฺปปฺปิจฺจสฺนํติ ๑

[๘๑] ปกปฺปิตา สงฺฆตา ยสฺสํ ชฺมฺมาติ ปกปฺปนาติ เทว
 ปกปฺปนา ตณฺหาปกปฺปนา ๑ ทิฏฺฐิปกปฺปนา ๑ ๑ เป ๑ อยํ
 ตณฺหาปกปฺปนา ๑ เป ๑ อยํ ทิฏฺฐิปกปฺปนา ๑ สงฺฆตาติ สงฺฆตา
 วิสงฺฆตา อภิสงฺฆตา สฺนชฺมิตฺตาติมี สงฺฆตา ๑ อถวา อนิรุจฺจา
 สงฺฆตา ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา ชยชฺมฺมา วยชฺมฺมา วิราคชฺมฺมา นิโรช-
 ชฺมฺมาติมี สงฺฆตา ๑ ยสฺสํติ ทิฏฺฐิสิกตฺตํ ๑ ชฺมฺมา กุญฺชชก-
 ตฺตํทิจฺจํ ทิฏฺฐิสิกตฺตํติ ปกปฺปิตา สงฺฆตา ยสฺสํ ชฺมฺมา ๑

[๘๒] ปฺรกุสฺสตา สฺนติ อวิวทาคาติ ปฺรเกวฺวราติ เทว
 ปฺรเกวฺวรา ตณฺหาปฺรเกวฺวโร ๑ ทิฏฺฐิปปฺรเกวฺวโร ๑ ๑ เป ๑ อยํ
 ตณฺหาปฺรเกวฺวโร ๑ เป ๑ อยํ ทิฏฺฐิปปฺรเกวฺวโร ๑ ตสฺสํ ตณฺหา-
 ปฺรเกวฺวโร อปฺปทํโน ทิฏฺฐิปปฺรเกวฺวโร อปฺปนิสฺสํทฺธิโส ตสฺสํ

คณหาปฺเรกขารสูตร อปฺปหีนคฺตา ตสูตร ทิฏฺฐิปฺเรกขารสูตร อปฺปฏิ-
 นิตฺตฐฺชคฺตา โส คณฺหํ วา ทิฏฺฐิํ วา ปฺรโต กตฺวา จรติ คณฺหา-
 ชโส คณฺหาเกตุ คณฺหาริปปเตยฺโย ทิฏฺฐิํทุชโส ทิฏฺฐิํเกตุ ทิฏฺฐา-
 ริปปเตยฺโย คณฺหาหฺม วา ทิฏฺฐิยา วา ปริวาริโต จรตฺติ ปฺรคฺคตา ฯ
 สันตํติ สันนํติ สํวิขฺชนนํติ อฺปฺลพฺภนนํติ ฯ อํวํทาทาติ อํวํทาทา
 อโวทาทา อปริสฺสุทฺธา สงฺกิตฺติฐฺชา สงฺกิตฺเตสิกาติ ปฺรคฺคตา สันนํติ
 อํวํทาทา ฯ

[๔๓] ยทตฺตํ ปตฺตํติ อานิสฺสันนํติ ยํทตฺตํติ ยํ อตฺตนิ ฯ
 อตฺตา วุจฺจติ ทิฏฺฐิํจกฺกํ ฯ อตฺตโน ทิฏฺฐิยา เทว อานิสฺเส ปตฺตํติ
 ทิฏฺฐิํชมฺมุณฺณ อานิสฺสํ สมฺปรายิกณฺณ อานิสฺสํ ฯ

กตโม ทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิํชมฺมุณิโก อานิสฺโส ฯ ยํทิฏฺฐิํโก สคฺคา
 โหติ ตํทิฏฺฐิํกา สํวกา โหณฺติ ฯ ตํทิฏฺฐิํโก สคฺคาวํ สํวกา
 สกฺกโรนฺติ ครุโรนฺติ มาเนนฺติ ปฺมุเชนฺติ อปฺจิตฺติ กโรนฺติ ลภนฺติ
 จ ตโตนิทานํ จีวรปฺเปณฺชปาตเสนาสนคิลาณปฺจฺจยเกสฺสชฺชปรีกฺขารํ
 อยํ ทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิํชมฺมุณิโก อานิสฺโส ฯ

กตโม ทิฏฺฐิยา สมฺปรายิกิโก อานิสฺโส ฯ อยํ ทิฏฺฐิํ อตฺถํ
 นาคคฺคตฺตาย วา สฺสฺปนฺณคฺคตฺตาย วา ยคฺคตฺตาย วา อสฺสรคฺคตฺตาย วา
 คณฺชพฺพคฺคตฺตาย วา มหาราชคฺคตฺตาย วา อิทฺทคฺคตฺตาย วา พุรหฺมคฺคตฺตาย
 วา เทวคฺคตฺตาย วา อยํ ทิฏฺฐิํ อตฺถํ สฺสฺสุทฺธิยา วิสฺสฺสุทฺธิยา ปริสฺสฺสุทฺธิยา
 มุคฺคฺติยา วิมฺมคฺคฺติยา ปรีมคฺคฺติยา อิมาย ทิฏฺฐิยา สฺสฺสณฺณนํติ วิสฺสฺสณฺณนํติ

កត្តា សំណុំតំណុំ ។ សំណុំតំណុំ ទុរ្យានុភិ តុលាស្ម័ន្ទី វិញ្ញិ-
 កតានិ វិញ្ញិសំណុំតំណុំ ។ ធម៌ សំណុំតំណុំ ចិន្ទុរិ ចិន្ទុរិ
 តំណុំតំណុំ ។

[illegible]

ປກປຸ້ຕາ ສຸ່ງຕາ ບຸຸ່ ຫມາ

ปฐกฐตา สันติ อวิวาทตา

ຍາທຸຕນ໌ ປຣັສຕິ ອານິດ໌

ตบนิษฐ์สีโต กุปป์ปฏิจจุสณตินิธิ ฯ

[๘๕] ทิฏฐินเวธา น หิ สุวาทิตุตา

ธมฺเมตฺถํ นิจฺฉเอยฺย สํมุกฺคหิตํ

คตฺมา นโร เตสฺ นีเวสฺสเนสฺ

นิทนต์ต์ ๑๒๒๒๒ ๑๒๒๒ ๑

[๙๖] ทิฏฐินิเวสํ น หิ สุวาทิตุคฺคตาติ ทิฏฐินิเวสํติ สุตฺตโต
 โถโก อิทเมว สจฺจํ โมกฺขมณฺณนุติ อภินิเวสํปฺปวามาโส ทิฏฺฐิ-
 นิเวสํ นํ อสฺสุตฺตโต โถโก อนนฺตวา โถโก อนนฺตวา โถโก
 ตํ ชีวํ ตํ สํวิํ อณณํ ชีวํ อณณํ สํวิํ โหติ ตถาคโค

ทิจฺฉี น ภทฺธิกา ปฏฺฐิพา น สฺสปลนฺนตฺตา มคฺโค น นียฺยานิโก
 นตฺเตตฺถ สฺสทฺธิ วา วิสฺสทฺธิ วา ปริสฺสทฺธิ วา มุคฺติ วา วิมฺมุคฺติ
 วา ปริมฺมุคฺติ วา น ตตฺถ สฺสชฺฌนฺนํ วา วิสฺสชฺฌนฺนํ วา ปริ-
 สฺสชฺฌนฺนํ วา มุจฺจนฺนํ วา วิมฺมุจฺจนฺนํ วา ปริมฺมุจฺจนฺนํ วา ธีนา
 นิธีนา โอมกา ตามกา ชตฺถกฺกา ปริตฺตาติ ฯ เอวํ ปโร วิจฺฉินฺนทฺติ ฯ
 เอวํ วิจฺฉินฺนทฺติมาโน สฺสตุถารํ นิตฺถสฺสตี ชมฺมกฺขานํ นิตฺถสฺสตี คณํ
 นิตฺถสฺสตี ทิจฺฉี นิตฺถสฺสตี ปฏฺฐิพํ นิตฺถสฺสตี มคฺคํ นิตฺถสฺสตี ฯ เอวํ
 ปรวิจฺฉินฺนทฺติ นิตฺถสฺสตี ฯ

กถํ อนภิสํมฺภุณฺณโต นิตฺถสฺสตี ฯ สํกถํ อนภิสํมฺภุณฺณโต สํกถํ
 นิตฺถสฺสตี วตฺถํ อนภิสํมฺภุณฺณโต วตฺถํ นิตฺถสฺสตี สํกถวตฺถํ อน-
 ภิสํมฺภุณฺณโต สํกถวตฺถํ นิตฺถสฺสตี ฯ เอวํ อนภิสํมฺภุณฺณโต นิตฺถสฺสตี ฯ

ชาทฺธิยติจฺจุ ชมฺมมฺนํ สฺสตุถารํ คณฺหาติ ชมฺมกฺขานํ คณฺหาติ
 คณํ คณฺหาติ ทิจฺฉี คณฺหาติ ปฏฺฐิพํ คณฺหาติ มคฺคํ คณฺหาติ
 ปรวามสฺสตี อภินิวิสฺสตี นิตฺถสฺสตี ชาทฺธิยติจฺจุ ชมฺมํ ฯ เตนาท ภคฺวา

ทิจฺฉีนิเวธํ น หิ สฺสวาติวตฺตา
 ชมฺเมตฺถ นิจฺเจยฺย สฺสมุคฺคหิตํ
 ตสฺมา นโร เตตฺถ นิเวธเนตฺถ
 นิตฺถสฺสตี ชาทฺธิยติจฺจุ ชมฺมมฺนํ ฯ

[๓๐๐] โชนสูตรํ หิ นตฺถิ กุหิณฺณจฺจิ โถเก
 ปกปฏฺฐิตา ทิจฺฉี ภวามเวตฺถ

โธตา จ สนฺโธตา จ นิทฺโธตา จ ๑ ๑ สมนฺมาสงฺกပ္ပเน มิจฺฉา-
 สงฺกပ္โป ชฺชโต จ โธโต จ สนฺโธโต จ นิทฺโธโต จ ๑ ๑
 สมนฺมาวาจาย มิจฺฉาวาจา ชฺชตา จ ๑ ๑ สมนฺมากมฺมมฺเหเตน มิจฺฉา-
 กมฺมมฺเหโต ชฺชโต จ ๑ ๑ สมนฺมาอาสีวเนน มิจฺฉาอาสีโว ชฺชโต จ ๑ ๑
 สมนฺมาวาชาเมเน มิจฺฉาวาชาโม ชฺชโต จ ๑ ๑ สมนฺมาสติยา มิจฺฉาสติ
 ชฺชตา จ ๑ ๑ สมนฺมาสมาธิเนน มิจฺฉาสมาธิ ชฺชโต จ ๑ ๑ สมนฺมาฉาเนเน
 มิจฺฉาฉาณํ ชฺชตฺตจ ๑ ๑ สมนฺมาวิมุตฺติยา มิจฺฉาวิมุตฺติ ชฺชตา จ
 โธตา จ สนฺโธตา จ นิทฺโธตา จ ๑ ๑ อถวา อริเยเน อชฺชชฺชติ-
 เกเน มคฺเคเน สฬฺหเพ กิเลสํ สฬฺหเพ ทฺวาริตา สฬฺหเพ ทรรตา
 สฬฺหเพ ปรีฬาหา สฬฺหเพ สนฺตาปา สฬฺหพาทฺตถาภิสฺสงฺฆาธา ชฺชตา
 จ โธตา จ สนฺโธตา จ นิทฺโธตา จ ๑ ๑ อรหา อิมฺหิ โธเนยฺยเอหิ
 ฐมฺเมหิ อฺเปโต สมฺเปโต อฺปกโต สมฺปกโต อฺปปนฺโน สมฺปปนฺโน
 สมนฺนาคโต ตสฺมา อรหา โธโน ๑ ๑ สฬฺห ชฺชตราโค ชฺชตราโป
 ชฺชตฺกิลโส ชฺชตฺปรีฬาทิ โธโน ๑ ๑ กุณฺหิฉฺฉติ กุณฺหิฉฺฉิ กิณฺหิฉฺฉิ
 กคฺคฉฺฉิ อชฺชฉคฺคํ วา พหิทฺฐา วา อชฺชฉคฺคพหิทฺฐา วา ๑ ๑ โธเกติ
 อปายโตเก ๑ เป ๑ อายตนโตเก ๑ ปกฺกप्पนาติ เทว ปกฺกप्पนา
 ตณฺหาปកပ္ปนา จ ทิฏฺฐิปกပ္ปนา จ ๑ ๑ เป ๑ อยํ ตณฺหาปกပ္ปนา
 ๑ เป ๑ อยํ ทิฏฺฐิปกပ္ปนา ๑ ภวากฺเขตฺติ ภวากฺเข กมฺมภเว
 ปฺนพฺภเว กามภเว กมฺมภเว กามภเว ปฺนพฺภเว รูปภเว
 กมฺมภเว รูปภเว ปฺนพฺภเว อรูปภเว กมฺมภเว อรูปภเว

ปฐมนุภาเว ปฐมนุภาณํ ภาเว ปฐมนุภาณํ คติยา ปฐมนุภาณํ อปฺปตฺติยา
 ปฐมนุภาณํ ปฏฺฐิสนฺธิยา ปฐมนุภาณํ อตฺตภาวภาณิพฺพตฺติยา ฯ โชนตฺส
 หิ นตฺถิ กุหิณฺณํ โลกํ ปกมฺปิตา ทิฏฺฐิ ภาวภาเวตฺติ โชนตฺส
 กุหิณฺณํ โลกํ ภาวภาเวตฺ ๑ ปกมฺปิตา ปกมฺปิตา อภิสํขตา สณฺข-
 มฺปิตา ทิฏฺฐิ นตฺถิ น สนฺติ น สํวิขฺสนฺติ นฺนตฺตพฺพนฺติ ปทฺธนา
 สมนฺจณฺนา วุสสฺสนฺตา ปฏฺฐิปปตฺสทฺธา อภพฺพปฺปตฺติกา ฌาณกฺคิณา
 ททฺธมาติ โชนตฺส หิ นตฺถิ กุหิณฺณํ โลกํ ปกมฺปิตา ทิฏฺฐิ
 ภาวภาเวตฺ ๑

[๓๐๒] มายญฺจ มานญฺจ ปหาเย โชนนฺติ มายา อจฺจุติ
 ฌณฺณิกํ จริยา ฯ อิชฺเชกฺโข กาเยน ทฺวจฺจุตํ จริตฺวา วาจาเย
 ทฺวจฺจุตํ จริตฺวา มนฺสา ทฺวจฺจุตํ จริตฺวา ตสฺส ปฏฺฐิณฺนาทฺนเหตุ
 ปาปํ อิจฺฉํ ปณฺธิทฺหติ มา มํ ชณฺณวาติ อิจฺฉนฺติ มา มํ
 ชณฺณวาติ สํกมฺเปติ มา มํ ชณฺณวาติ วาจํ ภาสฺสตี มา มํ
 ชณฺณวาติ กาเยน ปรรกมฺมตี ฯ ย ๑ เอวฺวปา มายา มายาวิตฺตา
 อจฺจุตฺรา ฌณฺณนา นิกฺกิตฺติ นิกฺกิรณฺนา ปรีหฺรณฺนา คฺกุณฺนา ปรีคฺกุณฺนา
 ฉาทนา ปรีคฺกุณฺนา อนฺนคฺคานิกมฺมํ อนฺนคฺคิกมฺมํ วัจฺจุฉาทนา ปาป-
 กิริยา อโย อจฺจุติ มายา ฯ

มานนฺติ เอกกฺกิเรน มานนํ ย ๑ จิตฺตตฺส อฏฺฐนฺติ ฯ ทฺวิเรน
 มานนํ อตฺตคฺคกฺกํมฺมานนํ ปรรวมฺภามานนํ ฯ ตฺวิเรน มานนํ
 เสยฺโยหมสฺสํมิตฺติ มานนํ สทฺธิสฺสํมิตฺติ มานนํ ทฺนํมสฺสํมิตฺติ มานนํ ๑

จตุพพิเรน มาโน ตาเกน มานํ ชเนติ ยเด็น มานํ ชเนติ
 ปลั่งสาย มานํ ชเนติ สู่เขน มานํ ชเนติ ๑ ปรญฺหิเรณ มาโน
 ตาภิมุหิ มนํมิกานํ รูปานนฺติ มานํ ชเนติ ตาภิมุหิ มนํมิกานํ
 สกฺกทานํ คนฺธานํ รสํมิกานํ โผฏฐัพฺพานนฺติ มานํ ชเนติ ๑
 ฉพฺพิเรน มาโน จกฺขฺสํมฺปทาย มานํ ชเนติ โสตสํมฺปทาย
 มานํ ชเนติ ชานสํมฺปทาย ชิดฺหาสํมฺปทาย กายสํมฺปทาย
 มโนสํมฺปทาย มานํ ชเนติ ๑ สคฺคตฺติเรณ มาโน มาโน อติมาโน
 มานาติมาโน โอมานโน อธิมาโน อสุมิมาโน มิจุฉามาโน ๑
 อฏฺฐจฺวิเรณ มาโน ตาเกน มานํ ชเนติ อตาเกน โอมานํ
 ชเนติ ยเด็น มานํ ชเนติ อยเด็น โอมานํ ชเนติ ปลั่งสาย
 มานํ ชเนติ นิหฺนทาย โอมานํ ชเนติ สู่เขน มานํ ชเนติ
 ทุกฺกเขน โอมานํ ชเนติ ๑ นวฺวิเรณ มาโน เสยฺยสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 มาโน เสยฺยสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส มาโน เสยฺยสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 มาโน สทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส มาโน สทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 มาโน สทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส มาโน หีนฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 มาโน หีนฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส มาโน หีนฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 มาโน ๑ ทตฺติเรณ มาโน อิริเรกฺกฺกฺกฺก มาณํ ชเนติ ชาติยา วา
 โคตฺเตน วา โกตฺตปฺตฺติเกน วา วณฺณนโปกฺขรตฺตาย วา ชเนน วา
 อชฺชฺเชเนน วา กมฺมํนํยตฺเตน วา สิปฺปํนํยตฺเตน วา วิชฺชฺชฺชฺชํนํ
 วา สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส มาโน อณฺณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต มาโน วตฺตฺตฺตฺต มาโน

โชนสุตฺตํ หิ นตฺถิ อหฺมกนิกายสุตฺตํ
 ปกปฏีตา ทิฏฺฐิจิ ภวาทเวสุ
 มายญฺจ มานญฺจ ปหาย โชนโน
 ตํ เกณ คจฺเจยฺย อหฺมปโย โสติ ๑

[๓๐๔] อหฺมปโย หิ ชมฺเมสุ อหฺเมติ วาทํ
 อหฺมปโย เกณ กถํ วทฺเตยฺย
 อตฺตํ นิตฺตํ น หิ คตฺตํ อตฺตํ
 อโชนโน โส ทิฏฺฐิจิเมว สหฺม ๑

[๓๐๕] อหฺมปโย หิ ชมฺเมสุ อหฺเมติ วาทนฺติ อหฺมปโยติ เทว
 อหฺมปโย คณฺหปโย จ ทิฏฺฐิอหฺมปโย จ ๑ เป ๑ อหฺม คณฺหปโย
 ๑ เป ๑ อหฺม ทิฏฺฐิอหฺมปโย ๑ คตฺตํ คณฺหปโย อหฺมปโยติ ทิฏฺฐิอหฺมปโย
 อหฺมปโยติคตฺตํ คณฺหปโยติคตฺตํ อหฺมปโยติคตฺตํ ทิฏฺฐิอหฺมปโยติคตฺตํ
 อหฺมปโยติคตฺตํ ชมฺเมสุ วาทํ อหฺเมติ วาทนฺติ วา ทุฏฺฐิอหฺมปโยติ วา
 มหฺมปโยติ วา วิณฺญานนํวาทนํ วา ปรมมฺหปโยติ วา วิญฺญานนํวาทนํ
 วา อหฺมปโยติคตฺตํ วา อหฺมปโยติคตฺตํ วา ๑ เท อหฺมปโยติคตฺตํ
 อหฺมปโยติคตฺตํ อหฺมปโยติคตฺตํ คตฺตํ วาทํ อหฺเมติ เทว
 อหฺมปโยติคตฺตํ วา อหฺมปโยติคตฺตํ วา อหฺมปโยติคตฺตํ วา อหฺมปโยติคตฺตํ
 วา เทวติ วา อหฺมปโยติคตฺตํ วา อหฺมปโยติคตฺตํ วา อหฺมปโยติคตฺตํ
 อหฺมปโยติคตฺตํ วา อหฺมปโยติคตฺตํวาทนํวาทนํ วา วาทํ อหฺเมติ อหฺมปโยติคตฺตํ
 คณฺหาติ ปรมมฺหปโยติคตฺตํ อหฺมปโย หิ ชมฺเมสุ อหฺเมติ วาทํ ๑

៩៨ ឥតុតមុតប្លិកេ ឧតុតកនិកាយឥត មហានិកុតេតៃ [៣០៨

កិច្ចទិកតានិ ឋត្តានិ ឥនុទិនុនានិ ទូបឥតុតានិ ប្រិប្បឥតុតុទានិ
ឧរាបុប្ផឋតុតិកានិ ឈាណកុតិណា តតុតុទានិ ។ តៃ ឥតុតុ កិច្ចទិកតំ
ឱរេច ឱរេតិ តុនិ ឥនុតុនិ និកុតុនិ ឋត្តតិ វិណេតេតិ បុមនុត្ថកាតិ
ឧណវាទុកមេត្តីតិ ឱរេតិ តៃ កិច្ចទិកតុរេច ឥតុតុ ។ តេណាត ភក្ខា

ឧបាយ អិ ធម្មមេតុ ឧបេតិ វាតំ

ឧប្បយំ កេណ កតំ វត្ថេយ្យ

ឧតុតំ និវតុតំ ន អិ តតុតុ ឧតុតិ

ឱរេតិ តៃ កិច្ចទិកតុរេច ឥតុតុតុតិ ។

តតិយ កុច្ចុឡុកឥតុតុតុតុតុតៃ និច្ចទិកតៃ ។

ຈຕຸໂຕ ສຸທຸຂຽຊັກສຸທຸຕນິທຸເຕໄສ

[໑໐໙] ປຣຣຸຣາມີ ສຸທຸຣັ ປຣມັ ອໂຣຄັ

ທິຊຸເຈນ ສັສຸທຸຣີ ນຣຣຸຣັ ໂຫຕີ

ເອວາກິຊານີ ປຣມນຸຕີ ດຕຸວາ

ສຸທຸຊານຸປຣຣຸຣັຕີ ປຣຸເຈຕີ ດາດນ ។

[໑໑໐] ປຣຣຸຣາມີ ສຸທຸຣັ ປຣມັ ອໂຣຄນຸຕີ ປຣຣຸຣາມີ ສຸທຸຣນຸຕີ
ປຣຣຸຣາມີ ສຸທຸຣັ ທກຸຊາມີ ສຸທຸຣັ ໂອໂຕເກມີ ສຸທຸຣັ ນິຊຸຊາຍາມີ ສຸທຸຣັ
ອຸປປຣິກຸຊາມີ ສຸທຸຣັ ។ ປຣມັ ອໂຣຄນຸຕີ ປຣມັ ອາໂຣຄຸຍປຸປຸຕຸຕັ
ເຊມປຸປຸຕຸຕັ ຕາດນປຸປຸຕຸຕັ ເດດນປຸປຸຕຸຕັ ສຣດນປຸປຸຕຸຕັ ປຣາຍນປຸປຸຕຸຕັ
ອກຍປຸປຸຕຸຕັ ອຈຸຈຸຕປຸປຸຕຸຕັ ອມຕປຸປຸຕຸຕັ ນິພຸພານປຸປຸຕຸຕນຸຕີ ປຣຣຸຣາມີ
ສຸທຸຣັ ປຣມັ ອໂຣຄັ ។

[໑໑໑] ທິຊຸເຈນ ສັສຸທຸຣີ ນຣຣຸຣັ ໂຫຕັຕີ ຈກຸຊຸວິຊຸດາດນ ຮຸປ-
ທຣຣຸຣັເນນ ນຣຣຸຣັ ສຸທຸຣີ ວິສຸທຸຣີ ປຣິສຸທຸຣີ ມຸຕຸຕີ ວິມຸຕຸຕີ ປຣິມຸຕຸຕີ ໂຫຕີ
ນໂຣ ສຸຊຸເຈຕີ ວິສຸຊຸເຈຕີ ປຣິສຸຊຸເຈຕີ ມຸຈຸຈຕີ ວິມຸຈຸຈຕີ ປຣິມຸຈຸຈຕັຕີ
ທິຊຸເຈນ ສັສຸທຸຣີ ນຣຣຸຣັ ໂຫຕີ ។

[໑໑໒] ເອວາກິຊານີ ປຣມນຸຕີ ດຕຸວາຕີ ເອວັ ອກິຊານຸໂຕ
ບາຊານຸໂຕ ວິຊານຸໂຕ ປຣິວິຊານຸໂຕ ປຣິວິຊຸເຈນຸໂຕ ອີທັ ປຣມັ
ອກຸຕັ ເຊຊຸຊັ ວິເຊຊຸຊັ ປາໂມກຸຊັ ອຸຕຸຕມັ ປຣມນຸຕີ ດຕຸວາ ຊານິຕຸວາ

໑ ຢູ ເອຕາກິຊານີ ។

๓๐๐ สุตฺตฺตฺนปฏฺเฏ ชุทฺตฺกนิกายสฺส มหานิทฺเตโส [๑๓๓]

ศุตฺตยิตฺตฺวา ตฺริยิตฺตฺวา วิภาจยิตฺตฺวา วิภูตํ กตฺตฺวาติ เอวํภิชานํ
ปรํมณฺติ ฅตฺตฺวา ฯ

[๑๓๓] สุตฺตฺกานุปสฺสํตฺติ ปจฺเจติ ฅวณฺณตฺติ โย สุตฺตํ ปสฺสํตฺติ โส
สุตฺตฺกานุปสฺสํ ฯ ปจฺเจติ ฅวณฺณตฺติ จกฺขฺวิณฺณฅวณฺณ รุปรทสฺสํ
ฅวณฺณตฺติ ปจฺเจติ มคฺคโคตฺติ ปจฺเจติ ปโถตฺติ ปจฺเจติ นียฺยานตฺติ
ปจฺเจตฺติ สุตฺตฺกานุปสฺสํตฺติ ปจฺเจติ ฅวณฺ ฯ เตนํห ภาตฺวา

ปสฺสํตฺตํ สุตฺตํ ปรํมํ อโรคํ

ทิจฺจุเชน สํสฺสฺส นรสฺสํ โหติ

เอวํภิชานํ ปรํมณฺติ ฅตฺตฺวา

สุตฺตฺกานุปสฺสํตฺติ ปจฺเจติ ฅวณฺณตฺติ ฯ

[๑๓๔] ทิจฺจุเชน เจ สุตฺตํ นรสฺสํ โหติ

ฅวณฺณ วา โส ปชฺหาติ ทฺตฺตํ

อณฺณ ฅโส สุตฺตฺตฺติ โสปจฺโก

ทิจฺจุจํ หิ นํ ปาว ตถา วทานํ ฯ

[๑๓๕] ทิจฺจุเชน เจ สุตฺตํ นรสฺสํ โหตฺติ จกฺขฺวิณฺณฅวณฺณ
รุปรทสฺสํเนน เจ นรสฺสํ สุตฺตํ วิสฺสฺสฺส ปวิสฺสฺส มุคฺตฺติ วิมุคฺตฺติ
ปวิสฺสฺสฺส โหติ นโร สุตฺตฺตฺติ วิสฺสฺสฺส ปวิสฺสฺส มุจฺจติ วิมุจฺจติ
ปวิสฺสฺสจฺจตฺติ ทิจฺจุเชน เจ สุตฺตํ นรสฺสํ โหติ ฯ

[๑๓๖] ฅวณฺณ วา โส ปชฺหาติ ทฺตฺตฺนตฺติ จกฺขฺวิณฺณฅวณฺณ
รุปรทสฺสํเนน เจ นโร ชาตฺติทฺตฺตํ ปชฺหาติ ชราทฺตฺตํ ปชฺหาติ พุชฺชา-

ทุกขํ ปชหติ มรณทุกขํ ปชหติ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปปายาส-
ทุกขํ ปชหตฺติ ฌาณေန วา โส ปชหาติ ทุกขํ ฯ

[๓๓๗] อญฺเณน โส สุตฺตมตฺติ โสปจฺจโกตฺติ อญฺเณน อสุทฺตชิ-
มคฺคเคน มิจฺจุฉาปฏฺฐิปปทาย อนินฺนุยานปถเนน อญฺเณตฺตฺร สติปฏฺฐาเนหิ
อญฺเณตฺตฺร สมฺมปฺปชานะหิ อญฺเณตฺตฺร อิทฺธิปฺปาทะหิ อญฺเณตฺตฺร
อินฺทฺริเยหิ อญฺเณตฺตฺร พถะหิ อญฺเณตฺตฺร โพชฺฌณฺเณหิ อญฺเณตฺตฺร
อริยา อฏฺฐงฺกิกา มคฺคา นโร สุตฺตมตฺติ วิสุตฺตมตฺติ ปริสุตฺตมตฺติ
มฺหจฺจตฺติ วิมฺหจฺจตฺติ ปริมฺหจฺจตฺติ ฯ โสปจฺจโกตฺติ สวาค สโตโส สโมโห
สมาโน สตณฺโห สทฺธิจฺจิ สกิลโส สอุปาทาโนติ อญฺเณน โส
สุตฺตมตฺติ โสปจฺจโก ฯ

[๓๓๘] ทิฏฺฐี หิ นํ ปาว ตถา วทานนฺติ สวาท ทิฏฺฐิจิ ตํ
ปฺกฺกตํ ปาวทติ อิติปายํ ปฺกฺกตโถ มิจฺจุฉาทิฏฺฐิจิโก วิปริตฺตสฺสโนติ ฯ
ตถา วทานนฺติ ตถา วทนฺตํ กถะนฺตํ ภณนฺตํ ทํปยนฺตํ โวหฺรนฺตํ
สสฺสโต โลโก อิทเมว สจฺจํ โมขมณฺณนฺติ ตถา วทนฺตํ กถะนฺตํ
ภณนฺตํ ทํปยนฺตํ โวหฺรนฺตํ อสสฺสโต โลโก อนนฺตวา โลโก
อนนฺตวา โลโก ตํ ชฺวํ.ตํ สวํ อญฺเณ ชฺวํ อญฺเณ สวํ โหติ
ตถาคโต ปรมมฺรณา น โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณา โหติ จ
น จ โหติ ตถาคโต ปรมมฺรณา เณว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรมมฺรณา อิทเมว สจฺจํ โมขมณฺณนฺติ ตถา วทนฺตํ
กถะนฺตํ ภณนฺตํ ทํปยนฺตํ โวหฺรนฺตฺติ ทิฏฺฐี หิ นํ ปาว ตถา

ນ ພຸຣາຮຸມໂຕ ອນຸເໜໂຕ ສຸທຸຈິມາຫາຕິ ພຸຣາຮຸມໂຕ ອນຸເໜ
 ອສຸທຸຈິມາເກນ ມິຈຸດາປຽປກາຍ ອນິຍຍານປເດນ ອນຸເໜຕຸຣ ສຕິປຽ-
 ຈຳເນຕິ ອນຸເໜຕຸຣ ສມຸມປປຊາເນຕິ ອນຸເໜຕຸຣ ອິທຸຈິປຽປາເຕຕິ ອນຸເໜຕຸຣ
 ອິນຸທຸຣິຍະຕິ ອນຸເໜຕຸຣ ພເຕຕິ ອນຸເໜຕຸຣ ໂພຊຸເລງເກຕິ ອນຸເໜຕຸຣ ອຣິຍາ
 ອຽຊຸຈິກາ ມາຄາ ສຸທຸຈິ ວິສຸທຸຈິ ປຣິສຸທຸຈິ ມຸຕຸຕິ ວິມຸຕຸຕິ ປຣິ-
 ມຸຕຸຕິ ນາທ ນ ກເຕຕິ ນ ກຸເຕຕິ ນ ທິປຽຕິ ນ ໂວທຣຕິຕິ ນ
 ພຸຣາຮຸມໂຕ ອນຸເໜໂຕ ສຸທຸຈິມາທ ។ ທິຽເຊ ສຸເຕ ສັດວເຕ ມຸເຕ ວາຕິ
 ສນເຕເກ ສມຸນພຸຣາຮຸມຸນາ ທິຽຊສຸທຸຈິກາ ເຕ ເອກຈຸຈານິ ຮູປານິ
 ທສຸສນິ ມຈຸຄຕິ ປຈຸເຈນຕິ ເອກຈຸຈານິ ຮູປານິ ທສຸສນິ ອມຈຸຄຕິ
 ປຈຸເຈນຕິ ។

ກຕເມສ໌ ຮູປານິ ທສຸສນິ ມຈຸຄຕິ ປຈຸເຈນຕິ ។ ເຕ ກາດໂຕ
 ດູຊຸຈິຕິວາ ອຣິມຈຸຄຕຕານິ ຮູປານິ ປສຸສນຕິ ວາຕສຸກຸນິ ປສຸສນຕິ
 ປສຸສເວພຸດຸດຊິ ປສຸສນຕິ ຄພຸກິນຕຸຕິ ປສຸສນຕິ ກຸມາຣິກິ ພຸເຮ
 ອາໂຣເປຕຸວາ ຄຈຸຄນຕິ ປສຸສນຕິ ປຸຸເນເໝງ ປສຸສນຕິ ໂຣທິຕມຈຸນິ
 ປສຸສນຕິ ອຳຊຸນຸນິ ປສຸສນຕິ ອາຊຸນຸນຸນິ ປສຸສນຕິ ອຸສກິ
 ປສຸສນຕິ ໂຄກປິຕິ ປສຸສນຕິ ເອວຮູປານິ ຮູປານິ ທສຸສນິ ມຈຸຄຕິ
 ປຈຸເຈນຕິ ។

ກຕເມສ໌ ຮູປານິ ທສຸສນິ ອມຈຸຄຕິ ປຈຸເຈນຕິ ។ ປຄາດປຸຸຸຸ
 ປສຸສນຕິ ຕກຸກຸຸຸ ປສຸສນຕິ ວິຕຸຕຸຸ ປສຸສນຕິ ນຸງ ປສຸສນຕິ
 ນຄຸຄສມຸນິ ປສຸສນຕິ ພຸ ປສຸສນຕິ ພຸຸຸຸ ປສຸສນຕິ ເອກ-

យុត្តយានំ ឥត្ថនុត្ថិ កាណំ ឥត្ថនុត្ថិ កុណំ ឥត្ថនុត្ថិ ឧប្បន្នំ ឥត្ថនុត្ថិ
 ឧត្តត្ថកំ ឥត្ថនុត្ថិ ឱណ្ណកំ ឥត្ថនុត្ថិ បុយាទិកំ ឥត្ថនុត្ថិ មគ្គំ
 ឥត្ថនុត្ថិ ខេទ្ធរូបាណំ រូបាណំ តត្ថនំ មមន្តកំ ឧទុទេសិ ។ ឱមេ តេ
 ឥសនេបុរាហុណោ វិញ្ញុឥត្តុតិកា តេ វិញ្ញុទេសេ ឥត្តុតិ វិឥត្តុតិ ឋិតុត្តុតិ
 មុតុតិ វិមុតុតិ ឋិតុត្តុតិ ឧទុទេសិ ។

ឥត្ថេតេកេ ឥសនេបុរាហុណោ ឥត្តុត្តុតិកា តេ ខេទុទានំ ឥត្តុតាណំ
 ឥសនំ មន្តកំ ឧទុទេសិ ខេទុទានំ ឥត្តុតាណំ ឥសនំ មមន្តកំ
 ឧទុទេសិ ។

កត្ថមេតំ ឥត្តុតាណំ ឥសនំ មន្តកំ ឧទុទេសិ ។ តេ កាតតិ
 ឧទ្ធច្ចិកុវា ឧភិមន្តកត្តកតាណិ ឥត្តុតាណិ ឥត្តុណិ វត្ថុធាតិ វា
 វត្ថុធអានាតិ វា ឧប្បន្នាតិ វា ឧត្តុត្ថកាតិ វា
 ឥសនាតិ វា ឥត្តុត្ថកតាតិ វា ឥត្តុត្ថកតាតិ វា ឥត្តុតិ វា
 ឥត្តុវត្ថុធាតិ វា ខេទ្ធរូបាណំ ឥត្តុតាណំ ឥសនំ មន្តកំ ឧទុទេសិ ។

កត្ថមេតំ ឥត្តុតាណំ ឥសនំ មមន្តកំ ឧទុទេសិ ។ កាណិ វា
 កុណិ វា ឧប្បន្និ វា ឧត្តត្ថកតិ វា ឱណ្ណកតិ វា
 បុយាទិកតិ វា មគ្គតិ វា ឥត្តុត្ថកតិ វា ឥត្តុត្ថកតិ វា
 តត្ថនំ វា ឧទ្ធរូបាណំ ឥត្តុតាណំ ឥសនំ មមន្តកំ ឧទុទេសិ ។ ឱមេ តេ ឥសនេបុរាហុណោ ឥត្តុ-
 ត្តុតិកា តេ ឥត្តុតេសេ ឥត្តុតិ វិឥត្តុតិ ឋិតុត្តុតិ មុតុតិ វិមុតុតិ ឋិតុត្តុតិ
 ឧទុទេសិ ។

สันเตเก สมนพฺรหฺมณา สัตถุสฺสิกา เต สัตถมตฺเตน สณฺณม-
 มตฺเตน สํวรมตฺเตน อวิตฺติกมมตฺเตน สฺสฺสํ วิสฺสฺสํ ปริสฺสฺสํ
 มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ ปจฺเจนติ ฯ สมนมฺเณจิกาปฺตฺโต เอวมาห
 จตฺตุหิ โข อหํ ฌปติ ฌมฺเมหิ สมนนฺนาคํ ปริสฺสํคฺคํ ปณฺญาเปมิ
 สมนฺนํกุสฺสํ ปรมกุสฺสํ อุตฺตมปฺปตฺติปฺปตฺตํ สมนํ อโยชฺฉํ
 กตฺเมหิ จตฺตุหิ อิท ฌปติ น กายเณ ปาปกมฺมํ กโรติ น
 ปาปํกํ วาจํ ภาสฺสติ น ปาปํ สงฺกปฺปํ สงฺกปฺเปติ น ปาปํ
 อาชฺวํ อาชฺวติ อิเมหิ โข อหํ ฌปติ จตฺตุหิ ฌมฺเมหิ สมนนฺนาคํ
 ปริสฺสํคฺคํ ปณฺญาเปมิ สมนฺนํกุสฺสํ ปรมกุสฺสํ อุตฺตมปฺปตฺติปฺปตฺตํ
 สมนํ อโยชฺฉํ ฯ เอวเมว สันเตเก สมนพฺรหฺมณา สัตถุสฺสิกา
 เต สัตถมตฺเตน สณฺณมมตฺเตน สํวรมตฺเตน อวิตฺติกมมตฺเตน สฺสฺสํ
 วิสฺสฺสํ ปริสฺสฺสํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ ปจฺเจนติ ฯ

สันตะเถก สมันพราหฺมณา -วตฺตสํวตฺติกา เต หตฺถิยวตฺติกา วา
 โหนฺติ อสํสวตฺติกา วา โหนฺติ โควตฺติกา วา โหนฺติ กุกฺกุ-
 วตฺติกา วา โหนฺติ กากวตฺติกา วา โหนฺติ วาสุเทววตฺติกา วา
 โหนฺติ พตเทววตฺติกา วา โหนฺติ ปุณฺณเกทวตฺติกา วา
 โหนฺติ มณิกะทวตฺติกา วา โหนฺติ อคฺคิยวตฺติกา วา โหนฺติ
 นาควตฺติกา วา โหนฺติ สุปฺปณฺณวตฺติกา วา โหนฺติ ยกฺขวตฺติกา
 วา โหนฺติ อสํวตฺติกา วา โหนฺติ คนฺธพฺพวตฺติกา วา โหนฺติ
 มหาราชวตฺติกา วา โหนฺติ จนฺทวตฺติกา วา โหนฺติ สุริยวตฺติกา

๓๐๖ สุตฺตฺนคัมภีรោ ชุทฺตกนิกายสฺส มหານิทฺเทโส [๑๒๓

วา โหณฺติ อิทฺทวตฺติกา วา โหณฺติ พุทฺธมวตฺติกา วา โหณฺติ
เทววตฺติกา วา โหณฺติ ทิสฺสวตฺติกา วา โหณฺติ ฯ อิมํ เต
สํณพฺพราหฺมณา วตฺตสฺสทฺธิกา เต วตฺเตน สฺสทฺธิํ วิสฺสทฺธิํ ปริ-
สฺสทฺธิํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ ปจฺเจนฺติ ฯ

สฺนฺเตเก สํณพฺพราหฺมณา มุตฺตสฺสทฺธิกา ฯ เต กาลโต อฏฺฐ-
หิตฺวา ปจฺฉํ อามสฺสฺสํ หริตํ อามสฺสฺสํ โคมยํ อามสฺสฺสํ
กจฺฉมํ อามสฺสฺสํ ชาตํ อกฺกมสฺสํ ทิตฺวาหํ อามสฺสฺสํ ปุสฺสํติตํ
ชาทสฺสํ ปุสฺสํเตตํ มกฺกเขนฺติ ปุสฺสํทนฺตกฏฺฐํ ชาทสฺสํ ปุสฺส-
มคฺคิกาย นหาณฺติ ปุสฺสํสํวฏฺฐํ นีวาเสณฺติ ปุสฺสํเวฏฺฐนํ เวฏฺฐนฺติ ฯ
อิมํ เต สํณพฺพราหฺมณา มุตฺตสฺสทฺธิกา เต มุตฺเตน สฺสทฺธิํ วิสฺสทฺธิํ
ปริสฺสทฺธิํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ ปจฺเจนฺติ ฯ

น พุทฺธาหฺมโณ อณฺณโต สฺสทฺธิมาห ทิฏฺฐเช สฺสฺสํเต สํตฺตวเต
มุตฺเต วาติ พุทฺธาหฺมโณ ทิฏฺฐสฺสทฺธิยาปํ สฺสทฺธิํ นาท สฺสทฺธิยาปํ
สฺสทฺธิํ นาท สํตฺตสฺสทฺธิยาปํ สฺสทฺธิํ นาท วตฺตสฺสทฺธิยาปํ สฺสทฺธิํ นาท
มุตฺตสฺสทฺธิยาปํ สฺสทฺธิํ นาท น กเถติ น ภาณฺติ น ทํปยติ น
โวหฺรตฺตํ น พุทฺธาหฺมโณ อณฺณโต สฺสทฺธิมาห ทิฏฺฐเช สฺสฺสํเต
สํตฺตวเต มุตฺเต วา ฯ

[๑๒๓] ปุณฺณเว ๑ ปาเป ๑ อณฺณปิตฺตโตติ ปุณฺณํ อุกฺกจติ
ยงฺกณฺณํ เตชาคฺคํ กุสฺสตาภิสงฺขาโร ฯ อปฺปณฺณํ อุกฺกจติ สํพฺพํ
อกุสฺสํ ฯ ยโต ปุณฺณภาภิสงฺขาโร ๑ อปฺปณฺณภาภิสงฺขาโร ๑

อาเนญชาภิสังขารो १ ปหีนา โหนติ อรุณินฺนฺมฺตา ตาตา-
 วตฺตฤคฺคา อนภาวฤคฺคา อายตฺติ อนุปฺปาทสมฺมา เขตฺตาวตฺตา १
 ปฺญฺญเ १ ปาเป १ น ติมฺปติ น สํติมฺปติ น อฺปติมฺปติ
 อตฺติโต อสํติโต อนุปฺตติโต นิทฺตฺนโต นิสฺสํญฺโซ วิปฺปมฺตฺโต
 วิสณฺณตฺโต วิมฺริยาทิกฺเคณ เจตฺสา วิหฺรตฺติ ปฺญฺญเ १ ปาเป
 ๑ อนุปฺตติโต ๑

[๓๒๒] อตฺตคณฺขโห นยิธ ปกฺขพฺพมาโนติ อตฺตคณฺขโหติ อตฺต-
 ทิฏฺฐิจโห ๑ อตฺตคณฺขโหติ คาทโห ๑ อตฺตคณฺขโหติ ตณฺหา-
 วเสนฺ ทิฏฺฐิวิเสสนฺ คหิตํ ปฺรามมฺมจํ อภินิวิมฺมจํ อชฺโฌสิตํ อธิมฺมตฺตํ
 สํพหํ ตํ จตฺตํ โหติ วณฺตํ มฺมตฺตํ ปหีนํ ปฏฺฐินิสฺสํญฺจํ ๑ นยิธ
 ปกฺขพฺพมาโนติ ปฺญฺญาภิสังขารํ วา อปฺญฺญาภิสังขารํ วา อาเนญชา-
 ภิสังขารํ วา อกฺขพฺพมาโน อชฺฌนฺยมาโน อสณฺขนฺยมาโน อนิพฺพตฺต-
 ยมาโน อนภินิพฺพตฺตยมาโนติ อตฺตคณฺขโห นยิธ ปกฺขพฺพมาโน ๑
 เตนนาห ภคฺวา

น พฺราหฺมโณ อณฺณโต สุตฺตนิมาห

ทิฏฺฐเ สุตฺเต สํตฺตวเต มฺมเต วา

ปฺญฺญเ ๑ ปาเป ๑ อนุปฺตติโต

อตฺตคณฺขโห นยิธ ปกฺขพฺพมาโนติ ๑

[๓๒๓] ปุริมํ ปหาย อปรํ สีตาเส

เชชานฺคฺคา เต น ตฺรณฺติ สํกํ

เต อุกฺกหายนฺติ นิสฺสํสนฺติ

กมฺปิ ๕๐ ปรํ ๕๐ คหาย ๖

[๑๒๔] ปรํ ปรํ ปรํ สิตาเสติ ปรํ สิตถารํ ปรํ ปรํ สิตถารํ นิสฺสํสนฺติ ปรํ ชมฺมกฺขานํ ปรํ ปรํ ชมฺมกฺขานํ นิสฺสํสนฺติ ปรํ คณํ ปรํ ปรํ คณํ นิสฺสํสนฺติ ปรํ ทิฏฺฐํ ปรํ ปรํ ทิฏฺฐํ นิสฺสํสนฺติ ปรํ ปฏฺธิปํ ปรํ ปรํ ปฏฺธิปํ นิสฺสํสนฺติ ปรํ มคฺคํ ปรํ ปรํ มคฺคํ นิสฺสํสนฺติ สมนิสฺสํสนฺติ อตฺถํ อปคตา อชฺโชนิสฺสํสนฺติ อชฺมคฺคตํ ปรํ ปรํ ปรํ สิตาเส ๖

[๑๒๕] เอชานุกา เต น ตรนฺติ สํกฺกนฺติ เอชา อจฺจุตฺตนา. โย ราโค สํราโค ๖ เป ๖ อภิสฺสณา โถโก อจฺจุตฺตนา ๖ เอชานุกาติ เอชานุกา เอชานุกตา เอชานุกฺขา เอชานุกฺขา ปตฺติตา อภิสฺสณา ปริยาทินฺนิจฺจุตา ๖ น ตรนฺติ สํกฺกนฺติ รากสํกฺกํ โทสสํกฺกํ โมหสํกฺกํ มานสํกฺกํ ทิฏฺฐิสํกฺกํ กิเลสสํกฺกํ ทุสฺสจฺจุตฺตนา น ตรนฺติ น ตฺตตฺตนา น ปตฺตนา น สมนฺนิกกมนฺติ น วิตฺตตฺตนาติ เอชานุกา เต น ตรนฺติ สํกฺกํ ๖

[๑๒๖] เต อุกฺกหายนฺติ นิสฺสํสนฺตํ สิตถารํ คณฺหนฺติ ตํ มุญฺจิตฺวา อณฺณํ สิตถารํ คณฺหนฺติ ชมฺมกฺขานํ คณฺหนฺติ ตํ มุญฺจิตฺวา อณฺณํ ชมฺมกฺขานํ คณฺหนฺติ คณํ คณฺหนฺติ ตํ มุญฺจิตฺวา อณฺณํ คณํ คณฺหนฺติ ทิฏฺฐํ คณฺหนฺติ ตํ มุญฺจิตฺวา

อณฺเฏ ทิฏฺฐิ คณฺหนฺติ ปฏฺฐิพํ คณฺหนฺติ ตํ มุญฺจิตฺวา อณฺเฏ
 ปฏฺฐิพํ คณฺหนฺติ มคฺคํ คณฺหนฺติ ตํ มุญฺจิตฺวา อณฺเฏ มคฺคํ
 คณฺหนฺติ คณฺหนฺติ ๑ มุญฺจนฺติ ๑ อาทิยนฺติ ๑ นิสฺสํสฺสนฺติ
 จาติ เต อุกฺคหายนฺติ นิสฺสํสฺสนฺติ ฯ

[๓๒๗] กบฺบิยํ สํวํ ปมฺมุขํ คหายนฺติ ยถา มกฺกโฆ อรณฺเณ
 ปวเน จรมาโน สํวํ คณฺหาติ ตํ มุญฺจิตฺวา อณฺเฏ สํวํ
 คณฺหาติ ตํ มุญฺจิตฺวา อณฺเฏ สํวํ คณฺหาติ เขมเมว ปุณฺ
 ฌมณพฺรหฺมณา ปุณฺ ทิฏฺฐิยํคตานิ คณฺหนฺติ ๑ มุญฺจนฺติ ๑
 อาทิยนฺติ ๑ นิสฺสํสฺสนฺติ จาติ กบฺบิยํ สํวํ ปมฺมุขํ คหาย ฯ
 เตนนาท ภาควา

ปฺปริมํ ปฬาย อปรํ สีตาเส
 เชชานฺคา เต น ตวณฺติ สฺงคํ
 เต อุกฺคหายนฺติ นิสฺสํสฺสนฺติ
 กบฺบิยํ สํวํ ปมฺมุขํ คหายนฺติ ฯ

[๓๒๘] สยํ สฺมาทาย วตานิ ชนฺตุ
 อุกฺกจาวจํ คจฺจติ สฺนฺนฺตฺโต
 วิทฺธา จี เวเทหิ สฺเมจฺจ ชมนํ
 น อุกฺกจาวจํ คจฺจติ ฐวฺปิโย ฯ

[๓๒๙] สยํ สฺมาทาย วตานิ ชนฺตฺติ สยํ สฺมาทายาติ สํมํ

เวเทหิ ชาติสรรามรณสฺส อหุตคโต อหุตปฺปตฺโต โโกฏฺฐคโต
 โโกฏฺฐปฺปตฺโต ปริยนฺตคโต ปริยนฺตปฺปตฺโต โวธํณคโต โวธํณป-
 ปตฺโต ตาณคโต ทาณปฺปตฺโต เถณคโต เถณปฺปตฺโต สรรณคโต
 สรรณปฺปตฺโต อภยคโต อภยปฺปตฺโต อจฺจุตคโต อจฺจุตปฺปตฺโต
 อมตคโต อมตปฺปตฺโต นิพฺพานคโต นิพฺพานปฺปตฺโต ฯ เวทานํ วา
 อหุตคโตติ เวทฺฐ ๑ เวเทหิ วา อหุตคโตติ เวทฺฐ ๑ สุตฺตุนํ
 ชมฺมานํ วิทิตฺตฺตา เวทฺฐ สกฺกายทิกฺขุจี วิทิตฺตา โหติ วิจิกฺขุณา
 วิทิตฺตา โหติ สํสพฺพคฺคตฺปวามาโส วิทิตฺโต โหติ ราโค วิทิตฺโต
 โหติ โทโส วิทิตฺโต โหติ โมโห วิทิตฺโต โหติ มาโน
 วิทิตฺโต โหติ ๑ วิทิตฺตสฺส โหนฺติ ปาปกา อกฺขสฺสา ชมฺมา สงฺกิลฺเลตฺติกา
 โปโนพฺภวิกา สทฺวา กฺกฺขวิปาลา อายตฺติ ชาติสรรามรณํชา ๑

เวทานิ วิเจยฺย เกวลานิ (สํนิยาติ ภคฺวา)

สฺมณานํ ยานิ ปตฺติ พฺราหฺมณานํ

สพฺพเวทฺธนาสุ วุตฺตราโค

สพฺพ เวทฺธมฺมิจฺจุ เวทฺฐ โส ๑

สเมจฺจุ ชมฺมมฺหฺติ สเมจฺจุ อภิสฺสเมจฺจุ ชมฺมํ ๑ สพฺเพ สงฺฆารว
 อนิจฺจาติ สเมจฺจุ อภิสฺสเมจฺจุ ชมฺมํ ๑ สพฺเพ สงฺฆารว กฺกฺขชาติ
 สเมจฺจุ อภิสฺสเมจฺจุ ชมฺมํ ๑ สพฺเพ ชมฺมา อนคฺคตาติ สเมจฺจุ
 อภิสฺสเมจฺจุ ชมฺมํ ๑ อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺฆารวติ สเมจฺจุ อภิสฺสเมจฺจุ
 ชมฺมํ ๑ สงฺฆารปจฺจุยา วิณฺญวณนฺติ สเมจฺจุ อภิสฺสเมจฺจุ ชมฺมํ ๑

วิญญานปจฺจยา นามรูปนฺติ ฯ นามรูปปจฺจยา สํพายตนนฺติ ฯ
 สํพายตนปจฺจยา ฆตฺตํ นฺติ ฯ ฆตฺตํปจฺจยา เวทนาติ ฯ เวทนา-
 ปจฺจยา ตณฺหาติ ฯ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ ฯ อุปาทาน-
 ปจฺจยา ภวติ ฯ ภวปจฺจยา ชาตฺติ ฯ ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ
 สํเมจฺจ อภิสํเมจฺจ ชมฺมํ ฯ อวิชฺชานิโรชา สงฺขารนิโรชติ สํเมจฺจ
 อภิสํเมจฺจ ชมฺมํ ฯ สงฺขารนิโรชา วิญญานนิโรชติ สํเมจฺจ อภิ-
 สํเมจฺจ ชมฺมํ ฯ วิญญานนิโรชา นามรูปนิโรชติ ฯ นามรูปนิโรชา
 สํพายตนนิโรชติ ฯ สํพายตนนิโรชา ฆตฺตํนิโรชติ ฯ ฆตฺตํนิโรชา
 เวทนานิโรชติ ฯ เวทนานิโรชา ตณฺหานิโรชติ ฯ ตณฺหานิโรชา
 อุปาทานนิโรชติ ฯ อุปาทานนิโรชา ภวนิโรชติ ฯ ภวนิโรชา
 ชาตินิโรชติ ฯ ชาตินิโรชา ชรามรณนิโรชติ สํเมจฺจ อภิสํเมจฺจ
 ชมฺมํ ฯ อิทํ ทุกฺขนฺติ สํเมจฺจ อภิสํเมจฺจ ชมฺมํ ฯ อयํ ทุกฺข-
 สมุทโยติ ฯ อयํ ทุกฺขนิโรชติ ฯ อयํ ทุกฺขนิโรชคามินํ ปฏิปทาติ
 สํเมจฺจ อภิสํเมจฺจ ชมฺมํ ฯ อิเม อาสวาคิ สํเมจฺจ อภิสํเมจฺจ
 ชมฺมํ ฯ อयํ อาสวสมุทโยติ ฯ อยํ อาสวนิโรชติ ฯ อยํ อาสว-
 นิโรชคามินํ ปฏิปทาติ สํเมจฺจ อภิสํเมจฺจ ชมฺมํ ฯ อิเม ชมฺมา
 อภินฺนุญฺยาคิ ฯ อิเม ชมฺมา ปริณฺนุญฺยาคิ ฯ อิเม ชมฺมา
 ปหาตพฺพาคิ ฯ อิเม ชมฺมา ภาเวตพฺพาคิ ฯ อิเม ชมฺมา
 สจฺจนิคาสพฺพาคิ สํเมจฺจ อภิสํเมจฺจ ชมฺมํ ฯ ฉนฺนํ ฆตฺตํสายนํ
 สมุทฺทณฺณํ อตฺตํกมฺณํ อตฺตํทณฺณํ อทฺทณฺณํ นิสฺสํรณฺณํ

ตเมว ทสฺสํ วิวฏฺฐิ จรณํ

เกนฺธิสฺส โลกสฺสํมิมิ จิกฺกปฺเปยฺย ๑

[๓๓๔] สฺส สัพพทฺตมมฺเมสฺสุ วิเสณิฏฺโถ ยงฺกิญฺจิทฺติ ฆรํ สฺสํ มุทํ
วาตํ เสนา อจฺจุจติ มารเสนา ๑ กายทฺถจฺจุจติ มารเสนา วจฺ-
ทฺถจฺจุจติ มารเสนา มโนทฺถจฺจุจติ มารเสนา ราโค มารเสนา
โทโส มารเสนา โมโห มารเสนา โกโธ อฺปนฺนาโห ๑ เป ๑

สัพพาทุสฺสตาภิสฺสจฺจวรา มารเสนา ๑ อจฺจุตํ เหตุ ภาควตา

กามา เต ปจฺจมา เสนา ทฺถุติยารติ อจฺจุจติ

ตติยา อฺปนฺนปฺปาสา เต จจฺจุตํ ตณฺหา ปจฺจุจติ

ปญฺจามํ ถึนมิทฺถนฺเต อจฺจุชา ภิกฺขุ ปจฺจุจติ

สจฺจุตํ วิจิจฺจิจฺจุตา เต มกฺโข ถมฺโม เต อจฺจุชโม

ตาโร สฺสโถโก สจฺจุกาโร มิจฺจุตาตฺถุโร ๑ โย ยโส

โย จจฺจุตานํ สจฺจุกํโส ปเร ๑ อจฺจุชานติ

เอสา นมฺมิ เต เสนา กณฺทสฺสํสาภิปฺปหาริณํ

น นํ อจฺจุโร ชินาติ เชตฺตวา ๑ ตภาเต สจฺจุชฺชติ ๑

ยโต จจฺจุติ อวิยมกฺเคติ สัพพทา ๑ มารเสนา สจฺจุเพ ๑ ปฏฺฐิเสณิกรรา
กิตฺเตสา ชิตา ๑ ปราชิตา ๑ ภคฺคา วิปฺปตฺตุตา ปรมฺมุชา โส
อจฺจุจติ วิเสณิฏฺโถ ๑ โส ทิฏฺฐเช วิเสณิฏฺโถ สจฺจุเต วิเสณิฏฺโถ
มุเต วิเสณิฏฺโถ วิญฺญาเต วิเสณิฏฺโถติ สฺส สัพพทฺตมมฺเมสฺสุ วิเสณิ-
ฏฺโถ ยงฺกิญฺจิทฺติ ฆรํ สฺสํ มุทํ วา ๑

[๓๓๕] ตเมว ทสฺสํ วิวฺจํ จรณฺตคฺคิ ตเมว สุตฺตทสฺสํ
 วิสฺสทฺตทสฺสํ ปริสฺสทฺตทสฺสํ โวทานทสฺสํ ปริโยทานทสฺสํ ฯ อถวา
 สุตฺตทสฺสํ วิสฺสทฺตทสฺสํ ปริสฺสทฺตทสฺสํ โวทานทสฺสํ ปริโยทาน-
 ทสฺสํ ฯ วิวฺจคฺคิ ตณฺหาจกฺกํ กิเลสจกฺกํ อวิชฺชาจกฺกํ ฯ คานิ
 ฉทฺธานิ วิวฺจานิ โหณฺติ วิทฺธตฺตคานิ อปฺปมาตฺตคานิ สํมุกฺขมาตฺตคานิ
 ปหฺนํยานิ สํมจฺจุทฺถินยานิ อปฺปสํมุตฺตคานิ ปฏฺธิปฺปสํมุตฺตคานิ อภพฺพปฺปคฺคิตคานิ
 ฌาณคฺคินา ททฺธวานิ ฯ จรณฺตคฺคิ จรณฺตํ วิจรณฺตํ อิริยณฺตํ
 วตฺตคฺคิ ปาเลณฺตํ ยเปณฺตํ ยยาเปณฺตคฺคิ ตเมว ทสฺสํ วิวฺจํ
 จรณฺตํ ฯ

[๓๓๖] เกณฺธ โลกสฺสํ วิกปฺปเปยฺยชาติ กปฺปาติ-เทว กปฺปา
 ตณฺหา กปฺโป จ ทิฏฺฐิกปฺโป จ ฯ เป-๑ อยฺม ตณฺหา กปฺโป -๑ เป-๑
 อยฺม ทิฏฺฐิกปฺโป ฯ ตสฺส ตณฺหา กปฺโป ปหฺนโน ทิฏฺฐิกปฺโป ปฏฺ-
 ธิสฺสํสฺสจฺจ ตณฺหา กปฺปสฺสํ ปหฺนคฺคตา ทิฏฺฐิกปฺปสฺสํ ปฏฺธิสฺสํสฺสจฺจคฺคตา
 เกณ ราเคน กปฺปเปยฺย เกณ โทเสน กปฺปเปยฺย เกณ โมเหณ
 กปฺปเปยฺย เกณ มาเนณ กปฺปเปยฺย กาย ทิฏฺฐิจิยา กปฺปเปยฺย
 เกณ อุตฺตจฺจุเจณ กปฺปเปยฺย . กาย วิจิกิจฺจุฉาย กปฺปเปยฺย เกหิ
 อนุสฺสเยหิ กปฺปเปยฺย วตฺตโคติ วา ทฺวสฺสโคติ วา มุพฺโพหิ วา
 วิณฺณนฺโคติ วา ปราณญฺโคติ วา วิกฺขเวปคโคติ วา อนิฏฺฐจฺ-
 คโคติ วา ฌาณคโคติ วา ฯ เต อภิสํขาราวา ปหฺนนา อภิ-
 สํขารานํ ปหฺนคฺคตา คคิโย เกณ กปฺปเปยฺย เหนรียโกติ วา

[७८४]

ติรจฺจนาโยนิโกติ วา มีตฺติวีสยโกติ วา มนุสฺสโงติ วา เทโวติ
 วา รุปฺปติ วา อรูปฺปติ วา สญฺเจตฺติ วา อสญฺเจตฺติ วา
 เหวสญฺเจตฺตนาสญฺเจตฺติ วา ฯ โส เหตุ นตฺติ ปจฺจโย นตฺติ การณํ
 นตฺติ เยน กปฺเปยฺย จิกปฺเปยฺย จิกปฺเป อปฺปชฺชเยยฺย ฯ โลกสฺสมีนฺติ
 อปายโลเก มนุสฺสโลเก เทวโลเก จนฺชโลเก ชาตุโลเก อายตนา
 โลเกติ เกนํช โลกสฺสมี จิกปฺเปยฺย ฯ เตนาห ภควา

๓ ๓พุทธมเมต วิเสณิกโต

យុទ្ធសាស្ត្រ ពិភព ឥត មុត . ១

ຕເມວ ທຣຸ່ຣີ ວິວງ ຈຣນຸຕຸ່

เกณฑ์ โทกฐมิ วิกรุปเขยชาติ ฯ

[๓๓๗] น กปฺปยนฺติ น ปุเรกฺขโรนฺติ

๒๑๑ นตสฺสทตฺต น เต วทนฺติ

อาทานคนุถิ คณิตํ วิสขุช

ชาลส์ น กุพพนติ กุทิลยจิ โตเก ๖

[๓๓๘] น กบฏยนฺติ น ปุเรชโรหิตํ กบฏาติ เทว กบฏา
 ตณฺหา กบฏโป ๑ ทิฏฺฐิกบฏโป ๑ ๑ เป-๑ อยํ ตณฺหา กบฏโป ๑ เป-๑
 อยํ ทิฏฺฐิกบฏโป ๑ เสดํ ตณฺหา กบฏโป ปหีนโน ทิฏฺฐิกบฏโป
 ปฏินิสฺสํวโจ ตณฺหา กบฏปฺปสฺส ปหีนตฺตา ทิฏฺฐิกบฏปฺปสฺส ปฏิ-
 นิสฺสํวจฺจตฺตา ตณฺหา กบฏมํ วา ทิฏฺฐิกบฏมํ วา น กบฏเปเนติ น
 ชเนเนติ น สณฺชเนเนติ น นิพฺพตฺเตเนติ นานินิพฺพตฺเตเนตฺติ น

กบฺปยณฺติ ฯ น ปุเรกฺขโรหิตํ เทว ปุเรกฺขารว คณฺหาปุเรกฺขาร
 จ ทิฏฺฐิปุเรกฺขาร จ ฯ เป ฯ อยํ คณฺหาปุเรกฺขาร ฯ เป ฯ อยํ
 ทิฏฺฐิปุเรกฺขาร ฯ เสดํ คณฺหาปุเรกฺขาร ปหฺโน ทิฏฺฐิปุเรกฺขาร
 ปฏฺนิสฺสํสํสํสํ คณฺหาปุเรกฺขารสฺสํ ปหฺนตฺตา ทิฏฺฐิปุเรกฺขารสฺสํ
 ปฏฺนิสฺสํสํสํสํสํ น คณฺหํ วา ทิฏฺฐิํ วา ปุเรกฺขโร หตฺวา จรณฺติ
 น คณฺหาชว น คณฺหาเกตุ น คณฺหาชิปเตยฺยา น ทิฏฺฐิทชว
 น ทิฏฺฐิเกตุ น ทิฏฺฐาชิปเตยฺยา น คณฺหาชว ทิฏฺฐิยา วา
 ปรีวาริตา จรณฺตํ น กบฺปยณฺติ น ปุเรกฺขโรหิตํ ฯ

[๓๓๘] อจฺจนฺตสํสํสํ น เท วรณฺตํ อจฺจนฺตสํสํสํสํสํสํ
 สํสํสํสํสํสํ อภิรียสํสํสํ สํสํสํสํสํ น วรณฺติ น กณฺเณติ น
 ภณฺณติ น ทํปยณฺติ น โวหรณฺตํ อจฺจนฺตสํสํสํ น เท วรณฺติ ฯ

[๓๔๐] อาทานคณฺโถ คณฺโถ วิสฺสชาติ คณฺโถ จตุตฺถโร
 คณฺโถ อภิรณฺดา กายคณฺโถ พุยาปาโท กายคณฺโถ สํสํสํสํ
 ปรมมาโส กายคณฺโถ อิทํสํสํสํสํสํ กายคณฺโถ ฯ อตฺตโน
 ทิฏฺฐิยา ราโค อภิรณฺดา กายคณฺโถ ฯ ปรมมาโส อาทาโต
 อปฺปจฺจโย พุยาปาโท กายคณฺโถ ฯ อตฺตโน สํสํ วา วคฺติ วา
 สํสํสํสํ วา ปรมมาโส สํสํสํสํปรมมาโส กายคณฺโถ ฯ อตฺตโน
 ทิฏฺฐิ อิทํสํสํสํสํสํ กายคณฺโถ ฯ กิการณฺตา อจฺจนฺติ อาทาน-
 คณฺโถ ฯ เทหิ คณฺเณหิ รุปํ อาทียนฺติ อฺปาทียนฺติ คณฺเณหิ
 ปรมมาโส อภิรณฺดานฺติ เวทณํ สณฺณํ สจฺจาเร วิณฺณณํ

๑๑๘ สุตตมนคปิฎกเถ ชุททกนิกายสุต มหานิทเทโส [๑๔๓

คตฺติ อูปปตฺติ ปฏิสันฺธิ ภวํ สํสํวํ วฏฺฐํ อาทิยนฺติ
อูปาทิยนฺติ คณฺหนฺติ ปวามสฺสนฺติ อภินิวิสฺสนฺติ ตํการณา อูจฺจนฺติ
อาทานคณฺโถ ។ วิสฺสชฺชาติ คณฺเถ โวธฺสฺสชฺชิตฺวา วา วิสฺสชฺ ។
อถวา คณฺเถ คคฺคิเต คณฺคิเต พนฺเช วิพนฺเช อาพนฺเช ตคฺเค
ตคฺคิเต ปตฺติพฺพุเช พนฺชเน โผฏฺฐิตฺวา วา วิสฺสชฺ ។ ยถา วยฺหํ วา
วถํ วา สกฺกํ วา สนฺทมนานิกํ วา สชฺชํ วิสฺสชฺ กโรนฺติ วิโกเปนฺติ
เอวเมว คณฺเถ โวธฺสฺสชฺชิตฺวา วา วิสฺสชฺ อถวา คณฺเถ คคฺคิเต
คณฺคิเต พนฺเช วิพนฺเช อาพนฺเช ตคฺเค ตคฺคิเต ปตฺติพฺพุเช พนฺชเน
โผฏฺฐิตฺวา วา วิสฺสชฺชาติ อาทานคณฺถํ คคฺคิํ วิสฺสชฺ ។

[๑๔๓] อาสํ น กุพฺพนฺติ กุหิณฺณํ โถเกติ อาสํ อูจฺจติ
ตณฺหา โย วาโค สํวราโค ។ เป ។ อภิชฺฌมา โถโก อกฺขณฺตมฺมํ ។
อาสํ น กุพฺพนฺตํติ อาสํ น กุพฺพนฺติ น ชนฺนํติ น สณฺนชฺชนฺนํติ
น นิพฺพตฺเตนฺติ นานินิพฺพตฺเตนฺติ ។ กุหิณฺณํจฺติ กุหิณฺณํ จิมนฺนํ
กตฺถจฺจิ อชฺฌมตฺตํ วา พหิทฺฐา วา อชฺฌมตฺตพหิทฺฐา วา ។ โถเกติ
อปรายโถเก ។ เป ។ อายตนโถเกติ อาสํ น กุพฺพนฺติ กุหิณฺณํ
โถเก ។ เตนหา ภคฺวา

น กปฺปยนฺติ น ปฺปรกฺขโรนฺติ

อจฺจนฺตสฺสทฺธํติ น เต วทนฺติ

อาทานคณฺถํ คคฺคิํ วิสฺสชฺ

อาสํ น กุพฺพนฺติ กุหิณฺณํ โถเกติ ។

ตัมาติโต พุราหุมน. ตตฺถ นคฺคิ
 ฌตฺวา จ ทิสฺวา จ สํมุคฺคหิตํ
 น วาคราคี น วิวาคฺรตฺโต
 ตตฺถัสสํ นคฺคิ ปรมุคฺคหิตนฺติ ฯ
 จตุตถโก สุตตฺถุสจกุตฺตนิทฺเทโส นิฏฺฐิตो ฯ

ປວງຈໂມ ປຣມນຸຈກຊຸທຸທນິທຸເໂສ

[໑໔໖] ປຣມນຸຕິ ທິງຊື່ຊຸ ປຣິພຸຜສຳໂນ

ຍທຸຕຸຕຸຣີ ກຸຣຸເຕ ສນຸຕຸ ໂດເກ

ທິນາຕິ ອຸໂຍເໄ ຕໂຕ ສພຸພມາ

ຕຸສຸມາ ວິຈາທານີ ອວິຕິວຕຸໂຕ າ

[໑໔໗] ປຣມນຸຕິ ທິງຊື່ຊຸ ປຣິພຸຜສຳໂນຕິ ສນຸເຕເກ ສມຸນພຸຣາຮຸມຜາ
ທິງຊິຕິກາ ເຕ ທຸວາສຸງຊິຍາ ທິງຊິຕານີ ອຸໂຍຕຣຸໂຍຕຣີ ທິງຊິຕິ
ອິທິ ປຣມີ ອຸຕຸຕິ ເສງຊິ ວິເສງຊິ ປາໂມກຸທິ ອຸຕຸຕິ ປວຣນຸຕິ ຄເຕຊາ
ອຸຕຸຄເຕຊາ ຄຸນຸທິຊາ ປຣາມສິຕຸວາ ອຸນິວິສິຕຸວາ ສ່ກາຍ ສ່ກາຍ
ທິງຊິຍາ ວສນຸຕິ ສົວສນຸຕິ ອາວສນຸຕິ ປຣິວສນຸຕິ າ ຍຄາ ອາຄາຣິກາ
ວາ ພຣຸ ວສນຸຕິ ສຳປຕິກາ ວາ ອາປຕິຕິ ວສນຸຕິ ສິຕິເສສາ ວາ
ປິເຕເສສຸ ວສນຸຕິ ເຂວເມວ ສນຸເຕເກ ສມຸນພຸຣາຮຸມຜາ ທິງຊິຕິກາ
ເຕ ທຸວາສຸງຊິຍາ ທິງຊິຕານີ ອຸໂຍຕຣຸໂຍຕຣີ ທິງຊິຕິ ອິທິ ປຣມີ
ອຸຕຸຕິ ເສງຊິ ວິເສງຊິ ປາໂມກຸທິ ອຸຕຸຕິ ປວຣນຸຕິ ຄເຕຊາ ອຸຕຸຄເຕຊາ
ຄຸນຸທິຊາ ປຣາມສິຕຸວາ ອຸນິວິສິຕຸວາ ສ່ກາຍ ສ່ກາຍ ທິງຊິຍາ ວສນຸຕິ
ສົວສນຸຕິ ອາວສນຸຕິ ປຣິວສນຸຕິ ປຣມນຸຕິ ທິງຊື່ຊຸ ປຣິພຸຜສຳໂນ າ

[໑໔໘] ຍທຸຕຸຕຸຣີ ກຸຣຸເຕ ສນຸຕຸ ໂດເກຕິ ຍທນຸຕິ ຍໍ າ ອຸຕຸຕຸຣີ
ກຸຣຸເຕຕິ ອຸຕຸຕຸຣີ ກໂຣຕິ ອຸຕຸຕິ ເສງຊິ ວິເສງຊິ ປາໂມກຸທິ ອຸຕຸຕິ

ปวโร กโรติ ฯ อโย สตุลา สพุพณฺณติ อุตฺตโร กโรติ อคฺคํ
 เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวโร กโรติ อโย ชมฺโม
 สุวาสุธาโต อโย คโณ สุปฺปิปฺปโน อโย ทิฏฺฐิ ภาทิกกา อโย
 ปฏิปทา สุปฺปณฺณตฺตา อโย มคฺโค นียฺยานิโกติ อุตฺตโร กโรติ
 อคฺคํ เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวโร กโรติ นิพฺพุตฺเตติ
 อภินิพฺพุตฺเตติ ฯ ชนฺตฺติ สตุโต นโร ฯ เป ฯ มนุสฺโส ฯ โถเกติ
 อปายโถเก ฯ เป ฯ ขายตนโถเกติ ยทฺตฺตโร กุรุเต ชนฺตฺ โถเก ฯ

[๓๔๘] หีนาติ อณฺเวย ตโต สพุพมาหติ อุตฺตโน สตุลาโร
 ชมฺมกฺขานํ คณํ ทิฏฺฐิํ ปฏิปทํ มคฺคํ จเปตฺวา สพุเพ ปรมฺปวาทะ
 ธิปติ อุกฺกฺธิปติ ปริกฺกฺธิปติ โส สตุลา น สพุพณฺณ ชมฺโม น
 สุวาสุธาโต คโณ น สุปฺปิปฺปโน ทิฏฺฐิ น ภาทิกกา ปฏิปทา
 น สุปฺปณฺณตฺตา มคฺโค น นียฺยานิโก นตฺถตฺต สพุทฺธิ วา
 วิสพุทฺธิ วา ปวิสพุทฺธิ วา มุคฺติ วา วิมุคฺติ วา ปริมุคฺติ วา น
 ตตฺถ สพุชฺฌนฺติ วา วิสพุชฺฌนฺติ วา ปวิสพุชฺฌนฺติ วา มุจฺจนฺติ วา
 วิมุจฺจนฺติ วา ปริมุจฺจนฺติ วา หีนา นีหีนา โอมกา ตามกา
 ชตุกฺกา ปริชฺฐาติ เอมมาห เอมํ กเถติ เอมํ ภณฺติ เอมํ ที่ปยติ
 เอมํ โวรหคฺคํ หีนาติ อณฺเวย ตโต สพุพมาห ฯ

[๓๕๐] ตสฺมา วิวาทานิ อวิทิตฺตโตติ ตสฺมา ตํการณา ตํเหตุ
 ตปฺปจฺจุยา ตํนิทานา ทิฏฺฐิจกฺกหานิ ทิฏฺฐิจภณฺณหานิ ทิฏฺฐิจวิคฺคหานิ
 ทิฏฺฐิจิวิวาทานิ ทิฏฺฐิเมชฺฌานิ อวิทิตฺตโต อนตฺติกฺกนฺโต อสํตฺติกฺกนฺโตติ

ตสฺมา วิวาทานิ อวิตฺตฺโต ๑ เตนฺนาห ภควา

ปรมนฺติ ทิฏฺฐิสุ ปริพฺพตฺตานิ

ยทฺตฺตฺริ กุรุเต ชนฺตุ โถเก

หิณฺนํติ อญฺเฆ ตโต สํพฺพมฺมาห

ตสฺมา วิวาทานิ อวิตฺตฺโตติ ๑

[๑๕๓] ยทฺตฺตฺนํ ปสฺสํติ อานิสฺสํ

ทิฏฺฐเ สุเต สํถวเต มุเต วา

ตทฺเว โส ตตฺถ สํมุคฺคหยา

นิหิณฺโต ปสฺสํติ สํพฺพมญฺญํ ๑

[๑๕๔] ยทฺตฺตฺนํ ปสฺสํติ อานิสฺสํ ทิฏฺฐเ สุเต สํถวเต มุเต
วาทิ ยทฺตฺตฺนํติ ยํ อตฺตนิ ๑ อตฺตา วุจฺจติ ทิฏฺฐิจิตํ ๑ อตฺตโน
ทิฏฺฐิยา เทว อานิสฺสํ ปสฺสํติ ทิฏฺฐชฺชมฺมิกญฺจ อานิสฺสํ สํมุปราย
ยิกญฺจ อานิสฺสํ ๑

กตโม ทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐชฺชมฺมิโก อานิสฺสํ ๑ ยํทิฏฺฐิจิโก สตุฏา
โหติ ตํทิฏฺฐิจิโก สวากา โหณฺติ ตํทิฏฺฐิจิโก สตุฏาวํ สวากา
สตุฏโรหติ ครุฑโรหติ มาเนหฺติ ปุณฺเนหฺติ อปฺปจิตํ กโรหติ ตณฺนํติ
๑ ตโตนิทํ จํว ปิณฺฑปาทเสนาสนคิถานปญฺจยเกสฺสชฺชปริกฺขารํ
อํ ทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐชฺชมฺมิโก อานิสฺสํ ๑

กตโม ทิฏฺฐิยา สํมุปรายิกอ อานิสฺสํ ๑ อํ ทิฏฺฐิ อตํ
นาคตฺตฺตฺยา วา สํปญฺณตฺตฺตฺยา วา ยทฺตฺตฺตฺยา วา อสุรตฺตฺตฺยา วา

ตฺตถาติ สํกาย ทิฏฺฐิยา สํกาย ฆนฺติยา สํกาย วุจฺจยา สํกาย
 ฌทฺธิยา ฯ สํมุกฺคหยาติ อิทํ ปรมํ อคฺคํ เสงฺฆํ วิสงฺฆํ ปาโมกฺขํ
 อุตฺตมํ ปวณฺติ อเหตุวา อคฺคเหตุวา คณฺหิตฺวา ปรามสฺสิตฺวา
 อภินิวิสฺสิตฺวาติ ตทฺถโส ตฺตถ สํมุกฺคนาย ฯ

[๑๕๔] นิหฺนโต ปสฺสตี สํพฺพมณฺเณติ อณฺเณ สฺตถารํ
 รมฺมกฺขานํ คณํ ทิฏฺฐิํ ปฏฺฐิพฺปํ มคฺคํ หฺนโต นิหฺนโต โอมกโต
 ตามกโต ชฺตูกกโต ปริตฺตโต ปสฺสตี ทกฺขตี โอโตเกติ นิชฺฌายตี
 อฺปปริกฺขตฺตี นิหฺนโต ปสฺสตี สํพฺพมณฺเณ ฯ เตนหา ภควา

ยทฺตตฺถ ปสฺสตี อานิสฺสํ

ทิฏฺฐเ เช สฺส เต สฺส เต มุเต วา

ตทฺถโส ตฺตถ สํมุกฺคนาย

นิหฺนโต ปสฺสตี สํพฺพมณฺเณติ ฯ

[๑๕๕] ตํ วาปี คณฺถํ กุสฺสตา วทฺนฺติ

ยํ นิสฺสตีโต ปสฺสตี หฺนมณฺเณ

ตสฺมา หิ ทิฏฺฐํว สฺสํ มุคฺคํ วา

สฺสํพฺพตํ ภิกฺขุ น นิสฺสํเยยฺย ฯ

[๑๕๖] ตํ วาปี คณฺถํ กุสฺสตา วทฺนฺตฺตี กุสฺสตาติ เย เต
 ฆนฺนกุสฺสตา ชาติกุสฺสตา ขายตนกุสฺสตา ปฏฺฐิจฺจุสฺสํปฺปาทกุสฺสตา สฺติ-
 ปฏฺฐจํกุสฺสตา สํมมํปฺปจํกุสฺสตา อิทฺธิปฺปาทกุสฺสตา อิทฺธิวียกุสฺสตา
 พตฺตกุสฺสตา โพชฺฌณฺจกุสฺสตา มคฺคกุสฺสตา ผตฺตกุสฺสตา นิพฺพุตฺตกุสฺสตา เต

[๑๕๘] ทิฏฐิมี โลกสุมิ น กปฺปเยยฺย

ฌาณน วา สัจจเตน วาปี

สโมติ อตฺตตานมฺนุสฺสเยยฺย

หิโน น มณฺเฑถ วิเสสึ วาปี ฯ

[๑๖๐] ทิฏฐิมี โลกสุมิ น กปฺปเยยฺย ฌาณน วา สัจจเตน วาปีติ อฏฺฐสํมาปฺตติฌาณน วา ปญฺจาทิฌาณน วา มิจฺฉา-
ฌาณน วา สัจจเตน วา วตฺตเตน วา สัจจวตฺตเตน วา ทิฏฐิ น
กปฺปเยยฺย น ชนฺเยยฺย น สณฺฑชนฺเยยฺย น นิพฺพตฺตเยยฺย นาทิ-
นิพฺพตฺตเยยฺย ฯ โลกสุมินฺนํ อปายโลเก มนุสฺสโลเก เทวโลเก อหฺร-
โลเก ราชฺโลเก อายตนโลเกติ ทิฏฐิมี โลกสุมิ น กปฺปเยยฺย
ฌาณน วา สัจจเตน วาปี ฯ

[๑๖๑] สโมติ อตฺตตานมฺนุสฺสเยยฺยติ สทิสํหมสมฺมิตฺติ อตฺตตานํ
น อุปฺเพยฺย ชาตียา วา โคตฺตเตน วา โกลปฺตติเกน วา วณฺณ-
โปกฺขรตฺตเตน วา ชนฺน วา อชฺฌเนน วา กมฺมํายตฺตเตน วา
สํปฺปายตฺตเตน วา วิชฺชชฺชาเนน วา สุตฺเตน วา ปฏฺฐิภาณน วา
อณฺเฏตฺตเตน วา วตฺตนาติ สโมติ อตฺตตานมฺนุสฺสเยยฺย ฯ

[๑๖๒] หิโน น มณฺเฑถ วิเสสึ วาปีติ หิโนหมสมฺมิตฺติ อตฺตตานํ
น อุปฺเพยฺย ชาตียา วา โคตฺตเตน วา ฯ เป ฯ อณฺเฏตฺตเตน
วา วตฺตนา เสยฺโยหมสมฺมิตฺติ อตฺตตานํ น อุปฺเพยฺย ชาตียา วา
โคตฺตเตน วา ฯ เป ฯ อณฺเฏตฺตเตน วา วตฺตนาติ หิโน น

มณฺเฑถ วิเสถสิ วาปี ๑ เตนหาท ภคฺวา
 ทิฏฺฐิจีปี้ โถกสฺมิ น กปฺปเยยฺย
 ฌาณေန วา สํตฺตวเตน วาปี
 สโมติ อตฺตตานมฺนุเปเนยฺย
 หีโน น มณฺเฑถ วิเสถสิ วาปิตี ๑

[๑๖๓] อตฺตํ ปหาย อฺนุปาทียาโน
 ฌาณณปี โส นิสฺสํย โน กโรติ
 ส เว วิยตฺเตตฺถ น วคฺคสํวรี
 ทิฏฺฐิจีปี้ โส น ปจฺเจติ กิณฺณสิ ๑

[๑๖๔] อตฺตํ ปหาย อฺนุปาทียาโนติ อตฺตํ ปหาयाติ อตฺต-
 ทิฏฺฐิจิ ปหาย ๑ อตฺตํ ปหาयाติ คาหิ ปหาย ๑ อตฺตํ ปหาयाติ
 ตณฺหาเวสฺสํ ทิฏฺฐิจิเวสฺสํ คหิตํ ปรามฏฺชํ อภินิวิฏฺฐํ อชฺชโลสฺสํ
 อธิมุตฺตํ ปหาย ปชฺหิตฺวา วิโนเทตฺวา พฺยณฺตํกตฺวา อนภาว-
 คมิตฺวา ๑ อตฺตํ ปหาย อฺนุปาทียาโนติ จตุหิ อฺนุปาทาเนหิ อฺนุ-
 ปาทียมาโน อคฺคณฺหมาโน อปฺรามสฺมาโน อนภินิวิสฺมาโนติ อตฺตํ
 ปหาย อฺนุปาทียาโน ๑

[๑๖๕] ฌาณณปี โส นิสฺสํย โน กโรตฺติ อฏฺฐสฺมาปคฺติฌาณ
 วา ปณฺจกิณฺณฌาณาวาเน วา มิจฺฉาฌาณ วา ตณฺหาหิณฺตฺสํ วา
 ทิฏฺฐิจิหิณฺตฺสํ วา น กโรติ น ชเนติ น สฺสฺสชเนติ น นิพฺพุตฺเตติ
 นานินิพฺพุตฺเตตฺติ ฌาณณปี โส นิสฺสํย โน กโรติ ๑

[๓๖๖] ๕ เว วียตเตสุ น วกุคธารัตติ ๕ เว ววตติเตสุ
 ภินเนสุ เทวธมฺมาปนเนสุ เทวพหุทสาเตสุ นานาทิฏฐิเกสุ นานา-
 วนฺติเกสุ นานารุจิเกสุ นานาถทฺธิเกสุ นานาทิฏฐินิสฺสยนิสฺสยเตสุ
 ฉนฺทาคคฺคิ คจฺจนฺเตสุ โทสําคคฺคิ คจฺจนฺเตสุ โมหาคคฺคิ คจฺจนฺเตสุ
 ภยาคคฺคิ คจฺจนฺเตสุ น ฉนฺทาคคฺคิ คจฺจนฺติ น โทสําคคฺคิ คจฺจนฺติ
 น โมหาคคฺคิ คจฺจนฺติ น ภยาคคฺคิ คจฺจนฺติ น วาควเสณ คจฺจนฺติ
 น โทสวเสณ คจฺจนฺติ น โมหวเสณ คจฺจนฺติ น มานวเสณ คจฺจนฺติ
 น ทิฏฐิจิวเสณ คจฺจนฺติ น อุตฺตรจฺจุวเสณ คจฺจนฺติ น วิจิกิฉฺฉวเสณ
 คจฺจนฺติ น อนุสฺสยวเสณ คจฺจนฺติ น วกุเคหิ ชฺมุเมหิ ยายติ
 นิยุยายติ อุกฺกตํ สํหริยตีติ ๕ เว วียตเตสุ น วกุคธารัตติ ฯ

[๓๖๗] ทิฏฐิมี โส น ปจฺเจติ กิณฺณจฺจติ ตสฺส ทฺวาสฺสทฺฐิจิฏฐิกทฺธานิ
 ปทฺธานิ สฺมจฺจนฺนิทานิ อฺปฺปตฺตฺตานิ ปฏฺฐิปปตฺตฺตฺทฺธานิ อภพฺพปฺปตฺติกา
 ณาณคฺคินา ททฺธมานิ โส กิณฺณจฺจ ทิฏฐิจิฏฐิ น ปจฺเจติ น
 ปจฺจาคจฺจนฺตตีติ ทิฏฐิมี โส น ปจฺเจติ กิณฺณจฺจ ฯ เตนนาท ภควา

อตุตฺถํ ปหาเย อานุปาทียาโน

ธมฺมาเนว โส นิสฺสย โน กโรติ

๕ เว วียตเตสุ น วกุคธารัตติ

ทิฏฐิมี โส น ปจฺเจติ กิณฺณจฺจติ ฯ

[๓๖๘] ยตฺตฺตฺถกฺกนฺเต ปณฺธิชฺช นตฺถิ

ภวภวาย อิทฺถ วา หุํ วา

นิเวศนา ตตฺถ น สฺนติ เกจิ

ชมฺเมสฺส นิจุเจยฺย สํมุกฺคหิตํ ฯ

[๓๖๘] ยถุสฺสภนฺเต ปณฺธิชฺช นตฺถิ ภวาทวาย อิท วา หุรํ
 วาติ ยถุสฺสาติ อรหโต ชฺฌนาตฺตตฺถ ๑ อนฺตาติ ฌตฺถโส เอโก
 อนฺโต ฌตฺถสํมุกฺโข ทฺติโย อนฺโต ๑ อตฺถํ เอโก อนฺโต
 อนาคตํ ทฺติโย อนฺโต ๑ สฺสว เวทนา เยโก อนฺโต ทฺตฺวา
 เวทนา ทฺติโย อนฺโต ๑ นามํ เอโก อนฺโต รูปํ ทฺติโย อนฺโต ๑
 ฌ อชฺฌตฺติกานิ อายตฺตานิ เอโก อนฺโต ฌ พาหิรานิ อายตฺตานิ
 ทฺติโย อนฺโต ๑ สกฺกาโย เอโก อนฺโต สกฺกายสํมุกฺโข ทฺติโย
 อนฺโต ๑ ปณฺธิ อจฺจุจติ ตณฺหา โย ราโค สํราโค ๑ เป ๑
 อภิชฺฌา โลโก อกฺุสฺสมฺมํ ๑ ภวาทวาทิ ภวาทวาย กมฺม-
 ภวาย ปฺนพฺภวาย กามภวาย กมฺมภวาย กามภวาย ปฺนพฺภวาย
 รูปภวาย กมฺมภวาย รูปภวาย ปฺนพฺภวาย อรูปภวาย กมฺม-
 ภวาย อรูปภวาย ปฺนพฺภวาย ปฺนปฺปฺนํ ภวาย ปฺนปฺปฺนํ คติยา
 ปฺนปฺปฺนํ อูปคฺติยา ปฺนปฺปฺนํ ปฺนฺธิชฺชยา ปฺนปฺปฺนํ อตฺตภาวา-
 ภาณิพฺพคฺติยา ๑ อิทาติ สกฺตตฺตภาโว ๑ หุราติ ปฺรตฺตภาโว ๑ อิทาติ
 สกฺรูป เวทนา สณฺเฑา สจฺจว จินฺนาณํ ๑ หุราติ ปฺรรูป เวทนา-
 สณฺเฑา สจฺจว จินฺนาณํ ๑ อิทาติ ฌ อชฺฌตฺติกานิ อายตฺตานิ ๑
 หุราติ ฌ พาหิรานิ อายตฺตานิ ๑ อิทาติ มนุสฺสโลโก ๑ หุราติ
 เทวโลโก ๑ อิทาติ กามธาคุ ๑ หุราติ รูปธาคุ อรูปธาคุ ๑ อิทาติ

กามธาตุ รูปธาตุ ๖ หุราติ อรูปธาตุ ๖

ยสฺสํภยนฺเต ปณฺธิธฺม นตฺถิ ภวภวาย อธิ วา หุํ วาติ
ยสฺสํ อุกฺโก ชนฺเต ภวภวาย อธิ วา หุํ วา ปณฺธิธฺม นตฺถิ น
สํวิขฺชติ นุปตฺตพฺภติ ปหฺนํ สํมุจฺฉินฺนํ วุปลนฺตํ ปฏิปฺปสฺสํทฺธา
อภพฺพปฺปตฺติกา ฌาณคฺคินา ททฺธมาติ ยสฺสํภยนฺเต ปณฺธิธฺม นตฺถิ
ภวภวาย อธิ วา หุํ วา ๖

[๓๗๐] นิเวสฺนา ตสฺสํ น สฺนฺติ เกจฺติ นิเวสฺนาติ เทว
นิเวสฺนา ตณฺหา­นิเวสฺนา ๑ ทิฏฺฐิ­นิเวสฺนา ๑ ๖ เป ๖ อยํ ตณฺหา­
นิเวสฺนา ๖ เป ๖ อยํ ทิฏฺฐิ­นิเวสฺนา ๖ ตสฺสํวาทิ อรหโต ชฺฌาตวสฺสํ ๖
นิเวสฺนา ตสฺสํ น สฺนฺตํติ น สฺนฺติ น สํวิขฺชติ นุปตฺตพฺภติ ปหฺนํ
สํมุจฺฉินฺนํ วุปลนฺตํ ปฏิปฺปสฺสํทฺธา อภพฺพปฺปตฺติกา ฌาณคฺคินา
ททฺธมาติ นิเวสฺนา ตสฺสํ น สฺนฺติ เกจิ ๖

[๓๗๑] ธมฺเมสํ นิจุ­เจยฺย สํมุคฺคหฺตํติ ธมฺเมสฺสํติ ทฺวาธฺมฺมฺมฺมฺม
ทิฏฺฐิ­คเตสํ ๖ นิจุ­เจยฺยติ นิจุ­ฉินฺนํติ วิ­นิจุ­ฉินฺนํติ วิ­จิ­ฉินฺนํติ ปวิ­จิ­
ฉินฺนํติ ศุ­ตฺตํติ ติ­ริยํติ วิ­ภาวํติ วิ­ญฺญํ กตฺวา โอ­ริ­คฺคา­โห
จิตฺตํคฺคา­โห วร­คฺคา­โห โภ­จฺจํคฺคา­โห อ­จฺจํคฺคา­โห สํ­มุ­จ­
ย­คฺคา­โห อิทํ สํ­จํ ตจฺฉํ ตํ ฆํ ยาทวํ อวิ­ปรี­ตํติ คหิตํ
ปราม­จฺจุํ อภินิ­จฺจุํ อชฺโฌ­สํติ อธิ­มุคฺคํ นตฺถิ น สํ­วิ­ข­ช­ติ นุปตฺตพฺภติ
ปหฺนํ สํ­มุ­จ­ฉินฺนํ วุปลนฺตํ ปฏิปฺปสฺสํทฺธํ อภพฺพปฺปตฺติกํ ฌาณคฺคินา
ททฺธมนฺติ ธมฺเมสํ นิจุ­เจยฺย สํ­มุ­คฺค­หฺตํ ๖ เตนํภ ภาว

๓๓๔ สุตตฺถนคปฺปิฏเก ชุตฺตทกฺกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส [๓๗๕

พฺรหฺมณํ ทิฏฺฐิจิ อณาทยนฺตํ อคฺคณฺหนตฺตํ อปฺปราคณฺตํ อนภินิ-
วีสฺสนฺตฺตํ ตํ พฺรหฺมณํ ทิฏฺฐิจิมนาทิยานํ ฯ

[๓๗๕] เกณฺธ โลกสฺสุมิ จิกฺกปฺเปยฺยยาติ กปฺปปาติ เทว กปฺปปา
ตณฺหาภกฺกปโป ๑ ทิฏฺฐิจิกฺกปโป ๑ ๑ เป ๑ อยํ ตณฺหาภกฺกปโป ๑ เป ๑
อยํ ทิฏฺฐิจิกฺกปโป ๑ ตสฺส ตณฺหาภกฺกปโป ปทฺธีโน ทิฏฺฐิจิกฺกปโป
ปฏฺฐินิสฺสํชฺโช ตณฺหาภกฺกปฺปสฺส ปทฺธีนคฺคา ทิฏฺฐิจิกฺกปฺปสฺส ปฏฺฐินิสฺ-
สํชฺโชคฺคา เกณ ราเคน กปฺปเปยฺย เกณ โทเสน กปฺปเปยฺย เกณ
โมเหณ กปฺปเปยฺย เกณ มาเนณ กปฺปเปยฺย กาย ทิฏฺฐิจิยา
กปฺปเปยฺย เกณ อุตฺตจฺเจเน กปฺปเปยฺย กาย จิจฺจิจฺจาย กปฺปเปยฺย
เกหิ อนุสฺเสหิ กปฺปเปยฺย รตฺโตติ วา ทฺวโงติ วา มุฬฺโหติ
วา จินฺนุโชติ วา ปฺปราคโงติ วา จิกฺกเชปคฺโคติ วา
อนิฏฺฐจฺงคฺโคติ วา ถามคฺโคติ วา ๑ เต อภิสํขาราว ปทฺธีนา
อภิสํขารานํ ปทฺธีนคฺคา คติโย เกณ กปฺปเปยฺย เนรยิโกติ วา
ติรจฺฉานโยนิโกติ วา ปิตฺติวีสยิโกติ วา มนุสฺสโสติ วา เทโวติ
วา รุปฺปีติ วา อรุปฺปีติ วา สณฺณมิตฺติ วา อสณฺณมิตฺติ วา
เนวสณฺณมิตฺติ วา ๑ โส เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย นตฺถิ
การณํ นตฺถิ เยเน กปฺปเปยฺย จิกฺกปฺเปยฺย จิกฺกปฺปิ อาปชฺเชยฺย ฯ
โลกสฺสุมินฺตํ อปายโลเก มนุสฺสโลเก เทวโลเก ชนฺทรโลเก ชาติ-
โลเก อายตฺนโลเกติ เกณฺธ โลกสฺสุมิ จิกฺกปฺเปยฺย ๑ เตนาห
ภกฺกวา

ตลิ่งชัน ทิวเขาส่ง สู่เขต มุเต งาม
ปกปฐพีตา นตฤติ อดนุบี สมนุณา
คัม พุราหุมนัน ทิวจิมนาทียานัน
เกนัส โดกลสมิ วิถีปเปยยาติ ฯ

[๓๗๖] น กบฺปนฺนติ น ปุเรกฺขโรนฺติ
 ชมฺมานี เตสํ น ปฏิจฺจนิตาเส
 น พุราหฺมโณ ตํสาเตน เญโย
 ปารกโต น ปจเจติ ตาติ ฯ

[๓๗๗] น กบฏยนุติ น ปุเรกขโรนุตติ กบฏปติ เทว กบฏปา
ตณฺหาภมโป ๑ ทิฏฐิกมโป ๑ ๑

กตโม ตณฺหาภโป ๑ ยาวตา ตณฺหาสงฺขาเตน สัมมกํ
มริยาทิกกํ โอชิกกํ ปริยหตฺติกํ ปริคลฺลิตํ มมายิตํ อิทํ มมํ เอตํ
มมํ เอตตํ มมํ เอตตาวตฺตา มมํ มมํ ฐปา สทฺธา คณฺหา
รธา โผฏฺฐพฺพา อตฺตกรณา ปาปฺรณว ทาสํทาสา อเชพกา
กุกฺกฏฺฐกรว หตฺติควาสสงฺสววา เขตฺติ วตฺถุ หิรณฺณํ สุตฺตณฺณํ
คามนิคมราชธานีโย รฏฺฐณฺญ ชนปฺโท จ โกโส จ โภฏฺฐา-
คารณฺญ เภวตฺตมฺมํ มหาปจฺจํ ตณฺหาเวทน มมายติ ยาวตา
อฏฺฐสงฺกตตณฺหาภิปรตํ อยํ ตณฺหาภโป ๑

กตโม ทิฏฐิกนโป ๑ วัสติวตตฤก สฤก ทสวตฤก
มิจฺจนาทิฏฐิ ทสวตฤก อนตฤก ทิฏฐิ ยา เอวรຸປາ ทิฏฐิ

ทิวจักคํ ทิวจักหนํ ทิวจักนุตาโร ทิวจักวิสุทตยํ ทิวจักวิปุลนุทิตํ ทิวจัก-
 ฌณโณชนํ คาโห ปฏิกุคคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมุขคโค
 มิจฺฉาปโก มิจฺฉนฺตํ ติตฺตยาตนํ วิปริเยศคฺคาโห วิปริตคฺคาโห
 วิปตฺตาสคฺคาโห มิจฺฉาคาโห อฆาตาวตสฺมิ ยາตาวกฺกฺติ คาโห
 ยาวตา ทฺวาตฺถจํ ทิวจักตานิ อຍံ ทิวจักပုပ္ဖ ၁

เตสํ ตณฺหาภวโป ปทํโน ทิฏฺฐิกภวโป ปฏินิสฺสํวฺโส ตณฺหา-
ภวปฺปตฺตํ. ปทํนคฺคตา ทิฏฺฐิกภวปฺปตฺตํ ปฏินิสฺสํวฺสคฺคตา ตณฺหาภวปฺป-
วา ทิฏฺฐิกภวปฺปํ วา น ภวฺเปเนติ น ชเนเนติ น สลฺลชเนเนติ น
นิพฺพตเตเนติ นานินิพฺพตเตเนตํติ น ภวฺปฺยเนติ ฯ

น ปุรุษโรหิตี ปุรุษาราคี เทว ปุรุษารว ตณฺหา-
 ปุรุษาริ ๑ ทิฏฐิปุรุษาริ ๑ ๑เป ๑ อัย ตณฺหาปุรุษาริ
 ๑เป ๑ อัย ทิฏฐิปุรุษาริ ๑ เตสํ ตณฺหาปุรุษาริ ปทฺธิโน
 ทิฏฐิปุรุษาริ ปฏินิสฺสฏฺโฐ ตณฺหาปุรุษารสฺส ปทฺธินคฺคา ทิฏฐิ-
 ปุรุษารสฺส ปฏินิสฺสฏฺฐคฺคา น ตณฺหํ วา ทิฏฐิํ วา ปุริโต
 กคฺคา จรณฺติ น ตณฺหาชชา น ตณฺหาเกตุ น ตณฺหาธิปเตยฺยา
 น ทิฏฐิทชชา น ทิฏฐิเกตุ น ทิฏฐิจาธิปเตยฺยา น ตณฺหา
 วา ทิฏฐิยา วา ปริวาริตา จรณฺตฺติ น กปฺปยนฺติ น
 ปุรุษโรหิตี ๑

[๓๗] ขมฺมาปီ เตสํ น ปฏิจฺจิตฺตาเสติ ขมฺมา อຸຸຈຸຈຸນຸຕິ
ທຸວາສຸງຸຈີ ທິງຸຈິກຕານີ ຯ ເຕສຸນຸຕິ ເຕສຸ ອຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ວິຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ຯ

ปฺยฺยจฺฉิตฺตาเสติ สฺตฺตฺโต โถโก อิทฺเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ น
 ปฺยฺยจฺฉิตฺตาเส อสฺตฺตฺโต โถโก ๑ เป ๑ เหว โหติ น น โหติ
 ตถาคโค ปรมฺยฺรณฺนา อิทฺเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ น ปฺยฺยจฺฉิตฺตาเสติ
 รมฺมาปํ เตสํ น ปฺยฺยจฺฉิตฺตาเส ๑

[๑๗๘] น พฺราหฺมโณ สํวเตน เหนฺยโยติ นาคิ ปฺยฺยฺกฺเขโป ๑
 พฺราหฺมโณติ สฺตฺตฺตฺนํ รมฺมานํ พหิตฺตฺตา พฺราหฺมโณ ๑ เป ๑
 อนิสฺสํโค ตาภิ ปจฺจุจฺเต ส พฺรหฺมา ๑ น พฺราหฺมโณ สํวเตน
 เหนฺยโยติ พฺราหฺมโณ สํเตน วา วตฺเตน วา สํวตฺเตน วา
 น ยายติ น นิยฺยายติ น อฺยุหติ น สํหริยฺตํติ น พฺราหฺมโณ
 สํวเตน เหนฺยโย ๑

[๑๘๐] ปารจฺโค น ปจฺเจติ ตาภํติ ปาวํ อฺจุจฺติ อมตํ
 นิพฺพานํ โย โส สพฺพสฺสงฺฆารสฺสมโก สพฺพปฺปชฺชฺยนิสฺสํโค ตณฺหฺกฺ-
 ขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ ๑ โย ปารจฺโค ปารปฺปคฺโค
 อนตฺคโค อนตปฺปคฺโค โกฏฺฐคโค โกฏฺฐปฺปคฺโค ๑ เป ๑ นตฺติ ตสฺส
 ปุณฺพโกวติ ปารจฺโค ๑ น ปจฺเจตฺติ โสตาปคฺคิมีคฺเตน เย
 กิเลสํ ปหฺนํ เต กิเลสํ น ปุเนติ น ปจฺเจติ น ปจฺจาคจฺฉติ
 สกฺทาคามิมคฺเตน เย กิเลสํ ปหฺนํ เต กิเลสํ น ปุเนติ น
 ปจฺเจติ น ปจฺจาคจฺฉติ อนาคามิมคฺเตน เย กิเลสํ ปหฺนํ
 เต กิเลสํ น ปุเนติ น ปจฺเจติ น ปจฺจาคจฺฉติ อรหฺตฺตมคฺเตน
 เย กิเลสํ ปหฺนํ เต กิเลสํ น ปุเนติ น ปจฺเจติ น ปจฺจา-

วํตฺตวฺตฺโต โส อฺวฺจฺจวฺโส จินฺนจฺรโณ ๑ เป ๑ นตฺติ ตตฺถ
ปฺนพฺภวฺติ เอวํ อรหํ คินฺนจฺรวํตฺติ ตาถิ ๑

กถํ อรหํ มุคฺตวํตฺติ ตาถิ ๑ อรหโต รากา จิตฺตํ มุคฺตํ
วิมุคฺตํ สํวิมุคฺตํ ๑ โทสา จิตฺตํ มุคฺตํ วิมุคฺตํ สํวิมุคฺตํ ๑ โมหา
จิตฺตํ มุคฺตํ วิมุคฺตํ สํวิมุคฺตํ ๑ โกธา อุปนาหา มกฺขา
ปพาสา อิตฺถสํยา มจฺจุณฺนียา มายาย สํเชยฺยา ฅมฺภา
สํารมฺภา มานา อติมานา มทา ปมาทา สํพฺพกิเลเสหิ
สํพฺพทฺฐจฺริเคหิ สํพฺพทฺทรเถหิ สํพฺพปรีวาเหหิ สํพฺพสํนฺตฺตาเปหิ
สํพฺพากุสฺสธาวิสํชาเวหิ จิตฺตํ มุคฺตํ วิมุคฺตํ สํวิมุคฺตํ เอวํ อรหํ
มุคฺตวํตฺติ ตาถิ ๑

กถํ อรหํ คณฺทเทโส ตาถิ ๑ อรหํ สํเต สํติ สํตฺตวฺติ
คณฺทเทโส ตาถิ ๑ สทฺธาย สํติ สทฺธโชติ คณฺทเทโส ตาถิ ๑
วิริเย สํติ วิริยวฺติ คณฺทเทโส ตาถิ ๑ สติยา สํติ สติมาติ
คณฺทเทโส ตาถิ ๑ สํมาธิสฺสํ สํติ สํมาหิโตติ คณฺทเทโส ตาถิ ๑
ปญฺญาย สํติ ปญฺญวฺติ คณฺทเทโส ตาถิ ๑ วิชฺชํ สํติ
เตวฺชิโชติ คณฺทเทโส ตาถิ ๑ อภิญฺญาย สํติ ฉนฺนภิญฺโญติ
คณฺทเทโส ตาถิ เอวํ อรหํ คณฺทเทโส ตาถํติ ปารํกฺโคโต น
ปจฺเจติ ตาถิ ๑ เตนาห ภาควา

น กปฺปยณฺติ น ปุเรกฺขโรณฺติ

ขมฺมํบี เตสํ น ปฏิจฺจุตฺตาเส

ន បុរាណំ ឥត្ថពោ ធម្មោ

បារុក្ខតំ ន បុគ្គេ គាតីតិ ។

បណ្ណំ បរមនុស្សកុសលកុសលោ និរុទ្ធិតំ ។

ฉกฺโฬ ชราสุตฺตนิทฺเทโส

[๓๘๓] อปฺปํ วต ชฺชิตฺตํ อิทํ

โอรํ วสุตฺตตานิ มียฺยติ

โย เจมฺปี อติจฺจ ชฺชิตฺติ

อถโฆ โส ชรตฺถมฺปี มียฺยติ ฯ

[๓๘๔] อปฺปํ วต ชฺชิตฺตํ อิทนฺติ ชฺชิตฺตนฺติ อายุ จิตฺติ ยปฺนา
ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาถนา ชฺชิตฺตํ ชฺชิตฺตนิทฺธิมฺ ๑ อมฺปจํ ทฺวํหิ
การณฺเห อปฺปํกํ ชฺชิตฺตํ โลกํ ชฺชิตฺตํ จิตฺติปริตฺตตาย วา อปฺปํกํ
ชฺชิตฺตํ สรตฺถปริตฺตตาย วา อปฺปํกํ ชฺชิตฺตํ ๑

กถํ จิตฺติปริตฺตตาย อปฺปํกํ ชฺชิตฺตํ ๑ อตฺเต จิตฺตกฺขณ
ชฺชิตฺตํ น ชฺชิตฺติ น ชฺชิตฺตํ ๑ อนนฺกเต จิตฺตกฺขณ ชฺชิตฺตํ
น ชฺชิตฺติ น ชฺชิตฺตํ ๑ ปจฺจบุตฺตเน จิตฺตกฺขณ ชฺชิตฺติ น
ชฺชิตฺตํ น ชฺชิตฺตํ ๑

ชฺชิตฺตํ อตฺตภาโว จ

สุตฺตทฺฐา จ เกวตา

เอกจิตฺตสฺมายฺยตฺตา

ตฺถุโส วตฺตติกฺขณ

จุฬาสฺตติสฺสทฺธานิ

กปฺปา ตฺวิจฺจนฺติ เย มรฺ

น เทวว เตมฺปี ชฺชิตฺตนิ

ทฺวํหิ จิตฺเตหิ สฺมาหิตา

เย นิรฺรทฺธา มรฺนตฺตสฺส

ตฺวิจฺจมานสฺส วา อิท

สพฺเพว สทิสฺสา ชนฺธา

คทา อปฺปฏิสันฺธิกา

อนนตรา จ เย ภงฺกา เย จ ภงฺกา อนนตรา
 ตทนฺตเร นิรุทฺธานํ เวธมฺมํ นตฺถิ ธกฺขณเณ
 อนิพฺพตฺเตน น ชาโต ปจฺจุปปนฺเน น ชีวติ
 จิตฺตภงฺกมโต โถโก ปณฺณตฺติ ปรมตฺติยา
 ยถา นินฺนา ปวตฺตนฺติ นนฺเทน ปริณามิตา
 อจฺฉินฺนวารว จตฺตนฺติ สํพายตฺตปจฺจยา
 อนิขานคฺคา ภงฺกา ปุณฺโง นตฺถิ อนนคเต
 นิพฺพตฺตาเยว ติฏฺฐจฺนฺติ อารกฺเค สํสํปฺปมา
 นิพฺพตฺตานนฺจ ฐมฺมานํ ภงฺโก เณ สํ ปุเรกฺขโต
 ปโตกฐมฺมา ติฏฺฐจฺนฺติ โปราเนหิ อมิสฺสิตา
 อทสฺสํโค อายนฺติ ภงฺกา คจฺฉนฺติ ทสฺสํ
 วิชฺชุปฺปาโทว อากาเส อุปฺปชฺชนฺติ วยนฺติ จาติ ฯ

เอวํ จีติปริตฺตตาย อปฺปกํ ชีวิตํ ฯ

ภกฺโก สรตฺตปริตฺตตาย อปฺปกํ ชีวิตํ ฯ อสฺสํสาสฺสนิพฺพุตฺตํ ชีวิตํ
 ปสฺสํสาสฺสนิพฺพุตฺตํ ชีวิตํ อสฺสํสาสฺสนิพฺพุตฺตํ ปสฺสํสาสฺสนิพฺพุตฺตํ ชีวิตํ มหาภูตฺต-
 นิพฺพุตฺตํ ชีวิตํ อุตฺตมฺมฺนิพฺพุตฺตํ ชีวิตํ กอฬิงการารหานิพฺพุตฺตํ
 ชีวิตํ วิญฺญานนฺนิพฺพุตฺตํ ชีวิตํ ฯ มุตฺตมฺมํ อิมํสํ ทุพฺพตํ ฯ
 ปุพฺพเหตุมฺมํ อิมํสํ ทุพฺพตํ ฯ เยมํ ปจฺจยา เตมํ ทุพฺพตํ ฯ
 เยมํ ปกฺกิตา เตมํ ทุพฺพตํ ฯ สหณฺมํ อิมํสํ ทุพฺพตํ ฯ
 สมนฺปโยคามํ อิมํสํ ทุพฺพตํ ฯ สหชามํ อิมํสํ ทุพฺพตํ ฯ

ยามิ ปโยชิกา สามี ทุพฺพตา ๑ อญฺณมณฺณํ นิจุทุพฺพตา อิมะ ๑
 อญฺณมณฺณํ อนวตฺติตา อิมะ ๑ อญฺณมณฺณํ ปวิปาศยนฺติ อิมะ ๑
 อญฺณมณฺณสฺส หิ นตฺติ ตายิตา ๑ น จามิ ๕เปเนติ อญฺณ-
 มณฺณิเม ๑ โยมิ นิพฺพตฺตโก โส น วิชฺชติ ๑ น จ เกณจิ โกจิ
 หายติ ๑ ภคฺคพฺยา จ อิมะ หิ สฺพฺพโส ๑ ปฺริเมหิ ปภาวิตา อิมะ ๑
 เขมิ ปภาวิตา เต ปุเร มตา ๑ ปฺริมาภีจ ปจฺฉิมาภีจ อญฺณ-
 มณฺณํ น กทาจิ อทุกฺสํสฺสติ ๑ เอวํ สวสฺสปริตฺตตาย อปฺปกํ ชีวิตํ ๑

อภีจ จาคุมฺมหาราชิกานํ เทวานํ ชีวิตํ อฺปปาทาย มนุสฺสํ
 อปฺปกํ ชีวิตํ ปริตฺตกํ ชีวิตํ โลกํ ชีวิตํ ฆณิกํ ชีวิตํ ถหุํ ชีวิตํ
 อิตฺตวํ ชีวิตํ อนทฺธนํ ชีวิตํ น จิรญฺจิติกํ ชีวิตํ ๑ ตาวตฺถํ
 เทวานํ ๑ ยามานํ เทวานํ ๑ ตุสฺสิตานํ เทวานํ ๑ นิมนฺวานรตฺถํ
 เทวานํ ๑ ปรมิณฺมิตฺตวตฺตํ เทวานํ ๑ พุทฺธกายิกานํ เทวานํ
 ชีวิตํ อฺปปาทาย มนุสฺสํ อปฺปกํ ชีวิตํ ปริตฺตกํ ชีวิตํ โลกํ
 ชีวิตํ ฆณิกํ ชีวิตํ ถหุํ ชีวิตํ อิตฺตวํ ชีวิตํ อนทฺธนํ ชีวิตํ น
 จิรญฺจิติกํ ชีวิตํ ๑ อุตฺตํ เหนือ ภคฺคตา อปฺปมิตํ ภิกฺขเว
 มนุสฺสํ ตายุ คมนํโย สมนฺปราโย มนุสฺสํ โฉนฺทํพฺพํ กตฺตพฺพํ
 กุสฺสํ จริตพฺพํ พุทฺธจริยํ นตฺติ ชาตสฺส อมรณํ โย ภิกฺขเว
 จิรํ ชีวติ โส วตฺสสฺสํ อปฺปํ วา ภิกฺขเว

อปฺปมาโย มนุสฺสํ หิเพยฺย นํ สฺสฺสโร

จเรยฺยทิตฺตสฺสํ นตฺติ มจฺจุสฺส นาคโม

อจุจยนฺติ อโหเรตฺตา ชีวติ อปรชฺชตฺติ

อายุ ชัยติ มจฺจํ กุณฺทํ อุตกนฺตํ ฯ

๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

[illegible]

[๓๘๔] โย เจมี อติจจ ชีวตติ โย วสุตตัม อติกกมิตวา
 ชีวติ โส เอก วา วสุตัม ชีวติ เทว วา วสุตานิ ชีวติ
 ตัณนิ วา วสุตานิ ชีวติ จตุตตาริ วา วสุตานิ ชีวติ ปณจ
 วา วสุตานิ ชีวติ ทส วา วสุตานิ ชีวติ วิสติ วา วสุตานิ
 ชีวติ คัสสิ วา วสุตานิ ชีวติ จตุตตาสสิ วา วสุตานิ ชีวตติ
 โย เจมี อติจจ ชีวติ ฯ

[๓๘๕] อถโง โส ฆราวาสิ มียุตตติ ยทา ชินโน โหติ
 อุกุโฆ มหุตโต อุกุชโค วโย อนุปโคโต วนุชทโท ปติ-
 เกโส วิตฺถุณฺ ฆตติโร วุตตัม ติตถาหคคโคโต วงโก ภคโค ทนุช-
 ปรายโน โส ฆราวาสิ จวติ มรติ อนุตรชาตติ วิปฺปยุตติ ฯ

นตฺถิ มรณเมหา โมกฺกโง

ผถานมิว ปกฺกานํ	ปาโต ปตนโต ภยํ
เอวํ ชาติาน มจฺจานํ	นิจฺจํ มรณโต ภยํ
ยถาปิ กุมฺภการสฺส	กตา มคฺคิกภาชนา
สพฺเพ เกทปริยนฺตา	เอวํ มจฺจาน ชีวตํ
กัหรา จ มหนฺตา จ	เย พาธา เย จ ปณฺชิตา
สพฺเพ มจฺจุจฺจํ ยนฺติ	สพฺเพ มจฺจุปรายนา
เตสํ มจฺจุปรเตตานํ	คจฺจตํ ปรโตกโต
น ปิตา ตายเต ปฺตฺตํ	ฉาตี วา ปน ฉาตเก
เปกฺขชฺชณฺณเวว ฉาตํ	ปสฺสํ ฉาตปฺปตํ ปฏฺฐ

เอกเมโกว มจฺจนํ โควชฺโณ วีย นียฺยติ

เอวํ อพฺภาหโต โถโก มจฺจนา จ ชวาย จาติ ฯ

อถโฆ โส ชรธมฺมํ นียฺยติ ฯ เตนหา ภควา

อญฺญํ วต ชฺวีตํ อิทํ

โธวํ วสฺสธตฺตมฺมํ นียฺยติ

โย เจมฺมํ อติจฺจุ ชฺวีตํ

อถโฆ โส ชรธมฺมํ นียฺยตฺติ ฯ

[๓๘๗] โสจฺนติ ชนา มมายิเต

น หิ สฺนฺติ นิจฺจา ปริคฺคหา

จินาภาวสฺนฺตเมวิทํ

อิติ ทิสฺวา นาการมาวเส ฯ

[๓๘๘] โสจฺนติ ชนา มมายิเตติ ชนาติ ขตฺติยา จ พฺราหฺมณา
จ เวสฺสสา จ สฺสฺสฺสฺสา จ คหฺวฺจฺจา จ ปพฺพชฺชิตา จ เทวา จ
มฺนุสฺสฺสา จ ฯ มมตฺตาติ เทวํ มมตฺตา ตณฺหา มมตฺตญฺจ ทิฏฺฐิ-
มมตฺตญฺจ ฯ เป ฯ อิทํ ตณฺหา มมตฺตํ ฯ เป ฯ อิทํ ทิฏฺฐิ-
มมตฺตํ ฯ มมายิตวตฺตญฺจเฉตสงฺกโณนํ โสจฺนติ อจฺฉินฺชฺชนฺเตมฺมํ
โสจฺนติ อจฺฉินฺชฺชนฺเตมฺมํ โสจฺนติ มมายิตวตฺตญฺจวิปริณามสงฺกโณนํ โสจฺนติ
วิปริณามนฺเตมฺมํ โสจฺนติ วิปริณเตมฺมํ โสจฺนติ กิตฺตมฺนฺติ ปริ-
เทวณฺติ อุตฺตฺตาสิ กนฺทณฺติ สมนฺโหมํ อายชฺชนฺตํ โสจฺนติ ชนา
มมายิเต ฯ

๓๔๘ สุตตฺถนตฺตปิฏเก ชุตฺตทกฺกนิคายสฺส มหานิทฺเตโส [๓๔๐

ภุคฺติํ สงฺขตํ ปโลกทมฺมํ ตํ วต มา ปถุชฺชติ เนตํ ชานํ วิชฺชตฺติ ๑
ปฺริมานํ ปฺริมานํ ชนฺธานํ ชาตฺถนํ อายตฺตานํ วิปรีณามนฺตภาภาวา
ปจฺจิมมา ปจฺจิมมา ชนฺธชา จ ชาตฺตโย จ อายตฺตานานิ จ ปวตฺตตฺตตฺติ
จินาภาวสฺสทเมวิทํ ๑

[๓๔๐] อิติ ทิสฺสวา นาคารมาวเสติ อิตฺติ ปทสฺสทฺธิ ปทสฺสคฺโค
ปทปาริปุริ อกฺขรสมวಾಯิ พฺยณฺชนสฺสิตฺฐจฺจตา ปทานุปฺพุพฺพตาเมตฺ
อิตฺติ ๑ อิติ ทิสฺสวา ปสฺสสฺสิตฺวา ตฺตยิตฺวา ตฺตริยิตฺวา จินาภวิตฺวา จินฺท
กตฺวา มมตฺตเตสฺสติ อิติ ทิสฺสวา ๑ นาคารมาวเสติ สฺสพฺพํ ชฺรวาจาส-
ปฺติโพธํ จินฺทิตฺวา ปุคฺคตทวารปฺติโพธํ จินฺทิตฺวา ฌาตฺติปฺติโพธํ จินฺทิตฺวา
มิตฺตามจฺจปฺติโพธํ จินฺทิตฺวา สฺสทฺธิปฺติโพธํ จินฺทิตฺวา เกสฺสมสฺสํ
โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจทาเทตฺวา อคารสฺมา ชนฺคาริยํ
ปพฺพชิตฺวา อากิณฺณจนาภาวํ อฺปคฺคตฺวา เอโก จเรยฺย วิทเรยฺย
อิริเยยฺย วตฺเตยฺย ปาเตยฺย ยเปยฺย ยปาเปยฺยาคิ อิติ ทิสฺสวา
นาคารมาวเส ๑ เตนาคา ภคฺวา

โสจฺจนฺติ ชนา มมายิเต

น ทิ สฺสทฺธิ นิจฺจจา ปรีคฺคทา

จินาภาวสฺสทเมวิทํ

อิติ ทิสฺสวา นาคารมาวเสติ ๑

[๓๔๑] มรณณํ ตํ ปทียติ

ยํ ปฺริโส มมยิทฺติ มนฺตติ

เอตมฺหิ วิทิตฺวา ปณฺทิตโต

น มมตฺตตาย นเมถ มามโก ฯ

[๓๘๒] มรณณฺหิ ตํ ปหฺยตฺติ มรณฺหติ ยา เตสํ เตสํ
 สัตตํ ตมฺหา ตมฺหา สัตตนิททา จุติ จวนตา เกโท อหฺตร-
 ธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ชนฺธานํ เกโท กเพวรสฺส นิกฺเขโป
 สํวิตฺติหฺมฺวียสฺสํปฺจเลโท ฯ คุนฺติ ฐปคฺคํ เวทนาคคํ สญฺเฆวคคํ
 สงฺขารคคํ วิญฺเฒาณคคํ ฯ ปหฺยตฺติ ปหฺยติ ชหฺยติ วิชหฺยติ
 อหฺตรชยติ วิปฺปฺลวฺชยติ ฯ ภาสิตมฺหิ เหน้

ปฺพเพว มจฺจุ วิชฺชนฺติ โภกา

มจฺจุจว เน ปฺพพตฺรํ ชหาติ

อสฺสสฺสตา โภคิโน กามกามิ

ตสฺมา น โสจามหํ โสกกาทะ

อฺพเทติ อปฺปวฺติ เวติ จนฺโท

อตุถิ คเมตฺตวณ ปเลติ สฺวฺริโย

วิทิตา มยา สัตตฺตฺก โลกชฺมฺมา

ตสฺมา น โสจามหํ โสกกาทะติ ฯ

มรณณฺหิ ตํ ปหฺยติ ฯ

[๓๘๓] ยํ ปฺริโส มมยิตฺตํ มณฺเฑตฺติ ยนฺติ ฐปคคํ
 เวทนาคคํ สญฺเฆวคคํ สงฺขารคคํ วิญฺเฒาณคคํ ฯ ปฺริโสติ สงฺขา-
 สมนฺเฒา ปณฺเฑตฺติ โลกโฆหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเชยฺยํ

๑๕๐ สุตตตบฏีฏเก ชุททกนิกายสุต มหานิทเทโส [๑๘๔

นิรุติ พยุชนํ อภิตาโป ฯ มมยิทธิ มณฺเฑคิ ตณฺหามณฺเฑนาย
มณฺเฑคิ ทิฏฺฐิมณฺเฑนาย มณฺเฑคิ มานมณฺเฑนาย มณฺเฑคิ กิเลส-
มณฺเฑนาย มณฺเฑคิ ทุจฺจวิตมณฺเฑนาย มณฺเฑคิ ปโยคมณฺเฑนาย
มณฺเฑคิ วิปាកมณฺเฑนาย มณฺเฑคิ ยํ ปุริโส มมยิทธิ
มณฺเฑคิ ฯ

[๑๘๔] เอตมฺปิ วิทิตฺวา ปณฺชิโตติ เขตํ อาทันนํ ฌตฺวา
ชานิตฺวา ตฺถยิตฺวา ติริยิตฺวา วิภาวยิตฺวา วิภูตํ กตฺวา มมตฺเตสฺส
เอตมฺปิ วิทิตฺวา ฯ ปณฺชิโตติ พุทฺธิมา ฌาณํ วิภาวํ เมชาวตฺติ
เอตมฺปิ วิทิตฺวา ปณฺชิโต ฯ

[๑๘๕] น มมตฺตาย นเมถ มามโกติ มมตฺตาคิ เทว
มมตฺตา ตณฺหามมตฺตญฺจ ทิฏฺฐิมมตฺตญฺจ ฯ เป ฯ อิทํ ตณฺหา-
มมตฺตํ ฯ เป ฯ อิทํ ทิฏฺฐิมมตฺตํ ฯ มามโกติ พุทฺธมามโก
ชฺมฺมมามโก สจฺจมามโก โส ภควนฺตํ มมายติ ภควา ตํ
ปฺลฺกฺกตํ ปรีกฺขณฺหาติ ฯ อุตฺตํ เหนํ ภควตา เย เต ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กุหา กทฺธา ตปา สงฺกํ อุนฺนพา อสฺมาหิตา น เม เต
ภิกฺขเว ภิกฺขุ มามกา อปฺกตา จ เต ภิกฺขุ อิมสฺมา ชฺมฺมวินยา
น จ เต อิมสฺมี ชฺมฺมวินเย อุกฺกมฺหิ วิรูฬฺหิ เวปฺปสฺสํ อापชฺชนฺติ
เย จ โข เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิฏฺฐกุหา นิฏฺฐปา ธีรา อถทฺธา
สฺสฺมาหิตา เต โข เม ภิกฺขเว ภิกฺขุ มามกา อปฺกตา จ
เต ภิกฺขุ อิมสฺมา ชฺมฺมวินยา เต จ อิมสฺมี ชฺมฺมวินเย อุกฺกมฺหิ

วิรุฬหิ เวปถุถิ อาปชชุตติ ๑

กุกา กุกา กปา สงคิ อุนนหา อสมาคิตา

น เต ชมเม วิรุฬหิ สัมมาสมพุทฺธเทสึเต

นิกกุกา นิตถปา ชีรา อถกุกา สุตมาหิตา

เต เว ชมเม วิรุฬหิ สัมมาสมพุทฺธเทสึเต ๑

น มมตตาย นเมถ มามโกติ มามโก ตณฺหามมตํ ปหาย
 ทิฏฐิมมตํ ปฏินิสฺสงฺขจิตฺวา มมตตาย น นเมยฺย น โอนเมยฺย
 น ตนฺนินฺโน อสฺส น ตปฺโปปนฺน น ตปฺปพฺภาโร น ตทริมุคฺโต
 น ตทาชิปเตยฺโยติ น มมตตาย นเมถ มามโก ๑ เตนหา
 ภควา

มรณเมหิ คํ ปหียติ

ยํ ปุริโส มมยิกนฺติ มณฺณติ

เอตมฺหิ วิทิตฺวา ปณฺทิตो

น มมตตาย นเมถ มามโกติ ๑

[๓๘๖] สุมฺปิเนน ยถาหิ สงฺกตํ

ปฏิปุทฺโธ ปุริโส น ปสฺสติ

เอวเมหิ ปิยายิตํ ชนํ

เปตํ กาทกตํ น ปสฺสติ ๑

[๓๘๗] สุมฺปิเนน ยถาหิ สงฺกตนฺติ สงฺกตํ สงฺกาคํ สงฺมาหิตํ
 สุนฺนิปตฺตนฺติ สุมฺปิเนน ยถาหิ สงฺกตํ ๑

๑๕๒ สุตตบถมีฏเฐ ชุตตทกนิกายสุต มหานิทเทโส [๒๘๘]

[๑๘๘] ปฏิพุทโธ ปุริโส น ปัสสัคคิ ยถา ปุริโส สุปินคโต
จนทํ ปัสสัคคิ สุริยํ ปัสสัคคิ มหาสมุททํ ปัสสัคคิ สีนรุพพุทตราชํ
ปัสสัคคิ ทตฺถิ ปัสสัคคิ ธตฺถํ ปัสสัคคิ วถํ ปัสสัคคิ ปตฺถิ ปัสสัคคิ
เสนาพยุหํ ปัสสัคคิ อารามวามณเอยยํ ปัสสัคคิ จนวนมณเอยยํ
ปัสสัคคิ ภูมिरามณเอยยํ ปัสสัคคิ โปกฺขรณิรามณเอยยํ ปัสสัคคิ
ปฏิพุทโธ น กิณฺจิ ปัสสัคคิ ปฏิพุทโธ ปุริโส น ปัสสัคคิ ฯ

[๑๘๙] เอมฺมํ มียายิตํ ชนฺนํ เอมฺมํ โอบมฺมตฺตมฺปฏิ-
ปาทนา ฯ มียายิตํ ชนฺนํ มียายิตํ มมายิตํ ชนํ มาตฺรํ วา
มิตฺรํ วา ภาตฺรํ วา ภคินี วา ปุตฺตํ วา ธีตฺรํ วา มิตฺตํ วา
อมฺมจํ วา ฌาติสาลโหิตํ วาติ เอมฺมํ มียายิตํ ชนํ ฯ

[๒๐๐] เปตํ กาสกตํ น ปัสสัคคิ เปตา วุจฺจนฺติ มตา
กาตกาตา ฯ น ปัสสัคคิ น ทกฺขติ นาริคฺคฺจฺจติ น วิญฺหติ น
ปฏฺธิภตฺตติ เปตํ กาสกตํ น ปัสสัคคิ ฯ เตนหา ภคฺวา

สฺมึนฺน ยถา มียํ สจฺจคํ

ปฏิพุทโธ ปุริโส น ปัสสัคคิ

เอมฺมํ มียายิตํ ชนํ

เปตํ กาสกตํ น ปัสสัคคิ ฯ

[๒๐๑] ทิฏฺฐา มียํ สุตฺตานิ เต ชนา

เยถํ นามมิตํ ปวฺจฺจติ

นามเมฆาวาสีสัณติ

อภุเขยฺย เปตัสส ชนฺตโน ๑

[๒๐๒] ทิฏฐามิ สุตามิ เต ชนฺติ ทิฏฐาติ เป จกฺข-
วิญญาณเวทิสํมุตตา ๑ สุตาคิ เป โสทวิญญาณเวทิสํมุตตา ๑ เต
ชนฺติ ชฺชติยา จ พฺราหฺมณา จ เวสฺสํ จ สุตฺตา จ กหฺมุจํ
จ ปพฺพชิตา จ เทวา จ มนุสฺสํ จาคิ ทิฏฐามิ สุตามิ
เต ชนา ๑

[๒๐๓] เยสํ นามมิตํ ปฏฺจุจฺจติ เยสํ นุติ เยสํ ชฺชติยานํ
พฺราหฺมณานํ เวสฺสํ สุตฺตานํ กหฺมุจํ ปพฺพชิตานํ เทวานํ
มนุสฺสํ ๑ นามนุติ สฺงฺขา สมนฺวา ปณฺณตฺติ โถกโฆหาโร
นามํ นามกมฺมํ นามเขยฺย นิริตฺติ พฺยณฺชนํ อภิธาโป ๑ ปฏฺจุจฺจติ
กณฺธิยติ ภาณฺยติ ทํปฺยติ โวหริยฺจติ เยสํ นามมิตํ ปฏฺจุจฺจติ ๑

[๒๐๔] นามเมฆาวาสีสัณติ อภุเขยฺยนุติ รูปคํ เวทนาคฺติ
สณฺณาคํ สฺงฺขารคํ วิญญาณคํ ปหฺยติ ชหฺยติ วิชหฺยติ
อนฺตรายติ วิปฺปตฺตฺยติ นามเมฆาวาสีสัณติ ๑ อภุเขยฺยนุติ อภุชาคํ
กเถคํ ภาณฺคํ ทํปฺยคํ โวหริคฺคฺติ นามเมฆาวาสีสัณติ อภุเขยฺย ๑
เปตัสส ชนฺตโนติ เปตัสสํ มตฺตัสสํ กาลกตฺตัสสํ ๑ ชนฺตโนติ
สฺตฺตฺตัสสํ นรตฺตัสสํ มานวตฺตัสสํ โปตฺตัสสํ ปุคฺคตฺตัสสํ ชฺวตฺตัสสํ ชาตฺตัสสํ
ชนฺตฺตัสสํ อิทฺทคฺตฺตัสสํ มนุชฺสํ ๑ อภุเขยฺย เปตัสส ชนฺตโน ๑
เตนาห ภาควา

ทิจฺจํมี สุตฺตํมี เต ชนา

เยถํ นามมัท ปวฺจฺจติ

นามเมวาวสฺสํสุตฺติ

อภฺชเยยฺย เปตฺตํ ชนฺตฺโนติ ฯ

[๒๐๕] โสภปริเทวมจฺจวํ

น ชนฺตฺติ คิทฺฐา มมายิเต

คตฺตมา มฺนโย ปรีกฺขหํ

หิตฺวา อจฺจํสุ ชเมทสฺสํโน ฯ

[๒๐๖] โสภปริเทวมจฺจวํ น ชนฺตฺติ คิทฺฐา มมายิเตติ โสภิตี
 ฌาติพฺยสฺสเนน วา สฺมุจฺจํสุตฺตํ โภคพฺยสฺสเนน วา สฺมุจฺจํสุตฺตํ โรคพฺยสฺสเนน
 วา สฺมุจฺจํสุตฺตํ สํถพฺยสฺสเนน วา สฺมุจฺจํสุตฺตํ ทิจฺจํพฺยสฺสเนน วา สฺมุจฺจํสุตฺตํ
 อญฺญตรณฺณคเรณ วา พฺยสฺสเนน สมนฺนาคคตฺตํ อญฺญตรณฺณคเรณ
 วา ทฺวชฺชมฺเมณ สฺมุจฺจํสุตฺตํ โสภโก โสภณา โสภิตคฺคํ อญฺโตโสภโก
 อญฺโตปรีโสภโก อญฺโตคทาโห อญฺโตปรีคทาโห เจตโส ปรีชฺฌายนา
 โทมสฺสํโสภิตํสุตฺตํ ฯ ปรีเทโวติ ฌาติพฺยสฺสเนน วา สฺมุจฺจํสุตฺตํ
 ฯเปฯ ทิจฺจํพฺยสฺสเนน วา สฺมุจฺจํสุตฺตํ อญฺญตรณฺณคเรณ วา พฺยสฺสเนน
 สมนฺนาคคตฺตํ อญฺญตรณฺณคเรณ วา ทฺวชฺชมฺเมณ สฺมุจฺจํสุตฺตํ อาเทโว
 ปรีเทโว อาเทวนา ปรีเทวนา อาเทวิตคฺคํ ปรีเทวิตคฺคํ วาจา
 ปตาโป วิปฺปตาโป ตาตปโป ตาตปฺปายนา ตาตปฺปายิตคฺคํ ฯ
 มจฺจวณฺณิ ปณฺณ มจฺจวณฺณิ อาวาสมจฺจวณฺณิ กุตมจฺจวณฺณิ ตาภ-

๑๕๖ สุตตนะคัมภีรเก ชุตทกนิกายสูตร มหานิทเทโส [๒๐๘

อาทันทิ สัมบุตฺตมาโน มมตฺเตสุตฺติ ตสฺมา ฯ มุนโยติ โมนิ
ดฺดุจติ ฌาณํ ยา ปญฺญา ปชานนา ฯ เป ฯ อโมโห ฐมฺม-
วิจโย สัมมาทิฏฺฐิ เตน ฌาเณน สมนฺนาคตา มุนโย โมนํป-
ปตฺตา ฯ ตึณิ โมนฺเญยานิ กายโมณฺเญยํ วจฺจโมณฺเญยํ มโนโมณฺเญยํ
ฯ เป ฯ สงฺกขาตมตฺติจํ โส มุนิ ฯ ปริคฺคโหติ เทว ปริคฺคหา
ตณฺหาปริคฺคโห จ ทิฏฺฐิปริคฺคโห จ ฯ เป ฯ อຍံ ตณฺหา-
ปริคฺคโห ฯ เป ฯ อຍံ ทิฏฺฐิปริคฺคโห ฯ มุนโย ตณฺหาปริคฺคหํ
ปหาຍ ทิฏฺฐิปริคฺคหํ ปญฺนิสฺสชฺชิตฺวา อจฺจวํสํ วิจฺจวํสํ อิริยํสํ วตฺตํสํ
ปาดํสํ ยํปํสํ ยามํปํสํ ฯ เขมทสฺสีโนติ เขมํ ดฺดุจติ อมตํ นิพฺพานํ
โย โส สພຸສຸຂາຣສມໂຄ ສພຸສຸປປິປັນຸສັດໂຄ ຕຸເທຸກຸໂຍ ວິຣາໂຄ
ນິຣໂຮ ນິພຸພານໍ ັ ເຂມທສຸສິໂນຕິ ເຂມທສຸສິໂນ ຕາຣທສຸສິໂນ ເຣຣ-
ທສຸສິໂນ ສຣຣທສຸສິໂນ ອກຸຍທສຸສິໂນ ອຈຈຸຕທສຸສິໂນ ອມຕທສຸສິໂນ
ນິພຸພານທສຸສິໂນຕິ ຕສຸມາ ມຸນໂຍ ປຣິຄຸກຸ ທິດຸວາ ອຈຈຸວິສຸ ເຂມ-
ທສຸສິໂນ ັ ຕະນາທ ກຸດວາ

ໂສກປຣິເທວມຈຸຣຸ

ນ ສຸທນຕິ ກິທຸຂາ ມມາຍິເຕ

ຕສຸມາ ມຸນໂຍ ປຣິຄຸກຸ

ທິດຸວາ ອຈຈຸວິສຸ ເຂມທສຸສິໂນຕິ ັ

[๒๐๘] ปฏิตันจรัสสุต ภิกขุโน

ภชมานสุต วิวิตตมาสนํ

สามคฺคิยมาหุ ตํ

โย อตฺตานิ ภวเน น ทสฺสเย ฯ

[๒๐๘] ปฏิธเนจฺรสฺส ภิกฺขุโนติ ปฏิธเนจฺรา อจฺจุณฺติ สํตฺต
 เสชา อรหา ปฏิธฺโน ฯ กิการณา ปฏิธเนจฺรา อจฺจุณฺติ สํตฺต
 เสชา ฯ เต ตโต ตโต จิตฺตํ ปฏิธเนนฺตา ปฏิกฺขฺเชนฺตา ปฏิ-
 วฺชฺเชนฺตา สํนิรุตฺตนา สํนิคฺคณฺหนา สํนิวาเรนา รกฺขนฺตา
 โคเปนฺตา จรณฺติ วิหฺรณฺติ อิริยณฺติ วตฺเตนฺติ ปาถเนติ ยเปนฺติ
 ยาเปนฺติ ฯ จกฺขฺทฺวาเร จิตฺตํ ปฏิธเนนฺตา ปฏิกฺขฺเชนฺตา ปฏิ-
 วฺชฺเชนฺตา สํนิรุตฺตนา สํนิคฺคณฺหนา สํนิวาเรนา รกฺขนฺตา
 โคเปนฺตา จรณฺติ วิหฺรณฺติ อิริยณฺติ วตฺเตนฺติ ปาถเนติ ยเปนฺติ
 ยาเปนฺติ ฯ โสตฺทฺวาเร จิตฺตํ ฆานํทฺวาเร จิตฺตํ ชิวฺหาทฺวาเร
 จิตฺตํ กายทฺวาเร จิตฺตํ มโนทฺวาเร จิตฺตํ ปฏิธเนนฺตา ปฏิ-
 กฺขฺเชนฺตา ปฏิวฺชฺเชนฺตา สํนิรุตฺตนา สํนิคฺคณฺหนา สํนิวา-
 เรนา รกฺขนฺตา โคเปนฺตา จรณฺติ วิหฺรณฺติ อิริยณฺติ วตฺเตนฺติ
 ปาถเนติ ยเปนฺติ ยาเปนฺติ ฯ ยถา กุกฺกฏปตฺตํ วา นหารุกฺทํ
 วา อคฺคิมฺหิ ปกฺขิตฺตํ โหติ ปฏิธฺยติ ปฏิกฺขฺยติ ปฏิวตฺตติ น
 สํปสํวริยติ เอวเมว เต ตโต ตโต จิตฺตํ ปฏิธเนนฺตา ปฏิ-
 กฺขฺเชนฺตา ปฏิวฺชฺเชนฺตา สํนิรุตฺตนา สํนิคฺคณฺหนา สํนิวา-
 เรนา รกฺขนฺตา โคเปนฺตา จรณฺติ วิหฺรณฺติ อิริยณฺติ วตฺเตนฺติ
 ปาถเนติ ยเปนฺติ ยาเปนฺติ จกฺขฺทฺวาเร จิตฺตํ โสตฺทฺวาเร

จิตฺตํ ฆานาทถาวเร จิตฺตํ ชีวหาทถาวเร จิตฺตํ กายาทถาวเร
จิตฺตํ มโนทถาวเร จิตฺตํ ปฏิทฺธิเนหตา ปฏิกฺขุสเสนหตา ปฏิวฏฺเฐนหตา
สํนนิรุตฺตหตา สํนนิคฺคณฺหหตา สํนนิวาเรหตา รกฺขหตา โคเปหตา
จรณฺติ วิหรณฺติ อิริยณฺติ วตฺเตนฺติ ปาเตนฺติ ยเปนฺติ ยายเปนฺติ ฯ
ตํการณา ปฏิทฺธิจจรา อจฺจุจณฺติ สํสฺสฺส เสงฺขา ฯ ภิกฺขุโนติ กถฺยาณ-
ปฺปฺกฺขฺชนฺตํสฺส วา ภิกฺขุโน เสงฺสฺสฺส วา ภิกฺขุโนติ ปฏิทฺธิจจรํสฺส
ภิกฺขุโน ฯ

[๒๓๐] ภาษามานัสส์ วิจิตตมาสนนฺติ อาสนํ วุจฺจติ ยตฺถ
 นิสํหติ มนฺโญ ปิํ ภิสิ คจฺจุฏฺฐิกา จมฺมชฺชโล ทิณฺสํนฺดาโร
 ปณฺณสํนฺดาโร ปถาสํนฺดาโร ฯ ตํ อาสนํ อสํปฺปายรูปทสฺสเนน
 วิตฺตํ วิวิตฺตํ ปวิวิตฺตํ อสํปฺปายสํหุทสฺสสวเนน วิตฺตํ วิวิตฺตํ ปวิวิตฺตํ
 อสํปฺปายคณฺฐายเนน อสํปฺปายรสํสํยเนน อสํปฺปายโณฏฺฐัพพะ-
 ผุสฺสเนน อสํปฺปายเอหิ ปณฺจหิ กามคฺคฺเคนหิ วิตฺตํ วิวิตฺตํ ปวิวิตฺตํ ฯ
 ตํ อาสนํ ภาโต สมฺภาโต เสวโต นิเสวโต สํเสวโต ปฏฺฐิเสวโตติ
 ภาษามานัสส์ วิจิตตมาสนํ ฯ

[๒๓๓] สามัคคิยามหุ คสฺสํ ตํ โย อตุตฺตานํ ภวเน น ทสฺสํเยติ
สามัคคิยาติ ทิสฺสํโส สามัคคิโย กณสามัคคิ ฐมฺมสามัคคิ อนภิ-
นิพพตติสามัคคิ ฯ

กตมา คนสามัคคี ฯ พหู เจบี ภิกขุ สมมุตา สมุโหมทมานา
อวิวทมานา ชีโรทกัฏฐา อณณมณณํ ปิยจกขุหิ สมบุตฺตสมุตา จิหรนฺติ

ภวํ เหนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณารภํ เอกโวจการภํ จตุโวจการภํ ปณฺจ-
โวจการภํ อตฺถํ อนาคตํ ปจฺจุปปนํ ทิฏฺฐสฺสคฺคณิเทโส
ชฺมเม อนิสฺสํโสโต อสฺสณิสฺสํโสโต อนตฺถํโน อนุปกโต อนชฺโฆสํโสโต
อนชฺมคฺคโต นิกฺขนฺโต นิสฺสํโสโส วิปฺปมฺคฺคโต วิสฺสณฺณคฺคโต วิมรียา-
กเตน เจตสา วิหเรตฺติ สํพุทฺธ มุนิ อนิสฺสํโสโต ฯ

[๒๓๔] น มียํ กุพฺพติ โนมี อปฺปมียนฺติ มียาติ เทว มียา
สฺสคฺคา วา สฺงฺขารว วา ฯ

กตเม สฺสคฺคา มียา ฯ อธิ ยสฺส เต โหณฺติ อตฺถกามา หิตกามา
ผาสฺสกามา โยคกฺกชฺเมกามา มาตา วา มิตา วา ภاتا วา ภคินี
วา ปุตฺโต วา ชฺชิตา วา มิตฺตา วา อมฺจฺจา วา ฌาตี วา
สาโถหิตา วา อิเม สฺสคฺคา มียา ฯ

กตเม สฺงฺขารว มียา ฯ มหานมิกา รูปา มหานมิกา สฺสคฺคา
มหานมิกา คนฺธา มหานมิกา รสา มหานมิกา โผฏฺฐพฺพา อิเม
สฺงฺขารว มียา ฯ

อปฺปมียาติ เทว อปฺปมียา สฺสคฺคา วา สฺงฺขารว วา ฯ

กตเม สฺสคฺคา อปฺปมียา ฯ อธิ ยสฺส เต โหณฺติ อนตฺถกามา
อหิตกามา อผาสฺสกามา อโยคกฺกชฺเมกามา ชฺชวิตา โวโรเปตฺกามา
อิเม สฺสคฺคา อปฺปมียา ฯ

กตเม สฺงฺขารว อปฺปมียา ฯ อมมานมิกา รูปา อมมานมิกา สฺสคฺคา
อมมานมิกา คนฺธา อมมานมิกา รสา อมมานมิกา โผฏฺฐพฺพา อิเม

ยถา วาริ ปทุมปตฺเต น ติมฺปติ น สํติมฺปติ นุปติมฺปติ อติตฺตํ
 อสํติตฺตํ อนุปติตฺตํ เขวเมว ตสฺมี ปุคฺคเต อรหุเต ชฺฌาตเว
 ปริเทโว ๑ มจฺจุฉริยญฺ ๑ น ติมฺปติ น สํติมฺปติ นุปติมฺปติ
 อติตฺตา อสํติตฺตา อนุปติตฺตา โส ๑ ปุคฺคโต เตหิ กิเลเสหิ
 น ติมฺปติ น สํติมฺปติ นุปติมฺปติ อติตฺโต อสํติตฺโต อนุปติตฺโต
 นิทฺทนฺโต นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺพุตฺโต วิสฺสณฺณพุตฺโต วิมฺวิยาทิกเตน เจตฺสา
 วิหรตฺติ ตสฺมี ปริเทวมจฺจุฉริ ปณฺเณ วาริ ยถา น ติมฺปติ ๑
 เตนานห ภคฺวา

สพฺพตฺถ มฺหิ อนิสฺสํโต
 น มียํ กุพฺพติ โนมียํ อปฺมียํ
 ตสฺมี ปริเทวมจฺจุฉริ
 ปณฺเณ วาริ ยถา น ติมฺปตฺติ ๑

[๒๓๖] อุกฺกนิทฺถุ ยถามิ โปกฺขเว
 ปทฺธเม วาริ ยถา น ติมฺปติ
 เขว มฺหิ โนปติมฺปติ
 ยทิทํ ทิฏฺฐสฺสํ มุเตสฺสุ วา ๑

[๒๓๗] อุกฺกนิทฺถุ ยถามิ โปกฺขเวติ อุกฺกนิทฺธิ อุกฺกจติ อุกก-
 เกโว ๑ โปกฺขวํ อุกฺกจติ ปทุมปตฺตํ ๑ ยถา อุกกนิทฺถุ ปทุม-
 ปตฺเต น ติมฺปติ น สํติมฺปติ นุปติมฺปติ อติตฺตํ อสํติตฺตํ
 อนุปติตฺตนิทฺติ อุกฺกนิทฺถุ ยถามิ โปกฺขเว ๑

หาญเนน วิสสุทฺธิมิจฺฉติ

น หิ โส วัชชติ โน วัชชติ ฯ

[๒๒๓] โสโน น หิ เตน มนุญฺหติ ยทิกํ ทิฏฐํสุตํ มุเตสุ
 วาติ . โสโนติ โสนา อจฺฉติ ปญฺญา ยา ปญฺญา ปชานนา
 ฯ เป ฯ อโมโห ธมฺมวิชโย สํมาทิฏฐิ ฯ กิการณา โสนา
 อจฺฉติ ปญฺญา ฯ ตาย ปญฺญาย กายทฺวาริํ ชุตตฺตํ โชตตฺตํ
 สนฺโชตตฺตํ นิตฺโชตตฺตํ ฯ วจฺทฺวาริํ ชุตตฺตํ โชตตฺตํ สนฺโชตตฺตํ
 นิตฺโชตตฺตํ ฯ มโนทฺวาริํ ชุตตฺตํ โชตตฺตํ สนฺโชตตฺตํ นิตฺ-
 โชตตฺตํ ฯ วาโค ชฺโชติ จ โชติ จ สนฺโชติ จ นิตฺโชติ จ ฯ
 โทโส โมโห โโกโช อูปนาโห มกฺโข ปพาโส อิตฺถา
 มจฺฉริยํ มายา สํเจยฺยํ ธมฺโม สรรพฺโม มาโน อติ-
 มาโน มโท ปมาโท สพฺเพ กิเลสา สพฺเพ ทฺวาริศา
 สพฺเพ ทรรคา สพฺเพ ปริพาหา สพฺเพ สนฺตํปา สพฺพา-
 กุสธามิสฺสํวารา ชฺชตา จ โชตา จ สนฺโชตา จ นิตฺโชตา จ ฯ
 ตํการณา โสนา อจฺฉติ ปญฺญา ฯ อถวา สํมาทิฏฐิยา มิจฺฉา-
 ทิฏฐิ ชฺชตา จ โชตา จ สนฺโชตา จ นิตฺโชตา จ ฯ สํมา-
 สงฺกมฺเปเน มิจฺฉาสงฺกมฺโป ชฺโชติ จ โชติ จ สนฺโชติ จ นิตฺโชติ
 จ ฯ สํมาวาจาย มิจฺฉาวาจา ชฺชตา จ ฯ สํมากมฺมฺนฺเตน
 มิจฺฉากมฺมฺนฺโต ชฺโชติ จ ฯ สํมาอาชีเวน มิจฺฉาอาชีโว ชฺโชติ
 จ ฯ สํมาวาชยาเมเน มิจฺฉาวาชาโม ชฺโชติ จ ฯ สํมาสตียา

มิจฺจุฉลฺลิตฺติ ชฺชุตฺตา จ ๑ สมนฺมาสฺมาชิโน มิจฺจุฉลฺลิตฺติ ชฺชุตฺโต จ ๑
 สมนฺมาณฺณาณณ มิจฺจุฉลฺลิตฺติ ชฺชุตฺตญฺจ ๑ สมนฺมาวิมุคฺติยา มิจฺจุฉล-
 วิมุคฺติ ชฺชุตฺตา จ โรตฺตา จ สมนฺโรตฺตา จ นิทฺโรตฺตา จ ๑ อถว
 อวิเยน อฏฺฐังคิกเณ มคฺเคณ สฬฺหเพ กิเตสฺสา สฬฺหเพ ทฺวารจวิตา
 สฬฺหเพ ทฺรทฺตา สฬฺหเพ ปรีพาทา สฬฺหเพ สมนฺตาปา สฬฺหพา-
 กุสฺสธากิธฺชวรา ชฺชุตฺตา จ โรตฺตา จ สมนฺโรตฺตา จ นิทฺโรตฺตา จ ๑
 อรหา อิมฺหิ โรนฺเหยเยหิ จมฺเมหิ อุนฺเปโต สมนฺเปโต อุนฺคโต
 สมนฺคโต อุนฺปนฺโน สมนฺปนฺโน สมนฺนาคโต ตสฺมา อรหา
 โรโน ๑ โส ชฺชุตฺตราโค ชฺชุตฺตปาโป ชฺชุตฺตกิเตโส ชฺชุตฺตปรีพาทิ
 โรโน ๑

โรโน น หิ เตน มนฺวณฺติ ยทฺธิทํ ทิฏฺฐํสุคํ มุเตสุ วาติ
 โรโน ทิฏฺฐํ น มนฺวณฺติ ทิฏฺฐํสุคํ น มนฺวณฺติ ทิฏฺฐํโต น
 มนฺวณฺติ ทิฏฺฐํเมติ น มนฺวณฺติ ๑ สุคํ น มนฺวณฺติ สุคํสุคํ
 น มนฺวณฺติ สุคํโต น มนฺวณฺติ สุคํ เมติ น มนฺวณฺติ ๑
 มุคํ น มนฺวณฺติ มุคํสุคํ น มนฺวณฺติ มุคํโต น มนฺวณฺติ
 มุคํ เมติ น มนฺวณฺติ ๑ วิญฺญาตํ น มนฺวณฺติ วิญฺญาตํสุคํ น
 มนฺวณฺติ วิญฺญาตํโต น มนฺวณฺติ วิญฺญาตํ เมติ น มนฺวณฺติ ๑
 อุกฺคํ เทวํ ภกฺกตา อสฺสํมิตฺติ ภิกฺขเว มนฺวณฺติเมตํ อนสฺสํมิตฺติ
 มนฺวณฺติเมตํ ภวิสฺสํมิตฺติ มนฺวณฺติเมตํ น ภวิสฺสํมิตฺติ มนฺวณฺติเมตํ
 รุปํ ภวิสฺสํมิตฺติ มนฺวณฺติเมตํ อรูปํ ภวิสฺสํมิตฺติ มนฺวณฺติเมตํ สณฺณํ

ខែនៃ ន អិ គេន មណ្ឌលិ

មហិកំ ពិឡាសុតំ មុតេសុ ទា

នាណុបេន វិសុតុមិមុតិ

ន អិ តៃ វឌ្ឍនតិ នៃ វិវឌ្ឍនត្ថិតិ ។

ធម្មតៃ ឧបាសុត្តន្តនិកុត្តោ និធម្មតៃ ។

ศตฺตโม ทิสฺสเมตฺเตยฺยสุตฺตนิทฺเทโส

[๒๒๔] เมถุนมฺหุตฺตสฺส (อิจฺจายสฺมา ทิสฺโส เมตฺเตยฺโย)

วิฆาตํ พุรุหิ มาริธํ

สุตฺวาน ทว สํสํ

วิเวเก สิกฺขิสามเส ๑

[๒๒๕] เมถุนมฺหุตฺตสฺสํติ เมถุนมฺโม นาม โย โส
อธํทฺมโม ความมฺโม วสฺสทฺมโม พุฏฺฐโต โธทกฺกติกโร รหฺสโส
ทวยทวยสฺมาปฺปติ ๑ กิการณา อฺจฺจติ เมถุนมฺโม ๑ อฺภินฺ
รตฺตานํ สํวรตฺตานํ อวสฺสํตฺตานํ ปริยฺยจฺจิตานํ ปริยาทินฺนิจิตฺตานํ
อฺภินฺ สทิสํ รมฺโมติ ตํการณา อฺจฺจติ เมถุนมฺโม ๑
ยถา อฺโภ กถหการกา เมถุนกาติ อฺจฺจนฺติ อฺโภ ภาณฺชนการกา
เมถุนกาติ อฺจฺจนฺติ อฺโภ ภาสฺสการกา เมถุนกาติ อฺจฺจนฺติ อฺโภ
วิวาทการกา เมถุนกาติ อฺจฺจนฺติ อฺโภ อธิกรณการกา เมถุนกาติ
อฺจฺจนฺติ อฺโภ วาทิน เมถุนกาติ อฺจฺจนฺติ อฺโภ สลฺลาปกา
เมถุนกาติ อฺจฺจนฺติ เอวเมว อฺภินฺ รตฺตานํ สํวรตฺตานํ อวสฺสํตฺตานํ
ปริยฺยจฺจิตานํ ปริยาทินฺนิจิตฺตานํ อฺภินฺ สทิสํ รมฺโมติ ตํการณา
อฺจฺจติ เมถุนมฺโม ๑ เมถุนมฺหุตฺตสฺสํติ เมถุนมฺเม ยุตฺตสฺส
ปฺยุตฺตสฺส อายุตฺตสฺส สฺมายุตฺตสฺส ศจฺจวิตฺตสฺส คพฺพหุตฺตสฺส
คคฺคฺรูกฺตสฺส คณฺนินฺนุสฺส คปฺโปณฺตสฺส คปฺปพฺพการสฺส คทฺธิมฺมุตฺตสฺส

คทาธิปไตยยสูตราติ เมถุนมนุยุตสูตร ๖

[๒๒๖] อิจฺจายสูตรา ติสฺโส เมตฺเตยโยติ อิจฺจาทิ ปทสนฺธิ
ปทสฺสํคฺโค ปทปาริปุริ อกฺขรสมฺวาโย พฺยณฺชนสํติฏฺฐตา ปทานุ-
ปฺพุพฺพตาเมตฺ อิจฺจาทิ ๖ อายสูตราติ บียวณํ ฅรวณํ ฅการวณํ
สํปฺปติสฺสวณเมตฺ อายสูตราติ ๖ ติสฺโสติ ตสฺส เถรสฺส นามํ
สงฺขา สมณฺณา ปณฺณตฺติ โวหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเชยฺยํ
นิรุตฺติ พฺยณฺชนํ อภิตาโป ๖ เมตฺเตยโยติ ตสฺส เถรสฺส โคตฺตํ
สงฺขา สมณฺณา ปณฺณตฺติ โวหาโรติ อิจฺจายสูตรา ติสฺโส
เมตฺเตยโย ๖

[๒๒๗] วิฆาตํ พฺรหฺมิ มารีสาติ วิฆาตํ อุปฆาตํ ปิพนํ ฆฏฺฏณํ
อุปททวํ อุปสํคฺคํ พฺรหฺมิ อากิฏฺช เทเสหิ ปณฺณวาเปหิ ปฏฺฐาเปหิ
จิวร วิภช อุตฺตทานํโกโรหิ ปกาเสหิ ๖-มารีสาติ บียวณํ ฅรวณํ
ฅการวณํ สํปฺปติสฺสวณเมตฺ มารีสาติ วิฆาตํ พฺรหฺมิ มารีส ๖

[๒๒๘] สุตฺวาน ตว สาสณฺนติ ตฺยหํ วณํ พฺยปฺปถํ เทสนํ
อนุสฺสิฏฺฐจํ สุตฺวา สฺสนิตฺวา อุกฺกहितฺวา อุปารายิตฺวา อุปถกฺขยิตฺวาติ
สุตฺวาน ตว สาสณํ ๖

[๒๒๙] วิเวเก สิกฺขิสํสามเสติ วิเวโกติ ตโย วิเวกา กาย-
วิเวโก จิตฺตวิเวโก อฺปฺปวิเวโก ๖

กตโม กายวิเวโก ๖ อธิ ภิกฺขุ จิวิตฺตํ เสนาสณํ ภาตติ
อวณฺณํ รุกฺขมฺมุตํ ปพฺพตํ กนฺทวํ คิริคฺคหํ สฺสณํ วณปตฺถํ อพฺโปกาสํ

สดฺยโณชนา อณฺุสทคฺคา กามราคานุสฺยา ปฏฺิฆานุสฺยา ตทฺทกฺกุเจหิ
 ๑ กิเลเสหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ อรหโต รูปราคะ อรูปราคะ
 มานา อุกฺกุชฺสา อวิชฺขาย มานานุสฺยา ภวราคานุสฺยา อวิชฺขานุสฺยา
 ตทฺทกฺกุเจหิ ๑ กิเลเสหิ พหิทฺธา ๑ สํพุพฺพนิมิตฺเตหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ
 โหติ อญฺิ จิตตวิเวโก ฯ

กตโม อุมฺภิเวโก ฯ อุมฺภิ อุมฺภินฺติ กิเตสฺส อ ชนฺตา อ
อภิสฺสวรา อ ฯ อุมฺภิเวโก อุมฺภติ อมตํ นิพฺพานํ โย โส
สพฺพสฺสวรสฺสโม สพฺพปุมฺปิณฺนิสฺสคฺโค ตณฺหุชฺชโย วิราโค นิโรช
นิพฺพานํ อยมฺ อุมฺภิเวโก ฯ

กายวิเวโก ๑ อรูปกฏสหายานํ เนกขมฺมาภिरตํ จิตฺตวิเวโก
๑ ปริสฺสทฺธจิตฺตํ ปรมโฆทานปฺปตฺตํ อรูปจิตฺตวิเวโก ๑ นิรุปรัณํ
ปฺปคฺคตํ วิสํขารคตํ ฯ

๖. วิเวเก สิกฺขิสามเสติ โส เถโร ปกคิยา สิกฺขิตสิกฺโข อมิจ
 ชมฺมุเทศนํ ยาจฺนุโต เอวมาห วิเวเก สิกฺขิสามเสติ ฯ เตนาน
 เถโร คิณฺโณ เมตเตยโย

เมรุมนมยุรคตส์ (ฉิจจายส์มา·คิสส์ เมตฺเตຍ္ပ)

วิชาคํ พุทฺธิ มาริธ

สุทฺตฺวาน ทว สํสํ

วิเวก สักขิสามเสติ ฯ

[๒๓๐] เมถุนมฺหุยฺยศฺตฺต (เมตฺเตยฺยาคิ ภควา)

มฺหุยฺยเต วาปี สํสํ

มิจฺฉา จ ปฏฺฐิต

เขตฺ คสฺมึ อนาวิธํ ฯ

[๒๓๑] เมถุนมฺหุยฺยศฺตฺตํ เมถุนมฺโม นาม โย โส อสฺส-
 รมฺโม ความรมฺโม วสฺสรมฺโม ทฺวํจฺจโต โยทกฺกตฺติโก รหฺสฺโส
 ทฺวยทฺวยสฺมาปตฺติ ฯ กิการณา- ดุจฺจติ เมถุนมฺโม ฯ อฺภินฺ
 รัตนํ สํรัตนํ อวสฺสฺรัตนํ ปริยฺยจฺจิตานํ ปริยาทินฺนิจิตฺตานํ
 อฺภินฺ สํทิสํ รมฺโมติ คํการณา ดุจฺจติ เมถุนมฺโม ฯ
 ยถา อฺโภ กถหการกา เมถุนภาติ ดุจฺจนฺติ อฺโภ ภาณฺทกการกา
 เมถุนภาติ ดุจฺจนฺติ อฺโภ ภาสฺสการกา เมถุนภาติ ดุจฺจนฺติ อฺโภ
 วิวาทการกา เมถุนภาติ ดุจฺจนฺติ อฺโภ อธิกรณการกา เมถุนภาติ
 ดุจฺจนฺติ อฺโภ วาทิน เมถุนภาติ ดุจฺจนฺติ อฺโภ สฺสธฺตาปกา
 เมถุนภาติ ดุจฺจนฺติ เอวเมว อฺภินฺ รัตนํ สํรัตนํ อวสฺสฺรัตนํ
 ปริยฺยจฺจิตานํ ปริยาทินฺนิจิตฺตานํ อฺภินฺ สํทิสํ รมฺโมติ คํการณา
 ดุจฺจติ เมถุนมฺโม ฯ เมถุนมฺหุยฺยศฺตฺตํ เมถุนมฺเม ยฺยศฺตฺตํ
 ปยฺยศฺตฺตํ อายฺยศฺตฺตํ สฺมายฺยศฺตฺตํ คจฺจวิคฺคํ คพฺพหุคฺคํ คคฺค-
 ภาคํ คนฺนินฺนคฺคํ คปฺโปคฺคํ คปฺปพฺพการคฺคํ คทฺธิมฺยศฺตฺตํ คทฺธิป-
 เตยฺยศฺตฺตํ เมถุนมฺหุยฺยศฺตฺตํ ฯ เมตฺเตยฺยาคิ ภควา คํ เถวํ โกตฺเตน
 อาตปติ ฯ ภควาติ คารวาทิจนํ ฯ อปฺปจ ภคฺคฺวาโคติ ภควา ฯ

ภคฺคโธโสติ-ภคฺวา ฯ ภคฺคโมโหติ ภคฺวา ฯ ภคฺคมาโนติ ภคฺวา ฯ
 ภคฺคทิจฺฐํติ ภคฺวา ฯ ภคฺคกณฺฏโกติ ภคฺวา ฯ ภคฺคกิลโลโสติ
 ภคฺวา ฯ ภชฺ วิภชฺ ปรวิภชฺ ชมฺมรตนฺนุติ ภคฺวา ฯ ภวํ
 ชนฺคกโรติ ภคฺวา ฯ ภาวิตถาโยติ ภคฺวา ฯ ภาวิตถํโส ภาวิต-
 จิตฺโต ภาวิตปณฺโณติ ภคฺวา ฯ ภชฺ วา ภคฺวา อรณฺณณ-
 ปตฺตานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ อปฺปสํกฺขานิ อปฺปนิคฺโขสนานิ วิชฺน-
 วาตานิ มนุสฺสํวาทเญยฺยกานิ ปญฺจสํกฺขณํสํวาทํติ ภคฺวา ฯ ภาคํ
 วา ภคฺวา จํวร ปิณฺณรปาทเเสนํสํ กิถาณปจฺจุยเณสํชฺชปริกฺขารานฺนุติ
 ภคฺวา ฯ ภาคํ วา ภคฺวา อตุณฺรํสํสํ ชมฺมรํสํสํ วิมฺุตฺติรํสํสํ
 อธิสํสํสํ อธิจิตฺตํสํสํ อธิปณฺณายาติ ภคฺวา ฯ ภาคํ วา ภคฺวา
 จตฺตุนํ ฌานานํ จตฺตุนํ อปฺปมณฺณานํ จตฺตุนํ อรูปสํมาปตฺตํนฺนุติ
 ภคฺวา ฯ ภาคํ วา ภคฺวา อญฺจนํ วิโมกฺขานํ อญฺจนํ อภิ-
 ภายตนาณํ นวณํ อญฺจุพฺพิหารสํมาปตฺตํนฺนุติ ภคฺวา ฯ ภาคํ
 วา ภคฺวา ทสฺสนํ สณฺณวาทานํ ทสฺสนํ กสิณสํมาปตฺตํนํ ชานา-
 ปาณสํสํกฺคิณํสํสํ อสฺสํสํมาปตฺติยาติ ภคฺวา ฯ ภาคํ วา ภคฺวา
 จตฺตุนํ สติปฏฺฐานานํ จตฺตุนํ สมฺมปฺปชานานํ จตฺตุนํ อิทฺธิปฺปาทานํ
 ปณฺณจฺจนํ อินฺทริยานํ ปณฺณจฺจนํ พถานํ สุตฺตุนํ โพชฺฌณฺกานํ อริยสํสํ
 อญฺจุกฺกิณํสํสํ มคฺคสํสํสํติ ภคฺวา ฯ ภาคํ วา ภคฺวา ทสฺสนํ
 ตถาคตพถานํ จตฺตุนํ เวธํวชฺชานํ จตฺตุนํ ปญฺจสํกฺกิทานํ ฌนํ
 อภิญฺเฌานํ ฌนํ พุทฺธชมฺมานนฺนุติ ภคฺวา ฯ ภคฺวาติ เหน้ นามํ

มาตฺรา กตํ น ปีตฺรา กตํ น ภาตฺรา กตํ น ภิกฺขิยา กตํ น
 มิตฺตามจุเจหิ กตํ น ฌาติสํโถหิตฺเทหิ กตํ น สมนพฺพราหฺมณฺเหหิ
 กตํ น เทวตาหิ กตํ วิโมกฺขนฺติกเมตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ
 โพธิยา มฺเฏ สห สพฺพพณฺณตฺตวณฺณสฺส ปฏฺิจาภา สจฺฉิกา ปณฺณตฺต
 ยทิตํ ภควาติ เมตฺเตยฺยาติ ภควา ฯ

[๒๓๒] มุสฺสํเต วามิ สํสํนฺนติ ทฺวํหิ การฺณฺเหหิ สํสํนํ มุสฺสํติ
 ปริยตฺตีสํสํนํมํ มุสฺสํติ ปฏฺิจตฺตีสํสํนํมํ มุสฺสํติ ฯ

กตมํ ปริยตฺตีสํสํนํ ฯ ยํ ตสฺสํ ปริยาปฺยํ สฺสํตํ เคยฺยํ
 เวยฺยากรณํ คาลา อฺุทานํ อิตฺติจฺจตฺตํ ชาตํ อพฺพุตฺตมํ เวทลฺลํ
 อิทํ ปริยตฺตีสํสํนํ ฯ ตมํมํ มุสฺสํติ ปริมุสฺสํติ ปรีพาหิโร โหตฺติ
 เอมํมํ มุสฺสํเต วามิ สํสํนํ ฯ

กตมํ ปฏฺิจตฺตีสํสํนํ ฯ สมนฺมาปฏฺิปทา อนฺุโลมปฏฺิปทา
 อปฺจุจฺหนักปฏฺิปทา อนฺุวตฺตปฏฺิปทา รมฺมานุสมฺมปฏฺิปทา สํเตสฺสํ
 ปรีปฺริการิตา อินฺุทฺริเยสฺสํ กุตฺตทฺวารตา โภชเน มคฺตตฺตวณฺณ
 ชาคริยาอนุโยโค สติสํมฺปชฺฌณํ จตฺตารโ สติปฏฺุจํจํ จตฺตารโ
 สมนฺมปฺปชานา จตฺตารโ อิทฺธิปฺปทา ปณฺจอินฺุทฺริยานิ ปณฺจ
 พทานิ สฺสํตฺต โพชฺฌณฺกตา อริโย อฏฺุจํจิกโก มคฺโค อิทํ
 ปฏฺิจตฺตีสํสํนํ ฯ ตมํมํ มุสฺสํติ ปริมุสฺสํติ ปรีพาหิโร โหตฺติ
 เอมํมํ มุสฺสํเต วามิ สํสํนํ ฯ

[๒๓๓] มิจุดา จ ปฏฺิจชฺชตฺติ ปาณมํมํ หนติ อทินฺนํมํ

๑๗๖ สุตฺตฺนคัมมีย์ฎเฏ ชุทฺตกนิกายสຸສໍ มหານິทฺเทโส [๒๓๔]

อาทียติ สຸສໍມື จິນฺหฺตติ นิຕຸໂຕປຸມື หฺรติ ເອກາຄາຣິກມື
ກໂວຕິ ປຣິປຸເຕຍີ ດິງຊຸຕິ ປຣທາຣມື ຄຈຸນຕິ ມຸສຳມີ ກຸນຕິຕິ
ມິຈຸຣາ ຈ ປຣືປຊຸຕິ າ

[๒๓๕] ເອຕໍ ຄສຸມີ ອນາຣິຍນຕິ ເອຕໍ ຄສຸມີ ປຸຄຸເຕ ອນຣິຍ-
ຊມຸໂມ ພາຕຣມຸໂມ ມຸຟຸຮມຸໂມ ອພາຣຸນມຸໂມ ອມຣາວິກຊເປຣມຸໂມ
ຍທິທໍ ມິຈຸຣາ ປຣືປທາຕິ ເອຕໍ ຄສຸມີ ອນາຣິຍໍ າ ເທນາຫ ກຸວາ

ເມຄຸນມພຸຍຸຕຸສຸສໍ (ເມຄຸເຍຍາຕິ ກຸວາ)

ມຸສຸສເຕ ວາມີ ສຳສໍນໍ

ມິຈຸຣາ ຈ ປຣືປຊຸຕິ

ເອຕໍ ຄສຸມີ ອນາຣິຍນຕິ າ

[๒๓๕] ເອໂກ ປຸຟຸເພ ຈຣິຕຸວານ

ເມຄຸນໍ ໂຍ ນິເສວຕິ

ຍານໍ ກຸນຕົວ ຕໍ ໂຕເກ

ທິນມາຫຸ ປຸຄຸຊຸນໍ າ

[๒๓๖] ເອໂກ ປຸຟຸເພ ຈຣິຕຸວານາຕິ ທຸວໍທິ ກາຣເຕທິ ເອໂກ ປຸຟຸເພ
ຈຣິຕຸວານ ປຸຟຸພຊຸສຳສຳຂາເຕນ ວາ ຄຸນາວຸສຸສຸຄຸເຈນ ວາ າ

ກຕໍ ປຸຟຸພຊຸສຳສຳຂາເຕນ ເອໂກ ປຸຟຸເພ ຈຣິຕຸວານ າ ສຸຟຸພໍ
ຊຣາວາສຸປຕິໂຟຣໍ ຈິນຸທິຕຸວາ ປຸຕຸທາຣປຕິໂຟຣໍ ຈິນຸທິຕຸວາ ພາຕິປຕິໂຟຣໍ
ຈິນຸທິຕຸວາ ມິຕຸຕາມຈຸຈປຕິໂຟຣໍ ຈິນຸທິຕຸວາ ສຸນຸນິຣປຕິໂຟຣໍ ຈິນຸທິຕຸວາ
ເກສຸມສຸສຸ ໂອຫາເຣຕຸວາ ກາສຳຍານີ ວຸຕຸຖານີ ອຈຸຣາເຕຕຸວາ ອຄາຣສຸມາ

อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา อากิณฺณภาวํ อูปคฺชนฺตฺวา เอโก จรติ
 วิหริติ อิริยติ วตฺตติ ปาเถติ ยเปติ ยาเปติ เหวํ ปพฺพชฺชา-
 สงฺขวาเตน เอโก ปุพฺเพ จริตฺวาน ฯ

กถํ คณาววตฺสคฺคฺกุเจฺน เอโก ปุพฺเพ จริตฺวาน ฯ โส เหวํ
 ปพฺพชิตฺวา สฺมาโน เอโก อวณฺณวณฺณปตฺตานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ
 ปฏฺฐิเสวติ อปฺปสทฺถานิ อปฺปนิคฺโขฬสํ วิชนวาคานิ มนุสฺสราห-
 เสยฺยกานิ ปฏฺฐิสฺสุตฺตานสารูปานิ ฯ โส เอโก คจฺฉติ เอโก คิณฺฐติ
 เอโก นิสฺสํติ เอโก เสยฺยํ กปฺเปติ เอโก คามํ มีนฺนุทฺทาย ปวิสฺติ
 เอโก ปฏฺฐิถมฺมํติ เอโก รโห นิสฺสํติ เอโก จงฺกมํ อธิณฺนุจํติ
 เอโก จรติ วิหริติ อิริยติ วตฺตติ ปาเถติ ยเปติ ยาเปติ เหวํ
 คณาววตฺสคฺคฺกุเจฺน เอโก ปุพฺเพ จริตฺวาน ฯ

[๒๓๗] เมถุนํ โย นิเสวตฺตํติ เมถุนธมฺโม นาม โย โส อสฺสทฺธมฺโม
 ฯ เปฯ ตํการณา อจฺฉติ เมถุนธมฺโม ฯ เมถุนํ โย นิเสวตฺตํติ โส
 อปฺเรณ สมฺเยน พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สิกฺขํ ปจฺจุทฺธาย หีนายาวตฺตติตฺวา
 เมถุนธมฺมํ เสวติ นิเสวติ สํเสวติ ปฏฺฐิเสวตฺตํติ เมถุนํ โย นิเสวติ ฯ

[๒๓๘] ยานํ ภาณํ ตํ โถเกติ ภาณนฺติ หตฺถิยานํ อสฺสํยานํ
 โคยานํ อชฺชยานํ เมถุนทกฺยานํ โอณฺฐยฺยานํ ชรยานํ ภาณํ อทฺทํ
 อการิตํ อวินิตํ อปฺปํ คณฺหาติ วิสํ ชาณฺณมฺบิ ปาสาณมฺบิ
 อภิรฺรหฺติ *อาโรหณมฺบิ ภาณชฺติ ปปาเคมฺบิ ปปตฺติ ฯ ยถา ตํ

• บ. เอตฺถนฺนทเร ขานมฺบิติ อจฺฉติ ฯ

ภาณุตํ ยานํ อทนต์ อการิตํ อวินิตํ อุปลถํ คณฺหาติ เหวเมว
 โส วิพฺภนฺตโก ภาณฺตยานปฏฺฐาโก อุปลถํ คณฺหาติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ
 คณฺหาติ ฯ เป ฯ มิจฺฉาสมาชี คณฺหาติ ฯ ยถา ตํ ภาณุตํ ยานํ
 อทนต์ อการิตํ อวินิตํ วิสํ ขาณฺมุเป ปาสาณมุเป อภิรุหติ เหวเมว
 โส วิพฺภนฺตโก ภาณฺตยานปฏฺฐาโก วิสํ กายกมุํ อภิรุหติ วิสํ
 วัจจกมุํ อภิรุหติ วิสํ มโนกมุํ อภิรุหติ วิสํ ปาณาติปาทํ
 อภิรุหติ วิสํ อทินฺนาทานํ อภิรุหติ วิสํ กามะสุมิจฺฉาจารย์
 อภิรุหติ วิสํ มุสาจาทํ อภิรุหติ วิสํ ปิสุณํ วาจํ อภิรุหติ
 วิสํ ผรุสํ วาจํ อภิรุหติ วิสํ สมนุสฺสํ อภิรุหติ วิสํ
 อภิษณํ อภิรุหติ วิสํ พยาปาทํ อภิรุหติ วิสํ มิจฺฉาทิฏฺฐิ
 อภิรุหติ วิสเม สงฺฆาเร อภิรุหติ วิสเม ปณฺญํ กามคฺเชน อภิรุหติ
 วิสเม นีวรเณ อภิรุหติ ฯ ยถา ตํ ภาณุตํ ยานํ อทนต์
 อการิตํ อวินิตํ อาโรหกมุเป ภาณฺชติ เหวเมว โส วิพฺภนฺตโก
 ภาณฺตยานปฏฺฐาโก นิรเย อตฺตํ ภาณฺชติ ติรฺจฺจานโยนิยา อตฺตํ
 ภาณฺชติ ปิตฺติวิสเย อตฺตํ ภาณฺชติ มนุสฺสโลเก อตฺตํ ภาณฺชติ
 เทวโลเก อตฺตํ ภาณฺชติ ฯ ยถา ตํ ภาณุตํ ยานํ อทนต์ อการิตํ
 อวินิตํ ปปาเตเป ปปตติ เหวเมว โส วิพฺภนฺตโก ภาณฺตยานปฏฺฐา
 ภาโค ชาติปปาตมุหิเป ปปตติ ชราปปาตมุหิเป ปปตติ พฺยาชิ
 ปปาตมุหิเป ปปตติ มรณปปาตมุหิเป ปปตติ โสภปริเทวทุกฺข-
 โทมนสฺสํ ปาชาสปปาตมุหิเป ปปตติ ฯ โลกเกติ อปายโลเก ฯ เป ฯ

มฺหุสฺสโตเกติ ยานํ ภาณํวํ ตํ โสเก ฯ

[๒๓๘] หีนมาหุ ปุณฺณนนฺติ ปุณฺณนนฺติ เกนตฺถเกณ ปุณฺณนนฺติ ฯ
 ปุณฺณ กิเลเส ชเนนํคํติ ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ อวิหตสํกกายทิจฺจิกาคิ
 ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ สตฺถารานํ มฺหุสฺสโตกิกาคิ ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ
 สํพฺพคตฺทํ อารุญฺญาคิ ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ นานาภิสํขารเวหิ อภิสํข-
 โรนคตฺทํ ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ นานาโอเมหิ อฺยฺยหนคตฺทํ ปุณฺณนนฺติ ฯ
 ปุณฺณ นานาสํขตาเปหิ สํขตปฺปนคตฺทํ ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ นานาปริ-
 พาทเวหิ ปริทฺยหนคตฺทํ ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ ปณฺจสํ กามคฺคเนสํ รัตน-
 คิทฺฐา คชิตา มุจฺฉิตา อชฺโฌปนฺนา ลกฺขณา ลกฺขณิกตา ปตฺติพฺพุตฺทาคิ
 ปุณฺณนนฺติ ฯ ปุณฺณ ปณฺจหิ นีวรเนหิ อารุญฺญา นิรุญฺญา โสณฺญา
 มฺหิทฺทา ปฏิจฺจณฺนา ปฏิจฺจชฺชิตาคิ ปุณฺณนนฺติ ฯ หีนมาหุ ปุณฺณนนฺติ
 ปุณฺณนนฺติ หีนํ นินฺนํ โอมกํ ตามกํ ชตฺตกํ ปริตฺตนฺติ เหวมาหุ
 เหวมาหํสํ เหวํ กถเนนฺติ เหวํ ภณเนนฺติ เหวํ ทปฺยเนนฺติ เหวํ โวหรนคตฺทํ
 หีนมาหุ ปุณฺณนนฺติ ฯ เตนนาท ภคฺวา

เอโก ปุพฺเพ จริตฺวาน เมณฺฑํ โย นิสฺสวติ

ยานํ ภาณํวํ ตํ โสเก หีนมาหุ ปุณฺณนนฺติ ฯ

[๒๔๐] ยโส กิตฺติ จ ยา ปุพฺเพ หายเต วามิ คตฺถสํ สํ

เอตมฺปิ ทิสฺวา สิกฺขเขตฺต เมณฺฑํ วิปฺปฬาคเว ฯ

[๒๔๑] ยโส กิตฺติ จ ยา ปุพฺเพ หายเต วามิ คตฺถสํ สํ
 กตโม ยโส ฯ อธิเรกฺขฺใจ ปุพฺเพ สมนฺนาภาเว สกฺกโต โหติ

ครุทโต มานิตโต ปฐิตโต อปจิตโต ตาภี จัวรรบีญชปาตเสนาสน-
 คิถานปจฺจยเภสชฺชปริกุชารานํ อยํ ยโส ๑ กตมา กิตฺติ ๑
 อิชฺเชกฺขโง ปุพฺพเพ สมันนาเว กิตฺติวณฺณภโต โหติ ปณฺชิตโต
 วิยฺยิตโต เมธาวี พหุสฺสโต จิตฺตกถํ กณฺยานปฏฺฐาโน สุตฺตม-
 ติโกติ วา วินยฺชโรติ วา ชมฺมกถิโกติ วา อารณฺญิโกติ
 วา มัชฺฌิมชปาติโกติ วา ปัสสฺสโกติ วา เคจฺจวริโกติ วา
 สปทานจาริโกติ วา ชฺชอุปฺจฺจนาถโกติโกติ วา เหนสฺสชโกติ วา
 ยถาสฺสโกติโกติ วา ปจฺจิมสฺส ฌานสฺส ตาภีติ วา พุทฺธยสฺส
 ฌานสฺส ตาภีติ วา ตตฺถยสฺส ฌานสฺส ตาภีติ วา จตฺตกถสฺส
 ฌานสฺส ตาภีติ วา อากาสานญฺจายตนสฺมาปคฺติยา ตาภีติ วา
 วิญฺญาณญฺจายตนสฺมาปคฺติยา ตาภีติ วา อากิณฺญญฺจายตน-
 สฺมาปคฺติยา ตาภีติ วา เนวสฺสญฺญาณาสฺสญฺจายตนสฺมาปคฺติยา
 ตาภีติ วา อยํ กิตฺติ ๑ ยโส กิตฺติ ๑ ยา ปุพฺพเพ หายเต วาปี
 ตสฺส สํสาติ ตสฺส อปเรน สมนฺเยน พุทฺธํ ชมฺมํ สงฺฆํ สิกฺข-
 ปรจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตสฺส โส ๑ ยโส สํ ๑ กิตฺติ หายติ ปรี-
 หายติ ปรีชฺสติ ปรีปคฺติ อนฺตรชายติ วิปฺปตฺตชฺชตฺติ ยโส กิตฺติ
 ๑ ยา ปุพฺพเพ หายเต วาปี ตสฺส สํ ๑

[๒๔๒] เอตมฺปิ ทิสฺสุวา สิกฺกเชถ เมถุนํ วิปฺปทาทเวติ เอตมฺปิ
 ปุพฺพเพ สมนฺนาเว ยโส ๑ กิตฺติ ๑ อปรภาเค พุทฺธํ ชมฺมํ
 สงฺฆํ สิกฺขํ ปรจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตสฺส อโยโส ๑ อกิตฺติ ๑ เอตํ

สํปคุตฺติวิปคฺคิ ทิสฺวา ปสฺสํสึตฺวา ตฺถยิตฺวา ตฺริยิตฺวา วิกฺกาวยิตฺวา
 วิกฺกตํ กตฺวาติ เอตมฺปิ ทิสฺวา ฯ สิกฺขเขตฺติ ติสฺโส สิกฺขา
 อธิสฺสํสึตฺวา อธิจิจฺจตฺตํ สิกฺขา อธิปณฺเณวํ สิกฺขา ฯ

กตฺมา อธิสฺสํสึตฺวา ฯ อิท ภิกฺขุ สํถวา โหติ บำฏิมอกฺข-
 สํวรํสํวโต วิหริติ อจฺจวโลจฺจรํสํปนฺโน อณฺเณตฺเตสฺสุ วชฺเชสฺสุ
 ภยทสฺสํวํ สํมาทาย สิกฺขตฺติ สิกฺขาปเทสฺสุ ชฺชทฺทโก สํถกฺขนฺโ
 มหนฺโต สํถกฺขนฺโ สํถํ ปตฺติจฺจา อาทิ จรณํ สํยโม สํวโร
 มุขํ ปมฺมุขํ กุสฺสณํ รมฺมานํ สํมาปคุตฺติยา อยํ อธิสฺสํสึตฺวา ฯ

กตฺมา อธิจิจฺจตฺตํ สิกฺขา ฯ อิท ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ
 อกฺกุสฺสเถหิ รมฺเมหิ สํวิตฺกุกํ สํวิจารํ วิเวกํ ปัตติสฺสุขํ ปจฺจํ ฌานํ
 อุปสํปชฺช วิหริติ วิตฺกุกฺกวจิรํ วุปสํมา อชฺฌตฺตํ สํปสํทณฺ
 เจตโส เอโกทิกฺภาวํ อวิตฺกุกํ อวิจารํ สํมาธิขํ ปัตติสฺสุขํ ทฺติยํ ฌานํ
 ตติยํ ฌานํ จตฺตํ ฌานํ อุปสํปชฺช วิหริติ อยํ อธิจิจฺจตฺตํ สิกฺขา ฯ

กตฺมา อธิปณฺเณวํ สิกฺขา ฯ อิท ภิกฺขุ ปณฺเณว โหติ อุกฺกตฺต-
 คามินิยา ปณฺเณว สมนฺนาคโต อริยา ยนิพฺเพทิกาย สมนฺมา-
 ทฺทกฺกขณฺคามินิยา โส อิทํ ทฺทกฺกขณฺเต ยถากฺกตํ ปชานาติ อยํ
 ทฺทกฺกขณฺมุตฺตโยติ ยถากฺกตํ ปชานาติ อยํ ทฺทกฺกขณฺนิโรจฺติ ยถากฺกตํ
 ปชานาติ อยํ ทฺทกฺกขณฺนิโรจฺคามินิ ปชฺชิปทาติ ยถากฺกตํ ปชานาติ
 อิม อาสวาทิ ยถากฺกตํ ปชานาติ อยํ อาสวสํมุตฺตโยติ ยถากฺกตํ
 ปชานาติ อยํ อาสวณฺนิโรจฺติ ยถากฺกตํ ปชานาติ อยํ อาสว-

นิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูคํ ปธานาติ อयํ อธิปณฺณาสิกฺขา ฯ

เมถุนฺหิ เมถุนฺมโม นาม โย โส อสฺสทฺมโม ฯ เป ฯ ตํ-
การณา อุกฺกตํ เมถุนฺมโม ฯ เอตมฺมี ทิสฺสวา สิกฺเขถ เมถุนํ
วิปฺปหาตเวติ เมถุนฺมมฺมสฺส ปหานาย อฺวสํมาย ปฏิณฺธสฺสคฺคาย
ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อธิสฺสทฺมมี สิกฺเขยฺย อธิจิตฺตมฺมี สิกฺเขยฺย อธิ-
ปณฺณมฺมี สิกฺเขยฺย ฯ อีมา ทิสฺโส สิกฺขา อวชฺเชนฺโต สิกฺเขยฺย
ชานนฺโต สิกฺเขยฺย ปสฺสณฺโต สิกฺเขยฺย ปจฺจเวกฺขนฺโต สิกฺเขยฺย
จิตฺตํ อธิญฺจหนฺโต สิกฺเขยฺย สทฺธาย อธิมฺจุจฺจนฺโต สิกฺเขยฺย
วิริยํ ปคฺคณฺหนฺโต สิกฺเขยฺย สทฺธํ อฺปญฺจเปฺนฺโต สิกฺเขยฺย จิตฺตํ
สํมาทหนฺโต สิกฺเขยฺย ปณฺณาย ปชานนฺโต สิกฺเขยฺย อภินฺนฺเยยฺย
อภิชานนฺโต สิกฺเขยฺย ปริณฺนฺเยยฺย ปริชานนฺโต สิกฺเขยฺย ปหา-
ตพฺพํ ปชหนฺโต สิกฺเขยฺย ภาเวตพฺพํ ภาเวนฺโต สิกฺเขยฺย สจฺจิ-
กาตพฺพํ สจฺจนิโรรนฺโต สิกฺเขยฺย อจฺจเรยฺย สํมาจเรยฺย สํมาทาย
วตฺเตยฺยาติ เอตมฺมี ทิสฺสวา สิกฺเขถ เมถุนํ วิปฺปหาตเว ฯ
เตนาห ภคฺวา

ยโส กิตฺติ จ ยา ปุพฺเพ หายเต วามี ตสฺส สํ

เอตมฺมี ทิสฺสวา สิกฺเขถ เมถุนํ วิปฺปหาตเวติ ฯ

[๒๔๓] สํกฺกปฺเปหิ ปเวโต โส กปฺปณํ วิย เมยฺยติ

สํกฺกวา ปเวสํ นิคฺคฺโขสํ มงฺกุ โหติ ตถาวโร ฯ

[๒๔๔] สํกมฺเปหิ ปเรโต โส กปฺโปณ วีย ฌายคฺคิ กาม-
 สํกมฺเปน พฺยาปาทสํกมฺเปน วิหิตํสํกมฺเปน ทิฏฺฐิํสํกมฺเปน
 ฌุจฺโส ปเรโต สโมหิตฺโต สมนฺนาทฺโต กปฺโปณ วีย มนฺโท วีย
 โมมฺุโห วีย ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อวชฺฌายติ ฯ ยถา
 อุตฺตโก รุกฺขสาชาขํ มูลิกํ คมยมาโน ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ
 อวชฺฌายติ ยถา โกตุลฺลํ นทํเร มจฺจุลํ คมยมาโน ฌายติ
 ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อวชฺฌายติ ยถา วิถาโร สํหุติ สมตํสํก-
 ตํเร มูลิกํ คมยมาโน ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อวชฺฌายติ
 ยถา คทฺวโร วหฺจฺฉินฺโน สํหุติ สมตํสํกตํเร ฌายติ ปชฺฌายติ
 นิชฺฌายติ อวชฺฌายติ เอวเมว โส วิพฺภวตฺตโก กามสํกมฺเปน
 พฺยาปาทสํกมฺเปน วิหิตํสํกมฺเปน ทิฏฺฐิํสํกมฺเปน ฌุจฺโส ปเรโต
 สโมหิตฺโต สมนฺนาทฺโต กปฺโปณ วีย มนฺโท วีย โมมฺุโห วีย
 ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อวชฺฌายคฺคิ สํกมฺเปหิ ปเรโต โส
 กปฺโปณ วีย ฌายติ ฯ

[๒๔๕] สํกฺวา ปเรสํ นิคุโฆสํ มจฺจุ โหติ ตถาวิโรติ ปเรสํหุติ
 อปฺปชฺฌายกา วา อารยิกา วา สํมานุปชฺฌายกา วา สํมาจารยิกา
 วา มิตฺตา วา สํหิฏฺฐา วา สํภตฺตา วา สํหยา วา โจเทหุติ
 คสฺส เต โห อวฺโส อถาภา คสฺส เต ทฺถตฺถํ ยํ ทฺวํ
 เอวํ อพารํ สํกฺวา ฌมฺปิ ตวํ เอวํ สํวาทฺเต ฌมฺปิ
 ปพฺพชฺชิตฺวา เอวํ อวฺโส ฌมฺปิ ตวํ เอวํ สํวาทฺเต ฌมฺปิ

๓๘๔ สุตตุนตมีฏเฐ ชุทฺทกนิกายสุต มหานิกเทโส [๒๔๖]

พุทฺธํ ชมฺมํ สงฺฆํ สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวคฺโคตฺติ สทฺธวํ
นาม เต นาสฺส กุสฺสเสฏฺฐ ชมฺเมสฺส ทิวิมฺมํ นาม เต นาสฺส
กุสฺสเสฏฺฐ ชมฺเมสฺส โอบุตฺตปฺปมฺมํ นาม เต นาสฺส กุสฺสเสฏฺฐ ชมฺเมสฺส
วิริยมฺมํ นาม เต นาสฺส กุสฺสเสฏฺฐ ชมฺเมสฺส สติมฺมํ นาม เต
นาสฺส กุสฺสเสฏฺฐ ชมฺเมสฺส ปณฺณมฺมํ นาม เต นาสฺส กุสฺสเสฏฺฐ
ชมฺเมสฺส ตี เถสํ วณฺณํ พุชฺชปฺปตํ เทสํ อนุสฺสิจฺฉิ สุตฺวา สุนฺติว
อฺยุคฺคเหตุว อฺปชารยิตฺวา อฺปตฺถยิตฺวา มงฺกุ โหติ ปิยฺโต ขณฺนิโต
พุทฺธโกโต โทมนสฺสโกโต โหติ ฯ ตถาวโรติ ตถาวโร ตาทีโส
ตสฺสสณฺฑโกโต ตปฺปกาโร ตปฺปฏิกากโ โย โส วิพฺกนฺตโกติ
สุตฺวา ปเรสํ นิคฺคฺฆสํ มงฺกุ โหติ ตถาวโร ฯ เตนว ภควา

สงฺกนฺเปหิ ปเรโต โส กปฺปน วิย ฉายติ

สุตฺวา ปเรสํ นิคฺคฺฆสํ มงฺกุ โหติ ตถาวโรติ ฯ

[๒๔๖] อถ สุตฺตานิ กุรุเต ปรวาเทหิ โจทีโต

เชสฺ ชฺวสฺส มหาเคโห โมสฺวชฺชํ ปคาหติ ฯ

[๒๔๗] อถ สุตฺตานิ กุรุเต ปรวาเทหิ โจทีโตติ อถาติ
ปทสฺสนฺธิ ปทสฺสคฺโค ปทปาริปุริ อกฺขรสมวโย พุชฺชนสฺสิจฺฉิตา
ปทานุพุพฺพตาเมตํ อถาติ ฯ สุตฺตานํติ คฺคณิ สุตฺตานิ กายสฺสคฺคํ
วจฺสคฺคํ มโนสฺสคฺคํ ฯ ติวิชฺชํ กายทฺฐจฺจวโร กายสฺสคฺคํ จตุพฺพิชฺชํ
วจฺทฺฐจฺจวโร วจฺสคฺคํ ติวิชฺชํ มโนทฺฐจฺจวโร มโนสฺสคฺคํ ฯ ปรวาเทหิ
โจทีโตติ อฺปชฺฌายเกหิ วา อจฺจวโรเกหิ วา สฺมานุชฺฌายเกหิ วา

สมานาจริยเกหิ วา มิตฺเตหิ วา สมนฺธิฏฺเฐหิ วา สมฺภตฺเตหิ วา
 สหાયเหิ วา โจทิตฺโต สมฺปชานมฺมสา ภาสฺสํ อภิรโต อนํ ภนฺเต
 อโหสิํ ปพฺพชฺชาย มาตา เม โปเสตฺตพฺพา เตนมฺหิ วิพฺภนฺโตติ
 ภณฺติ มิตฺตา เม โปเสตฺตพฺโ พฺโพนฺนํ เตนมฺหิ วิพฺภนฺโตติ ภณฺติ ภาตา
 เม โปเสตฺตพฺโ ภคินี เม โปเสตฺตพฺพา ปุคฺคโต เม โปเสตฺตพฺโ
 ธีตา เม โปเสตฺตพฺพา มิตฺตา เม โปเสตฺตพฺพา อมจฺจา เม
 โปเสตฺตพฺพา ฌาตกา เม โปเสตฺตพฺพา สาลิหิตา เม โปเสตฺตพฺพา
 เตนมฺหิ วิพฺภนฺโตติ ภณฺติ วจฺสํคฺคํ กโรติ ชเนติ สณฺชเนติ
 นิพฺพตฺเตติ อภินิพฺพตฺเตตฺติ อถ ศฺตฺถานิ กุรฺเต ปฺรวาเทหิ
 โจทิตฺโต ฯ

[๒๔๘] เอส ชฺวสฺสํ มหาเคโรติ เอส โช อสฺสํ มหาเคโร
 มหาวณํ มหาคณํ มหากนฺดาโร มหาวิสฺสโม มหากุญฺโฏโต มหาปงฺโก
 มหาปติโป มหาปติโพโส มหาพนฺธนํ ยทิตํ สมฺปชานมฺมสาวาโทติ
 เอส ชฺวสฺสํ มหาเคโร ฯ

[๒๔๘] โมสฺสวชฺสํ ปคาหตฺติ โมสฺสวชฺสํ วุจฺจติ มฺมสาวาโท ฯ
 อีเรกฺกุโจ สกฺกโคโต วา ปวิสฺสโคโต วา ฌาติมชฺฌคโคโต วา
 ปุคฺคมชฺฌคโคโต วา วาชกฺกมชฺฌคโคโต วา อภินฺนโคโต สกฺกชฺชปฺปญฺโ จ เอหิ
 โภ ปวิสฺสํ ยํ ชานาสีํ ตํ วเทหิตํ ฯ โส อชานํ วา อาห
 ชานามํติ ชานํ วา อาห น ชานามํติ อปสฺสํ วา อาห
 ปสฺสามํติ ปสฺสํ วา อาห น ปสฺสามํติ อิติ อตฺตเหตุ วา

ปรเหตฺว วา อามิสฺสกิจฺจเหตุ วา สมนุชานมฺสงฺสา ภาสติ ฯ ยิทํ
 อุกฺกุจฺจํ โมสฺสวชฺชํ ฯ อมฺปิจฺ คํหาการเหติ มฺสงฺสาวาทो โหติ ปุพฺเพ
 วสฺสํ โหติ มฺสงฺสา ภณิสฺสํนฺติ ภณนฺตสฺสํ โหติ มฺสงฺสา ภณามํติ
 ภณิตสฺสํ โหติ มฺสงฺสา มยา ภณิตนฺติ อิมเหติ คํหาการเหติ มฺสงฺสาวาทो
 โหติ ฯ อมฺปิจฺ จตฺตการเหติ ฯ ปณฺจการเหติ ฯ ฉการเหติ ฯ
 สตฺตการเหติ ฯ อฏฺฐการเหติ มฺสงฺสาวาทो โหติ ปุพฺเพวสฺสํ
 โหติ มฺสงฺสา ภณิสฺสํนฺติ ภณนฺตสฺสํ โหติ มฺสงฺสา ภณามํติ ภณิตสฺสํ
 โหติ มฺสงฺสา มยา ภณิตนฺติ วิชฺชา ย ทิฏฺฐิจฺ วิชฺชา ย ขนฺติ
 วิชฺชา ย ฐึ วิชฺชา ย สญฺญํ วิชฺชา ย ภาวํ อิมเหติ อฏฺฐ-
 การเหติ มฺสงฺสาวาทो โหติ ฯ โมสฺสวชฺชํ ปคาหคํติ โมสฺสวชฺชํ
 ปคาหติ โอคาหติ อชฺฌเณคาหติ ปวิสคํติ โมสฺสวชฺชํ ปคาหติ ฯ
 เตนนาห ภคฺวา

อถ สตฺตณฺนิ กุรุเต ปรวาเทหิ โจติโต

เชสฺส ขวสฺสํ มหาเคโห โมสฺสวชฺชํ ปคาหคํติ ฯ

[๒๕๐] ปณฺชติโตติ สมนุชานาโต เอกจริยํ อธิฏฺฐจฺติโต

อถาปํ เมถุเน ยุตฺโต มนุโทว ปริกิสฺสํติ ฯ

[๒๕๑] ปณฺชติโตติ สมนุชานาโตติ อิทฺถกฺกุโจ ปุพฺเพ สมนุชานา
 กิตฺติวณฺณนาโต โหติ ปณฺชติโต วิยตฺโต เมธาวํ พหุสฺสํโต จิตฺตกถํ
 กถฺยาณปฏฺธิภาณ สตฺตตุนตปิฏเก วา วินยขโรติ วา ฐม-
 กถิโกติ วา ฯ เป ฯ เวนสฺสณฺณนาสาณฺณายตนสํมาปคฺติยา ตาภํติ

อทสมทณฺฑาทเกหิมี ตาเพนฺติ หตุณฺมี จินฺทนฺติ ปาทมฺมี จินฺทนฺติ
 หตุณฺปาทมฺมี จินฺทนฺติ กณฺณมฺมี จินฺทนฺติ นาสมฺมี จินฺทนฺติ
 กณฺณนาสมฺมี จินฺทนฺติ วิตฺถกถาติกมฺมี กโรนฺติ สงฺฆมฺมุณฺฑิกมฺมี
 กโรนฺติ ราหุณฺมฺมี กโรนฺติ ไชติมาติกมฺมี กโรนฺติ หตุณฺ-
 ปรชฺไชติกมฺมี กโรนฺติ เอรกวตฺติกมฺมี กโรนฺติ จิรกวาสิกมฺมี
 กโรนฺติ เอณฺณบฺบยกมฺมี กโรนฺติ พหิสฺมสังกมฺมี กโรนฺติ กหาปน-
 กมฺมี กโรนฺติ ขารายตฺตจฺฉิกมฺมี กโรนฺติ ปตฺธิขปฺริวตฺติกมฺมี
 กโรนฺติ ปถาตมฺมีจกมฺมี กโรนฺติ ตตฺตเตนฺมี เคเตนฺ โอสีณฺจกมฺมี
 สฺสนฺเขหิมี ขาทาเพนฺติ ชฺวณฺตมฺมี สฺมูเต อุตฺตทาเสนฺติ อสีนํมี
 สีสํ จินฺทนฺติ เอมมฺมี กิธฺสํติ ปฺริกิธฺสํติ ปฺริกิตฺติธฺสํติ ฯ อถวา
 กามตฺตนาหยา อภิกฺขโต ปฺริยาภินฺนจิตฺโต โภเค ปฺริยธฺนโต นาวาย
 มหาสมฺมุทํ ปฏฺชนฺติ สีสํสํ ปฺรฏฺชนฺโต อุนฺนหฺสํ ปฺรฏฺชนฺโต
 ทํสมกถฺวาตาคปฺติวิธํปตฺตมฺมุสฺเสหิ วิธฺสํมาโน ขุปฺมีปาสาย ปิพฺพิ-
 มาโน คุมฺพํ คจฺฉติ ตกฺโกถํ คจฺฉติ ตกฺกสฺสิตํ คจฺฉติ กาล-
 มฺขํ คจฺฉติ มรณฺปารํ คจฺฉติ เวสฺสงฺคํ คจฺฉติ เวราปถํ
 คจฺฉติ ขวํ คจฺฉติ กมถํ คจฺฉติ วงฺกํ คจฺฉติ เอพฺพทฺทณํ
 คจฺฉติ สฺวณฺณณฺฏํ คจฺฉติ สฺวณฺณณฺฏมฺมี คจฺฉติ ตมฺพปณฺณํ
 คจฺฉติ สฺสฺปปารํ คจฺฉติ ภารุทํ คจฺฉติ สฺวทฺทํ คจฺฉติ
 องฺกณฺณํ คจฺฉติ คจฺฉณํ คจฺฉติ ปรมกจฺฉณํ คจฺฉติ โยนํ

สงฺฆํ สิกฺขํ ปจฺจุกฺขาย หีนายาวตฺตสูตรํ อยโส จ อติตฺติ จ
 เขตํ สํปคุติวิปฺคุติํ เวนฺตวา ชานิตฺวา ตฺยยิตฺวา ตฺริยิตฺวา วิภา-
 ยิตฺวา วิภูตํ กตฺวา ฯ มุณีติ โมนํ วุจฺจติ เวนฺณํ ยา ปญฺญา
 ปชานนา ฯ เป ฯ สงฺกฺขาทมตฺตจฺจ โส มุณี ฯ อิตฺถาติ อิมิสฺสํ
 ทิฏฺฐิจฺยา อิมิสฺสํ ชนฺตฺยฺยา อิมิสฺสํ วุจฺจฺยา อิมิสฺสํ อาทาเย อิมิสฺสํ
 ชมฺเม อิมิสฺสํ วิเนเย อิมิสฺสํ ชมฺมฺวิเนเย อิมิสฺสํ ปาวัจฺเณ อิมิสฺสํ
 พุทฺทมจฺริเย อิมิสฺสํ สํตฺตฺตฺสํเณ อิมิสฺสํ อตฺตภาเว อิมิสฺสํ มนุสฺส-
 โถเกติ เอตฺมาทึนํว เวนฺตวา มุณี ปุพฺพปาปเร อิทฺ ฯ

[๒๕๗] เอกจฺริยํ ทฬฺหํ กิยฺราติ ทฺวํหิ การฺเณหิ เอกจฺริยํ
 ทฬฺหํ กรเยยฺย ปุพฺพชฺชาสงฺขาเตน วา คณาววสฺสํคฺคฺกฺขเณน วา ฯ

กถํ ปุพฺพชฺชาสงฺขาเตน เอกจฺริยํ ทฬฺหํ กรเยยฺย ฯ สฬฺหํ
 ชฺราวาสปติโพธํ ฉินฺหิตฺวา ปุตฺตทวารปติโพธํ ฉินฺหิตฺวา ฌาติปติโพธํ
 ฉินฺหิตฺวา มิตฺตามจฺจปติโพธํ ฉินฺหิตฺวา สมนฺนิชิปติโพธํ ฉินฺหิตฺวา
 เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทะตฺวา อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปุพฺพชฺชิตฺวา อากิณฺณจฺนภาวํ อุปฺปนฺตฺวา เอโก จเรยฺย
 วิหเรยฺย อิริเยยฺย วตฺเตยฺย ปาเลยฺย ยเปยฺย ยาเปยฺย เหวํ
 ปุพฺพชฺชาสงฺขาเตน เอกจฺริยํ ทฬฺหํ กรเยยฺย ฯ

กถํ คณาววสฺสํคฺคฺกฺขเณน เอกจฺริยํ ทฬฺหํ กรเยยฺย ฯ โส เหวํ
 ปุพฺพชฺชิตฺวา สฺมาโน เอโก อรณฺณวณฺนปตฺถานิ ปนฺธานิ เสนาสนานิ
 ปฏฺฐิเสวเยยฺย อปฺปสทฺธานิ อปฺปนิคฺโขสฺสานิ วิชนฺวาทานิ มนุสฺสตราห-

๑๘๒ สุตตมุตตมัญญเก ชุทฺตทกนิกายສຸຕ ມຫນິທຸທ໌ໄສ [໒໒໑

ຈ ນິຣຸປຣັນ ມຸຄຄຕານໍ ວິສໍຊາຣຄຕານໍ າ ສິກຸຊາຕິ ຕິສຸໄສ ສິກຸຊາ
ອຣິສັຕສິກຸຊາ ອຣິຈິຕຸຕສິກຸຊາ ອຣິປຸຣຸພາສິກຸຊາ າ ເປ າ ອຍໍ ອຣິ-
ປຸຣຸພາສິກຸຊາ າ ວິເວຄຸຣຸເພວ ສິກຸເຊຄາຕິ ວິເວຄຸຣຸເພວ ສິກຸເຊຍຸຍ
ອາຈເຣຍຸຍ ສໍມາຈເຣຍຸຍ ສໍມາທາຍ ວຕຸເຕຍຸຍາຕິ ວິເວຄຸຣຸເພວ
ສິກຸເຊຄ າ

[໒໒໑] ເອຕຫຣິຍານມຸຕຸຕມນຸຕິ ອຣິຍາ ວຸຈຸຈນຸຕິ ພຸທຸຊາ ຈ ພຸທຸ-
ຊາວກາ ຈ ປຈຸເຈກພຸທຸຊາ ຈ ອຣິຍານໍ ເອຕໍ ອຄຸຕໍ ເສງຸຈໍ ວິເສງຸຈໍ
ປາໄມກຸທໍ ອຸຕຸຕມໍ ປວຣໍ ຍທິທໍ ວິເວຄຈຣິຍາຕິ ເອຕຫຣິຍານມຸຕຸຕມໍ າ

[໒໒໒] ເຕນ ເສງຸໂຈ້ ນ ມຸຣຸເພຄາຕິ ຕາຍ ວິເວຄຈຣິຍາຍ
ອຸຣຸຣຸຕິ ນ ກເຣຍຸຍ ອຸຣຸຣຸຣຸມໍ ນ ກເຣຍຸຍ ມານໍ ນ ກເຣຍຸຍ ຣຸມຸກໍ
ນ ກເຣຍຸຍ ນ ເຕນ ມານໍ ສເຣຍຸຍ ພນຸຂໍ ນ ກເຣຍຸຍ ນ ເຕນ
ຄທຸໂຮ ອສຸສໍ ປຕຸຕທຸໂຮ ປຄຸຄິຕສິໂວຕິ ເຕນ ເສງຸໂຈ້ ນ ມຸຣຸເພຄ າ

[໒໒໓] ສ ເວ ນິພຸພານສໍນຸຕິເກຕິ ໄສ ນິພຸພານສຸສ ສໍນຸຕິເກ
ສໍາມນຸຕາ ອາສໍນເນ ອວິທຸເຣ ອຸປກຸຊເຈຕິ ສ ເວ ນິພຸພານສໍນຸຕິເກ າ
ເຕນາທ ກຄວາ

ວິເວຄຸຣຸເພວ ສິກຸເຊຄ ເອຕຫຣິຍານມຸຕຸຕມໍ

ເຕນ ເສງຸໂຈ້ ນ ມຸຣຸເພຄ ສ ເວ ນິພຸພານສໍນຸຕິເກຕິ າ

[໒໒໔] ວິຕຸຕສຸສ ມຸນິໂນ ຈຸໂຕ ກາເມສຸ ອນເປກຸຊິໂນ

ໂອພຕິເຣຣຸສຸສ ມິ່ຍນຸຕິ ກາເມສຸ ຄຣິຕາ ປຣາ າ

[໒໒໕] ວິຕຸຕສຸສ ມຸນິໂນ ຈຸໂຕຕິ ວິຕຸຕສຸສາຕິ ວິຕຸຕສຸສ ວິວິຕຸຕສຸສ

ปวิวิตตัสส กายทฺจจฺริเตน วิตตัสส วิวิตตัสส ปวิวิตตัสส วจฺ-
 ทฺจจฺริเตน มโนทฺจจฺริเตน ราเคณ โทเสนํ โมहेเน โโกเชน
 อุปนาहेเน มกฺเขเน ปพาเสนํ อีสํสาเย มจฺจุริเยเน มายาย
 สํสาเยเยเน ฌมฺภเณ สํวรมฺภเณ มาเนเน อติมาเนเน มเทเน
 ปมาเทเน สํพฺพุทฺธิเกเตสฺส สํพฺพุทฺจฺจฺริเตสฺส สํพฺพุทฺทเรสฺส สํพฺพุ-
 ทฺทริพาเหสฺส สํพฺพุทฺทสนฺตาเปสฺส สํพฺพุทฺทกุสฺสลาภิสํจฺจาเรสฺส วิตตัสส
 วิวิตตัสส ปวิวิตตัสส ฯ มุณฺโณติ โมนํ วุจฺจติ ฌาณํ ยา
 ปญฺญา ปชานนา ฯ เป ฯ สํกฺขสาธมตฺติจฺจ โส มุณิ ฯ จรโตติ
 จรโต วิหฺรโต อิริยโต วตฺตโต ปาถยโต ยปยโต ยายยโตติ
 วิตตัสส มุณฺโณ จรโต ฯ

[๒๖๖] กาเมสฺสุ อนเปกฺขิโนติ กามาติ อุกฺกทานโต เทว
 กามา วตฺตูกามา จ กิเลสฺสกามา จ ฯ เป ฯ อิมํ วุจฺจหนฺติ
 วตฺตูกามา ฯ เป ฯ อิมํ วุจฺจหนฺติ กิเลสฺสกามา ฯ วตฺตูกาเม
 ปริชานิตฺวา กิเลสฺสกาเม ปหาย ปชทิตฺวา วิโนทิตฺวา พฺยุหนฺตี-
 กวิตฺวา อนภาวจฺจคมิตฺวา กาเมสฺสุ อนเปกฺขวรา จตฺตกาโม วนฺต-
 กาโม มุคฺตกาโม ปหฺนกาโม ปฏฺิณิสฺสํวฺจฺจกาโม จตฺตรวโค วนฺต-
 วราโค มุคฺตรวโค ปหฺนวราโค ปฏฺิณิสฺสํวฺจฺจวราโค นิจฺฉาโต นิพฺพุโต
 สํตฺธิโก สํวปฏฺิณิสฺสวาทํ พุทฺธมฺภเณน อตฺตนา วิหฺรตฺติติ กาเมสฺสุ
 อนเปกฺขิโน ฯ

[๒๖๗] โยสมฺมตฺตณฺณสฺส ปิยฺหนฺติ กาเมสฺสุ คชิตา ปชชาติ ปชชาติ

วิตุตฺตํ มุณีโน จรโต กามะสุ อเนกปฏิโน
 โอฆตฺตนิทฺตํ ปิยหานฺติ กามะสุ คชิตา ปชชาติ ฯ
 สกุตโม ติสฺสเมตฺเตยฺยสกุตนิทฺเทโส นิฏฺฐิจิตฺโต ฯ

อฏฐิโม ปฐวสุตตนิทเทโส

[๒๖๘] อีเชว สุตฺถิ อิติ วาทยนฺติ

นาณฺเณสุ ฐมฺเณสุ วิสุตฺติมาหุ

ยํ นิสฺสันฺตา ตตฺถ สภาวทานา

ปจฺเจกสฺสเจสุ ปญฺญ นินฺนุจฺจา ฯ

[๒๖๙] อีเชว สุตฺถิ อิติ วาทยนฺตํ อีเชว สุตฺถิ วิสุตฺติ
ปริสฺสฺสฺส มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ วทฺนฺติ กถฺนฺติ ภณฺนฺติ ทํปยนฺติ
โฆหรนฺติ สฺสฺสโต โถโก อิทฺเมว สจฺจํ โมกฺขมณฺณนฺติ สุตฺถิ
วิสฺสฺสฺส ปริสฺสฺสฺส มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ วทฺนฺติ กถฺนฺติ ภณฺนฺติ
ทํปยนฺติ โฆหรนฺติ อสฺสฺสโต โถโก อนฺตวา โถโก อนฺตวา
โถโก ตํ ชฺวํ ตํ สฺวํ อณฺณํ ชฺวํ อณฺณํ สฺวํ โหติ
ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา โหติ
จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา เณว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา อิทฺเมว สจฺจํ โมกฺขมณฺณนฺติ สุตฺถิ วิสฺสฺส
ปริสฺสฺสฺส มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ วทฺนฺติ กถฺนฺติ ภณฺนฺติ ทํปยนฺติ
โฆหรนฺตํ อีเชว สุตฺถิ อิติ วาทยนฺติ ฯ

[๒๗๐] นาณฺเณสุ ฐมฺเณสุ วิสุตฺติมาหฺวติ อตฺตโน สฺตถารํ
ฐมฺมกฺขานํ คณฺณํ ทิฏฺฐิํ ปฏิปทํ มคฺคํ จเปตฺวา สพุเพ ปรวาเท
ชิปนฺติ อุกฺชิปนฺติ ปริกฺชิปนฺติ โส สฺตถา น สพุพฺพณฺญ ฐมฺโม น

อธิมุตตาติ ปจุเจกสจุเจส ปญฺญ นิจฺฉินฺทสา ฯ เตนาห ภควา
 อีเรว สุทฺธิ อิติ วาทยนฺติ
 นามุเบสฺส ชมฺเมสฺส วิสฺสุทฺธิมาหุ
 ยํ นิสฺสันฺทิตา ตํกฺกตํ สุภาวทานา
 ปจุเจกสจุเจส ปญฺญ นิจฺฉินฺทสาติ ฯ

[๒๗๓] เต วาทกามา ปริสํ วิคฺขุห
 พาทํ ทนฺตํ มิจฺจุ อญฺญมณฺณํ
 วทนฺติ เต อญฺญสฺสันฺทิตา กโณชฺชํ
 ปสฺสํสกา มา กุสฺสตาจทานา ฯ

[๒๗๔] เต วาทกามา ปริสํ วิคฺขุหาติ เต วาทกามาติ เต
 วาทกามา วาทกฺกิกา วาทาธิปฺปายา วาทปุเรกฺขวรา วาทปริเยสํ
 จรณฺดา ฯ ปริสํ วิคฺขุหาติ ชฺชติยปริสํ พฺรหฺมณฺณปริสํ คหปติปริสํ
 สมนฺณปริสํ วิคฺขุห โฉคฺขุห อชฺชโณคฺคเหตุวา ปวิสฺสิจฺฉวาติ เต วาท-
 กามา ปริสํ วิคฺขุห ฯ

[๒๗๕] พาทํ ทนฺตํ มิจฺจุ อญฺญมณฺณนฺติ มิจฺฉิตี เทว
 ชนา เทว กถการกา เทว ภณฺฑนการกา เทว ภสฺสการกา
 เทว วิวาทการกา เทว อธิกรณการกา เทว วาทีโน เทว
 สุตฺตปาปกา เต อญฺญมณฺณํ พาทโต หีนโต นิหีนโต โอมกโต
 ตามกโต ชฺชกฺกโต ปริคฺคโต ทนฺตํ ปสฺสํนฺติ ทกฺขณฺติ โฉโลเกนฺติ
 นิชฺฌายนฺติ อุปปริกฺขณฺตํ พาทํ ทนฺตํ มิจฺจุ อญฺญมณฺณํ ฯ

[๒๗๖] วทฺหติ เต อญฺเฐสิตา กโณชฺชนฺติ อญฺญํ สํตถา
 รมฺมกฺขานํ คณํ ทิฏฺฐิํ ปฏิปทํ มคฺคํ นิสฺสิตา สณฺนิสฺสิตา อตฺถํ
 อูปคฺคา อชฺโฆสิตา อธิมุตฺตา ฯ กโณชฺชนํ อจฺจุตฺติ กตฺโห ภาณฺชนํ
 วิคฺคฺโห วิจฺจาโท เมธกํ ฯ อถวํ กโณชฺชนฺติ อโนชฺชนฺตี สํ
 กถา ฯ กโณชฺชนํ วทฺหติ กตฺถํ วทฺหติ ภาณฺชนํ วทฺหติ วิคฺคฺคํ
 วทฺหติ วิจฺจาทํ วทฺหติ เมธกํ วทฺหติ ภาณฺชนฺติ ทิปฺปนฺติ โวหฺรณฺตฺติ
 วทฺหติ เต อญฺเฐสิตา กโณชฺชนํ ฯ

[๒๗๗] ปสฺสํกามา กุสฺสตาจฺจทานาติ ปสฺสํกามาติ ปสฺสํกามา
 ปสฺสํสํตฺถิกา ปสฺสํสาธิปฺปายา ปสฺสํปุเรกฺขารวํ ปสฺสํปริเยสํ จรณฺตา ฯ
 กุสฺสตาจฺจทานาติ กุสฺสตาจฺจทา ปณฺชิตจฺจทา ชฺรฺวาทา ฌาณจฺจทา เหตุ-
 จฺจทา ตกฺขณจฺจทา การณจฺจทา จ्ञานจฺจทา สํกาย ตทฺฐิยาติ ปสฺสํ-
 กามา กุสฺสตาจฺจทานา ฯ เตนํหา ภคฺวา

เต จาทกามา ปริสํ วิคฺคฺยห

พาสํ ททฺหติ มิถุ อญฺญมมญฺญํ

วทฺหติ เต อญฺเฐสิตา กโณชฺชนํ

ปสฺสํกามา กุสฺสตาจฺจทานาติ ฯ

[๒๗๘] ยุตฺโต กถายํ ปริสํ มชฺเช

ปสฺสํมิจฺจํ วินิจฺจาติ โหติ

อปาหตฺตํ ปน มจฺจุ โหติ

นิทฺทาย โส กุปฺปติ รนฺธเมสํ ฯ

[๒๗๘] ยุตฺโต กถายํ ปริสําย มชฺเฌติ ชุตฺตियปริสําย วา
พฺรหฺมณปริสําย วา คหปติปริสําย วา สมนปริสําย วา มชฺเฌ
ชุตฺตโน กถายํ ยุตฺโต ปยุตฺโต อายุตฺโต สมายุตฺโต สมนฺปยุตฺโต
กถเณตฺตนิ ยุตฺโต กถายํ ปริสําย มชฺเฌ ฯ

[๒๗๙] ปัสสํมิจฺฉํ วินิชฺชาติ โหตฺติ ปัสสํมิจฺฉนฺตนิ ปัสสํ โภณํ
กิตฺติ วนฺณนหาริยํ อิจฺฉนฺโต สํทียนฺโต ปตฺตณฺนฺโต มีหยนฺโต
อภิชฺชปฺปนฺโต ฯ วินิชฺชาติ โหตฺติ ปุพฺพเพว สตฺตปาปา กถํกถํ วินิชฺชาติ
โหติ ชโย นุ โช เม ภวิสฺสํติ ปฺรชชโย นุ โช เม ภวิสฺสํติ
กถํ นิคฺคหํ ภวิสฺสํมิ กถํ ปฏฺฐกฺกมฺมํ ภวิสฺสํมิ กถํ วิเสสํ
ภวิสฺสํมิ กถํ ปฏฺฐวิเสสํ ภวิสฺสํมิ กถํ อาเวชียํ ภวิสฺสํมิ กถํ
นิพฺเพชียํ ภวิสฺสํมิ กถํ เณทํ ภวิสฺสํมิ กถํ มนฺนํกถํ ภวิสฺสํมิตฺติ
เอวํ ปุพฺพเพว สตฺตปาปา กถํกถํ วินิชฺชาติ โหตฺติ ปัสสํมิจฺฉํ
วินิชฺชาติ โหติ ฯ

[๒๘๐] อปาทตฺถมํ ปน มํจฺจุ โหตฺติ เย เต ปณฺหุวมํสกา
ปาริสฺสชฺชา ปาสนิกา เต อปฺพรนฺตนิ ชุตฺตปาปคํ ภณิตนฺตนิ ชุตฺตโต
อปฺพรนฺตนิ พฺยณฺชนาปคํ ภณิตนฺตนิ พฺยณฺชนโต อปฺพรนฺตนิ ชุตฺต-
พฺยณฺชนาปคํ ภณิตนฺตนิ ชุตฺตพฺยณฺชนโต อปฺพรนฺตนิ ชุตฺโต เต
ทฺฐนํโต พฺยณฺชนนฺเต ทฺฐโรมีตํ ชุตฺตพฺยณฺชนนฺเต ทฺฐนํโต ทฺฐโรมีตํ
นิกฺคหโต เต ชกโต ปฏฺฐกฺกมฺมนฺเต ทฺฐกฺกํ วิเสโส เต ชกโต
ปฏฺฐวิเสโส เต ทฺฐกฺกโฆ อาเวชียา เต ชกตา นิพฺเพชียา เต

ทุกกฐา เจโท เต ออกโต มณฑนเต ทุกกฐิ์ ทุกกฐิติ์ ทุกกฐิติ์
 ทุกกฐิติ์ ทุกกฐิติ์ ทุกกฐิติ์ ทุกกฐิติ์ ๑ อปาหตสุมิ ปน มงกุ
 โหตติ อปาหตสุมิ มงกุ โหติ ปิฬิตโต ขญญิตโต พุทธิตโต โทมนสสิโต
 โหตติ อปาหตสุมิ ปน มงกุ โหติ ๑

[๒๘๒] นินุทาย ไส่ กุบุปติ รนุขเมสัติ นินุทายาติ นินุทาย
ครหาย อกิตติยา อวณฺเณหาริกาย ฯ กุบุปตติ กุบุปติ พุยาปชฺชติ
ปติคฺคัถฺยติ โกปณฺญ โทสณฺญ อปจฺจุยณฺญ ปาตุกโรตฺติ นินุทาย
ไส่ กุบุปติ ฯ รนุขเมสัติ รนุขเมสั จิวนุขเมสั อปรนุขเมสั ขลิต-
เมสั คพิตเมสั จิวนุขเมสัติ นินุทาย ไส่ กุบุปติ รนุขเมสั ฯ
เตนาค ภาควา

ยุตุโต กถายัม ปริสาย มชฺเฌ
 ปสฺสํมิจฺจํ วินิชาติ โหติ
 อปาหตสฺมึ ปน มงฺกุ โหติ
 นินทาย โส กุปฺปติ วนฺธเมตฺถิ ฯ

[๒๘๓] ยมสู่สี่ วาทำ ปริหั้นมาหุ
 อปาหคัม ปณฺหวิมัสกา เย
 ปริเทวตี โสจติ หั้นวาโท
 อปฺจุจกา มนฺติ อณฺตุฏฺฐนาติ ฯ

[๒๙๔] ยมสูตร จาทำ ปริทั้นมาหุติ ยัม ตสูตร จาทำ ทั้น นิทั้น
ปริทั้น ปริหาบีตัม ฯ ปริปริวติ เตวมาหังสฺส เอวํ กถเณติ เอวํ ภณนติ

โส สกฺกโต ครุฑโต มานีโต ปุชฺชิตो อปฺปจฺจิตฺตา ทาภี จีวรปฺปณฺฑิต-
 ปาตเสนาสนคิถานปจฺจยเกสฺสชฺชปฏิกขารานํ อหฺมสมฺมิตฺตํ สกฺกโต
 อครุฑโต อมานีโต อปุชฺชิตอ ออปฺปจฺจิตฺตา น ทาภี จีวรปฺปณฺฑิต-
 ปาตเสนาสนคิถานปจฺจยเกสฺสชฺชปฏิกขารานนฺติ โสจติ กิตฺตมิตฺติ ปรีเทวติ
 อุตฺตมุตฺตมํ กนฺตมิตฺติ สมนมิตฺติ อปฺปชฺชตฺติ ปรีเทวติ โสจติ ฯ หัน-
 วาโทติ หันวาโท นีหันวาโท ปรีหันวาโท ปรีหามิตฺตวาโท น ปรี-
 ภูริวาโทติ ปรีเทวตฺติ โสจติ หันวาโท ฯ

[๒๘๗] อุปฺปจฺจกา มนฺตํ อมฺตฺตฺตนาตฺติ โส มํ วาเทน วาทำ
 อจฺจกา อุปฺปจฺจกา อติกกนฺโต สมนตฺตีกนฺโต วตฺติวตฺติติ เอวมฺม
 อุปฺปจฺจกา มนฺตํ ฯ อถวา มํ วาเทน วาทำ อภิกขิตฺตวา อชฺชโณตฺต-
 วิตฺตวา ปรียาทิตฺตวา มทฺทิตฺตวา จรติ จิหรติ อิริยติ วตฺตติ ปาเตติ
 ยเปติ ยาเปตฺติ เอวมฺม อุปฺปจฺจกา มนฺตํ ฯ อมฺตฺตฺตนา อจฺจติ
 วาจาปตาโป วิปฺปตาโป ตาตปโป ตาตปฺปายนา ตาตปฺปายิตฺตมฺตํ
 อุปฺปจฺจกา มนฺตํ อมฺตฺตฺตนาติ ฯ เตนหา ภคฺวา

ยมตฺตํ วาทำ ปรีหันมาหุ

อปาหติ ปณฺทิตฺตมฺมิกา เอ

ปรีเทวตฺติ โสจติ หันวาโท

อุปฺปจฺจกา มนฺตํ อมฺตฺตฺตนาตฺติ ฯ

[๒๘๘] เอเต วิวาทา สมนฺเตสุ ชาตา

เอเตสุ อุกฺขมาตินิกฺขาติ โหติ

เชตมบี ทิสฺวา วิรเม กโณชฺชํ

น หนฺนทตฺตติ ปตฺตํตาภา ฯ

[๒๘๘] เอเต วิวาทา สมนฺเสุ ชาตาคิ สมนฺนาคิ เยเกจิ
อิตฺถ พหิทฺธา ปริพฺพาสูปคฺคา ปริพฺพาสกสฺมาปนฺนา เอเต ทิฏฺฐิ-
กถา ทิฏฺฐิภินฺนทนา ทิฏฺฐิวิคฺคฺคา ทิฏฺฐิวิวาทา ทิฏฺฐิเมชฺคา สมนฺเสุ
ชาตา สมนฺชาตา นิพฺพตฺตา อภินิพฺพตฺตา ปาตุภูตาคิ เอเต วิวาทา
สมนฺเสุ ชาตา ฯ

[๒๘๙] เอเตสุ อุกฺขมาตินิมาติ โหตฺติ ชยปฺราสโย โหติ ตาภา-
ตาโก โหติ ยสํยโส โหติ นิหฺนทาปตฺตํสา โหติ สฺวทฺทกฺขํ โหติ
โสมนฺตสฺสโทมนฺตสฺส โหติ อธิจฺฉานธิจฺฉํ โหติ อนฺนุญยปฺริจฺฉํ โหติ
อุกฺขมาตินิมาติ โหติ อนฺนุโรจวิโรจ โหติ ชเยน จิตฺตํ อุกฺขมาติํ
โหติ ปฺราสเยน จิตฺตํ นิคฺขมาติํ โหติ ตาเกน จิตฺตํ อุกฺขมาติํ
โหติ อตาเกน จิตฺตํ นิคฺขมาติํ โหติ ยสฺเสน จิตฺตํ อุกฺขมาติํ โหติ
อยสฺเสน จิตฺตํ นิคฺขมาติํ โหติ ปตฺตํยส จิตฺตํ อุกฺขมาติํ โหติ
นิหฺนทาย จิตฺตํ นิคฺขมาติํ โหติ สฺสฺวเนน จิตฺตํ อุกฺขมาติํ โหติ
ทฺทกฺขเนน จิตฺตํ นิคฺขมาติํ โหติ โสมนฺตสฺสเนน จิตฺตํ อุกฺขมาติํ
โหติ โทมนฺตสฺสเนน จิตฺตํ นิคฺขมาติํ โหติ อุนฺนุณฺตียา จิตฺตํ
อุกฺขมาติํ โหติ โอณฺตียา จิตฺตํ นิคฺขมาติํ โหตฺติ เอเตสุ
อุกฺขมาตินิมาติ โหติ ฯ

[๒๙๐] เชตมบี ทิสฺวา วิรเม กโณชฺชนฺติ เชตมบี ทิสฺวาจิ

เขตฺ ฌาถนํ ทัสฺสวา ปสฺสํติตฺวา ตฺถยิตฺวา ติริยิตฺวา ฌิภาวยิตฺวา
 วิภูตํ กตฺวา ทัชฺชํกตฺเทสํ ทัชฺชํภณฺทเนสํ ทัชฺชํวิภุคฺคฺเทสํ ทัชฺชํจิวิวาเทสํ
 ทัชฺชํเมธเคสฺสํติ เอตมฺปิ ทัสฺสวา ฯ วิรเม กโถชฺชนฺติ กโถชฺชํ ธุจฺจติ
 กตโห ภณฺทเน วิภุคฺคโห จิวิาท ฌเมทํ ฯ อถวา กโถชฺชนฺติ
 อนชฺชนฺตํ ตํ กตา ฯ กโถชฺชํ น กเรยฺย กตํ น กเรยฺย
 ภณฺทเน น กเรยฺย วิภุคฺคํ น กเรยฺย จิวิาทํ น กเรยฺย ฌเมทํ
 น กเรยฺย กตฺถภณฺทเน วิภุคฺคห จิวิาท ฌเมทํ ปชฺเหยยฺย จินฺนํเทยฺย
 พุณฺณตํกเรยฺย อนภาวญฺจเมยฺย ฯ กตฺถภณฺทเน วิภุคฺคห จิวิาท ฌเมทวา
 อารโต อสฺสํ วิรโต ปฏฺธิวิรโต นิภฺรณฺโต นิสฺสํญฺโซ จิปรํมุตฺโต
 วิสฺสณฺณมุตฺโต ฌมฺริยาทิกเตน เจตฺถา วิหเรยฺยาติ เอตมฺปิ ทัสฺสวา
 วิรเม กโถชฺชํ ฯ

[๒๘๒] น หนฺนเวทตฺถกฺคํ ปสฺสํตภาวํ ปสฺสํตภาวา อญฺโฆ อตฺโถ
 นตฺติ อตฺถตฺถโก วา ปรรตฺถโก วา อุกฺกตฺถโก วา ทัชฺชํจมฺมโก
 วา อตฺถโก สํมปรายโก วา อตฺถโก อตฺถกานํ วา อตฺถโก คมฺภโร
 วา อตฺถโก คุพฺโห วา อตฺถโก ปฏฺธิจฺจนฺโห วา อตฺถโก ฌเย
 วา อตฺถโก นีโตะ วา อตฺถโก อนวชฺโส วา อตฺถโก นิฏฺธิเตโส
 วา อตฺถโก โวทาโน วา อตฺถโก ปรรมตฺถโก วา อตฺถโก นตฺติ น
 สํวิชฺชติ นุปตฺตํกตฺติ น หนฺนเวทตฺถกฺคํ ปสฺสํตภาวา ฯ เตนาห ภควา

เอเต จิวิาทา สํมณฺโส ชาทา

เอเตสํ อุกฺกตฺถกฺคานิชาติ โหติ

เขตมฺหี ทิสฺวา วิรเม กโธชํ

น หนฺนทตฺตคฺคิ ปตฺตํตาภาติ ฯ

[๒๘๓] ปตฺตํโต วา ปน ตตฺถ โหติ

อภฺชาย วาท์ ปริสําย มชฺเ

โส หตฺถติ อุนฺณมตฺตจฺจ เตน

ปฺปฺปยุย ตมตฺถํ ยถามโน อหุ ฯ

[๒๘๔] ปตฺตํโต วา ปน ตตฺถ โหตฺติ ตตฺถาติ สํกาย
ทิจฺฉิยา สํกาย ขนฺติยา สํกาย รุจิยา สํกาย ตทฺธิยา ปตฺตํโต
โณมิโต กิตฺติโต วณฺณโต โหตฺติ ปตฺตํโต วา ปน ตตฺถ โหติ ฯ

[๒๘๕] อภฺชาย วาท์ ปริสําย มชฺเติ ขตฺติยปริสําย วา
พฺรหฺมณปริสําย วา คหปติปริสําย วา สมนปริสําย วา มชฺเ
อตฺตโน วาท์ อภฺชาย อัจฺฉิตฺตวา อนฺวาทํ อภฺชาย อัจฺฉิตฺตวา
กมฺภยิตฺตวา พฺรหฺมยิตฺตวา ทปฺปิตฺตวา ไชยยิตฺตวา โฉหริตฺตวา ปริคฺ
คณฺหิตฺตวาติ อภฺชาย วาท์ ปริสําย มชฺเ ฯ

[๒๘๖] โส หตฺถติ อุนฺณมตฺตจฺจ เตนาคิ โส เตน ชยตฺถเนน
คฺคฺชโส โหติ หฺชโส ปหฺชโส อตฺตมโน ปริปฺปณฺณสํกปโป ฯ
อถวา ทนฺตวิทํสํ หตฺมาโนติ โส หตฺถติ ฯ อุนฺณมตฺตจฺจ
เตนาคิ โส เตน ชยตฺถเนน อุนฺณโต โหติ อุนฺณโม อโ
สํปคฺคาโห เกตฺตมฺยตา จิตฺตสฺสาติ โส หตฺถติ อุนฺณมตฺตจฺจ
เตน ฯ

[๒๘๗] ปญฺญํ ตมตฺถํ ยถามโน อหฺมโน ตํ ชยตฺถํ ปญฺญํ
 ปาปฺนิทฺวา อธิคฺชนฺทฺวา วิญฺญิตฺวา ปฏฺฐิตฺวา ๑ ยถามโน อหฺมโน
 ยถามโน อหฺมโน ยถาจิตฺโต อหฺมโน ยถาสังกฺกมฺโป อหฺมโน ยถาวิญฺญาโน
 อหฺมโน ปญฺญํ ตมตฺถํ ยถามโน อหฺมโน ๑ เทนาห ภควา

ปสฺสํสํสํ ภา ปน ตตฺถ โหติ

อภฺยาย วาที ปริสํสํ มชฺเช

โส หสฺสํสํ อหฺมโนมตฺตํ เตน

ปญฺญํ ตมตฺถํ ยถามโน อหฺมโน ๑

[๒๘๘] ยา อหฺมโน สํสํสํ วิฆาตญฺมิ

มานาติมานํ วทเต ปเนโส

เอตมฺปิ ทิสฺวา น วิวาทเยถ

น หิ เตน สํสํสํ ภูตฺตา วทนฺติ ๑

[๒๘๙] ยา อหฺมโน สํสํสํ วิฆาตญฺมิตฺติ ยา อหฺมโน อหฺมโน
 อโห สํ
 อหฺมโนมตฺตํ ปิณฺณญฺมิ อหฺมโนมตฺตํ อหฺมโนมตฺตํ อหฺมโนมตฺตํ
 อหฺมโนมตฺตํ สํ
 อหฺมโนมตฺตํ สํ

[๓๐๐] มานาติมานํ วทเต ปเนโสติ โส ปุคฺคโต มานญฺ
 วทติ อติมานญฺ วทตฺติ มานาติมานํ วทเต ปเนโส ๑

[๓๐๑] เอตมฺปิ ทิสฺวา น วิวาทเยถาติ เอตํ อาทนํ ทิสฺวา
 ปสฺสํ
 ปสฺสํ

๒๐๘ สุตตบถปิฎก อรรถกถาสุตต มหานิทเทโส [๓๐๒]

ทิวชิจาณนเสนุ ทิวชิจิคุคเสนุ ทิวชิจิวิวาเสนุ ทิวชิเมชเสนุติ เอตมฺปิ
ทิสฺวา ๑ น วิวาทเขตติ น กถํ กเรยฺย น ภณฺชนํ กเรยฺย
น วิคุคํ กเรยฺย น วิวาทํ กเรยฺย น เมชํ กเรยฺย กถ-
ภณฺชนํ วิคุคํ วิวาท เมชํ ปชฺเหยยฺย วิโนทเยยฺย พฺยนฺตํ กเรยฺย อน-
ภาวญฺจเมยฺย ๑ กถภณฺชนํ วิคุคํ วิวาท เมชกา อารโต อสฺส
วิโรโต ปฏิวิโรโต นิทฺทเนโต นิสฺสํวโร วิปฺปมฺพุโต วิสฺสณฺพุโต
วิมฺบิยาทิกเตน เจตสา วิหเรยฺยาคิ เอตมฺปิ ทิสฺวา น วิวาทเขต ๑

[๓๐๒] น हि तेन สํกฺขี กุสฺสตา วทณฺตํติ กุสฺสตาติ ये
เต ชนฺธกุสฺสตา ชาติกุสฺสตา อายตฺนกุสฺสตา ปฏิจฺจุสมฺปฺปาตกุสฺสตา สติ-
ปฺปจฺจํกุสฺสตา สํมมฺปฺปชานกุสฺสตา อิทฺธิปฺปาตกุสฺสตา อินฺทฺริยกุสฺสตา
พลกุสฺสตา โพชฺฌนกุสฺสตา มคฺคกุสฺสตา ผลกุสฺสตา นิพฺพานกุสฺสตา เต
กุสฺสตา ทิวชิจิตฺถเนน ทิวชิจาณนเนน ทิวชิจิคุคเนน ทิวชิจิวิวาเทน
ทิวชิเมชเคน สํกฺขี วิสํกฺขี ปริสํกฺขี มุคฺคํ วิมฺมุคฺคํ ปริมฺมุคฺคํ น
วทณฺติ น กถณฺติ น ภณฺณติ น ทํปยณฺติ น โวหฺรณฺตํติ น
हि तेन สํกฺขี กุสฺสตา วทณฺติ ๑ เตนํหา ภคฺวา

ยา ชฺชณฺณตํ สํสํสํ วิฆาตญฺมิ

มานาติमानํ วทเต ปเนโส

เอตมฺปิ ทิสฺวา น วิวาทเขต

น हि तेन สํกฺขี กุสฺสตา วทณฺตํติ ๑

[៣០៣] ឥន្ទ យោ រាជ្យាយ បុត្រ
 ឧភិក្ខុមេតិ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ
 យេវេ តេ ពេន បេតិ ឥន្ទ
 បុព្វេ អត្ថំ យតិ មុនា ។

[៣០៤] ឥន្ទ យោ រាជ្យាយ បុត្រ ឥន្ទ ឥន្ទ ឥន្ទ ឥន្ទ
 ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ។ រាជ្យាយ បុត្រ
 រាជ្យាយ រាជ្យាយ រាជ្យាយ បុត្រ បុត្រ បុត្រ បុត្រ បុត្រ
 ឧភិក្ខុមេតិ ឥន្ទ យោ រាជ្យាយ បុត្រ ។

[៣០៥] ឧភិក្ខុមេតិ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ តេ កុស្តុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ
 ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ
 ប្បិស្សនិក្ខន្ធ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ
 ឧភិក្ខុមេតិ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ ។

[៣០៦] យេវេ តេ ពេន បេតិ ឥន្ទ យោ តេ ឧភិក្ខុមេតិ
 ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ
 ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ
 ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ។

[៣០៧] បុព្វេ អត្ថំ យតិ មុនា បុព្វេ អត្ថំ យតិ មុនា
 យេ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ ឧភិក្ខុមេតិ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ
 យេ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ អត្ថំ
 ឧភិក្ខុមេតិ ប្បិស្សនិក្ខន្ធ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ឧភិក្ខុមេតិ ។

ยทิตฺตํ ยุชฌายาติ ยทิตฺตํ ยุตฺตคฺคทาย กถหคฺคทาย ภณฺทคฺคทาย
 วิคฺคหคฺคทาย วิจวาทคฺคทาย เมธคฺคทายาติ ปุพฺพเพว นตฺถิ ยทิตฺตํ
 ยุชฌาย ๑ เตนหาท ภคฺควา

สุโร ยถา ราชชทาย ปุญฺโส
 อภิกษฺชเมติ ปฏิสฺสรมิจฺฉํ
 เยเนว โส เตน ปเลหิ สุร
 ปุพฺพเพว นตฺถิ ยทิตฺตํ ยุชฌายาติ ๑

[๓๐๘] เย ทิฏฺฐิสิมฺมุคฺคยฺห วิจวาทยนฺติ
 อิทเมว สจฺจนฺติ จ วาทยนฺติ
 เต ตวํ วทสฺสํ น หิ เตช อตฺถิ
 วาทมฺหิ ชาเต ปฏิสฺสเนนิกคฺคตา ๑

[๓๐๘] เย ทิฏฺฐิสิมฺมุคฺคยฺห วิจวาทยนฺตํติ เย ทวาสฺสญฺชียา ทิฏฺฐิ-
 คตานํ อญฺเฏตฺรณญฺเฏตฺรํ ทิฏฺฐิสิคํ คเหตฺวา อุกฺคหิตฺวา คณฺเหิตฺวา
 ปรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา วิจวาทยนฺติ กถํ กโรนฺติ ภณฺทํ
 กโรนฺติ วิคฺคหํ กโรนฺติ วิจวาทํ กโรนฺติ เมธํ กโรนฺติ น ตวํ
 อิมํ ชมฺมวินยํ อาชานาสิ อหํ อิมํ ชมฺมวินยํ อาชานามิ ก็ ตวํ
 อิมํ ชมฺมวินยํ อาชานิสฺสํสิ มิจฺฉาปฏิปนฺโน ตวมสฺสิ อหมสฺมิ
 สฺมมาปฏิปนฺโน สหิตมฺเม อสฺหิตนฺเต ปุเร วจฺนํ ปจฺฉา อวจ
 ปจฺฉา วจฺนํ ปุเร อวจ อธิจฺฉินฺนนฺเต วิปฺราวตฺตํ ชาโรปฺปโต
 เต วาโท นิคฺคหิตฺตํ จร วาทปฺปโมกฺขาย นินฺนเพเชหิ วา

คตฺวานิ ปหฺนํวํ สํมุจฺจนํวํ วุปฺสํวํ ปฏิปฺปสฺสํวํ อภพฺพป-
ปคฺคิกานิ ฌาณคฺคิกานิ ททฺธํวํ เต ทิฏฺฐํวํ ทิฏฺฐํวํ อวิรฺชฺชํวํ
อชฺชํวํ อปฺปวิหคฺคํวํ อปฺปวิหคฺคํวํ ทิฏฺฐํวํ ทิฏฺฐํวํ
อวิรฺชฺชํวํ ฯ

[๓๓๕] เตสุ ทฺวํ กิํ ตเถโก ปฐฺวํ เตสุ อรหํเตสุ ชฺฌาณํ
กิํ ตเถโก ปฏิสฺสํวํ ปฏิปฺปสฺสํวํ ปฏิปฺปสฺสํวํ ปฏิปฺปสฺสํวํ
เตสุ ทฺวํ กิํ
ตเถโก ปฐฺวํ ฯ

[๓๓๖] เยสํ นตฺถิ ปรมุคฺคํวํ เยสํ อรหํเตสุ ชฺฌาณํ
อิทํ ปรมํ อคฺคํ เตสุ วิเตสุ ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวณฺณํ คหิตํ
ปรมํวํ อชฺชํวํ อชฺชํวํ อชฺชํวํ นตฺถิ น สํวิชฺชติ นปตฺตํวํ ปหฺนํ
สํมุจฺจนํ วุปฺสํวํ ปฏิปฺปสฺสํวํ อภพฺพปคฺคิกานิ ฌาณคฺคิกานิ
ททฺธํวํ เยสํ นตฺถิ ปรมุคฺคํวํ ฯ เตนํว ภาวํ

วิเตนิกคฺคํวํ ปน เย จรํว

ทิฏฺฐํวํ ทิฏฺฐํวํ อวิรฺชฺชํวํ

เตสุ ทฺวํ กิํ ตเถโก ปฐฺวํ

เยสํ นตฺถิ ปรมุคฺคํวํ ฯ

[๓๓๗] อถ ทฺวํ ปวิตกฺกํวํ

มณฺสา ทิฏฺฐิกคฺคานิ จินฺตยํวํ

โธเนน ยํ สํมาคฺคํ

น หิ ทฺวํ สกฺขํวํ สํปยาตเว ฯ

[๓๓๘] อถ ตวํ ปวิตกุกมามาติ อถาติ ปทสฺสนฺธิ ปทสฺสํคฺโค
 ปทปาริวิริ อภฺวธมฺวาโย พฺยณฺชนสฺสิตฺตฺวา ปทานุพฺพุทฺตาเมตํ
 อถาติ ฯ ปวิตกุกมามาติ ตกุกนฺโต วิตกุกนฺโต สํกปฺปนฺโต
 ชโย นุ โห เม ภวิสฺสํติ ปราชโย นุ โห เม ภวิสฺสํติ กถํ
 นิคฺคหํ ภวิสฺสํติ กถํ ปฏิกุกมมํ ภวิสฺสํติ กถํ วิสฺสํ ภวิสฺสํติ
 กถํ ปฏฺวิสฺสํ ภวิสฺสํติ กถํ ชาเวรียํ ภวิสฺสํติ กถํ นิพฺเพรีย
 ภวิสฺสํติ กถํ เถทํ ภวิสฺสํติ กถํ มณฺฑลํ ภวิสฺสํติ เถว
 ตกุกนฺโต วิตกุกนฺโต สํกปฺปนฺโต อากโตสฺสํ อฺปาคโตสฺสํ สํปฺตโตสฺสํ
 มยา สํทฺธิ สํมาคโคสฺสํติ อถ ตวํ ปวิตกุกมามา ฯ

[๓๓๙] มนสา ทิฏฺฐิคฺคทานิ จินฺตยฺนฺโตติ มโนติ ยํ จิตฺตํ
 มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑริ มโน มนายตฺนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ
 วิญฺญาณกฺขนฺโต ตชฺชา มโนวิญฺญาณชาตุ ฯ จิตฺเตน ทิฏฺฐิ-
 คฺคทานิ จินฺตยฺนฺโต วิจินฺตยฺนฺโต สํสํโต โถโกติ วา อสํสํโต
 โถโกติ วา ฯ เป ฯ เมว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมวณฺนาติ
 วาติ มนสา ทิฏฺฐิคฺคทานิ จินฺตยฺนฺโต ฯ

[๓๔๐] โธเนน ยุกํ สํมาคมา น หิ ตวํ สํกฺขสฺสํ สํปฺปายาตเวติ
 โธนา อฺจุจฺติ ปณฺญา ยา ปณฺญา ปชานนา ฯ เป ฯ อโมโห
 ธมฺมวิจโย สํมาทิฏฺฐิ ฯ กิการณา โธนา อฺจุจฺติ ปณฺญา ฯ ตาย
 ปณฺญาย กายทฺจุจฺริตํ รุตฺตญฺจ โธตฺตญฺจ สํสํโรตฺตญฺจ นิตฺตโรตฺตญฺจ
 ฯ เป ฯ สํพฺพาอฺสํสํสํสํสํสํสํ รุตา จ โธตา จ สํสํโรตา จ

นิทโรตา จ ๑ ๑ อถวา สมนาทิฏฐิยา มิจุณาติฏฐิ รุตา จ
 โรตา จ สมนโรตา จ นิทโรตา จ ๑ ๑ เป ๑ สมนาวิมุตติยา
 มิจุณาวิมุตติ รุตา จ โรตา จ สมนโรตา จ นิทโรตา จ ๑
 อถวา อริเยน อฏฐังกิเกน มคฺเคน สพุเพ อฏฐตา สพุเพ
 ทุจฺจริตา สพุเพ ทวธา สพุเพ ปริพาหา สพุเพ สมนตาปา
 สพุพาทุสธามิสังขารธา รุตา จ โรตา จ สมนโรตา จ นิทโรตา
 จ ๑ ๑ ภควา อิมะหิ โชนเยเยหิ ธมฺเมหิ อูปะโค สมนูปะโค
 อูปะโค สมนูปะโค อูปะนโน สมนูปะนโน สมนุนาคโค คตฺมา
 ภควา โชน ๑ ๑ ส ๑ รุตราโค รุตาปโป รุตติเตโส รุตปริพาหิติ
 โชน ๑ ๑ โชนน ยุกํ สมากมา น หิ ๑ ๑ สฏฐสฺส สมนุปัตตเวติ
 ปสฺสโร ปริพฺพชาโก นนฺตปฏฺฐิโถ โชนน พุทฺธะน ภควตา สทฺธิ
 ยุกํ สมากมา สมากนุตฺวา ยุกคฺคาหํ คณฺหิตุํ สากจฺเจตุํ สตฺถมิตฺตุ
 สากจฺณํ สมากปชฺชิตฺตุ ๑ ๑ คํ กิสฺส เหตุ ๑ ๑ ปสฺสโร ปริพฺพชาโก หิโน
 นิหิโน โอมโก ตามโก ชตุฏโก ปริตุโถ ๑ ๑ ส หิ ภควา อคฺโค
 จ ๑ ๑ ส ๑ จิเสฏฺโฐ จ ๑ ๑ ปาโมกฺโข จ ๑ ๑ ปวโร จ ๑ ๑ ยถา
 ส ๑ ๑ นนฺตปฏฺฐิโถ มคฺเคน มาตงฺเกน สทฺธิ ยุกํ สมากมา สมาก
 นุตฺวา ยุกคฺคาหํ คณฺหิตุํ ยถา โกฏฐโก นนฺตปฏฺฐิโถ ส ๑ ๑
 มิสฺสวณฺณา สทฺธิ ยุกํ สมากมา สมากนุตฺวา ยุกคฺคาหํ คณฺหิตุํ
 ยถา วจฺจโก ตรฺจนโก เชนฺนโก นนฺตปฏฺฐิโถ อุตฺถะน พตฺตกุกฺกุณา
 สทฺธิ ยุกํ สมากมา สมากนุตฺวา ยุกคฺคาหํ คณฺหิตุํ ยถา ชงฺโก

นปฺปฏฺฐิโถ กรุเพณ เวณเตยฺเยน ตํทฺธิ ยุกํ สํมาคมา สํมาคนฺตุวา
 ยุกคฺคาคํ คณฺหิตุํ ยถา จณฺหาโถ นปฺปฏฺฐิโถ รณฺณา จกฺก-
 วตฺตินา ตํทฺธิ ยุกํ สํมาคมา สํมาคนฺตุวา ยุกคฺคาคํ คณฺหิตุํ ยถา
 ปัสฺสัปปิสาโก นปฺปฏฺฐิโถ อีนฺนุเทณ เทวรณฺณา ตํทฺธิ ยุกํ สํมาคมา
 สํมาคนฺตุวา ยุกคฺคาคํ คณฺหิตุํ เหวเมว ปสฺสูโร ปริพฺพาสโก
 นปฺปฏฺฐิโถ โชเนน พุกฺกเชน ภกฺกตา ตํทฺธิ ยุกํ สํมาคมา สํมา-
 คนฺตุวา ยุกคฺคาคํ คณฺหิตุํ สํกจฺเจตฺตุํ สํกจฺเจตฺตุํ สํกจฺจํ สํมา-
 ปชฺชิตฺตุํ ฯ ตํ กิณฺโณ เหตุ ฯ ปสฺสูโร ปริพฺพาสโก หีนปณฺโณ
 นีหีนปณฺโณ โอมกปณฺโณ ตามกปณฺโณ ชคฺคกปณฺโณ ปริตฺต-
 ปณฺโณ ฯ โส หิ ภกฺวา มหาปณฺโณ ปุณฺณปณฺโณ หาสปณฺโณ
 ชวนปณฺโณ ติกฺขปณฺโณ นิพฺเพชฺชกปณฺโณ ปณฺณวปฺปเกทกฺกสฺโถ
 ปภินฺนนาโณ อธิคตปณฺณสํภีโถ จคฺคเวสฺสารชฺชปฺปคฺคโต ทสฺสพถธารี
 ปุริสาธโก ปุริสธโก ปุริสธนาโค ปุริสธชณฺโณ ปุริสธชโรยฺห
 อนนฺตนาโณ อนนฺตเตสโธ อนนฺตยโส อทฺธโช มหคฺคชโน ธนฺวา
 เนตา วิเนตา อนฺเนตา สณฺณวเปตา นิชฺชวเปตา เปกฺกชตา
 ปสฺสาเรตา ฯ โส หิ ภกฺวา อนุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อปฺปนาเทตา
 อสฺสวชาตสฺส มคฺคสฺส สณฺณวเนตา อนนฺตวชาตสฺส มคฺคสฺส อกฺกชตา
 มคฺคกณฺณ มคฺคกวิฑฺฐ มคฺคโกวิโท ฯ มคฺคานฺนคา จ ปนฺนสฺส เอตฺรหิ
 ธาวกา วิหฺรหฺติ ปจฺจวา สมนฺนวคตา ฯ โส หิ ภกฺวา ชานํ
 ชานาติ ปสฺสํ ปสฺสตี จกฺกชฺชโถ ฌานชฺชโถ ชมนฺนชฺชโถ พุทฺธชฺชโถ

วตฺตุนฺติ ฯ พุทฺธฌานํ เทวมนุสฺसानํ ปณฺณํ ฌริตฺวา อภิภวิตฺวา
 ติฏฺฐติ ฯ เยวํ เต ชตฺติยปณฺธิตา พุราหุมนปณฺธิตา คหปติ-
 ปณฺธิตา สมนฺตปณฺธิตา นิปฺปณา กตปรปฺปวาทา วาตเวธิรฺรฺพา
 ไวภินฺทนฺตา มณฺเฑ จรฺนฺติ ปณฺณาคเตน ทิฏฺฐิจิตฺตานิ เต ปณฺหํ
 อภิสํขริตฺวา อภิสํขริตฺวา ตถาคตํ อปฺสํกมิตฺวา ปุจฺจนฺติ* ฯ
 กถิตา จ วิสฺสฺสिता จ เต ปณฺหา ภกฺวตา โหนฺติ นิตฺทิฏฺฐ-
 การณา อปฺกฺขิตฺตกา จ ฯ เต ภกฺวโต สมนฺปชฺชนฺติ ฯ อถ ไช
 ภกฺวา ตตฺถ อติโรจติ ยทิกํ ปณฺณายาติ โชนฺน ยุกํ สมากมา
 น ทิ ตฺวํ สกฺขสฺส สมนฺปยาตเว ฯ เตนาห ภกฺวา

อถ ตฺวํ ปวิตกฺกมามา

มณฺธํ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ จินฺตยนฺโต

โชนฺน ยุกํ สมากมา

น ทิ ตฺวํ สกฺขสฺส สมนฺปยาตเวติ ฯ

อชฺฐโม ปฐมุตฺตนิทฺเทโส นิฏฺฐิโต ฯ

* บ. เอตฺตุนฺนเร กุหฺรฺรณํ จ ปฏิจฺจนฺนณํ จาติ อคฺคิ ฯ

นวม มาคนุทียสุตตนิทเทโส

[๓๒๑] ทิสฺวาน ตณฺหํ อรติญฺจ รากํ
นาโหสี ฉนฺโท อปฺปี เมถุนสฺมิมิ
กิเมวิทํ มุตฺตกกริสาปฺปณฺณํ
ปาทาปฺปี นํ สมนุสฺสิตุํ น อิจฺเญ ๑

[๓๒๒] ทิสฺวาน ตณฺหํ อรติญฺจ รากํ นาโหสี ฉนฺโท อปฺปี
เมถุนสฺมิมินฺติ ตณฺหญฺจ อรติญฺจ รากญฺจ มารชิตฺวา ทิสฺวา ปสฺสิตฺวา
เมถุนสมฺเม ฉนฺโท วา วาโค วา เปมํ วา นาโหสฺสตี ทิสฺวาน
ตณฺหํ อรติญฺจ รากํ นาโหสี ฉนฺโท อปฺปี เมถุนสฺมิมิ ๑

[๓๒๓] กิเมวิทํ มุตฺตกกริสาปฺปณฺณํ ปาทาปฺปี นํ สมนุสฺสิตุํ น
อิจฺเญติ กิเมวิทํ สรรี มุตฺตปฺปณฺณํ กริสาปฺปณฺณํ เสမฺหปฺปณฺณํ รุจฺริ-
ปฺปณฺณํ อฏฺฐังคังชาฏฺฐํ นหารุสฺสํพฺพนํ รุจฺริมฺสํวเตปนํ จมฺมมาจินฺทฺธิ
ฉนฺดฺยา ปฏฺฐิจฺฉนฺนํ ฉิทฺทาทฉิทฺทํ อุกฺขมฺริ ปคฺขมฺริ กิมิสงฺฆนินฺเตวติ
นํ นานากถิมถปริปฺปวํ ปาเทน อกฺกมิตุํ น อิจฺเญยฺยํ กุโต ปน สํวาโส
วา สํมาคโม วาติ กิเมวิทํ มุตฺตกกริสาปฺปณฺณํ ปาทาปฺปี นํ สมนุสฺสิตุํ
น อิจฺเญ ๑ เตนนาห ภคฺวา

ทิสฺวาน ตณฺหํ อรติญฺจ รากํ
นาโหสี ฉนฺโท อปฺปี เมถุนสฺมิมิ

๑ จมฺมมาจินฺทฺธิ ปาไซ ๑

กิเมวิทํ มุคฺคตกรัสนฺนุณฺ

ปาทามิ นํ สํมุสฺสํคํ น อิจฺเจติ ฯ

[๓๒๔] เอตาทิสฺสญฺเจ รตนํ น อิจฺเจติ

นาริ นรินฺเทหิ พหุหิ ปตฺตติ

ทิจฺจํคํ สํสวตานุสฺสํคํ

ภวฺยปตฺตติญฺจ วเทสํ กิํทิสํ ฯ

[๓๒๕] อิทํ วทามํติ น คสฺสํ โหติ (มาคนุทียาติ ภควา)

ธมฺเมสํ นิจฺเจยฺย สํมุคฺคหิตํ

ปสฺสํสญฺจ ทิจฺจํสํ อหุคฺคหยา

อชฺชตฺตคฺคณฺตี ปจฺฉิํ อทฺธํสํ ฯ

[๓๒๖] อิทํ วทามํติ น คสฺสํ โหติติ อิทํ วทามํติ อิทํ วทามิ

เอตํ วทามิ เอตฺตํคํ วทามิ เอตฺตาวตฺตา วทาม อิทํ ทิจฺจํคํ วทามิ

สํสฺสํโต โสโกติ วา ฯ เป ฯ แว โหติ น น โหติ ตถาคโต

ปรมฺมมรณาติ วาติ ฯ น คสฺสํ โหติติ น มยฺหํ โหติติ อิทํ

วทามํติ น คสฺสํ โหติ ฯ มาคนุทียาติ ภควา ตํ พุราหุณฺ

นาเมน ธาตฺตํติ ฯ ภควาติ คารวาทิจฺฉนํ ฯ เป ฯ สจฺจํคํ ปณฺณตฺตํ

ยทิตํ ภควาติ มาคนุทียาติ ภควา ฯ

[๓๒๗] ธมฺเมสํ นิจฺเจยฺย สํมุคฺคหิตํติ ธมฺเมสฺสํติ ทฺวาสจฺจํ

ทิจฺจํคํเตสํ ฯ นิจฺเจยฺยาติ นิจฺฉินฺทฺวา วินิจฺฉินฺทฺวา วิจฺฉินฺทฺวา ปวิจฺ

ฉินฺทฺวา ตฺถยิตฺวา ติริยิตฺวา วิภาวียิตฺวา วิภฺตํ กตฺวา โอชฺชํคํ

วิธคฺคาโห วรคฺคาโห โกฏฐาสคฺคาโห อจฺจุยคฺคาโห สมฺจุยคฺคาโห
 อิทํ สจฺจํ ตจฺจํ ตถํ ภูตํ ยถาวํ อภิปรตฺตติ คหิตํ ปรามณฺญํ
 อภินิวิฏฺฐํ อชฺโณตฺตํ อธิมุตฺตํ นตฺถิ น สวิชฺชติ นุปตฺตพฺภติ
 ปหีนํ สมุจฺฉินฺนํ ฐปฺสเนตฺตํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อภพฺพปฺปตฺติกํ ฌาณคฺคินา
 ททฺธมนฺติ ธมฺเมตฺสํ นิจุเจยฺย สมุคฺคหิตํ ฯ

[๓๒๘] ปสฺสณฺจ ทิฏฺฐิํสฺส อนุคฺคหยาติ ทิฏฺฐิํสฺส อาทฺถนํ ปสฺสณฺโต
 ทิฏฺฐิโย น คณฺหามิ น ปรามสํมิ น อภินิวิสํมิ อถวา น
 คณฺหิตพฺพา น ปรามสิตพฺพา น อภินิวิสิตพฺพาติ เถวมฺมี ปสฺสณฺจ
 ทิฏฺฐิํสฺส อนุคฺคหยา ฯ อถวา สสฺสโต โลโก อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺเฒนฺติ ทิฏฺฐิํคตเมตฺตํ ทิฏฺฐิํคหนํ ทิฏฺฐิํคนฺตาโร ทิฏฺฐิํจิตฺตํ
 ทิฏฺฐิํจิตฺตํทิตฺตํ ทิฏฺฐิํสฺสณฺโณชฺชนํ สทฺธกฺขํ สวิชฺชาตํ สอฺปายาสํ สปริพาหํ
 น นิพฺพิธาย น วิราคาย น นิโรธาย น อฺปสํมาย น อภินฺณาย
 น สมนฺโพรธาย น นิพฺพานาย สํวตฺตตฺติ ทิฏฺฐิํสฺส อาทฺถนํ ปสฺสณฺโต
 ทิฏฺฐิโย น คณฺหามิ น ปรามสํมิ น อภินิวิสํมิ อถวา น
 คณฺหิตพฺพา น ปรามสิตพฺพา น อภินิวิสิตพฺพาติ เถวมฺมี ปสฺสณฺจ
 ทิฏฺฐิํสฺส อนุคฺคหยา ฯ อสฺสโต โลโก อนนฺตวา โลโก อนนฺตวา
 โลโก ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรํ โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณฺนา น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา โหติ จ น จ
 โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณฺนา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฒนฺติ ทิฏฺฐิํคตเมตฺตํ ทิฏฺฐิํคหนํ

ทิจฺจิกนฺตาโร ทิจฺจิวิสฺสุกายิกํ ทิจฺจิวិပฺพนทิตํ ทิจฺจิสฺสญฺโญชนํ สทฺถุขํ
 สทฺธิมาคํ สอฺปายาสํ สปริพาหํ น นินฺนุพิธาย น วิราคาย น นิโรธาย
 น อฺปสฺสมาย น อภินฺนุณาย น สมนฺโพรธาย น นินฺนุพฺพานาย สํวตฺตคฺคิตฺติ
 ทิจฺจัสฺสํ อาทกฺกํ ปรสฺสํนฺโต ทิจฺจิสฺสํ น คณฺหามิ น ปรามสฺสามิ
 น อภินฺนวิสฺสามิ อถวา น คณฺหิตพฺพหา น ปรามสฺสิตพฺพหา น
 อภินฺนวิสฺสิตพฺพหาติ เอวมนฺนํ ปรสฺสํนฺจ ทิจฺจัสฺสํ อหฺนุกฺกหา ។ อถวา
 อิมํ ทิจฺจิสฺสํ เอวํคหิตา เอวํปรามญฺจํ เอวํคคฺคิภา ภวฺนฺติ เอวํ
 อภิสฺสํปฺรายาติ ทิจฺจัสฺสํ อาทกฺกํ ปรสฺสํนฺโต ทิจฺจิสฺสํ น คณฺหามิ น
 ปรามสฺสามิ น อภินฺนวิสฺสามิ อถวา น คณฺหิตพฺพหา น ปรามสฺสิตพฺพหา
 น อภินฺนวิสฺสิตพฺพหาติ เอวมนฺนํ ปรสฺสํนฺจ ทิจฺจัสฺสํ อหฺนุกฺกหา ។ อถวา
 อิมํ ทิจฺจิสฺสํ นินฺนุสํวตฺตคฺคิภา คิรฺรจฺฉานโยนิสํวตฺตคฺคิภา มิตฺติคฺคิวิธย-
 สํวตฺตคฺคิภาติ ทิจฺจัสฺสํ อาทกฺกํ ปรสฺสํนฺโต ทิจฺจิสฺสํ น คณฺหามิ น
 ปรามสฺสามิ น อภินฺนวิสฺสามิ อถวา น คณฺหิตพฺพหา น ปรามสฺสิตพฺพหา
 น อภินฺนวิสฺสิตพฺพหาติ เอวมนฺนํ ปรสฺสํนฺจ ทิจฺจัสฺสํ อหฺนุกฺกหา ។ อถวา
 อิมํ ทิจฺจิสฺสํ อหฺนิจฺจา สํวตฺตา ปฏฺฐิจฺจสฺสํปฺปนฺนา ชยธมฺมา วยธมฺมา
 วิราคธมฺมา นิโรธธมฺมาติ ทิจฺจัสฺสํ อาทกฺกํ ปรสฺสํนฺโต ทิจฺจิสฺสํ น
 คณฺหามิ น ปรามสฺสามิ น อภินฺนวิสฺสามิ อถวา น คณฺหิตพฺพหา น
 ปรามสฺสิตพฺพหา น อภินฺนวิสฺสิตพฺพหาติ เอวมนฺนํ ปรสฺสํนฺจ ทิจฺจัสฺสํ อหฺนุกฺกหา ។

[๓๒๘] อชฺฌตฺตคฺคณฺทํ ปจฺจํ อทฺถสฺสคฺคณฺทํ อชฺฌตฺตคฺคํ ราคสฺสํ
 สคฺคณฺทํ โทสฺสํ สคฺคณฺทํ โมหสฺสํ สคฺคณฺทํ โภทฺสํ อฺปนาหสฺสํ

มกฺขสฺส ปฬาสฺส อิตฺถาย มจฺจนฺตสฺส มายาย ตาเชยฺยสฺส
 กมฺภสฺส ตารมฺภสฺส มานสฺส อติมานสฺส มทสฺส ปมาทสฺส
 สฺพพุทฺติเตสํ สฺพพุทฺตจฺจุวิตานํ สฺพพุทฺตรถานํ สฺพพุทฺตปริพาหานํ
 สฺพพุทฺตนาปานํ สฺพพุทฺตตถาภิสงฺขารานํ สมนฺตํ วุပ္พสฺสํ นิสฺสํ
 ปฏิปฺปสฺสํ ๑ ปจฺฉินฺนํ ปจฺฉินฺนํ วิจฺฉินฺนํ ปวิจฺฉินฺนํ ตฺถนฺนํ
 ติริยํ วิภาวณฺนํ วิภูตํ กโรนฺนํ สฺพเพ สงฺขารว อนิจฺจาติ
 ปจฺฉินฺนํ วิจฺฉินฺนํ ปวิจฺฉินฺนํ ตฺถนฺนํ ติริยํ วิภาวณฺนํ วิภูตํ
 กโรนฺนํ สฺพเพ สงฺขารว ทุกฺขาติ สฺพเพ ชมฺมา อนตฺตาติ ๑ เป ๑
 ยงฺกณฺจ สมนฺตํ สฺพพนฺตํ นโรชฺชมนฺนํ ปจฺฉินฺนํ วิจฺฉินฺนํ
 ปวิจฺฉินฺนํ ตฺถนฺนํ ติริยํ วิภาวณฺนํ วิภูตํ กโรนฺนํ ๑
 อทฺถสฺสํ อทฺถสฺสํ อทฺถสฺสํ ปสฺสํ ปฏิวชฺฉินฺนํ อชฺฉตฺตสฺสํ ปจฺฉ
 อทฺถสฺสํ ๑ เตนหา ภคฺวา

อิทํ วทามฺหิ น คสฺสํ โหติ (มาคฺคณฺทียาติ ภคฺวา)

ชมนฺตํ นิสฺสํ สมนฺตํ

ปสฺสํ ๑ อทฺถสฺสํ

อชฺฉตฺตสฺสํ ปจฺฉ อทฺถสฺสํ ๑

[๓๓๐] วิทฺธิจฺฉินฺนํ ยานิ ปกฺกปฺปิตานิ (อิตฺติ มาคฺคณฺทีย)

เต เว มุนี พุทฺธํ อชฺฉตฺตสฺสํ

อชฺฉตฺตสฺสํ ยเมตมฺคตํ

กตํ น ชเวหิ ปเวทิตนฺตํ ๑

[๓๓๑] วินิจฺฉยา ยานิ ปกปฺปิตานํติ วินิจฺฉยานิ อุกฺกนฺติ ทฺวา-
 สฺสจฺจํ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ฯ ปกปฺปิตานํติ กปฺปิตา อภิสํขตา สณฺขมฺปิตาติมี
 ปกปฺปิตา ฯ อถวา อนิจฺจา สขตา ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา ขยธมฺมา
 วยธมฺมา วิราคธมฺมา นิโรธธมฺมา วิปริณามธมฺมาติมี ปกปฺปิตาติ
 วินิจฺฉยา ยานิ ปกปฺปิตานิ ฯ อิติ มาคนทียอติ อิตฺติ ปทสฺสนิ ฯ เป ฯ
 ปทานุပ္พุทฺธตาเมตํ อิตฺติ ฯ มาคนทียอติ ตสฺส พฺราหฺมณสฺส นามํ
 สขฺขา สมนฺวตา โวหาโรติ อิติ มาคนทียอ ฯ

[๓๓๒] เต เว มฺหํ พฺรุํชิ อานุภฺกหา ย อชฺชตฺตสฺสํคฺคิ ยเมต-
 มตฺถนฺติ เต เวติ ทฺวา สฺสจฺจํ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ฯ มฺหํติ โมนํ อุกฺกนฺติ
 ฌานํ ฯ เป ฯ สขฺกชาตมฺปิ จ โส มฺหํติ ฯ อานุภฺกหาติ ทิฏฺฐิสฺส
 อาทํนํวํ ปสฺสํนฺโต ทิฏฺฐิโย น คณฺหามิ น ปราณสํมิ นานินฺนิสํมิ
 ปกฺกณฺหาสิ อชฺชตฺตสฺสํคฺคิ จ ภณฺเต ฯ ยเมตมตฺถนฺติ ยํ ปรมตฺถนฺติ
 เต เว มฺหํ พฺรุํชิ อานุภฺกหา ย อชฺชตฺตสฺสํคฺคิ ยเมตมตฺถํ ฯ

[๓๓๓] กถํ นุ ชฺเรหิ ปเวทิตนฺตฺติ กถนฺตฺติ สํสยปฺปจฺฉา
 วิมตฺติปฺปจฺฉา เทวพฺพทปฺปจฺฉา อเนกํสํปจฺฉา เอวํ นุ โส น นุ
 โส กิณฺนุ โส กถํ นุ โสติ กถํ นุ ฯ ชฺเรหํติ ปณฺชติเตหิ
 ปณฺณวณฺเตหิ พุทฺธิมณฺเตหิ ฌานํหิ วิภาวํหิ เมธาวํหิ ฯ ปเวทิต-
 นฺตฺติ เวทิตํ ปเวทิตํ อากฺกนฺตํ เทสิตํ ปณฺณมิตํ ปฏฺฐมิตํ วิวริตํ
 วิภจิตํ อุตฺตารนํกํ ปกาณฺธนฺตฺติ กถํ นุ ชฺเรหิ ปเวทิตนฺตํ ฯ
 เตนานํ ภควา

วินิจฺจนฺยา ยานิ ปกปฺปิตานิ (อิติ มาคนฺทียโย)

เต เว มุํ พุํ อนุคฺคหา

อชฺชณฺคตฺตํคฺติ ยเมตมคฺค

กถํ ุํ ุํเรหิ ปเวทิตนฺตนิ ๑

[๓๓๔] น ทิฏฺฐิยา น สุตฺติยา น ญาเณน (มาคนฺทียาติ ภควา)

สัจฺจพฺพเตนํ น สุตฺติมาห

อทิฏฺฐิยา อสฺสุตฺติยา อญาณา

อสัจฺจตา อพฺพตา โนมี เต

เอเต ๑ นิสฺสํชฺช อนุคฺคหา

สํโตะ อนิสฺสํสา ย ภวํ น ชปฺเป ๑

[๓๓๕] น ทิฏฺฐิยา น สุตฺติยา น ญาเณนาติ ทิฏฺฐเณมี สุตฺติ
 วิสฺสุตฺติ ปริสฺสุตฺติ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาท น กเถสิ น ภณฺสี
 น ทํปยสี น โวหฺรสี ๑ สุตฺเตนมี สุตฺติ วิสฺสุตฺติ ปริสฺสุตฺติ มุตฺติ
 วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาท น กเถสิ น ภณฺสี น ทํปยสี น โวหฺรสี ๑
 ทิฏฺฐสฺสุตฺเตนมี สุตฺติ วิสฺสุตฺติ ปริสฺสุตฺติ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาท
 น กเถสิ น ภณฺสี น ทํปยสี น โวหฺรสี ๑ ญาเณนมี สุตฺติ วิสฺสุตฺติ
 ปริสฺสุตฺติ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาท น กเถสิ น ภณฺสี น ทํปยสี
 น โวหฺรสีติ น ทิฏฺฐิยา น สุตฺติยา น ญาเณน ๑ มาคนฺทียาติ
 ภควา ตํ พุราหุมนํ นามเน อวตฺตติ ๑ ภควาติ คารวาทิจจณํ
 ๑ เป ๑ สจฺจนิกา ปณฺณตฺติ ยทํ ภควาติ มาคนฺทียาติ ภควา ๑

โหมมี เตนาติ นมี สมนฺมาทิจฺจิมตฺเตน นมี สวณฺมตฺเตน นมี ฌาณ-
มตฺเตน นมี สัตถมตฺเตน นมี วตฺตมตฺเตน อชฺชตฺตสฺสทุปฺปตฺโต
โหติ นมี วิหา เอเตหิ ชฺมุเมหิ อชฺชตฺตสฺสทุปฺปตฺตนาติ อมี
สมนฺนารว อิมะ ชฺมุมา โหเนติ อชฺชตฺตสฺสทุปฺปตฺตนาติ อชฺชิตฺตํ สุตฺตํ
สจฺจติกาตฺตนาติ อทิจฺจียา อสฺสสฺสียา อฌาณา อสฺสตา อพฺพตา
โหมมี เตน ๑

[๓๓๘] เอเต ๑ นิสฺสํชฺช อณฺุคฺคหยาติ เอเตหิ กณฺุหปฏฺธิกาณฺุ
ชฺมุมาณฺุ สมนฺุคฺคฆาตโต ปหานํ อิจฺฉิตฺตพฺพํ ๑ เตชฺชาตฺตเกสฺสุ กุสฺสเสสฺสุ
ชฺมุเมสฺสุ อตฺตมฺมยตา อิจฺฉิตฺตพฺพา ๑ ยโต กณฺุหปฏฺธิกา ชฺมุมา
สมนฺุคฺคฆาตปฺปหาเนน ปหานา โหเนติ อฺุจฺฉินฺนํมฺมตา คาตาวตฺตฤกฺกตา
อนภาวฺกตา อายตฺติ อณฺุปฺปาทชฺมุมา เตชฺชาตฺตเกสฺสุ ๑ กุสฺสเสสฺสุ ชฺมุเมสฺสุ
อตฺตมฺมยตา โหติ เอเตชฺชาตฺตเกสฺสุ น คณฺุหาติ น ปรรามสฺสตี นานิ-
นวิสฺสตี อถวํ น คณฺุหิตฺตพฺพา น ปรรามสฺสตีพฺพา นานินิวิสฺสตีพฺพาติ
เอวมฺมี เอเต ๑ นิสฺสํชฺช อณฺุคฺคหยา ๑ ยโต ตณฺุหา ๑ ทิจฺจิจิ ๑
มาโน ๑ ปหานา โหเนติ อฺุจฺฉินฺนํมฺมตา คาตาวตฺตฤกฺกตา อนภาวฺกตา
อายตฺติ อณฺุปฺปาทชฺมุมา เอเตชฺชาตฺตเกสฺสุ น คณฺุหาติ น ปรรามสฺสตี
นานินิวิสฺสตีติ เอวมฺมี เอเต ๑ นิสฺสํชฺช อณฺุคฺคหยา ๑ ยโต
ปฺပณฺุณฺวาทิสฺสงฺฆาโร ๑ อปฺပณฺุณฺวาทิสฺสงฺฆาโร ๑ อานนฺุชฺชาทิสฺสงฺฆาโร ๑
ปหานา โหเนติ อฺุจฺฉินฺนํมฺมตา คาตาวตฺตฤกฺกตา อนภาวฺกตา อายตฺติ
อณฺุปฺปาทชฺมุมา เอเตชฺชาตฺตเกสฺสุ น คณฺุหาติ น ปรรามสฺสตี นานินิวิสฺสตีติ

เขวมฺปี เอเต จ นิสฺสชฺช อนุกฺกหาเย ๖

[๓๓๘] สมนฺโต อนิสฺสํสาเย ภวํ น ชนฺเปติ สมนฺโตติ· รากฺสฺสํ
 สมนฺตคฺคตา สมนฺโต โทสฺสํ สมนฺตคฺคตา สมนฺโต โมหสฺสํ สมนฺตคฺคตา
 สมนฺโต โกธสฺสํ อุปฺนาหสฺสํ มกุฏสฺสํ ปหาสฺสํ อิสฺสํสาเย
 มจฺฉริยสฺสํ มายาย ตํสาเยยสฺสํ ตมฺภสฺสํ ตํารมฺภสฺสํ
 มานสฺสํ อติมานสฺสํ มทสฺสํ ปมาทสฺสํ สทฺธพฺพิเตตฺถานํ
 สทฺธพฺพุทฺทจฺฉวิตานํ สทฺธพฺพทรณํ สทฺธพฺพปริพาหณํ สทฺธพฺพสฺสนฺตาปานํ
 สทฺธพฺพากุสฺสลาภิสฺสงฺขารานํ สมนฺตคฺคตา สมิตฺตคฺคตา วุปฺสํมิตฺตคฺคตา วิชฺฌมา-
 ตคฺคตา นิพฺพุตคฺคตา วิคตคฺคตา ปฏิปฺปสฺสํทฺธคฺคตา สมนฺโต วุปฺสํนฺโต
 นิพฺพุโต ปฏิปฺปสฺสํทฺธโรติ สมนฺโต ๖ อนิสฺสํสาเยติ เทว นิสฺสํสา-
 ตคฺคณฺหาณิสฺสํสาเย จ ทิฏฺฐินิสฺสํสาเย จ ๖ เป ๖ อยํ คณฺหาณิสฺสํสาเย
 ๖ เป ๖ อยํ ทิฏฺฐินิสฺสํสาเย ๖ คณฺหาณิสฺสํสาเย ปหาเย ทิฏฺฐินิสฺสํสาเย
 ปฏิณิสฺสํสาเยชฺชิตฺวา จกฺขุ อนิสฺสํสาเย โสคํ อนิสฺสํสาเย ฆานํ อนิสฺสํสาเย
 ชิวฺหํ อนิสฺสํสาเย กายํ อนิสฺสํสาเย มนํ อนิสฺสํสาเย รุเป สทฺทเท
 คณฺเช เวเส โผฏฺฐพฺพะ กุถํ คณฺโ อาวาสํ ตาภํ ยสํ ปสฺสํ
 สฺสํ จิวํ ปิณฺฑนฺปาตํ เสนาสนํ คิถาณปฺปจฺจุยฺเยสฺสชฺชปริกฺขารํ กาม-
 ชาติํ รูปชาติํ อรูปชาติํ กามภวํ รูปภวํ อรูปภวํ สญฺเฆวภวํ
 อสญฺเฆวภวํ เนวสญฺเฆวภวํ สญฺเฆวภวํ เอกโวการภวํ จตุโวการภวํ
 ปณฺจโวการภวํ อคฺคํ อเนกคํ ปจฺจุปปนฺนํ ทิฏฺฐสฺสํตมฺภคฺคณฺหา-
 ตพฺเพ ชมฺเม อนิสฺสํสาเย อคฺคคณฺหาติคฺคา อปฺปารามสฺสิตฺวา อนภินิวิสฺสิตฺวาติ

๒๓๐ สุตตตบฏีฏเก ชุททกนิกายสุต มหานิทเทโส [๓๔๐

สนฺโต อนิสฺสํสา ย ภาวํ น ชปะเปติ กามภาวํ น ชปะเปยฺย รุปภาวํ
น ชปะเปยฺย อรูปภาวํ น ชปะเปยฺย น ปชปะเปยฺย น อภิชปะเปยฺยาติ
สนฺโต อนิสฺสํสา ภาวํ น ชปะเป ๑ เตนาค ภาควา

น ทิฏฐิชา น สุตฺติยา น ฌาณน (มากนุทียาติ ภาควา)

สํสพฺพเตนํ น สุตฺติมาห

อทิฏฐิชา อสํสุตฺติยา อฌาณา

อสํสตา อพฺพตา โนมี เตน

เอเต ๑ นิสฺสํสา อนุกุฬาย

สนฺโต อนิสฺสํสา ภาวํ น ชปะเปติ ๑

[๓๔๐] โน เจ กิร ทิฏฐิชา น สุตฺติยา น ฌาณน (อติ มากนุทีย)

สํสพฺพเตนํ น สุตฺติมาห

อทิฏฐิชา อสํสุตฺติยา อฌาณา

อสํสตา อพฺพตา โนมี เตน

มณฺเฑนํ โมหเมว ชมฺมํ

ทิฏฐิชา เอเก ปจฺเจนติ สุตฺติ ๑

[๓๔๑] โน เจ กิร ทิฏฐิชา น สุตฺติยา น ฌาณนาติ
ทิฏฐิชา น สุตฺติ วิสฺสุตฺติ ปริสฺสุตฺติ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาค
น กเถสิ น ภณฺธิ น ทํปยฺสิ น โวหรฺสิ ๑ สุตฺเตนํ สุตฺติ
วิสฺสุตฺติ ปริสฺสุตฺติ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาค น กเถสิ น
ภณฺธิ น ทํปยฺสิ น โวหรฺสิ ๑ ทิฏฐิสุตฺเตนํ สุตฺติ วิสฺสุตฺติ

ปรัสุทฺธิ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาท น กเถสิ น ภณฺสี น
 ทํปยฺสี น โวหฺรสี ฯ ฌาณณํ สุตฺธิ วิสุทฺธิ ปรัสุทฺธิ มุตฺติ
 วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาท น กเถสิ น ภณฺสี น ทํปยฺสี น โวหฺรสีติ
 โน เจ กิร ทิฏฺฐิยา น สุตฺติยา น ฌาณณํ ฯ อิติ มาคนุทียติ
 อิตฺติ ปทสฺสนิ ฯ เป ฯ ปทานุปฺพุตตามेतํ อิตฺติ ฯ มาคนุทียติ
 ตสฺส พฺราหฺมณสฺส นามนฺติ อิติ มาคนุทียิ ฯ

[๓๔๒] สัตถพฺพเตนํ น สุตฺติมาหาติ สัตถนํ สุตฺธิ วิสุทฺธิ
 ปรัสุทฺธิ วตฺเตนํ สุตฺธิ วิสุทฺธิ ปรัสุทฺธิ สัตถพฺพเตนํ สุตฺธิ
 วิสุทฺธิ ปรัสุทฺธิ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ นาท น กเถสิ น ภณฺสี
 น ทํปยฺสี น โวหฺรสีติ สัตถพฺพเตนํ น สุตฺติมาห ฯ

[๓๔๓] อทิฏฺฐิยา อสฺสุตฺติยา อฌาณา อสํถตา อพฺพุตา โนมี
 เตนาติ ทิฏฺฐิํ อิจฺฉิตพฺพนฺติ เอวํ ภณฺสี สวณฺมํ อิจฺฉิตพฺพนฺติ
 เอวํ ภณฺสี ฌาณมฺมํ อิจฺฉิตพฺพนฺติ เอวํ ภณฺสี สํถมฺมํ
 อิจฺฉิตพฺพนฺติ เอวํ ภณฺสี วตฺตมฺมํ อิจฺฉิตพฺพนฺติ เอวํ ภณฺสี
 น สกฺโกถิ เอกังเสน อนฺุชานิตฺุ น สกฺโกถิ เอกังเสน ปฏิกฺขิปปนฺติ
 อทิฏฺฐิยา อสฺสุตฺติยา อฌาณา อสํถตา อพฺพุตา โนมี เตน ฯ

[๓๔๔] มณฺเฑนํ โมมฺหเมว ชมฺมมฺหิติ โมมฺหรมฺโห อโย
 ตฺยํ พาทชฺมฺโห มฺพหรมฺโห อฌาณชฺมฺโห อมฺราวิกฺเขปชฺมฺโหติ
 เอวํ มณฺเฑนํ เอวํ ชานามิ เอวํ อาชานามิ เอวํ ปฏิวิชฺฌามํติ
 มณฺเฑนํ โมมฺหเมว ชมฺมํ ฯ

[๓๕๕] ทิฏฐิยา เถเก ปจฺเจนฺติ สุทฺธินฺติ ทิฏฐิยา เถเก
 สมนพฺรหฺมณา สุทฺธิํ วิสุทฺธิํ ปริสุทฺธิํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ
 ปจฺเจนฺติ ฯ สสุตฺโต โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนฺติ ทิฏฐิยา
 เถเก สมนพฺรหฺมณา สุทฺธิํ วิสุทฺธิํ ปริสุทฺธิํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ
 ปจฺเจนฺติ ฯ อตฺถสุตฺโต โถโก ฯ เป ฯ เหนว โหติ น น โหติ
 ตถาคโค ปรมมฺรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนฺติ ทิฏฐิยา เถเก
 สมนพฺรหฺมณา สุทฺธิํ วิสุทฺธิํ ปริสุทฺธิํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ ปริมุตฺตํ
 ปจฺเจนฺตฺติ ทิฏฐิยา เถเก ปจฺเจนฺติ สุทฺธิํ ฯ เตนาค โส พฺรหฺมโณ

โน เจ กิร ทิฏฐิยา น สุติยา น ฌาเณน (อิตฺติ มาคนฺทียโย)

อัสสพฺพเตนํ น สุทฺธิมาห

อทิฏฐิยา อตฺถสุติยา อฌาณา

อตฺถตฺตา อพฺพตฺตา โน น เตน

มณฺเณนํ โมมุหเมว ชมฺมํ

ทิฏฐิยา เถเก ปจฺเจนฺติ สุทฺธินฺติ ฯ

[๓๕๖] ทิฏฐิสุ นิสฺสํสา ย อนฺนปฺปจฺจมาโน (มาคนฺทียาติ ภควา)

สมุคฺคหิเตสุ ปโมหมาคา

อิตฺโต ฯ นาทฺตทฺทฺธิ อณฺมมํ สณฺณํ

ตสฺมา ตฺวํ โมมุหโต ทหาสิ ฯ

[๓๕๗] ทิฏฐิสุ นิสฺสํสา ย อนฺนปฺปจฺจมาโนติ มาคนฺทียโย พฺรหฺมโณ
 ทิฏฐิ นิสฺสํสา ทิฏฐิ ปฺปจฺจติ อคฺคณํ นิสฺสํสา อคฺคณํ ปฺปจฺจติ

၂၈၈၈၈

၈၀

มฺหุทฺทมฺมโต อณฺณชฺมฺมโต อมฺรวิภูเชปชฺมฺมโต ทหาสิ ปสฺสสฺส
ทกฺขสฺส โยโตเถสฺส นิชฺฌายสฺส อฺปปริกฺขสฺสตี ตสฺมา ตฺวํ โมมฺหโต
ทหาสิ ฯ เตนาท ภาควา

ทิจฺฐจฺจุสฺส นิสฺสําย อณฺุฏฺฐมาโน (มาคฺคฺนุทฺติยาตี ภาควา)

สํมุคฺคหํเตสฺส ปโมทฺมาคฺคา

อิโต ฯ นาทฺทกฺขิ อณฺุฏฺฐี สณฺุณฺ

ตสฺมา ตฺวํ โมมฺหโต ทหาสฺสตี ฯ

[๓๕๑] สโม วิเสสฺสํ ชุทฺ วา นีหํโน

โย มณฺุณฺตี โส วิวเทกฺ เตน

คฺคิฏฺ วิธาสุ อวิกฺกมฺปมาโน

สโม วิเสสฺสตี น ตสฺส โหตี ฯ

[๓๕๒] สโม วิเสสฺสํ ชุทฺ วา นีหํโน โย มณฺุณฺตี โส
วิวเทกฺ เตนาคี สทฺธิสํหฺมสฺมํตี วา เสยฺโยหฺมสฺมํตี วา นีห-
หฺมสฺมํตี วา โย มณฺุณฺตี โส เตน มาเนน ตาย ทิจฺฐจฺจิยา เตน
วา ปุคฺคเตน กถํ กเรยฺย ภาณฺุณฺ กเรยฺย วิคฺคหํ กเรยฺย
จิวกํ กเรยฺย เมธํ กเรยฺย น ตฺวํ อิมํ ชฺมฺมวินยํ อาชานาสี
อหํ อิมํ ชฺมฺมวินยํ อาชานามิ ก็ ตฺวํ อิมํ ชฺมฺมวินยํ อาชา-
นิตฺสสฺส มิจฺฉาปฺฏิปฺนโน ตฺวณฺุสฺส อหฺมสฺมิ สมนฺาปฺฏิปฺนโน สทฺธิ-
คฺคเม อสฺสทฺทฺเต ปุเร วจฺญํ ปจฺฉา อจฺจ ปจฺฉา วจฺญํ
ปุเร อจฺจ อจฺฉิณฺณเต วิปฺราวคฺคํ อาโรหิตฺเต เต วาโท

นิคฺคหิตสฺส จร วาทปฺปโมกฺขาย นิพฺเพเชหิ วา สเจ ปโหสฺสตี
 สโม วิเสสฺสึ อุตฺต วา นิหฺนโน โย มณฺเฑคฺคํ โส วิวเทถ เตน ๑

[๓๕๓] คฺคํ วิชาสุ อวิกมฺปมาโน สโม วิเสสฺสตี น คตฺต
 โหตฺตติ ยสฺสเสตา ทิสฺโส วิชา ปทฺธนา สมฺมุจฺฉินฺนา อุปลนฺตา
 ปฏฺฐิปปสฺสทฺธา อภพฺพปฺปตฺติกา ฌาณคฺคินา ททฺธมา โส คฺคํ
 วิชาสุ น กมฺปติ น วิกมฺปติ อวิกมฺปมาโนสฺส มุคฺคตฺตํ สทฺโธ-
 หมสฺมํติ วา เสโยหฺมสฺมํติ วา หฺนโนหฺมสฺมํติ วา ๑ น คตฺต
 โหตฺตติ น มยฺหํ โหตฺตติ คฺคํ วิชาสุ อวิกมฺปมาโน สโม วิเสสฺสตี น
 คตฺต โหติ ๑ เตนาห ภคฺวา

สโม วิเสสฺสึ อุตฺต วา นิหฺนโน
 โย มณฺเฑคฺคํ โส วิวเทถ เตน
 คฺคํ วิชาสุ อวิกมฺปมาโน
 สโม วิเสสฺสตี น คตฺต โหตฺตติ ๑

[๓๕๔] สจฺจนฺติ โส พฺราหฺมโน กิ วเทยฺย

มุตฺตาคิ วา โส วิวเทถ เกน
 ยสฺมํ สมนํ วิสฺมํ วาปี นตฺถิ
 ส เกน วาทํ ปฏฺฐิณฺณนฺตฺเตยฺย ๑

[๓๕๕] สจฺจนฺติ โส พฺราหฺมโน กิ วเทยฺยาคิ พฺราหฺมโนติ
 สคฺคตฺตํ ชมฺมานํ พาทิตฺตฺตา พฺราหฺมโน ๑ เป ๑ อนิสฺสํโต ตาติ
 ปจฺจุจฺเจเต ส พฺราหฺมาติ สจฺจนฺติ โส พฺราหฺมโน ๑ กิ วเทยฺยาคิ

ตฺถสฺสโต โถโก อิทเมว ตฺจํ โมฆมณฺเณติ พฺราหฺมโณ ก็
 วเทยฺย ก็ กเถยฺย ก็ ภณฺเณยฺย ก็ ทปฺเปยฺย ก็ โฉหเรยฺย ฯ
 อตฺถสฺสโต โถโก ฯ เป ฯ เณ โหติ น น โหติ ตถาคโต
 ปรมมรณา อิทเมว ตฺจํ โมฆมณฺเณติ พฺราหฺมโณ ก็ วเทยฺย
 ก็ กเถยฺย ก็ ภณฺเณยฺย ก็ ทปฺเปยฺย ก็ โฉหเรยฺยาติ ตฺจฺจนฺติ
 โส พฺราหฺมโณ ก็ วเทยฺย ฯ

[๓๕๖] มุสาติ วา โส จิวเทถ เกนาติ พฺราหฺมโณ มยฺหํ
 ตฺจํ ตฺยํ มุสาติ เกน มาเนน กาย ทิฏฺฐิยา เกน วา ปุคฺคเตน
 กถํ กเรยฺย ภณฺฑนํ กเรยฺย วิคฺคหํ กเรยฺย จิวาํ กเรยฺย
 เมธํ กเรยฺย น ตฺวํ อิมํ สมฺมวณฺณํ อาชานาสิ ฯ เป ฯ นิพฺพุเทหิ
 วา ตฺเจ ปโหสฺสตี มุสาติ วา โส จิวเทถ เกน ฯ

[๓๕๗] ยสฺมึ สมนํ วิสฺมนํ วาปี นตฺถิ ยสฺมึ อรหฺนเต จินฺนาสเว
 สทิสฺสสมฺมัตติ มาโน นตฺถิ เสยฺโยสมฺมัตติ อติมาโน นตฺถิ ทิโน-
 สมฺมัตติ โอมาโน นตฺถิ น สํวิชฺชติ นุปฺปตฺตํ ปทํ สํมุจฺจิทํ
 วุปฺสํ ปฏฺฐิปปตฺสํ อภัพฺพุปฺปตฺตํ ฌาณคฺคิณา ทฺชณฺณํ ยสฺมึ
 สมนํ วิสฺมนํ วาปี นตฺถิ ฯ

[๓๕๘] ต เกน วาํ ปฏฺฐิณฺณชฺชยาติ โส เกน มาเนน กาย
 ทิฏฺฐิยา เกน วา ปุคฺคเตน วาํ ปฏฺฐิณฺณชฺชเยยฺย ปฏฺฐิณฺณชฺชเยยฺย
 กถํ กเรยฺย ภณฺฑนํ กเรยฺย วิคฺคหํ กเรยฺย จิวาํ กเรยฺย เมธํ
 กเรยฺย น ตฺวํ อิมํ สมฺมวณฺณํ อาชานาสิ ฯ เป ฯ นิพฺพุเทหิ วา

สเจ ปโหสฺสตี ส เกน วาทำ ปฏิสณฺณุเขยฺย ๑ เตนาท ภควา
 สจฺจนฺติ โส พฺราหฺมณํ กิ วเทยฺย
 มุสาติ วา โส วิวเทถ เกน
 ยสฺมึ สฺมึ จิสฺมึ วาปี นตฺถิ
 ส เกน วาทำ ปฏิสณฺณุเขยฺยาคี ๑

[๓๕๘] โยกมฺปทาย อนิเกตสํวรี

กาเม อกฺขพฺพิ มฺหิ สฺนถวานี
 กาเมหิ วิตุโต อปฺเรกฺขราโน
 กถํ น วิคฺคฺยห ชเนน กยิรา ๑

[๓๖๐] อถ โข หาทินฺทกานิ คหปติ เขนายนฺตฺมา มหาภจฺจานโน
 เตนฺนปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมฺนฺตํ มหาภจฺจานํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนฺตํ นิสฺสํตี เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน โข หาทินฺทกานิ คหปติ
 อายสฺมฺนฺตํ มหาภจฺจานํ เขตฺตวโจ วุตฺตมิตฺถิ ภนฺเต ภจฺจาน
 ภควตา อฏฺฐกฺกคฺคิเก มาคนทียปณฺเฑห

โยกมฺปทาย อนิเกตสํวรี

กาเม อกฺขพฺพิ มฺหิ สฺนถวานี
 กาเมหิ วิตุโต อปฺเรกฺขราโน
 กถํ น วิคฺคฺยห ชเนน กยิราติ

อิมสฺส นฺตฺ โข ภนฺเต ภจฺจาน ภควตา สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส กถํ
 อตฺถโก วิตุตาเวน ทฏฺฐพฺโพติ ๑ รูปธาคฺ โข คหปติ วิญฺญาณสฺส

โอโก รูปชาตฺราราคินิพฺพชฺฌญฺ ปน วิญฺเฌาณํ โยถาสวํติ อฺจุจฺติ
 เวทฺถาชาตฺ ไซ คหปติ สญฺเฌาชาตฺ ไซ คหปติ สงฺขารชาตฺ
 ไซ คหปติ วิญฺเฌาณสูตรํ โอโก สงฺขารชาตฺราราคินิพฺพชฺฌญฺ ปน
 วิญฺเฌาณํ โยถาสวํติ อฺจุจฺติ เอวํ ไซ คหปติ โยถาสวํ ใหติ ฯ
 กถญฺจ คหปติ อโนถาสวํ ใหติ ฯ รูปชาตฺยา ไซ คหปติ โย
 ฉนฺโท โย ราโค ยํ นนฺทิ ยํ ตณฺหา เย อฺปายฺปาทานา
 เจตโส อธิฏฺฐานาภินิเวธานุสฺสยา เต ตถาคตสูตรํ ปหีนา อฺจุฉินฺน-
 มฺมฺตา ตาตวตฺตฺตฺตา อนภวจฺจฺจฺจฺตา อายตฺติ อญฺปฺปาทมฺมา ตสฺมา
 ตถาคโต อโนถาสวํติ อฺจุจฺติ ฯ เวทฺถาชาตฺยา ไซ คหปติ สญฺเฌา-
 ชาตฺยา ไซ คหปติ สงฺขารชาตฺยา ไซ คหปติ วิญฺเฌาณชาตฺยา
 ไซ คหปติ โย ฉนฺโท โย ราโค ยํ นนฺทิ ยํ ตณฺหา เย
 อฺปายฺปาทานา เจตโส อธิฏฺฐานาภินิเวธานุสฺสยา เต ตถาคตสูตรํ
 ปหีนา อฺจุฉินฺนมฺมฺตา ตาตวตฺตฺตฺตา อนภวจฺจฺจฺจฺตา อายตฺติ อญฺป-
 ปาทมฺมา ตสฺมา ตถาคโต อโนถาสวํติ อฺจุจฺติ เอวํ ไซ
 คหปติ อโนถาสวํ ใหติ ฯ กถญฺจ คหปติ นิเกตฺสวํ ใหติ ฯ
 รูปนิมิตฺตนิเกตฺสวํจิณฺพนํ ไซ คหปติ นิเกตฺสวํติ อฺจุจฺติ ฯ
 ชุทฺทกนิมิตฺต คณฺธนิมิตฺต รสนิมิตฺต ใสฏฺฐัพฺพนิมิตฺต มฺมํนิมิตฺตนิเกตฺสว-
 วจิณฺพนํ ไซ คหปติ นิเกตฺสวํติ อฺจุจฺติ เอวํ ไซ คหปติ
 นิเกตฺสวํ ใหติ ฯ กถญฺจ คหปติ อนิเกตฺสวํ ใหติ ฯ รูป-
 นิมิตฺตนิเกตฺสวํจิณฺพนา ไซ คหปติ ตถาคตสูตรํ ปหีนา อฺจุฉินฺน-

อิธ คหปติ เอกจุลลสฺส เหวํ โหติ เหวํรูปํ สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ
 ตตฺถ นนฺทํ สมนฺวาคเมติ เหวํเวทโน สียํ เหวํสณฺโณ สียํ
 เหวํสงฺฆาโร สียํ เหวํวิญญาโน สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ
 นนฺทํ สมนฺวาคเมติ เหวํ ไซ คหปติ ปุเรทฺธวโน โหติ ฯ
 กถญฺจ คหปติ อปุเรทฺธวโน โหติ ฯ อิธ คหปติ ภิกฺขุโน
 น เหวํ โหติ เหวํรูปํ สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺทํ น
 สมนฺวาคเมติ เหวํเวทโน สียํ เหวํสณฺโณ สียํ เหวํสงฺฆาโร
 สียํ เหวํวิญญาโน สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺทํ น
 สมนฺวาคเมติ เหวํ ไซ คหปติ อปุเรทฺธวโน โหติ ฯ กถญฺจ
 คหปติ กถํ วิคฺคยฺห ชเนน กตฺตา โหติ ฯ อิธ คหปติ เอกจุลล
 เหวรัมปิ กถํ กตฺตา โหติ น ตํวํ อิมํ รมฺมวินยํ อาชานาสี
 ฯ เป ฯ นิพฺเพเชหิ วา สเจ ปโหสฺสตี เหวํ ไซ คหปติ กถํ
 วิคฺคยฺห ชเนน กตฺตา โหติ ฯ กถญฺจ คหปติ กถํ น วิคฺคยฺห
 ชเนน กตฺตา โหติ ฯ อิธ คหปติ ภิกฺขุ น เหวรัมปิ กถํ กตฺตา
 โหติ น ตํวํ อิมํ รมฺมวินยํ อาชานาสี ฯ เป ฯ นิพฺเพเชหิ วา
 สเจ ปโหสฺสตี เหวํ ไซ คหปติ กถํ น วิคฺคยฺห ชเนน กตฺตา
 โหติ ฯ อิติ ไซ คหปติ ยนฺตํ วุคฺคํ ภควตา อฏฺฐักวคฺคิกเก
 มาคณฺทียปณฺเฑห

โธกมฺปทาย อนิเกตสํวํ

กาเม อภุพฺพํ มฺหิ สมนฺวาทํ

กาเมหิ วิตุโต อปุเรกขราโน

กถํ น วิคฺคยฺห ชเนน กยิราติ

อิมสฺส โห คหปติ ภควตา สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตถาเรน

อตุโก ทฏฺฐพฺโพ ๑ เตนหา ภควา

โอกมฺบหาย อนิเกตสํวํ

กาเม อุกฺกมฺมํ มฺหิ สมนฺตวํ

กาเมหิ วิตุโต อปุเรกขราโน

กถํ น วิคฺคยฺห ชเนน กยิราติ ๑

[๓๖๑] เยหิ วิวิตฺโต วิจเรยฺย โถเก

น ตานิ อุกฺกมฺมํ วเทยฺย นาคิ

เอตมฺพฺสํ กณฺณถวารีชํ ขลา

ชเลน ปงฺเกน ๑ นุปฺปิตฺตํ

เอวํ มฺหิ สมนฺตวโท อภิตฺโต

กาเม ๑ โถเก ๑ อนุปฺปิตฺโต ๑

[๓๖๒] เยหิ วิวิตฺโต วิจเรยฺย โถเกติ เยหิติ ทิฏฺฐิจฺเจติ ๑

วิวิตฺโตติ กายทุจฺจริเตน วิตุโต วิวิตฺโต ปวิวิตฺโต จจฺทุจฺจริเตน

มโนทุจฺจริเตน วาเคน ๑ เป ๑ สหฺพพาสฺสตาภิสงฺขารเอหิ วิตุโต

วิวิตฺโต ปวิวิตฺโต ๑ วิจเรยฺยาติ จเรยฺย วิหเรยฺย อิริเยยฺย วตฺเตยฺย

ปฺปาเตยฺย ยเปยฺย ยายเปยฺย ๑ โถเกติ มนุสฺสโถเกติ เยหิ วิวิตฺโต

วิจเรยฺย โถเก ๑

๒๔๒ สุตตหนุตตีฏเก ชุททกนิกายสุต มหานิทเทโส [๓๖๓]

[๓๖๓] น ตานิ อุกุคฺคห วเทยฺย นาคิ ตี นาคิ ตี อากุ
น กริ ตี ตี นาคิ ๑ น คจฺจ ตี ตี นาคิ ๑ นาคจฺจ ตี ตี นาคิ ๑

กถิ อากุ น กริ ตี ตี นาคิ ๑ อากุ อุกุจฺจนฺติ ปาปกา
อภุสฺสตา ชมฺมา สงฺกิเตสฺสกา โปโนพฺพวาทา สทฺธา ทฺวชฺชวาทา
อายตี ชาติชฺรามวณฺเฑยา ๑

อากุ น กริ ตี ตี กิณฺจ โถเก (สภียาติ ภควา)

สพฺพสํโยเค วิสฺสช พนฺชานานิ

สพฺพตฺถ น สชฺชติ วิมฺตฺโต

นาคิ ตาที อุกุจฺเจ ตถตฺตาตี

เอวํ อากุ น กริ ตี ตี นาคิ ๑

กถิ น คจฺจ ตี ตี นาคิ ๑ น นนฺทาคตี คจฺจ ตี น โทสาคตี
คจฺจ ตี น โมหาคตี คจฺจ ตี น ภยาคตี คจฺจ ตี น วาควเสณ
คจฺจ ตี น โทสวเสณ คจฺจ ตี น โมหวเสณ คจฺจ ตี น มานวเสณ
คจฺจ ตี น ทิฏฺฐิวิเสณ คจฺจ ตี น อุกุชฺชวเสณ คจฺจ ตี น วิจิกิจฺจวเสณ
คจฺจ ตี น อนุสยวเสณ คจฺจ ตี น วกุเคหิ ชมฺเมหิ ยายตี นิยุยติ
อฺยุยติ สํหริยติ เอวํ น คจฺจ ตี ตี นาคิ ๑

กถิ นาคจฺจ ตี ตี นาคิ ๑ โสตาปตฺติมฺภุเคนฺ เข กิเตสฺสา ปหฺนฺนา
เต กิเตสฺส น ปุเนติ น ปจฺเจติ น ปจฺจาสจฺจ ตี ตี สกฺทาคามิมฺภุเคน
ยนาความิมฺภุเคน อรหตฺตมฺภุเคนฺ เข กิเตสฺสา ปหฺนฺนา เต กิเตสฺส
น ปุเนติ น ปจฺเจติ น ปจฺจาสจฺจ ตี ตี เอวํ นาคจฺจ ตี ตี นาคิ ๑

น ตานิ อุกฺกยฺห วเทยฺย นาคฺโค นาค โน ตานิ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ
 คเหตุว อุกฺกเหตุว คณฺหิตฺตว ปราภสฺสิตฺตว อภินิวิสฺสิตฺตว วเทยฺย
 กเถยฺย ภณฺเษยฺย ทปฺเปยฺย โวหเรยฺย สฺสสฺสโต โถโก อสฺสสฺสโต
 โถโก ฯ เป ฯ เณว โหติ น น โหติ ตถาคฺโค ปรมฺมมรณา
 อิทเมว สฺสจํ โมฆมณฺเณนฺติ วเทยฺย กเถยฺย ภณฺเษยฺย ทปฺเปยฺย
 โวหเรยฺยาติ น ตานิ อุกฺกยฺห วเทยฺย นาคฺโค ฯ

[๓๖๔] เอตมฺพุทฺธํ กณฺณฏกจวริทฺธํ ยถา ชฺเตน ปงฺเกน จ
 อนุปฺปิตฺตคฺคณฺติ เอตํ อุกฺกจฺติ อุกฺกํ ฯ อมฺพุทฺธ อุกฺกจฺติ อุกฺกํ ฯ อมฺพุทฺธ
 อุกฺกจฺติ ปทุมํ ฯ กณฺณฏโก อุกฺกจฺติ ชรทณฺโฑ ฯ วาริ อุกฺกจฺติ
 อุกฺกํ ฯ วาริทฺธํ อุกฺกจฺติ ปทุมํ วาริทฺธํ วาริสํภวํ ฯ ชตํ อุกฺกจฺติ
 อุกฺกํ ฯ ปงฺโก อุกฺกจฺติ กทฺตโม ฯ ยถา ปทุมํ วาริทฺธํ วาริสํภวํ
 ชฺเตน จ ปงฺเกน จ น ติมฺบฺปติ น สํติมฺบฺปติ อนุตฺติมฺบฺปติ อติคฺคตํ
 อสํตคฺคตํ อนุปฺปิตฺตคฺคณฺติ เอตมฺพุทฺธํ กณฺณฏกจวริทฺธํ ยถา ชฺเตน
 ปงฺเกน จ อนุปฺปิตฺตคฺคตํ ฯ

[๓๖๕] เอวํ มุํนี สํหิตฺวโท อคิทฺโธ กามे จ โสเก จ
 อนุปฺปิตฺตโตติ เอวณฺติ โอบมฺมสํมปฺปฏิปาทนา ฯ มุํนิตฺติ โมหนํ อุกฺกจฺติ
 ฌาณํ ฯ เป ฯ สํกฺขชาตมคฺคิ จ โส มุํนิ ฯ สํหิตฺวโทติ สํหิตฺวาโท
 มุํนิ ตาณฺวาโท เตณฺวาโท สรณฺวาโท อภยฺวาโท อจฺจุตฺวาโท
 อมตฺวาโท นิพฺพุตฺวาโทติ เอวํ มุํนี สํหิตฺวโท ฯ อคิทฺโธติ
 เคโธ อุกฺกจฺติ ตณฺหา โย ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิชฺฌนา

อัสติตุโต อนุปตฺติโต นิทฺทนฺโต นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺมฺโต วิสฺมมฺมฺโต
 ฌมฺมวาทิกเตน เจตสา จิหฺรคํคิ เอมํ มุนี สมนฺตฺวิโท อคิทุโธ

กาเม จ โสเก จ อรูปติโต ฯ เตนาห ภควา

เยหิ วิวิตโต วิจเรขย โลก

น ตานี อุกฤษฏ์ วัชรชัย นาคไค

ເຂດມຸຖຸ້ ກດເງກວາຣີ້ ຍດາ

๕. เหน่ ป่งเกน จ นุปิตุค

ເວົ້າ ມຸ້ນ ສຳເລັດໂທ ອຸຕິທໂຫ

กาเม จ โสเภ จ อหฺนฺปติทุโตติ ฯ

[๓๖๖] น เวทสุ ภิฏฐิยา น มุติยา

๔ มานเมติ น หิ คมฺมโย โส

พ กมฺมฺหา โนหิ สุตฺเตน เหยฺโย

อนุปนีโต ๘ นิเวศนเรศ ๖

[๓๖๘] น เวทคฺ ฐิติ จิยา น มุตฺติยา ส มานเมตฺติ นาคิ
 ปฏิกฺเขโป ฯ เวทคฺ ฐิติ เวโท อจฺจุตฺติ จตุสฺส มกุເေສฺ ฌาณံ
 ปญฺญา ปญฺณิหุทฺธิํ ปญฺญาพຕံ ฌมฺมวិจยสํโพชฺฌนํ โฉ วมိສາ
 ธิປສສນา สํมมาทิฏฺฐิ ฯ เตหิ เวເເหิ ชาติชฺรามรณสฺส อນุตฺตโต
 อນุตປປຕฺโต โກฏิคฺโต โກฏิປປຕฺโต ပရិယນฺတคฺโต ပရိယນฺတປປຕฺโต
 វិສាမคฺโต វិສាမປປຕฺโต ចາલคฺโต ចາલປປຕฺโต ເຄເຄคฺโต
 ເຄເຄປປຕฺโต ສຣຽນคฺโต ສຣຽນປປຕฺโต ອภยคฺโต ອภยປປຕฺโต

อจุตคโต อจุตปฺปคโต อมตคโต อมตปฺปคโต นิพฺพานคโต
 นิพฺพานปฺปคโต ฯ เวทานํ วา อุนคํ คโตติ เวทฺฐุ ฯ เวเทหิ
 วา อุนตคโตติ เวทฺฐุ ฯ สัจจตนํ วา ชมฺมานํ วิทิตตฺตา เวทฺฐุ
 สกฺกวยทฺธิจฺฉิ วิทิตา โหติ วิจิกฺกฺขา วิทิตา โหติ สัจจพฺพตฺต-
 ปฺรามาโส วิทิตो โหติ ราโค วิทิตो โหติ โทโส วิทิตो
 โหติ โมโห วิทิตो โหติ มาโน วิทิตो โหติ ฯ วิทิตสฺส
 โหนฺติ ปาปกา อกุสฺสา ชมฺมา สงฺกิเตสฺสา โปโนพฺภวิกา สทฺรา
 ทฺกฺขวิปากา อายคิ ชาตฺชรามรณฺเยา ฯ

เวทานิ วิเจยฺย เกวตานิ (สภียาติ ภคฺวา)

สฺมณานํ ยานิ ปคฺคิ พฺราหฺมณานํ

สพฺพเวทฺธนาสุ วุตฺตราโค

สพฺพํ เวทฺมตฺติจฺจ เวทฺฐุ โส ฯ

น ทฺธิจฺฉิยาติ ตสฺส ทฺวาธฺจฺฉิ ทฺธิจฺฉิตานิ ปทฺธานิ สฺมฺมุณินฺหานิ
 วุปลสฺนทานิ ปฺฏิปฺปสฺสทฺธานิ อภพฺพปฺปคฺคิกานิ ฌาณคฺคินา ทฺทฺธวานิ
 โส ทฺธิจฺฉิยา น ยายติ น นิยฺยติ น วฺยฺหตฺ น สฺหริยติ นมี
 คํ ทฺธิจฺฉิตํ สํวโร ปจฺเจติ น ปจฺจกฺกจฺจตฺตํ น เวทฺฐุ
 ทฺธิจฺฉิยา ฯ น มุตฺติยา สฺ มาณเมตฺตํ มุตฺตรูเปณ วา ปฺรโฆเสณ
 วา มหาชนสฺมฺมุติยา วา น มานํ เอตฺติ น อฺเปติ น อฺปคฺจฺจติ
 น คณฺหาติ น ปฺรามาสฺติ นาริณฺณวีสฺตํ น เวทฺฐุ ทฺธิจฺฉิยา น
 มุตฺติยา สฺ มาณเมติ ฯ น หิ ตมฺมโย โสติ น ตณฺหาเวเสณ

[๓๖๐] สณฺณวาทิตฺตสูตรํ น สนฺติ คณฺหา

ปณฺณวาทิตฺตสูตรํ น สนฺติ โมหา

สณฺณวญฺญํ ทิฏฺฐิจินฺนํ ยํ อคฺคเหสุํ

เต ชฺชชฺชยฺยนฺตา วิจฺจนฺติ โถเก ฯ

[๓๖๑] สณฺณวาทิตฺตสูตรํ น สนฺติ คณฺหาติ โย สมณฺสปุพฺพวงฺคํ
อริยมคฺคํ ภาเวติ ตสูตรํ อาทิโต อุปาทาย คณฺหา วิภฺชมนฺติ
โหนฺติ ฯ อรหตฺตปฺปคฺเต อรหโต คณฺหา จ โมหา จ นีวรณา
จ กามสณฺณวํ พฺยาปาทสณฺณวํ วิหีสํสณฺณวํ ทิฏฺฐิสณฺณวํ ปหีนา
โหนฺติ อจฺจุฉินฺนมนฺตา ตาตาวตฺตฤคฺคา อนภาวจฺจคฺคา อายตฺติ อนุปฺปาท-
ทมนฺมาติ สณฺณวาทิตฺตสูตรํ น สนฺติ คณฺหา ฯ

[๓๖๒] ปณฺณวาทิตฺตสูตรํ น สนฺติ โมหาติ โย วิปสฺสํสา-
นฺสปุพฺพวงฺคํ อริยมคฺคํ ภาเวติ ตสูตรํ อาทิโต อุปาทาย โมหา
วิภฺชมนฺติ โหนฺติ ฯ อรหตฺตปฺปคฺเต อรหโต โมหา จ คณฺหา จ
นีวรณา จ กามสณฺณวํ พฺยาปาทสณฺณวํ วิหีสํสณฺณวํ ทิฏฺฐิสณฺณวํ
ปหีนา โหนฺติ อจฺจุฉินฺนมนฺตา ตาตาวตฺตฤคฺคา อนภาวจฺจคฺคา อายตฺติ
อนุปฺปาททมนฺมาติ ปณฺณวาทิตฺตสูตรํ น สนฺติ โมหา ฯ

[๓๖๓] สณฺณวญฺญํ ทิฏฺฐิจินฺนํ ยํ อคฺคเหสุํ เต ชฺชชฺชยฺยนฺตา
วิจฺจนฺติ โถเกติ ยํ สณฺณวํ คณฺหนฺติ กามสณฺณวํ พฺยาปาทสณฺณวํ
วิหีสํสณฺณวํ เต สณฺณวาวเสน ชฺชชฺชยฺยนฺติ ชฺชชฺชยฺยนฺติ ฯ ราชาโนมี
ราชฺฐิ วิจฺจนฺติ ชฺชชฺชยฺยนฺติ ชฺชชฺชยฺยนฺติ วิจฺจนฺติ พฺราหฺมณฺนามิ

[illegible]

๒๕๐ สุตตนิทฎเฏ ขุททกนิกายสุต มหานิทฎเฏ [๓๗/๓

อฏฐเณ อฏฐิ อฏฐเณหิ สัฏฐเณหิ อฏฐเณตา จรณหิ วิหรณหิ
อิริยหิ วตุเตหิ ปาเตหิ ยเปหิ ยาเปหิ ฯ โถเกติ อปาย-
โถเก มนุสฺสโถเก เทวโถเก ขนฺธโถเก ชาตุโถเก อายตนโถเกติ
สัณฺณมฺพ ทิฏฺฐิณฺพ เป อคฺคเหฬุ เต อฏฺฐยนฺตา วิจรณหิ โถเก ฯ
เตนาค ภคฺวา

 สัณฺณมฺพวิมฺพ น สหิ คนฺธา
 ปณฺณมฺพวิมฺพ น สหิ โมหา
 สัณฺณมฺพ ทิฏฺฐิณฺพ เป อคฺคเหฬุ
 เต อฏฺฐยนฺตา วิจรณหิ โถเกติ ฯ
 นวม มํคณฺทียสุตฺตนิทฎเฏ นิฏฺฐิโต ฯ

ทสโม ปุราเภทสุตฺตนิทฺเตโส

[๓๗๔] กถํหุสฺสํ กถํสํโถ อุตฺตมฺโถติ อจฺจุติ
ตมฺเม โคตม ปพฺพุทฺติ ปุจฺฉติ อุตฺตมํ นรํ ฯ

[๓๗๕] กถํหุสฺสํ กถํสํโถ อุตฺตมฺโถติ อจฺจุตฺติ กถํหุสฺสํ
กัถิเสณ ทสฺสเนน สมนฺนาทโค กัสนฺเจเตน กัปปาเวน กัปปิภาเคนาติ
กถํหุสฺสํ ฯ กถํสํโถติ กัถิเสณ สํเตน สมนฺนาทโค กัสนฺเจเตน
กัปปาเวน กัปปิภาเคนาติ กถํหุสฺสํ กถํสํโถ ฯ อุตฺตมฺโถติ อจฺจุตฺติ
สฺนฺโถ อุตฺตมฺโถ นิพฺพุตฺติ ปฏิปฺปสฺสทฺโถติ อจฺจุติ ปจฺจุติ กถียติ
ภณียติ ทํบียติ โวหริยติ ฯ กถํหุสฺสํติ อธิปณฺณํ ปุจฺฉติ ฯ
กถํสํโถติ อธิสํสํ ปุจฺฉติ ฯ อุตฺตมฺโถติ อธิจฺจุตฺติ ปุจฺฉตฺติ
กถํหุสฺสํ กถํสํโถ อุตฺตมฺโถติ อจฺจุติ ฯ

[๓๗๖] ตมฺเม โคตม ปพฺพุทฺติ ตนฺติ ยํ ปุจฺฉามิ ยํ ยาจามิ
ยํ อชฺชเวสํมามิ ยํ ปสาเทมิ ฯ โคตมาติ โส นิมฺมิโต พุทฺธํ
ภควนฺตํ โคตฺเตน อาตปติ ฯ ปพฺพุทฺติ พุทฺธิ ธาตุทฺถ เทเสหิ
ปณฺณาเปหิ ปญฺสาเปหิ วิวร วิภช อุตฺตมานํโรหิ ปกาเสหํติ ตมฺเม
โคตม ปพฺพุทฺติ ฯ

[๓๗๗] ปุจฺฉติ อุตฺตมํ นรฺนฺติ ปุจฺฉติ ปุจฺฉติ ปุจฺฉติ
ยาจิตฺติ อชฺชเวสํมามิตฺติ ปสาเทยิตฺติ ฯ อุตฺตมํ นรฺนฺติ อจฺจุตฺติ
อจฺจุตฺติ ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวํ นรฺนฺติ ปุจฺฉติ อุตฺตมํ นรํ ฯ

เตนาค โส นิมนฺโต

กถํสัจจํ กถํสัจจํ อปฺปสํโหติ อจฺจติ

คฺมเม โคคฺม ปพฺพุทฺธิ ปุจฺฉติโค อุตฺตมํ นรณฺติ ฯ

[๓๗๘] วุตฺตโคโณห ปุรา เกทา (ติ ภควา)

ปุพฺพมฺมตฺตมนิสฺสํโส

เวมฺชณฺเฒ นุสฺสงฺเขโย

คฺสัจจํ นคฺคิ ปุเรกฺขตํ ฯ

[๓๗๘] วุตฺตโคโณห ปุรา เกทาติ ภควาติ ปุรา กายสัจจ

เกทา ปุรา อุตฺตภาวสัจจํ เกทา ปุรา กเหวรสัจจํ นิฏฺเฐปา ปุรา

สัจฺฉิตฺตนิฏฺฐยสัจจํ อปฺปจฺเจทา วุตฺตโคโณห วิคตฺตโคโณห จตฺตโคโณห

ฉนฺตโคโณห มุตฺตโคโณห ปหฺนฺตโคโณห ปฺปฺปนิสฺสํสฺสจฺจโคโณห วุตฺตราโค

วิคตราโค จตฺตราโค ฉนฺตราโค มุตตราโค ปหฺนฺตราโค ปฺปฺปนิสฺสํสฺสจฺจ-

ราโค นิจุลาโต นิพฺพุโต สํคิฏฺฐโต สฺสชฺชปฺปนิสฺสํสฺสจฺจํ พฺรหฺมภูเตน อุตฺตนา

วิหริติ ฯ ภควาติ คารวาชิวจํ ฯ อมฺิํ ภคฺคฺราโคติ ภควา ฯ

ภคฺคฺโทโสติ ภควา ฯ ภคฺคฺโมโหติ ภควา ฯ ภคฺคฺมาโนติ ภควา ฯ

ภคฺคฺทิจฺฉิตฺติ ภควา ฯ ภคฺคฺกณฺณโกติ ภควา ฯ ภคฺคฺกิเลโสติ

ภควา ฯ ภสิ วิภสิ ปฺปฺปวิภสิ ชฺมมฺมรตฺตนฺนํติ ภควา ฯ ภวานํ

อนฺตฺกโรติ ภควา ฯ ภาวิตฺตกาโยติ ภควา ฯ ภาวิตฺตํโส ภาวิต-

จิตฺโต ภาวิตฺตปญฺโญติ ภควา ฯ ภสิ จา ภควา อรณฺณณฺณปคฺคฺกานิ

ปนฺตานิ เสนาสนานิ อปฺปสํสฺสทฺธานิ อปฺปนิคฺคฺโขสนานิ วิชฺนวาทานิ

มณฺเฐสฺสวาทเสยฺยกานิ ปฏิสฺสณฺณสํวรูปานํติ ภควา ฯ ภากิ วา ภควา
 จํวร ปิณฺณคปาทเสนาสฺส กิถาณปจฺจุยเภตฺตชฺชปฏิกฺขารานนฺติ ภควา ฯ
 ภากิ วา ภควา อตฺตธรํสํสํสํ ฐมฺมธรํสํสํ วิมุตฺติธรํสํสํ อธิสฺสํสํ
 อธิจิตฺตํสํสํ อธิปญฺญาชาติ ภควา ฯ ภากิ วา ภควา จตฺตุนํ
 ฌานานํ จตฺตุนํ อปฺปมณฺณญานํ จตฺตุนํ อรูปสํมาปคฺคํนฺติ ภควา ฯ
 ภากิ วา ภควา อญฺจํนํ วิโมกฺขานํ อญฺจํนํ อภิภายคณานํ นวณฺณํ
 อนุปฺพุทฺธวิหารสํมาปคฺคํนฺติ ภควา ฯ ภากิ วา ภควา ทสฺสํนํ
 สํญฺญาภาวณานํ ทสฺสํนํ กสิณสํมาปคฺคํนํ อานาปานสํสํสํสํมาธิสํสํ
 อสฺสํสํมาปคฺคิยาติ ภควา ฯ ภากิ วา ภควา จตฺตุนํ สติปญฺจํจํหานํ
 จตฺตุนํ สํมมปฺปชานานํ จตฺตุนํ อิกฺขิปปาถานํ ปญฺจณฺณํ ยินฺนทฺริยานํ
 ปญฺจณฺณํ พตฺตานํ สํคตฺตุนํ โพชฺฌณฺจกานํ อริยสํสํ อญฺจํจกิกสํสํ
 มลฺลคสํสํชาติ ภควา ฯ ภากิ วา ภควา ทสฺสํนํ ตถากคฺคพณานํ
 จตฺตุนํ เวสํวชฺชานํ จตฺตุนํ ปฏิสํมกฺกิทานํ จนฺนํ อภิณฺเฑยานํ จนฺนํ
 พุทฺธธมฺมานนฺติ ภควา ฯ ภควาติ เหน่ นามํ มาตฺรา กตํ น
 ปิตฺรา กตํ น ภาทฺรา กตํ น ภคินียา กตํ น มิตฺตตามจุเจหิ
 กตํ น ฌาติสาโถหิเตหิ กตํ น สํมณพฺุราหฺมณฺเณหิ กตํ น
 เทวตาหิ กตํ วิโมกฺขนฺติกเมตํ พุทฺธชานํ ภควนฺตํ โพชฺชียา มฺเถ
 สห สํพุทฺธพณฺณตฺตวณฺณสํสํ ปฏิตาภา สํจฺฉนิกา ปณฺณตฺตติ ยถิทํ
 ภควาติ วิตคฺโคณฺห ปุรา เกทาติ ภควา ฯ

[๓๘๐] ปุพฺพมณฺเฑมณิสฺสํสํสํสํสํ ปุพฺพมณฺเฑมณิสฺสํสํสํสํสํสํสํ

ปฏินิสฺสํชฺชา ตณฺหาเย ปหฺนตฺตา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสํชฺชตฺตา รคฺโคติ
 นุปลงฺเขโย ทุฏฺโงติ นุปลงฺเขโย มฺหุหฺนทฺติ นุปลงฺเขโย
 วิหิพนฺโงติ นุปลงฺเขโย ปฺรามญฺโงติ นุปลงฺเขโย วิกฺเขป-
 กโคติ นุปลงฺเขโย อนิฏฺฐงฺกโคติ นุปลงฺเขโย กามกโคติ
 นุปลงฺเขโย ฯ เต อภิสํขาราว ปหฺนมา อภิสํขารานํ ปหฺนตฺตา
 กติยา นุปลงฺเขโย เหริโกติ วา ติรจฺจนายนิโกติ วา มิตฺติ-
 วิสยิโกติ วา มนุสฺสโงติ วา เทโวติ วา ฐมฺมํติ วา อฐมฺมํติ
 วา สณฺณมํติ วา อสณฺณมํติ วา เหนสณฺณมํนํสณฺณมํติ วา ฯ
 โส · เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย นตฺถิ การณํ นตฺถิ เยน สงฺข
 กฺขญฺยาติ เวมฺมุณฺเ นุปลงฺเขโย ฯ

[๓๘๒] ตสฺสํ นตฺถิ ปุเรกฺขนตฺถิ ตสฺสํตฺถิ อรหโต ชฺฌณา-
 สงฺสฺสํ ฯ ปุเรกฺขาโรติ เทว ปุเรกฺขาราว ตณฺหาปุเรกฺขาโร จ
 ทิฏฺฐิปุเรกฺขาโร จ ฯ เป ฯ อยํ ตณฺหาปุเรกฺขาโร ฯ เป ฯ อยํ
 ทิฏฺฐิปุเรกฺขาโร ฯ ตสฺสํ ตณฺหาปุเรกฺขาโร ปหฺนโน ทิฏฺฐิปุเรกฺขาโร
 ปฏินิสฺสํชฺโช ตณฺหาปุเรกฺขารสฺสํ ปหฺนตฺตา ทิฏฺฐิปุเรกฺขารสฺสํ
 ปฏินิสฺสํชฺชตฺตา น ตณฺเห วา ทิฏฺฐิ วา ปุโรโค กคฺวา จรติ
 น ตณฺหาชฺโช น ตณฺหาเหตุ น ตณฺหาชิปเตโย น ทิฏฺฐิหฺนชฺโช
 น ทิฏฺฐิเหตุ น ทิฏฺฐิชิปเตโย น ตณฺหาเย วา ทิฏฺฐิยา วา
 ปรีวาริโต จรตฺติ เหวมฺมํ ตสฺสํ นตฺถิ ปุเรกฺขตํ ฯ ยถา
 เหวมฺวโป สยํ อเนกตมทฺธานนฺติ คตฺถ นนฺตํ น สมนฺวาคเมติ

๒๕๖ สุตตฺถนคัมภีรเก ชุทฺถกนิกายສຸສ ມຫານິທຸເທໂສ [໓໒໒

ເວຈ໌ເວກໂນ ສິຍໍ ເວຈ໌ສ໌ເວໂນ ສິຍໍ ເວຈ໌ສ໌ຊາໂຣ ສິຍໍ ເວຈ໌-
ວິຊຸເວໂນ ສິຍໍ ອນາຄຕມທຸຮານນຸຕິ ຕຕຸຕ ນນຸຕິ ນ ສ໌ມນຸວາຄເມຕິ
ເວມຸບີ ຕສຸສ ນຕຸຕິ ປຸເຣກຸຊຕໍ ັ ອຄວາ ອິຕິ ເມ ຈກຸຊ ສິຍາ
ອນາຄຕມທຸຮານໍ ອິຕິ ງຸປາຕິ ອປຸປຸງິຕທຸສຸສ ປຸງິຕາກາຍ ຈິຕຸຕໍ
ນ ປຣືທຸຕິ ເຈຕໂສ ອປຸປຣືຣາໜປຈຸຊາ ນ ຕທກິນນຸຕິ ນ
ຕທກິນນຸທໂຕ ເວມຸບີ ຕສຸສ ນຕຸຕິ ປຸເຣກຸຊຕໍ ັ ອິຕິ ເມ ໂສຕໍ ສິຍາ
ອນາຄຕມທຸຮານໍ ອິຕິ ສ໌ທຸກາຕິ ອິຕິ ເມ ສານໍ ສິຍາ ອນາຄຕມທຸຮານໍ
ອິຕິ ຄນຸຣາຕິ ອິຕິ ເມ ສິວຸກາ ສິຍາ ອນາຄຕມທຸຮານໍ ອິຕິ ວຣຸຣາຕິ
ອິຕິ ເມ ກາໂຍ ສິຍາ ອນາຄຕມທຸຮານໍ ອິຕິ ໂມງຸຊຸພາຕິ ອິຕິ
ເມ ມໂນ ສິຍາ ອນາຄຕມທຸຮານໍ ອິຕິ ສ໌ມຸມາຕິ ອປຸປຸງິຕທຸສຸສ
ປຸງິຕາກາຍ ຈິຕຸຕໍ ນ ປຣືທຸຕິ ເຈຕໂສ ອປຸປຣືຣາໜປຈຸຊາ ນ
ຕທກິນນຸຕິ ນ ຕທກິນນຸທໂຕ ເວມຸບີ ຕສຸສ ນຕຸຕິ ປຸເຣກຸຊຕໍ ັ
ອຄວາ ອິມິນາຫໍ ສ໌ເຕນ ວາ ວຕຸເຕນ ວາ ຕປເນ ວາ ພຸຣຸຸມຈຸວິເຍນ
ວາ ທ໌ໂວ ວາ ກວິສຸສາມິ ທ໌ເວນຸເມຕໂຣ ວາຕິ ອປຸປຸງິຕທຸສຸສ ປຸງິຕາກາຍ
ຈິຕຸຕໍ ນ ປຣືທຸຕິ ເຈຕໂສ ອປຸປຣືຣາໜປຈຸຊາ ນ ຕທກິນນຸຕິ
ນ ຕທກິນນຸທໂຕ ເວມຸບີ ຕສຸສ ນຕຸຕິ ປຸເຣກຸຊຕໍ ັ ຕ໌ເນາຫ ກຄວາ

ວັດຕ໌ໂຊນຸ ປຸຣາ ເກຫາ (ຕິ ກຄວາ)

ປຸຸພຸມນຸຕມນິສຸຕິໂຕ

ເວມຸຊເນ ນຸປສ໌ຊເຍໂຍ

ຕສຸສ ນຕຸຕິ ປຸເຣກຸຊຕນຸຕິ ັ

ทิสาวิตถิ์ อนุวิโลกโน โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ ทิสาวิตถิ์ อนุวิโลกนมหุตฺโต โหติ น จ ตาว ทณฺหาตฺตตฺตปรามสโน โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ ทณฺหาตฺตตฺตปรามสนมหุตฺโต โหติ น จ ตาว ทณฺหาตฺตตฺตอพฺภุกฺกิริณ โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ ทณฺหาตฺตตฺตอพฺภุกฺกิริณมหุตฺโต โหติ น จ ตาว ทณฺหาตฺตตฺตอภินิปาตโน โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ ทณฺหาตฺตตฺตอภินิปาตนมหุตฺโต โหติ น จ ตาว ฉินฺทวิจฺฉินฺทกฺกโรณ โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ ฉินฺทวิจฺฉินฺทกฺกโรณมหุตฺโต โหติ น จ ตาว สํภวณฺชนปรีกขโน โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ สํภวณฺชนปรีกขนมหุตฺโต โหติ น จ ตาว อํคมงฺคฺยาปกฺขณโน โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ อํคมงฺคฺยาปกฺขณมหุตฺโต โหติ น จ ตาว ชีวิตฺปนาสโน โหติ ฯ อตฺถิ กณฺหิ กาทํ โกโธ ชีวิตฺปนาสนมหุตฺโต โหติ น จ ตาว สัพฺพจากปฺริจฺจากสณฺจิโต โหติ ฯ ยโต โกโธ ปฺรปฺกคฺคํ ฆาเตตฺวา อตฺตานํ ฆาเตติ เขตฺตาวตา โกโธ ปรมุสฺสทคฺโค ปรมเวปฺปตฺตปฺปตฺโต โหติ ฯ ยสฺสเสโส โกโธ ปหีนํ สมุจฺฉินฺโน วุปฺสนโต ปฏฺธิปฺปสฺสทฺโธ อภพฺพุปฺปตฺติโก ฌาณคฺคินา ททฺโธโส อจฺจุจติ อฏฺโกลโน ฯ โกลธสฺส ปหีนตฺตา อฏฺโกลโน โกลธวตฺถสฺส ปรีกขณตฺตา อฏฺโกลโน โกลธสฺส อจฺจุจฺฉินฺนตฺตา อฏฺโกลโนติ อฏฺโกลโน ฯ

[๓๘๕] อสนฺดาสํติ อีเรกฺโข ตาสํ โหติ อุตฺตาสํ ปรีตฺตาสํ ฯ

โส ตสฺติ อุตฺตสฺติ ปริตฺตสฺติ ภายติ สฺนฺตาสํ อาปชฺชติ กุถํ วา
 น ทภามิ คณํ วา น ทภามิ อาวาสํ วา น ทภามิ ตาภํ
 วา น ทภามิ ยสํ วา น ทภามิ ปสํสํ วา น ทภามิ สฺขํ วา
 น ทภามิ จํวํ วา น ทภามิ ปิณฺฑปาตํ วา น ทภามิ
 เสนาสนํ วา น ทภามิ คิถาณปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารํ วา น ทภามิ
 คิถาณปญฺจํ วา น ทภามิ อปฺปณฺณวาโตมฺหิตี ตสฺติ อุตฺตสฺติ
 ปริตฺตสฺติ ภายติ สฺนฺตาสํ อาปชฺชติ ฯ อิท ภิက္ขุ อสฺนฺตาสํ โหติ
 อนฺตฺตาสํ อปริตฺตาสํ ฯ โส น ตสฺติ น อุตฺตสฺติ น ปริตฺตสฺติ
 น ภายติ น สฺนฺตาสํ อาปชฺชติ กุถํ วา น ทภามิ คณํ วา
 น ทภามิ อาวาสํ วา น ทภามิ ตาภํ วา น ทภามิ ยสํ วา
 น ทภามิ ปสํสํ วา น ทภามิ สฺขํ วา น ทภามิ จํวํ วา
 น ทภามิ ปิณฺฑปาตํ วา น ทภามิ เสนาสนํ วา น ทภามิ
 คิถาณปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารํ วา น ทภามิ คิถาณปญฺจํ วา
 น ทภามิ อปฺปณฺณวาโตมฺหิตี น ตสฺติ น อุตฺตสฺติ น ปริตฺตสฺติ
 น ภายติ น สฺนฺตาสํ อาปชฺชติ อฏฺโฏชโน อสฺนฺตาสํ ฯ

[๓๘๖] อวิกตฺถํ อกุกฺกุโจติ อิกฺกจฺโจ กตฺถํ โหติ วิกตฺถํ ฯ
 โส กตฺถติ วิกตฺถติ อหมฺสฺมิ สํสํมฺปนฺโนติ วา วตฺตสํมฺปนฺโนติ
 วา สํสํมฺปนฺโนติ วา ชาคิยา วา โสคฺเตน วา โกต-
 ปฺปติเกน วา วณฺณเฏโปกฺขรคาย วา ชนฺเนน วา อชฺฌเนน วา
 กมฺมํคเนน วา สํปฺปายคเนน วา วิชฺชจฺจาเนน วา สฺสฺเตน

เจตโส วิปปฏิสาโร มโนวิเลโ ๖. เอวํ กตตฺตา จ อกตตฺตา จ
 อุปฺปชฺชติ กุกฺกุจํ เจตโส วิปปฏิสาโร มโนวิเลโ ๖. อถวา
 สํเสถมฺหิ น ปริปริการวํติ อุปฺปชฺชติ กุกฺกุจํ เจตโส วิปปฏิ-
 สาโร มโนวิเลโ ๖. อิทฺทริเยสฺมฺหิ อคฺคตฺทวาวโรติ ๖. โภชเน
 อมคฺคตฺตณฺณมฺหํติ ๖. ชากริยํ อนนฺยุคฺโตมฺหํติ ๖. น สติสฺมฺปชฺชณฺณ
 สมนฺนาคโตมฺหํติ ๖. อภาวิตา เม จตฺตารो สติปญฺ्ञาณาติ ๖
 อภาวิตา เม จตฺตารอ สมนฺนปฺปชานาติ ๖. อภาวิตา เม จตฺตารอ
 อิทฺธิปฺปาทาติ ๖. อภาวิตานิ เม ปณฺณินฺทริยานํติ ๖. อภาวิตานิ เม
 ปณฺณจ พถานํติ ๖. อภาวิตา เม สจฺจต โพชฺฌณฺจกาคิ ๖. อภาวิตอ
 เม อริโย อฏฺฐจฺจกโก มคฺโคติ ๖. ทุกฺขํ เม อปฺริณฺณวาคนฺติ ๖
 สํมฺทโย เม อปฺปทฺธิโนติ ๖. มคฺโค เม อภาวิตอติ ๖. นิโรโ
 เม อสจฺจกโกติ อุปฺปชฺชติ กุกฺกุจํ เจตโส วิปปฏิสาโร มโน-
 วิเลโ ๖. ยสฺสเสถํ กุกฺกุจํ ปทฺธิ สมนฺจณฺณํ วุปฺสณฺณํ ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิ
 อภพฺพปฺปตฺติกํ ฅาณคฺคินา ททฺธํ โส วุจฺจติ อกุกฺกุจจติ
 อวิกคฺคํ อกุกฺกุจ ๖

[๓๘๘] มนฺตาภาณํ อนฺทฺชโตติ มนฺตา วุจฺจติ ปณฺณว ยา
 ปณฺณว ปชานนา ๖. เป ๖. อโมโห ฅมฺมวโจโย สมนฺมาทิฏฺฐิ ๖. มนฺตายน
 ปริคฺคเหตฺวา วาจํ ภาสํติ พหุมนํ กถณฺโต พหุมนํ ภาณฺโต
 พหุมนํ ทปฺยณฺโต พหุมนํ โวหฺรณฺโต ทุกฺกถิตํ ทฺพฺภาสิตํ ทฺพฺภณิตํ
 ทฺถุณฺนิตํ ทฺทฺธิตํ วาจํ น ภาสํติ มนฺตาภาณํ ๖. อนฺทฺชโตติ ตตฺถ

สันตฺยจิกถํ ปวิเวกถํ อสงฺสจฺจกถํ วิริยารมฺภกถํ สัจฺจกถํ สมาริ-
 กถํ ปญฺญกถํ วิมุตฺตிகถํ วิมุตฺตិฌานนทสฺสณกถํ สติปฏฺฐาณกถํ
 สัมมปฺปชานกถํ อิทฺธิปฺปาทกถํ อินฺทฺริยกถํ พทกถํ โพชฺฌณฺคกถํ
 มคฺคกถํ ผลกถํ นิพฺพານกถํ กถေติ ฯ วาจายโตติ ยตุโต ปฏฺยิตฺโต
 คุตฺโต โคมีโต รกฺขิตฺโต สํวฺตโต ฐปฺปสฺสโต ฯ มุนีติ โมหนํ อนุจฺจุ-
 ฌานํ ฯ เป ฯ สงฺกษาทมตฺตจฺจ โส มุนีติ สเว วาจายโต มุนิ ฯ
 เทนาค ภาควา

อกุโฆโณ อสนฺตาสี อวิกตฺถิ ขกุกฺกุโจ

มนุตาภาณิ อนุทศโต สเว วาจาโย มุนิ ๑

[๓๘๐] นิราศคู้ อากาศเต อดีต นานุโสจติ

វិទ្យាភត្តិ ដង្កោត្ថ ភិក្ខុវិទ្យា ១ ឬ ធម្មបទ ។

[๓๘๓] นิราศคฤๅ อเนกเทติ อาร๑คฤๅ กุรุ๑คฤๅ ตณ๑หา โย

ราโค สาราโค ๑ เป ๑ อภิขุณา โดโก อุกุสตะมุต ๑ ยสเสสา อาสคฺติ
 คณหา ปัทมา สมฺมุจฺจินา วุปลนฺตา ปฏิปฺปสฺสํทฺธา อภพฺพุปฺคฺติกา
 ฌาณคฺคินา ททฺธมาติ เอมฺมึ นีราสคฺติ อนาคเต ๑ อถวา
 เอวฺวโรป สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺทึ น สมฺนฺวาคเมติ
 เอวฺวเวทโน สียํ เอวฺวสณฺโณ สียํ เอวฺวสงฺฆาโร สียํ เอวฺว
 วิญฺญาโน สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺทึ น สมฺนฺวาคเมติ
 เอมฺมึ นีราสคฺติ อนาคเต ๑ อถวา อิติ เม จกฺขุ สียา
 อนาคตมทฺธานํ อิติ รุปาติ อปฺปปฏิทฺทสฺสํ ปฏิทาภาย จิตฺตํ น

ปณิทหติ เจตโส อปฺปณฺนิชานปฺปจฺยา น ตทฺทินนฺทฺติ น
 ตทฺทินนฺทฺโต เอวมฺปิ นิราสํคฺตํ อนาถเต ๑ อิติ เม โสคํ
 สียา อนาถคตมทฺธานํ อิติ สทฺทาทิ ๑ เป ๑ อิติ เม มโน สียา
 อนาถคตมทฺธานํ อิติ ชมฺมาติ อปฺปปฏิททฺสสฺส ปฏฺติภาภ จิตฺตํ
 น ปณิทหติ เจตโส อปฺปณฺนิชานปฺปจฺยา น ตทฺทินนฺทฺติ น
 ตทฺทินนฺทฺโต เอวมฺปิ นิราสํคฺตํ อนาถเต ๑ อถวา อิมินาหํ
 สํเถน วา วุตฺเตน วา ตเปน วา พฺรหฺมจฺริเยน วา เทโว วา
 ภวิสฺสุสํมิ เทวณฺณตโร วาติ อปฺปปฏิททฺสสฺส ปฏฺติภาภ จิตฺตํ
 น ปณิทหติ เจตโส อปฺปณฺนิชานปฺปจฺยา น ตทฺทินนฺทฺติ น
 ตทฺทินนฺทฺโต เอวมฺปิ นิราสํคฺตํ อนาถเต ๑

[๓๘๒] อคฺคํ นานุโสจคฺติ วิปริณฺเต วา วุตฺตํ น โสจติ
 วิปริณฺเตมฺหิ วา วุตฺตํ น โสจติ จกฺขุ เม วิปริณฺตมฺหิ น
 โสจติ โสคํ เม ฆานํ เม ชิวฺหา เม กาโย เม รุปา เม
 สทฺทาทิ เม คนฺธา เม รสา เม โผฏฺฐพฺพา เม กุสํ เม คณฺ
 เม อาวาโส เม ลาภो เม ยโส เม ปสฺสํสา เม สฺสํ เม
 จิวฺโร เม มิตฺตํปาโต เม เสนาสนํ เม คิตาณปฺปจฺยเภสชฺชปฺริกฺขารो
 เม มาตา เม ปิตา เม ภาคา เม ภคินี เม ปุตฺโต เม ชีตา
 เม มิตฺตตามจฺจา เม ฃวาคกา เม สํโถหิตา เม วิปริณฺตาทิ
 น โสจติ น กิถมฺหิ น ปรีเทวติ น อุตฺตํตาหํ กนฺทฺติ น สมนฺโหม
 อาปชฺชคฺติ อคฺคํ นานุโสจติ ๑

อุปมาหสฺส มกฺขสฺส ปฬาสฺส อิตฺถํ มจฺจวียสฺส ฯ เป ฯ
 สพุพากุสฺสตามิสฺสขารานํ ปทฺธนคฺคา ปฏิตฺโณ ฯ อุตฺตํ เหนฺ กคฺควา
 กกณฺญํ ภิภฺชเว ภิภฺช ปฏิตฺโณ โหติ อิตฺ ภิภฺชเว ภิภฺชโน
 อสฺสุมิมาโน ปทฺธโน โหติ อจฺจุณฺณมฺโห ตาถาวตฺตฺตฺโต อนภาวคฺคโต
 อายตฺติ อนุปฺปาทมฺโม เอวํ โช ภิภฺชเว ภิภฺช ปฏิตฺโณ โหตฺติ
 ปฏิตฺโณ ฯ

[๓๘๗] อภฺทโกติ ตึณิ กุหนวตฺตฺตฺตฺติ ปจฺจยปฏิสฺสวณฺสจฺจาทํ
 กุหนวตฺตฺตฺตฺติ อิริยาปถสฺสจฺจาทํ กุหนวตฺตฺตฺตฺติ สํมณฺธขปฺปณสฺสจฺจาทํ
 กุหนวตฺตฺตฺตฺติ ฯ

กตมํ ปจฺจยปฏิสฺสวณฺสจฺจาทํ กุหนวตฺตฺตฺตฺติ ฯ อิตฺ คหปติกา ภิภฺชํ
 นิมนฺเตนฺติ จีวรํ ฆีณฺชปาตํ เสนาสนํ คิถานปจฺจยภณฺสจฺจปฏิกฺขารเวทฺติ ฯ
 โส ปาณิํจโน อิจฺฉาปคฺคโต อตฺตฺติโก จีวรํ ฆีณฺชปาตํ เสนาสนํ คิถาน-
 ปจฺจยภณฺสจฺจปฏิกฺขารานํ ภิยฺโยกมฺมยตํ อุปาทาย จีวรํ ปจฺจกฺขาติ
 ฆีณฺชปาตํ ปจฺจกฺขาติ เสนาสนํ ปจฺจกฺขาติ คิถานปจฺจยภณฺสจฺจ-
 ปฏิกฺขารํ ปจฺจกฺขาติ ฯ โส เอวมาหํ ทิ สมนฺตสฺส มหคฺคฺเคน จีวรเณ
 เอตํ สํวรูปํ ยํ สมนฺโน สุตฺถา นว สจฺจการกฺกฺคา วา ปาปณฺนิกา
 วา นนฺตกาณิ อจฺจุณฺณคฺคา สจฺจจฺจํ กตฺวา ชาเรยฺย ทิ สมนฺตสฺส
 มหคฺคฺเคน ฆีณฺชปาเตน เอตํ สํวรูปํ ยํ สมนฺโน อญฺญาจริยาย
 ฆีณฺชปาโตเปณ ชีวิกํ กปฺเปยฺย ทิ สมนฺตสฺส มหคฺคฺเคน เสนาสนเณ
 เอตํ สํวรูปํ ยํ สมนฺโน รุกฺขมฺมฺติโก วา อสฺส โสสาณิโก วา

อพโลกาสโก วา ก็ สมนัสส มหุเซน คิตานปัจจุยเภสชฺช-
 ปริกุชาเรน เอคํ สารูปํ ยํ สมนเณ ปุติมุตเตน วา หรัตกั-
 ชนุเทน วา โอสถํ กเรยยาติ ตทูปาทาย ฐัม จัรวํ ชาเวติ
 ฐัม ปิณฑุปาทํ ภูณฺหติ ฐัม เสนาสนํ ปฏิสเวติ ฐัม คิตาน-
 ปัจจุยเภสชฺชปริกุชาวํ ปฏิสเวติ ฯ ตเมเน คหปติกา เอวํ ชานนติ
 อयํ สมนเณ อปปีจฺโถ สนฺตุญฺโง ปวิวิคฺโค ชสฺสญฺโง อารทฺธวิโร
 ชุตฺวาโทติ ภิชฺชโย ภิชฺชโย นิมฺมเตนฺติ จัรวํ ปิณฑุปาทเสนาสน-
 คิตานปัจจุยเภสชฺชปริกุชาเวหิ ฯ โส เอวมาห ตินฺนํ สมนุชฺฌาภา-
 สทฺโธ กุตฺตฺโต พหุํ ปุณฺณํ ปสวติ สทฺธาย สมนุชฺฌาภา สทฺโธ
 กุตฺตฺโต พหุํ ปุณฺณํ ปสวติ เทยฺยชฺชมุสฺส สมนุชฺฌาภา สทฺโธ
 กุตฺตฺโต พหุํ ปุณฺณํ ปสวติ ทกฺขิณฺเษยานํ สมนุชฺฌาภา สทฺโธ
 กุตฺตฺโต พหุํ ปุณฺณํ ปสวติ คุมฺหากณฺเญวณํ สทฺธา อตฺถิ
 เทยฺยชฺชมุโม จายํ สฺวิชฺชติ อหฺนฺจ ปฏิกุคาหโก สจฺจํ น
 ปฏิกุคเหสฺสํมํ เอวํ ตุมฺเห ปุณฺณเณ ปริหีนา ภวิสฺสถ น มยฺหํ
 อิมินา อตฺถโถ อปปีจ คุมฺหากณฺเญว อหฺนฺกมฺปาย ปฏิกุคณฺหามํติ
 ตทูปาทาย พหุํมปี จัรวํ ปฏิกุคณฺหาติ พหุํมปี ปิณฑุปาทํ
 ปฏิกุคณฺหาติ พหุํมปี เสนาสนํ ปฏิกุคณฺหาติ พหุํมปี คิตาน-
 ปัจจุยเภสชฺชปริกุชาวํ ปฏิกุคณฺหาติ ฯ ยา เอวรูปา ภากุฏิกา
 ภากุฏี กุหนฺนา กุหายนา กุหิตฺตํ อิตํ ธุจฺจติ ปฏิสเวณสงฺฆาตํ
 กุหนฺนตฺถุ ฯ

กตมํ อิริยาปถสงฺขาตํ กุหนวตฺตํ ๑ อิเธกฺโข ปาณฺโง โฉ
 อิจฺฉาปโกโต สมนฺวาทนฺธิปฺปาโย เอวํ มํ ชโน สมนฺวาทสฺสํตํ
 กมนํ สนฺนํเปติ จํนํ สนฺนํเปติ นิสฺสํ สนฺนํเปติ สยํ
 สนฺนํเปติ ปณฺธิชาย คจฺฉติ ปณฺธิชาย ทิฏฺฐจฺติ ปณฺธิชาย นิสฺสํ
 ปณฺธิชาย เสยฺยํ กปฺเปติ สฺมาหิตो วีย คจฺฉติ สฺมาหิตो วีย
 ทิฏฺฐจฺติ สฺมาหิตो วีย นิสฺสํ สฺมาหิตो วีย เสยฺยํ กปฺเปติ
 อาปาทกขฺมณํว โหติ ๑ ยา เอวฺวปา อิริยาปถสฺสํ อาจฺปนฺนา
 จฺปนฺนา สนฺนํจฺปนฺนา ภากุฏฺฐิกา ภากุฏฺฐิยํ กุหนฺนา กุหายนฺนา กุหิตตฺตํ
 อิทํ อจฺฉติ อิริยาปถสงฺขาตํ กุหนวตฺตํ ๑

กตมํ สำนนตฺตชฺชนสงฺขาตํ กุหนวตฺตํ ๑ อิเธกฺโข ปาณฺโง โฉ
 อิจฺฉาปโกโต สมนฺวาทนฺธิปฺปาโย เอวํ มํ ชโน สมนฺวาทสฺสํตํ
 อิริยชฺชมสนฺนํสฺสํตํ วาจํ ภาสฺติ โย เอวฺวปํ จํวํ ชาเวติ โส
 สมนฺโน มหฺส
 ภาสฺสํ ชาเวติ ชฺชมมกรํ ชาเวติ ปรีสํวณํ ชาเวติ กุณฺณจิกํ
 ชาเวติ อูปาหนํ ชาเวติ กายพฺพชนํ ชาเวติ อาโยคํ ชาเวติ
 โส สมนฺโน มหฺส
 โส สมนฺโน มหฺส
 เอวฺวปา สมนฺนํชฺชนชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชช
 สมนฺนํชฺชนชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชฺชชช
 สมนฺโน มหฺส
 โย เอวฺวเป วิหาเร วสฺสํ โส สมนฺโน มหฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 โย

เอวรูป เณร โยโค วสตี ปาสาเท วสตี หมมิเช วสตี คุหาย
 วสตี เณเน วสตี กุฏียา วสตี กุฏยาละ วสตี อญญะ วสตี
 มาเพ วสตี อุกุทญะเท วสตี อุนญะจันสาถาย วสตี มนุญะเป
 วสตี รุกขมูเล วสตี โส สมนิโน มเหสกุโธติ ภณติ ฯ อถวา
 โกรชโกกรชโก ภากุฏิกภากุฏิกโก กุทกกุทโก ตปกตปโก มุช-
 สมุภาวโค อัย สมนิโน อิมาส อเอวรูปาน สันตานิ วิหารสมาปคตนิ
 ตาภีติ ตาภีติ สมนิโน คุพหิ นิปณิ ปฏิจจัน ไซกุตตรสุนนค-
 ปฏิจจันนคต กถิ กเถติ ฯ ยะ เอวรูปา ภากุฏิกภา ภากุฏิก
 กุทนา กุทายนา กุทายิตตติ อิทิ วุจจติ สำนนตชปพนสงฆาติ
 กุทนจตุ ๖

ยสฺสตีมานิ ตีลนิ กุทนจตุณิ ปหีนา นิสมุจนิหนา นิสมุจนิหนา
 ปฏิจจปตฺสทธานิ อภัพพปตฺติกา นิสมุจนิหนา ททฺธมานิ โส
 วุจจติ อุกุทโกติ ปฏิจจโน อุกุทโก ๖

[๓๘๘] อมฺหิต อมจจจติ มฺหิต วุจจติ ตณฺหา โย ราโค
 สวราโค ๖ เป ๖ อภิชฺฐา โสโก อุกุทตมุต ๖ ยสฺสตีมานิ มฺหิต
 นิสมุจนิหนา นิสมุจนิหนา ปฏิจจปตฺสทธานิ อภัพพปตฺติกา นิสมุจนิหนา
 ททฺธมานิ โส วุจจติ อมฺหิต ๖ โส รูปะ น มฺหิตี สทฺเท
 คณฺเฐ รเส โมญฺสพเพ กุติ คณิ อวาสํ ตาภิ ยสฺส ปตฺส
 สฺส จีวรํ มฺหิตชปาติ เสนาสนํ คิตาปจฺจยเมสฺสชฺชปฏิกฺขารํ กาม-
 ชาติ รุชชาติ อรูปชาติ กามภวํ รูปภวํ อรูปภวํ สมนฺนาภวํ

ปาคพุณยํ ทศเสติ คณคโตมี วาจสีกํ ปาคพุณยํ ทศเสติ อนุต-
 รมํ ปวิฏฐโงมี วาจสีกํ ปาคพุณยํ ทศเสติ ฯ

กถํ สงฺฆคโต วาจสีกํ ปาคพุณยํ ทศเสติ ฯ อิเธกฺโข
 สงฺฆคโต อจิตฺติการกโต เถเว ภิกฺขุ อนาปุจฺจา วา อนุชฺฌโง
 วา อวรามคตํ ภิกฺขุณํ ฌมํ ภณฺติ ปณฺหํ วิสฺสุเซติ ปาฏโหมกฺขํ
 อุตฺทิสฺสติ จิตฺโกมี ภณฺติ พาหาวิกฺเขปโกมี ภณฺติ เหวํ สงฺฆคโต
 วาจสีกํ ปาคพุณยํ ทศเสติ ฯ

กถํ คณคโต วาจสีกํ ปาคพุณยํ ทศเสติ ฯ อิเธกฺโข คณ-
 คโต อจิตฺติการกโต เถเว ภิกฺขุ อนาปุจฺจา วา อนุชฺฌโง วา
 อวรามคตํ ภิกฺขุณํ ฌมํ ภณฺติ ปณฺหํ วิสฺสุเซติ จิตฺโกมี ภณฺติ
 พาหาวิกฺเขปโกมี ภณฺติ อวรามคตํ ภิกฺขุณํ อฺปาสกํ
 อฺปาสกํ ฌมํ ภณฺติ ปณฺหํ วิสฺสุเซติ จิตฺโกมี ภณฺติ
 พาหาวิกฺเขปโกมี ภณฺติ เหวํ คณคโต วาจสีกํ ปาคพุณยํ
 ทศเสติ ฯ

กถํ อนุตฺตรมํ ปวิฏฐโง วาจสีกํ ปาคพุณยํ ทศเสติ ฯ อิเธกฺโข
 อนุตฺตรมํ ปวิฏฐโง อิตฺถิ วา กุมาริ วา อหา อิตฺถนฺนาเม
 อิตฺถนฺโคตฺเต กิ อตฺถิ ยาคฺ อตฺถิ ภคฺ อตฺถิ อาทนฺย
 อตฺถิ กิ มีวีสฺสาม กิ ญฺวีสฺสาม กิ อาทิสฺสาม กิ วา
 อตฺถิ กิ วา เม ทศฺสกาติ วิปฺปตฺตติ เหวํ อนุตฺตรมํ ปวิฏฐโง
 วาจสีกํ ปาคพุณยํ ทศเสติ ฯ อิทํ วาจสีกํ ปาคพุณยํ ฯ

กตมฺ ๑ เจตสิกํ ปาณพฺภิกขุ ๑ อิชฺเชกฺขุ ๑ น อจฺจกฺกตา ปพฺพชฺชิตฺ
 สฺมาโน อจฺจกฺกตา ปพฺพชฺชิตฺเตน สํหุชฺชํ สํหิตํ อตฺตคานํ ททิตฺ จิตฺเตน ๑
 น มหากฺกตา ปพฺพชฺชิตฺ สฺมาโน มหากฺกตา ปพฺพชฺชิตฺเตน สํหุชฺชํ สํหิตํ
 อตฺตคานํ ททิตฺ จิตฺเตน ๑ น มหาโลกกฺกตา ปพฺพชฺชิตฺ สฺมาโน
 มหาโลกกฺกตา ปพฺพชฺชิตฺเตน สํหุชฺชํ สํหิตํ อตฺตคานํ ททิตฺ จิตฺเตน ๑
 น อพฺวารโลกกฺกตา ปพฺพชฺชิตฺ สฺมาโน ๑ น สุตฺตนิคฺคิโก สฺมาโน
 สุตฺตนิคฺคิเกน สํหุชฺชํ สํหิตํ อตฺตคานํ ททิตฺ จิตฺเตน ๑ น วินยชฺโร
 สฺมาโน ๑ น ฆมฺมกถิโก สฺมาโน ๑ น อารญฺญโก สฺมาโน ๑
 น ปิณฺณทปาทิโก สฺมาโน ๑ น มิสฺสภูติโก สฺมาโน ๑ น เตจฺจวรีโก
 สฺมาโน ๑ น สํปทานจาวรีโก สฺมาโน ๑ น ขตฺตปฺจฺฉาภคฺคิโก
 สฺมาโน ๑ น เนตฺตชฺชโก สฺมาโน ๑ น ยถาสํหิตติโก สฺมาโน ๑
 น ปจฺจมสฺส ฌานสฺส ตาภี สฺมาโน ปจฺจมสฺส ฌานสฺส ตาภินา
 สํหุชฺชํ สํหิตํ อตฺตคานํ ททิตฺ จิตฺเตน ๑ เป ๑ น เณวสํญญานาสํญญา-
 ยตนสฺมาปคฺคิตฺยา ตาภี สฺมาโน เณวสํญญานาสํญญา ยตนสฺมาปคฺคิตฺยา
 ตาภินา สํหุชฺชํ สํหิตํ อตฺตคานํ ททิตฺ จิตฺเตน ๑ อิทํ เจตสิกํ
 ปาณพฺภิกขุ ๑ ยสฺสํมามี คัณฺธิ ปาณพฺภิกขุณิ ปหฺนํณิ สํมุจฺฉินฺณณิ
 ฐปฺปสํหิตานิ ปฏฺธิปฺปสฺสสํหิตานิ อภพฺพปฺปคฺคิตฺกานิ ฌาณคฺคินา ททฺธมฺหานิ
 โส อจฺจกฺกตา อปฺปคฺคพฺภิกขุ อปฺปคฺคพฺภิกขุ ๑

[๔๐๐] อชฺเชกฺขุ ๑ อตฺตคิ ปุคฺคโต อชฺเชกฺขุ ๑ อตฺตคิ อชฺเชกฺขุ ๑

กตโม ๑ ปุคฺคโต อชฺเชกฺขุ ๑ อชฺเชกฺขุ ๑ ปุคฺคโต ทุสฺสํโต

โหติ ปาปชมโม อสฺสึตฺถกตฺตวตฺตมาจາโร ปหฺนิจฺจนนทฺตมฺมโต อสฺ-
 ตฺมโน ตมฺนปหฺนิจฺจนโย อพฺรหฺมจาร์ พฺรหฺมจារិปหฺนิจฺจนโย อนโตปฺปติ
 อวตฺตโต กตฺตมพฺพชาโต อຍံ ဂုဇ္ဇတိ ပုပ္ဖတေ ဧကုဋ္ဌာ ၁ ဝတော
 ဂစ္ဆန္တိ โหติ ဓုပ္ပာယာတပ္ပတေ အပ္ပမ္ပမ္ပိ ဂုပ္ဖတေ ဓမ္မာနိ ဝဂ္ဂိတဗ္ဗတိ
 ဂုပ္ပတိ ပုပ္ပာယာတဗ္ဗတိ ပတိတ္တဗ္ဗတိ ဂေါပဏေ တေဏေ အပ္ပာယာတဏေ
 ပာတုဂ္ဂတိ အຍံ ဂုဇ္ဇတိ ပုပ္ဖတေ ဧကုဋ္ဌာ ၁ ဝတော ဂစ္ဆန္တိ
 โหติ ဓုပ္ပာယာတိ โหติ မဂ္ဂံ ဟိ ပါပာတိ ဟိ ဝိတုဋ္ဌံ
 ဟိ မဂ္ဂံ ဟိ တေ ဟိ မာယာတိ ဟိ ဂတုဋ္ဌံ ဟိ
 ဝတိမာနံ ဟိ ပာမိဋ္ဌာ ဟိ မိဋ္ဌာတိတ္တံ ဟိ တိတ္တံ
 ပာမာတိ ဟိ အာဇာနိတံ တုပ္ပပိတ္တိတုပ္ပတိ ဟိ အယံ ဂုဇ္ဇတိ
 ပုပ္ဖတေ ဧကုဋ္ဌာ ၁

กตโม จ ปุคฺคโต อเชคุงฺโก ๑ อธิ ภิกฺขุ สัตถวา โหติ
 ปาฏิโมกฺขธมฺมธมฺมโต จิหฺรติ อจฺจวโคจฺรธมฺมปฺนโน อณฺุมตฺเตสุ
 วรเชสุ ภายหตฺถธมฺม สมหาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ อโย อจฺจุจติ
 ปุคฺคโต อเชคุงฺโก ๑ อถวา อกฺโกทฺธโน โหติ อญฺญาสาธพฺพุโต
 พหุมนํ อจฺจุโต สสมาโน น อภิสสฺสติ น กุปฺปติ น พฺยาปชฺชติ
 น ปติฏฺฐิยติ น โกปณฺจ โทสณฺจ อปฺปจฺจุยณฺจ ปาคุฏฺโธติ
 อโย อจฺจุจติ ปุคฺคโต อเชคุงฺโก ๑ อถวา อกฺโกทฺธโน โหติ
 อญฺปนนาหํ โหติ อมกฺขํ โหติ อปฺพาธํ โหติ อนิสฺสํกํ โหติ
 อมจฺฉนํ โหติ อตฺถสํ โหติ อมายาจํ โหติ อตฺถทโร โหติ

นปฺปยุตฺโต นายุตฺโต น สมายุตฺโตติ เปสฺสเนยฺเย จ โน ยุตฺโต ฯ
เตนาห ภควา

ปฏฺฐิถึโน อทุกโก อปฺปิทาสุ อมจฺฉริ

อปฺปคพฺโภ อเชคุจฺโณ เปสฺสเนยฺเย จ โน ยุตฺโตติ ฯ

[๔๐๒] สํติเยสฺส อนสฺสํสํวํ อติมานะ จ โน ยุตฺโต

สณฺโห จ ปฏฺฐิภาณวา น สทฺธโร น วิวชฺชติ ฯ

[๔๐๓] สํติเยสฺส อนสฺสํสํวํติ สํติยา อจฺจุณฺติ ปณฺจ กามคฺคณา ฯ
กัการณา สํติยา อจฺจุณฺติ ปณฺจ กามคฺคณา ฯ เยภฺยฺเยน เทวมนุสฺสํ
ปณฺจกามคฺคเณ อจฺจุณฺติ สํทียนฺติ ปตฺถยนฺติ ปิทยนฺติ อภิชปฺปนฺติ
คัการณา สํติยา อจฺจุณฺติ ปณฺจ กามคฺคณา ฯ เยสํ เฮสํ สํติยา
ตณฺหา อปฺปทึนฺนา เตสํ จกฺขุโต รูปตณฺหา สํวติ ปสํวติ สํนุทฺติ
ปวคฺคตฺติ ฯ โสคโต สทฺทตณฺหา ฯ ฆานโต คณฺฐตณฺหา ฯ
ชีวหาโต รสตณฺหา ฯ กายโต โณฆสพฺพตณฺหา ฯ มนโต
ธมฺมตณฺหา สํวติ ปสํวติ สํนุทฺติ ปวคฺคตฺติ ฯ เยสํ เฮสํ สํติยา
ตณฺหา ปทึนฺนา สมนุณฺนินฺนา อปฺปสํนฺตา ปฏฺฐิปปสฺสํสทฺธา อภพฺพุปปตฺติกา
ณฺณคฺคินฺนา ททฺธมา เตสํ จกฺขุโต รูปตณฺหา น สํวติ น ปสํวติ
น สํนุทฺติ น ปวคฺคตฺติ ฯ โสคโต สทฺทตณฺหา ฯ เป ฯ มนโต
ธมฺมตณฺหา น สํวติ น ปสํวติ น สํนุทฺติ น ปวคฺคตฺติ
สํติเยสฺส อนสฺสํสํวํ ฯ

[๔๐๔] อติมานะ จ โน ยุตฺโตติ ทศโม อติมานะ ฯ อิทฺเทจฺจุ

ปรํ อติมณฺเฑติ ชาติยา วา โคตฺเตน วา ๑ เป ๑ อณฺเฑตฺรณฺเฑตฺเรณ
 วา วตฺตนา ๑ โย เขวฺวโป มาโน มณฺเฑนา มณฺเฑิตตํ อณฺเฑติ
 อณฺเฑโม ๑ โส สํมฺปคฺคาโห เกตฺตมฺยตา จิตฺตสฺส อํ ๑ จุจฺจติ
 อติมาโน ๑ ยสฺสเสโส อติมาโน ปทฺธิโน สํจุจฺฉิโน วุปฺสํโนโต
 ปฏิปฺปสฺสํโห อภพฺพปฺปตฺติโก ฌาณคฺคิโน ททฺโฆ โส อติมาเน
 โน ยุตฺโต นปฺปยุตฺโต นายุตฺโต น สํมายุตฺโตติ อติมาเน ๑
 โน ยุตฺโต ๑

[๔๐๕] สณฺโห ๑ ปฏิภาณวาติ สณฺเฑน กายกมฺเมเน สมนฺนา-
 คโตติ สณฺโห ๑ สณฺเฑน วจฺกกมฺเมเน ๑ สณฺเฑน มโนกมฺเมเน
 สมนฺนาคโตติ สณฺโห ๑ สณฺเฑน สติปฺจฺจํเนหิ สมนฺนาคโตติ
 สณฺโห ๑ สณฺเฑน สํมปฺปชาเนหิ ๑ สณฺเฑน อิทฺธิปฺปาเทหิ ๑
 สณฺเฑน อินฺทฺริเยหิ ๑ สณฺเฑน พเลหิ ๑ สณฺเฑน โพรตฺตจฺเจหิ
 สมนฺนาคโตติ สณฺโห ๑ สณฺเฑน อวิเณน อฏฺฐังคิเกเน มคฺเคเน
 สมนฺนาคโตติ สณฺโห ๑

[๔๐๖] ปฏิภาณวาติ ตโย ปฏิภาณวฺนฺโต ปริยคฺคิปฏิภาณวา
 ปริปฺปจฺจปฏิภาณวา อธิคมปฏิภาณวา ๑

กตโม ปริยคฺคิปฏิภาณวา ๑ อธิเรกจฺจสฺส ปริยาปฺปํ โหติ
 สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยาकरणํ คาถา อุตฺตํ อิติวุตฺตํ ชาติกํ อพฺภุต-
 ธรรมํ เวทสฺสํ ๑ สสฺส ปริยคฺคิ นิสฺสํยา ปฏิภาณติ ๑ อํ
 ปริยคฺคิปฏิภาณวา ๑

កត្ថិម ប្រិប្បុទ្ធាប្បិភាណវា ។ ឱចេកុទ្ធ ប្រិប្បុទ្ធនៃ តៃតិ
 ចតុតតុតេ ។ ឈាយតុតេ ។ តតុតេ ។ ការតេ ។ ទានាទានេ ។ ។
 តត្ថត្ថ តំ ប្រិប្បុទ្ធនំ តត្ថត្ថាយ ប្បិភាយតិ ។ ធម៌ ប្រិប្បុទ្ធាប្បិភាណវា ។

កត្ថិម ឧទិគមប្បិភាណវា ។ ឱចេកុទ្ធតត្ថ ឧទិគតា តៃតិ
 ទតុតារិ តតិប្បុទ្ធានា ទតុតារិ តត្ថប្បុទ្ធានា ទតុតារិ ឱតិប្បុ-
 បាតា ប្បុទ្ធានុវិយាមិ ប្បុទ្ធា ប្បុទ្ធានិ តតុត តៃតុតុតា ឧវិយ
 ឧវុទ្ធវិកិក មតុក ទតុតារិ តត្ថប្បុទ្ធានា ទតត្ថត្ថ ប្បិភាណវា
 ឧ ឧវិយ ។ តត្ថត្ថ ចតុត ឈាយត តត្ថិម ឈាយត តត្ថិម
 ឈាយត ។ ចតុត ឈាយត ចតុត ប្បិភាយតិ ។ តត្ថ ឈាយត តត្ថិម
 ប្បិភាយតិ ។ តត្ថិម ឈាយត តត្ថិម ប្បិភាយតិ ។ ឱតត្ថ
 តត្ថ ឈាយត ប្បិភាណប្បិភាណវា ។ ឱត្ថ ប្បិភាណប្បិភាណវា
 ចុបេត តត្ថបេត ចុបេត តត្ថបេត ចុបេត តត្ថបេត
 តត្ថបេត តៃតិ តៃ តត្ថត្ថ ប្បិភាណវា ។ តត្ថត្ថ ប្បិភាណវា
 តត្ថត្ថ ប្រិប្បុទ្ធា តត្ថត្ថ ឧទិគម តត្ថត្ថ កិ តត្ថត្ថ ប្បិភាណវា
 តត្ថត្ថ ។ ប្បិភាណវា ។

[៤០៧] តត្ថិម តត្ថិម តត្ថិម តត្ថិម តត្ថិម តត្ថិម តត្ថិម តត្ថិម
 ចតុតប្បុទ្ធា តត្ថិម តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ
 តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ
 តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ
 តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ តត្ថត្ថ

๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

រាហុគេ ចណាតំ ចត្តំ ចតិវ្យា ចវិវិតំ ចសុទ្ធិកតំ ចដុតិកំ ឧបណ្ណាយ
 គេ គតុត ឋវេនំ សត្វតាម កុសុធម្មំ សត្វតិក្ខុវិញ្ញំ ។ ឋេ ។ ឧបណ្ណិកវិញ្ញំ
 រាវិតំ វត្តត្ថកតំ ឧមត្ថកតំ តិច្ឆិ ឧមត្ថបរាយនំ ឧមត្ថបរិយោទានុតិ
 យេសធម្ម ឆៃ ខេតំ រាហុគេ ធាតំ វិញ្ញំ វិវិតំ សុទ្ធិកតំ ដុតិកំ
 ឧបណ្ណាយ ឆិក្កុក្កុតា គេ គតុត ឆិក្កុក្កិក្កិក្កុតា សត្វតិក្ខុវិញ្ញំ វិវិយិក្ខុវិញ្ញំ
 សតិក្ខុវិញ្ញំ សមាធិក្ខុវិញ្ញំ ឧបណ្ណិកវិញ្ញំ រាវិតំ វត្តត្ថកតំ ឧមត្ថកតំ តិច្ឆិ
 ឧមត្ថបរាយនំ ឧមត្ថបរិយោទានុតិ ឆម្បធម្ម ឆៃ ខេតំ រាហុគេ ធាតំ
 វិញ្ញំ វិវិតំ សុទ្ធិកតំ ដុតិកំ ឧបណ្ណាយ ឆិក្កុក្កុតា គតុត ឆិក្កុក្កិក្កិក្កុតា
 សត្វតិក្ខុវិញ្ញំ វិវិយិក្ខុវិញ្ញំ សតិក្ខុវិញ្ញំ សមាធិក្ខុវិញ្ញំ ឧបណ្ណិកវិញ្ញំ រាវិតំ
 វត្តត្ថកតំ ឧមត្ថកតំ តិច្ឆិ ឧមត្ថបរាយនំ ឧមត្ថបរិយោទានុតិ ។ សាគុ
 សាគុ សាវ្យបុគ្គ យេសធម្មេតំ សាវ្យបុគ្គ ចណាតំ ចត្តំ ចតិវ្យា ចវិវិតំ
 ចសុទ្ធិកតំ ចដុតិកំ ឧបណ្ណាយ គេ គតុត ឋវេនំ សត្វតាម កុសុធម្មំ
 សត្វតិក្ខុវិញ្ញំ ។ ឋេ ។ ឧបណ្ណិកវិញ្ញំ រាវិតំ វត្តត្ថកតំ ឧមត្ថកតំ តិច្ឆិ
 ឧមត្ថបរាយនំ ឧមត្ថបរិយោទានុតិ ។

๑๕ สกฺโข อภคณญจ จ สนุจิจุฉะโท จ โย นโร

หตาวภาโส วนฺตาโส ๙ เว อุตฺตมปรีโสติ ๑

น วิรชชัตติ สพุเพ พาดปฏุชฌนา รชชนติ กถยาณปฏุชฌนํ
 อปาทาย สตุต เตชา วิรชชนติ อรหา เณร รชชติ โน วิรชชติ ฯ
 วิโรโต โส ชยา รากสฺส วัตถวาคคฺคา ชยา โทสฺสวฺส วัตถโทสคฺคา
 ชยา โมหสฺสวฺส วัตถโมหคฺคา ฯ โส อญฺญวโร จินฺนจรวโร ฯ เป ฯ

นคฺคิ ตสุตฺต ปุณฺณโกจิ น สทฺโธ น วิรชฺชติ ฯ เทนาห ภคฺวา
 สํติเยสุ อนตฺตํวํ อติมาเน จ โน ยฺโต
 สณฺโห จ ปฏฺิภาณวา น สทฺโธ น วิรชฺชติ ฯ

[๔๐๘] ตาภกมฺยา น สิกฺขติ อตาภะ จ น กุปฺปติ
 อวิรุทฺโธ จ ตณฺหํย วเส จ นานุคิณฺณติ ฯ

[๔๐๘] ตาภกมฺยา น สิกฺขติ อตาภะ จ น กุปฺปติ กถํ
 ตาภกมฺยา สิกฺขติ ฯ อิทฺธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุ ปตฺตํติ ตาภํ
 จีวรํมีณฺทปาทเสนาณํ คิถานปจฺจุยภะสฺสชฺชปฏฺิขารานํ ฯ ตสุตฺตํ เอวํ
 โหติ เกณ นุ โธ อຍ္မာယตฺมา ตาภํ จีวรํมีณฺทปาทเสนาณํ
 คิถานปจฺจุยภะสฺสชฺชปฏฺิขารานนฺติ ฯ ตสุตฺตํ เอวํ โหติ อຍ္မံ โธ
 อຍ္မာယตฺมา สุตฺตฺตฺนุคิโก เทน อຍ္မာယตฺมา ตาภํ จีวรํมีณฺทปาท-
 เสนาณํ คิถานปจฺจุยภะสฺสชฺชปฏฺิขารานนฺติ ฯ โส ตาภเหตฺว ตาภ-
 ปจฺจุยา ตาภကာรณา ตาภာภินิพฺพตฺติยา ตาภํ ปริปาเจนฺโต สุตฺตฺตฺนุคิ
 ปริยาปุณฺณติ ฯ เอวํมฺหิ ตาภกมฺยา สิกฺขติ ฯ อถวา ภิกฺขุ
 ภิกฺขุ ปตฺตํติ ตาภํ จีวรํมีณฺทปาทเสนาณํ คิถานปจฺจุยภะสฺสชฺช-
 ปฏฺิขารานํ ฯ ตสุตฺตํ เอวํ โหติ เกณ นุ โธ อຍ္မာယตฺมา
 ตาภํ จีวรํมีณฺทปาทเสนาณํ คิถานปจฺจุยภะสฺสชฺชปฏฺิขารานนฺติ ฯ
 ตสุตฺตํ เอวํ โหติ อຍ္မံ โธ อຍ္မာယตฺมา วจินฺชโร ฯ เป ฯ อภิชฺมุมิโก
 เทน อຍ္မာယตฺมา ตาภํ จีวรํมีณฺทปาทเสนาณํ คิถานปจฺจุยภะสฺสชฺช-
 ปฏฺิขารานนฺติ ฯ โส ตาภเหตฺว ตาภปจฺจุยา ตาภကာรณา ตาภ-

ภินิพพุตติยา ตาภํ ปริปาเจนโต อภิขมมํ ปริยาปฺนาติ ฯ เขวมฺหิ
 ตาภกมฺยา สิกฺขติ ฯ อถวา ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสตี ตาภิ จัรว-
 มีนฺทปาตเสนาสนคิถานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํ ฯ คตฺถํ เขวํ
 โหติ เกณ นุ โห อยมายสฺมา ตาภิ จัรวมีนฺทปาตเสนาสน-
 คิถานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺติ ฯ คตฺถํ เขวํ โหติ อยมํ โห
 อยมายสฺมา อารณฺณโก มีนฺทปาติโก มีสฺสกุติโก เตจฺจวิโก
 สฺปทานจวิโก ขลุปจฺจนาตฺติโก เนสชฺชโก ยถาสนฺนตฺติโก
 เตน อยมายสฺมา ตาภิ จัรวมีนฺทปาตเสนาสนคิถานปจฺจยเภสชฺช-
 ปริกฺขารานนฺติ ฯ โส ตาภเหตุ ตาภปจฺจยา ตาภการณา ตาภา-
 ภินิพพุตติยา ตาภํ ปริปาเจนโต อารณฺณโก โหติ ฯ เป ฯ ยถา-
 สนฺนตฺติโก โหติ ฯ เขวมฺหิ ตาภกมฺยา สิกฺขติ ฯ

กถํ น ตาภกมฺยา สิกฺขติ ฯ อิท ภิกฺขุ น ตาภเหตุ น ตาภ-
 ปจฺจยา น ตาภการณา น ตาภาภินิพพุตติยา น ตาภํ ปริปาเจนโต
 ยาวเทว อตฺตทมถาย อตฺตสํถาย อตฺตปรินิพฺพวปฺนตฺถาย สุตฺตํ
 ปริยาปฺนาติ วินยํ ปริยาปฺนาติ อภิขมมํ ปริยาปฺนาติ ฯ เขวมฺหิ
 น ตาภกมฺยา สิกฺขติ ฯ อถวา ภิกฺขุ น ตาภเหตุ น ตาภ-
 ปจฺจยา น ตาภการณา น ตาภาภินิพพุตติยา น ตาภํ ปริปาเจนโต
 ยาวเทว อปฺปจีณญเณว นิสฺสํสา ย สนฺตญฺจิจิณญเณว นิสฺสํสา สลฺล-
 ญเณว นิสฺสํสา ปวิเวกญเณว นิสฺสํสา อิทมคฺคิตญเณว นิสฺสํสา
 อารณฺณโก โหติ มีนฺทปาติโก โหติ มีสฺสกุติโก โหติ เตจฺจวิโก

โหติ สุปทานจารโก โหติ ขตุปัจจนวตฺติโก โหติ เนตฺตชฺชโก
โหติ ยถาสนฺนตฺติโก โหติ ฯ เหวมฺมี น ตาภกมฺยา สิกฺขตฺติ
ตาภกมฺยา น สิกฺขติ ฯ

[๔๓๐] อตฺตาเก ฯ น กุปฺปตฺติ กถํ อตฺตาเก กุปฺปติ ฯ
อิเธกฺโข จ กุถํ วา น ตภามิ คณํ วา น ตภามิ อาวาสํ
วา น ตภามิ ตาภํ วา น ตภามิ ยสํ วา น ตภามิ
ปตํสํ วา น ตภามิ . สฺมุขํ วา น ตภามิ จีวรํ วา น ตภามิ
มฺนิญฺชปาตํ วา น ตภามิ เสนาสนํ วา น ตภามิ คิถานปฺปจฺย-
เภตฺตชฺชปริกฺขารํ วา น ตภามิ คิถานุปฺปจฺจกํ วา น ตภามิ
อปฺปณฺวาโตมฺหิติ กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ ปติฏฺฐิยติ โกปณฺจ โทสณฺจ
อปฺปจฺยณฺจ ปาตุกโรติ ฯ เหวํ อตฺตาเก กุปฺปติ ฯ

กถํ อตฺตาเก น กุปฺปติ ฯ อิธ ภิกฺขุ กุถํ วา น ตภามิ
คณํ วา น ตภามิ อาวาสํ วา น ตภามิ ตาภํ วา น
ตภามิ ยสํ วา น ตภามิ ปตํสํ วา น ตภามิ สฺมุขํ วา
น ตภามิ จีวรํ วา น ตภามิ มฺนิญฺชปาตํ วา น ตภามิ
เสนาสนํ วา น ตภามิ คิถานปฺปจฺยเภตฺตชฺชปริกฺขารํ วา น ตภามิ
คิถานุปฺปจฺจกํ วา น ตภามิ อปฺปณฺวาโตมฺหิติ น กุปฺปติ น
พฺยาปชฺชติ น ปติฏฺฐิยติ น โกปณฺจ โทสณฺจ อปฺปจฺยณฺจ
ปาตุกโรติ ฯ เหวํ อตฺตาเก น กุปฺปตฺติ ตาภกมฺยา น สิกฺขติ
อตฺตาเก ฯ น กุปฺปติ ฯ

[๔๓๑] อวิรุทโธ ๑ ตณฺหาย วเส ๑ นานุกิขฺฆมตฺติ อวิรุทโธติ
 โย จิตฺตสฺส อายาโต ปฏิยาโต อนฺนวิโรโธ โกโป ปโกโป
 สมนฺปโกโป โทโส ปโทโส สมนฺปโทโส จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ
 มโนปโทโส โกโธ กุชฺฌณา กุชฺฌมิตฺตํ โทโส ทุสฺสนา ทุสฺสิตฺตํ
 พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตฺตํ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺทิกุกฺ
 ธสฺสโรโป อนตฺตมณฑา จิตฺตสฺส อโย อจฺจุจติ วิโรโธ ๑ ยสฺสเสโส
 วิโรโธ ปหฺโน สมนฺจณฺโณ วุปฺสนฺโต ปฏิปฺปสฺสทฺโธ อภพฺพปตฺติโก
 ฌาณคฺคินา ททฺโธโส อจฺจุจติ อวิรุทโธ ๑ ตณฺหาติ รูปตณฺหา
 สทฺทตณฺหา คณฺธตณฺหา วสฺตตณฺหา โสณฺฑพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา ๑
 รโสติ มุตฺตรโส อหฺรโส ตจฺรโส ปตฺตรโส ปุปฺผรโส ผตฺตรโส
 อมฺพิตฺตํ มจฺจุํ ติตฺตํ กจฺจุํ โถณิกํ อาริกํ อมฺพิตฺตํ กถาโว สาทุ
 อสาทุ สํตํ อญฺหนํ ๑ สมนฺเตเก สมนฺพราหฺมณา วสฺสคิทฺธา เต
 อวิรุทฺโธ วสฺสคฺคานิ ปริเยสฺสนฺติ อวิรุทฺโธ ๑ เต อมฺพิตฺตํ
 อภิตฺตวา อมฺพิตฺตํ ปริเยสฺสนฺติ อมฺพิตฺตํ อภิตฺตวา อมฺพิตฺตํ ปริเยสฺสนฺติ ๑
 มจฺจุํ อภิตฺตวา อมฺจุํ ปริเยสฺสนฺติ อมฺจุํ อภิตฺตวา มจฺจุํ ปริเยสฺสนฺติ ๑
 ติตฺตํ อภิตฺตวา อติตฺตํ ปริเยสฺสนฺติ อติตฺตํ อภิตฺตวา ติตฺตํ
 ปริเยสฺสนฺติ ๑ กจฺจุํ อภิตฺตวา อกจฺจุํ ปริเยสฺสนฺติ อกจฺจุํ อภิตฺตวา
 กจฺจุํ ปริเยสฺสนฺติ ๑ โถณิกํ อภิตฺตวา อโถณิกํ ปริเยสฺสนฺติ อโถณิกํ
 อภิตฺตวา โถณิกํ ปริเยสฺสนฺติ ๑ อาริกํ อภิตฺตวา อวาริกํ ปริเยสฺสนฺติ
 อวาริกํ อภิตฺตวา อวาริกํ ปริเยสฺสนฺติ ๑ อมฺพิตฺตํ อภิตฺตวา กถาโว

ปริเยสนนฺติ กถาวั ธมฺมิกฺวา ธมฺมิตํ ปริเยสนนฺติ ฯ ธาตุํ ธมฺมิกฺวา
 ธาตุํ ปริเยสนนฺติ ธาตุํ ธมฺมิกฺวา ธาตุํ ปริเยสนนฺติ ฯ ตํ
 ธมฺมิกฺวา ชฺชนํ ปริเยสนนฺติ ชฺชนํ ธมฺมิกฺวา ตํ ปริเยสนนฺติ ฯ
 เท ยํ ยํ ธมฺมิกฺวา เทน เทน น ตํชฺชนนฺติ อปฺราปรํ ปริเยสนนฺติ
 มนสิเรตฺสฺ รเสตฺสฺ รตฺตา คิทฺฐา คจฺฉิตา มุจฺฉิตา อชฺโชนฺนา
 กคฺคา กคฺคิตา ปติพฺพุตา ฯ ยตฺสฺ รตฺตณฺหา ปหฺนํ สมุจฺฉินฺหา
 วุปลนฺตา ปฏฺฐปฺปตฺตทฺธา อภพฺพุตฺตติกา ฌาณคฺคินา ททฺธมา
 โธ ปฏฺฐังฺขา โยนิโธ อหาวํ อหาเรติ เณ ทวาย น มทาย
 น มนฺทนาย น วิภฺฐนาย ยาวเทว อิมตฺสฺ กายตฺสฺ จิตฺติยา
 ยาปนาย วิหิตฺสฺปฺรติยา พุรฺหมจฺริยานุคฺคหาย อิติ ปฺราณญํ เวทํ
 ปฏฺฐังฺขามิ นวญํ เวทํ น อฺปฺปาเทตฺสฺตํ ยาคฺวา ฯ เม
 ภวิสฺสฺติ อนนฺตชฺชตา ฯ ฌตฺสฺวิหาโร จาติ ฯ ยถา วณฺํ อตฺมิเปยฺย
 ยาวเทว โรปนตฺถาย ยถา วา ปน อกฺขํ อพฺภณฺนฺเชยฺย ยาวเทว
 ภารตฺสฺ นิตฺถรณตฺถาย ยถา วา ปน ปฺตฺตมํสํอาหารํ อหาเรยฺย
 ยาวเทว กนฺตารตฺสฺ นิตฺถรณตฺถาย เชนเนว ภิกฺขุ ปฏฺฐังฺขา
 โยนิโธ อหาวํ อหาเรติ เณ ทวาย น มทาย น มนฺทนาย
 น วิภฺฐนาย ยาวเทว อิมตฺสฺ กายตฺสฺ จิตฺติยา ยาปนาย วิหิตฺสฺปฺรติยา
 พุรฺหมจฺริยานุคฺคหาย อิติ ปฺราณญํ เวทํ ปฏฺฐังฺขามิ นวญํ
 เวทํ น อฺปฺปาเทตฺสฺตํ ยาคฺวา ฯ เม ภวิสฺสฺติ อนนฺตชฺชตา
 ฯ ฌตฺสฺวิหาโร จาติ รตฺตณฺหํ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยณฺตํกโรติ

อนภาวจุเมติ รตตณฺหยา อารโต วิรโต ปฏิวิรโต นิทฺชนฺโต
 นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺพุตฺโต วิสฺสณฺณตฺโต วิมฺมวาทิกเตน เจตสา วิหรตฺติ
 อวิรฺทุโธ ๑ ตณฺหยา รเส ๑ นานุกิขฺเมติ ๑ เคนาห ภคฺวา

ตถากมฺบยา น สิกฺขติ อตาเป ๑ น กุปฺปติ

อวิรฺทุโธ ๑ ตณฺหยา รเส ๑ นานุกิขฺเมตฺติ ๑

[๔๓๒] อุกฺเขโก สทา สโต น โถเก มณฺณคํ สมิ

น วิเสตํ น นีเจโย ตสฺส โน สฺนฺติ อุตฺตทา ๑

[๔๓๓] อุกฺเขโก สทา สโตติ อุกฺเขโกติ ฉพฺพกุเปกฺขาย

สมฺมุนาโค จกฺขนา ฐมฺปี ทิสฺวา เนว สฺมโน โหติ น ทุมฺมโน
 อุกฺเขโก วิหริติ สโต สมฺปชาโน ๑ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ๑
 มาเนน คนฺธี ฆายิตฺวา ๑ ชิวฺหาย รสํ สํยิตฺวา ๑ กาเยน โฉฏฺฐพฺพํ
 สุตฺติตฺวา ๑ มนสา ฐมฺมํ วิญฺญาย เนว สฺมโน โหติ น ทุมฺมโน
 อุกฺเขโก วิหริติ สโต สมฺปชาโน ๑ จกฺขนา ฐมฺปี ทิสฺวา มนํ
 นํภิกิขฺเมติ นํภิกฺสติ น วาคํ ชเนติ ๑ ตสฺส จิโตว กาโย โหติ
 จิตํ จิตฺตํ อชฺฌตฺตํ สุตฺตจฺจิตํ สุตฺตมุตฺตํ ๑ จกฺขนา โธ ปเนว
 ฐมฺปี ทิสฺวา อมฺนํ น มงฺกุ โหติ อปฺปติฏฺฐจฺฉินฺจิตฺโต อาทินมนโส
 อพฺยาปนฺนเจตโส ๑ ตสฺส จิโตว กาโย โหติ จิตํ จิตฺตํ
 อชฺฌตฺตํ สุตฺตจฺจิตํ สุตฺตมุตฺตํ ๑ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ๑ มาเนน
 คนฺธี ฆายิตฺวา ๑ ชิวฺหาย รสํ สํยิตฺวา ๑ กาเยน โฉฏฺฐพฺพํ
 สุตฺติตฺวา ๑ มนสา ฐมฺมํ วิญฺญาย มนํภิกิขฺเมติ นํภิกฺสติ

น วาถ์ ชเนติ ๑ ศตัส จิโตว กาโย โหติ จิต์ จิตุคฺ อชฺฌตฺ
 สุตฺตจิติ์ สุตฺตมุตฺ ๑ มนสา โข ปเนว ชมมํ วิญญา ย มนนาปํ
 น มจฺก โหติ อปฺปติฏฺฐจันตฺโต อาทินมนโส อพฺยาปนฺนเจตโส ๑
 ศตัส จิโตว กาโย โหติ จิต์ จิตุคฺ อชฺฌตฺ สุตฺตจิติ์ สุตฺตมุตฺ ๑
 จกฺขนา ฐปํ ทิสฺวา มนปามนนาเปสฺ ฐเปสฺ ศตัส จิโตว กาโย โหติ
 จิต์ จิตุคฺ อชฺฌตฺ สุตฺตจิติ์ สุตฺตมุตฺ ๑ โสเคน สทฺทํ สุตฺวา ๑
 ขาเนน คนฺธํ ฌายิตฺวา ๑ ชิดฺหา ย รธํ สํยิตฺวา ๑ กาเยน
 โผฏฺฐพฺพํ สุตฺติวา ๑ มนสา ชมมํ วิญญา ย มนปามนนาเปสฺ
 ชมฺเมสฺ ศตัส จิโตว กาโย โหติ จิต์ จิตุคฺ อชฺฌตฺ สุตฺตจิติ์
 สุตฺตมุตฺ ๑ จกฺขนา ฐปํ ทิสฺวา วนฺตีเย น วนฺชติ โทสนฺตีเย น
 ทุสฺสติ โมหนฺตีเย น มุยฺหติ โภปนฺตีเย น กุปฺปติ กิเลตฺตีเย
 น กิเลตฺสติ มทฺตีเย น มชฺชติ ๑ โสเคน สทฺทํ สุตฺวา ๑
 ขาเนน คนฺธํ ฌายิตฺวา ๑ ชิดฺหา ย รธํ สํยิตฺวา ๑ กาเยน
 โผฏฺฐพฺพํ สุตฺติวา ๑ มนสา ชมมํ วิญญา ย วนฺตีเย น วนฺชติ
 โทสนฺตีเย น ทุสฺสติ โมหนฺตีเย น มุยฺหติ โภปนฺตีเย น กุปฺปติ
 กิเลตฺตีเย น กิเลตฺสติ มทฺตีเย น มชฺชติ ๑ ทิฏฺเฐ ทิฏฺฐมตฺโต
 สุตฺเต สุตฺตมตฺโต มุตฺเต มุตฺตมตฺโต วิญฺญาเต วิญฺญาตมตฺโต
 ทิฏฺเฐ น ติมฺปติ สุตฺเต น ติมฺปติ มุตฺเต น ติมฺปติ วิญฺญาเต
 น ติมฺปติ ๑ ทิฏฺเฐ อณฺุปโย อนิสฺสโต อปฺปฏฺพิทฺโส วิปฺปมุตฺโต
 วิสฺสณฺณตฺโต วิมฺมียาทิกเตน เจตสา วิหริติ ๑ สุตฺเต มุตฺเต

วิณฺณเต อนฺนปโย อนิสฺสโต อปฺปฏฺธิทฺโธ วิปฺปมฺมโต วิสณฺณตฺโต
 วิมฺบิยาทิกเตน เจตสา วิหริติ ฯ สํวิชฺชติ อรหโต จกฺขุ ปสฺสติ
 อรหา จกฺขฺหา ฐปฺปี ฉนฺทราโค อรหโต นตฺติ สํวิมฺมุตฺตจิตฺโต
 อรหา ฯ สํวิชฺชติ อรหโต โสคํ สุนาติ อรหา โสเตน สทฺทํ
 ฉนฺทราโค อรหโต นตฺติ สํวิมฺมุตฺตจิตฺโต อรหา ฯ สํวิชฺชติ
 อรหโต ฆานํ ฆายติ อรหา ฆาเนน คนฺธี ฉนฺทราโค อรหโต
 นตฺติ สํวิมฺมุตฺตจิตฺโต อรหา ฯ สํวิชฺชติ อรหโต ชิดฺดา สายติ
 อรหา ชิดฺดาหยา วสํ ฉนฺทราโค อรหโต นตฺติ สํวิมฺมุตฺตจิตฺโต
 อรหา ฯ สํวิชฺชติ อรหโต กาโย มุสฺสติ อรหา กาเยน โฉฏฺชพฺพํ
 ฉนฺทราโค อรหโต นตฺติ สํวิมฺมุตฺตจิตฺโต อรหา ฯ สํวิชฺชติ
 อรหโต มโน วิชานาติ อรหา มนสา ชมฺมํ ฉนฺทราโค อรหโต
 นตฺติ สํวิมฺมุตฺตจิตฺโต อรหา ฯ จกฺขุ ฐปารามํ ฐปรตํ ฐปสํมุกฺขิตํ
 ตํ อรหโต ทนฺตํ คฺคฺคตํ รกฺขิตํ สํวตํ ตสฺส จ สํวราย ชมฺมํ
 เทเสติ ฯ โสคํ สทฺทารามํ ฯ ฆานํ คนฺธารามํ ฯ ชิดฺดา วสารามา
 วสฺสวตา วสสํมุกฺขิตา ฯ สํ อรหโต ทนฺตา คฺคฺคตา รกฺขิตา สํวตา
 ตสฺสสา จ สํวราย ชมฺมํ เทเสติ ฯ กาโย โฉฏฺชพฺพารามา ฯ
 มโน ชมฺมารามา ชมฺมรโต ชมฺมสํมุกฺขิตโต โส อรหโต ทนฺโต
 คฺคฺคโต รกฺขิตโต สํวโต ตสฺส จ สํวราย ชมฺมํ เทเสติ ฯ

ทนฺตํ นยฺนติ สมิคฺคํ ทนฺตํ ราชาภิรฺวติ

ทนฺโต เสฏฺฐโส มนุสฺสเสสฺสุ โยติฉากฺขํ ทิธิกฺขติ ฯ

ธรรมสูตรรา ทนฺตา . อชานียาว สีนฺชวา
 กุณฺชราว มหานาคา อตุตฺตทฺนฺโต ตโต วรํ ฯ
 น หิ เอเตหิ ยานเหิ คจฺเจยฺย อคตํ ทิสํ
 ยถาตุตฺตนา สฺสทฺนฺเตน ทนฺโต ทนฺเตน คจฺจติ ฯ
 วิชาสํ น วิกรมฺปนฺติ วิปฺปมฺุตตา ปฺนพฺภวา
 ทนฺตภฺมํ อนฺุปฺปคฺตา เต โถเก วิชิตาวิโน ฯ

ยสฺสสินฺทฺริยานิ ภาวิตานิ

อชฺณคฺคํ ฯ พหิทฺธา ฯ สํพุทฺโธเก

นิพฺพิชฺฌมํ ปฺรณฺจ โลกํ

กาถํ กงฺขติ ภาวิตฺโต สฺสทฺนฺโตติ

อุเปกฺขโก ฯ สทาติ สํพุทฺธา สํพุทฺถาถํ นิจุจกาถํ ชฺวกาถํ ฯ เป ฯ
 ปจฺฉิเม วโยชนฺเช ฯ สโตติ จตุหิ การฺเนหิ สโต กายเ
 กายานุสฺสณาสติปฺยจฺฉานํ ภาเวนฺโต สโต เวทนาสุ จิตฺเต
 มฺเมตฺส มฺมมานุสฺสณาสติปฺยจฺฉานํ ภาเวนฺโต สโต ฯ เป ฯ สโต
 จุจฺจติ สโตติ อุเปกฺขโก สทา สโต ฯ

[๔๑๔] น โถเก มณฺเฑตํ สมนฺติ สทิสฺสทฺมํติ มานํ น
 ชเนติ ชาติยา วา โคตฺเตน วา ฯ เป ฯ อณฺเฑตฺรณฺเฑตฺเรน วา
 วตฺถุนาติ น โถเก มณฺเฑติ สมนํ ฯ

[๔๑๕] น วิสฺสํ น นีเจยฺโยติ เสยฺโยทฺมํติ อติมานํ น
 ชเนติ ชาติยา วา โคตฺเตน วา ฯ เป ฯ อณฺเฑตฺรณฺเฑตฺเรน วา

วตฺตนา ๑ หีนโหมสมฺมิตฺติ มานํ น ชเนติ ชาตียา วา โคตุเตน วา
 ๑ เป ๑ อญฺญตฺรณฺยตฺเรณ วา วตฺตนาติ น วิเสสํ น นีเจยฺโย ๑

[๔๓๖] ตสฺส โน สฺนฺติ อุตฺตํทาติ ตสฺสํติ อรหโต ชีณา-
 สวสฺส ๑ อุตฺตํทาติ สตฺตสฺสํทา วาสฺสํสโต โทสฺสํสโต โมหุสฺสํสโต
 มานุสฺสํสโต ทิฏฺฐสฺสํสโต กิเลสฺสํสโต กมฺมุสฺสํสโต ๑ ตสฺสํเม อุตฺตํทา
 นตฺติ น สฺนฺติ น สํวิชฺชนฺติ นุปฺตพฺภนฺติ ปหีนา สํมฺจุณฺณนา
 วุปฺสํนฺตา ปฏิปฺปสฺสํทฺธา อภพฺพุปฺปตฺติกา ฌาณคฺคิณา ททฺธมาติ
 ตสฺส โน สฺนฺติ อุตฺตํทา ๑ เตนหา ภคฺวา

อุเปกฺขโก สฺทา สโต น โตเก มญฺญตํ สํ

น วิเสสํ น นีเจยฺโย ตสฺส โน สฺนฺติ อุตฺตํทาติ ๑

[๔๓๗] ยสฺส นิสฺสํยตา นตฺติ ฌคฺวา ฆมฺมํ อนิสฺสํสโต

ภวาย วิภวาย ๑ ตณฺหา ยสฺส น วิชฺชติ ๑

[๔๓๘] ยสฺส นิสฺสํยตา นตฺติติ ยสฺสํติ อรหโต ชีณา-
 สวสฺส ๑ นิสฺสํยติ เทว นิสฺสํยา ตณฺหานิสฺสํโย ๑ ทิฏฺฐินิสฺสํโย
 ๑ ๑ เป ๑ อยํ ตณฺหานิสฺสํโย ๑ เป ๑ อยํ ทิฏฺฐินิสฺสํโย ๑
 ตสฺส ตณฺหานิสฺสํโย ปหีนํ ทิฏฺฐินิสฺสํโย ปฏิณิสฺสํญฺโส ตณฺหา-
 นิสฺสํยสฺสํ ปหีนตฺตา ทิฏฺฐินิสฺสํยสฺสํ ปฏิณิสฺสํญฺสํตฺตา นิสฺสํยตา
 ยสฺส นตฺติ น สํวิชฺชติ นุปฺตพฺภนฺติ ปหีนา สํมฺจุณฺณนา วุปฺสํนฺตา
 ปฏิปฺปสฺสํทฺธา อภพฺพุปฺปตฺติกา ฌาณคฺคิณา ททฺธมาติ ยสฺส
 นิสฺสํยตา นตฺติ ๑

[๔๓๘] ฅตฺวา ฅมฺมํ ฅนฺตฺตฺโตติ ฅตฺวาติ ฅตฺวา ฅานิตฺวา
 ฅตฺยิตฺวา ฅิริยิตฺวา ฅิภาวียิตฺวา ฅิฏฺถํ ฅตฺวา ฅํพฺเพ ฅํชวรา
 ฅนฺิจฺจาติ ฅตฺวา ฅานิตฺวา ฅตฺยิตฺวา ฅิริยิตฺวา ฅิภาวียิตฺวา ฅิฏฺถํ
 ฅตฺวา ฅํพฺเพ ฅํชวรา ฅกฺกชาติ ฅํพฺเพ ฅมฺมา ฅนตฺตาติ ๑ เป ๑
 ฅยฺกฺกณฺิ ฅมฺุทฺยฅมฺมํ ฅํพฺพนฺฺ ฅนฺโรฅมฺมณฺฺติ ฅตฺวา ฅานิตฺวา
 ฅตฺยิตฺวา ฅิริยิตฺวา ฅิภาวียิตฺวา ฅิฏฺถํ ฅตฺวา ๑ ฅนฺตฺตฺโตติ ฅเท
 ฅนฺตฺยา ฅณฺฺหานฺตฺตฺโย ๑ ฅทฺฺจฺนฺตฺตฺโย ๑ ๑ เป ๑ ฅยํ ฅณฺฺหานฺตฺตฺโย
 ๑ เป ๑ ฅยํ ฅทฺฺจฺนฺตฺตฺโย ๑ ฅณฺฺหานฺตฺตฺยํ ฅปฺหาย ฅทฺฺจฺนฺตฺตฺยํ
 ฅปฺฺนฺตฺตฺตฺยิตฺวา ๑ กุฏฺ ฅนฺตฺตฺโต ฅตฺ ฅนฺตฺตฺโต ฅานํ ฅนฺตฺตฺโต
 ฅวฺหํ ฅนฺตฺตฺโต ฅายํ ฅนฺตฺตฺโต ฅนํ ฅนฺตฺตฺโต ฅรูป ฅทฺเท ฅนฺเช
 ฅเร ฅโฆฏฺพฺเพ ฅกฺตํ ฅณฺํ ฅาวาถํ ๑ เป ๑ ฅทฺฺจฺ สฺตฺมตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
 ฅพฺเพ ฅมฺเม ฅนฺตฺตฺโต ฅนตฺตฺโน ฅนฺปคฺโต ฅนฺชฺโฆฏฺโต ฅนฺชฺมตฺโต
 ฅนฺกฺขนฺโต ฅนฺตฺตฺตฺโย ฅปฺปมฺตฺโต ฅตฺตฺตฺตฺโต ฅนฺวียาทิกเตน ฅเจตฺสา
 ฅทฺตฺติ ฅตฺวา ฅมฺมํ ฅนฺตฺตฺโต ๑

[๔๓๙] ฅวาย ฅิภวาย ๑ ฅณฺฺหา ฅตฺตํ น ฅวฺชฺตฺติ ฅณฺฺหาติ
 ฅรูปฅณฺฺหา ฅทฺทคณฺฺหา ฅนฺชคณฺฺหา ฅรตคณฺฺหา ฅโฆฏฺพคณฺฺหา
 ฅมฺมคณฺฺหา ๑ ฅตฺตฺตาติ ฅรทฺโต ฅตฺตฺตฺตฺตํ ๑ ฅวายาติ ฅว
 ฅทฺฺจฺยา ๑ ฅิภวายาติ ฅิภวทฺฺจฺยา ๑ ฅวายาติ ฅตฺตฺตคทฺฺจฺยา ๑
 ฅิภวายาติ ฅุจฺเจททฺฺจฺยา ๑ ฅวายาติ ฅนฺปนฺปฺนํ ฅวาย ฅนฺปนฺปฺนํ
 ฅคฺติยา ฅนฺปนฺปฺนํ ฅนฺปคคฺติยา ฅนฺปนฺปฺนํ ฅปฺนฺนฺชฺยา ฅนฺปนฺปฺนํ ฅตฺตควาว-

ภินิพฺพตฺติยา ฯ ตณฺหา ยสฺสํ นตฺถิ น สํวิชฺชติ นฺนปตฺตพฺภติ ปหีนา
 สํมุจฺจนิรฺรนา วุปฺสํนฺตา ปฏฺธิปฺปสฺสํทฺธา อภพฺพปฺปตฺติกา ฌาณคฺคินา
 ททฺธมาติ ภวาย วิภวาย ฯ ตณฺหา ยสฺสํ น วิชฺชติ ฯ เตนาห
 ภควา

ยสฺสํ นิสฺสํยตา นตฺถิ นตฺวา ฆมฺมํ อนิสฺสํโสโต
 ภวาย วิภวาย ฯ ตณฺหา ยสฺสํ น วิชฺชตฺติ ฯ

[๔๒๓] ตํ พุรุมิ อฺปฺสํนฺโตติ กามะสุ อนเปกฺขินํ
 คนฺถา ตสฺสํ น วิชฺชนฺติ อตาริ โส วิสฺศตฺติกํ ฯ

[๔๒๔] ตํ พุรุมิ อฺปฺสํนฺโตตฺติ สํนฺโต อฺปฺสํนฺโต วุปฺสํนฺโต
 นิพฺพุโต ปฏฺธิปฺปสฺสํทฺโธติ ตํ พุรุมิ ตํ กณฺมิ ตํ ภณามิ ตํ ทปฺยามิ
 ตํ โฉหฺรรมํติ ตํ พุรุมิ อฺปฺสํนฺโตติ ฯ

[๔๒๕] กามะสุ อนเปกฺขินนฺติ กามาติ อุกฺกทานโต เทว กามา
 วตฺตูกามา ฯ กิเลสฺสกาма ฯ ฯ เป ฯ อิมะ อฺจุจฺจนฺติ วตฺตูกามา
 ฯ เป ฯ อิมะ อฺจุจฺจนฺติ กิเลสฺสกามา ฯ วตฺตูกาเม ปริชานิตฺวา
 กิเลสฺสกาเม ปหาย ปชฺหิตฺวา วิโนทิตฺวา พฺยนฺตํกิริตฺวา อนภาวจ-
 คมิตฺวา กามะสุ อนเปกฺขี จิตฺกาโม จตฺตกาโม วนฺตกาโม
 มุคฺตกาโม ปหีนกาโม ปฏฺธินิสฺสํชฺชกาโม จิตฺตราโค จตฺตตราโค
 วนฺตตราโค มุคฺตตราโค ปหีนตราโค ปฏฺธินิสฺสํชฺชตราโค นิจุณาโต
 นิพฺพุโต สํตฺติภูโต สฺสํปฏฺธิสํเวทํ พุรฺหมญฺเฏน อตฺตนา วิหฺรตฺติ
 กามะสุ อนเปกฺขินํ ฯ

[๔๒๔] คนฺดา ตสฺส น วิชฺชนคฺคิ คนฺดาติ จตุตฺตาโร คนฺดา
 อภิชฺฌมา กายคนฺโถ พฺยาปาทิ กายคนฺโถ สัตถพฺพตฺตปรามาโส
 กายคนฺโถ อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ ฯ อตฺตโน ทิฏฺฐิยา
 ราโค อภิชฺฌมา กายคนฺโถ ฯ ปรจฺจาเทสุ ธาวมฺาโต อปฺปจฺจุโย
 พฺยาปาทิ กายคนฺโถ ฯ อตฺตโน สัตถํ จา อตฺตํ จา สัตถพฺพตฺตํ
 จา ปรามสฺสตี สัตถพฺพตฺตปรามาโส กายคนฺโถ ฯ อตฺตโน ทิฏฺฐิ
 อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ ฯ ตสฺสํตาติ อรหโต ชฺฌนาสวสฺสํ ฯ
 คนฺดา ตสฺส น วิชฺชนคฺคิ คนฺดา ตสฺส นตฺถิ น สมนฺติ น สํวิชฺชนนฺติ
 นปฺตพฺภนฺติ ปหีนา สมนุสฺสินฺนา วุปฺสันตา ปฏฺธิปฺปสฺสํทฺธา อภพฺพป-
 ปตฺติกา ฃาณคฺคินา ททฺธมาติ คนฺดา ตสฺส น วิชฺชนนฺติ ฯ

[๔๒๕] อตฺวาริ โส วิสํตฺติกนฺติ วิสํตฺติกา วุจฺจติ ตณฺหา
 โย ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิชฺฌมา โลภิ อภุสฺสํมฺมํ ฯ
 วิสํตฺติกาติ เกณตฺถเกณ วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺตาติ วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺตาติ
 วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺฐาติ วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺมาติ วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺกคฺคิ
 วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺหคฺคิ วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺวาทิกาติ วิสํตฺติกา ฯ
 วิสํตฺมฺมาติ วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺตมาติ วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺปริโกลาติ
 วิสํตฺติกา ฯ วิสํตฺตา จา ปน สํ ตณฺหา รูเป สทฺเท คนฺเช รเส
 โผฏฺฐพฺเพ กุเถ คณเ อวฺาเส ฯ เป ฯ ทิฏฺฐิสฺสํมฺมํวิมฺพา-
 ตพฺเพสุ ฆมฺเมสุ วิสํตฺตา วิสํตฺตาติ วิสํตฺติกา ฯ อตฺวาริ โส วิสํตฺติกนฺติ
 โส อิมํ วิสํตฺติกํ ตณฺหํ อตฺวาริ อุตฺตริ ปตฺตริ สมนฺติกกมฺิ วิสํตฺตคฺคิ

อตาริ โส วิสตุक्ति ๑ เทนาห ภควา

ตัม พุริมิ อปฺสฺนโตติ กาเมสุ อนเปกฺชินิ

คนฺดา ตสฺส น วิชฺชนติ อตาริ โส วิสตุक्तिภนฺติ ๑

[๔๒๖] น ตสฺส ปฺตฺตา ปสฺโว เขตฺตํ วตฺตญฺจ วิชฺชติ

อตุตฺตํ วาปี นิรตุตฺตํ วา น ตสฺมี อฺปฺลพฺภติ ๑

[๔๒๗] น ตสฺส ปฺตฺตา ปสฺโว เขตฺตํ วตฺตญฺจ วิชฺชตฺติ
นาติ ปฏิกฺกฺเขโป ๑ ตสฺสํตาติ อรหโต ชฺฌนาตสฺส ๑ ปฺตฺตาติ
จตุตาโร ปฺตฺตา อตุตฺโต ปฺตฺโต เขตฺตโต ปฺตฺโต ทินฺนโก
ปฺตฺโต อนฺเตวาสิโก ปฺตฺโต ๑ ปสฺโวติ อเชพกา กุกฺกฏฐฺฐวรา
หตฺถิกวาตฺสวณฺวา ๑ เขตฺตนฺติ สํตฺถิเขตฺตํ วิหิฏฺเขตฺตํ มุกฺคกฺเขตฺตํ
มาตฺกเขตฺตํ ยวณฺเขตฺตํ โคธุมกฺเขตฺตํ ติลกฺเขตฺตํ ๑ วตฺตญฺจ ฆร-
วตฺตญฺจ โกฏฐกฺวตฺตญฺจ ปุเววตฺตญฺจ ปจฺฉาตฺตญฺจ อวรามวตฺตญฺจ วิหารวตฺตญฺจ ๑
น ตสฺส ปฺตฺตา ปสฺโว เขตฺตํ วตฺตญฺจ วิชฺชตฺติ ตสฺส ปฺตฺตปฺริคฺคโห
วา ปสฺสปฺริคฺคโห วา เขตฺตปฺริคฺคโห วา วตฺตปฺริคฺคโห วา นตฺติ
น สฺนติ น สํวิชฺชนติ นฺปฺลพฺภนฺติ ปทฺธีนา สฺมฺมุณฺณนา อฺปฺสฺนตา
ปฏฺธิปฺสฺสํทฺธา อภพฺพปฺปตฺติกา ฌาณคฺคิณา ทคฺคมาติ น ตสฺส
ปฺตฺตา ปสฺโว เขตฺตํ วตฺตญฺจ วิชฺชติ ๑

[๔๒๘] อตุตฺตํ วาปี นิรตุตฺตํ วา น ตสฺมี อฺปฺลพฺภตฺติ อตุตฺตาต
ตสฺสํตฺติฏฺฐิ นตฺติ นิรตุตฺตาติ อฺจุเจทฺติฏฺฐิ นตฺติ อตุตฺตาติ คหิโต
นตฺติ นิรตุตฺตาติ นฺนฺจิตพฺพํ นตฺติ ๑ ยสฺส นตฺติ คหิโต ตสฺส

นตฺถิ มุญฺจิตพฺพํ ยสฺส นตฺถิ มุญฺจิตพฺพํ ตสฺส นตฺถิ คหิตํ ។
คหณมุญฺจนํ สมนฺติกถํ โโต อรหํ อุกฺกมฺปิรหํ วจิตฺตโต ។ โส
อฺภูทฺวาโส จินฺนจฺวโร ។ เป ។ นตฺถิ ตสฺส ปุณฺพภโวติ อตฺตํ
วามิ นีรตฺตํ ภา น ตสฺมि อปฺตพฺภติ ។ เตนํ ภา ภา

น ตสฺส ปุคฺคา ปสฺสโว เขตฺตํ วจฺจกฺกมฺ วจฺจติ
อตฺตํ วามิ นีรตฺตํ ภา น ตสฺมि อปฺตพฺภตฺติ ។

[๔๒๘] เยน วจฺจํ ปุคฺคชฺชนา อโถ สมนฺพฺราหฺมณา
ติ ตสฺส อปฺเรกฺขติ ตสฺมา ภา เทสํ เนหติ ។

[๔๒๙] เยน วจฺจํ ปุคฺคชฺชนา อโถ สมนฺพฺราหฺมณาติ ปุคฺค-
ชฺชนาติ เกนตฺเถน ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ กิเลเส ชเนนตฺติ ปุคฺคชฺชนา ។
ปุคฺ อจิหตสฺสกายทฺธิจฺจิกาทิ ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ สกฺถารานํ มุคฺคโลกิกาทิ
ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ สพฺพคตฺติ อากฺกิตาติ ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ นานา-
ภิสฺสงฺขาเรหิ อภิสฺสงฺขโรนตฺติ ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ นานาโธเนหิ อุกฺกมฺตฺติ
ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ นานาสฺนตฺตาเปหิ สมนฺตปฺเปนตฺติ ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ
นानาปริพาเหหิ ปริทฺยหนตฺติ ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ ปณฺจสฺ กาม-
ศฺเชนฺตํ วจฺจนา คิทฺธา คจฺจนา มุคฺคิตา อชฺโชนฺนนา ลกฺคา ลกฺคิตา
ปฺตฺติพฺพชฺชนา ปุคฺคชฺชนา ។ ปุคฺ ปณฺจหิ นีวรเนหิ อากฺกมฺ นีวรนา
โธณฺนา ปิหิตา ปฏิจฺจนฺนา ปฏิจฺจชฺชิตาติ ปุคฺคชฺชนา ។ สมนฺนาติ
เยเกจิ อโถ พหิทฺธา ปริพฺพชฺชปคฺคา ปริพฺพชฺชสฺมาปฺนนา ។
พฺราหฺมณาติ เยเกจิ โภจนา ภา เยน วจฺจํ ปุคฺคชฺชนา อโถ

สมณปุราหมณาติ ปุณฺณชฺชา เยน ราเคน วเทยฺยํ เยน โทเสน
 วเทยฺยํ เยน โมเหณ วเทยฺยํ เยน มาเนน วเทยฺยํ ยาย
 ทิฏฺฐิจิยา วเทยฺยํ เยน อุตฺตจฺเจน วเทยฺยํ ยาย วิจิฏฺฐิจฺฉาย
 วเทยฺยํ เยหิ ธนุสฺสเยหิ วเทยฺยํ รัตตโตติ วา ทุฏฺฐโจติ วา
 มุพฺพโหติ วา วินิพฺพโหติ วา ปรามฺภูโจติ วา วิกฺเขปคโตติ
 วา อนิฏฺฐชฺชคโตติ วา ถามคโตติ วา ฯ เต อภิสํขาราวา
 ปทึทฺทา อภิสํขารานํ ปทึทฺตคา คติโย เยน วเทยฺยํ เวยฺยโกติ
 วา ติรจฺฉานโยนิโกติ วา มิตฺติวีสยโกติ วา มนุสฺสโสติ วา
 เทโวติ วา ฐปฺปติ วา อรฺฐปฺปติ วา สณฺณมิตฺติ วา อสณฺณมิตฺติ
 วา เวนสณฺณมิตฺตาสณฺณมิตฺติ วา ฯ โส เหตุ นคฺคิ ปจฺจโย นคฺคิ
 การณํ นคฺคิ เยน วเทยฺยํ กเถยฺยํ ภาณเยยฺยํ ทปฺเปยฺยํ โวหเรยฺยนฺติ
 เยน วชฺชํ ปุณฺณชฺชา อโก สมณปุราหมณา ฯ

[๔๓๐] ตํ ศสุตฺตํ อปฺปเรกฺขตณฺติ ศสุตฺตํ อรหโต ชีณา-
 สวสุตฺตํ ฯ ปฺปเรกฺขาโรติ เทว ปฺปเรกฺขารว ตณฺหาปฺปเรกฺขาโร ล
 ทิฏฺฐิจิปปเรกฺขาโร จ ฯ เป ฯ อยํ ตณฺหาปฺปเรกฺขาโร ฯ เป ฯ อยํ
 ทิฏฺฐิจิปปเรกฺขาโร ฯ ศสุตฺตํ ตณฺหาปฺปเรกฺขาโร ปทึทฺโท ทิฏฺฐิจิปปเรกฺขาโร
 ปฏินิสฺสํขุโ จ ตณฺหาปฺปเรกฺขารสุตฺตํ ปทึทฺตคา ทิฏฺฐิจิปปเรกฺขารสุตฺตํ
 ปฏินิสฺสํขุชฺชตฺตา น ตณฺหํ วา ทิฏฺฐิจิ วา ปฺปรโต กตฺวา จรติ
 น ตณฺหาชโล น ตณฺหาเกตุ น ตณฺหาชิปเตยฺโย น ทิฏฺฐิจิทฺฐช
 น ทิฏฺฐิจิเกตุ น ทิฏฺฐิจิชิปเตยฺโย น ตณฺหาหยา วา ทิฏฺฐิจิยา วา

ปริวาริโต จรตฺติ ตํ ตสุตฺต อปฺปเวฏฺฐํ ๑

[๔๓๓] ตสุตฺมา จาเทสุ เนชตฺติ ตสุตฺมาติ ตสุตฺมา ตํการณา
 ตํเหตุ ตปฺปจฺจุยา ตณฺหาทานา จาเทสุ อปฺปวาเทสุ นิหฺนทาย ครหํ
 อภิกุคฺคิยา อวณฺณหาริกาย เนชติ น เชชติ น จตติ น เวชติ
 นปฺปเวชติ น สมฺปเวชตฺติ ตสุตฺมา จาเทสุ เนชติ ๑ เตนหา ภคฺวา

เยน วชฺชํ ปุณฺณชฺชนา อโถ สมนพฺพราหฺมณา

ตํ ตสุตฺต อปฺปเวฏฺฐํ ตสุตฺมา จาเทสุ เนชตฺติ ๑

[๔๓๔] วิตเคโช อมจฺฉริ น โยสฺสเสตฺต วทเต มฺหิ

น สเมตฺต น โยเมตฺต กปฺปํ เหนติ อกปฺปมฺปิโย ๑

[๔๓๕] วิตเคโช อมจฺฉริตฺติ เคโช จุจฺจติ ตณฺหา โย
 ราโค สํวราโค ๑ เป ๑ อภิชฺฌา โลโภ อภุตฺตมฺมํ ๑ ยสฺสเสตฺ
 เคโช ปทํโน สมฺมุจฺฉินฺโน วุปฺปสฺสนฺโต ปฏฺธิปฺปสฺสทฺโช อภพฺพปฺปคฺคิโก
 ฌาณคฺคินา ททฺโฆ โส จุจฺจติ วิตเคโช ๑ โส รุเป อภิทฺโ
 ๓ เป ๑ ทิฏฺฐสฺสํมุตฺตวิญฺญาตพฺเพตฺต ชมฺเมตฺต อภิทฺโช อคฺคิโต
 อมฺมุจฺฉิโต อนชฺโฆปฺปนฺโน วิตเคโช จตฺตเคโช วนตเคโช มุตฺตเคโช
 ปฏฺธิสฺสํมุตฺตเคโช นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สํตฺติญฺโช สํชปฺปฏฺฐิถํ พุทฺธม-
 ญฺเตน อตฺตนา จิหฺรตฺติ วิตเคโช ๑ อมจฺฉริตฺติ มจฺฉริยฺหฺนติ ปณฺจ
 มจฺฉริยานิ อวาสมจฺฉริยํ กุณฺณมจฺฉริยํ ตาณมจฺฉริยํ ฌณฺณมจฺฉริยํ
 ชมฺมมจฺฉริยํ ยํ เหวรฺมมฺปิ มจฺฉริยํ ๑ เป ๑ คาโห อิทํ จุจฺจติ
 มจฺฉริยํ ๑ ยสฺสเสตฺต มจฺฉริยํ ปทํโน สมฺมุจฺฉินฺโน วุปฺปสฺสนฺโต ปฏฺธิปฺปสฺสทฺโช

อภัพฺพบุปฺปติกํ ฌาณคฺคินา ททฺธมํ โส อจฺจุติ อมจฺจุรํ วัฏฺฏเคโช
อมจฺจุรํ ฯ

[๔๓๔] น โอสุเสสุ วทเต มฺหิ น สเมสุ น โอเมสุติ มฺหฺนติ
โมหนํ อจฺจุติ ฌาณํ ฯ เป ฯ สงฺกขาตมตฺติจฺจ โส มฺหิ ฯ มฺหิ
เสยฺโยหมสมฺมตฺติ วา สทฺธิสฺสหมสมฺมตฺติ วา ทฺธิโนหมสมฺมตฺติ วา น วทติ
น กเถติ น ภณติ น ทปฺยติ น โวหเรตฺติ น โอสุเสสุ วทเต
มฺหิ น สเมสุ น โอเมสุ ฯ

[๔๓๕] กบฺบํ เนติ อกบฺบิโยติ กบฺโปติ เทว กบฺปา ตณฺหา-
กบฺโป จ ทิฏฺฐิกบฺโป จ ฯ เป ฯ อยํ ตณฺหากบฺโป ฯ เป ฯ
อยํ ทิฏฺฐิกบฺโป ฯ ตสฺส ตณฺหากบฺโป ปทฺธิโน ทิฏฺฐิกบฺโป ปฏฺธิ-
นีสฺสอฺจฺจุ ตณฺหากบฺปสฺส ปทฺธินคฺคตา ทิฏฺฐิกบฺปสฺส ปฏฺธินีสฺสอฺจฺจุตฺตา
ตณฺหากบฺบํ วา ทิฏฺฐิกบฺบํ วา เนติ น อฺยุเปติ น อฺยุปคจฺจุติ น
คณฺหาติ น ปรามสฺติ นาวินิวิสฺสตีติ กบฺบํ เนติ ฯ อกบฺบิโยติ
กบฺโปติ เทว กบฺปา ตณฺหากบฺโป จ ทิฏฺฐิกบฺโป จ ฯ เป ฯ
อยํ ตณฺหากบฺโป ฯ เป ฯ อยํ ทิฏฺฐิกบฺโป ฯ ตสฺส ตณฺหากบฺโป
ปทฺธิโน ทิฏฺฐิกบฺโป ปฏฺธินีสฺสอฺจฺจุ ตสฺส ตณฺหากบฺปสฺส ปทฺธินคฺคตา
ทิฏฺฐิกบฺปสฺส ปฏฺธินีสฺสอฺจฺจุตฺตา ตณฺหากบฺบํ วา ทิฏฺฐิกบฺบํ วา น
กบฺเปติ น ขเนติ น สณฺขเนติ น นิพฺพุตฺเตติ นาวินิพฺพุตฺเตตฺติ
กบฺบํ เนติ อกบฺบิโย ฯ เทนาห ภคฺวา

วັตเตโธ อมฺจุณฺรํ น โธสฺสเสถฺ จตฺเต มฺหิ
 น สฺเมถฺ น โธเมถฺ กปฺปํ เนติ อกปฺปิโยติ ฯ

[๔๓๖] ยสฺส โธเก สกํ นตฺถิ อสฺสตา จ น โสจติ
 ฐมฺเมถฺ จ น คจฺจติ ส เว สมนฺโตติ อจฺจติ ฯ

[๔๓๗] ยสฺส โธเก สกํ นตฺถิ ยสฺส สกํ อวทฺโต ชีณนา
 สวสฺสํ ฯ สกํ นตฺถิ ยสฺส มยฺหํ วา อิทํ ปเรถํ วา อิทนฺติ
 กิณฺณํ ฐปฺกํ เวทนาถํ สญฺญาถํ สงฺฆาถํ วิญฺญาถํ คหิํ
 ปราณญฺจํ อภินิวิจฺจํ อชฺชโลเกติ อชฺชมุคฺตํ นตฺถิ ฯ เป ฯ ฌาณคฺคินา
 ททฺธมนฺติ ยสฺส โธเก สกํ นตฺถิ ฯ

[๔๓๘] อสฺสตา จ น โสจติ วิปริณตํ วา วตฺถุํ น โสจติ
 วิปริณตสฺมึ วา วตฺถุสฺมึ น โสจติ จกฺขุ เม วิปริณตนฺติ น
 โสจติ โสถํ เม ฆานํ เม ชิวฺหา เม กาโย เม มโน เม ฐปา
 เม สทฺธา เม คนฺธา เม รสา เม โผฏฐพฺพา เม กุถํ เม
 คโณ เม อาวาโส เม ตาโร เม ยโส เม ปสฺสา เม สุขํ เม
 จีวรํ เม ปิณฺฑปาโต เม เสนาสนํ เม คิถานปจฺจยเภสชฺช-
 ปริกฺขาโร เม มาตา เม ปิตา เม ภาตา เม ภคินี เม ปุตุโต
 เม ชีตา เม มิตฺตา เม อมฺจุจฺา เม ฌาตกา เม สาลโหิตา เม
 วิปริณตาคิ น โสจติ น กิตฺมตี น ปริเทวตี น ชุทฺตคาฬิ กนฺทตี
 น สมนฺโหมหํ อปชฺชตฺติ เณวมฺปิ อสฺสตา จ น โสจติ ฯ อถวา
 อสฺสตาชฺช ทฺถชฺช เวทนชฺช มุจฺจโง ปเวโต สโมหิโต สมนฺนาถโต

น ไสจติ น กิตมติ น ปริเทวติ น อุตตฺตาหิ กนฺทติ น สมฺโมหิ
 ฅาปฺชฺชติ ฯ ๑ จกฺขโรเคน มฺมุโห ปเวโต สโมหิโต สมนฺนาคโต น
 ไสจติ น กิตมติ น ปริเทวติ น อุตตฺตาหิ กนฺทติ น สมฺโมหิ
 ฅาปฺชฺชติ ฯ ๑ ไสจโรเคน ฆานโรเคน ชิวฺหาโรเคน กายโรเคน
 สฺสโรเคน กณฺณโรเคน มฺขโรเคน ทนฺตโรเคน กาเสณ ฅาเสณ
 ปีนฺาเสณ ทฺเหน ฅเรน กุจฺฉโรเคน มฺจฺฉาย ปกฺขณฺทิกาย สฺตฺตาย
 วิสฺสุจิกาย กฺกุจฺเชน คณฺฑเทณ กิตฺาเสณ ไสเสณ อปฺมาเรน ททฺทฺยา
 กณฺฑทฺยา กจฺฉฺยา ราชาย วิตฺตจฺฉิกาย โถหิเตน ปิตฺุเตน มจฺฉเมเห
 น อํสย ปิฬกาย ภคฺนทฺถาย ปิตฺุตฺตมฺมุจฺฉาเนหิ ฅาพาเรหิ เสมฺห-
 สฺมุจฺฉาเนหิ ฅาพาเรหิ วจตฺตมฺมุจฺฉาเนหิ ฅาพาเรหิ สฺนฺนิปาติเกหิ
 ฅาพาเรหิ อุตฺตปฺริณามะหิ ฅาพาเรหิ วิสฺมปฺริหาระหิ ฅาพาเรหิ
 โอบกกมิเกหิ ฅาพาเรหิ กมฺมวิปากะหิ ฅาพาเรหิ สฺเตน อญฺเเห
 ฅิฆจฺฉาย ปิฬาย อจฺฉาเรน ปสฺสฺสาเวน ฅํสฺมกสฺสวาทาคปสฺสิวิสฺส-
 สฺมฺผลสฺเสหิ มฺมุโห ปเวโต สโมหิโต สมนฺนาคโต น ไสจติ น
 กิตมติ น ปริเทวติ น อุตตฺตาหิ กนฺทติ น สมฺโมหิ ฅาปฺชฺชตฺติ
 เอมฺมฺปิ อสฺตา ๑ น ไสจติ ฯ ๑ อถวา อสฺนฺเต อสฺวิจฺฉมาเน
 ฅนฺอุปทฺธิยมาเน อโห วต เม ตํ ตํ วต เม นคฺคิ สฺยิยา
 วต เม ตํ ตํ วตํ น ตฺวามํติ น ไสจติ น กิตมติ น
 ปริเทวติ น อุตตฺตาหิ กนฺทติ น สมฺโมหิ ฅาปฺชฺชตฺติ เอมฺมฺปิ
 อสฺตา ๑ น ไสจติ ฯ

[๔๓๘] ฐมเมสุ จ น คจฺจตฺติ น ญฺหาคตฺติ คจฺจติ น
 โทธาคตฺติ คจฺจติ น โมหาคตฺติ คจฺจติ น ภยาคตฺติ คจฺจติ
 น ราควเสณ คจฺจติ น โทธวเสณ คจฺจติ น โมหวเสณ
 คจฺจติ น มานวเสณ คจฺจติ น ทิฏฺฐิจิเวเสณ คจฺจติ น อุตฺตจฺจ-
 วเสณ คจฺจติ น วิจิกิฏฺฐาวเสณ คจฺจติ น อนุสยวเสณ คจฺจติ
 น วคฺเคหิ ฐมฺเมหิ ยายติ นิยฺยติ วุญฺหติ สํหริยตฺติ ฐมฺเมสุ จ
 น คจฺจติ ฯ

[๔๔๐] ส เว สมนฺโตติ อจฺจตฺติ โส สมนฺโต อุปฺปสมนฺโต รูป-
 สมนฺโต นิพฺพุโต ปฏิปฺปสฺสทฺโธติ อจฺจติ กถียติ ภณียติ ทํบียติ
 โวหริยตฺติ ส เว สมนฺโตติ อจฺจติ ฯ เตนหา ภควา

ยสฺส โธเก สกํ นตฺถิ อสฺสา จ น โสจติ

ฐมฺเมสุ จ น คจฺจติ ส เว สมนฺโตติ อจฺจตฺติ ฯ

ทสฺโม ปุราเภทสัจจตนนตเทโส นิฏฺฐิโต ฯ

เอกาทศไม กลหวิวาทสุตฺตนิทฺเตโส

[๔๔๑] กุโต ปญฺหา กลหา วิวาทา

ปริเทวโสกา สหฺมจฺจรา จ

มานาติมานา สหฺเปสฺสุณา จ

กุโต ปญฺหา เท ททิจฺจํ พฺรหฺมิ ฯ

[๔๔๒] กุโต ปญฺหา กลหา วิวาทาติ กลโหติ เอเกน อาภาเรน
กลโหมี วิวาทโหมี ตณฺเฏว โย กลโห โส วิวาทโ โย วิวาท
โส กลโห ฯ อถวา อปเรน อาภาเรน วิวาทโ อจฺจุติ กลหสฺส
ปฺพุพฺพาคโ วิวาทโ ฯ ราชานโหมี ราชูหิ วิวทฺหติ ขตฺติยาหิ
ขตฺติเยหิ วิวทฺหติ พฺรหฺมณานิ พฺรหฺมณฺเหหิ วิวทฺหติ คหปตฺตี
คหปตฺตีหิ วิวทฺหติ มาตานิ ปฺตุเตน วิวทฺหติ ปฺตุโตหิ มาตฺรา
วิวทฺหติ มีตานิ ปฺตุเตน วิวทฺหติ ปฺตุโตหิ มีตฺรา วิวทฺหติ ภาตานิ
ภาตฺรา วิวทฺหติ ภคินฺนิ ภคินฺนิยา วิวทฺหติ ภาตานิ ภคินฺนิยา วิวทฺหติ
ภคินฺนิ ภาตฺรา วิวทฺหติ สหาโยหิ สหาเยน วิวทฺหติ อโย วิวาทโ ฯ
กลโม กลโห ฯ อาลาวิกา รนฺธฺรปสฺสฺสว กาเยน วาจาเยน กลหํ
กลโรหติ ปฺพุพฺพชิตา อาปตฺติ อาปชฺชชฺชตา กาเยน วาจาเยน กลหํ
กลโรหติ อโย กลโห ฯ กุโต ปญฺหา กลหา วิวาทาติ กลหา
จ วิวาทา จ กุโต ปญฺหา กุโต ชาตา กุโต สณฺนชาตา กุโต
นิพฺพุตฺตา กุโต อภินิพฺพุตฺตา กุโต ปาตุฏฺฐตา กิณฺฑานา กิณฺฑมฺภยา
กิณฺฑาติกา กิณฺฑวาติ กลหสฺส จ วิวาทสฺส จ มฺถํ ปฺจุณฺติ เหตุ

ปุรุณติ นิทานํ ปุรุณติ สัมภวํ ปุรุณติ ปภวํ ปุรุณติ สัมมุขานํ
 ปุรุณติ อาหารํ ปุรุณติ อารมมณํ ปุรุณติ ปุรุณํ ปุรุณติ สัมมุขํ
 ปุรุณติ ปปุรุณติ ยาจติ อชฺเชตติ ปสาเทตติ กุโต ปหุตา
 กตทา วิวาทา ฯ

[๔๔๓] ปรีเทวโสกา สหมจฺจนรา จาติ ปรีเทโวติ ฌาติพฺพ-
 สเนน วา สฺมุจฺจสฺส โภคพฺพสฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส โรคพฺพสฺสเนน วา
 สฺมุจฺจสฺส สัตถพฺพสฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส ทิฏฺฐิพฺพสฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส
 อญฺเญตรณฺณตฺเรน วา พฺยสฺสเนน สมนฺนาคตฺตสฺส อญฺเญตรณฺณตฺเรน
 วา ทุกฺขชฺมเมเน สฺมุจฺจสฺส อาเทโว ปรีเทโว อาเทวนา ปรีเทวนา
 อาเทเวตฺตํ ปรีเทเวตฺตํ วาจา ปตาโป วิปฺปตฺวาโป ลาตฺตโป
 ลาตฺตปฺปายนา ลาตฺตปฺปายิตฺตํ ฯ โสโกติ ฌาติพฺพสฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส
 โภคพฺพสฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส โรคพฺพสฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส สัตถพฺพ-
 สฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส ทิฏฺฐิพฺพสฺสเนน วา สฺมุจฺจสฺส อญฺเญตรณฺณตฺเรน
 วา พฺยสฺสเนน สมนฺนาคตฺตสฺส อญฺเญตรณฺณตฺเรน วา ทุกฺขชฺมเมเน
 สฺมุจฺจสฺส โสโก โสจนา โสจิตฺตํ อนฺโตโสโก อนฺโตปรีโสโก
 อนฺโตชาโห อนฺโตปรีชาโห เจตโส ปริชฺฌายนา โทมนสฺสํ โสก-
 สฺสํ ๑ มจฺฉริยฺหุติ ปณฺจ มจฺฉริยานิ อาวาสมจฺฉริยํ กุณฺมจฺฉริยํ
 ตาณมจฺฉริยํ วนฺณณมจฺฉริยํ ธมฺมมจฺฉริยํ ยํ เขวฺรพํ มจฺฉริยํ
 มจฺฉรายนา มจฺฉรายิตฺตํ เววิจฺฉํ กทริยํ กฏฺฏกณฺเญกตา อคฺคหิ-
 ตตฺตํ จิตฺตสฺสํ อิทํ วุจฺจาติ มจฺฉริยํ ๑ อนฺนํ ธนฺนํมจฺฉริยมฺปิ

มจฺฉริยํ ชาตุมจฺฉริยมฺหิ มจฺฉริยํ อายตนมจฺฉริยมฺหิ มจฺฉริยํ
คาโห อิทํ อจฺจุจติ มจฺฉริยญฺติ ปริเทวโสกา สหมจฺฉรฺวา จ ฯ

[๔๔๔] มานาติมานา สหเปสฺสนา จาติ มาโนติ อิชฺเชกฺขโ
มานํ ชเนติ ชาติยา วา โคตฺเตน วา โกตปฺปตฺติเกน วา วณฺณ-
โปกฺขรตฺตาย วา ชเนน วา อชฺชฺฌเนน วา กมฺมํายตเนน วา
สีปฺปํายตเนน วา วิชฺชชฺชฺชาเนน วา สุตฺเตน วา ปฏฺฐิภาณฺเนน วา
อณฺุณตฺรณฺุณตฺเรว วา จตฺตุนา ฯ อติมาโนติ อิชฺเชกฺขโ อณฺุณํ
อติมณฺุณตฺติ ชาติยา วา โคตฺเตน วา ฯ เป ฯ อณฺุณตฺรณฺุณตฺเรว
วา จตฺตุนา ฯ เปสฺสนมฺหิ อิชฺเชกฺขโ มีสฺสนวาโจ โหติ อิทฺโ
สฺสจฺวา อมฺมฺร อกฺขาตา อิมํสํ เกทฺยา อมฺมฺร จา สฺสจฺวา
อิมํสํ อกฺขาตา อมฺมฺสํ เกทฺยา อิติ สํมคฺคานํ วา เกทฺยา ภินฺนํ
วา อณฺุณปฺปาทา วคฺคารามิ วคฺครโต วคฺคณฺุทํ วคฺคกฺกรณํ วาจํ
ภาสิตา โหติ อิทํ อจฺจุจติ เปสฺสนมฺหิ ฯ อมฺมฺจ ทุวฺหิ การณฺเห
เปสฺสนมฺหิ อฺปสฺสํหฺรติ มียกมฺมํตฺตาย วา เกทฺยาธิปฺปายิ วา ฯ

กถํ มียกมฺมํตฺตาย เปสฺสนมฺหิ อฺปสฺสํหฺรติ ฯ อิมสฺสํ มียํ ภวิสฺสํ
มณาโป ภวิสฺสํมิมิ วิสฺสํสํโก ภวิสฺสํมิมิ อพฺพภนฺตฺริโก ภวิสฺสํมิมิ
สฺสํหฺโย ภวิสฺสํมิมิ เตว มียกมฺมํตฺตาย เปสฺสนมฺหิ อฺปสฺสํหฺรติ ฯ

กถํ เกทฺยาธิปฺปายิ เปสฺสนมฺหิ อฺปสฺสํหฺรติ ฯ กถํ อิม นานา
อสฺสํ วิมา อสฺสํ วคฺคา อสฺสํ เทวชา อสฺสํ เทวชฺชฺวา
อสฺสํ เทวปฺปชา อสฺสํ ภิชฺชฺเชยฺยํ น สํมาคฺคฺเชยฺยํ ทุกฺขํ น

ผาสุ วิหเรยฺยุนฺติ เอวํ เกทาธิปฺปาโย เปสฺสญฺญํ อุตฺตมํ ฐปฺสํหรวตฺติ
มานาติมานา สหเปสฺสณา ฯ ๑ ๑

[๔๔๕] กุโต ปหฺนฺตา เต ตทิจฺฉ พุทฺธํ กถา วิจฺจาโท
ฯ ปริเทว โสกา ฯ มจฺจุณฺณจฺ มาโน ฯ อติมานโน ฯ
เปสฺสญฺญจฺ อิมํ อชฺชํ กิเลสา กุโต ปหฺนฺตา กุโต ชาตา กุโต
สญฺชาตา กุโต นิพฺพุตฺตา กุโต อภินิพฺพุตฺตา กุโต ปาตุญฺญา
กัณฺโถนา กัณฺโถมุทฺธา กัณฺโถภาติ กัณฺโถภาติ อิมํ อชฺชํ กิเลสา
มุตํ ปุจฺฉติ เหตุํ ปุจฺฉติ นิทานํ ปุจฺฉติ สมนํ ปุจฺฉติ ปภวํ
ปุจฺฉติ สมนุชฺชานํ ปุจฺฉติ อหารํ ปุจฺฉติ อารมฺมณํ ปุจฺฉติ
ปจฺจยํ ปุจฺฉติ สมนุชฺชํ ปุจฺฉติ ปุจฺฉติ ยาจติ อชฺชเมสฺสํ ปสาเทสฺสํ
กุโต ปหฺนฺตา เต ฯ ตทิจฺฉ พุทฺธํ อชฺชํ พุทฺธิ อจฺจุชฺชาติ เทเสหิ
ปญฺญาเปหิ ปญฺญาเปหิ จิวร จิรช อุตฺตมานํโกโรหิ ปกาเสหิ กุโต
ปหฺนฺตา เต ตทิจฺฉ พุทฺธิ ฯ เตนหา โส นิมนฺโต

กุโต ปหฺนฺตา กถา วิจฺจาโท

ปริเทวโสกา สหมจฺจุณฺนา ฯ

มานาติมานา สหเปสฺสณา ฯ

กุโต ปหฺนฺตา เต ตทิจฺฉ พุทฺธํ ๑

[๔๔๖] มียปฺปหฺนฺตา กถา วิจฺจาโท

ปริเทวโสกา สหมจฺจุณฺนา ฯ

มานาติมานา สหเปสฺสณา ฯ

โสจฺหนฺติ วิปริณามนฺเตมี โสจฺหนฺติ วิปริณเตมี โสจฺหนฺติ ฯ มีย-
วตฺถุํ รกฺขณฺติ โคเปณฺติ ปริกฺคณฺหนฺติ มยฺยณฺติ มจฺจนวณฺติ ฯ

[๔๔๘] มานาติมานา สหเปสฺสุณา จาติ มียวตฺถุํ นิสฺสําย มานํ
ชฺเณนฺติ มียวตฺถุํ นิสฺสําย อติมานํ ชฺเณนฺติ ฯ

กถํ มียวตฺถุํ นิสฺสําย มานํ ชฺเณนฺติ ฯ มยํ ตาภิโน มนา-
บีگانํ รูปานํ สทฺธานํ คนฺธานํ รसानํ โสฏฺฐพฺพานนฺติ เอวํ
มียวตฺถุํ นิสฺสําย มานํ ชฺเณนฺติ ฯ

กถํ มียวตฺถุํ นิสฺสําย อติมานํ ชฺเณนฺติ ฯ มยํ ตาภิโน มนา-
บีگانํ รูปานํ สทฺธานํ คนฺธานํ รसानํ โสฏฺฐพฺพานํ อิมํ ปน น
ตาภิโน มนาบีگانํ รูปานํ สทฺธานํ คนฺธานํ รसानํ โสฏฺฐพฺพานนฺติ
เอวํ มียวตฺถุํ นิสฺสําย อติมานํ ชฺเณนฺติ ฯ

เปสฺสุณฺณนฺติ อีเรกฺขฺโ จ มีสฺสุณฺวาโ จ โหติ อิตฺโต สุตฺตวา อมฺตฺว
อกฺกชาตา อิมํสํ เกทหาย ฯ เป ฯ เอวํ เกทาธิปฺปาโย เปสฺสุณฺณํ
อุปสํหรัตฺติ ฯ เป ฯ มานาติมานา สหเปสฺสุณา ฯ

[๔๔๙] มจฺจนฺตฺตฺตา กถหา วิจฺจาทาติ กถโ ห จ วิจฺจาโท จ
ปฺริเทโว จ โสโโก จ มาโน จ อติมาโน จ เปสฺสุณฺณนฺ จ อิมํ
สํสฺสํ กิเลสา มจฺจนฺตฺตฺตา ยุตฺตา ปยุตฺตา อายุตฺตา สํมายุตฺตาติ
มจฺจนฺตฺตฺตา กถหา วิจฺจาทา ฯ

[๔๕๐] วิจฺจาชาเตสฺ จ เปสฺสุณฺนํ วิจฺจาเท ชาเต สณฺชาเต
นิพฺพุตฺเต อภินิพฺพุตฺเต ปาคุญฺเต เปสฺสุณฺณํ อุปสํหรัณฺติ อิตฺโต

ศุตฺตวา อมฺพุทฺธ อภฺชายนฺติ อิมํสํ เกทหาย อมฺพุทฺธ วา ศุตฺตวา
 อิมํสํ อภฺชายนฺติ อมฺพุทฺธ เกทหาย อิติ สํมคฺคานํ วา เกทฺตา
 ภินฺนํ วา อนุปฺปทตา จคฺคารามา จคฺคกรตา จคฺคณฺเฑ จคฺค-
 กรณํ จาจํ ภาสิตา โหณฺติ อิทํ วุจฺจติ เปสฺสญฺญํ ฯ อมฺเษ
 ทฺวํหิ การณฺเหติ เปสฺสญฺญํ อฺปฺสํหฺรณฺติ นียกมฺยุตฺตาย วา เกทา-
 ชิปฺปายา วา ฯ

กถํ นียกมฺยุตฺตาย เปสฺสญฺญํ อฺปฺสํหฺรณฺติ ฯ อิมสฺส นียา
 ภวิสฺสํ มหาลา ภวิสฺสํ วิสฺสํสํกา ภวิสฺสํ อพฺพมฺหฺตริกา
 ภวิสฺสํ สหฺทยา ภวิสฺสํมาติ เขวํ นียกมฺยุตฺตาย เปสฺสญฺญํ
 อฺปฺสํหฺรณฺติ ฯ

กถํ เกทาชิปปายา เปสฺสญฺญํ อฺปฺสํหฺรณฺติ ฯ กถํ อิม นานา
 อสฺสํ วิณา อสฺสํ จคฺคา อสฺสํ เทวธา อสฺสํ เทวชฺฌา
 อสฺสํ เทวปฺกฺขา อสฺสํ ภิชฺชเยยฺยํ น สํมาคฺคเยยฺยํ ทฺกฺขํ น
 ผาสฺสํ วิหเรยฺยณฺติ เขวํ เกทาชิปปายา เปสฺสญฺญํ อฺปฺสํหฺรณฺตฺติ
 วิจาทฺชาเตสฺส ฯ เปสฺสญฺญานิ ฯ เตนหา ภคฺวา

นียปฺปฺพุทฺตา กถหา วิจาทา

ปฺริเทวโสกา สหฺมจฺจฺจว ฯ

มานาติมานา สหฺเปสฺสฺนา ฯ

มจฺจเรยฺยฺยฺยฺย กถหา วิจาทา

วิจาทฺชาเตสฺส ฯ เปสฺสญฺญานํติ ฯ

[๔๕๓] มียา สุ โลกสมิ กุโตนิทานา

เย วาปี โลภา วิจรหติ โลเก

ธาสา จ นิฆฐา จ กุโตนิทานา

เย สมนปรายาย นรสุต โหหนติ ฯ

[๔๕๔] มียา สุ โลกสมิ กุโตนิทานาติ มียา กุโตนิทานา
กุโต ชาตา กุโต สณฺชาตา กุโต นิพฺพตฺตา กุโต อภินิพฺพตฺตา
กุโต ปาตุญฺหา กัณฺโถนา กัสมุทฺยา กัชาติกา กัปภวติ มียานํ
มฺหํ ปุจฺจติ ฯ เป ฯ สมนํ ปุจฺจติ ปปฺปจฺจติ ยาจติ อชฺเชตฺติ
ปสาเทตฺติ มียา สุ โลกสมิ กุโตนิทานา ฯ

[๔๕๕] เย วาปี โลภา วิจรหติ โลเกติ เย วา ปิตี
ขตฺติยา จ พฺราหฺมณา จ เวสฺสสา จ สุกฺมา จ คหฺวฺสา จ
ปพฺพชิตา จ เทวา จ มนุสฺสสา จ ฯ โลภาติ โย โลภํ อุมฺภนา
อุมฺภิตตฺตํ สํวโร สํวชฺชนา สํวชฺชิตตฺตํ อภิชฺฌา โสภ
อภุสฺสมฺหํ ฯ วิจรหติ วิจรหติ วิหรหติ อิริยหติ วตฺตหติ
ปาเลนฺติ ยเปนฺติ ยาเปนฺติ ฯ โลเกติ อปายโลเก มนุสฺสโลเก
เทวโลเก อมนุษย์โลเก ฐาตุโลเก อายตนโลเกติ เย วาปี โลภา
วิจรหติ โลเก ฯ

[๔๕๖] ธาสา จ นิฆฐา จ กุโตนิทานาติ ธาสา จ นิฆฐา
จ กุโตนิทานา กุโต ชาตา กุโต สณฺชาตา กุโต นิพฺพตฺตา กุโต
อภินิพฺพตฺตา กุโต ปาตุญฺหา กัณฺโถนา กัสมุทฺยา กัชาติกา กั-

ปรภาติ อาสา ย ๑ นิฏฐาย ๑ มุตํ ปุจฺจติ ฯ เป ฯ สมุทฺย
 ปุจฺจติ ปปุจฺจติ ยาจติ อชฺเชตฺติ ปสาเทตฺติ อาสา ๑ นิฏฐา
 ๑ กุโตนิทานา ฯ

[๔๕๕] เย สมุปรายาย นรุตฺต โหนฺตฺติ เย นรุตฺต ปรายนา
 โหนฺติ ที่ปา โหนฺติ ตาณา โหนฺติ เถณา โหนฺติ สรรณา โหนฺติ
 นโร นิฏฐาปรายโน โหตฺติ เย สมุปรายาย นรุตฺต โหนฺติ ฯ
 เตนหา โส นิมฺมิโต

มียา สุ โลกสมฺมิ กุโตนิทานา
 เย วาปี โถภา วิจฺรนฺติ โถเก
 อาสา ๑ นิฏฐา ๑ กุโตนิทานา
 เย สมุปรายาย นรุตฺต โหนฺตฺติ ฯ

[๔๕๖] ฉนฺทานิทานานิ มียานิ โถเก
 เย วาปี โถภา วิจฺรนฺติ โถเก
 อาสา ๑ นิฏฐา ๑ อิตฺถิทานา
 เย สมุปรายาย นรุตฺต โหนฺติ ฯ

[๔๕๗] ฉนฺทานิทานานิ มียานิ โถเกติ ฉนฺโทติ โย กาเมสุ
 กามจุณฺโท กามราโค กามนฺนุติ กามตณฺหา กามเสนฺโท กาม-
 ปริพาโห กามมุจฺฉา กามชฺโชตํ กามโมโห กามโยโค กามุ-
 ปาทานํ กามจุณฺทนํ ๑ อมฺบิ จ ปณฺจ ฉนฺตา ปริเยสจจุณฺโท
 ปฏฺฐิตจจุณฺโท ปริภอจจุณฺโท สมนฺนิชฺจจุณฺโท วิสซฺชนจจุณฺโท ฯ

กตโม ปริเยสํจฺจนุโท ฯ อีเรกฺโข อชฺโฆสํโศเคว อตุฏฺโโก
 ฌนฺทชาโต รูปํ ปริเยสํติ สํทฺเท คณฺเฐ รเส โฆฏฺฐพฺเพ ปริเยสํติ
 อຍံ ปริเยสํจฺจนุโท ฯ

กตโม ปฏฺฐิตาภจฺจนุโท ฯ อีเรกฺโข อชฺโฆสํโศเคว อตุฏฺโโก
 ฌนฺทชาโต รูปํ ปฏฺฐิตาภํติ สํทฺเท คณฺเฐ รเส โฆฏฺฐพฺเพ ปฏฺฐิตาภํติ
 อຍံ ปฏฺฐิตาภจฺจนุโท ฯ

กตโม ปริโภคจฺจนุโท ฯ อีเรกฺโข อชฺโฆสํโศเคว อตุฏฺโโก
 ฌนฺทชาโต รูปํ ปริภุญฺชติ สํทฺเท คณฺเฐ รเส โฆฏฺฐพฺเพ ปริ-
 ภุญฺชติ อຍံ ปริโภคจฺจนุโท ฯ

กตโม สํนฺนิชิจฺจนุโท ฯ อีเรกฺโข อชฺโฆสํโศเคว อตุฏฺโโก
 ฌนฺทชาโต ฌนฺสํนฺนิจํ กโรติ อาปทาสุ ภวิสฺสํตํติ อຍံ สํนฺนิ-
 ชิจฺจนุโท ฯ

กตโม วิสํขจฺจนุโท ฯ อีเรกฺโข อชฺโฆสํโศเคว อตุฏฺโโก
 ฌนฺทชาโต ฌนํ วิสํขํติ หตฺถาโรหํ อสุสํโรหํ วตฺถิกันํ
 ฌนฺคฺคหํ ปตฺติกันํ อิมํ มํ ภวิสฺสํสํนฺติ โภมิสฺสํสํนฺติ สंपริ-
 วาวิสฺสํสํนฺตํติ อຍံ วิสํขจฺจนุโท ฯ

มียานํติ เทว มียา สํตฺตา วา สํขาราวา วา ฯ เป ฯ อิมํ
 สํตฺตา มียา ฯ เป ฯ อิมํ สํขาราวา มียา ฯ ฌนฺทํนิตานานิ
 มียานิ โถเกติ มียา ฌนฺทํนิตานา ฌนฺทสํมุตฺตา ฌนฺทชาติกา ฌนฺทป-
 ปกฺวาติ ฌนฺทํนิตานานิ มียานิ โถเก ฯ

[๔๕๘] เย วามิ โลภา วิจฺรณฺติ โทเกติ เย วามิํติ ชฺคฺคิยา
 ๑ พฺราหฺมณา ๑ เวสฺสํ ๑ สฺสทฺทา ๑ คหฺนุชา ๑ ปพฺพชิตา ๑
 เทวา ๑ มนุสฺสํ ๑ ๗ โลภาติ โย โลโก อุกฺกมฺมา อุกฺกมฺมคฺคํ
 สํวราโค สํวรสฺสณา สํวรสฺสคฺคํ อภิสฺสณา โลโก อุกฺกมฺมํ ๗
 วิจฺรณฺคฺคิ วิจฺรณฺติ วิหฺรณฺติ อิริยณฺติ วตฺตณฺติ ปาถณฺติ ยเพณฺติ
 ยาเพณฺติ ๗ โทเกติ อปายโตเก ๗ เป ๗ อายตนโตเกติ เย
 วามิ โลภา วิจฺรณฺติ โทเก ๗

[๔๕๙] อาสา ๑ นิฆฺฐา ๑ อิตฺตนิทานาติ อาสา อุกฺกมฺม
 คณฺหา โย วาโค สํวราโค ๗ เป ๗ อภิสฺสณา โลโก อุกฺกมฺมํ ๗
 นิฆฺฐาติ อิคฺคกฺโข รุเป ปริเยสฺสโต รุเป ปฏฺธิภฺติ รุปนฺนิฆฺโจ
 โหติ ๗ สฺสทฺเท คณฺเช รเส โฆฆฺสพฺเพ กุถ คณฺ อาวํ
 ตาภํ ยสํ ปสฺสํ สฺสํ จํวํ ปิณฺฑปาทํ เสนาสนํ คณฺปจฺจ
 เกสฺสชฺชปฺริกฺขารํ สฺสคฺคณฺติ วจนํ อภิสฺสมํ อารณฺณิกงฺคํ ปิณฺฑ-
 ปาทิกงฺคํ ปัสฺสูกฺกิกงฺคํ เทจฺจวริกงฺคํ สํปทานจวริกงฺคํ ชฺคฺคปจฺจณฺณคฺคิกงฺคํ
 เหนสฺสชฺชิกงฺคํ ยถาสฺสณฺณคฺคิกงฺคํ ปจฺมํ ฌานํ ทุคฺคิยํ ฌานํ คคฺคิยํ ฌานํ
 จตฺตงฺคํ ฌานํ อากาสาณฺณจายตนสํมาปคฺคิํ วิญฺญาณณฺณจายตน-
 สํมาปคฺคิํ อากิณฺณจณฺณจายตนสํมาปคฺคิํ เนวสณฺณณานาสณฺณจายตน-
 สํมาปคฺคิํ ปริเยสฺสโต เนวสณฺณณานาสณฺณจายตนสํมาปคฺคิํ ปฏฺธิภฺติ
 เนวสณฺณณานาสณฺณจายตนสํมาปคฺคินิฆฺโจ โหติ ๗

อาส่าย กัสเต เขตฺตํ วิสํ อาส่าย วปฺปติ

อาส่าย วาณิชา ยนฺติ สํมูทฺทํ ชนหารกา

สํยํ อาส่าย คิณฺฐจํมิ สํ เม อาส่า สมิชฺเชตฺตํ ๑

นิณฺฐจํ อุกฺกุเต อาส่าย สมิทฺธิ ๑ อาส่า ๑ นิณฺฐจํ ๑ อิตฺโตนินฺทาเนติ อาส่า ๑ นิณฺฐจํ ๑ อิตฺตณฺทนิทํนา ฌนฺทสํมูทฺยา
ฌนฺทชาติกา ฌนฺทปฺปภาวติ อาส่า ๑ นิณฺฐจํ ๑ อิตฺตนิทํนา ๑

[๔๖๐] เย สํปฺปายาย นรฺสฺสํ โทณฺตํติ เย นรฺสฺสํ ปฺปายนา
โทณฺติ ทํปา โทณฺติ ตาณฺนา โทณฺติ เถณฺนา โทณฺติ สฺรณฺนา โทณฺติ
นโร นิณฺฐจํปฺปายโน โทณฺตํติ เย สํปฺปายาย นรฺสฺสํ โทณฺติ ๑
เตนํหา ภคฺวา

ฌนฺทนิทํนาณิ ปิยํนิ โลก

เย วาปี โลกํ วิจฺรณฺติ โลก

อาส่า ๑ นิณฺฐจํ ๑ อิตฺตนิทํนา

เย สํปฺปายาย นรฺสฺสํ โทณฺตํติ ๑

[๔๖๑] ฌนฺโท นุ โลกสฺมิ กุโตนินฺทาโน

วิณิจฺจนฺยา วาปี กุโโต ปหฺนฺตา

โกโธ โมสฺสชฺชณฺณํ กถํกถา ๑

เย วาปี ชมฺมา สมนฺเนน อุกฺกตา ๑

[๔๖๒] ฌนฺโท นุ โลกสฺมิ กุโตนินฺทาเนติ ฌนฺโท กุโตนินฺทาโน

กฺโต ชาโต กฺโต สณฺชาโต กฺโต นิพฺพุตฺโต กฺโต อภินิพฺพุตฺโต
 กฺโต ปาตุกฺโต กัณฺโถนาโน กัณฺโถมฺหาโย กัณฺโถกัณฺโถ กัณฺโถกัณฺโถ กัณฺโถกัณฺโถ
 มฺหํ ปุณฺณติ ๑ เป ๑ สฺมฺมํ ปุณฺณติ ปุณฺณติ ยาจติ อชฺเชตฺติ
 ปสาเทตฺติ ฌนฺโท นุ โลกสฺมิ กฺโตณินาโน ๑

[๔๖๓] วิจิจฺจยา วาปี กฺโต ปุณฺณติ วิจิจฺจยา กฺโต ปุณฺณติ
 กฺโต ชาตา กฺโต สณฺชาตา กฺโต นิพฺพุตา กฺโต อภินิพฺพุตา
 กฺโต ปาตุกฺตา กัณฺโถนาโน กัณฺโถมฺหาโย กัณฺโถกัณฺโถ กัณฺโถกัณฺโถ วิจิจฺจยา
 มฺหํ ปุณฺณติ ๑ เป ๑ สฺมฺมํ ปุณฺณติ ปุณฺณติ ยาจติ อชฺเชตฺติ
 ปสาเทตฺติ วิจิจฺจยา วาปี กฺโต ปุณฺณติ ๑

[๔๖๔] โกโธ โมสวชฺชณฺญ กถกฺกา จาติ โกโธติ โย จิตฺตสฺส
 อวชาโต ปฏฺฐาโต ปฏฺฐํ ปฏฺฐิวิโรโธ โกโป ปโกโป สฺมฺปโกโป
 โทโส ปโทโส สฺมฺปโทโส จิตฺตสฺส พยาปคฺติ มโนปโทโส โกโธ
 กุชฺฌณา กุชฺฌนิคฺคํ โทโส ทุสฺสนา ทุสฺสนิคฺคํ พยาปคฺติ พยา-
 ปชฺชณา พยาปชฺชนิคฺคํ วิโรโธ ปฏฺฐิวิโรโธ จณฺทิกกํ อสฺสโรโป
 อนคฺคตมนฺตา จิตฺตสฺส ๑ โมสวชฺชํ อจฺจุติ มุสาวาโ ๑ กถกฺกา
 อจฺจุติ วิจิจฺจยาติ โกโธ โมสวชฺชณฺญ กถกฺกา จ ๑

[๔๖๕] เย วาปี ชมฺมา สฺมฺเนน อุตฺตาติ เย วาปีติ เย
 โกเชน จ โมสวชฺเชน จ กถกฺกาย จ สหคฺคา สหชาตา
 สํสฺสจฺจา สฺมฺปยุตฺตา เขกฺกปาทา เขกฺกนิโรธา เขกฺกวตฺตุกา เขกา-
 รมฺมณา อิม อจฺจุติติ เย วาปี ชมฺมา ๑ อถวา เย วาปีติ

กิตเตสา อญฺเฐชาติกา อญฺเฐวชิหิตา อิมะ อญฺเฐนุติ เย วามิ ฆมฺมา ฯ
 สมนฺเนน อุตฺตาคิ สมนฺเนน สมนฺตปาเปเน พุราหฺมณฺเนน วาหิตปาเปเน
 ภิกฺขุณา ภินฺนกิตฺเตสมฺมฺเตน สพุทฺธกุตฺตมุตฺตมพฺพชฺชา ปมุตฺเตน อุตฺตาคิ
 ปอฺตฺตาคิ อากฺกิตฺตาคิ เทสิตา ปญฺญาวีตาคิ ปญฺญวีสิตา วิจฺฉา วิคฺคิตาคิ
 อุตฺตาคินฺนาคิ ปกาสิตาคิ เย วามิ ฆมฺมา สมนฺเนน อุตฺตาคิ ฯ
 เตนาคิ โส นิมฺมิตฺต

ฉนฺโท นุ โลกุตฺตมิ กุโตนินฺทาโน
 วินิจฺจนฺยา วามิ กุโตนินฺทาโน
 โกโร โมสวชฺชชฺช กถํกถา ฯ
 เย วามิ ฆมฺมา สมนฺเนน อุตฺตาคิ ฯ

[๔๖๖] สํคํ อสํคํ ยมาหุ โลก
 ตมฺปนิสฺสํสา ยมาหุ โลก
 ฐปฺเต ฐิตํ วิภวํ ภวญฺจ
 วินิจฺจนฺย กุโรเต ชนฺตํ โลก ฯ

[๔๖๗] สํคํ อสํคํ ยมาหุ โลกํ สํคํ สํคํ
 เวทนา อธิจฺจนฺจ อุตฺตํ ฯ อสํคํ อสํคํ เวทนา อธิจฺจนฺจ
 อุตฺตํ ฯ ยมาหุ โลกํ ยํ อหํสํ ยํ กถํกถา ยํ ภวญฺจ ยํ
 ฐปฺตํ ยํ โลกญฺจ สํคํ อสํคํ ยมาหุ โลก ฯ

[๔๖๘] ตมฺปนิสฺสํสา ยมาหุ โลกํ สํคํ สํคํ
 ฐปฺตํ นิสฺสํสา โลกญฺจ สํคํ สํคํ นิสฺสํสา อธิจฺจนฺจ นิสฺสํสา

อนุนยปฏิฆํ นิสัสาย ฉนฺโท โหติ ปโหติ ชายติ สณฺชายติ นิพฺพตฺตติ
อภินิพฺพตฺตติ ตมฺปนินิสัสาย ปโหติ ฉนฺโท ฯ

[๔๖๘] รุเปสฺส ทิสฺสวา วิภวํ ภวณฺจาทิ รุเปสฺสติ จตฺตาวโร จ
มหารุกฺขา จตฺตุนฺนํ มหารุกฺขานํ อฺปาทายรูปํ ฯ

กตโม รูปานํ ภโว ฯ โย รูปานํ ภโว ชาทิ สณฺชาทิ
นิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว อยํ รูปานํ ภโว ฯ

กตโม รูปานํ วิภโว ฯ โย รูปานํ ชโย จโย เกโท ปริเกโท
อนิจฺจุตา อนุตฺตรานํ อยํ รูปานํ วิภโว ฯ

รุเปสฺส ทิสฺสวา วิภวํ ภวณฺจาทิ รุเปสฺส ภวณฺจ วิภวณฺจ ทิสฺสวา
ปสฺสํติจฺวา ตฺตยฺติจฺวา ตฺริยฺติจฺวา วิภวณฺจติจฺวา วิภูตํ กตฺวาติ รุเปสฺส
ทิสฺสวา วิภวํ ภวณฺจ ฯ

[๔๗๐] วินิจฺจนํ กุรุเต ชนฺตุ โถเกติ วินิจฺจนฺยาติ เทว วินิจฺจนฺยา
ตณฺหาวินิจฺจนโย จ ทิฏฺฐิวินิจฺจนโย จ ฯ

กถํ ตณฺหาวินิจฺจนํ กโรติ ฯ อิคฺเชกฺขจฺจํ อนุปฺปนฺนา เจว
โกคา น อฺปฺปชฺชนฺติ อฺปฺปนฺนา จ โกคา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ ฯ
ตสฺสํ เอวํ โหติ เกน นฺ ติ เม อฺปฺปายนฺ อนุปฺปนฺนา เจว
โกคา น อฺปฺปชฺชนฺติ อฺปฺปนฺนา จ โกคา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ ฯ
ตสฺสํ ปนฺ เอวํ โหติ สฺสวามะรยมชฺชปมาทฏฺฐานานุโยคํ อนุ
ยฺยตฺตสฺสํ เม อนุปฺปนฺนา เจว โกคา น อฺปฺปชฺชนฺติ อฺปฺปนฺนา จ
โกคา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ วิภาตวิสีกฺขจฺจวิยานุโยคํ อนุยฺยตฺตสฺสํ เม

อนุปปนฺหา เจว โภคา น อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺหา จ โภคา
 ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ สฺมชฺชาภิจจณํ อนฺยุตฺตตฺตํ เม ชฺตปฺปมา-
 ทฏฺฐานานุโยคํ อนฺยุตฺตตฺตํ เม ปาปมิตฺตานุโยคํ อนฺยุตฺตตฺตํ เม
 อนุปฺปนฺหา เจว โภคา น อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺหา จ โภคา
 ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ ชาตตฺตฺตานุโยคํ อนฺยุตฺตตฺตํ เม อนุปฺปนฺหา
 เจว โภคา น อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺหา จ โภคา ปริกฺขยํ คจฺจนฺตฺติ ฯ
 เขวํ ฌาณํ กตฺวา จ โภคานํ อปายมฺุชฺชานิ น เสวติ ฯ
 เขวมฺปิ ตณฺหาวินิจฺจนํ กโรติ ฯ อถว กถึยา วา จณิชฺชาย
 วา โครฏฺเฐน วา อิตฺตํเตน วา ราชโปริเสน วา สิปฺปณฺณตเรน
 วา ปฏฺิพชฺชติ ฯ เขวมฺปิ ตณฺหาวินิจฺจนํ กโรติ ฯ

กถํ ทิฏฐิจิวิณิจุณยํ กโรติ ฯ จกขุสฺสํมํ อุปฺปนฺนเน ชานาติ อตฺตา
 เม อุปฺปนฺนโนติ ฯ จกขุสฺสํมํ อนฺตรหิตะ ชานาติ อตฺตา เม อนฺตรหิโต
 วิคโต เม อตฺตาติ ฯ เขวมฺปิ ทิฏฐิจิวิณิจุณยํ กโรติ ฯ โสตสฺสํมํ
 ชานสฺสํมํ จิธุหาย กายสฺสํมํ รูปสฺสํมํ สทฺทสฺสํมํ คนฺธสฺสํมํ รสสฺสํมํ
 โฉฏฐพฺพสฺสํมํ อุปฺปนฺนเน ชานาติ อตฺตา เม อุปฺปนฺนโนติ ฯ
 โฉฏฐพฺพสฺสํมํ อนฺตรหิตะ ชานาติ อตฺตา เม อนฺตรหิโต วิคโต
 เม อตฺตาติ ฯ เขวมฺปิ ทิฏฐิจิวิณิจุณยํ กโรติ ฯ เนติ สญฺชเนติ
 นิพฺพตเตติ อภินิพฺพตเตติ ฯ

· ชนตฺติ ตตฺโต นโร มานโว ฯ เป ฯ มนุโชติ ฯ โตเกติ

• ช. เขตถนนสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร เสวตีติ อตุติ ๑

ອປາຍໂລເກ າ ເປ າ ອາຍຕນໂລເກຕິ ວິນິຈຸຣຍ໌ ກູຣຸເຕ ສນຸຕຸ ໂລເກ າ
ເຕນາທ ກຸດວາ

ສາຕ໌ ອສາຕນຸຕິ ຍມາທຸ ໂລເກ
ຕມູປນິສຸ່ສາຍ ປໂຫຕິ ດນຸໂທ
ຮູເປຣຸ ທິສຸ່ວາ ວິກວ໌ ກວຣຸນຸຈ
ວິນິຈຸຣຍ໌ ກູຣຸເຕ ສນຸຕຸ ໂລເກຕິ າ

[໔໗໓] ໂກໂຫ ໂມສ໌ວຣຸສຣຸນຸຈ ກຕ໌ກຕາ ຈ

ເອເຕມີ ສມຸມາ ທຸວຍເມວ ສນຸເຕ
ກຕ໌ກຕ໌ ພາຣນປຕາຍ ສິຄຸເ

ພຕຸວາ ປວຸຕຸຕາ ສມເຕເນ ສມຸມາ າ

[໔໗໔] ໂກໂຫ ໂມສ໌ວຣຸສຣຸນຸຈ ກຕ໌ກຕາ ຈາຕິ ໂກໂຫຕິ ໂຍ
ຈິຕຸຕຸສຸ່ ອາສາໂຕ ປຣຸຊາໂຕ າ ເປ າ ໂມສ໌ວຣຸສ໌ ດຸຈຸຈຕິ ມຸສາວາໂຫ າ
ກຕ໌ກຕາ ດຸຈຸຈຕິ ວິຈິຕິຈຸຣາ າ ອຶງຈ໌ ວຕຸດ໌ ນິສຸ່ສາຍມີ ໂກໂຫ ສາຍຕິ າ
ອນຶງຈ໌ ວຕຸດ໌ ນິສຸ່ສາຍມີ ໂກໂຫ ສາຍຕິ າ ອຶງຈ໌ ວຕຸດ໌ ນິສຸ່ສາຍມີ
ມຸສາວາໂຫ ອຸປຸປຣຸສຕິ າ ອນຶງຈ໌ ວຕຸດ໌ ນິສຸ່ສາຍມີ ມຸສາວາໂຫ
ອຸປຸປຣຸສຕິ າ ອຶງຈ໌ ວຕຸດ໌ ນິສຸ່ສາຍມີ ກຕ໌ກຕາ ອຸປຸປຣຸສຕິ າ ອນຶງຈ໌
ວຕຸດ໌ ນິສຸ່ສາຍມີ ກຕ໌ກຕາ ອຸປຸປຣຸສຕິ າ

ກຕ໌ ອນຶງຈ໌ ວຕຸດ໌ ນິສຸ່ສາຍ ໂກໂຫ ສາຍຕິ າ ອນຕຸດ໌ ເມ
ອຈຸຣ໌ຕິ ໂກໂຫ ສາຍຕິ ອນຕຸດ໌ ເມ ຈຸຣ໌ຕ໌ຕິ ໂກໂຫ ສາຍຕິ ອນຕຸດ໌
ເມ ຈຸຣ໌ຕ໌ຕ໌ຕິ ໂກໂຫ ສາຍຕິ າ ນິຍສຸ່ສ໌ ເມ ມນາປສຸ່ສ໌ ອນຕຸດ໌

อจริ อนาคติ จรติ อนาคติ จริสฺสํคํติ โโกโธ ชายติ ฯ อนุยฺยสฺส
 เม อมฺนาปสฺสํ อตฺถํ อจริ อตฺถํ จรติ อตฺถํ จริสฺสํคํติ โโกโธ
 ชายติ ฯ เหวํ อนุยฺยํ วตฺถํ นิสฺสํสา ย โโกโธ ชายติ ฯ

กถํ อนุยฺยํ วตฺถํ นิสฺสํสา โโกโธ ชายติ ฯ อนุยฺยํวตฺถํอจฺเจต-
 สํกิโนมํ โโกโธ ชายติ อจฺจุตฺตฺชนเคมํ โโกโธ ชายติ อจฺจุตฺตฺชนเคมํ
 โโกโธ ชายติ ฯ อนุยฺยํวตฺถํวิปริณามสํกิโนมํ โโกโธ ชายติ วิปริ-
 ณามนุเคมํ โโกโธ ชายติ วิปริณเคมํ โโกโธ ชายติ ฯ เหวํ อนุยฺยํ
 วตฺถํ นิสฺสํสา โโกโธ ชายติ ฯ

กถํ อนุยฺยํ วตฺถํ นิสฺสํสา มุสาวาโท อูปฺปชฺชติ ฯ อิทฺเทกํจ
 อทฺทพฺพนฺเนน วา พนฺโห ตสฺส พนฺชนสฺส โมกฺขตฺถาย สํมุปฺพานมุสา
 ภาสฺติ ฯ ราชฺพนฺนฺเนน วา พนฺโห ฯ สํวตฺติกพฺพนฺเนน วา พนฺโห ฯ
 เวตฺตพฺพนฺเนน วา พนฺโห ฯ ตตาพฺพนฺเนน วา พนฺโห ฯ ปรีกฺขเป-
 พนฺนฺเนน วา พนฺโห ฯ คามนิกมฺนคฺรพฺพนฺนฺเนน วา พนฺโห ฯ ชน-
 ปทพฺพนฺเนน วา พนฺโห ตสฺส พนฺชนสฺส โมกฺขตฺถาย สํมุปฺพาน-
 มุสา ภาสฺติ ฯ เหวํ อนุยฺยํ วตฺถํ นิสฺสํสา มุสาวาโท อูปฺปชฺชติ ฯ

กถํ อนุยฺยํ วตฺถํ นิสฺสํสา มุสาวาโท อูปฺปชฺชติ ฯ อิทฺเทกํจ
 มนฺนาบีگانํ รูปานํ เหตุ สํมุปฺพานมุสา ภาสฺติ ฯ มนฺนาบีگانํ
 สํกฺกทานํ คนฺธานํ รสํานํ โสณฺฑพฺพานํ เหตุ จํวฺรเหตุ ปิณฺฑชฺปาต-
 เหตุ เสนาสนเหตุ คิถานปจฺจุยภกฺตชฺชปรีกฺขาวเหตุ สํมุปฺพานมุสา
 ภาสฺติ ฯ เหวํ อนุยฺยํ วตฺถํ นิสฺสํสา มุสาวาโท อูปฺปชฺชติ ฯ

อริยฺขุหนฺโต สิกฺขะเยยฺย ตฺทุชฺชาย อธิมฺจุหนฺโต สิกฺขะเยยฺย วิริยํ
 ปกฺคณฺหนฺโต สิกฺขะเยยฺย ตตฺถิ อฺปฺปญฺขุหนฺโต สิกฺขะเยยฺย จิตฺตํ
 สฺมาทฺหนฺโต สิกฺขะเยยฺย ปญฺณาย ปชานนฺโต สิกฺขะเยยฺย อภินฺนุญฺยํ
 อภิชานนฺโต สิกฺขะเยยฺย ปริณฺนุญฺยํ ปริชานนฺโต สิกฺขะเยยฺย ปฺหาคพฺพํ
 ปชฺชนฺโต สิกฺขะเยยฺย ภาเวตพฺพํ ภาเวนฺโต สิกฺขะเยยฺย สจฺจนิคาคพฺพํ
 สจฺจนิกรโหนฺโต สิกฺขะเยยฺย ฐาจรเญยฺย สฺมาจรเญยฺย สฺมาทาย วตฺตฺเตยฺยชาติ
 กถํกถิ ฌาณปถาย สิกฺขะ ๑

[๔๗๕] ฌตฺตฺวา ปจฺจุตฺตา สฺมเถเน ฐมฺมาติ ฌตฺตฺวา ฌานิตฺตฺวา
 ตฺถยิตฺตฺวา ติรยิตฺตฺวา วิภาวิตฺตฺวา วิญฺญํ กตฺตฺวา จุตฺตฺวา ปจฺจุตฺตา
 ฐาจิฏฺฐิตฺตา เทสิตฺตา ปญฺณามิตฺตา ปญฺจบีตฺตา วิจฺฉา วิภตฺตฺวา อุตฺตฺตฺวานิ-
 กตฺตา ปภาสิตฺตา ๑ สํพุเพ สํชารวฺวา อนิจฺจาทิ ฌตฺตฺวา ฌานิตฺตฺวา
 ตฺถยิตฺตฺวา ติรยิตฺตฺวา วิภาวิตฺตฺวา วิญฺญํ กตฺตฺวา จุตฺตฺวา ปจฺจุตฺตา
 ฐาจิฏฺฐิตฺตา เทสิตฺตา ปญฺณามิตฺตา ปญฺจบีตฺตา วิจฺฉา วิภตฺตฺวา อุตฺตฺตฺวานิ-
 กตฺตา ปภาสิตฺตา ๑ สํพุเพ สํชารวฺวา ทุฏฺฐาติ ๑ สํพุเพ ฐมฺมา
 อนตฺตฺวาติ ๑ อวิชฺฐาปจฺจยา สํชารวฺวา ๑ เป ๑ ชาติปจฺจยา ชรา-
 มรณฺนติ ๑ อวิชฺฐานิโรธฺวา สํชารนิโรธฺ ๑ เป ๑ ชาตินิโรธฺวา ชรา-
 มรณนิโรธฺติ ๑ อิทํ ทุฏฺฐนฺติ ๑ เป ๑ อยํ ทุฏฺฐนิโรธคามินิํ ปฏฺธิ-
 ปทาติ ๑ อิเม ฐาสวาทิ ๑ เป ๑ อยํ ฐาสวนิโรธคามินิํ ปฏฺธิปทาติ ๑
 อิเม ฐมฺมา อภินฺนุญฺยชาติ ๑ อิเม ฐมฺมา ปริณฺนุญฺยชาติ ๑
 อิเม ฐมฺมา ปฺหาคพฺพชาติ ๑ อิเม ฐมฺมา ภาเวตพฺพชาติ ๑

อิมํ ชมฺมา สัจฺฉิกาตพฺพาติ ฯ ฉนฺนํ ฌสฺสํยคณานํ สมนุทฺตญฺจ
 อตุกฺกคฺคญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทํมวญฺจ นิสฺสํสวณญฺจ ปญฺจณฺนํ
 อูปาทานกฺขณชานํ จตฺตุนํ มหาวฺชานํ ยงฺกิญฺจิ สมนุทฺตชมฺมํ
 สพุพฺพตํ นิโรธชมฺมนฺติ ฌตฺวา ชานิตฺวา ตฺถยิตฺวา ติรยิตฺวา
 วิภาวยิตฺวา วิมฺุตํ ภตฺวา วุตฺตา ปวุตฺตา อารฺกฺกิตฺวา เทสิตฺวา
 ปญฺณวณฺนิตา ปญฺจขมฺมิตา วิชฺฐา วิภตฺตา อุตฺตํตํกตฺวา ปกาสิตา ฯ
 วุตฺตํ เหนฺ ภาวตฺวา อภินุณฺวยาหํ ภิกฺขเว ชมฺมํ เทเสมิ โน
 อนภินุณฺวยา สนิทานาหํ ภิกฺขเว ชมฺมํ เทเสมิ โน อนิทานํ
 สปัปฺปาทิหารียาหํ ภิกฺขเว ชมฺมํ เทเสมิ โน อปัปฺปาทิหารียํ ตสฺส
 มยฺหํ ภิกฺขเว อภินุณฺวยา ชมฺมํ เทสยฺโต โน อนภินุณฺวยา สนิทานํ
 ชมฺมํ เทสยฺโต โน อนิทานํ สปัปฺปาทิหารียํ ชมฺมํ เทสยฺโต โน
 อปัปฺปาทิหารียํ ภวณฺเอย โยวาทิ ภวณฺเยา อหุสํสํนี้ อตฺตญฺจ
 ปน โว ภิกฺขเว ตฺถจฺฉิยา อตฺถํ ปาโมชฺชชาย อตฺถํ โสมนสฺสํย
 สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ภคฺวา สฺวากฺขาโต ชมฺโม สุปฺปิปฺปนโน สงฺโฆติ ฯ
 อิมํสฺมี จ ปน เวชฺชยาภวณฺสฺมี ภณฺณมาเน ทสฺสํสํสํนี้ โลกชาตุ
 อภมฺมิตฺวาติ ฌตฺวา ปวุตฺตา สมนฺเนน ชมฺมา ฯ เตนาคฺค ภคฺวา
 โกโธ โมถวชฺชญฺจ กถํกถา จ
 เอเตปิ ชมฺมา ทฺวยเมว สมนฺเต
 กถํกถํ ฌาณปถาย สิกฺขเช
 ฌตฺวา ปวุตฺตา สมนฺเนน ชมฺมาติ ฯ

[๔๗๖] สํตํ อสํตณฺจ กุโตนิทานา

กิสฺมํ อสฺนฺเต น ภวนฺติ เทเต

วิภวํ ภวญฺจามิ ยเมตมตฺถํ

เอตมฺเม ปพฺรหฺมิ ยโตนิทานํ ฯ

[๔๗๗] สํตํ อสํตณฺจ กุโตนิทานาติ สํตาสํตา กุโตนิทานา
กุโต ชาตา กุโต สณฺชาตา กุโต นิพฺพุตฺตา กุโต อภินิพฺพุตฺตา
กุโต ปาตุญฺจาทา กัณฺโถนา กัสมฺมทฺยา กัชาติกา กัปฺภวาติ สํตา-
สํตาทํ มฺหํ ปุจฺฉติ ฯ เป ฯ สํมทฺยํ ปุจฺฉติ ปปุจฺฉติ ยาจติ
อชฺเชตฺติ ปสาเทตฺติ สํตํ อสํตณฺจ กุโตนิทานา ฯ

[๔๗๘] กิสฺมํ อสฺนฺเต . น ภวนฺติ เทเตติ กิสฺมํ อสฺนฺเต
อสฺมิวชฺชมาเน อญฺปลพฺพิยมาเน สํตาสํตา น ภวนฺติ นปุ-
ภวนฺติ น ชายนฺติ น สณฺชายนฺติ น นิพฺพุตฺตุนฺติ นภินิพฺพุตฺตุนฺตฺติ
กิสฺมํ อสฺนฺเต น ภวนฺติ เทเต ฯ

[๔๗๙] วิภวํ ภวญฺจามิ ยเมตมตฺถุนฺติ กถโม สํตาสํตาทํ
ภโว ฯ โย สํตาสํตาทํ ภโว สํภโว ชาติ สณฺชาติ นิพฺพุตฺติ
อภินิพฺพุตฺติ ปาตุญฺจาวโ อยํ สํตาสํตาทํ ภโว ฯ กถโม สํตา-
สํตาทํ วิภโว ฯ โย สํตาสํตาทํ อโย วโย เกโท ปริเกโท
อหิจฺจตา อหฺจฺจาทํ อยํ สํตาสํตาทํ วิภโว ฯ ยเมตมตฺถุนฺติ
ยํ ปรมตฺถุนฺติ วิภวํ ภวญฺจามิ ยเมตมตฺถํ ฯ

[๔๘๐] เอตมฺเม ปพฺรหฺมิ ยโตนิทานนฺติ เอตฺนฺติ ยํ ปุจฺฉามิ

ยัม ยาจามิ ยัม อชฺฌเณตมัม ยัม ปสาเทมิ ฯ ปพฺพุทฺธิ พฺพุทฺธิ อากิฏฺฐ
เทเสหิ ปญฺญาเปหิ ปญฺญาเปหิ จิวร วิภชฺช อุตฺตารณํโรหิ ปกาเสหิตฺติ
เอตมฺเม ปพฺพุทฺธิ ฯ ยโตนิทานนฺติ ยนิทานํ ยตฺตมฺมํ ยชฺชาติกํ
ยปภาวนนฺติ เอตมฺเม ปพฺพุทฺธิ ยโตนิทานํ ฯ เตนหาโส นิมนฺนิตो

ธาคํ อธาคณฺเฑ กุโตนิทานา

กิสฺสํ อตฺตนฺเต น ภวณฺติ เทเต

วิภวํ ภวณฺจามิ ยเมตมฺมตฺถํ

เอตมฺเม ปพฺพุทฺธิ ยโตนิทานนฺติ ฯ

[๔๘๓] สัจจกถาปิฎกาทกนิคายสัจจ มหานิคายเทโส

ธาคํ อธาคณฺเฑ น ภวณฺติ เทเต

วิภวํ ภวณฺจามิ ยเมตมฺมตฺถํ

เอตมฺเม ปพฺพุทฺธิ ยโตนิทานนฺติ ฯ

[๔๘๔] สัจจกถาปิฎกาทกนิคายสัจจ มหานิคายเทโส
อฺปฺปฺปชฺชติ สฺสา เวทนา ฯ ธา คตฺตเสว สฺสเวทนํยสฺส สตฺตสฺส
นิโรธา คชฺชํ เวทยิตฺถ สฺสเวทนํย สตฺตํ ปฏิจฺจ อฺปฺปฺปชฺชติ สฺสา
เวทนา ธา นิรชฺชติ ธา อฺปฺปชฺชติ ฯ อตฺตนฺเต สตฺตํ ปฏิจฺจ
อฺปฺปชฺชติ อตฺตนฺเต สตฺตํ ปฏิจฺจ อตฺตนฺเต สตฺตํ ปฏิจฺจ
นิโรธา คชฺชํ เวทยิตฺถ อตฺตนฺเต สตฺตํ ปฏิจฺจ อตฺตนฺเต สตฺตํ
เวทนา ธา นิรชฺชติ ธา อฺปฺปชฺชติ ฯ อตฺตนฺเต สตฺตํ ปฏิจฺจ
อฺปฺปชฺชติ อตฺตนฺเต สตฺตํ ปฏิจฺจ อตฺตนฺเต สตฺตํ ปฏิจฺจ

มตฺตฺวเวทนียสฺส ผสฺสสฺส นีโรชา ตชฺช เวทยิตฺ อตฺตกฺขมตฺตฺวเวทนีย
 ผสฺสํ ปฏิจุจฺจ อปฺปนฺนา อตฺตกฺขมตฺตฺวา เวทนา ตํ นีรชฺฌติ ตํ
 วุปฺปตฺตมฺมตฺติ ฯ ผสฺสสฺสนิทานํ ตํ อตฺตคฺคตฺติ ตํ ตาตํ ตา ผสฺส-
 นิทานา ผสฺสสฺสมฺมทฺยา ผสฺสสฺสชาติกา ผสฺสสฺสปฺปภาวตฺติ ผสฺสสฺสนิทานํ
 ตํ อตฺตํ ฯ

[๔๘๓] ผสฺสเส อตฺตนฺเต น ภวตฺติ เหตุติ ผสฺสเส อตฺตนฺเต
 อตฺตวิชฺชมาเน อนฺนปฺลพฺภิกฺขมาเน ตํ ตาตํ ตา น ภวตฺติ นปฺปภวตฺติ น
 ชายตฺติ น ตณฺชายตฺติ น นีพฺพตฺตตฺติ นานินิพฺพตฺตตฺติ น ปาตุ-
 ภวตฺตติ ผสฺสเส อตฺตนฺเต น ภวตฺติ เหตุ ฯ

[๔๘๔] วิภวํ ภวญฺจาบี ยเมตฺตมตฺตตฺติ ภวทฺธิจฺฉิ ผสฺสสฺสนิทานา
 วิภวทฺธิจฺฉิ ผสฺสสฺสนิทานา ฯ ยเมตฺตมตฺตตฺติ ยํ ปรมตฺตตฺติ วิภวํ
 ภวญฺจาบี ยเมตฺตมตฺตํ ฯ

[๔๘๕] เอตฺตนฺเต ปพฺพุตฺติ อิตฺตนิทานตฺติ เอตฺตตฺติ ยํ ปุณฺณตฺติ ยํ
 ยาจตฺติ ยํ อชฺฌเวสฺสตฺติ ยํ ปสาเทตฺติ ฯ ปพฺพุตฺติ พุตฺติ อากฺกขามิ
 เทเสมิ ปณฺณาเปมิ ปญฺจเปมิ จิวรามิ จิกฺขามิ อุตฺตคานํ กโรมิ
 ปกาเสมฺมตฺติ เอตฺตนฺเต ปพฺพุตฺติ ฯ อิตฺตนิทานตฺติ อิตฺตผสฺสสฺสนิทานํ
 ผสฺสสฺสมฺมทฺยํ ผสฺสสฺสชาติกํ ผสฺสสฺสปฺปภวตฺติ เอตฺตนฺเต ปพฺพุตฺติ อิตฺต-
 นิทานํ ฯ เตนหา ภคฺวา

ผสฺสสฺสนิทานํ ตํ อตฺตํ

ผสฺสเส อตฺตนฺเต น ภวตฺติ เหตุ

วิภัง ภาณจามี ยเมตมตถิ

เชตุนเต ปพฐมิ อิตนินทานนุติ ฯ

[๔๘๖] สุตส นุ โลกสุมิ กุโตนิทาน

ปริคคหา วามี กุโต ปนุตา

กิสุมิ อตฺนเต น มมตมตถิ

กิสุมิ วิญเเต น สุตนุติ สุตสา ฯ

[๔๘๗] สุตส นุ โลกสุมิ กุโตนิทานนติ สุตส กุโตนิทาน
กุโต ชาโต กุโต สณฺชาโต กุโต นิพฺพตฺโต กุโต อภินิพฺพตฺโต
กุโต ปาตุฏฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ
มุตํ ปุณฺณติ ฯ เป ฯ สมฺมทํ ปุณฺณติ ปปุณฺณติ ยาจติ อชฺเชต
ปสาเทตฺติ สุตส นุ โลกสุมิ กุโตนิทาน ฯ

[๔๘๘] ปริคคหา วามี กุโต ปนุตาติ ปริคคหา กุโต ปนุตา
กุโต ชาตา กุโต สณฺชาตา กุโต นิพฺพตฺตา กุโต อภินิพฺพตฺตา
กุโต ปาตุฏฺฐา กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ
มุตํ ปุณฺณติ ฯ เป ฯ สมฺมทํ ปุณฺณติ ปปุณฺณติ ยาจติ อชฺเชต
ปสาเทตฺติ ปริคคหา วามี กุโต ปนุตา ฯ

[๔๘๙] กิสุมิ อตฺนเต น มมตมตถิ กิสุมิ อตฺนเต อตฺตวิชฺช-
มานเ อนฺนปตฺตพฺภิมานเ มมตฺตา นตฺถิ น สนฺติ น สวิชฺชนนฺติ
นุปลพฺภนฺติ ปหีนา สมฺมุตฺตนา วุปลนฺตา ปฏฺฐปตฺตสทฺธา อภพฺพุ-
ปตฺติกา ฌานคฺคินา ททฺธมาติ กิสุมิ อตฺนเต น มมตมตถิ ฯ

[๔๘๐] กิธัมมํ วิญญูเต น มุสฺสนฺติ ผสฺสํสาติ กิธัมมํ วิญญูเต วิภาวํเต
อติกุกฺกุณฺเต สํมตฺติกุกฺกุณฺเต วีสํวตฺตเต น ผสฺสํสา มุสฺสนฺตํสํ กิธัมมํ วิญญูเต
น มุสฺสนฺติ ผสฺสํสา ฯ เตวาท โส นิมฺมิโต

ผสฺสํโส นุ โลกสฺสํมิ กุโตนิทาโน
ปริกฺขหา วาปี กุโโต ปหฺรตา
กิธัมมํ อสฺสํนฺเต น มมตฺตมคฺคิ
กิธัมมํ วิญญูเต น มุสฺสนฺติ ผสฺสํสาติ ฯ

[๔๘๑] นามญฺจ รูปญฺจ ปฏฺิจฺจ ผสฺสํโส

อิจฺจนฺนิทานานิ ปริกฺขหานิ
อิจฺจนฺนยสํนฺตยา น มมตฺตมคฺคิ
รูปํ วิญญูเต น มุสฺสนฺติ ผสฺสํสา ฯ

[๔๘๒] นามญฺจ รูปญฺจ ปฏฺิจฺจ ผสฺสํโสติ จกฺขุญฺจ ปฏฺิจฺจ
รูปํ จ อปฺปชฺชติ จกฺขุวิญญาณํ ทิณฺณํ สงฺกฺคิ ผสฺสํโส จกฺขุญฺจ
รูปา จ รูปสฺสํมิ จกฺขุสํผสฺสํสํ จเปตฺวา สํมุပ္ပตฺตกา ฆมฺมา
นามสฺสํมิ เอวํมฺปิ นามญฺจ รูปญฺจ ปฏฺิจฺจ ผสฺสํโส ฯ โสตญฺจ
ปฏฺิจฺจ สทฺเท จ อปฺปชฺชติ โสตวิญญาณํ ทิณฺณํ สงฺกฺคิ ผสฺสํโส
โสตญฺจ สทฺธา จ รูปสฺสํมิ โสตสํผสฺสํสํ จเปตฺวา สํมุပ္ပตฺตกา
ฆมฺมา นามสฺสํมิ เอวํมฺปิ นามญฺจ รูปญฺจ ปฏฺิจฺจ ผสฺสํโส ฯ
ฆานญฺจ ปฏฺิจฺจ กนฺหา จ อปฺปชฺชติ ฆานวิญญาณํ ทิณฺณํ สงฺกฺคิ
ผสฺสํโส ฆานญฺจ คนฺหา จ รูปสฺสํมิ ฆานสํผสฺสํสํ จเปตฺวา

มมตํ ๑ เป ๑ อิทํ ทิฏฐิมมตํ ๑ อิจฺฉายสนฺตฺยา น มมตฺตมตฺถิ
 อิจฺฉาย อสนฺตฺยา อสฺสวชฺชมานาย นุปลพฺภิมานาย มมตฺตา นตฺถิ
 น สฺนติ น สฺสวชฺชนติ นุปลพฺภนติ ปหฺนํ สมฺมุจฺฉินฺนา วุปลนฺตา
 ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธา อภพฺพุปฺปตฺติกา ฌาณคฺคินา ททฺธมาติ อิจฺฉาย-
 สนฺตฺยา น มมตฺตมตฺถิ ๑

[๔๘๕] รูป วิญฺเฏ น สฺสฺนติ ผลสฺสํติ รูปติ จตฺตาริ ๑
 มหาภูตา จตฺนฺนญ ๑ มหาภูตานํ อุปาทายรูปํ ๑ รูป วิญฺเฏติ จตฺถิ
 การณฺเหติ รูปํ วิญฺคํ โหติ ฌาตวิญฺเฏน ติรณวิญฺเฏน ปหานวิญฺเฏน
 สมตฺติกฺกมวิญฺเฏน ๑

กถํ ฌาตวิญฺเฏน รูปํ วิญฺคํ โหติ ๑ รูปํ ชานาติ ยงฺกิณฺณํ รูปํ
 สพฺพํ รูปํ จตฺตาริ ๑ มหาภูตา จตฺนฺนญ ๑ มหาภูตานํ อุปาทาย-
 รูปนฺติ ชานาติ ปสฺสํติ เอวํ ฌาตวิญฺเฏน รูปํ วิญฺคํ โหติ ๑

กถํ ติรณวิญฺเฏน รูปํ วิญฺคํ โหติ ๑ เอวํ ฌาตํ กตฺวา
 รูปํ ติเรติ อนิจุจฺโต ทฺกฺขโต โรคฺโต คณฺฐโต สลฺลโต อฆโต
 อาพาธโต ปรโต ปโลกโต อํติโต อุปทฺทวโต ภยโต อุปสฺสคฺคโต
 จตโต ปภงฺคโต อทฺทวโต อตาณโต อเถณโต อสฺรณโต วิคฺคโต
 ตฺจุจฺจโต สฺลฺลนฺโต อนตฺตโต อาทํนฺวโต วิปริณามธฺมฺมโต อสํวรกโต
 อฆมฺมโต วจกโต วิภวโต สํสวโต สํชฺชโต มารามิสฺสโต ชาติ-
 ธฺมฺมโต ชราธฺมฺมโต พฺยาธฺมฺมโต มรณธฺมฺมโต โสภปริเทวทฺทฺช-
 โทมนสฺสํปายาธฺมฺมโต สํกิเลสิธฺมฺมโต สํมูทฺยโต อตฺถกฺกมโต

อสุตสาทโค อาทันวโค นิสฺสวณโค ทิเรติ เอวํ ทิเรณวิญฺเฐน รุปํ
 วิญฺจํ โหติ ฯ

กถํ ปหานวิญฺเฐน รุปํ วิญฺจํ โหติ ฯ เอวํ ทิเรตฺวา รูปํ
 ฉนฺทวาคํ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยณฺตํโรติ อนภาวจุลเมติ ฯ อุตฺตํ โหติ
 ภควตา โย รูปํ ภิกฺขเว ฉนฺทวาคํ ตํ ปชฺहत เอวณฺตํ ปหฺนํ
 ภวิสฺสตี อสุจินฺนมฺมํ ตาตวตฺตฤคํ อนภาวจุลํ อายตี อนุปฺปาท-
 ฆมฺมํ ฯ เอวํ ปหานวิญฺเฐน รุปํ วิญฺจํ โหติ ฯ

กถํ สํตติกฺกมวิญฺเฐน รุปํ วิญฺจํ โหติ ฯ จตฺสโส อรูป-
 สฺมาปคฺติโย ปฏิทฺทขฺสฺส รุปา วิญฺจตา โหณฺติ วิภาจิตา อติกฺกนฺเต
 สํตติกฺกนฺเต วัตติวตฺเต เอวํ สํตติกฺกมวิญฺเฐน รุปํ วิญฺจํ โหติ ฯ
 อิเมหิ จตุหิ การเณหิ รุปํ วิญฺจํ โหติ ฯ

รูปํ วิญฺเฐ น สฺสํนฺติ สฺสํสํติ รูปํ วิญฺเฐ วิภาจิตํ อติกฺกนฺเต
 สํตติกฺกนฺเต วัตติวตฺเต ปณฺญํ สฺสํสํ น สฺสํนฺติ จกฺขุสฺสํสฺสํ
 สฺสํสํสฺสํสฺสํ สฺสํสํสฺสํสฺสํ สฺสํสํสฺสํสฺสํสฺสํ สฺสํสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ
 วิญฺเฐ น สฺสํนฺติ สฺสํสํ ฯ เตนาห ภควา

นามณฺญํ รูปณฺญํ ปฏิจฺญํ สฺสํสํ

อิจฺจนานิทานานิ ปริคฺคหานิ

อิจฺจายสฺนํคฺคยา น มมตฺตมคฺคิ

รูปํ วิญฺเฐ น สฺสํนฺติ สฺสํสํติ ฯ

[๔๘๖] กถํสเมตฺตํ วิโภติ ฐปํ
 สฺขํ ทฺขํ วาปี กถํ วิโภติ
 เขตมฺเม ปพฺพุทฺติ ยถา วิโภติ
 ทํ ชานิยาม อิติ เม มโน อหุ ๑

[๔๘๗] กถํสเมตฺตํ วิโภติ ฐปนฺติ กถํสเมตฺตํ กถํปฺปฺนฺนํ
 กถํอิริยนฺตํ กถํปวตฺเตนฺตํ กถํปาเตนฺตํ กถํยเพนฺตํ กถํ-
 ยาเพนฺตํ ฐปํ วิโภติ วิภาวียฺยติ อติกฺกมียฺยติ สํตฺติกมียฺยติ
 จตฺตวตฺติยฺยตฺติ กถํสเมตฺตํ วิโภติ ฐปํ ๑

[๔๘๘] สฺขํ ทฺขํ วาปี กถํ วิโภตฺติ สฺขญฺจ ทฺขญฺจ กถํ
 วิโภติ วิภาวียฺยติ อติกฺกมียฺยติ สํตฺติกมียฺยติ จตฺตวตฺติยฺยตฺติ สฺขํ
 ทฺขํ วาปี กถํ วิโภติ ๑

[๔๘๙] เขตมฺเม ปพฺพุทฺติ ยถา วิโภตฺติ เขตนฺติ ยํ ปุจฺฉามิ
 ยํ ยาจามิ ยํ อชฺเฌสํมิมิ ยํ ปสาเทมฺมิติ เขตํ ๑ เม ปพฺพุทฺติ เม
 พฺพุทฺติ อากิฏฺท เทเสหิ ปณฺณาเปหิ ปญฺจเปหิ จิวร จิฏฺช อุตฺตารํ-
 กโรหิ ปกาเสหฺตติ เขตมฺเม ปพฺพุทฺติ ๑ ยถา วิโภตฺติ ยถา วิโภติ
 วิภาวียฺยติ อติกฺกมียฺยติ สํตฺติกมียฺยติ จตฺตวตฺติยฺยตฺติ เขตมฺเม
 ปพฺพุทฺติ ยถา วิโภติ ๑

[๕๐๐] ทํ ชานิยาม อิติ เม มโน อหุติ ทํ ชานิยามาติ
 ทํ ชานเญยฺยํ ชาชาเญยฺยํ วิชาเญยฺยํ ปฏฺฐิวิชาเญยฺยํ ปฏฺฐิ-
 วิชฺเฌยฺยมาติ ทํ ชานิยาม ๑ อิติ เม มโน อหุติ อิติ เม จิตฺตํ

อหุ อิติ เม สงฺกนฺโปก อหุ อิติ เม วิญฺเญวณํ อหุติ ตํ
 ขานิชาม อิติ เม มโน อหุ ฯ เตนหาท โส นิมนฺนิต

กถํสเมตสุต วิภกฺติ ฐปํ

สุขํ ทุคฺขํ วาปี กถํ วิภกฺติ

เอตมฺเม ปพฺพุตฺติ ยถา วิภกฺติ

คํ ขานิชาม อิติ เม มโน อหุติ ฯ

[๕๐๓] น สณฺณสณฺณํ น วิสณฺณสณฺณํ

โนนํ อสณฺณํ น วิญฺญตสณฺณํ

เอวํสเมตสุต วิภกฺติ ฐปํ

สณฺณานิทานา ทิ ปปญฺจสงฺขา ฯ

[๕๐๔] น สณฺณสณฺณํ น วิสณฺณสณฺณํติ สณฺณสณฺณนิโน
 อหุจฺจนฺติ เย ปกตีสณฺณาย จิตฺตา นนํ โส ปกตีสณฺณาย จิตฺโต ฯ
 วิสณฺณสณฺณนิโน อหุจฺจนฺติ อุมฺมตฺตกา เย ฯ อหุจฺจิตฺตจิตฺตา นนํ
 โส อุมฺมตฺตโก โนนํ จิตฺตจิตฺโตติ น สณฺณสณฺณํ น วิสณฺณ-
 สณฺณํ ฯ

[๕๐๕] โนนํ อสณฺณํ น วิญฺญตสณฺณํติ อสณฺณนิโน อหุจฺจนฺติ
 นิโรธมาปฺนฺนา เย ฯ อสณฺณสณฺณตา นนํ โส นิโรธมาปฺนฺโน
 โนนํ อสณฺณสณฺณโต ฯ วิญฺญตสณฺณนิโน อหุจฺจนฺติ เย จตฺตุนํ อรูป-
 สมาปตฺตํ ตาภินโน นนํ โส จตฺตุนํ อรูปสมาปตฺตํ ตาภิติ
 โนนํ อสณฺณํ น วิญฺญตสณฺณํ ฯ

[๕๐๔] เขวส์เมตตัส วิภคิ รูปนติ อิช ภิกขุ สขสัส ๑
 ปทานา ๑ เป ๑ จตุตถ - ฉานํ อุปสมปชช วิหริติ โส เขว
 สมหาเท จิตฺเต ปริสฺส
 มุทฺตฺตฺเต กมฺมฺนํเย จิตฺเต อานนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 สฺมาปตฺติปฏฺฐิตาภคฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 จิตฺตํ อภินิหฺนํมาเมติ อรูปมคฺคสํมจฺจํคฺติ เขว
 สเมตตัส เขวปฏฺฐิพนฺนสฺส เขวอิริยมนฺตสฺส เขวอวตฺเตนตสฺส เขว
 ปาถนตสฺส เขวียเนนตสฺส เขวียาเนนตสฺส รูปํ วิภคิ วิภา
 วียุตฺติ อตฺถกมียุตฺติ สมตฺถกมียุตฺติ จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 วิภคิ รูปํ ๑

[๕๐๕] สญฺญานิทานา หิ ปปญฺจสงฺฆาติ ปปญฺจาเยว ปปญฺจ
 สงฺฆา ตณฺหาปปญฺจสงฺฆา ทิฏฺฐิปปปญฺจสงฺฆา นานปปญฺจสงฺฆา
 สญฺญานิทานา สญฺญาตมฺภยา สญฺญาชาติกา สญฺญาปภวาติ
 สญฺญานิทานา หิ ปปญฺจสงฺฆา ๑ เตนหา ภคฺวา

น สญฺญตฺตฺตฺตํ น วิสญฺญตฺตฺตฺตํ

โนนํ อตฺตฺตํ น วิภคตฺตฺตํ

เขวส์เมตตัส วิภคิ รูปํ

สญฺญานิทานา หิ ปปญฺจสงฺฆาติ ๑

[๕๐๖] ยนฺตํ อปฺปจฺฉิมฺห อภิตฺตํ โน

อณฺณนฺตํ ปุจฺฉาม ตทฺถช พฺรหฺมิ

• บ. เอกุณฺตฺตฺต อภินิหริตฺติ อตฺถิ ๑

ເຂຕຸຕາວຕຸຄັ ໂນ ວທນຕີ ເເກ

ຍຸກຊສຸຕ ສຸທຸຂີ ອີຟ ປຣຸຈິຕາເຕ

ອຸທາຸ ອຣຸຣຸມີ ວທນຕີ ເຂຕຸໂຕ າ

[๕๐๗] ຍນຕໍ ອປຸຈຸຣຸມຸ ອກິຕຸຕຸຍ໌ ໂນຕີ ຍນຕໍ ອປຸຈຸຣຸມຸ ອຍາຈຸມຸ ອຊເລສຸມຸ ປຣຸທາຍຸມຸ າ ອກິຕຸຕຸຍ໌ ໂນຕີ ກິຕຸຕິຕໍ ປກິຕຸຕິຕໍ ອາຈິກຸຈິຕໍ ເທສິຕໍ ປຣຸຣາມີຕໍ ປຣຸຈຸມີຕໍ ວິວຣຸ ວິກຸຕຸຕໍ ອຸຕຸຕານ໌ກຕໍ ປກາສິຕນຕີ. ຍນຕໍ ອປຸຈຸຣຸມຸ ອກິຕຸຕຸຍ໌ ໂນ າ

[๕๐๘] ອຣຸຣຸມຸຕໍ ປຸຈຸຣຸມ ຕທິຈຸຣຸ ພຸຣຸທິຕີ ອຣຸຣຸມຸຕໍ ປຸຈຸຣຸມ ອຣຸຣຸມຸຕໍ ຍາຈຸມ ອຣຸຣຸມຸຕໍ ອຊເລສຸມ ອຣຸຣຸມຸຕໍ ປຣຸທາເທ ອຸຕຸຕຸຣ໌ ຕໍ ປຸຈຸຣຸມ າ ຕທິຈຸຣຸ ພຸຣຸທິຕີ ອິຈຸຣຸ ພຸຣຸທິ ອາຈິກຸ ເທເສທິ ປຣຸຣາເປທິ ປຣຸຈຸເປທິ ວິວຣ ວິກຸ ອຸຕຸຕານ໌ກໂວທິ ປກາເສທິຕີ ອຣຸຣຸມຸຕໍ ປຸຈຸຣຸມ ຕທິຈຸຣຸ ພຸຣຸທິ າ

[๕๐๙] ເຂຕຸຕາວຕຸຄັ ໂນ ວທນຕີ ເເກ ຍຸກຊສຸຕ ສຸທຸຂີ ອີຟ ປຣຸຈິຕາເຕຕີ ເເກ ສມຣຸພຸຣາຸມຸຣຸນາ ເຂຕຸຕາວຕາ ອຣຸປຣຸມາປຕຸຕິຍາ ອຄຸຕໍ ເສຣຸຈຸ ວິເສຣຸຈຸ ປາໂມກຸຣ໌ ອຸຕຸຕຸມ໌ ປວຣ໌ ວທນຕີ ກເຄນຕີ ກຸຣນຕີ ທ໌ປຍນຕີ ໂວຮນຕີ າ ຍຸກຊສຸຕາຕີ ສຕຸຕສຸຕ ນຣສຸຕ ມານວສຸຕ ໂປສສຸຕ ປຸຄຸຕສຸຕ ສິວສຸຕ ຫາຕສຸຕ ຫນຸຕສຸຕ ອິນຸກຸຕສຸຕ ມນຸຊສຸຕ າ ສຸທຸຂີນຕີ ສຸທຸຂີ ວິສຸທຸຂີ ປຣິສຸທຸຂີ ມຸຕຸຕິ ວິມຸຕຸຕິ ປຣິມຸຕຸຕິ າ ອີຟ ປຣຸຈິຕາເຕຕີ ອີຟ ປຣຸຈິຕວາທາ ສິວາທາ ພາຣນວາທາ ເທຕຸວາທາ ຄຸກຸຣນວາທາ ກາຣນວາທາ ສຳນວາທາ ສກາຍ ຄທຸຣິຍາຕີ ເຂຕຸຕາວ-

ตคฺคํ โน วทนฺติ เหเก ยกฺขสฺสํ สฺสํ อธิ ปณฺทิตาเส ๑

[๕๓๐] อุกาหุ อณฺณมฺปี วทนฺติ เอตฺโตติ อุกาหุ เเฮเก สมน-
พฺรหฺมณา เอตา อรูปสฺมาปคฺคิโย อคฺคิกฺกมิตฺวา สมนคฺคิกฺกมิตฺวา
วฺตติวคฺคิตฺวา เอตฺโต อรูปโต อณฺณมฺ อคฺคตฺวี ยกฺขสฺสํ สฺสํ อธิ สฺสํ
ปฺริสฺสํ มุคฺคํ วิมฺมคฺคํ ปฺริมฺมคฺคํ วทนฺติ กถนฺติ ภาณนฺติ ทปฺยนฺติ
โวหฺรนฺตฺติ อุกาหุ อณฺณมฺปี วทนฺติ เอตฺโต ๑ เณนาห โส นิมนฺนิต

ยนฺตํ อปฺปจฺฉิมฺห อคฺคิตฺยํ โน
อณฺณนฺตํ ปุจฺฉาม ตทิจฺฉ พฺรหฺมิ
เอตฺตาวตคฺคํ โน วทนฺติ เเฮเก
ยกฺขสฺสํ สฺสํ อธิ ปณฺทิตาเส
อุกาหุ อณฺณมฺปี วทนฺติ เอตฺโตติ ๑

[๕๓๑] เอตฺตาวตคฺคํปี วทนฺติ เเฮเก
ยกฺขสฺสํ สฺสํ อธิ ปณฺทิตาเส
เตสํ ปุเนเก สมนํ วทนฺติ
อนุปาทิสฺเส กุสฺสวาทานา ๑

[๕๓๒] เอตฺตาวตคฺคํปี วทนฺติ เเฮเก ยกฺขสฺสํ สฺสํ อธิ
ปณฺทิตาเสติ สมนฺเตเก สมนพฺรหฺมณา สฺสํตวาทา เอตฺตาวตา
อรูปสฺมาปคฺคิยา อคฺคํ เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ ปาโมกฺขํ อคฺคตฺมํ ปวํ
วทนฺติ กถนฺติ ภาณนฺติ ทปฺยนฺติ โวหฺรนฺติ ๑ ยกฺขสฺสํตํ สคฺคสฺสํ
นรสฺสํ มานวสฺสํ ปิสฺสํ ปุคฺคสฺสํ อธิสฺสํ ชาตฺสํ ชนฺตฺสํ

อินทกุสฺส มนุสฺส ๑ สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺส วิสฺสฺสฺส ปริสฺสฺสฺส มุตฺตํ วิมุตฺตํ
ปริมุตฺตํ ๑ อธิ ปณฺชิตาเสติ อธิ ปณฺชิตวาทา ชีรวาทา ฌาน-
วาทา เหตุวาทา ตถฺจนวาทา การณวาทา ชานวาทา สกาย
ตทฺธิยาติ เขตฺตาวตคฺคฺมี วทฺหติ เหเก ยถฺสฺส สฺสฺสฺส อธิ
ปณฺชิตาเส ๑

[๕๓๓] เตสํ ปุเนเก สมฺมํ วทฺหติ อนุปาทิเสสํ กุสฺสตาจฺจนาคิ
เตสํเยว สมนฺเพราหฺมณานํ เหเก สมนฺเพราหฺมณา อฺจุเจทวาทา
ภวตฺตฺตฺตา วิภวํ อภินนฺทฺหติ เต สฺสฺสฺส สมฺมํ อฺปฺสํ อฺปฺสํ
นิโรธํ ปฏิปฺสฺสฺสฺส วทฺหติ ยโต กิร โภ อโย อตฺตฺตา กายสฺส
เกทา อฺจุฉิขฺสฺส วิณฺสฺสฺส น โหติ ปรมฺมรณฺนา เขตฺตาวตฺตา
อนุปาทิเสสํ ๑ กุสฺสตาจฺจนาคิ กุสฺสตาทา ปณฺชิตวาทา ชีรวาทา
ฌานวาทา เหตุวาทา ตถฺจนวาทา การณวาทา ชานวาทา สกาย
ตทฺธิยาติ เตสํ ปุเนเก สมฺมํ วทฺหติ อนุปาทิเสสํ กุสฺสตาจฺจนานา ๑
เตนาท ภควา

เขตฺตาวตคฺคฺมี วทฺหติ เหเก
ยถฺสฺส สฺสฺสฺส อธิ ปณฺชิตาเส
เตสํ ปุเนเก สมฺมํ วทฺหติ
อนุปาทิเสสํ กุสฺสตาจฺจนาคิ ๑

[๕๓๔] เอเต ๑ ฌตฺวา อฺปนฺนํ สฺสฺสฺส
ฌตฺวา มุณี นิสฺสฺสเย โส วิมตฺ

มุตโต สัจจิมุตโต อจฺจนตธนฺนาทาวิโมกฺขนฺนาติ ฌตฺวา วิมุตฺโต ฯ
 น วิจาทเมตฺติ น กถํ กโรติ น ภณฺทณํ กโรติ น วิคฺคหํ
 กโรติ น วิจาทํ กโรติ น เมชคํ กโรติ ฯ อุตฺตํ เหนํ ภคฺวตา
 เขวํ วิมุตฺตจิตฺโต โห อคฺคิเวสฺสณ ภิภฺช น เกณฺจิ สํวทติ น
 เกณฺจิ วิวทติ ยญฺจ โสเก อุตฺตํ เตน จ โฉหริติ อปรามสฺสนฺติ ฯ
 ฌตฺวา วิมุตฺโต น วิจาทเมติ ฯ

[๕๓๘] ภวาทวาย น สเมติ ชีโรติ ภวาทวาทิ ภวา-
 ทวาย กมฺมทวาย ปฺนพฺทวาย ทามทวาย กมฺมทวาย ทามทวาย
 ปฺนพฺทวาย รูปทวาย กมฺมทวาย รูปทวาย ปฺนพฺทวาย อรูป-
 ทวาย กมฺมทวาย อรูปทวาย ปฺนพฺทวาย ปฺนปฺปฺนํ ทวาย
 ปฺนปฺปฺนํ คติยา ปฺนปฺปฺนํ อปฺปตฺติยา ปฺนปฺปฺนํ ปฏิสันฺธิยา ปฺนปฺปฺนํ
 อตฺตภาวาทินิพฺพุตฺติยา น สเมติ น สมากฺขติ น คณฺหาติ น
 ปรามสฺสติ นานินฺนิตฺติ ฯ ชีโรติ ชีโร ปณฺทิตฺโต ปณฺณวาท พุทฺธิมา
 ฌาณํ วิภาวํ เมชาวตฺติ ภวาทวาย น สเมติ ชีโร ฯ เตนาท ภคฺวา

เขตฺเต จ ฌตฺวา อฺปนฺนิตฺตํ

ฌตฺวา มุนี นิสฺสเย โส วิมฺตํ

ฌตฺวา วิมุตฺโต น วิจาทเมติ

ภวาทวาย น สเมติ ชีโรติ ฯ

เอกาทสโม กถหวิจาทสัจจัตตนิฏฐเก นิฏฺฐิตฺโต ฯ

ทิวาสโม จุฬวิญญหตุตตนิทุเทโส

[๕๓๘] สกํ สกํ ทิฏฐิจิปริทฺทธานนา

วิคฺคยฺห นานา กุสฺสตา วทนฺติ

โย เอวํ ชานาติ ต เวติ ธมฺมํ

ចិត្ត ប្រតិក្កិក្កាមកោត្តិ តៃ ។

[๕๒๐] ตํกํ ตํกํ ทิฏฐิปปิพพธํนาติ สมนฺเตเก สมนฺพฺราหฺมณา
 ทิฏฐิคติกา เต ทฺวาธฺมฺมํชิยา ทิฏฐิจิตฺตานํ อญฺเฏตฺรณฺเฏตฺรํ ทิฏฐิจิตํ
 กเหตฺุวา อุกฺกเหตฺุวา คณฺหิตฺวา ปฺรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา สํกาย
 สํกาย ทิฏฐิชิยา วสฺสํติ สํวสฺสํติ อววสฺสํติ ปวิวสฺสํติ ฯ ยกา
 ธาตฺวาริกา วา อเรสฺสํ วสฺสํติ ธาปตฺติกา วา ธาปตฺตํสฺสํ วสฺสํติ
 สํกิลเลสํ วา กิลเลสฺสํ วสฺสํติ เสงฺฆเมว สมนฺเตเก สมนฺพฺราหฺมณา
 ทิฏฐิคติกา เต ทฺวาธฺมฺมํชิยา ทิฏฐิจิตฺตานํ อญฺเฏตฺรณฺเฏตฺรํ ทิฏฐิจิตํ
 กเหตฺุวา อุกฺกเหตฺุวา คณฺหิตฺวา ปฺรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา สํกาย
 สํกาย ทิฏฐิชิยา วสฺสํติ สํวสฺสํติ อววสฺสํติ ปวิวสฺสํตฺติ ตํกํ ตํกํ
 ทิฏฐิปปิพพธํนา ฯ

[๕๒๓] จิกฺขุยกฺข นานา กุสฺสตา จกฺขุตฺติ จิกฺขุยกฺขาติ สเหตุวา
 จุกฺกเหตุวา คณฺหิตฺวา ปฺรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา ฯ นานา จกฺขุตฺติ
 นานา จกฺขุติ วิวิธํ จกฺขุติ อญฺโฆณญํ จกฺขุติ ปุญฺญ จกฺขุติ น
 เขกํ จกฺขุติ กถณฺหิตฺติ ภาณฺหิตฺติ ที่ปฺยญฺหิตฺติ โฉหฺรญฺหิตฺติ ฯ กุสฺสตาติ

กุดฉวาทา ปรณชิตวาทา ชีรวาทา ฌาณวาทา เหน่ตุวาทา ลกฺขณ-
วาทา การณวาทา จ्ञานวาทา ฌกาย ลกฺขณชาติ วิคฺคยฺห นานา
กุดฉา วทนฺติ ฯ

[๕๒๒] โย เขว่ ชานาคี ส เวที รหมฺนติ โย อิมํ รหมํ
 ทิจฺຈิํ ปฏิປทံ มคฺคํ ชานาคี ส รหมํ เวที อญฺเญวสึ อປສฺສິ
 ปฏิວชณํติ โย เขว่ ชานาคี ส เวที รหมํ ฯ

[๕๓๓] อิทํ ปฏิกโกธสมเกวถํ โสติ โย อิมํ ธมฺมํ ทิฏฺฐิ
 ปฏิปทํ มลฺลํ ปฏิกโกธสฺส อเกวถํ โส อสฺมคฺโค อปริปฺนฺโน
 ทิโน นิตฺติโน โอมโก ตามโก ชตุกกโก ปริตฺตสฺส อิทํ ปฏิกโก-
 ธสมเกวถํ โส ฯ เตนหา โส นิมฺมิโต

ตํ ตํ ทิจฺฉิปรพฺพตํ
วิคฺคยฺห นานา กุสฺสตา จทนฺติ
โย เถวํ ชานาติ . ๕ เวทิตํ มํ
อิทํ ปฏิกโกธมเกวถํ โสติ ฯ

[๕๔] เขวมน้ำ วิตุคยท วิวาทยนติ
พาโต ปโร อกุตโลติ จาทุ
ตจโจ นุ วาโท กตโม อิมตัง
ตพเพว หิเม กุตตาจทานา ฯ

[๕๒๕] เขวมณี วิคฺคยฺห จิวาทยนฺตํติ เหวํ คเหตุวา ชุคฺคเหตุวา
คณฺหิตวา ปฺรามสฺสิตวา ธนินฺนิจิตฺตวา จิวาทยนฺตํติ กถํ กโรนฺติ

ภณฺฑนํ ภโรนฺติ วิคฺคหํ ภโรนฺติ วิวาทํ ภโรนฺติ เมธคํ ภโรนฺติ
 น ตฺวํ อิมํ ชมฺมวณฺณํ อาชานาสิ ฯ เป ฯ นิพฺเพเชหิ วา สฺวา
 ปโหสฺสตี เอวเมว วิคฺคยฺห วิวาทยนฺติ ฯ

[๕๒๖] พาลโ ปโร อภฺยโสติ จาหุติ ปโร พาลโ ทิโน
 นิทฺโธ โสมโก ตามโก ชตฺตโก ปริตฺโต อภฺยโส อวิทฺธา อวิชฺชา-
 คโต อณฺณํ อภิภาวํ ทุปฺปญฺโญติ เอวมาหํสุ เอวํ กถเณติ เอวํ
 ภณฺณติ เอวํ ทปฺยนฺติ เอวํ โฉนฺทํติ พาลโ ปโร อภฺยโสติ จาหุ ฯ

[๕๒๗] สจฺโจ นุ วาโท กตโม อิมสฺสตี อิมสํ สมน-
 พุรหฺมณานํ วาโท กตโม สจฺโจ ตจฺโจ ตโก ภูโต ยาทาโว
 อวปฺริตฺติ สจฺโจ นุ วาโท กตโม อิมสํ ฯ

[๕๒๘] สพุเพว ทิเม กุสฺสตาจฺจทานาติ สพุเพวทิเม สมนพุราหฺมณา
 กุสฺสตาจฺจ ปณฺฑิตฺตาจฺจ ชีรฺวาจฺจ ฌานฺตาจฺจ เหตุจฺจตาจฺจ ตกฺขณ-
 วจฺจตาจฺจ การณฺตาจฺจ จ्ञานฺตาจฺจ สกาย ตทฺธิยาติ สพุเพว ทิเม
 กุสฺสตาจฺจทานา ฯ เตนาค โส นิมฺมิโต

เอวเมว วิคฺคยฺห วิวาทยนฺติ

พาลโ ปโร อภฺยโสติ จาหุ

สจฺโจ นุ วาโท กตโม อิมสํ

สพุเพว ทิเม กุสฺสตาจฺจทานาติ ฯ

[๕๒๙] ปฺรตฺตํ เว ชมฺมมณานุชานํ

พาลโ มโก โหติ นิทฺทปญฺโญ

สพฺเพว พาลา สุนิหฺนปญฺญา

สพฺเพวเม ทิฏฺฐิปริพฺพตํ ๑

[๕๓๐] ปรสฺส เว ชมฺมมณฺเฑนฺตํ ปรสฺส ชมฺมํ ทิฏฺฐิ
ปฏฺธิทํ มคฺคํ อณฺเฑนฺตํ อณฺเฑนฺตํ อณฺเฑนฺตํ
อณฺเฑนฺตํ ปรสฺส เว ชมฺมมณฺเฑนฺตํ ๑

[๕๓๑] พาลอ มโก โหติ นิหฺนปญฺโญติ ปโร พาลอ โหติ
หิโน นิหิโน โอมโก ตามโก ชตุกกโก ปริตฺตโก หิโน
ปญฺโญ โอมกปญฺโญ ตามกปญฺโญ ชตุกกปญฺโญ ปริตฺตปญฺโญติ
พาลอ มโก โหติ นิหฺนปญฺโญ ๑

[๕๓๒] สพฺเพว พาลา สุนิหฺนปญฺญาติ สพฺเพวเม สมน-
พฺราหฺมณา พาลา หิโน นิหิโน โอมกา ตามกา ชตุกกา ปริตฺตา
สพฺเพว หิโนปญฺญา นิหิโนปญฺญา โอมกปญฺญา ตามกปญฺญา ชตุก-
กปญฺญา ปริตฺตปญฺญาติ สพฺเพว พาลา สุนิหฺนปญฺญา ๑

[๕๓๓] สพฺเพวเม ทิฏฺฐิปริพฺพตํ สพฺเพวเม สมนพฺราหฺมณา
ทิฏฺฐิคคิกา เต ทฺวาธฺมฺมํ ทิฏฺฐิคคิกานํ อญฺเฏตฺตญฺเฏตฺตํ ทิฏฺฐิคคิ-
คเหตฺวา อุกฺคเหตฺวา คณฺหิตฺวา ปฺรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา สกฺาย
สกฺาย ทิฏฺฐิยา วสฺสํติ สํวสฺสํติ อวสฺสํติ ปฺริวสฺสํติ ๑ ยถา
ชากาวิกา วา ชเวสฺสํ วสฺสํติ สํปคฺคิกา วา ชปคฺคิํ วสฺสํติ
สคฺคิเตสฺสา วา กิเตสฺสํ วสฺสํติ เหวเมว สพฺเพวเม สมนพฺราหฺมณา
ทิฏฺฐิคคิกา เต ทฺวาธฺมฺมํ ทิฏฺฐิคคิกานํ อญฺเฏตฺตญฺเฏตฺตํ ทิฏฺฐิคคิ-

คเหตฺวา อตุคเหตฺวา คณฺหิตฺวา ปรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา สํกาย
 สํกาย ทิฏฺฐิจิยา วสฺสํติ สํวสฺสํติ อวสฺสํติ ปวิวสฺสํตํติ สํพฺเพวเม
 ทิฏฺฐิจิปริพฺพสํนา ๑ เตนาท ภาควา

ปรสฺสํ เว ชมฺมมนานุสํนํ
 พาโต มโก โหติ นิหํปนฺนโย
 สํพฺเพว พาทา สฺนึหํปนฺนยา
 สํพฺเพวเม ทิฏฺฐิจิปริพฺพสํนาติ ๑

[๕๓๔] สํททิฏฺฐิจิยา เจ ปน จัวทาตา
 สํสฺสทฺสปณฺณวา กุสฺสตา มคฺคมา
 น เสดํ โกจิ ปวิหํปนฺนโย
 ทิฏฺฐิจิ หิ เสดํบี ตถา สมนฺคฺคา ๑

[๕๓๕] สํททิฏฺฐิจิยา เจ ปน จัวทาตาติ สํกาย ทิฏฺฐิจิยา สํกาย
 ชนฺตฺติยา สํกาย รุจฺจิยา สํกาย ตทฺฐิจิยา จัวทาตา ปริโยทาตา
 อสํกฺกิตฺติจฺจํติ สํททิฏฺฐิจิยา เจ ปน จัวทาตา ๑

[๕๓๖] สํสฺสทฺสปณฺณวา กุสฺสตา มคฺคมาติ สฺสทฺสปณฺณวา วิสฺสทฺสป-
 ปณฺณวา ปริสฺสทฺสปณฺณวา โวทาตปณฺณวา ปริโยทาตปณฺณวา ๑ อถวา
 สฺสทฺสปทสฺสํนา วิสฺสทฺสปทสฺสํนา ปริสฺสทฺสปทสฺสํนา โวทาตทสฺสํนา ปริโย-
 ทาตทสฺสํนาติ สํสฺสทฺสปณฺณวา ๑ กุสฺสตาติ กุสฺสตา ปณฺณจิตา ปณฺณ-
 วนฺโต พุทฺธิมนฺโต ฌาณิน โฉภาวิน เมธาวิโนติ สํสฺสทฺสปณฺณวา
 กุสฺสตา ๑ มคฺคมาติ มคฺคมา ปณฺณจิตา ปณฺณวนฺโต พุทฺธิมนฺโต

ณฺณานิโน วิภาวโน เมธาวิโนติ สํสุทฺตปณฺณว กุสฺสตา มคฺคมา ฯ

[๕๓๗] น เตสํ โกจิ ปริหีนปณฺโณติ เตสํ สมนพฺรหฺมาหุมนานํ
น โกจิ หีนปณฺโณ นิหีนปณฺโณ โอมกปณฺโณ ตามกปณฺโณ
ชฺตฺตกปณฺโณ ปริตฺตปณฺโณ ฯ อถว สพุเพว อคฺคปณฺณว
เสฏฺฐปณฺณว วิเสฏฺฐปณฺณว ปาโมกฺขปณฺณว อุตฺตมปณฺณว ปจฺจ-
ปณฺณวติ น เตสํ โกจิ ปริหีนปณฺโณ ฯ

[๕๓๘] ทิฏฺฐีํ หิ เตสํปี ตถา สํมตฺตวติ เตสํ สมนพฺรหฺมาหุมนานํ
ทิฏฺฐีํ ตถา สํมตฺตา สํมาทินฺนา คหิตา ปรามญฺจํ อภินิวิฏฺฐํ
อชฺโณสฺสิตา อธิมตฺตวติ ทิฏฺฐีํ หิ เตสํปี ตถา สํมตฺตา ฯ
เตนาค ภาวว

สนฺทิฏฺฐิจิยา เจ ปน วิวทาคา
สํสุทฺตปณฺณว กุสฺสตา มคฺคมา
น เตสํ โกจิ ปริหีนปณฺโณ
ทิฏฺฐีํ หิ เตสํปี ตถา สํมตฺตวติ ฯ

[๕๓๙] น วาหเมตํ ตถิวนฺติ พุทฺธมฺ
ยมาหุ พาคา มิถุ อณฺณมณฺณ
สํกํ สํกํ ทิฏฺฐิมกํสุ สจฺจํ
ตสฺสมา หิ พาลิตฺติ ปวํ ทนฺนติ ฯ

[๕๔๐] น วาหเมตํ ตถิวนฺติ พุทฺธมฺติ นาคิ ปฏิกฺขเอย ฯ
เอตฺนฺติ ทฺวาสฺสจฺจิตฺตคณฺฐี นาคิ เอตํ ตถํ ตจฺจํ ภูตํ ยาทา

สํกํ สํกํ ทิฏฺฐิจิมกํสุ สํจํ

ตสฺมา หิ พาโลติ ปวํ ทนฺตํ ๑

[๕๔๔] ยมาหุ สํจํ ตถิวนฺติ เถเก

ตมาหุ อญฺเญมี ตฺจฺฉํ มุสาติ

เอวมนํ วิคฺคยฺห วิจาทยนฺติ

กสฺมา น เอกํ สมนฺนา วทนฺติ ๑

[๕๔๕] ยมาหุ สํจํ ตถิวนฺติ เถเกติ ยํ ชมนํ ทิฏฺฐิจิ ปฏฺธิปทํ
มคฺคํ เถเก สมนฺนพฺรหฺมณา อิทํ สํจํ ตฺจฺฉํ ภูตํ ยาทาวั
อวิปริตฺตํติ เอวมาหํสุ เอวํ กถเณติ เอวํ ภณฺณติ เอวํ ทปฺยณฺติ
เอวํ โวหฺรณฺตํติ ยมาหุ สํจํ ตถิวนฺติ เถเก ๑

[๕๔๖] ตมาหุ อญฺเญมี ตฺจฺฉํ มุสาตํติ ตเมว ชมนํ ทิฏฺฐิจิ
ปฏฺธิปทํ มคฺคํ เถเก สมนฺนพฺรหฺมณา เอตํ ตฺจฺฉํ เอตํ มุสา
เอตํ อฏฺฐํ เอตํ อติกํ เอตํ อยฺยาถาณฺติ เอวมาหํสุ เอวํ กถเณติ
เอวํ ภณฺณติ เอวํ ทปฺยณฺติ เอวํ โวหฺรณฺตํติ ตมาหุ อญฺเญมี
ตฺจฺฉํ มุสาติ ๑

[๕๔๗] เอวมนํ วิคฺคยฺห วิจาทยนฺตํติ เอวํ คเหตฺวา อุกฺคเหตฺวา
คณฺหิตฺวา ปฺรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา วิจาทยนฺติ กถํ กโรณฺติ
ภณฺนํ กโรณฺติ วิคฺคหํ กโรณฺติ วิจาทํ กโรณฺติ เมชํ กโรณฺติ
น ตวํ อิมํ ชมนฺนวินยํ อาชานาสี ๑ เป ๑ นิพฺพุเพเชหิ วา สเจ
ปโหสฺสํติ เอวมนํ วิคฺคยฺห วิจาทยนฺติ ๑

[๕๔๗] กัสมา น เขกั สมนนา วทนุตติ กัสมาติ กัสมา
 กัการณา กัเหตุ กัปจยา กันิทานา กัสมุตยา กัสชาติกา กัปภา
 น เขกั วทนุติ นานา วทนุติ วิวัชั วทนุติ ธนุโณณณั วทนุติ
 ปุณฺณ วทนุติ กณฺณติ ภาณฺณติ ทัปฺปนฺติ โฉหรนุตติ กัสมา น
 เขกั สมนนา วทนุติ ฯ เทนาห โส นิมนฺโต

ยมาหุ สจฺจํ ตถิวนฺติ เขเก

ตมาหุ ธนุณฺณํ ตฺจฺฉํ มุสฺสํ

เอวมนฺติ วิคฺคยฺห วิวาทยนฺติ

กัสมา น เขกั สมนนา วทนุตติ ฯ

[๕๔๘] เขกั หิ สจฺจํ น ทุตฺติยมคฺคิ

ยสฺมึ ปชา โน วิวเท ปชานํ

นानา เต สจฺจานิ สยํ ญฺณนฺติ

ตสฺมา น เขกั สมนนา วทนุติ ฯ

[๕๕๐] เขกั หิ สจฺจํ น ทุตฺติยมคฺคิ เขกั สจฺจํ จุจฺจติ
 ทฺกฺขณิโรโห นิพฺพานํ โย โส สพฺพสงฺขารสมฺโถ สพฺพปฺปิ
 นิสฺสคฺโค ตณฺหุชฺชโย วิราโค นิโรโห นิพฺพานํ ฯ อถวา เขกั
 สจฺจํ จุจฺจติ มคฺคสจฺจํ นิยฺยานสจฺจํ ทฺกฺขณิโรหคามินํ ปฏฺธิปทา
 อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค เสยฺยถํ สมนฺนาทฺธิจฺฉิ สมนฺนาตฺถกฺกโป
 สมนฺนาจฺจา สมนฺนากมฺมฺนโต สมนฺนาอาชีโว สมนฺนาจฺยาโม สมนฺนา
 สติ สมนฺนาตฺมาจฺฉิ เขกั หิ สจฺจํ น ทุตฺติยมคฺคิ ฯ

[๕๕๓] ยสฺมึ ปชา โน จิตฺเต ปชานนฺติ ยสฺมินฺติ ยมฺหิ ตฺสฺเจ ฯ
 ปชาติ ตฺตฺตาริฉณํ ฯ ปชา ยํ ตฺสฺจํ ปชานนฺตา อชานนฺตา
 วิชานนฺตา ปฏิวิชานนฺตา ปฏิวิชณฺตา น กถํ กเรยฺย น ภณฺทํ
 กเรยฺย น วิคฺคหํ กเรยฺย น จิฉาทํ กเรยฺย น เมรคํ กเรยฺย
 กถํ ภณฺทํ วิคฺคหํ จิฉาทํ เมรคํ ปชเหยยฺย จินฺนเหยยฺย พุณฺตี-
 กเรยฺย อนภาวจฺจุเมยฺยาติ ยสฺมึ ปชา โน จิตฺเต ปชานํ ฯ

[๕๕๔] นานา เต ตฺสฺจฺจานิ ตยํ ญฺณตฺตํ นานา เต ตฺสฺจฺจานิ
 ตยํ ญฺณนฺติ จตฺตนฺติ กถณฺติ ภณนฺติ ทปฺยนฺติ โฉหรนฺติ ตฺสฺสโต
 โถโก อิทฺเมว ตฺสฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ตยํ ญฺณนฺติ จตฺตนฺติ กถณฺติ
 ภณนฺติ ทปฺยนฺติ โฉหรนฺติ อตฺสฺสโต โถโก ฯ เป ฯ เณว โหติ
 น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณา อิทฺเมว ตฺสฺจํ โมฆมณฺณนฺติ
 ตยํ ญฺณนฺติ จตฺตนฺติ กถณฺติ ภณนฺติ ทปฺยนฺติ โฉหรนฺตํ นานา
 เต ตฺสฺจฺจานิ ตยํ ญฺณนฺติ ฯ

[๕๕๕] ตสฺมา น เขกํ สฺมณฺา จตฺตตฺติ ตสฺมาติ ตสฺมา
 ตํการณา ตํเหตุ ตปฺปจฺจยา ตํนิทานา น เขกํ จตฺตนฺติ นานา
 จตฺตนฺติ จิวิขํ จตฺตนฺติ อณฺโณณณํ จตฺตนฺติ ปุณฺณํ จตฺตนฺติ กถณฺติ
 ภณนฺติ ทปฺยนฺติ โฉหรนฺตํ ตสฺมา น เขกํ สฺมณฺา จตฺตนฺติ ฯ
 เตนวาท ภคฺวา

เขกํ หิ ตฺสฺจํ น พุตฺติยมตฺติ

ยสฺมึ ปชา โน จิตฺเต ปชานํ

นानา เต ศฺจุจํ ฌยํ ญนฺตํ
ตตฺมา น เขกํ สมนฺนา วทฺตํ ๑

[๕๕๔] กตฺมา ญฺ ฌจุจํ วทฺตํ นานา
ปวาทิยาเส กุสฺสวาทานา
ฌจุจํ สุตฺตานํ พหฺนํ นานา
อุทฺทํ เต ตกฺกมฺมุตฺตํ ๑

[๕๕๕] กตฺมา ญฺ ฌจุจํ วทฺตํ นานาติ กตฺมาติ กตฺมา
กัการณา กัเหตุ กัปฺจุจํ กันิทานา ฌจุจํ นานา วทฺตํ วิวิจํ
วทฺตํ อญฺโฆณฺณานํ วทฺตํ ปุณฺณํ วทฺตํ กถณฺตํ ภาณฺตํ
ทปฺยณฺตํ โวหฺรณฺตํ กตฺมา ญฺ ฌจุจํ วทฺตํ นานา ๑

[๕๕๖] ปวาทิยาเส กุสฺสวาทานาติ ปวาทิยาเสติ วิปฺป-
วทฺตํ ติปิ ปวาทิยาเส ๑ อถวา สกํ สกํ ทิฏฺฐิํ ปวทฺตํ
กถณฺตํ ภาณฺตํ ทปฺยณฺตํ โวหฺรณฺตํ สุตฺตํ โสโก อิทฺเมว
ฌจุจํ โฆมณฺณณฺตํ ปวทฺตํ กถณฺตํ ภาณฺตํ ทปฺยณฺตํ โวหฺรณฺตํ
อสุตฺตํ โสโก ๑ เป ๑ เณว โหติ น น โหติ ตถาคฺโค
ปรมฺมมรณา อิทฺเมว ฌจุจํ โฆมณฺณณฺตํ ปวทฺตํ กถณฺตํ ภาณฺตํ
ทปฺยณฺตํ โวหฺรณฺตํ ๑ กุสฺสวาทานาติ กุสฺสวาทา ปณฺทิตวาทา ชีร-
วาทา ฌาณวาทา เหตุวาทา ลกฺขณวาทา กัรณวาทา ฌานวาทา
สํกาย ลกฺขณวาทา ปวาทิยาเส กุสฺสวาทานา ๑

[๕๕๗] ฌจุจํ สุตฺตานํ พหฺนํ นานาติ ฌจุจํ สุตฺตานํ พหฺนํ

๓๕๔ สุตฺตฺนคัมภีรเก ชุทฺตกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส [๕๕๘]

นํหานิ วิจิชา นิ ฌเนญญานิ ปุณฺณํติ สจฺจานิ สุตฺตานิ พหฺนิน
นํหานา ฯ

[๕๕๘] ชุทฺทาหุ เต ตกฺกมฺมุสฺสธฺรณํคํติ ชุทฺทาหุ ตกฺกเกณ วิตกฺกเกณ
สงฺกปฺเปเน ยายนฺติ นิยุยฺนติ วุยฺนนฺติ สํหริยฺนํคํติ เชนมฺปิ ชุทฺทาหุ
เต ตกฺกมฺมุสฺสธฺรณํติ ฯ อถวา ตกฺกปฺริยาหฺนํ จํมํสาณฺจวิคํ สยํ
ปฏฺธิภาณํ วทนฺติ กถเณติ ภาณนฺติ ทํปยฺนติ โวหฺรณํคํติ เชนมฺปิ
ชุทฺทาหุ เต ตกฺกมฺมุสฺสธฺรณํติ ฯ เตนํหา โส นิมนฺมิโต

กถํมา นุ สจฺจานิ วทนฺติ นํหานา

ปวาทิยาเส กุสฺสตาจฺจทานา

สจฺจานิ สุตฺตานิ พหฺนิน นํหานา

ชุทฺทาหุ เต ตกฺกมฺมุสฺสธฺรณํคํติ ฯ

[๕๕๙] นเหว สจฺจานิ พหฺนิน นํหานา

อญฺญตฺร สญฺญาย นิจฺจานิ โถเก

ตกฺกณฺจ ทิฏฺฐํสํ ปกปฺปยิตฺวา

สจฺจํ มุสาคํ ทวฺยชมฺมมาหุ ฯ

[๕๖๐] นเหว สจฺจานิ พหฺนิน นํหานํติ นเหว สจฺจานิ พหฺนิน
นํหานิ วิจิชา นิ ฌเนญญานิ ปุณฺณํติ นเหว สจฺจานิ พหฺนิน นํหานา ฯ

[๕๖๑] อญฺญตฺร สญฺญาย นิจฺจานิ โถเกติ อญฺญตฺร สญฺญาย
นิจฺจํคฺคาหา เขกณฺเณว สจฺจํ โถเก กถียติ ภาณียติ ทํปยิติ
โหวหริยติ ทฺวณฺนิโรไซ นิพฺพานํ โย โส สพุพฺสงฺขารสมฺโถ

สพฺพุปฺปิณฺณิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ ฯ
 อถว เถกํ สจฺจํ วุจฺจติ มคฺคสจฺจํ นิยฺยานสจฺจํ ทฺวณฺณิโรช-
 คามินิํ ปฏิปทา อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค เสยฺยถิโก สมนฺมา-
 ทิฏฺฐิ ๑ เป ๑ สมนฺมาสฺมาจฺติ อณฺเฏตฺร สณฺณาย นิจุจฺจนิ โถเก ฯ

[๕๖๒] ตกฺกณฺจ ทิฏฺฐิํสุ ปกฺกปฺปิยฺตฺวา สจฺจํ มุสฺสาคิํ ทฺว-
 ยชฺมมฺมาหุติ ตกฺกํ วิตกฺกํ สํกปฺปํ ตกฺกยิตฺวา วิตกฺกยิตฺวา สํกปฺป-
 ยิตฺวา ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ชฺเชนฺติ สณฺณชฺเชนฺติ นิพฺพุตฺเตนฺติ อภินิพฺพุตฺเตนฺติ
 ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ชฺเชนฺตฺวา สณฺณชฺเชนฺตฺวา นิพฺพุตฺเตนฺตฺวา อภินิพฺพุตฺเตนฺตฺวา
 มยฺหํ สจฺจํ ตฺยฺหํ มุสฺสาคิํ เหวมาหิํสุ เหวํ กเถนฺติ เหวํ ภณฺนฺติ
 เหวํ ทปฺยนฺติ เหวํ โฉหรนฺตฺติ ตกฺกณฺจ ทิฏฺฐิํสุ ปกฺกปฺปิยฺตฺวา
 สจฺจํ มุสฺสาคิํ ทฺวชฺมมฺมาหุ ๑ เตนฺนาห ภทฺวา

นเหว สจฺจจฺจนิ พฺหุณี นานา

อณฺเฏตฺร สณฺณาย นิจุจฺจนิ โถเก

ตกฺกณฺจ ทิฏฺฐิํสุ ปกฺกปฺปิยฺตฺวา

สจฺจํ มุสฺสาคิํ ทฺวชฺมมฺมาหุติ ๑

[๕๖๓] ทิฏฺฐเ เช สฺสฺเต สฺสฺสฺเต มุเต วา

เอเต จ นิสฺสําย วิมานทสฺสํ

วินิจฺจเย ชฺตฺวา ปหสฺสฺสมาโน

พาโต ปโร อกฺุสฺโสติ จาห ๑

[๕๖๔] ทิฏฐะเส สุตเต สัตถวเต มุตเต วา เขเต ๑ นิสสัยาย
 วิมานทสฺสตี ทิฏฐะสิ วา ทิฏฐะสฺสทฺฐี วา สุตํ วา สุตสฺสทฺฐี วา สัตถํ
 วา สัตถสฺสทฺฐี วา วุตตํ วา วุตตสฺสทฺฐี วา มุตํ วา มุตสฺสทฺฐี วา
 นิสสัยาย อุนิสสัยาย คณฺหิตฺตวา ปรรามสฺสิตฺตวา อภินิวิสฺสิตฺตวาติ ทิฏฐะเส
 สุตเต สัตถวเต มุตเต วา ๑ เขเต ๑ นิสสัยาย วิมานทสฺสตี น
 สมนฺมาเนตฺตีปิ วิมานทสฺสตี ๑ อถวา โทมนสฺสํ ชเนตฺตีปิ วิมาน-
 ทสฺสตี ทิฏฐะเส สุตเต สัตถวเต มุตเต วา เขเต ๑ นิสสัยาย
 วิมานทสฺสตี ๑

[๕๖๕] วินิจฺจนฺเย ชฺตฺตวา ปหสฺสฺมาโนติ วินิจฺจนฺยา อฺจุจฺจนฺติ
 ทฺวาตฺตฺตฺตํ ทิฏฐะสิคตานิ วินิจฺจิตฺตทิฏฐะสิยา ชฺตฺตวา ปตฺติฏฐะสิคตวา
 คณฺหิตฺตวา ปรรามสฺสิตฺตวา อภินิวิสฺสิตฺตวาติ วินิจฺจนฺเย ชฺตฺตวา ๑ ปหสฺส-
 มาโนติ ตฺตฺตฺตํ โหติ หฺตฺตฺตํ ปหฺตฺตํ อตฺตมโน ปรีปฺปญฺญ-
 สงฺกปฺโป ๑ อถวา ทนฺตวิทฺธํ หสฺสฺมาโนติ วินิจฺจนฺเย ชฺตฺตวา
 ปหสฺสฺมาโน ๑

[๕๖๖] พาโต ปโร อกฺุสโลติ จาหาติ ปโร พาโต หีโน
 นีหีโน โอมโก ตามโก ชฺตฺตโก ปรีตฺโต อกฺุสโล อวิทฺธา
 อวิทฺชากโต อณฺณํ อวิทฺถํ ทฺปฺปญฺญโยติ เขวมาห เขวํ กเถติ
 เขวํ ภณฺตี เขวํ ทํปยติ เขวํ โวหเรตฺตี พาโต ปโร อกฺุสโลติ
 จาห ๑ เตนหา ภคฺวา

ทิฏฐิเช สุตเต สัตถวเต มุตเต วา
 เอเต จ นิธัสาย วิมานทสฺส
 วิณิจฺฉเย ชตฺวา ปหสฺสมาโน
 พาโต ปโร อภฺสโสติ จาหาติ ฯ

[๕๖๗] เยเนว พาโสติ ปรี ทหาติ
 เตนาคุมานํ กุสโลติ จาห
 สยมตฺตนา โส กุสโลวทาโน
 อญฺญํ วิมานเติ ตเถว ปาवा ฯ

[๕๖๘] เยเนว พาโสติ ปรี ทหาติติ เยน เหตุนา เยน
 ปจุยเณ เยน การณเณ เยน ปภเวณ ปรี พาโสติ หีนโต
 นิหีนโต โอมกโต ลามกโต ชตฺกุกโต ปริชฺตโต ทหติ ปสฺสติ
 ทกฺขติ โอโตเกติ นิชฺฌายติ อุปปริกฺขตฺติติ เยเนว พาโสติ ปรี
 ทหาติ ฯ

[๕๖๙] เตนาคุมานํ กุสโลติ จาหาติ อาคฺมา อจุจฺฉติ อตฺตา ฯ
 โสปี เตนเณ เหตุนา เตน ปจุยเณ เตน การณเณ เตน ปภเวณ
 อตฺตานํ อาห อหฺมสฺมิ กุสโล ปญฺชติโต ปญฺญวา พุทฺธิมา
 ภาณํ วิภาวํ เมชาวตฺติ เตนาคุมานํ กุสโลติ จาห ฯ

[๕๗๐] สยมตฺตนา โส กุสโลวทาโนติ สยม อตฺตานํ กุสลวาโท
 ปญฺชิตวาโท ชีรฺวาโท ภาณวาโท เหตุวาโท ลกฺขณวาโท การณ-
 วาโท จ्ञานวาโท สกาย ลกฺขณวาติ สยมตฺตนา โส กุสโลวทาโน ฯ

๓๕๘ สุตตบถปิฎก ชุทฺตกนิกายสุต มหานิทฺเทโส [๕๗๓]

[๕๗๓] อญฺญํ วิมาเนติ ตเถว ปาวาติ น สมนฺมาเนตฺติยํ
อญฺญํ วิมาเนติ ฯ อถว . โทมนสฺสํ ชเนตฺติยํ อญฺญํ วิมาเนติ ฯ
ตเถว ปาวาติ ตเถว ทํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ ปาวทติ อธิปายํ ปุคฺคโต
มิจฺฉาทิฏฺฐิจิโก วิปรีตทสฺสโนติ อญฺญํ วิมาเนติ ตเถว ปาวา ฯ
เตนาห ภควา

เยเนว พาลโตติ ปรี ทหาติ
เตนาตุมานํ กุสฺสโตติ จาห
สยมตฺตนา โส กุสฺสโตวทาโน
อญฺญํ วิมาเนติ ตเถว ปาวาติ ฯ

[๕๗๔] อตฺตํวิทฺฐิจิยา โส สมตฺโต
มานเน มตฺโต ปริปุณฺณมานํ
สยเมว สํมํ มนสาภิสิตฺโต
ทิฏฺฐีํ หิ ตํ ตสฺส ตถา สมตฺตา ฯ

[๕๗๕] อตฺตํวิทฺฐิจิยา โส สมตฺโตติ อตฺตํวิทฺฐิจิโย อจฺจนฺติ
ทฺวาตฺตํวิทฺฐิจิตฺตานิ ฯ กิการณา อตฺตํวิทฺฐิจิโย อจฺจนฺติ ทฺวา-
ตฺตํวิทฺฐิจิตฺตานิ ฯ สพฺพา ตา ทิฏฺฐิจิโย การณาติภฺกนฺตา ลภฺชณา-
ติภฺกนฺตา หีนาติภฺกนฺตา คํการณา อตฺตํวิทฺฐิจิโย อจฺจนฺติ ทฺวา-
ตฺตํวิทฺฐิจิตฺตานิ ฯ สพฺเพหิ ทิตฺติยา อตฺตํวิทฺฐิจิยา ฯ กิ-
การณา สพฺเพหิ ทิตฺติยา อตฺตํวิทฺฐิจิยา ฯ เต อญฺญมญฺญํ
อติภฺกมิตฺวา สมฺภิกฺกมิตฺวา วิทฺวิคฺคเตตฺวา ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ชเนนฺติ

สณฺขเนนฺติ นิพฺพตฺเตนฺติ อภินิพฺพตฺเตนฺติ ตํการณา สพฺเพปิ คิตฺติยา
 อติสํวาทฺธิจฺฉา ๑ โส สมฺตฺโตติ อติสํวาทฺธิจฺฉา สมฺตฺโต ปริปฺปณฺโณ
 อนนฺโมติ อตฺตํวาทฺธิจฺฉา โส สมฺตฺโต ๑

[๕๗๔] มาเนน มตฺโต ปริปฺปณฺณมานํติ สกฺกาย ธิจฺฉา มาเนน
 มตฺโต ปมตฺโต อุมมตฺโต อธิมตฺโตติ มาเนน มตฺโต ๑ ปริ-
 ปฺปณฺณมานํติ ปริปฺปณฺณมานํ สมฺตฺตมานํ อนนฺมมานํติ มาเนน
 มตฺโต ปริปฺปณฺณมานํ ๑

[๕๗๕] สยเมว สํมํ มนสํภิสฺสิตฺโตติ สยเมว อตฺตํวาทํ จิตฺเตน
 อภิสฺสิตฺติ อหมสฺมิ กุสฺโส ปณฺทิตฺโต ปณฺณววา พุทฺธิมา ฌาณํ
 วิภาวํ เมชาวํติ สยเมว สํมํ มนสํภิสฺสิตฺโต ๑

[๕๗๖] ธิจฺฉํ ธิ สํ ตสฺส ตถา สมฺตฺตาทิ ตสฺส สํ
 ธิจฺฉํ ตถา สมฺตฺตํ สํมาทินฺนา คหิตา ปรามญฺจํ อภินิวิจฺจํ
 อชฺฌเณตฺตา อธิมตฺตาทิ ธิจฺฉํ ธิ สํ ตสฺส ตถา สมฺตฺตํ ๑
 เตนนาท ภคฺวา

อตฺตํวาทฺธิจฺฉา โส สมฺตฺโต
 มาเนน มตฺโต ปริปฺปณฺณมานํ
 สยเมว สํมํ มนสํภิสฺสิตฺโต
 ธิจฺฉํ ธิ สํ ตสฺส ตถา สมฺตฺตาทิ ๑

[๕๗๗] ปรสฺส เจ ธิ วจฺสา นิตฺโธ
 ตฺโม สหา โหติ นิตฺโธปณฺณโณ

อถวา สยํ เวทฺฐุ โหติ ชีโร

น โภจฺจิ พาลโต สมนฺเณสุ อตฺถิ ฯ

[๕๗๘] ปรสฺส เจ หิ วจฺสา นิตฺถโนติ ปรสฺส เจ วาจา
วจนฺน นินฺทิตการณา ครหิตการณา อุปวทิตการณา ปโร พาลโต
โหติ ที่โน นิตฺถโน โอมโก ตามโก ชตุกโก ปริตุโตติ ปรสฺส
เจ หิ วจฺสา นิตฺถโน ฯ

[๕๗๙] ตฺโม สหา โหติ นิตฺถนปฺปโยติ โสมี เตเนว สห
โหติ นิตฺถนปฺปโย นิตฺถนปฺปโย โอมกปฺปโย ตามกปฺปโย ชตุก-
ปฺปโย ปริตุตปฺปโยติ ตฺโม สหา โหติ นิตฺถนปฺปโย ฯ

[๕๘๐] อถวา สยํ เวทฺฐุ โหติ ชีโรติ ชีโร ปณฺชิตโต ปณฺณวา
พฺพุชฺฌมา ฌาณํ วิภาวํ เมชาวตฺติ อถวา สยํ เวทฺฐุ โหติ ชีโร ฯ

[๕๘๑] น โภจฺจิ พาลโต สมนฺเณสุ อตฺถิตฺติ สมนฺเณสุ น โภจฺจิ
พาลโต ที่โน นิตฺถโน โอมโก ตามโก ชตุกโก ปริตุโต อตฺถิ
สพฺเพว อคฺคปฺปณฺวา เสฏฺฐปฺปณฺวา วิเสฏฺฐปฺปณฺวา ปาโมกฺขปฺปณฺวา
อฺตุตฺตมปฺปณฺวา ปวฺรปฺปณฺวาติ น โภจฺจิ พาลโต สมนฺเณสุ อตฺถิ ฯ
เตนาห ภควา

ปรสฺส เจ หิ วจฺสา นิตฺถโน

ตฺโม สหา โหติ นิตฺถนปฺปโย

อถวา สยํ เวทฺฐุ โหติ ชีโร

น โภจฺจิ พาลโต สมนฺเณสุ อตฺถิตฺติ ฯ

[๕๔๒] อณฺเฏ อิติ ยาวินทฺติ ชมฺมํ
 อปรทฺธา สุตฺตมเกวถ เต
 เขวมฺปิ ติตฺถยา ปุณฺโธ วทฺติ
 สฺนทฺธิจฺริวเคน หิ ตฺยาริรฺตฺตา ฯ

[๕๔๓] อณฺเฏ อิติ ยาวินทฺติ ชมฺมํ อปรทฺธา สุตฺตมเกวถ
 เต อิติ อณฺเฏ ชมฺมํ ทฺธิจฺริ ปฏฺธิปทํ มคฺคํ เย อวินทฺติ เต
 สุตฺตมคฺคํ วิสุตฺตมคฺคํ ปริสุตฺตมคฺคํ โวทาตมคฺคํ ปริโยทาตมคฺคํ
 วิรทฺธา อปรทฺธา ชติตา คพิตา อณฺเฎน อปรทฺธา^๒ อเกวถ
 เต อสฺมตฺตา อปริปฺปณฺนา เต หีนา นีหฺนา โสมกา ตามกา
 ชตฺถกา ปริตฺตาติ อณฺเฏ อิติ ยาวินทฺติ ชมฺมํ อปรทฺธา
 สุตฺตมเกวถ เต ฯ

[๕๔๔] เขวมฺปิ ติตฺถยา ปุณฺโธ วทฺติ ติตฺถํ อจฺจติ ทฺธิจฺ-
 คตํ ฯ ติตฺถยา อจฺจนฺติ ทฺธิจฺจติกา ฯ ปุณฺทฺธิจฺยา ปุณฺทฺธิจฺจิตานิ
 วทฺติ กถนฺติ ภาณนฺติ ทปฺยนฺติ โวหฺรณฺตฺติ เขวมฺปิ ติตฺถยา
 ปุณฺโธ วทฺติ ฯ

[๕๔๕] สฺนทฺธิจฺริวเคน หิ ตฺยาริรฺตฺตาติ สฺนทฺธิจฺยา วาเคน
 รตฺตา อวินทฺติ สฺนทฺธิจฺริวเคน หิ ตฺยาริรฺตฺตา ฯ เตนฺนาห ภาควา
 อณฺเฏ อิติ ยาวินทฺติ ชมฺมํ
 อปรทฺธา สุตฺตมเกวถ เต

๑. ย. สุตฺตมเกวถโน ฯ ๒. ฌายาปรทฺธาติมี ปาโสี ฯ

เขวมบี ติตถยา ปุณโธ วทนติ

สนฺทิฏฐิราเคน ทิ ตยาภิตตาคติ ฯ

[๕๘๖] อีเชว สุตฺธิ อิติ วาทยนติ

นาณฺเวยสุ รมฺเมสุ วิสฺสุทฺธิมาหุ

เขวมบี ติตถยา ปุณโธ นิวิฏฐา

สกายเน ตตฺถ ทพฺหิ วทานา ฯ

[๕๘๗] อีเชว สุตฺธิ อิติ วาทยนฺตํ อีช สุตฺธิ วิสฺสุทฺธิ ปริสฺสุทฺธิ
มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ วทนติ กถนติ ภาณนติ ทปฺยนติ โวหฺรณติ
สสฺสโต โลโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณน อีช สุตฺธิ วิสฺสุทฺธิ
ปริสฺสุทฺธิ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ วทนติ กถนติ ภาณนติ ทปฺยนติ
โวหฺรณติ อสสฺสโต โลโก ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรมมฺรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณน อีช สุตฺธิ
วิสฺสุทฺธิ ปริสฺสุทฺธิ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ วทนติ กถนติ ภาณนติ
ทปฺยนติ โวหฺรณตํ อีเชว สุตฺธิ อิติ วาทยนติ ฯ

[๕๘๘] นาณฺเวยสุ รมฺเมสุ วิสฺสุทฺธิมาหุติ อตฺตโน สจฺจํ
รมฺมกฺขานํ คณํ ทิฏฺฐิํ ปฏิปทํ มคฺคํ ํเปตฺวา สพฺเพ ปรจาทะ
ชิยนติ อุกฺกชิยนติ ปริกฺกชิยนติ โส สจฺจํ น สพฺพณฺเณ รมฺโม
น สจฺจํวาทโต คโณ น สุปฺปิยนโน ทิฏฺฐิํ น ภทฺทิกา ปฏิปทา
น สุปฺปนฺนตฺตา มคฺโค น นิยุยานโก นตฺเตตฺถ สุตฺธิ วา
วิสฺสุทฺธิ วา ปริสฺสุทฺธิ วา มุตฺติ วา วิมุตฺติ วา ปริมุตฺติ วา

น ตตุถ สฺขณฺหติ วา วิสฺขณฺหติ วา ปริสฺขณฺหติ วา มุจฺจนฺติ
 วา วิมฺจฺจนฺติ วา ปริมฺจฺจนฺติ วา หีนา นีหีนา โสมกา ตามกา
 ชฺชตุกฺกา ปริชฺชตาติ เขวมหาหฺส
 เขวํ กณฺเฑนฺติ เขวํ ภาณฺนฺติ เขวํ
 ทปฺปนฺติ เขวํ โฉหฺรณฺตํติ นาวฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณ
 ฌมฺเมสฺส วิสฺสุทฺธิมาหุ ๑

[๕๘๔] เขวมฺมี ติตฺถุยา ปุณฺณโส นิวิฐฺฐาติ ติตฺถํ อฺจุจฺติ ทิฐฺฐิ-
 คํ ๑ ติตฺถุยา อฺจุจฺนฺติ ทิฐฺฐิคฺคิกา ๑ ปุณฺณทฺธิจฺยา ปุณฺณทฺธิจฺคเตสฺ
 นิวิฐฺฐา ปติฐฺฐิตา ชฺชตฺถํนา ชฺชปคฺคา ชฺชโลสฺสิตา ชฺชิมฺมุคฺคาติ เขวมฺมี
 ติตฺถุยา ปุณฺณโส นิวิฐฺฐา ๑

[๕๘๕] สฺกายนฺ ตตุถ ทพฺพํ วทานาติ ฌมฺโม สฺกายนํ ทิฐฺฐิ-
 สฺกายนํ ปฺริปฺพา สฺกายนํ มคฺโค สฺกายนํ ๑ สฺกายนฺ ทพฺพ-
 วาหา ทิรวาหา พลิกฺกวาหา ชฺชวฺชิตฺวาหาติ สฺกายนฺ ตตุถ ทพฺพํ
 วทานา ๑ เตนหา ภคฺวา

อิเชว สฺพุชฺชิ อิติ วาทยนฺติ
 นาวฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณฺณ
 ฌมฺเมสฺส วิสฺสุทฺธิมาหุ
 เขวมฺมี ติตฺถุยา ปุณฺณโส นิวิฐฺฐา
 สฺกายนฺ ตตุถ ทพฺพํ วทานาติ ๑

[๕๘๖] สฺกายนฺ วาปี ทพฺพํ วทาน
 กเมตฺถ พาโลติ ปรี ทเหยฺย
 สยเมว โส เมชฺคํ ชาวเหยฺย
 ปรี วทํ พาทมฺสฺสุทฺธิมฺมํ ๑

[๕๘๒] สกายนเ วามิ ทพฺหํ วทานนติ ชฺมุโม สกายนํ ทิฏฺฐิ
 สกายนํ ปฏิปทา สกายนํ มคฺโค สกายนํ ฯ สกายนเ ทพฺห-
 วาโท อิริวาโท พฺลิกฺวาโท อวฺชฺชิตฺวาโทติ สกายนเ วามิ ทพฺหํ
 วทานนํ ฯ

[๕๘๓] กเมตฺถ พาลโตติ ปวํ ทเหยฺยชาติ เอยฺยถาติ สกาย
 ทิฏฺฐิชา สกาย ชนฺติยา สกาย วัจฺจยา สกาย ตทฺฐิยา ปวํ พาลโต
 หีนโต นินฺนโต โสมกโต ตามกโต ชฺตุกฺกโต ปริตฺตโต กํ ทเหยฺย
 กํ ปสฺสเยฺย กํ ทกฺขเยฺย กํ โอโตเกฺยฺย กํ นิชฺฌาเยฺย กํ
 อูปปริกฺขเยฺยชาติ กเมตฺถ พาลโตติ ปวํ ทเหยฺย ฯ

[๕๘๔] สยเมว โส เมธคํ ชาวเหยฺย ปวํ วทํ พาลมสฺสชฺช-
 ชฺมุมนฺติ ปโร พาลโต หีนโน นินฺนโน โสมโก ตามโก ชฺตุกฺโก
 ปริตฺโต อสฺสชฺชชฺมุโม อวิสฺสชฺชชฺมุโม อปฺริสฺสชฺชชฺมุโม อโฆทา-
 ชฺมุโมติ เอวํ วทนฺโต เอวํ กถนฺโต เอวํ ภณฺนฺโต เอวํ
 ทปฺยนฺโต เอวํ โฉหรนฺโต สยเมว กถํ ภณฺทํ วิคฺคหํ วิจาทํ
 เมธคํ ชาวเหยฺย สฺมาวเหยฺย อาหเรฺยฺย สฺมาทเรฺยฺย อากทฺธเยฺย
 สฺมากทฺธเยฺย คณฺเหยฺย ปวามสฺยเยฺย อภินิวิสฺยฺยาติ สยเมว
 โส เมธคํ ชาวเหยฺย ปวํ วทํ พาลมสฺสชฺชชฺมุมนํ ฯ เตนหา
 ภคฺวา

สกายนเ วามิ ทพฺหํ วทานน

กเมตฺถ พาลโตติ ปวํ ทเหยฺย

สยเมว โส เมธกํ อวาทเขย
 ปรี วทํ พาทมสฺสทฺธิมฺมมฺหิตี ๑

[๕๔๕] วินิจฺจนเย ชฺตฺวา สยํ ปมาย
 อุกฺกํ โส โลกสฺมํ วิวาทเมติ
 หิตฺวาน สพฺพานิ วินิจฺจนานิ
 น เมธกํ กฺวเต ชนฺตุ โลกเก ๑

[๕๔๖] วินิจฺจนเย ชฺตฺวา สยํ ปมายาติ วินิจฺจนยา อุกฺกนฺติ ทฺวา-
 สฺสทฺธิ ทฺวํจิกตานิ วินิจฺจนิตฺทฺวํจยา ชฺตฺวา ปติฏฺฐหิตฺวา คณฺหิตฺวา
 ปราวมสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวาติ วินิจฺจนเย ชฺตฺวา ๑ สยํ ปมายาติ สยํ
 ปมาย ปมฺมินิตฺวาติ อยํ สตฺถา สพฺพญฺญติ สยํ ปมาย ปมฺมินิตฺวา
 อยํ ชมฺโม สฺวากุชฺชาโต อยํ คโณ สฺสปรฺยปฺนโน อยํ ทฺวํจิ
 ภทฺธิกา อยํ ปฺริยปทา สฺสปรฺยจฺจตฺตา อยํ มกฺโข นิชฺชานิโกติ
 สยํ ปมาย ปมฺมินิตฺวาติ วินิจฺจนเย ชฺตฺวา สยํ ปมาย ๑

[๕๔๗] อุกฺกํ โส โลกสฺมํ วิวาทเมตฺติ อุกฺกํ อุกฺกติ อเนกคํ ๑
 อตฺตโน วทํ อุกฺกํ ชฺเปตฺวา สยเมว กถํ ภาณฺหณํ วิคฺคหํ
 วิวาทํ เมธกํ เติ อฺเปติ อฺปคฺคจฺจติ คณฺหาติ ปราวมสฺสิตฺ อภินิวิสฺสิตฺ
 เอมฺมํ อุกฺกํ โส โลกสฺมํ วิวาทเมติ ๑ อถวา อญฺเณน อุกฺกํ
 วาเทน สฺสทฺธิ กถํ กโรติ ภาณฺหณํ กโรติ วิคฺคหํ กโรติ วิวาทํ
 กโรติ เมธกํ กโรติ น ตฺวํ อิมํ ชมฺมวินยํ อาชานาสิ ๑ เป ๑
 นิพฺเพเชหิ วา สเจ ปโหสฺสิตฺ เอมฺมํ อุกฺกํ โส โลกสฺมํ วิวาทเมติ ๑

[๕๘๘] หิตฺวาน สํพฺพานิ วิณิจฺจนานํติ วิณิจฺจยา อจฺจุจฺนฺติ
ทฺวาตฺถุจี ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ฯ สํพฺพา วิณิจฺจติทฺธิฏฺฐิจิโย หิตฺวา จชิตฺวา
ปริจฺจุจชิตฺวา ชหิตฺวา ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา พฺยณฺตํกริตฺวา อน-
ภาวจฺกเมตฺวาติ หิตฺวาน สํพฺพานิ วิณิจฺจนานิ ฯ

[๕๘๘] น เมชคํ กุรฺเต ชนฺตุ โถเกติ น กถํ กโรติ น
ภณฺทํ กโรติ น วิคฺคํ กโรติ น จิวกํ กโรติ น เมชคํ
กโรติ ฯ อจฺจุตํ เทตํ ภคฺวตา เอวํ วิมุตฺตจิตฺโต โช อคฺคิเวตฺถน
ภิกฺขุ น เกณจิ สํวทติ น เกณจิ จิวกติ ยญฺจ โถเก อจฺจุตํ
เตน จ โวหริติ อปรามสฺนติ ฯ ชนฺตุติ สจฺจุโต นโร มานโว
โปโส ปุคฺคโต ชีโว ชาตุ ชนฺตุ อิทฺทญฺญ มนุสฺส ฯ โถเกติ
อปรายโถเก มนุสฺสโถเก เทวโถเก ชนฺนโถเก ชาตุโถเก อายตฺน-
โถเกติ น เมชคํ กุรฺเต ชนฺตุ โถเก ฯ เตนนาห ภคฺวา

วิณิจฺจเย จิตฺวา ตํ ปมาย

อจฺจุตํ โส โลกสฺมึ จิวกเมติ

หิตฺวาน สํพฺพานิ วิณิจฺจนานิ

น เมชคํ กุรฺเต ชนฺตุ โถเกติ ฯ

ทฺวาตฺถโม จุฬวิญฺญสฤตฺถนคัมภีรเก นิฏฺฐิจิโต ฯ

เตรสโม มหาวิญญูสุตฺตนิทฺเทโส

[๖๐๐] เยเกจิเม ทิฏฺฐิปริพฺพสํนา

อิทฺเมว สจฺจนฺติ ปวาทยนฺติ

สพฺเพว เต นิมนฺทมนฺวายนฺติ

อโถ ปสฺสํมมึ ฅณฺติ ตถฺถ ๑

[๖๐๑] เยเกจิเม ทิฏฺฐิปริพฺพสํนาติ เยเกจฺติ สพฺเพน สพฺพํ
สพฺพทา สพฺพํ อสฺสํ นิสฺสํสํ ปริยาทายวจนฺเมตํ เยเกจฺติ ๑
ทิฏฺฐิปริพฺพสํนาติ สมนฺเตเก สมนฺพฺราหฺมณา ทิฏฺฐิคติกา เต ทฺวา-
สฺสจฺจียา ทิฏฺฐิจิตฺตานํ อฅนฺตฺรณฺตฺรํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ คเหตฺวา อุกฺคเหตฺวา
คณฺหิตฺวา ปฺรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา สํกาย สํกาย ทิฏฺฐิจฺจา วสฺสนฺติ
สํวสฺสนฺติ อวสฺสนฺติ ปฺริวสฺสนฺติ ๑ ยถา อากาโรกา วา อเรสฺสุ วสฺสนฺติ
สาปคฺคิตฺกา วา อปคฺคิตฺสํ วสฺสนฺติ สกฺกิตฺสํ วา กิถสฺสํ วสฺสนฺติ
เอวเมว สมนฺเตเก สมนฺพฺราหฺมณา ทิฏฺฐิคติกา เต ทฺวาสฺสจฺจียา
ทิฏฺฐิจิตฺตานํ อฅนฺตฺรณฺตฺรํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ คเหตฺวา อุกฺคเหตฺวา คณฺหิตฺวา
ปฺรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา สํกาย สํกาย ทิฏฺฐิจฺจา วสฺสนฺติ สํวสฺสนฺติ
อวสฺสนฺติ ปฺริวสฺสนฺตฺติ เยเกจิเม ทิฏฺฐิปริพฺพสํนา ๑

[๖๐๒] อิทฺเมว สจฺจนฺติ ปวาทยนฺตฺติ สสฺสโต โถโก อิทฺเมว
สจฺจํ โฆสมณฺณนฺติ วทณฺติ กถณฺติ ภาณณฺติ ที่ปยนฺติ โฉหรณฺติ
อสฺสสฺสโต โถโก ๑ เป ๑ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
ปรมมฺรณา อิทฺเมว สจฺจํ โฆสมณฺณนฺติ วทณฺติ กถณฺติ ภาณณฺติ

๓๖๘ สุตตฺตมนฺตปฏฺเฏ ชุตฺตกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส [๖๐๓]

ทปฺปนฺตฺติ โฉหรนฺตฺติ อิทฺเมว สจฺจนฺตฺติ ปวาทยนฺตฺติ ฯ

[๖๐๓] สพุเพว เต นินฺทมนฺวณฺยนฺตฺติ สพุเพว เต สมน-
พฺรานุมนฺนา นินฺทเมว อนฺเวนฺตฺติ ฌรทเมว อนฺเวนฺตฺติ อภิกฺคฺติเมว
อนฺเวนฺตฺติ สพุเพ นินฺทิตาเยว โหณฺตฺติ ฌรทิตาเยว โหณฺตฺติ อภิกฺคฺติ-
ตาเยว โหณฺตฺติ สพุเพว เต นินฺทมนฺวณฺยนฺตฺติ ฯ

[๖๐๔] อโถ ปถสฺสํมฺมํ ฌณฺตฺติ ตตฺถาตฺติ ตตฺถ สกฺกาย ทิฏฺฐิจิยา
สกฺกาย ฌนฺตฺติยา สกฺกาย วุจฺจิยา สกฺกาย ลทฺฐิจิยา ปถสฺสํ โถมนํ กิตุตฺติ
วณฺณหาริกํ ฌณฺตฺติ ปฏฺฐิตณฺตฺติ อธิคฺคฺจนฺตฺติ วิณฺทนฺตฺติ อโถ
ปถสฺสํมฺมํ ฌณฺตฺติ ตตฺถ ฯ เตนานฺท โส นิมฺมิโต

เยเกจฺเจเม ทิฏฺฐิจิปริพฺพสํมานา

อิทฺเมว สจฺจนฺตฺติ ปวาทยนฺตฺติ

สพุเพว เต นินฺทมนฺวณฺยนฺตฺติ

อโถ ปถสฺสํมฺมํ ฌณฺตฺติ ตตฺถาตฺติ ฯ

[๖๐๕] อปฺปํ หิ เอตํ น อถํ สํมาย

ทฺเว จิวัตสฺสํ ฌณฺตฺติ พุทฺธํ

เอตมฺมํ ทิสฺสุวา น จิวัตเยถ

เขมาภิปถสฺสํ อจิวัตทณฺมํ ฯ

[๖๐๖] อปฺปํ หิ เอตํ น อถํ สํมายาตฺติ อปฺปํ หิ เอตณฺตฺติ
อปฺปํกํ เอตํ โอมํกํ เอตํ โลกํ เอตํ ตาเมกํ เอตํ ชุตฺตํกํ เอตํ
ปริตฺตํกํ เอตณฺตฺติ อปฺปํ หิ เอตํ ฯ น อถํ สํมายาตฺติ นาทํ

วากุสฺสํ สํมาย โทสฺสํ สํมาย โมหฺสํ สํมาย โกรสฺสํ
 อุปนาหฺสํ มกฺขสฺสํ ปพาสฺสํ อิตฺถาย มจฺจนฺตํ มายาย
 ธาเรยฺยสฺสํ กมฺภสฺสํ สํวรมฺภสฺสํ มานสฺสํ อติมานสฺสํ มทฺสํ
 ปมาทฺสํ สํพุกิเตสํ สํพุกุจฺจริตํ สํพุกุทธานํ สํพุกุ-
 ปริพาหํ สํพุกุสํวาปํ สํพุกุสํวาปํ สํพุกุสํวาปํ สํมาย อุ-
 สํมาย วุสํมาย นิพฺพานาย ปฏินิสฺสํคฺคาย ปฏิปฺปสฺสํทฺธิยาติ อปฺปํ
 หิ เอตํ น อตฺถํ สํมาย ฯ

[๖๐๙] ทฺว เว จิวาทสฺสํ ผลานิ พฺรุมฺมํ ทฺว จิกฺกหฺสฺสํ ทฺว จิ-
 ภาณฺทสฺสํ ทฺว จิวิคฺคหฺสฺสํ ทฺว จิวิจิวาทสฺสํ ทฺว จิเมวคฺคหฺสฺสํ เทว ผลานิ
 โทหนฺติ ชยปฺราจโย โหติ ลาภาตาโม โหติ ยถายโส โหติ
 นิทฺทาปสฺสํ โหติ สฺสํทฺทํ โหติ สมนฺตํโทมนฺตํ โหติ
 อธิจฺฉานํ โหติ อนนฺตํปฏิมํ โหติ อุกฺกมฺมํ โหติ
 ออนุโรธํ โหติ ฯ อตฺถวา ตํ กมฺมํ นิสฺสํคฺคํ ทิรฺจฺฉาน-
 โยนิคํคฺคํ นิสฺสํคฺคํ นิสฺสํคฺคํ นิสฺสํคฺคํ พฺรุมฺมิ อากฺกมฺมิ เทว
 ปณฺณเปมิ ปณฺณเปมิ จิวามิ จิวามิ อุกฺกมฺมิ ปกาเสมฺมิ
 ทฺว เว จิวาทสฺสํ ผลานิ พฺรุมฺมิ ฯ

[๖๑๐] เอตมฺปิ ทิสฺวา น จิวาทเยถาติ เอตมฺปิ ทิสฺวาติ
 เอตํ อากฺกมฺมิ ทิสฺวา ปสฺสํคฺคํ คฺคํคฺคํ ทิรฺจฺฉานํ จิวามิ
 จิวามิ ทิสฺวา ทฺว จิกฺกหฺสฺสํ ทฺว จิวิคฺคหฺสฺสํ ทฺว จิเมวคฺคหฺสฺสํ
 ทฺว จิวาทสฺสํ ทฺว จิเมวคฺคหฺสฺสํ เอตมฺปิ ทิสฺวา ฯ น จิวาทเยถาติ น

กตหิ กเรยฺย น ภณฺฑนํ กเรยฺย น วิคฺคหํ กเรยฺย น วิวาทํ
 กเรยฺย น เมธคํ กเรยฺย กตทภณฺฑนวิคฺคหวิวาทเมธคํ ปชฺเหยย
 วิโนทเยยฺย พุณฺณํกเรยฺย อนภาวงฺคเมยฺย กตทภณฺฑนวิคฺคหวิวาท-
 เมธกา อารโต อสฺสํ วิรโต ปฏิวิรโต นิภฺขนฺโต นิสฺสํชฺโช วิปฺป-
 มุคฺโต วิสณฺณมุคฺโต ฌมฺมวาทิกเตน เจตสา วิทเรยฺยาติ เขตมฺปิ
 ทิสฺวา น วิวาทเยถ ฯ

[๖๐๘] เขมาภิปตฺสํ อวิวาทภุมฺมหนฺติ อวิวาทภุมฺมํ อจฺจุติ
 อมตนิพฺพานํ โย โส สัพฺพสงฺฆารตมฺโห สัพฺพปชฺชิปฺปนิสฺสํคฺโค
 ตณฺหุขโย วิราโค นิโรโห นิพฺพานํ ฯ เขตํ อวิวาทภุมฺมํ เขมโต
 ตาณโต เถณโต สฺรณโต อภยโต อจฺจุตโต อมตโต นิพฺพานโต
 ปตฺสํนฺโต ทกฺขณฺโต โอโตเกณฺโต นิชฺฌายนฺโต อปรวิภฺขนฺโตติ
 เขมาภิปตฺสํ อวิวาทภุมฺมํ ฯ เตนาท ภควา

อปรํ หิ เขตํ น ธตํ สํมา

ทฺเว วิวาทตฺสํ ผลานิ พุทฺธิ

เขตมฺปิ ทิสฺวา น วิวาทเยถ

เขมาภิปตฺสํ อวิวาทภุมฺมหนฺติ ฯ

[๖๐๙] ยากาจิมา สํมุตฺติโย ปุณฺณชา

สัพฺพาว เขตา น อปรติ วิทฺธา

อนฺนปโย โส อปรํ กิเมยฺย

ทิจฺเฐ สฺสฺเต ชนฺติมกฺขพฺพมาโน ฯ

[๖๓๑] ยาทาจิมา สมนติโย ปุณฺณชาติ ยาทาจิมา สพฺเพ
 สพฺพํ สพฺพตา สพฺพํ อเสถํ นิสเสถํ ปริยาทายวณเมตํ ยาทาจิมา ๑
 สมนติโยติ สมนติโย วุจฺจนติ ทฺวาตฺถุจฺจิ ทฺววจฺจิตฺตานิ ๑ ปุณฺณชาติ
 ปุณฺณชฺเชนํ ๑ สนิตา วา ตา สมนติโยติ ปุณฺณชา ๑ ปุณฺณนาชเชนํ
 สนิตา วา ตา สมนติโยติ ปุณฺณชาติ ยาทาจิมา สมนติโย ปุณฺณชา ๑

[๖๓๒] สพฺพาว เอตํ น อฺเปติ วิทฺธติ วิทฺธา วิทฺธาคโค
 ฌาณํ วิภาวํ เมชาวํ สพฺพาว เอตํ ทฺววจฺจิตฺตํ เนติ น
 อฺเปติ น อฺปคฺคฺคฺติ น คณฺหาติ น ปฺรามสฺติ น ภาณิวิธิตฺติ
 สพฺพาว เอตํ น อฺเปติ วิทฺธา ๑

[๖๓๓] อญฺปิโย โส อญฺปิ กิเมยฺยาติ อญฺปิโย เทว อญฺปิ
 คณฺหุโย ๑ ทฺววจฺจิตฺตํ ๑ ๑ เป ๑ อญฺปิ คณฺหุโย ๑ เป ๑ อญฺปิ
 ทฺววจฺจิตฺตํ ๑ คตฺส คณฺหุโย ปทฺธิโน ทฺววจฺจิตฺตํ ปฏฺธิสฺสํ
 คณฺหุโยคตฺส ปทฺธินุคฺคา ทฺววจฺจิตฺตํ ปฏฺธิสฺสํคตฺส อญฺปิโย ปุคฺคโค
 กิ ๑ อญฺปิโย อญฺปิโยคตฺส คณฺหุโย ปฺรามสฺย อญฺปิโยคตฺส
 คตฺส เมติ ๑ กิ ๑ เวทํ กิ ๑ สณฺณํ กิ ๑ สจฺจาเร กิ ๑ ฌณฺณํ
 กิ ๑ คตฺส กิ ๑ อญฺปิโยคตฺส กิ ๑ ปฏฺธิสฺสํ กิ ๑ ภวํ กิ ๑ สจฺจาเร กิ ๑
 อญฺปิโย อญฺปิโยคตฺส คณฺหุโย ปฺรามสฺย อญฺปิโยคตฺส
 อญฺปิโย โส อญฺปิ กิเมยฺยาติ ๑

[๖๓๔] ทฺววจฺจิตฺตํ สจฺจาเร ๑ อญฺปิโยคตฺส ทฺววจฺจิตฺตํ
 สจฺจาเร ๑ สจฺจาเร ๑ สจฺจาเร ๑ สจฺจาเร ๑ สจฺจาเร ๑ สจฺจาเร ๑

ขนดี อกุพพมาโน คนโท อกุพพมาโน เปม อกุพพมาโน ราช
 อกุพพมาโน อชนยมาโน อสณฺชนยมาโน อนิพฺพตฺตยมาโน นาภิ-
 นิพฺพตฺตยมาโนติ ทิฏฐเส สุเต ขนฺติมกฺกพฺพมาโน ฯ เตนาค ภคฺวา

ขากาจิมา สมนุติโย ปุณฺณชา

สัพพาว เอตานิ อูปะติ วิทฺฐา

อนุปโย โส อูปยํ กิเมยฺย

ทิวเจ้ สู่เต ขนฺติมกุพฺพมาโนติ ฯ

[๒๓๕] สัตถุคฺคมา สฉฺวณเมนาหุ สุตฺตํ

ວຸດທ໌ ສຳມາທາຍ ອຸປະຖຳຈິຕາເສ

ចិវេន ឥក្ខវេន ឧត្តត្ថ ត្ថត្ថ

ภวูปันตนา กุสฺสตาจทานา ฯ

[๖๓๖]· สัตถุตตมา สณฺณเมนาหุ สุกฺขินฺหิตี สันฺเตเก สมนฺ-
 พฺราหฺมณา สัตถุตตมาทา เท สัตถมตฺเตน สณฺณมมตฺเตน สํว-
 มตฺเตน อวตฺติกกมมตฺเตน สุกฺขี วิสฺสุทฺธิ ปริสฺสุทฺธิ มุตฺตํ วิมุตฺตํ
 ปริมุตฺตํ อากุ จกฺขติ กถเณติ ภณฺณติ ทปฺปนฺนติ โวหรนฺนติ ฯ
 สมนฺมุนฺนํทิกาปฺปโต เสงฺวมาห จตุหิ โช อหํ กปฺติ ชมฺเมหิ
 สมนฺนาคคํ ปริสฺสํกุสฺสํ ปณฺญาเปมิ สมนฺนํกุสฺสํ ปรมํกุสฺสํ
 อุตฺตมปฺปตฺติปฺปตฺตํ สมนฺ อโยชฺฌํ กตฺเมหิ จตุหิ อิช กปฺติ
 น กายเณ ปาปกมฺมํ กโรติ น ปาปิกํ วาจํ ภาสฺสติ น ปาปิกํ
 สงฺกปฺปี สงฺกปฺปติ น ปาปิกํ อารกฺขํ อารกฺขติ อิมฺเมหิ โช อหํ

ถปฺปิ จตุหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาทํ ปฺริสฺสํกุสฺสํ ปญฺญาเปมิ สมนฺน-
 กุสฺสํ ปรมกุสฺสํ อุตฺตมปฺปตฺติปฺปตฺตํ สมนํ อโยชฺฌํ ฯ ๑ เทวเมว
 สมนฺเตเก สมนฺพฺราหฺมณา สํสฺสํกุสฺสํวาทา เต สํสฺสํมตฺเตน สมนฺน-
 มตฺเตน สํวรมตฺเตน อวิตฺถกมมตฺเตน สํทฺธิํ วิสํทฺธิํ ปฺริสํทฺธิํ มุตฺติ-
 ภิมุตฺติํ ปฺริมุตฺติํ อากุ วทนฺติ กถนฺติ ภาณนฺติ ทํปยนฺติ โวหฺรณฺตฺติ
 สํสฺสํกุสฺสํมา สมนฺนเมนาหุ สํทฺธิํ ฯ ๑

[๖๓๗] วตฺตํ สํมาทาย อฺปฺปญฺจิสฺสํเตติ วตฺตฺตนิทฺติ หตุตฺตํ
 วา อตฺถํวตฺตํ วา โควตฺตํ วา อชวตฺตํ วา กุกฺกุรวตฺตํ วา
 กากวตฺตํ วา วาสฺสํเทวตฺตํ วา ปุณฺณภทฺทวตฺตํ วา มณฺนิภทฺทวตฺตํ
 วา อคฺคิยวตฺตํ วา นาควตฺตํ วา สุปฺปณฺณวตฺตํ วา ยกฺขวตฺตํ วา
 อสฺสํวตฺตํ วา กนฺชพฺพวตฺตํ วา มหาวาชวตฺตํ วา จนฺทวตฺตํ วา
 สํริยวตฺตํ วา อินฺทวตฺตํ วา พุทฺธวตฺตํ วา เทวตฺตํ วา ทิส-
 ญวตฺตํ วา อาทาย สํมาทาย อาทยิตฺวา คณฺหิตฺวา ปฺรามสฺสิตฺวา
 อภินิวิสฺสิตฺวา อฺปฺปญฺจิสฺสํ ปจฺจฺปฺปญฺจิสฺสํ อตฺถํมา อฺปฺปคฺคา อชฺโฌสฺสิตฺวา
 อธิมุคฺคตฺติ วตฺตํ สํมาทาย อฺปฺปญฺจิสฺสํเต ฯ ๑

[๖๓๘] อิชฺเชว สํกฺกเชว อตฺถํ สํทฺธินิทฺติ อิชฺชาติ สํกาย
 ทิฏฺฐิจิยา สํกาย ฆนฺติยา สํกาย ฐึจิยา สํกาย ตทฺธิยา สํกฺกเชว
 อาชฺเชว สํมาจฺเชว สํมาทาย วตฺตํเตมาติ อิชฺเชว สํกฺกเชว ฯ ๑
 อตฺถํ สํทฺธินิทฺติ อตฺถาตฺถํ สํทฺธิํ วิสํทฺธิํ ปฺริสํทฺธิํ มุตฺติํ ภิมุคฺติ-
 ปฺริมุคฺตินิทฺติ อิชฺเชว สํกฺกเชว อตฺถํ สํทฺธิํ ฯ ๑

[๖๓๘] ภวฺพนํตา กุสฺสลาจทานาติ ภวฺพนํตาติ ภวฺพนํตา ภว-
 ปคตา ภวฺชฺโณสฺสิตา ภวฺชฺมุคฺคตาติ ภวฺพนํตา ฯ กุสฺสลาจทานาติ
 กุสฺสลาจทา ปณฺชิตฺวาทา ชฺรฺวาทา ฌาณฺวาทา เหตฺุวาทา ตกฺขณ-
 วาทา การณฺวาทา ฐานฺวาทา สํกาย ตทฺธิยาติ ภวฺพนํตา กุสฺสลาจ-
 ทานา ฯ เตนหา ภคฺวา

สํสุตฺตมา สณฺณเมนาหุ สํสุตฺติ
 วตฺติ สํมาทาย อฺปฺปญฺจิตาเส
 อีเรว สิกฺขेम อถสํสํ สํสุตฺติ
 ภวฺพนํตา กุสฺสลาจทานาติ ฯ

[๖๓๙] สเจ อฺโศ สํสวฺตาโต โหติ
 ส เวชตี กมฺม วิราชฺยิตฺวา
 ส ชฺชปฺปตี ปตฺตยตี ฯ สํสุตฺติ
 สํสวฺตาทโน ปวสํ ชฺรมาทา ฯ

[๖๔๐] สเจ อฺโศ สํสวฺตาโต โหตฺติ ทฺวํหิ การณฺเหติ สํสพฺพ-
 ตโต จวติ ปฺรวิจฺฉินฺทนาย วา จวติ อนภิสํมฺภุณฺณโต วา จวติ ฯ

กถํ ปฺรวิจฺฉินฺทนาย จวติ ฯ ปโร วิจฺฉินฺทติ โส สํสวฺตา
 น สพฺพญฺญ ชฺชโม น สฺวาภฺวาโต คโณ น สฺปฺปญฺปนฺโน
 ทิฏฺฐิ น ภทฺธิกา ปฏฺธิปทา น สฺปฺปญฺญตฺตา มคฺโค น นียฺยานิโก
 นตฺเตตฺถ สํสุตฺติ วา วิสํสุตฺติ วา ปฺริสํสุตฺติ วา มุคฺคิตฺวา จิณฺทิตฺวา

๑ ปเวชตีติมี ปาโง ฯ ๒ ชฺชปฺปตีติมี ปาโง ฯ

ปริมุขติ วา น ตตถ สฺชณฺหติ วา วิสฺชณฺหติ วา ปริสฺชณฺหติ วา
มุจฺจนฺติ วา วิมุจฺจนฺติ วา ปริมุจฺจนฺติ วา หีนา นิหีนา โสมกา
ตามกา ชตุกฺกา ปริตฺตาติ เหวํ ปโร วิจฺฉินฺทติ ฯ เหวํ วิจฺฉินฺทิตฺถิ-
มาโน สฺตถาวา จวติ ฌมฺมกฺขานา จวติ คณา จวติ ภิยฺยจฺฉิยา จวติ
ปฏฺธิปทาย จวติ มคฺคโต จวติ เหวํ ปรวิจฺฉินฺทนาย จวติ ฯ

กถํ ฌนฺนิสฺสมฺภุณฺณโต จวติ ฯ สํถํ ฌนฺนิสฺสมฺภุณฺณโต สํถโต
จวติ วตฺตํ ฌนฺนิสฺสมฺภุณฺณโต วตฺตโต จวติ สํถพฺพทํ ฌน-
นิสฺสมฺภุณฺณโต สํถพฺพทโต จวติ เหวํ ฌนฺนิสฺสมฺภุณฺณโต จวตฺตติ
สเจ จโต สํถวตฺตาโต โหติ ฯ

[๖๒๒] ส เวชตี กมฺม วิราชยิตฺวาติ ส เวชตฺติ สํถํ วา
วตฺตํ วา สํถพฺพทํ วา วิรทฺธํ มยา อปรทฺธํ มยา ชลิตํ
มยา คพิตํ มยา อญฺญาเย อปรทฺธโร อหฺนฺติ เวชติ ปเวชติ
สํปเวชตฺติ ส เวชตี ฯ กมฺม วิราชยิตฺวาติ ปญฺญาภิสํขารํ
วา อปฺญาภิสํขารํ วา อานนฺดาภิสํขารํ วา วิรทฺธํ มยา
อปรทฺธํ มยา ชลิตํ มยา คพิตํ มยา อญฺญาเย อปรทฺธโร
อหฺนฺติ เวชติ ปเวชติ สํปเวชตฺติ ส เวชตี กมฺม วิราชยิตฺวา ฯ

[๖๒๓] ส ชปฺปตี ปตฺถยตี ฯ สฺสํชฺชนฺติ ส ชปฺปตฺติ สํถํ
วา ชปฺปติ วตฺตํ วา ชปฺปติ สํถพฺพทํ วา ชปฺปติ ปชปฺปติ
อภิชปฺปตฺติ ส ชปฺปตี ฯ ปตฺถยตี ฯ สฺสํชฺชนฺติ สํถสฺสํชฺชนฺติ
ปตฺถเกติ วตฺตสฺสํชฺชนฺติ วา ปตฺถเกติ สํถพฺพทสฺสํชฺชนฺติ วา ปตฺถเกติ นีเหติ

อภิชปฺปตฺติ ส ชปฺปตฺติ ปตฺตยตฺติ จ สฺสทฺธิ ฯ

[๖๒๔] สตฺตถาวหิโน ปวสฺส ฆรมฺหาติ ยถา ปฺริโส ฆรโต
 นิฏฺชนฺโต สตฺถน สหํ วสฺนฺโต สตฺถา โอหิโน ตํ วา สตฺถํ
 อีนฺพนฺตติ สกั วา ฆรํ ปจฺจาคฺคตติ เขวเมว โส ทิฏฺฐิคฺคิโก
 ตํ วา สตฺถารํ คณฺหาติ อณฺณํ วา สตฺถารํ คณฺหาติ ตํ วา
 ฆมฺมกฺขานํ คณฺหาติ อณฺณํ วา ฆมฺมกฺขานํ คณฺหาติ ตํ วา
 คณํ คณฺหาติ อณฺณํ วา คณํ คณฺหาติ ตํ วา ทิฏฺฐิ คณฺหาติ
 อณฺณํ วา ทิฏฺฐิ คณฺหาติ ตํ วา ปฏฺธิปทํ คณฺหาติ อณฺณํ
 วา ปฏฺธิปทํ คณฺหาติ ตํ วา มคฺคํ คณฺหาติ อณฺณํ วา มคฺคํ
 คณฺหาติ ปรามสฺสติ อภินิวิสฺสตีติ สตฺตถาวหิโน ปวสฺส ฆรมฺหา ฯ
 เตนาห ภคฺวา

สเจ จฺจ โส สํวตฺตาโต โหติ

ส เวตฺติ กมฺม วิราชฺยิตฺวา

ส ชปฺปตฺติ ปตฺตยตฺติ จ สฺสทฺธิ

สตฺตถาวหิโน ปวสฺส ฆรมฺหาติ ฯ

[๖๒๕] สํถพฺพตํ วามี ปหาย สพฺพํ

กมฺมณฺจ สํวชฺชนวชฺชเมตฺติ

สฺสทฺธิ อสฺสทฺธินฺติ อปตฺตยาโน

วิโรโต จเร สันตฺติมนุคฺคหาย ฯ

[๖๒๖] สํถพฺพตํ วามี ปหาย สพฺพนฺติ สพฺพา สํถสฺสทฺธิโย

ปหาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา พุยนฺตํกริตฺวา อนภาวํคมิตฺวา สํพุพา
 วตฺตสํพุทฺธิโย ปหาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา พุยนฺตํกริตฺวา อน-
 ภาวํคมิตฺวา สํพุพา สํพุทฺตสํพุทฺธิโย ปหาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา
 พุยนฺตํกริตฺวา อนภาวํคมิตฺวาติ สํพุทฺทํ วามี ปหาย สํพุทฺ ๑

[๖๒๗] กมฺมณฺญํ สํวชฺชนวชฺชนเมตฺตํ สํวชฺชนกมฺมํ อุกฺกุติ
 กณฺห์ ทณฺห์วิปากํ ๑ อนวชฺชนกมฺมํ อุกฺกุติ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ๑
 สํวชฺชนญํ กมฺมํ อนวชฺชนญํ กมฺมํ ปหาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา
 พุยนฺตํกริตฺวา อนภาวํคมิตฺวาติ กมฺมณฺญํ สํวชฺชนวชฺชนเมตฺ ๑

[๖๒๘] สํพุทฺธิ อสํพุทฺธิติ อปฺตฺถยาโนติ อสํพุทฺธิ ปตฺตฺถเนติ อกฺกุสฺสเ
 ชฺมเม ปตฺตฺถเนติ สํพุทฺธิ ปตฺตฺถเนติ ปณฺญํ กามคฺคฺญเ ปตฺตฺถเนติ
 อสํพุทฺธิ ปตฺตฺถเนติ อกฺกุสฺสเ ชฺมเม ปตฺตฺถเนติ ปณฺญํ กามคฺคฺญเ
 ปตฺตฺถเนติ สํพุทฺธิ ปตฺตฺถเนติ ทฺวาธมฺมจํทิจฺจิกตานิ ปตฺตฺถเนติ อสํพุทฺธิ
 ปตฺตฺถเนติ อกฺกุสฺสเ ชฺมเม ปตฺตฺถเนติ ปณฺญํ กามคฺคฺญเ ปตฺตฺถเนติ
 ทฺวาธมฺมจํทิจฺจิกตานิ ปตฺตฺถเนติ สํพุทฺธิ ปตฺตฺถเนติ เทชาตฺตฺถ กุสฺสเ
 ชฺมเม ปตฺตฺถเนติ อสํพุทฺธิ ปตฺตฺถเนติ อกฺกุสฺสเ ชฺมเม ปตฺตฺถเนติ
 ปณฺญํ กามคฺคฺญเ ปตฺตฺถเนติ ทฺวาธมฺมจํทิจฺจิกตานิ ปตฺตฺถเนติ เทชาตฺตฺถ
 กุสฺสเ ชฺมเม ปตฺตฺถเนติ สํพุทฺธิ ปตฺตฺถเนติ กถฺยาณปฺปฏฺฐนา นิยา-
 มาวกฺกณฺห์ ปตฺตฺถเนติ เสฏฺฐา อคฺคชฺมมํ อรหตฺตํ ปตฺตฺถเนติ ๑
 อรหตฺตปฺปตฺเต อรหา เหนว อกฺกุสฺสเ ชฺมเม ปตฺตฺถเนติ นมฺปี ปณฺญํ
 กามคฺคฺญเ ปตฺตฺถเนติ นมฺปี ทฺวาธมฺมจํทิจฺจิกตานิ ปตฺตฺถเนติ นมฺปี เทชาตฺตฺถ

กุดฺเด ชมฺเม ปตฺตเถติ นมฺปี นิยามาจฺจนฺตํ ปตฺตเถติ นมฺปี อคฺคชมฺมํ
 อรหฺตํ ปตฺตเถติ ๑ ปตฺตณฺํ สมฺติกฺกนฺโต อรหํ อชฺชชฺชปริหานิ
 วัตฺตวฺตฺโต ๑ โส อชฺชวโส จินฺนจฺวโร ๑ เป ๑ นคฺคิ คตฺต
 ปุณฺณวโรติ สุทฺธิ อสุทฺธินฺติ อปตฺตยาโน ๑

[๖๒๘] วิรโต จเร สํหติมนุคฺคหยาติ วิรโตติ สุทฺธิอสุทฺธิยา
 ชารโต วิรโต ปฏิวิรโต นิทฺทวฺโต นิสฺสํวโส วิปฺปมฺวโต วิสณฺ-
 ญฺวโต วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหรตฺติ วิรโต ๑ จเรติ จเรยฺย
 วิจเรยฺย อิริเยยฺย วตฺเตยฺย ปาเลยฺย ยเปยฺย ยาเปยฺยยาติ วิรโต
 จเร ๑ สํหติมนุคฺคหยาติ สํหติโย อชฺชจฺนติ ทฺวาสํวสํ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ
 ทิฏฺฐิสํหติโย อคฺคณฺหนฺโต อปรามสํวโต อนภินิวิสํวโตติ วิรโต
 จเร สํหติมนุคฺคหยา ๑ เตนาค ภาควา

สํสพฺพํ วามิ ปหาย สพฺพํ

กมฺมมฺหา สํวชฺชนวชฺชนเมตํ

สุทฺธิ อสุทฺธินฺติ อปตฺตยาโน

วิรโต จเร สํหติมนุคฺคหยาติ ๑

[๖๓๐] ตมฺปฺปนิสฺสํวสํ ชิกฺขุณฺติ วา

อถ วามิ ทิฏฺฐํว สุตํ มุตํ วา

อชฺชชฺชวรา สุทฺธิมนุคฺคณฺนติ

อวัตฺตคณฺหาเส ภาวามเวสุ ๑

ภินิพพุตติยา ฯ อวิตตคณหาเสติ อวิตตคณหา อวิตตคณหา อจุจตุค-
คณหา อวณคคณหา อมุตคคณหา อปฺปทั้นคณหา อปฺปฏินิสฺสัจ-
คณหาติ อวิตตคณหาเส ภวากเวสฺสุ ฯ เทนาห ภควา

คัมภนิสฺสํสา ย ชิกฺขุณฺโณ วา
อถวามี ทิฏฺฐิจิ ว สฺสํ มุตฺตํ วา
อทุรันฺตรา สฺสํชมนุคฺคณฺนติ
อวิตตคณหาเส ภวากเวสฺสุติ ฯ

[๖๓๕] ปตฺถกฺขมานสฺสํ หิ ชบฺบิฏฺฐานิ
สํเวรติ วามี ปกปฺปมิตฺเตสฺสุ
จุตฺตปฺปาทิ อธิ ยสฺสํ นคฺคิ
สํ เกน เวเชยฺย กุหิ ปชฺชปฺเป ฯ

[๖๓๖] ปตฺถกฺขมานสฺสํ หิ ชบฺบิฏฺฐานีติ ปตฺถกฺขา อจุจติ คณฺหา
โย ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิขฺเฌา โตโก อกฺขตฺตมฺมํ ฯ ปตฺถกฺข-
มานสฺสํสาติ ปตฺถกฺขมานสฺสํ อิจฺฉมานสฺสํ สํทิกฺขมานสฺสํ มียมานสฺสํ
อภิชฺชปฺปมานสฺสํสาติ ปตฺถกฺขมานสฺสํ หิ ฯ ชบฺบิฏฺฐานีติ ชบฺบปฺนา
อจุจติ คณฺหา โย ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิขฺเฌา โตโก
อกฺขตฺตมฺมณฺติ ปตฺถกฺขมานสฺสํ หิ ชบฺบิฏฺฐานิ ฯ

[๖๓๗] สํเวรติ วามี ปกปฺปมิตฺเตสฺสุติ ปกปฺปนาติ เทว ปกปฺปนา
คณฺหาปกปฺปนา ฯ ทิฏฺฐิจิปกปฺปนา ฯ ฯ เป ฯ อยํ คณฺหาปกปฺปนา
ฯ เป ฯ อยํ ทิฏฺฐิจิปกปฺปนา ฯ อคฺคตฺตอจฺเจตฺตงฺกิโนมฺมี เวเชนฺติ

อภินิหารเทวี เวเรนตี อภินิหารี เวเรนตี จตุตถปริณามสังกัณนี
 เวเรนตี จิปรินามนเทวี เวเรนตี จิปรินเทวี เวเรนตี ปเวเรนตี
 สมุทเวเรนตี ตัณตี วามิ ปกปมิตเต ๑

[๒๓๘] จตุปปาโต อธิ ยตฺต นตฺถิ ยตฺถาติ อรหโต
 ฐณาสวตฺต อากมนํ คมนํ คมนาคมนํ กาลํ คติ ภวากโธ จุติ
 ๑ อุตฺตติ ๑ นิพฺพุตติ ๑ เกโท ๑ ชาตฺตวามรณํ นตฺถิ น
 ตฺนติ น ตฺวิชฺชนติ นุตฺตพฺภนติ ปทฺธนา สมุจฺฉินฺนา วุตฺตนา
 ปฏฺฐิปตฺตทฺธา อภัพฺพุตฺตติกา ฌานคฺคินา ททฺธมาติ จตุปปาโต
 อธิ ยตฺต นตฺถิ ๑

[๒๓๘] ต เกน เวเชยฺย กุหิ ปชฺชเปติ โส เกน ราเคน
 เวเชยฺย เกน โทเสน เวเชยฺย เกน โมเสน เวเชยฺย เกน
 มาเนน เวเชยฺย กาย ทิฏฺฐิชา เวเชยฺย เกน อุตฺตจฺเจน เวเชยฺย
 กาย วิจฺฉิชา เวเชยฺย เกหิ อุตฺตเยหิ เวเชยฺย รตฺตติ
 วา ทฺวชฺชติ วา มุทฺธติ วา วินฺนชฺชติ วา ปรามชฺชติ
 วา จิกฺขชฺชติ วา อนิฏฺฐชฺชติ วา ฌานชฺชติ วา ๑
 เต อภิสํขารานํ ปทฺธนา อภิสํขารานํ ปทฺธนา คติยา เกน
 เวเชยฺย เนรียโกติ วา ติรจฺฉานโยนิโกติ วา ปิตฺติวิสยโกติ
 วา มนุสฺสโกติ วา เทโวติ วา ฐมฺมโกติ วา อฐมฺมโกติ วา
 สณฺณโกติ วา อสณฺณโกติ วา ฌณฺณโกติ วา ๑ โส
 เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย นตฺถิ การณํ นตฺถิ เยน เวเชยฺย ปเวเชยฺย

สัมปเวชเยยยาติ ส เกณ เวชเยย ๑ กุหิ ปชปเปติ กิมฺหิ ชปเปยฺย
 ปชปเปยฺย อภิปชปเปยยาติ ส เกณ เวชเยย กุหิ ปชปเป ๑
 เคนาห ภควา

ปคฺคยมานสุตฺส หิ ชปปีตานิ
 สํเวชิตํ วามี ปกปปีเตสุ
 จุฑฺฒปาโต อิช ยสุตฺส นคฺคิ
 ส เกณ เวชเยย กุหิ ปชปเปติ ๑

[๖๔๐] ยมาหุ ชมฺมํ ปรมนฺติ เถเก
 ตเมว หีนนฺติ ปนาหุ อญฺเญ
 สจฺจุ โน วาโท กตโม อิมํ
 สพุเพว ที่เม กุสฺสดาวทํานา ๑

[๖๔๑] ยมาหุ ชมฺมํ ปรมนฺติ เถเกติ ยํ ชมฺมํ ทิฏฺฐิจิ ปฏฺธิปทํ
 มคฺคํ เถเก สมนฺพราหฺมณา อิทํ ปรมํ อคฺคํ เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ
 ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวณฺติ เหวมาหํสุ เหวํ กถนฺติ เหวํ ภณฺนฺติ
 เหวํ ที่ปยฺนฺติ เหวํ โฉหรนฺตฺติ ยมาหุ ชมฺมํ ปรมนฺติ เถเก ๑

[๖๔๒] ตเมว หีนนฺติ ปนาหุ อญฺเญติ ตเมว ชมฺมํ ทิฏฺฐิจิ
 ปฏฺธิปทํ มคฺคํ เถเก สมนฺพราหฺมณา หีนํ เอตํ นิหีนํ เอตํ
 โสมกํ เอตํ ตามกํ เอตํ ชคฺคกํ เอตํ ปริคฺคกํ เชนนฺติ
 เหวมาหํสุ เหวํ กถนฺติ เหวํ ภณฺนฺติ เหวํ ที่ปยฺนฺติ เหวํ
 โฉหรนฺตฺติ . ตเมว หีนนฺติ ปนาหุ อญฺเญ ๑

[๖๔๓] สจฺโฉ นุ วาโท กตโม อิมสฺสเนติ อิมสฺสํ สมน-
 พุราหุมนานํ วาโท กตโม สจฺโฉ ตจฺฉโน ตโต ภูโต ยถาโว
 อธิปริโตติ สจฺโฉ นุ วาโท กตโม อิมสฺสํ ะ

[๖๔๔] สพุเพว ทึเม กุสฺสตาจฺจทานาติ สพุเพว ทึเม สมน-
 พุราหุมนานา กุสฺสตาจฺจทานา ปณฺณทิตฺตวาจา ชีววาจา ฌานวาจา เทสุ-
 จวาจา ตกฺขณวาจา การณวาจา ฌานวาจา สกาย ตทฺธชยาติ
 สพุเพว ทึเม กุสฺสตาจฺจทานา ะ เทนาห ภคฺวา

ยมาหุ ชมฺมํ ปรมนฺติ เชเก
 ตเมว ทึนฺนติ ปนาหุ อญฺเญ
 สจฺโฉ นุ วาโท กตโม อิมสฺสํ
 สพุเพว ทึเม กุสฺสตาจฺจทานาติ ะ

[๖๔๕] สกํ ทิ ชมฺมํ ปริปฺปณฺณมาหุ
 อญฺเญตฺสํ ชมฺมํ ปน ทึนฺนาหุ
 เชวมนฺนํ วิคฺคฺคฺยห วิจฺจาทยนฺติ
 สกํ สกํ สมนฺติมาหุ สจฺจํ ะ

[๖๔๖] สกํ ทิ ชมฺมํ ปริปฺปณฺณมาหุติ สกํ ทิ ชมฺมํ ทิฏฺฐิ-
 ปฏิปทํ มคฺคํ เชเก สมนฺพุราหุมนานา อิทํ สมนฺตํ ปริปฺปณฺณ-
 อโนมนฺติ เชวมาหุตฺสํ เชวํ กถนฺติ เชวํ ภณฺนฺติ เชวํ ทึปฺยนฺติ
 เชวํ โฉหรนฺตฺติ สกํ ทิ ชมฺมํ ปริปฺปณฺณมาหุ ะ

[๖๔๗] อญฺเญตฺสํ ชมฺมํ ปน ทึนฺนาหุติ อญฺเญตฺสํ ชมฺมํ ทิฏฺฐิ

๓๘๔ สุตตฺถนํปิฏเก ชุทฺถกนิกายสฺส มหานิทฺเตโส [๖๔๘

ปฏฺฐิํ มคฺคํ เอเก สมนฺพราหฺมณา หีนํ เอตํ นิหีนํ เอตํ
โอมกํ เอตํ ตามกํ เอตํ ชตุกกํ เอตํ ปริตฺตกํ เอตฺตฺติ
เอวมาหํสฺสุ เอวํ กถฺตฺติ เอวํ ภณฺตฺติ เอวํ ที่ปยฺตฺติ เอวํ
โวจฺจฺตฺติ อญฺญสฺส ชมฺมํ ปน หีนมาหุ ๑

[๖๔๘] เอวมฺปิ วิคฺคฺยฺห วิจาทยฺตฺติ เอวํ คเหตุวา คณฺหิตฺวา
ปรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวา วิจาทยฺตฺติ กถํ กโรนฺติ ภณฺทํ กโรนฺติ
วิคฺคฺหํ กโรนฺติ วิจาทํ กโรนฺติ เมตฺตํ กโรนฺติ น ตฺวํ อิมํ
ชมฺมวินยํ อชานาสี ๑ เป ๑ นิพฺเพเชหิ วา สเจ ปโหสฺสตี เอวมฺปิ
วิคฺคฺยฺห วิจาทยฺตฺติ ๑

[๖๔๙] สกํ สกํ สมนฺตฺติมาหุ สจฺจํ สจฺจํ โส โสโก ๑ เป ๑
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโตะ ปรมฺมวรา อิทเมว สจฺจํ
โมกฺขมญฺญตฺติ สกํ สกํ สมนฺตฺติมาหุ สจฺจํ ๑ เตนาท ภทฺวา

สกํ หิ ชมฺมํ ปริปฺปญฺณมาหุ

อญฺญสฺส ชมฺมํ ปน หีนมาหุ

เอวมฺปิ วิคฺคฺยฺห วิจาทยฺตฺติ

สกํ สกํ สมนฺตฺติมาหุ สจฺจํ ๑

[๖๕๐] ปวสฺส เจ จมฺภยฺเตน ที่โน

น โกจิ ชมฺเมตฺส วิเสสํ อสฺส

ปฺปญฺ หิ อญฺญสฺส จตฺตํ ชมฺมํ

นิหีนโต สมนฺติ ทพทฺวาทนา ๑

[๖๕๓] ปรสฺส เจ อมฺภยเตน หีนโต ปรสฺส เจ อมฺภยิต-
การณา นินฺทิตการณา ครหิตการณา อุปฺภิตการณา ปโร พาโต
โหติ หีนो นีหโน โอมโก ตามโก ชฺตุกกโก ปริตฺโตติ ปรสฺส
เจ อมฺภยเตน หีนो ฯ

[๖๕๔] น โกจิ ชฺมุเมสฺส วิเสสึ อสฺสํสาติ ชฺมุเมสฺส น โกจิ
อคุโธ เสฏฺโฐ วิเสฏฺโฐ ปาโมกฺโข อุตฺตโม ปวโร อสฺสํสาติ น
โกจิ ชฺมุเมสฺส วิเสสึ อสฺสํ ฯ

[๖๕๕] ปุณฺณํ หิ อณฺเวยสฺสํ วทนฺติ ชฺมุมนํ นีหนโตติ พหุภามึ
พหุณฺนํ ชฺมุมนํ วทนฺติ อุปฺภวทนฺติ นินฺททนฺติ ครทนฺติ หีนโต นีหนโต
โอมกโต ตามกโต ชฺตุกกโต ปริตฺตโต พหุภามึ เอกสฺสํ ชฺมุมนํ
วทนฺติ อุปฺภวทนฺติ นินฺททนฺติ ครทนฺติ หีนโต นีหนโต โอมกโต
ตามกโต ชฺตุกกโต ปริตฺตโต เอโกมึ พหุณฺนํ ชฺมุมนํ วทติ
อุปฺภวทติ นินฺทติ ครทติ หีนโต นีหนโต โอมกโต ตามกโต
ชฺตุกกโต ปริตฺตโต เอโกมึ เอกสฺสํ ชฺมุมนํ วทติ อุปฺภวทติ
นินฺทติ ครทติ หีนโต นีหนโต โอมกโต ตามกโต ชฺตุกกโต
ปริตฺตโตติ ปุณฺณํ หิ อณฺเวยสฺสํ วทนฺติ ชฺมุมนํ นีหนโต ฯ

[๖๕๖] สฺมุหิ ทฬฺหํวทานาติ ชฺมุโม สฺกายนํ ทิฏฺฐิํ สฺกายนํ
ปฏฺธิปทา สฺกายนํ มคฺโค สฺกายนํ ฯ สฺกายนเ ทฬฺหํวาทา ทิร-
วาทา พถิกวาทา อวฺชฺชิตวาทาติ สฺมุหิ ทฬฺหํวาทนา ฯ เตนวาท
ภควา

ปรสฺส เจ อมฺภยิเตน หิโน
 น โกลิ ชมฺเมสุ วิเสสึ อสฺส
 ปุณฺณํ หิ อณฺเณสุตฺตํ วทนฺติ ชมฺมํ
 นิหฺนโต สฺมฺหิ ทพฺพหิวนานาติ ฯ

[๖๕๕] สฺมฺมมปฺปชา ๑ ปนา ตเถว

ยถา ปตฺตํนฺติ สํกายนานิ

สพฺเพ ปวาทา ตถิवा ภเวยฺยํ

สุทฺธึํ หิ เนถํ ปจฺจคฺคตเมว ฯ

[๖๕๖] สฺมฺมมปฺปชา ๑ ปนา ตเถวาทิ กตมา สฺมฺมมปฺปชา ฯ
 สกํ สตุถารํ สกุกโรติ ครุกโรติ มาเนติ ปุเชติ อยํ สตุถา
 สพฺพพณฺณํ อยํ สฺมฺมมปฺปชา ฯ สกํ ชมฺมมกฺขานํ สกํ คณํ
 สกํ ทิฏฺฐิจํ สกํ ปฏฺธิปทํ สกํ มคฺคํ สกุกโรติ ครุกโรติ มาเนติ
 ปุเชติ อยํ มคฺโค นียฺยานิโกติ อยํ สฺมฺมมปฺปชา ฯ สฺมฺมมปฺปชา
 ๑ ปนา ตเถวาทิ สฺมฺมมปฺปชา ตถา ตจฺจํ ภูตา ยถาถา
 อวิปรีตาติ สฺมฺมมปฺปชา ๑ ปนา ตเถว ฯ

[๖๕๗] ยถา ปตฺตํนฺติ สํกายนานิ ชมฺโม สํกายนํ ทิฏฺฐิจํ
 สํกายนํ ปฏฺธิปทา สํกายนํ มคฺโค สํกายนํ ฯ สํกายนานิ ปตฺตํนฺติ
 โทเมเนติ กิตฺเตเนติ วณฺณเนเนตฺติ ยถา ปตฺตํนฺติ สํกายนานิ ฯ

[๖๕๘] สพฺเพ ปวาทา ตถิवा ภเวยฺยุนฺติ สพฺเพ ปวาทา
 ตถา ตจฺจํ ภูตา ยถาถา อวิปรีตา ภเวยฺยุนฺติ สพฺเพ ปวาทา
 ตถิवा ภเวยฺยํ ฯ

[๖๕๘] สุตํ หิ เนถํ ปจฺจตฺตเมวาทิ ปจฺจตฺตเมว เตถํ
 สมนพฺรหฺมณานํ สุตฺติ วิสฺสุตฺติ ปริสฺสุตฺติ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺตํ
 สุตํ หิ เนถํ ปจฺจตฺตเมว ฯ เทนาห ภควา

สขมมปฺปชา อ ปนา ตเถว

ยถา ปตฺตํนํ สกายนานิ

สพฺเพ ปวาทา ตถิवा ภเวยฺย

สุตํ หิ เนถํ ปจฺจตฺตเมวาทิ ฯ

[๖๖๐] น พฺรหฺมณสฺส ปฺรเนยฺยมตฺถิ

สมฺเมสุ นิจุญฺเยยฺย สมฺมุคฺคิหํ

ตถฺมา วิวาทานิ อฺปาทิตฺวา

น หิ เสฏฺฐโต ปตฺตํ สขมมณฺเฑ ๑

[๖๖๓] น พฺรหฺมณสฺส ปฺรเนยฺยมตฺถิ นาทิ ปฏิกฺขเอย ๑
 พฺรหฺมณสฺส สุตฺตํนํ สมฺมานํ พาทิตฺวา พฺรหฺมณ ๑ เป ๑
 อนิสฺสโต ตาทิ ปจฺจตฺตเมว ส พฺรหฺมา ๑ น พฺรหฺมณสฺส ปฺรเนยฺย-
 มตฺถิ พฺรหฺมณสฺส ปฺรเนยฺยตา นตฺถิ พฺรหฺมณสฺส น ปฺรเนยฺโย
 น ปฺรปตฺติโย น ปฺรปจฺจโย น ปฺรปฏฺติพทฺชฺช ฆานาติ ปตฺตํ
 สขมมปฺปชา สขมมปฺปชาโน ปฏฺติสฺสโต ๑ สพฺเพ สงฺฆารว อนิจฺจาติ
 พฺรหฺมณสฺส ปฺรเนยฺยตา นตฺถิ พฺรหฺมณสฺส น ปฺรเนยฺโย น
 ปฺรปตฺติโย น ปฺรปจฺจโย น ปฺรปฏฺติพทฺชฺช ฆานาติ ปตฺตํ
 สขมมปฺปชา สขมมปฺปชาโน ปฏฺติสฺสโต ๑ สพฺเพ สงฺฆารว ทุกฺขาติ

อริยา ขยฺยจฺจุคฺคา มคฺคา อคฺคํ เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ
ปวํ รมํ น ปสฺสตี น ทกฺขตี น โธโตเกตี น นิชฺฌายตี น
อุปปริกฺขตี น หิ เสฏฺฐโต ปสฺสตี รมมมณฺเณ ๑ เตนหา ภคฺวา

น พฺราหฺมณสฺส ปฺรเมยฺยมคฺคิ

สมฺเมตฺถํ นิจุณฺเณยฺย สฺมคฺคหิตํ

ตสฺมา วิวาทานิ อุปาทิตฺตโต

น หิ เสฏฺฐโต ปสฺสตี รมมมณฺเณนติ ๑

[๖๖๕] ชานามิ ปสฺสํมิมิ ตเถว เอตํ

ทิจฺจุชฺชียา เอเก ปจฺจุเจนฺติ สฺสทฺธิ

อทฺททฺธิ เจ กิณฺหิ ทุมสฺส เตน

อติสฺสคฺวา อณฺเณน วทฺหนฺติ สฺสทฺธิ ๑

[๖๖๖] ชานามิ ปสฺสํมิมิ ตเถว เอตฺตนิทฺติ ชานามิตฺติ ปฺรจิตฺต-
ณาณฺเณ วา ชานามิ ปุพฺเพนิวาตํมฺหํสฺสตีณาณฺเณ วา ชานามิ ๑
ปสฺสํมิมิตฺติ มํสจฺจุทฺทวา วา ปสฺสํมิมิ ทิพฺเพน วา จจฺจุทฺทวา ปสฺสํมิมิ ๑
ตเถว เอตฺตนิทฺติ เอตํ ตถํ ตจฺจนํ ภูตํ ยถาวํ อวิปรีตฺตนิทฺติ ชานามิ
ปสฺสํมิมิ ตเถว เอตํ ๑

[๖๖๗] ทิจฺจุชฺชียา เอเก ปจฺจุเจนฺติ สฺสทฺธิทฺธิ ทิจฺจุชฺชียา เอเก
สฺมณฺพฺราหฺมณา สฺสทฺธิ วิสฺสทฺธิ ปฺริสฺสทฺธิ มุคฺคิตํ วิมุคฺคิตํ ปฺริมุคฺคิตํ
ปจฺจุเจนฺติ ๑ สฺสสฺสโต โลโก อิทฺตเมว สจฺจํ โมจฺจมณฺเณนฺติ ทิจฺจุชฺชียา
เอเก สฺมณฺพฺราหฺมณา สฺสทฺธิ วิสฺสทฺธิ ปฺริสฺสทฺธิ มุคฺคิตํ วิมุคฺคิตํ ปฺริ-

มฺหุคฺคิ ปจฺเจตฺติ ๑ อสฺสสโต โสโก ๑ เป ๑ เณ โหติ น น
โหติ ตถาคโต ปรมมรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณติ ทิฏฺฐิยา
เอเก สมนพฺรหฺมณา สุทฺธิํ วิสุทฺธิํ ปริสุทฺธิํ มฺหุคฺคิ วิมฺหุคฺคิ ปริ-
มฺหุคฺคิ ปจฺเจตฺตํ ทิฏฺฐิยา เอเก ปจฺเจตฺติ สุทฺธิํ ๑

[๖๖๘] อทฺทกฺขิ เจ กิณฺหิ คุมฺมสฺส เตนาติ อทฺทกฺขิตฺติ
ปฺรจิตฺตนาณนฺน วา อทฺทกฺขิ ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีนาณนฺน วา
อทฺทกฺขิ มํสจฺจุชฺชา วา อทฺทกฺขิ ทิพฺเพน วา จฺจุชฺชา อทฺทกฺขิตฺติ
อทฺทกฺขิ เจ ๑ กิณฺหิ คุมฺมสฺส เตนาติ ตสฺส เตน ทสฺสเนน กิ
กถํ ทฺวชฺชปฺริณฺณว อตฺถิ น สํมกฺขสฺส ปหานํ อตฺถิ น มกฺก-
ภาวณา อตฺถิ น แลสจฺจกิริยา อตฺถิ น วาสสฺส สํมฺมุเตป-
ปหานํ อตฺถิ น โทสสฺส สํมฺมุเตปฺปหานํ อตฺถิ น โมหสฺส
สํมฺมุเตปฺปหานํ อตฺถิ น กิเลสํ สํมฺมุเตปฺปหานํ อตฺถิ น
สํสํวรวฺชฺชสฺส อจฺเจโท อตฺถิตฺติ อทฺทกฺขิ เจ กิณฺหิ คุมฺมสฺส เตน ๑

[๖๖๘] อตฺติสฺสิตฺวา อณฺเณน วทฺนฺติ สุทฺธิณฺติ เต ทิฏฺฐิยา
สุทฺธิมคฺคํ วิสุทฺธิมคฺคํ ปริสุทฺธิมคฺคํ โวทาสฺมคฺคํ ปฺริยทาสฺมคฺคํ
อติกฺกมิตฺวา สํมตฺติกมิตฺวา จิตฺตตฺติตฺวา อณฺเณนฺน สติปญฺ्ञาเนหิ
อณฺเณนฺน สํมมปฺปชาเนหิ อณฺเณนฺน อิทฺธิปฺปาเทหิ อณฺเณนฺน
อินฺทฺริเยหิ อณฺเณนฺน พเลหิ อณฺเณนฺน โพชฺฌนฺเจหิ อณฺเณนฺน อริยา
อชฺชงฺกิกา มคฺคา สุทฺธิํ วิสุทฺธิํ ปริสุทฺธิํ มฺหุคฺคิ วิมฺหุคฺคิ ปริมฺหุคฺคิ
วทฺนฺติ กณฺเณติ ภาณฺนฺติ ทปฺยนฺติ โวหฺรณฺตฺติ เอวมนฺนํ อตฺติสฺสิตฺวา

อญฺเณน วทนฺติ สุตฺตํ ๑ อถวอ พุทฺธา ๑ พุทฺธธาวกา ๑
 ปญฺเจกพุทฺธา ๑ เถสํ ทิฏฺฐิยา อสฺสทฺธมคฺคํ อวิสฺสทฺธมคฺคํ อปฺริสฺสทฺธ-
 มคฺคํ อโวทาทมคฺคํ อปฺริโยทาทมคฺคํ อติฏฺกมิตฺวา สมฺติฏฺกมิตฺวา
 วิตฺติวตฺติตฺวา จตุหิ สติปฏฺฐาเนหิ จตุหิ สมฺมปฺปชานะหิ จตุหิ
 อิทฺธิปฺปาเทหิ ปญฺจหิ อินฺทฺริเยหิ ปญฺจหิ พเลหิ สตฺตหิ โพชฺฌนฺเจหิ
 อริเยน อฏฺฐังคิกเกน มคฺคเคน สุตฺตํ วิสฺสทฺธํ ปฺริสฺสทฺธํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ
 ปฺริมุตฺตํ วทนฺติ กถะนฺติ ภาณนฺติ ทปฺยนฺติ โวหฺรณฺตฺติ เชวมนฺปี
 อติสฺสิตฺวา อญฺเณน วทนฺติ สุตฺตํ ๑ เถนาห ภคฺวา

ชานามิ ปสฺสํมามิ ตเถว เอตํ

ทิฏฺฐิยา เอเก ปญฺเจนฺติ สุตฺตํ

อทฺทกฺขิ เจ กิณฺหิ ตุมสฺสํ เตน

อติสฺสิตฺวา อญฺเณน วทนฺติ สุตฺตนิทฺติ ๑

[๖๗๐] ปสฺสํ นโร ทกฺขติ นามวุปํ

ทิสฺสวาน วาณฺณสฺสํติ ตานิเมว

กามํ พหุํ ปสฺสํตฺตํ อปฺปํกํ วา

น หิ เตน สุตฺตํ กุสฺสตา วทนฺติ ๑

[๖๗๑] ปสฺสํ นโร ทกฺขติ นามวุปนฺติ ปสฺสํ นโรติ ปฺริจิตฺต-
 ณาณเณ วา ปสฺสํนฺโต ปุพฺเพนิวาสาณฺสํสฺสํติณาณเณ วา ปสฺสํนฺโต
 มํสํจกฺขนา วา ปสฺสํนฺโต ทิพฺเพน วา จกฺขนา ปสฺสํนฺโต นาม-
 วุปญฺเณว ทกฺขติ นิจุจฺโต สุตฺโต อตฺตโต น เถสํ รมฺมานํ สมฺมทฺย

วา อตุลฺลํ วา อตุลฺลํ วา อากันโณ วา นิสฺสํ วา ทกฺขคฺคิ
ปฺปสฺสํ นโร ทกฺขคฺคิ นามรูปํ ฯ

[๖๗๒] ทิสฺวาน ภาณฺวสฺสํ ตานิเมวาทิ ทิสฺวาติ ปฺรจิตฺต-
ภาณฺเนน วา ทิสฺวา ปุพฺเพวาทานุสฺสํติภาณฺเนน วา ทิสฺวา มํ-
สํจกฺขนา วา ทิสฺวา ทิพฺเพน วา จกฺขนา ทิสฺวา นามรูปญฺเอย
ทิสฺวา ฅสฺสํติ นิจุจฺโต สฺสํโต อตุลฺลํโต น เตสํ ชมฺมานํ
สมุทฺยํ วา อตุลฺลํ วา อตุลฺลํ วา อากันโณ วา นิสฺสํ
วา ฅสฺสํคฺคิ ทิสฺวาน ภาณฺวสฺสํ ตานิเมว ฯ

[๖๗๓] กามํ พหุํ ปสฺสํชฺชํ อปฺปกํ ภาติ กามํ พหุํ วา
ปสฺสํชฺชํ นามรูปํ อปฺปกํ วา นิจุจฺโต สฺสํโต อตุลฺลํคฺคิ กามํ
พหุํ ปสฺสํชฺชํ อปฺปกํ วา ฯ

[๖๗๔] น หิ เตน สฺสํชฺชํ กุสฺลา วทณฺคฺคิ กุสฺลาติ เย เต
ชฺชนกุสฺลา ชาตฺตกุสฺลา อายตฺนกุสฺลา ปฏิจฺจสมุปฺปาตกุสฺลา สติ-
ปญฺ्ञาณกุสฺลา สัมมมฺปฺปชาณกุสฺลา อธิวชิปฺปาทกุสฺลา อีนุทฺธิยกุสฺลา
พลกุสฺลา โพชฺฌณกุสฺลา มคฺคกุสฺลา ผลกุสฺลา นิพฺพานกุสฺลา
เต กุสฺลา ปฺรจิตฺตภาณฺเนน วา ปุพฺเพวาทานุสฺสํติภาณฺเนน วา
มํสํจกฺขนา วา ทิพฺเพน วา จกฺขนา นามรูปทสฺสํเนน สฺสํชฺชํ
วิสฺสํชฺชํ ปริสฺสํชฺชํ มุคฺคํ วิมุคฺคํ ปริมุคฺคํ น วทณฺติ น กถเณติ น
ภณฺนติ น ทปฺยนฺติ น โวหณฺคฺคิ น หิ เตน สฺสํชฺชํ กุสฺลา
วทณฺติ ฯ เตนาท ภควา

ปฐมนิโร ทกฺขติ นามวรู
 ทิสฺวาน วาณณสฺสติ ตานิเมว
 กามํ พหุํ ปสฺสตุ อปฺปํ กํ
 น หิ เตน สฺสชฺชํ กุสฺสา วทณฺตํ ๑

[๖๗๕] นินฺตสฺสวาทํ น หิ สฺสพฺพิณาย
 ปกปฺปํ ตํ ทิฏฺฐิํ ปุเรกฺขราโน
 ยํ นินฺตฺสฺสโต ตตฺถ สฺสวาทาโน
 สฺสชฺชวาทํ ตตฺถ ตตฺถทสา โส ๑

[๖๗๖] นินฺตสฺสวาทํ น หิ สฺสพฺพิณายติ สฺสสฺสโต โลโก อิทเมว
 สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ นินฺตสฺสวาทํ ๑ อสฺสสฺสโต โลโก ๑ เป ๑
 เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณา อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺณนฺติ นินฺตสฺสวาทํ ๑ น หิ สฺสพฺพิณายติ นินฺตสฺสวาทํ
 ทุพฺพิณโย ทุณฺณวาทโย ทุณฺณนิชฺฌวาทโย ทุณฺณเปกฺขวาทโย ทุณฺณปสาทโยติ
 นินฺตสฺสวาทํ น หิ สฺสพฺพิณาย ๑

[๖๗๗] ปกปฺปํ ตํ ทิฏฺฐิํ ปุเรกฺขราโนติ ปกปฺปํ ตํ อภิสํขตํ
 สณฺฑนฺตํ ทิฏฺฐิํ ปุเรกฺขโต ปุเรโต กตฺวา จรติ ทิฏฺฐิํทุชฺช
 ทิฏฺฐิํทุชฺช ทิฏฺฐิํทุชฺชทุชฺช ทิฏฺฐิํทุชฺชทุชฺชทุชฺช ทิฏฺฐิํทุชฺชทุชฺชทุชฺช
 ทิฏฺฐิํทุชฺชทุชฺชทุชฺชทุชฺช ๑

[๖๗๘] ยํ นินฺตฺสฺสโต ตตฺถ สฺสวาทาโนติ ยํ นินฺตฺสฺสโตติ ยํ
 สจฺจํ ฆมฺมกฺขณํ คณํ ทิฏฺฐิํ ปฏฺฐิํทํ มคฺคํ นินฺตฺสฺสโต สณฺฑนฺตํ

๓๘๔ สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ ชุทฺตทนต์ปฏฺเฏ มหานิทฺเทโส [๖๗๘]

อตุตฺถโน อปฺภโต อชฺฌมฺภโต อหิมฺภโต ยํ นิสฺສโต ๑ ตตฺถาติ
สฺกาย ทิฏฺฐิยา สฺกาย ขนฺติยา สฺกาย วัชฺชยา สฺกาย ฌทฺธิยา ๑
สํวทฺธานํ สํวทฺหาโต สํวทฺหาโต ปรณฺณทฺหาโต ฐํวทฺหาโต ฌาณ-
วาโต เหตุวาโต ฌทฺถณฺวาโต ฌทฺถณฺวาโต ฌทฺถณฺวาโต ฌทฺถณฺวาโต สฺกาย
ฌทฺธิยาติ ยํ นิสฺສโต ตตฺถ สํวทฺหาโน ๑

[๖๗๘] สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ ชุทฺตทนต์ปฏฺเฏ มหานิทฺเทโส สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ ชุทฺตทนต์ปฏฺเฏ
วิสฺสุทฺธิวาโต ปริวิสฺสุทฺธิวาโต ฌทฺถทฺหาโต ปริฌทฺถทฺหาโต ๑ ฌทฺหา
วิสฺสุทฺธิทนต์โน วิสฺสุทฺธิทนต์โน ปริวิสฺสุทฺธิทนต์โน ฌทฺถทนต์โน ปริ-
วิทฺถทนต์โน สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ ๑ ตตฺถาติ สฺกาย ทิฏฺฐิยา สฺกาย
ขนฺติยา สฺกาย วัชฺชยา สฺกาย ฌทฺธิยา ๑ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ
ทนต์ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ
วิสฺสุทฺธิวาโต ตตฺถ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ ๑ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ

นิสฺສทนต์ปฏฺเฏ น หิ สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ
ปฏฺเฏทนต์ปฏฺเฏ ทิฏฺฐิ- ปฏฺเฏทนต์ปฏฺเฏ
ยํ นิสฺສโต ตตฺถ สํวทฺหาโน
วิสฺสุทฺธิวาโต ตตฺถ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ สุตฺตทนต์ปฏฺเฏ ๑

[๖๗๙] น พุทฺธทนต์ปฏฺเฏ กปฺปทนต์ปฏฺเฏ สุตฺต
น ทิฏฺฐิทนต์ปฏฺเฏ นนฺ ฌทฺทนต์ปฏฺเฏ
ฌทฺหา ๑ สุตฺต สมนฺติโย ปฏฺเฏทนต์ปฏฺเฏ
อฏฺเฏทนต์ปฏฺเฏ อฏฺเฏทนต์ปฏฺเฏ มนฺต ๑

[๖๘๓] น พุราหฺมโณ กปฺปมฺเปติ สงฺฆนฺติ นาคิ ปฏิกฺเขโป ๑
 พุราหฺมโณติ สฺสฺตฺนํ ชมฺมานํ พาหิตฺตฺตา พุราหฺมโณ ๑ เป ๑
 อนิสฺสํโต ตาหิ ปจฺจุจฺเต ๘ พุรฺหฺมา ๑ กปฺปาคิ เทว กปฺปา
 ตณฺหาทกปฺโป ๑ ทิฏฺฐิจกปฺโป ๑ ๑ เป ๑ อยํ ตณฺหาทกปฺโป ๑ เป ๑
 อยํ ทิฏฺฐิจกปฺโป ๑ สงฺฆา จฺจุจฺติ ฌาณํ ยา ปญฺญา ปชานนา
 ๑ เป ๑ อโมโห ชมฺมวฺจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ๑ น พุราหฺมโณ
 กปฺปมฺเปติ สงฺฆนฺติ พุราหฺมโณ สงฺฆาย ชานิตฺวา ตฺถยิตฺวา ติร-
 ยิตฺวา วิภาวยิตฺวา วิภฺตํ กตฺวา สฺพเพ สงฺฆารว อนิจฺจาติ
 สฺพเพ สงฺฆารว ทฺถวาทิ ๑ เป ๑ ยงฺกิญฺจิ สมฺมทฺชมนํ สฺพพฺพตํ
 นิโรธชมฺมณฺติ สงฺฆาย ชานิตฺวา ตฺถยิตฺวา ติรยิตฺวา วิภาวยิตฺวา
 วิภฺตํ กตฺวา ตณฺหาทกปฺปํ วา ทิฏฺฐิจกปฺปํ วา น อฺเปติ น
 อฺปคจฺจติ น คณฺหาติ น ปราภสฺติ นานินฺนิตฺตํ น พุราหฺมโณ
 กปฺปมฺเปติ สงฺฆํ ๑

[๖๘๒] น ทิฏฐิธัมมํ นมี ฌาณพหุสสุตติ ตสฺสํ ทฺวาทฺธฺจํ ทิฏฐิ-
 คตานิ 'ปฺปํ' นานิ สํมฺมํ นานิ อฺปฺปํ นานิ ปฺปํ ปฺปํ นานิ อภิปฺป-
 ปฺปํ นานิ ฌาณคฺคินา ททฺธานิ โส ทิฏฐิยา น ยายติ น
 นิยุยติ น อฺยุยติ น สํหริยติ นมี ตํ ทิฏฐิธัมมํ สํวโร ปจฺเจ-
 ปจฺจกคฺคธัมมํ น ทิฏฐิธัมมํ . ๑ นมี ฌาณพหุสสุตติ อจฺจํ นานิ
 ฌาณนํ จา ปญฺจกคฺคินา ฌาณนํ จา มิจฺจกคฺคินา ฌาณนํ จา ตณฺหา-
 พหุสสุตติ ทิฏฐิธัมมํ จา น กโรติ น ชนฺนํ น สจฺจชฺนํ น

๓๘๖ สุตตฺตบมฺปิฏเก ชุทฺทกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส [๖๘๓]

นิพฺพุตฺเตติ นานิพฺพุตฺเตตฺติ น ทิฏฺฐิจิธารํ นมฺปี ฌาณพนฺธุ ។

[๖๘๓] ฌตฺวา ๑ โส สมฺมตฺติโย ปุณฺณชาติ ฌตฺวาติ
ฌตฺวา ชานิตฺวา ศุตฺยิตฺวา ติริยิตฺวา วิภาวียิตฺวา วิภูตํ กตฺวา
สพฺเพ สงฺขารว อนิจฺจาติ สพฺเพ สงฺขารว ทุกฺขาติ ។ เป ។
ยงฺกิญฺจิ สมุทฺยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ ฌตฺวา ชานิตฺวา
ศุตฺยิตฺวา ติริยิตฺวา วิภาวียิตฺวา วิภูตํ กตฺวาติ ฌตฺวา ๑
โส ។ สมฺมตฺติโยติ อจฺจุจฺนติ ทฺวาตฺถุจฺจิ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ។ ปุณฺณชาติ
ปุณฺณชเนหิ ชนิตา วา ตา สมฺมตฺติโยติ ปุณฺณชา ។ ปุณฺณนาชเนหิ
ชนิตา วา ตา สมฺมตฺติโยติ ปุณฺณชาติ ฌตฺวา ๑ โส สมฺมตฺติโย
ปุณฺณชา ។

[๖๘๔] อูเปกฺขตํ อุกฺคหณฺนติ มณฺเฑติ อณฺเฑ คณฺหาจฺเณ
ทิฏฺฐิจิธเณ คณฺหนฺติ ปฺรามสฺนติ อภินิวิสฺนติ อรหา อูเปกฺขติ
น คณฺหาติ น ปฺรามสฺติ นานิวิสฺตฺติ อูเปกฺขตํ อุกฺคหณฺนติ
มณฺเฑ ។ เตนหา ภคฺวา

น พฺราหฺมโณ กปฺปมฺเปติ สงฺขํ

น ทิฏฺฐิจิธารํ นมฺปี ฌาณพนฺธุ

ฌตฺวา ๑ โส สมฺมตฺติโย ปุณฺณชา

อูเปกฺขตํ อุกฺคหณฺนติ มณฺเฑติ ។

[๖๘๕] วิสฺสชฺ คณฺถานิ มฺนัสฺ โธเก

วิจาทฺชาเตสฺ น อคฺคธารํ

สนฺโต อสนฺเตสุ อฺเปกฺขโก โส

อนฺนคฺคโห อฺนฺนคฺคหณฺนติ มณฺเฒ ๑

[๖๘๐] วิสฺสชฺช คนฺถานิ มุํนึชฺช โถเกติ คนฺถาติ จตุตาโร
คนฺถา อภิชฺชมา กายคนฺถโก พฺยาปาทโก กายคนฺถโก สํถพฺพตฺต-
ปรรมาโส กายคนฺถโก อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺถโก ๑ อตฺตโน
ทิจฺจุจียา วาโค อภิชฺชมา กายคนฺถโก ๑ ปรรวาเทสุ อวฺชาโต
อปฺปจฺจุจโย พฺยาปาทโก กายคนฺถโก ๑ อตฺตโน สํถํ วา วตฺติ
วา สํถพฺพตฺติ วา ปรรมาสฺติ สํถพฺพตฺตปรรมาโส กายคนฺถโก ๑
อตฺตโน ทิจฺจุจิ อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺถโก ๑ วิสฺสชฺชาติ คนฺถे
โวลฺลสฺสชฺชิตฺวา วา วิสฺสชฺช ๑ อถวา คนฺถे คคฺคิเต คนฺถิเต พนฺเช
วิพนฺเช อวพนฺเช ตคฺคิเต ตคฺคิเต ปตฺติพฺพุเช พนฺชเน โฉนฺนยิตฺวา
วา วิสฺสชฺช ๑ ยถา วยฺหํ วา วถํ วา สกฺกํ วา สนฺนทมานิกํ วา
สชฺชํ วิสฺสชฺชํ กโรนฺติ วิโกเปนฺติ เอวเมว คนฺถे โวลฺลสฺสชฺชิตฺวา
วา วิสฺสชฺช อถวา คนฺถे คคฺคิเต คนฺถิเต พนฺเช วิพนฺเช อวพนฺเช
ตคฺคิเต ตคฺคิเต ปตฺติพฺพุเช พนฺชเน โฉนฺนยิตฺวา วา วิสฺสชฺช ๑ มุํนึติ
โมนํ จุจฺจุติ ฌาณํ ยา ปณฺณวา ปชานนา ๑ เป ๑ สจฺจกฺขาต-
มตฺติจฺจ โส มุํนิ ๑ อิทาติ อิมิสฺสา ทิจฺจุจียา ๑ เป ๑ อิมิสฺมํ
มนฺนุสฺสโตเกติ วิสฺสชฺช คนฺถานิ มุํนึชฺช โถเก ๑

[๖๘๑] วิวาทชาเตสุ น จคฺคธวํรํติ วิวาทชาเตสุ สณฺนชาเตสุ
นิพฺพตฺเตสุ อภินิพฺพตฺเตสุ ปาคุญฺเจสุ ฉนฺนทาคตํ คจฺฉนฺนเตสุ โทสา-

คตํ ภณฺณเตสุ โมหาคตํ ภณฺณเตสุ ภยาคตํ ภณฺณเตสุ น
 ฌนฺทาคตํ ภณฺณติ น โทสาคตํ ภณฺณติ น โมหาคตํ ภณฺณติ น
 ภยาคตํ ภณฺณติ น รากวเสน ภณฺณติ น โทสวเสน ภณฺณติ น
 โมหวเสน ภณฺณติ น มานวเสน ภณฺณติ น ทิฏฐิจิวเสน ภณฺณติ
 น อฏฺฐชฺจุวเสน ภณฺณติ น วิจิกิञฺจุวเสน ภณฺณติ น อนุสยวเสน
 ภณฺณติ น วคฺเคหิ ชมฺเมหิ ยายติ นียฺยติ อฺยุหติ สํหริยตฺติ
 วิวาทชาเตสุ น วคฺคสํวารี ฯ

[๖๘๘] สมนฺโต อสฺนฺเตสุ อฺเปกฺขโก โสติ สมนฺโตติ รากสูตร
 สมนฺตคฺคา สมนฺโต โทสสูตร สมนฺตคฺคา สมนฺโต โมหสูตร สมนฺตคฺคา
 สมนฺโต ฯ เป ฯ สฬฺฬากุสลาภิสังฆารานํ สมนฺตคฺคา สมิตคฺคา อฺป-
 สมิตคฺคา วิชฌามคฺคา นิพฺพุตคฺคา วิคตคฺคา ปฏิปฺปสฺสทฺธคฺคา
 สมนฺโต อฺปสมนฺโต อฺปสมนฺโต นิพฺพุโต ปฏิปฺปสฺสทฺธโรติ สมนฺโต ฯ
 อสฺนฺเตสุติ อสฺนฺเตสุ อนฺปสฺนฺเตสุ ออฺปสฺนฺเตสุ อนิพฺพุเตสุ อปฺปปฏิป-
 ปสฺสทฺธเรสุติ สมนฺโต อสฺนฺเตสุ ฯ อฺเปกฺขโก โสติ อรหา ฉฬฺงกุ-
 เปกฺขาย สมนฺนาคโต จกฺขุชา ฐปฺปํ ทิสฺวา เนว สฺมโน โหติ น
 ทุมฺมโน อฺเปกฺขโก วิหริติ สโต สมนฺปชาโน ฯ โสเตน สทฺทํ
 สฺสคฺวา ฯ เป ฯ กาลํ กงฺขติ ภาวโธ สฺสทฺทโธติ สมนฺโต อสฺนฺเตสุ
 อฺเปกฺขโก โส ฯ

[๖๘๘] อนฺคฺคโห อฺคฺคคหณฺนติ มณฺเฑติ อณฺเฑ ตณฺหาวเสน
 ทิฏฐิจิวเสน คณฺหณฺนติ ปราณสณฺนติ อภินิวิสณฺนติ อรหา อฺเปกฺขติ

น คณฺหาติ น ปรามสฺติ นากินิวิสฺสํติ อญฺคฺคโห อญฺคฺคหณฺนติ
มณฺเฑ ๑ เทนาท ภคฺวา

วิสฺซช คณฺถานิ มุํนํช โถเก
อิจาทสาเตสฺ น อญฺคฺคสํว
สฺนโต อสฺนเตสฺ อญฺเปกฺขโก โส
อญฺคฺคโห อญฺคฺคหณฺนติ มณฺเฑติ ๑

[๖๘๐] ปุพฺพาสเว หิตฺวา นเว อญฺพพฺ
น ฉนฺทกฺข โนมี นิวิสฺสวํติ
ส อญฺปมฺคฺคโต ทิฏฺฐิสิกฺเคหิ ชโร
น อิมปตฺติ โถเก อนคฺคตฺทหิ ๑

[๖๘๑] ปุพฺพาสเว หิตฺวา นเว อญฺพพฺนติ ปุพฺพาสวอ อญฺจฺนติ
อตฺถา ฐปํ เวทนา สณฺญา สงฺฆาธา วิญฺญาณํ ๑ อตฺเต สงฺฆาเว
อวพฺภ ยะ กิเลสา อญฺปชฺเชยฺยํ เต กิเลเส หิตฺวา จิตฺวา
ปริจฺจจิตฺวา ปชฺจิตฺวา วิโนทิตฺวา พุยนตฺกฺริตฺวา อนภาวจฺคมิตฺวาติ
ปุพฺพาสเว หิตฺวา ๑ นเว อญฺพพฺนติ นวา อญฺจฺนติ ปจฺจฺนปฺนนา
ฐปํ เวทนา สณฺญา สงฺฆาธา วิญฺญาณํ ๑ ปจฺจฺนปฺนเน สงฺฆาเว
อวพฺภ ฉนฺทํ อญฺพพฺมาโน เปมํ อญฺพพฺมาโน รากํ อญฺพพฺมาโน
อชฺชนมาโน อสฺสชฺชนมาโน อนิพฺพตฺตยมาโน นากินิพฺพตฺตยมาโนติ
ปุพฺพาสเว หิตฺวา นเว อญฺพพฺ ๑

[๖๘๒] น ฉนฺทกฺข โนมี นิวิสฺสวํติ น ฉนฺทกฺขติ น ฉนฺทากตฺติ

น ติมฺปติ ขนฺธโตเก น ติมฺปติ ธาตุโตเก น ติมฺปติ อายตนโตเก
 น ติมฺปติ น ตํติมฺปติ นุปติมฺปติ อตฺตโต อตํตโต อนุปตฺตโต
 นิฏฺฐโต นิธํสฺสโต วิปฺปมฺมโต วิสณฺณมฺมโต วิมฺมวาทิกเตน เจตสา
 วิหเรตฺติ น ติมฺปติ โตเก ฯ อนตฺตครหํ ทุวํหิ การณํ
 อตฺตํ ครหํ กตฺตํ ๑ อกตฺตํ ๑ ๑ กตฺตํ ๑
 อกตฺตํ ๑ อตฺตํ ครหํ ๑ กตฺตํ เม กายํ อจฺจํ อกตฺตํ
 เม กายํ อจฺจํ อตฺตํ ครหํ กตฺตํ เม อจฺจํ อจฺจํ กตฺตํ
 เม มโน อจฺจํ กตฺตํ เม ปาณาติปาโต ๑ เป ๑ กตฺตํ เม
 มิจฺฉา อจฺจํ อกตฺตํ เม สมนํ อจฺจํ อตฺตํ ครหํ ๑ เอวํ
 กตฺตํ ๑ อกตฺตํ ๑ อตฺตํ ครหํ ๑ อตฺตํ สํสํมํ
 น ปริปริการํ อตฺตํ ครหํ อจฺจํ อจฺจํ อตฺตํ อจฺจํ อจฺจํ
 โภจเน อตฺตํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ
 สมนํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ
 เม อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ
 ปาณาติ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ
 พณํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ
 อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ
 เม อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ
 กตฺตํ อตฺตํ ครหํ ๑ เอวํ กตฺตํ ๑ อกตฺตํ ๑ อตฺตํ
 ครหํ ๑ เอวํ อตฺตํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ อจฺจํ

ยมาโน อนิพพุตตยมาโน นาภินิพพุตตยมาโน อนตฺตครหํติ น
 ติมฺปตี โถเก อนตฺตครหํ ๑ เตนาท ภควา

ปฺพุพาสเว หิตฺวา นเว อกฺกพฺพิ
 น ฉนฺทคฺช โนมฺปี นิวิธฺสวาทํ
 ส วิปฺปมฺมุโต ทิฏฺฐิจิตฺเตหิ ชฺโร
 น ติมฺปตี โถเก อนตฺตครหํติ ๑.

[๖๘๕] ส ศฺพพชฺชเมสฺส วิเสณิฏฺโถ
 ยงฺกิณฺณจิ ทิฏฺฐจํ สุตํ มุตํ วา
 ส ปนฺนภาโว มฺหิ วิปฺปมฺมุโต
 น กปฺปิโย นฺปรโต น ปตฺติโยติ ภควา ๑

[๖๘๖] ส ศฺพพชฺชเมสฺส วิเสณิฏฺโถ ยงฺกิณฺณจิ ทิฏฺฐจํ สุตํ มุตํ
 วาติ เสนา อฺจุจฺจติ มารฺเสนา ๑ กายทฺจุจฺจวํติ มารฺเสนา อจฺจุ-
 ทฺจุจฺจวํติ มารฺเสนา มโนทฺจุจฺจวํติ มารฺเสนา ราโค โทโส โมโห
 โกโธ อฺปนาโห มกฺโข ปพาโส อิตฺถา มจฺฉริยํ มายา ธาเจยฺย
 กมฺโม ธารมฺโม มาโน อติมาโน มโต ปมาโท ศฺพเพ กิเตธฺธา
 ศฺพเพ ทฺจุจฺจวตา ศฺพเพ ทรรธา ศฺพเพ ปรีพาทา ศฺพเพ สมนฺตาปา
 ศฺพพากุสฺสตาภิสฺสงฺฆาวา มารฺเสนา ๑ อุตฺตํ เหตุํ ภควตา

กามา เต ปชฺชมา เสนา ทฺตุติยารติ อฺจุจฺจติ
 ตติยา ชุปฺปิปาธา เต จตฺตุถิ ตณฺหา ปอฺจุจฺจติ
 ปณฺจมนํ ถีนมฺหิทฺชนฺเต ฉนฺดฺชา ภิกฺขุ ปอฺจุจฺจติ

สตุตมึ วิจิทิจุภา เต มกุโธ กมุโภา เต อฏฐโม

ตาโร สโตโร สกฏาโร มิจฺฉาตทุโธ จ โย ยโส

โย จตุตถาณํ สมุทฺถิเส ปเว จ อวชานติ

เอสา นมฺจ เต เสนา กณฺหสฺสํวิปฺปหาริณํ

น นํ อสฺสุโร ชินาติ เขตฺตวา จ ตมเต สฺสฺสนฺติ ฯ

ยโต จตุทฺติ อวิมคฺคเคหิ สํพุทฺธา จ มารเสนา สํพุทฺธา จ ปฏิเสณิกฺวา
กิลเลสา ชิตา จ ปราชิตา จ ภคฺคา วิปฺปตฺตฺตา ปรมมฺมุตา โส
ดฺดุจฺจติ วิเสณิฏฺโถ ฯ โส ทิฏฺฐเจ วิเสณิฏฺโถ สฺสฺเต มุเต วิญฺเฒาเต
วิเสณิฏฺโถติ ส สํพุทฺธมฺเมสฺส วิเสณิฏฺโถ ยงฺกิลฺลจฺจิ ทิฏฺฐจํ สฺสฺสํ
มุคฺคํ วา ฯ

[๖๘๗] ๘ ปนฺนภาโร มฺหิ วิปฺปมฺมุตฺโตติ ภาโรติ ตโย ภาวา
ชฺชนภาโร กิลเลสฺภาโร อภิสํขารภาโร ฯ กตโม ชฺชนภาโร ฯ
ปฏิสํหฺขยา ฐปฺเป เวทนา สณฺเฑชา สงฺขารว วิญฺเฒาณํ อยํ ชฺชน-
ภาโร ฯ กตโม กิลเลสฺภาโร ฯ ราโค โทโส โมโห ฯ เป ฯ
สํพุทฺธากุสลาภิสংขารว อยํ กิลเลสฺภาโร ฯ กตโม อภิสংขาร-
ภาโร ฯ ปุณฺณวาทิสংขารว อปฺปณฺณวาทิสংขารว อานนฺเดชาภิสংขารว
อยํ อภิสংขารภาโร ฯ ยโต ชฺชนภาโร จ กิลเลสฺภาโร จ อภิ-
สংขารภาโร จ ปทฺธินา โหณฺติ อฺจุตฺติมนฺมุตา ตาสาตฺตฺตฺกตา อน-
ภาวจฺจกตา อายตฺติ อนุปฺปาทชฺชนมา โส ดฺดุจฺจติ ปนฺนภาโร ปตฺติภาโร
โอโรวตฺติภาโร สโมโรวตฺติภาโร นิฏฺฐิตฺตภาโร ปฏิปฺปตฺตฺตภาโร ฯ

มุนีติ โมนํ อัจฉริตติ ฌาณํ ยา ปญญา ปชานนํ วิจโย
 ปวิจโย ฌมฺมวิจโย สลฺลทกฺขณา อุลฺลทกฺขณา ปจฺจุสสทกฺขณา
 ปณฺทิตฺตํ โทสสทํ เปรุณฺณ เวทพฺยา จินฺตา อุลฺลทกฺขา ภูริ เมธา
 ปริณายิกา วิปัสสนา สมฺปชฺฌณํ ปโตโท ปญญา ปณฺณินทฺริยํ
 ปญญาพละ ปญญาสทฺถํ ปญญาปาสาทิ ปญญาธาทิโก ปญญา-
 โธภาโส ปญญาปชฺโชโต ปญญาเวทนี อโมโห ฌมฺมวิจโย สมฺมา-
 ทิฏฺฐิ เทน ฌาเณน สมฺมุนาคโต มุนิ โมนปฺปตฺโตติ ฯ ตังนิ
 โมนะยฺยานิ กายโมเนยฺยํ วจฺจโมเนยฺยํ มโนโมเนยฺยํ ฯ

กตมํ กายโมเนยฺยํ ฯ ติวิจานํ กายทฺฐจฺริตฺตํ ปหานํ กาย-
 โมนะยฺยํ ฯ ติวิจิ กายสฺสจฺริตฺติ กายโมเนยฺยํ ฯ กายารมฺมณํ ฌาณํ
 กายโมเนยฺยํ ฯ กายปริณฺญา กายโมเนยฺยํ ฯ ปริณฺญาสทฺทโค
 มคฺโค กายโมเนยฺยํ ฯ กายะ ฉนฺทราศสฺส ปหานํ กายโมเนยฺยํ ฯ
 กายสงฺขารนิโรโห จตฺตกฺขณานตฺมาปคฺติ กายโมเนยฺยํ ฯ อิทํ
 กายโมเนยฺยํ ฯ

กตมํ วจฺจโมเนยฺยํ ฯ จตฺตพิชานํ วจฺจทฺฐจฺริตฺตํ ปหานํ วจฺจ-
 โมนะยฺยํ ฯ จตฺตพิชํ วจฺจสฺสจฺริตฺติ วจฺจโมเนยฺยํ ฯ วาจารมฺมณํ
 ฌาณํ วจฺจโมเนยฺยํ ฯ วาจาปริณฺญา วจฺจโมเนยฺยํ ฯ ปริณฺญา-
 สทฺทโค มคฺโค วจฺจโมเนยฺยํ ฯ วาจา ฉนฺทราศสฺส ปหานํ วจฺจ-
 โมนะยฺยํ ฯ วจฺจสงฺขารนิโรโห ทฺตฺติยขณานตฺมาปคฺติ วจฺจโมเนยฺยํ ฯ
 อิทํ วจฺจโมเนยฺยํ ฯ

กตมัม มโนโมเนยฺยํ ๑ ติวิชานัม มโนทุจฺจวิตานัม ปหานัม มโน-
 โมเนยฺยํ ๑ ติวิชัม มโนสุจฺจวิตมัม มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺตารมฺมณํ
 ฌานํ มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺตปริณฺญา มโนโมเนยฺยํ ๑ ปริณฺญา-
 สหคโต มกุโค มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺเต นนฺทวากสฺส ปหานัม
 มโนโมเนยฺยํ ๑ จิตฺตสงฺขารนิโรธํ สญฺญาเวทยิตินิโรธสมาปตฺติ
 มโนโมเนยฺยํ ๑ อิทํ มโนโมเนยฺยํ ๑

กายมฺุณี วาจามฺุณี มโนมฺุณินนาสวํ
 มฺุณี โมเนยฺยสฺมฺุณฺณํ อาหุ สพุพฺพุปปายินํ ๑
 กายมฺุณี วาจามฺุณี มโนมฺุณินนาสวํ
 มฺุณี โมเนยฺยสฺมฺุณฺณํ อาหุ นินฺหาตปาปกํ ๑

อิมํ มโนเนยฺยํ ฌมฺุณํ สมนฺนาคตา น มฺุณโย อาคารมฺุณโย
 อนาคารมฺุณโย เสฏฺฐมฺุณโย อเสฏฺฐมฺุณโย ปจฺจุเจกมฺุณโย มฺุณิมฺุณโย ๑
 กตเม อาคารมฺุณโย ๑ เอ เต อาคาริกา ทิฏฺฐสฺสทา วิญฺเฒาต-
 สํสํสา อิมํ อาคารมฺุณโย ๑ กตเม อนาคารมฺุณโย ๑ เอ เต
 ปุพฺพุชฺชิตา ทิฏฺฐสฺสทา วิญฺเฒาตสํสํสา อิมํ อนาคารมฺุณโย ๑
 สํสํสา เสฏฺฐา เสฏฺฐมฺุณโย ๑ อรหฺณโต อเสฏฺฐมฺุณโย ๑ ปจฺจุเจก-
 พุทฺธา ปจฺจุเจกมฺุณโย ๑ มฺุณิมฺุณโย ตถาคตา อรหฺณโต สมนฺนา-
 สมฺุณฺณพุทฺธา ๑

น โมเนน มฺุณิ โหติ มฺุณฺทรูปํ อวิทฺทสฺส
 โย ๑ คุถํว ปคฺคยฺห วรมาทาย ปณฺทิตโต

ปาปานิ ปุริวชเชติ ส มุณี เตน โส มุณี

โย มุณาคิ ชุโก โสเก มุณี เตน ปุรุจติ

อัสตมฺวา สตมฺวา ฌตฺวา ชมฺม

อชฺฌมฺมตฺตํ พหิทฺธา ฯ สพฺพโสเก

เทวมมฺหุสฺเสหิ ปุชฺชิตอ

โย โส สงฺกฺขาทมตฺตจฺจ โส มุณี ฯ

วิปฺปมฺมุตฺโตติ มุณีโน ราคา จิตฺตํ มฺมุตฺตํ วิมฺมุตฺตํ สํวิมฺมุตฺตํ โทสา
จิตฺตํ โมหา จิตฺตํ มฺมุตฺตํ วิมฺมุตฺตํ สํวิมฺมุตฺตํ ฯ เป ฯ สพฺพากุสลา
ภิสฺสงฺฆาเรหิ จิตฺตํ มฺมุตฺตํ วิมฺมุตฺตํ สํวิมฺมุตฺตนฺติ ส ปนฺนภาโว มุณี
วิปฺปมฺมุตฺโต ฯ

[๖๘๘] น กปฺปิโย นฺนปรโต น ปตฺติโยติ ภคฺวาติ กปฺโปติ
เทว กปฺปา ตณฺหา กปฺโป ฯ ทิฏฺฐิกปฺโป ฯ ฯ เป ฯ อยํ ตณฺหา
กปฺโป ฯ เป ฯ อยํ ทิฏฺฐิกปฺโป ฯ ตสฺส ตณฺหากปฺโป ปทฺธิโน
ทิฏฺฐิกปฺโป ปฏฺฐินิสฺสํชฺโช ตณฺหากปฺปสฺส ปทฺธินฺตา ทิฏฺฐิกปฺปสฺส
ปฏฺฐินิสฺสํชฺชตฺตา ตณฺหากปฺปํ วา ทิฏฺฐิกปฺปํ วา น กปฺเปติ น
ชฺเชติ น สณฺชเชติ น นิพฺพุตฺเตติ นานิพฺพุตฺเตตฺติ น กปฺปิโย ฯ
นฺนปรโตติ สพฺเพ พาดปฺปุชฺชนา รชฺชนฺติ กถฺยาณปฺปุชฺชนํ อฺปาทาย
สํตฺตํ เสกฺขา อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนนฺตคตฺส อชฺคมา ย สํสํชฺช
กตฺส สํสํชฺชกริยาย อารมฺมณฺติ วิรํมณฺติ ปฏฺฐิวิรํมณฺติ อรหา อารโต
อสฺส วิรโต ปฏฺฐิวิรโต นิกฺขนฺโต นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺมุตฺโต วิสณฺ-

[illegible]

ຈຸທຸທໄມ ທຸວຽກຊຸທຸທນິທຸເໄສ

[໒໒໒] ປຸຈຸຖາມີ ຕໍ່ ອາທິຈຸພຸນຸຸ
ວິເວກໍ ສັນຕິປກພຸຈ ມເສີ
ກຄໍ ທິຊຸວາ ນິພຸພາຕິ ກິກຸຸ
ອນຸປາທິຍາໂນ ໂລກຊຸມີ ດິພຸຈິ າ

[໒໐໐] ປຸຈຸຖາມີ ຕໍ່ ອາທິຈຸພຸນຸຸນຸຕິ ປຸຈຸຖາຕິ ຕິຊຸໄສ ປຸຈຸຖາ
ອທິຊຸໄສຕຸນາ ປຸຈຸຖາ ທິຊຸຊຸສຸນຸທຸນາ ປຸຈຸຖາ ວິມຕິຈຸເລທຸນາ ປຸຈຸຖາ າ
ກຕມາ ອທິຊຸໄສຕຸນາ ປຸຈຸຖາ າ ປກຕິຍາ ດກຸຸຸຸ ອພາຕໍ
ໂຫຕິ ອທິຊຸຈໍ ອຕຸຕິຕໍ ອຕິວິຕໍ ອວິກຸຕໍ ອວິກາວິຕໍ ຕຸຊຸສ ພາຸນາຍ
ທຸຊຸສນາຍ ທຸຊຸນາຍ ຕິວຸນາຍ ວິກາວນາຍ ປພຸທໍ ປຸຈຸຖາຕິ ອຍໍ
ອທິຊຸໄສຕຸນາ ປຸຈຸຖາ າ

ກຕມາ ທິຊຸຊຸສຸນຸທຸນາ ປຸຈຸຖາ າ ປກຕິຍາ ດກຸຸຸຸ ພາຕໍ
ໂຫຕິ ທິຊຸຈໍ ຕຸຕິຕໍ ຕິວິຕໍ ວິກຸຕໍ ວິກາວິຕໍ ອພຸເພທິ ປພຸເທຕິ
ສຸທຸຸ ສຸສຸນຸທຸທຸກຸຍ ປພຸທໍ ປຸຈຸຖາຕິ ອຍໍ ທິຊຸຊຸສຸນຸທຸນາ ປຸຈຸຖາ າ

ກຕມາ ວິມຕິຈຸເລທຸນາ ປຸຈຸຖາ າ ປກຕິຍາ ສຸສຸຍປກຸຸນຸໂນ ໂຫຕິ
ວິມຕິປກຸຸນຸໂນ ເທວຸພຸກຸຂາໂຕ ເອວໍ ມຸ ໂຂ ມ ມຸ ໂຂ ກິນຸ
ໂຂ ກຄໍ ມຸ ໂຂຕິ ໄສ ວິມຕິຈຸເລທຸນຸກຸຍ ປພຸທໍ ປຸຈຸຖາຕິ ອຍໍ
ວິມຕິຈຸເລທຸນາ ປຸຈຸຖາ າ ອິມາ ຕິຊຸໄສ ປຸຈຸຖາ າ

ອປຸຸຸຸ ຕິຊຸໄສ ປຸຈຸຖາ ມຸຸຸຸຸຸປຸຈຸຖາ ອມຸຸຸຸຸຸປຸຈຸຖາ ນິມຸມິຕ-
ປຸຈຸຖາ າ

กายวิเวโก จิตฺตวิเวโก อูปธิวิเวโก ฯ

กตโม กายวิเวโก ฯ อีช ภิกฺขุ วิจิตฺตํ เสนาสนํ ภาตติ
 ธรรมณํ รุกฺขมฺรุตํ ปพฺพตํ กนฺทวํ คิริคฺคุหิํ สุตฺถานํ ฉนฺนปตฺตํ อพฺโปกกาตํ
 ปตฺตาตปฺปณฺสํ ทาเยน ฯ วิจิตฺโต วิหริติ . โส เอโก กจฺจนฺติ
 เอโก ติฏฺฐจฺติ เอโก นิสฺสํกฺติ เอโก เสยฺยํ กปฺเปติ เอโก คามํ
 มินฺนุทาย ปวิสฺสติ เอโก ปฏิกุมฺมติ เอโก รโห นิสฺสํกฺติ เอโก
 จงฺกมํ อธิฏฺฐจฺติ เอโก จรติ วิหริติ อิริยติ วตฺตติ ปาเลติ
 ยเปติ ยาเปติ อโย กายวิเวโก ฯ

กตโม จิตฺตวิเวโก ฯ ปจฺมํ ฌานํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ นีวรณฺเห
 จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ ทฺธิยํ ฌานํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ วิตฺถกฺกวิจฺจาเรหิ จิตฺตํ
 วิจิตฺตํ โหติ ทฺธิยํ ฌานํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ มิตฺติยา จิตฺตํ วิจิตฺตํ
 โหติ จตุตฺตํ ฌานํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ สุตฺตทฺถเหหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ
 อากาสานญฺจายตนํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ รูปสณฺณาย ปฏฺิฆสณฺณาย นานตฺต-
 สณฺณาย จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ วิญฺญาณญฺจายตนํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ
 อากาสานญฺจายตนสณฺณาย จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ อากิณฺญญฺจาย-
 ยตนํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ วิญฺญาณญฺจายตนสณฺณาย จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ
 เนวสณฺณานาสณฺณายตนํ สฺมาปฺนฺนสุตฺตํ อากิณฺญญฺจายตนสณฺณาย
 จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ โสตาปฺนฺนสุตฺตํ สกฺกายทฺธิฏฺฐิจฺยา วิจิจฺจิจฺจาย
 สัตตพฺพตฺตปฺรามาสา ทิฏฺฐจฺานุสฺสยา วิจิจฺจิจฺจานุสฺสยา ตเทกฏฺเฐหิ จ
 กิเลเสหิ จิตฺตํ วิจิตฺตํ โหติ สกฺทาคามิสฺสํ โยพาวิกา กามวาท-

สณฺโณชฌา ปฏิสณฺโณชฌา โยฬาริถา ถานรณฺถาณฺธยา ปฏิสานฺธยา
 ตเทกฏเจหิ ฯ กิเณเสหิ จิตฺตํ วิวิตฺตํ โหติ อนาคามิสฺส
 อณฺุสทคตา กามรณฺคสณฺโณชฌา ปฏิสณฺโณชฌา อณฺุสทคตา
 กามรณฺคณฺธยา ปฏิสานฺธยา ตเทกฏเจหิ ฯ กิเณเสหิ จิตฺตํ
 วิวิตฺตํ โหติ อรหโต รุปรณฺค อรูปรณฺค มาณา อุกุทฺทจฺจา
 อวิชฺชยา มานาณฺธยา ภวรณฺคณฺธยา อวิชฺชานฺธยา ตเทกฏเจหิ ฯ
 กิเณเสหิ พหิทฺธา ฯ สัพพณฺนิมิตฺเตหิ จิตฺตํ วิวิตฺตํ โหติ อญฺ
 จิตฺตวิเวโก ฯ

กตโม อูปธิวิเวโก ฯ อูปธิ อุกุทฺทจฺจา กิเณสา ฯ ฆนฺธา ฯ
 อภิสงฺขารธา ฯ อูปธิวิเวโก อุกุทฺติ อมตํ นิพฺพานํ โย โส
 สัพพสงฺขารสมฺโโก สัพฺพุปปิปปินิสฺสคฺโค ตณฺหฏฺฐโย วิราโค นิโรโธ
 นิพฺพานํ อญฺ อูปธิวิเวโก ฯ

กายวิเวโก ฯ อูปกฏฺฐกายานํ เนกขมฺมาภิตานํ จิตฺตวิเวโก
 ฯ ปริสฺสทฺธจิตฺตานํ ปรมโฆทานปฺปคฺตานํ อูปธิวิเวโก ฯ นิรฺูปชฺฉิ
 ปฺปคฺคสถานํ วิสงฺขารคฺตานํ ฯ

สํหิตฺติ เณเคน อาทาเรน สํหิตฺตํ สํหิตฺตํปทํ ตณฺเฏว
 อมตํ นิพฺพานํ โย โส สัพพสงฺขารสมฺโโก สัพฺพุปปิปปินิสฺสคฺโค
 ตณฺหฏฺฐโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ ฯ อุกุทฺตํ เหนฺ ภคฺคธา สํหิต-
 เมตํ ปทํ ปณฺณตเมตํ ปทํ ยทิตํ สัพพสงฺขารสมฺโโก สัพฺพุปปิปปิ-
 นิสฺสคฺโค ตณฺหฏฺฐโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานนฺติ ฯ อถวา

กหํ พุทฺโธ กหํ ภควา กหํ เทวเทโว กหํ นราสโภติ
มเหสฺสตี วิเวกํ สมนฺติปทญฺจ มเหสฺส ๑

[๗๐๒] กถํ ทิสฺวา นิพฺพาติ ภิกฺขุติ กถํ ทิสฺวา ปสฺสิตฺวา
ตุลยิตฺวา ติริยิตฺวา วิภาวียิตฺวา วิญฺจํ กตฺวา อตฺตโน ราคํ นิพฺพาเปติ
โทสํ นิพฺพาเปติ โมหํ นิพฺพาเปติ โภจํ อุปฺนาหํ มกฺขํ ปฬาสํ
อิตฺถสํ มจฺจุริยํ มายํ ธาเรยฺยํ ฅมฺภํ ฅารมฺภํ มานํ อติมานํ มทํ
ปมாதํ ฅพฺเพ กิเลเส ฅพฺเพ ทฺวํจริเต ฅพฺเพ ทฺรเณ ฅพฺเพ
ปริพาเห ฅพฺเพ ฅนฺดาเป ฅพฺพาภุสฺสตาภิสฺสงฺฆาเร นิพฺพาเปติ ฅเมติ
อุปฺสเมติ วูปฺสเมติ ปฏฺฐิปสฺสเมติ ๑ ภิกฺขุติ กถฺยาณปฺภุชฺชโน
วา ภิกฺขุ ฅเโ วา ภิกฺขุติ กถํ ทิสฺวา นิพฺพาติ ภิกฺขุ ๑

[๗๐๓] อหฺนฺปาทียาโน โถกสฺมิมิ กิณฺจฺติ จตุหิ อุปาทาเนหิ
อหฺนฺปาทียมาโน อคฺคณฺหยาโน อปรามสฺยมาโน ๑ โถกสฺมินฺหิ
อปายโตเก มนุสฺสโตเก เทวโตเก ชนฺชโตเก ฅาตุโตเก ฅายตน-
โตเก ๑ กิณฺจฺติ กิณฺจิ รูปคตํ เวทนาคตํ ฅณฺเณาคตํ ฅงฺฆารคตํ
วิณฺเณวาทเกตฺตุนฺติ อหฺนฺปาทียาโน โถกสฺมิมิ กิณฺจิ ๑ เตนาท ใส
นิมฺมิโต

ปฺจุณฺนามิ ตํ ฅาทิจฺจุพนฺชํ
วิเวกํ สมนฺติปทญฺจ มเหสฺส
กถํ ทิสฺวา นิพฺพาติ ภิกฺขุ
อหฺนฺปาทียาโน โถกสฺมิมิ กิณฺจฺติ ๑

ปตฺตานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ อปฺปสทฺทํานิ อปฺปนิคฺคฺไฆสํานิ วิชน-
 วาตานิ มนุสฺสํวราหเสยฺยกานิ ปฏฺฐิตตฺตานสํวราปํคิ ภาควา ฯ ภาคิ
 วา ภาควา จีวร ปิณฺฑปาทเสนาสนคิถานปจฺจยภေตฺตชฺชปฏฺฐาภานนฺติ
 ภาควา ฯ ภาคิ วา ภาควา อตุณฺรตฺตํ ชมฺมวตฺตํ วิมุตฺติวตฺตํ
 อธิตฺตํ อธิจฺจิตฺตํ อธิปณฺณายาติ ภาควา ฯ ภาคิ วา ภาควา
 จตฺตุนํ ฌานานํ จตฺตุนํ อปฺปมณฺณานํ จตฺตุนํ อรฺุปรสฺมาปตฺตํนฺติ
 ภาควา ฯ ภาคิ วา ภาควา อฏฺฐจฺจนํ วิโมกฺขนํ อฏฺฐจฺจนํ อภิ-
 ภาวยตฺตานํ นวณฺณํ อนุปฺพุพฺพิหารสฺมาปตฺตํนฺติ ภาควา ฯ ภาคิ
 วา ภาควา ทสฺสนํ สํญญาภาวณานํ ทสฺสนํ กสิณสฺมาปตฺตํนฺติ อานา-
 ปานตฺตํติสฺมาตฺตํ อสฺสุภสฺมาปตฺติยาติ ภาควา ฯ ภาคิ วา ภาควา
 จตฺตุนํ สติปฏฺฐจฺจนานํ จตฺตุนํ สมฺมปฺปชฺชานานํ จตฺตุนํ อิทฺธิปฺปาทานํ
 ปณฺณจฺจนํ อินฺทริยานํ ปณฺณจฺจนํ พถานํ สตฺตฺตฺตุนํ โพชฺฌณฺจฺจนํ อริยตฺตํ
 อฏฺฐจฺจนิกตฺตํ มคฺคตฺตํ ภาควา ฯ ภาคิ วา ภาควา ทสฺสนํ ตถาคค-
 พถานํ จตฺตุนํ เถสํวรชฺชานํ จตฺตุนํ ปฏฺฐิตมฺภิทานํ ฌนฺนํ อภินฺณวณฺณ-
 ฌนฺนํ พุทฺธชฺชมนนฺติ ภาควา ฯ ภาควาติ เนตํ นามํ มาตฺรา กตํ
 น ปิตฺรา กตํ น ภาตฺรา กตํ น ภคินิยา กตํ น มิตฺตามจฺเจहि
 กตํ น ฌาติสํโถหิตฺเทหิ กตํ น สมนฺนพฺุราหฺมณฺเหหิ กตํ น เทวตาทิ
 กตํ วิโมกฺขนตฺติกเมตํ พุทฺธจฺจนํ ภาควณฺตฺตานํ โพชฺฌิยา มฺุเต สห
 สพุพฺพณฺณตฺตวณฺณตฺตํ ปฏฺฐิตาภา สจฺจนิกา ปณฺณตฺตฺติ ยทิตํ ภาควาติ ฯ
 มนฺตา อสฺมิมฺติ สพุพฺพมฺุปรุทฺเทติ มนฺตา อจฺจุจติ ปณฺณว ยว

ปญฺญา ปชานนา ฯ เป ฯ อโมโห ชมฺมวិज्ञโย สฺมมาทิฏฺฐิ ฯ
 อสฺมมิตฺติ รูปเป อสฺมมิตฺติ มาโน อสฺมมิตฺติ ฌนฺโท อสฺมมิตฺติ อนุสฺสโย เวทนาย
 สญฺญาย สงฺขารสฺส วิญฺญาณอ อสฺมมิตฺติ มาโน อสฺมมิตฺติ ฌนฺโท
 อสฺมมิตฺติ อนุสฺสโย ฯ มุตฺตํ ปปฺปญฺจสงฺขายาติ ภควา มนุสฺสา อสฺมมิตฺติ
 สํพฺพมุปฺปฏฺฐเขติ ปปฺปญฺจสงฺขาย มุตฺตญฺจ อสฺสมิमानญฺจ มนุสฺสายน
 สํพฺพํ รุกฺขเขยฺย อปฺปฏฺฐเขยฺย นิโรเขยฺย อปฺปฏฺฐเขยฺย อตฺตญฺจเมยฺย
 ปฏฺฐิปปสฺสสํมกฺเขยฺยาติ มุตฺตํ ปปฺปญฺจสงฺขายาติ ภควา มนุสฺสา อสฺมมิตฺติ
 สํพฺพมุปฺปฏฺฐเข ฯ

[๗๐๖] ยากาจิ ตณฺหา อชฺชตฺตบิฏฺเฐ ยากาจํติ สํพฺเพน สํพฺพํ
 สํพฺพตา สํพฺพํ อเสสํ นิสฺเสสํ ปริยาทายวจนเมตํ ยากาจํติ ฯ
 ตณฺหาติ รูปตณฺหา ฯ เป ฯ ชมฺมตณฺหา ฯ อชฺชตฺตบิฏฺเฐ อชฺชตฺตบิ
 สํมูจฺจาติ สํ ตณฺหาติ อชฺชตฺตบิ ฯ อถวา อชฺชตฺตบิํ อจฺจุจติ
 จิตฺตํ ยํ จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑิตวํ มโน มนายนํ
 มนินฺทวํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขณฺโห ตชฺชา มโนวิญฺญาณชาตุ ฯ
 จิตฺเตน มนสา สํ ตณฺหา สํหคตา สํหชาตา สํมูจฺจา สํมปฺปยุตฺตา
 เขฏฺฐปฺปาทา เขฏฺฐนิโรธา เขฏฺฐวตฺตกา เขฏฺฐารมฺมณาทิปี อชฺชตฺตบิ
 ยากาจิ ตณฺหา อชฺชตฺตบิ ฯ

[๗๐๗] คาสํ วินยา สทา สโต สิกฺขเขติ สทาติ สทา
 สํพฺพทา สํพฺพกาถํ นิจฺจกาถํ ชฺวกาถํ สคตํ สมิทํ อพฺโพกิตฺตญฺญํ
 โปชฺชานุโปชํ อุตฺตมมิกฺขาทํ อวิจิ สมนฺตติ สหิตํ สุตฺติํ ปุเรภคฺตํ

ปจฺจกฺกตฺตํ ปุริมฺยํ มชฺฌิมฺยํ ปจฺจิมฺยํ กาเพ ชฺฌนฺเต วสุตฺเต
 เหมนฺเต คิมฺเห ปุริเม วโยชนฺเต มชฺฌิเม วโยชนฺเต ปจฺจิเม
 วโยชนฺเต ฯ สโตติ จตุหิ การณฺเห สโต กาเย กายานุปสฺสณฺหา-
 สติปฏฺฐานํ ภาเวนฺโต สโต เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมา-
 นุปสฺสณาสติปฏฺฐานํ ภาเวนฺโต สโต ฯ อปเรหิมี จตุหิ การณฺเห
 สโต อสฺติปวิจฺจณาย สโต สติกรณฺณํ ชมฺมานํ กตฺตฺตา
 สโต สติปฏฺิปกฺขานํ ชมฺมานํ หตฺตฺตา สโต สตินิมีคฺตฺตานํ
 ชมฺมานํ อสฺมมุจฺจฺตฺตา สโต ฯ อปเรหิมี จตุหิ การณฺเห สโต
 สติยา สมนฺนาคตฺตฺตา สโต สติยา วิสิตฺตฺตา สโต สติยา
 ปาคฺคฺคฺตฺตา สโต สติยา อปจฺโจโรหณตฺตา สโต ฯ อปเรหิมี
 จตุหิ การณฺเห สโต สตฺตฺตา สโต สฺนตฺตฺตา สโต สมิตฺตฺตา
 สโต สฺนตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตา สโต ฯ พุทฺธานุสฺสติยา สโต
 ชมฺมานุสฺสติยา สโต สฺงฺฆานุสฺสติยา สโต สฺธานุสฺสติยา สโต
 จาคานุสฺสติยา สโต เทวตานุสฺสติยา สโต อานาปานุสฺสติยา
 สโต มรณฺนุสฺสติยา สโต กายคตาสติยา สโต อฺปสฺมา-
 นุสฺสติยา สโต ฯ ยํ สติ อนุสฺสติ ปฏฺิสฺสติ สติ สรณฺตา
 ชารณฺตา อปฺปิตาปนฺตา อสฺมมุสฺสณฺตา สติ สตินทฺริยํ สติพฺถํ
 สฺมฺมาสฺติ สติสฺมฺโพชฺฌงฺโก เอกายนฺมคฺโค อยํ อจฺจุจติ สติ ฯ
 อิมาย สติยา อฺเปโต โหติ สฺมฺเปโต อฺปคฺโค สฺมฺปคฺโค อฺปปฺนฺโน
 สฺมฺปปฺนฺโน สมนฺนาคโต โส อจฺจุจติ สโต ฯ

สํกฺเขติ ติสฺโส สิกฺขา อธิสฺสํสิกฺขา อธิจิตฺตสิกฺขา อธิปญฺญา-
 สิกฺขา ฯ กตมา อธิสฺสํสิกฺขา ฯ อีช ภิกฺขุ สํสฺวา โหติ ปาฏิโมกฺข-
 สํวรตํดูโต วิหริติ อจฺจวโคจรสมฺปนฺโน อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภย-
 ทสฺสํวํ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ ชุทฺทโก สํสฺกฺขนฺโฆ
 มหฺนฺโต สํสฺกฺขนฺโฆ สํสํ ปตฺติจฺฐา อากิ จรณํ สํยโม สํวโร
 มุขํ ปมุขํ กุสฺสณํ ชมฺมานํ สมาปตฺติยา อयํ อธิสฺสํสิกฺขา ฯ

กตมา อธิจิตฺตสิกฺขา ฯ อีช ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ
 อภุสฺสเถหิ ชมฺเมหิ สํวิตกุกํ สํวิจารํ วิเวกขํ ปิตีสุขํ ปจฺจมี ฌานํ
 อปฺสํมฺปชฺช วิหริติ วิตกฺกวิจจวณํ อปฺสํมา อชฺชฌตฺตํ สมฺปสาทณํ
 เจตโส เอโกทิกภาวํ อวิตกุกํ อวิจารํ สมาริขํ ปิตีสุขํ ทฺติยํ ฌานํ
 อปฺสํมฺปชฺช วิหริติ ปิติยา ฯ วิราคา อูเปกฺขโก ฯ วิหริติ
 สโต ฯ สมฺปชาโน สฺขณฺจ กายะเน ปฏฺฐิสงฺเหตฺติ ยนฺตํ อริยา
 อจฺจิกฺขนฺติ อูเปกฺขโก สติมา สฺขวิหาริติ ตติยํ ฌานํ อปฺสํมฺปชฺช
 วิหริติ สฺขสฺสํ ฯ ปหานา ทฺขสฺสํ ฯ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺส-
 โทมนสฺสณํ อตฺตงฺคมา อทฺทชฺมสฺสํ อูเปกฺขาสติปาริสุทฺธิํ จตฺตงฺค-
 ฌานํ อปฺสํมฺปชฺช วิหริติ อयํ อธิจิตฺตสิกฺขา ฯ

กตมา อธิปญฺญาสิกฺขา ฯ อีช ภิกฺขุ ปญฺญะวา โหติ อุกฺขยตฺต-
 คามินิยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพชฺกาย สมนฺมา-
 ทฺทชฺชกฺขยคามินิยา โส อิทํ ทฺกฺขนฺติ ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ
 ทฺกฺชสมฺมทโยติ ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ ทฺกฺชนิโรชติ ยถากฺกํ

ปชานาติ อัม ทุจฺจนฺตํทตฺตํททสํ ปฏฺฐาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อิม
 ชาติวตติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัม ชาติวตฺตํทตฺตํททสํ ยถาภูตํ ปชานาติ
 อัม ชาติวตฺตํทตฺตํททสํ ยถาภูตํ ปชานาติ อัม ชาติวตฺตํทตฺตํททสํ
 ปฏฺฐาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัม อธิปณฺณาสํกขา ฯ

คาสํ วจนยา สทา สโต สิกฺขเวติ คาสํ คณฺหาณํ วจนยา
 ปฏฺฐิวจนยา ปหานาย วุปสํมาย ปฏฺฐิณฺตํคฺคกฺขา ปฏฺฐิณฺตํคฺคกฺขียา อธิ
 สํกมฺมํ สิกฺขเขยฺย อธิจิตฺตมฺมํ สิกฺขเขยฺย อธิปณฺณมฺมํ สิกฺขเขยฺย
 อิมมา ทิสฺโส สิกฺขา อวชฺเชนฺโต สิกฺขเขยฺย ชานนฺโต สิกฺขเขยฺย
 ปสฺสณฺโต สิกฺขเขยฺย ปจฺจเวกฺขนฺโต สิกฺขเขยฺย จิตฺตํ อธิจฺจุหนฺโต
 สิกฺขเขยฺย สทฺธาย อธิมฺจฺจนฺโต สิกฺขเขยฺย วิริยํ ปคฺคณฺหนฺโต
 สิกฺขเขยฺย สติํ อปฺปจฺเจนฺโต สิกฺขเขยฺย จิตฺตํ สํมาทหนฺโต
 สิกฺขเขยฺย ปณฺณาย ปชานนฺโต สิกฺขเขยฺย อภินฺเฉยฺย อภิชานนฺโต
 สิกฺขเขยฺย ปริณฺเฉยฺย ปริชานนฺโต สิกฺขเขยฺย ปหาตพฺพํ ปชหนฺโต
 สิกฺขเขยฺย ภาเวตพฺพํ ภาเวนฺโต สิกฺขเขยฺย สจฺฉิกาตพฺพํ สจฺฉิ
 กโรนฺโต สิกฺขเขยฺย อาจเรยฺย สมาจเรยฺย สมากาย วตฺเตยฺยาติ
 คาสํ วจนยา สทา สโต สิกฺขเว ฯ เคนาห ภาควา

มฺมํ ปปณฺจสํกขายาติ ภาควา

มฺนฺตา อสฺมํมิตฺติ สทฺธพฺพปฏฺฐา

ชาภาจิ คณฺหา อชฺชเวตฺตํ

คาสํ วจนยา สทา สโต สิกฺขเวติ ฯ

[๗๐๘] ยงฺกิญฺจิ ชมฺมมภิชณฺณา

ชชฺชตฺตํ อถวามี พหิทฺธา

น เตน ถามิ กุพฺเพถ

น หิ สํ นิพฺพุติ สํ วิชฺชา ๑

[๗๐๙] ยงฺกิญฺจิ ชมฺมมภิชณฺณา ชชฺชตฺตุนฺติ ยงฺกิญฺจิ ชชฺชตฺโต
 คุณฺโณ ชานะยฺย กุสฺสเถ วา ชมฺเม อพฺยาเกเต วา ชมฺเม ๑ กตเม
 ชชฺชตฺโต คุณฺนา ๑ อจฺจุจกฺกตา ปพฺพชฺชิตฺโต วา ชชฺชํ มหาคุตา
 ปพฺพชฺชิตฺโต วา ชชฺชํ มหาโภคคุตา ปพฺพชฺชิตฺโต วา ชชฺชํ อพฺพา-
 โภคคุตา ปพฺพชฺชิตฺโต วา ชชฺชํ ฌาโต ชชฺชํ คหฺนุชฺชปพฺพชฺชิตานนฺติ
 วา ชชฺชํ ตาภิมฺหิ จีวรํ ปิณฺฑปาตเสนาสนํ นิกิตานปจฺจุยภณชฺช-
 ปริกฺขารานนฺติ วา ชชฺชํ สุตฺตุนฺติโก วา ชชฺชํ ฌินยชโร วา
 ชชฺชํ ชมฺมกถิกโก วา ชชฺชํ ชวณฺณนิโก วา ชชฺชํ ปิณฺฑ-
 ปาติกโก วา ชชฺชํ ปิณฺฑกฺกโก วา ชชฺชํ เถลฺลวโรโก วา ชชฺชํ
 สปรหณจวโรโก วา ชชฺชํ ชตฺตปจฺจุยภณชฺชิติกโก วา ชชฺชํ เนสชฺชิติกโก
 วา ชชฺชํ ยถาสนฺนตฺติโก วา ชชฺชํ ปจฺจมชฺชํ ฌานชฺชํ ตาภีตฺติ
 วา ชชฺชํ ทุตฺติยชฺชํ ฌานชฺชํ ตาภีตฺติ วา ชชฺชํ ตตฺติยชฺชํ
 ฌานชฺชํ ตาภีตฺติ วา ชชฺชํ จตุตฺตชฺชํ ฌานชฺชํ ตาภีตฺติ วา ชชฺชํ
 อากาสานนฺนจายตนํ มาปตฺติยา ตาภีตฺติ วา ชชฺชํ วิญฺญาณนฺนจาย-
 ตนํ มาปตฺติยา อากิญฺจณฺนจายตนํ มาปตฺติยา เหนวสณฺณนา-
 นาสณฺณจายตนํ มาปตฺติยา ตาภีตฺติ วา ชชฺชํ อิมํ อจฺจุจกฺกนฺติ ชชฺชตฺโต

คุณา ๑ ยงฺกิลฺลิจิ อตุตฺโท คุณํ ชาติเนยฺย อาชาเนยฺย วิชาเนยฺย
 ปฏิวิชาเนยฺย ปฏิวิชฺฌเนยฺยาติ ยงฺกิลฺลิจิ ฆมฺมมภิชณฺณา อชฺฌตฺตํ ๑
 อถวามิ พหิทฺธาติ อฺปฺปชฺฌายสฺส วา อาจริยสฺส วา เต. คุณา
 อสฺสํสฺสํ อชฺฌตฺตํ อถวามิ พหิทฺธา ๑

[๗๓๐] น เตน ฅามํ กุพฺพเพถาติ อตุตฺโท วา ฅุณฺเนน ปเรสํ
 วา ฅุณฺเนน ฅามํ น กเรยฺย ฅมฺภํ น กเรยฺย มานํ น
 กเรยฺย ฅุณฺณตฺตํ น กเรยฺย ฅุณฺณมํ น กเรยฺย น เตน
 มานํ ชาติเนยฺย น เตน ฅทฺโท อสฺสํ ปตฺตทฺโท ปคฺคหิตสฺสโรติ
 น เตน ฅามํ กุพฺพเพถ ๑

[๗๓๑] น หิ สํ นิพฺพุติ สํ อตุตฺทาติ สํตํ สํตํ
 สํปฺปรีสํ พุทฺธานํ พุทฺธสํวากํ ปจฺเจกพุทฺธานํ สํ นิพฺพุติ น
 อตุตฺตา นปฺปอตุตฺตา น อาจิกฺขิตฺตา น เทสิตฺตา น ปณฺณามิตฺตา น
 ปญฺจิมิตฺตา น วิจฺฉา น วิภตฺตา น อุตฺตํตํกตา นปฺปกาธิตฺตาติ
 น หิ สํ นิพฺพุติ สํ อตุตฺตา ๑ เตนหา ภคฺวา

ยงฺกิลฺลิจิ ฆมฺมมภิชณฺณา

อชฺฌตฺตํ อถวามิ พหิทฺธา

น เตน มานํ กุพฺพเพถ

น หิ สํ นิพฺพุติ สํ อตุตฺทาติ ๑

[๗๓๒] เสยฺโย น เตน มณฺเฑยฺย

นีเจยฺโย อถวามิ สฺวิทฺโท

บุญใจ อเนกรูปะ

นาคูมานันท์ วิทยุพกิจ ติฏฐเช ๖

[๗๓๓] เสโยโย น เทน มนุญเญยยาติ เสโยโยหมตัมมิตี มานัน
น ชเนยฺย ชาติยา วา โคตฺเตน วา โกลปฺตฺติเกน วา วณฺณ-
โปกฺขรคฺคยา วา ชเนน วา อชฺชเมเนน วา กมฺมํนํยตเนน วา
ติปฺปายตเนน วา วิชฺชชฺจุจํเนน วา สุตฺเตน วา ปฏฺฐิภาณเนน วา
อภยตฺตรณฺณตฺตเรน วา วตฺตภูนาติ เสโยโย น เทน มนุญเญยฺย ฯ

[๗๓๔] นี้เจยโย อถวามิ สวิกฺโขติ ที่โนหฺมสมฺมัตติ โอมานํ
 น ชเนยฺย ชาคิยา วา โคตุเตน วา ฯ เป ฯ อญฺเฏตฺรญฺเฏตฺรเว
 วา วุตฺตนา สกฺโขโหหฺมสมฺมัตติ มานํ ฯ ชเนยฺย ชาคิยา วา โคตุเตน
 วา โถถปฺปตฺติเกน วา วณฺณโปกฺขรตาย วา ชเนน วา อชฺเชเนน
 วา กมฺมุมายตเนน วา สิปฺปายตเนน วา วิชฺชชฺชาเนน วา สุตฺเตน
 วา ปฏฺิภาเนน วา อญฺเฏตฺรญฺเฏตฺรเว วา วุตฺตนาติ นี้เจยโย
 อถวามิ สวิกฺโข ฯ

[๗๓๕] ปุฏฺโฐ อเนกฐเบหฺติ อเนกวิเรหิ อากาเรหิ ปุฏฺโฐ
 ปเรโต สโมหิตโต สมนุนาคโตติ ปุฏฺโฐ อเนกฐเบหิ ฯ

[๗๓๖] นาคูมานํ วิกฤษํ ติฏฺเฐติ ชาตฺมานโน อรุญฺติ อตฺตา
 อตฺตานํ กฤษํเปโต วิกฤษํเปโต วิกฤษํ ชาปชฺชนโต น ติฏฺเฐยฺยาติ
 นาคูมานํ วิกฤษํ ติฏฺเฐ ฯ เทนาห ภควา

[๗๒๐] อชฺฌตฺตํ อปฺสํนตฺตํสาติ อชฺฌตฺตํ วาฬํ สํนตฺตํ โทสํ
 สํนตฺตํ ๑ เป ๑ สํพฺพากุสฺสตาภิสํขารํ สํนตฺตํ อปฺสํนตฺตํ อปฺ-
 สํนตฺตํ นิพฺพุตฺตํ ปฏิปฺปตฺตํทฺธํสาติ อชฺฌตฺตํ อปฺสํนตฺตํ ๑

[๗๒๑] นตฺถิ อตฺตํ กุโต นีรตฺตํ วาติ นตฺถิติ ปฏิกฺขโรโป ๑
 อตฺตํนตฺถิ สํสํตฺถิวิจิ นตฺถิ นีรตฺตํนตฺถิ อจฺเจตฺถิวิจิ นตฺถิ ๑
 อตฺตํวาติ คหิตํ นตฺถิ นีรตฺตํวาติ มุญฺจิตฺตํ นตฺถิ ๑ ยตฺถํ นตฺถิ
 คหิตํ ตตฺถํ นตฺถิ มุญฺจิตฺตํ ๑ ยตฺถํตฺถิ มุญฺจิตฺตํ ตตฺถํตฺถิ
 คหิตํ ๑ คานมุญฺจนํ สมนตฺถิณฺโตะ อรหํ อจฺจุตฺตํปริหานิํ กัตถิณฺโตะ ๑
 โส อจฺจุตฺตํวาติ จินฺนจฺวโร ๑ เป ๑ นตฺถิ ตตฺถํ ปุณฺณภาโวติ
 นตฺถิ อตฺตํ กุโต นีรตฺตํ วา ๑ เตนหาท ภาควา

อชฺฌตฺตํเมว อปฺสํเม
 นานฺตฺตํ, ภาวํ, สํนตฺติเมตฺถํ
 อชฺฌตฺตํ อปฺสํนตฺตํ
 นตฺถิ อตฺตํ กุโต นีรตฺตํ วาติ ๑

[๗๒๒] มชฺฌเม ยถา สํมุตฺตํ
 อมฺมิ โน ขายติ จิโต โหติ
 เขมํ จิโต อเนตฺตํ
 อตฺตํ ภาวํ น กรายํ กุทฺติ ๑

[๗๒๓] มชฺฌเม ยถา สํมุตฺตํ อมฺมิ โน ขายติ จิโต โหติ
 สํมุตฺโต จตฺตวตฺติโยสนํสํสํสาณิ อจฺจุตฺตํ คมฺภีโร เทวํ

ขนไฮ ๑ ไส้ ตาเก๋มี น ชินฺชติ ขตาเก๋มี น ชินฺชติ ยเด่น
 น ชินฺชติ ขยเด่น น ชินฺชติ ปลั่งลายมี น ชินฺชติ นิหนายมี
 น ชินฺชติ สุ่มเขมี น ชินฺชติ ทุกุเขมี น ชินฺชติ น จตติ น
 เวชติ น ปเวชติ น สัมปเวชคัตติ เหวจ จิตโต ขนเข่ง ๑

[๗๒๕] ชุตฺตํ ภิกขุ น ภเรยฺย กุหิณฺจติ ชุตฺตทาติ ตตฺตชฺ-
 ตทา วาคุตฺตโต โทตฺตโต โมหุตฺตโต มานุตฺตโต ทิฏฺฐุตฺตโต
 กิเลตฺตโต กมฺมุตฺตโต ฯ ๑ ตํ น ภเรยฺย น ชนฺเนยฺย น สมนฺช-
 เนยฺย น นิพฺพตฺเตยฺย นาวินิพฺพตฺเตยฺย ฯ ๑ กุหิณฺจติ กุหิณฺจิ กิมนฺจิ
 กตฺถจิ อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา อชฺชตฺตพหิทฺธา วาติ ชุตฺตํ
 ภิกขุ น ภเรยฺย กุหิณฺจิ ฯ ๑ เตนาค ภาควา

มธุเณ ขภา สมนุททตฺต

อุมิ โน ซายะชิ จิโตะ โหตะ

เอวี่ จีโต อเนชต์

ចុងតំ ភិក្ខុ អ ករេម្ម ភូតិល្បតិ ។

[៧២២] ចកិតុតិយ វិទ្យាសកុញ

ตฤณมุนี ปริศนนิพนธ์

ปฏิปทํ จเทหิ ภทฺทหนฺเต

ປາກົໂມກຸ໌ ອຄວາປີ ສຸມາຮີ ຯ

[៧២៧] ឧកិគុតមិ វិជ្ជាសុទ្ធចិត្តិ ឧកិគុតមីតិ ឧកិគុតមិ បរិកិគុតមិ
 ចាតិកថិ ពេសោតិ, បល្លណាបេតិ បង្កាបេតិ វិចារិ វិភាទិ ខុត្តតានិមកាទិ

ປກາເສັສຕິ ອຶກຸຕຸຍີ ។ ວິວຽຈຸກຸຕິ ກວາ ປຣຽຈິ ຈຸກຸຕິ ວິວຽ-
ຈຸກຸ ມັສຈຸກຸນາມີ ວິວຽຈຸກຸ ທິພຸຈຸກຸນາມີ ວິວຽຈຸກຸ ປຣຽຈາ-
ຈຸກຸນາມີ ວິວຽຈຸກຸ ພຸກຸຈຸກຸນາມີ ວິວຽຈຸກຸ ສມນຸຕຈຸກຸນາມີ
ວິວຽຈຸກຸ ។

ກຕ໌ ກວາ ມັສຈຸກຸນາມີ ວິວຽຈຸກຸ ។ ມັສຈຸກຸມຸທິ ກວາໂຕ
ປຣຽຈ ວຣຸຣຸນາ ສັວິຊຸສຸນຕິ ນີໂຕ ຈ ວຣຸໂນ ນີໂຕ ຈ ວຣຸໂນ
ໂຕທິຕໂກ ຈ ວຣຸໂນ ກຣຸໂໂ ຈ ວຣຸໂນ ໂອທາໂຕ ຈ ວຣຸໂນ ។
ຍຕຸຕ ຈ ອຸກຸໂຕມານີ ປຕິຊຸຈິຕານີ ຕໍ ນີຕໍ ໂຫຕິ ສຸນີຕໍ ປາສາທິກໍ
ທສຸສເນຍຍໍ ອຸມມາຣຸປຸຜສມານໍ ។ ຕສຸສ ປຣໂຕ ນີຕກໍ ໂຫຕິ ສຸນີຕກໍ
ສຸວຣຸຣຸນວຣຸຣຸນ ປາສາທິກໍ ທສຸສເນຍຍໍ ກຣຸຣຸນິກາຣຸປຸຜສມານໍ ។ ອຸຍໂຂ
ຈ ອຸກຸໂຕປານີ ກວາໂຕ ໂຕທິຕການີ ໂຫຕິ ສຸໂຕທິຕການີ ປາສາທິການີ
ທສຸສເນຍຍານີ ອິນທໂຕປກສມານານີ ។ ມຊຸເຜ ກຣຸນໍ ໂຫຕິ ສຸກຣຸນໍ
ອຕຸຊໍ ສິນທຸຊໍ ປາສາທິກໍ ທສຸສເນຍຍໍ ອຸຜາຣິຊຸຈສມານໍ ។ ຕສຸສ
ປຣໂຕ ໂອທາຕໍ ໂຫຕິ ສຸໂອທາຕໍ ເສຕໍ ປຣຸຮຸ ປາສາທິກໍ ທສຸສ-
ເນຍຍໍ ໂອສຣິຕາຣກສມານໍ ។ ຕຸເນ ກວາ ປາກຕິເຕນ ມັສຈຸກຸນາ
ອຕຸຕກາວປຣິຢາປຸເນເນ ປຸຣິມສຸຈຣິຕກຸມມາກິນິພຸພຕຸເຕນ ສມນຸຕາ ໂຢຮຸນໍ
ປສຸສຕິ ທິວາເຈວ ວຣຸຕິຣຸຈ ។ ຍທານີ ຈຕຸຣຸກສມນຸນາຄໂຕ ອນຸກາໂ
ໂຫຕິ ສຸຣິໂຍ ຈ ອຕຸຣຸກສມິໂຕ ໂຫຕິ ກາຟປຸໂຂ ຈ ອຸໂປສໂຕ
ໂຫຕິ ຕິພຸໂພ ຈ ວຣຸສຸຣຸໂຫ ໂຫຕິ ມາ ຈ ອກາຕເມໂຂ
ອພຸກຸຊິໂຕ ໂຫຕິ ເວວຸຣຸເປນີ ຈຕຸຣຸກສມນຸນາຄເຕ ອນຸກາເວ ສມນຸຕາ

โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย จตฺตํโสมี โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย ปณฺจมี
 โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย ทสฺมี โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย อัสสํมี โลก-
 ชาตุโย ปสฺสํเยยฺย ติสฺสํมี โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย จตฺตํโสมี
 โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย ปณฺณาสํมี โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย สหสฺ-
 สํมี จุฬนิทฺ โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย ทฺวิสฺสํมี มชฺฌนิทฺ โลก-
 ชาตุโย ปสฺสํเยยฺย ติสฺสํมี โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย มหาสฺสํมี
 โลกชาตุโย ปสฺสํเยยฺย ๑ ยาวตา วา ปน อากงฺเขยฺย ตาวตํ
 ปสฺสํเยยฺย ๑ เอวํ ปริสุทฺธํ ภคฺวโต ทิพฺพจกฺข ๑ เอวํ ภคฺวา
 ทิพฺพเพน จกฺขุณฺหามี วิวฏฺฐจกฺข ๑

กถํ ภคฺวา ปณฺณาจกฺขุณฺหามี วิวฏฺฐจกฺข ๑ ภคฺวา มหาปณฺโณ
 ปุฏฺฐปณฺโณ หาสฺปณฺโณ ชวนปณฺโณ ติกฺขปณฺโณ นิพฺพเพชฺชปณฺโณ
 ปณฺณปฺปภทฺตโก ปภินฺนปณฺโณ อชฺชิตปณฺณโก จตฺตเวสฺสา-
 รชฺชปฺปตฺโต ทสฺสพตฺตาวํ ปุริสํโสโก ปุริสํโสโก ปุริสํโสโก ปุริสํ-
 สณฺโณ ปุริสํโสเรยฺโย อนนฺตปณฺโณ อนนฺตเตโช อนนฺตยโส
 อทฺธโช มหทฺธโน ฐนฺวา เนตา วิเนตา อนฺนเนตา สณฺณเนตา
 นิชฺฌเนตา เปกฺขเนตา ปสฺสเนตา ๑ โส ทิ ภคฺวา อนฺนปฺปนฺนสฺส
 มคฺคสฺส อปฺปาเนตา อสฺสเนตา สณฺณเนตา อนนฺต-
 สณฺณเนตา มคฺคสฺส อทฺธเนตา มคฺคเนตา มคฺคกวิทฺ มคฺคโกวิโท ๑
 มคฺคานุตา ๑ ปน เอตฺรหิ สํวทฺธา วิหรนฺติ ปจฺจนา สมนฺนาคตา ๑
 โส ทิ ภคฺวา ชานํ ชานาติ ปสฺสํ ปสฺสํติ จกฺขุญฺโถ ฐมมญฺโถ

พุทฺธสฺส ภควโต เนยฺยญฺจ ฌาณญฺจ อญฺเฌมณฺเณปฺปริญฺหิตฺตฺวํ ฌายีโน
 ยาวตกํ เนยฺยํ ตาวตกํ ฌาณํ ยาวตกํ ฌาณํ ตาวตกํ เนยฺยํ
 เนยฺยปฺปริญฺหิตกํ ฌาณํ ฌาณปฺปริญฺหิตกํ เนยฺยํ เนยฺยํ อติกุทฺตมิตฺวา
 ฌาณํ นปฺปวตฺตติ ฌาณํ อติกุทฺตมิตฺวา เนยฺยปฺปโต นตฺถิ อญฺเฌ
 มณฺเณปฺปริญฺหิตฺตฺวํ ฌายีโน เต ชมฺมา ฯ สํพุทฺธมฺเมสุ พุทฺธสฺส ภควโต
 ฌาณํ ปวิเวตฺตติ ฯ สํพุทฺธ ชมฺมา พุทฺธสฺส ภควโต อวชฺช
 ปฺปฏិพฺพุตา อากฺขณฺณปฺปฏิพฺพุตา มนัสฺสการปฺปฏิพฺพุตา จิตฺตฺสอุปาทปฺปฏิพฺพุตา ฯ
 สํพุทฺธสฺส พุทฺธสฺส ภควโต ฌาณํ ปวิเวตฺตติ ฯ สํพุทฺธสฺส สํพุทฺธสฺส
 ภควา อารยํ ชานาติ อนุสยํ ชานาติ จริตํ ชานาติ อธิมุตฺตํ
 ชานาติ อปฺปพรชฺกฺเข มหาวชฺชกฺเข ติกฺขิณฺทริเย มุทฺธิณฺทริเย สฺวากาเร
 ทฺวารากาเร สฺวอิณฺณวาทฺสเย ทฺวิณฺณวาทฺสเย ภพฺพวาทฺสเย สํสฺสเร ชานาติ ฯ
 สํทเวโก โถโก สํมารโก สํพุทฺธโก สํสํมณฺเณปฺปวราหฺมณํ ปชา
 สํทเวกมฺหุสฺสา อนฺโตพฺพุทฺธฌาเณ ปวิเวตฺตติ ฯ ยถา เยเกจิ มจฺจุ
 กจฺจุปา อนฺตมโส ติมิติมิจฺจุตํ อฺปาทาย อนฺโตมฺหาสมุทฺเท ปวิ
 เวตฺตตฺถิ เหวเมว สํทเวโก โถโก สํมารโก สํพุทฺธโก สํสํมณฺเณ
 ปวราหฺมณํ ปชา สํทเวกมฺหุสฺสา อนฺโตพฺพุทฺธฌาเณ ปวิเวตฺตติ ฯ ยถา
 เยเกจิ ปกฺขํ อนฺตมโส คุรุพํ เวนฺเตยฺยํ อฺปาทาย อากาสสฺส
 ปเทเส ปวิเวตฺตตฺถิ เหวเมว เยมี เต สํวปฺปวตฺตมา ปณฺณาย
 เตมี พุทฺธฌาณสฺส ปเทเส ปวิเวตฺตตฺถิ ฯ พุทฺธฌาณํ เทวมฺหุสฺसानํ
 ปณฺหํ ฌริตฺวา อภิกฺกิตฺวา ติฏฺฐติ ฯ เยมี เต ชตฺตยปณฺนํ ติ

ภจฺเจ ปฺรโลกฉฺชภยทสฺสํวิโน วิหรนฺเต ๑ ชานาติ ภควา อํ
 ปุคฺคโต รากจฺริโต อํ โทสจฺริโต อํ โมหจฺริโต อํ
 วิตฏกจฺริโต อํ สทฺธจฺริโต อํ ฌาณจฺริโตติ ๑ ราก-
 จริตสฺส ภควา ปุคฺคตสฺส อสฺสภกํ กเถติ ๑ โทสจฺริตสฺส ภควา
 ปุคฺคตสฺส เมตฺตาภาวนํ อจฺจุตฺติ ๑ โมหจฺริตํ ภควา ปุคฺคตํ
 อุตฺตเทสํ ปริปุจฺจาย กาเถน ชมฺมตสฺสวเน กาเถน ชมฺมตํภจฺจุตฺต
 ครุสฺสวสํ นิเวสฺสตี ๑ วิตฏกจฺริตสฺส ภควา ปุคฺคตสฺส อานาปานสฺสํ
 อจฺจุตฺติ ๑ สทฺธจฺริตสฺส ภควา ปุคฺคตสฺส ปาสาทํนํ นิमितฺตํ
 อจฺจุตฺติ พุทฺธสฺสํ ชมฺมตํชมฺมตํ สงฺฆสฺสํปฺปิตํ สํตานิ จ
 อตฺตโน ๑ ฌาณจฺริตสฺส ภควา ปุคฺคตสฺส วิปสฺสนานิमितฺตํ
 อจฺจุตฺติ อนิจฺจาการํ ทุกฺขาการํ อนตฺตาการํ ๑

เสเต ยถา ปพฺพตฺตมฺหุทฺตนิทฺเทโส

ยถาปิ ปสฺสเส ชนตํ สมนฺตโต

คณฺฐมํ ชมฺมมยํ สฺเมช

ปาสาทมารุทฺต สมนฺตจฺจุ

โสทวณฺณํ ชนตมเปตโสโก

อเวทฺตสฺส ชาติชฺราวณฺณคณฺธิ ๑

เอวํ ภควา พุทฺธจฺจุตฺตานิ วิวฺจจฺจุ ๑

กถํ ภควา สมนฺตจฺจุตฺตานิ วิวฺจจฺจุ ๑ สมนฺตจฺจุ จุจฺจติ
 สพฺพพณฺณตฺตานิ ๑ ภควา สพฺพพณฺณตฺตานิ อปฺเปโต สมนฺตโต

อุปกโต สัมปคโต อุปปนฺโน สัมปปนฺโน สมนฺนาคโต ฯ

น คสฺส อทฺธิจฺฉิมิตฺตํ กิณฺจ

อโถ อวิญฺเฒาตมชานิตพฺพํ

สพฺพํ อภิณฺเฒาสํ ยทตฺติ เหนฺยํ

ตถาคโค เตน สมนฺตจกฺกชฺชติ ฯ

เอวํ ภคฺวา สมนฺตจกฺกชฺชามิ วิชฺชจกฺกชฺชติ อภิกฺคตฺติ วิชฺชจกฺกชฺช ฯ

[๗๒๘] สกฺกชฺชมฺมํ ปริสฺสยวินยฺหนฺติ สกฺกชฺชมฺมนฺติ น อิตฺติหิตํ
 น อิตฺติกราย น ปรมุปราย น ปิฎกสฺมปทาย น ตกฺกเหตุ
 น นยเหตุ น อาการปริวิตฺตเกน น ทิฏฺฐินิษฺฌานกฺกชฺชติยา
 สํมํ สยมภิณฺเฒาตํ อตฺตปจฺจกฺกชฺชมฺมนฺติ สกฺกชฺชมฺมํ ฯ ปริสฺสย-
 วินยฺหนฺติ ปริสฺสยชาติ เทว ปริสฺสยยา ปากฏปริสฺสยยา ฯ ปฏิจฺฉนฺน-
 ปริสฺสยยา ฯ

กตเม ปากฏปริสฺสยยา ฯ สํหา พุคฺคชา ทิพฺพิ อจฺฉตฺตจฺจนา
 โทกา โคมหิตา หตฺถํ อหิ วิจฺฉิตฺตา สตปถํ โจรา วา อสฺสสุ
 มาณฺวา กตกมฺมา วา อตฺตกมฺมา วา จกฺกชฺชโรโค โสตโรโค
 ชานโรโค ชิดฺดาโรโค กายโรโค สีสโรโค กณฺณโรโค มุชโรโค
 ทนฺตโรโค กาสํ สาสํ มินาสํ ทโห ชโร กุจฺฉโรโค มุจฺฉา
 ปกฺกชฺชติกา สฺสา วิสฺสุจิกา กุจฺฉํ คณฺโฑ กิตาโส โสโส อปฺมาโร
 ททฺทํ กณฺทํ กจฺจุ ราชํ วิตฺตจฺฉิกา โสหิตํ ปิตฺตํ มชฺเชโห
 อํสา ปิพฺพา ภคฺชนฺทรา ปิตฺตสฺสมฺมชฺชานา อาพาชา เสมฺมสฺสมฺมชฺชานา

อาพาชา วาตสัมภุชานา อาพาชา สันนิปาติกา อาพาชา อุต-
 ปริณามชา อาพาชา วิธัมปบริหารชา อาพาชา โอปปกัมมิกา อาพาชา
 กุมภวิปากชา อาพาชา สัตถ์ อุตุนห์ ธิมรดา มีปาด้า อูจจาโร
 ปสฺสตาโว ทังสมกสฺสวาตาคปสฺสรีสฺสปสฺสมสฺสตา อิติ วา อิมเ อูจฺจนฺติ
 ปากฏปรีตฺสยา ฯ

กตเม ปฏิจฺจนฺนปรีตฺสยา ฯ กายทฺจฺจริตํ วจฺทฺจฺจริตํ มโน-
 ทฺจฺจริตํ กามจฺจนฺนทฺทฺจฺจริตํ พฺยาปาทนฺทฺจฺจริตํ ถันมิทฺจฺจริตํ
 อุตฺทฺจฺจริตํ อุกฺกจฺจริตํ วิจิกิจฺจริตํ ราโค โทโส โมโฮ
 โกโธ อฺปนาโห มกฺโข ปหาโส อิตฺสตา มจฺฉริยํ มายา สฺวาเจยฺย
 กฺมฺโภ สฺวามฺโภ มาโน อติมาโน มโต ปมาโท สฺพเพ กิเลสฺสา
 สฺพเพ ทฺจฺจริตา สฺพเพ ทรตา สฺพเพ ปรีพาหา สฺพเพ สมนฺตาปา
 สฺพพาทฺสตาภิสงฺขารวรา อิมเ อูจฺจนฺติ ปฏิจฺจนฺนปรีตฺสยา ฯ

ปรีตฺสยาติ เณตฺตฺเณน ปรีตฺสยา ฯ ปรีตฺสยํ ปรีตฺสยา ฯ
 ปรีทานาย สํวตฺตฺนํ ปรีตฺสยา ฯ ตฺตฺราตฺยาติ ปรีตฺสยา ฯ

กถํ ปรีตฺสยํ ปรีตฺสยา ฯ เตะ ปรีตฺสยา ตํ ปุคฺคํ
 สฺหนฺติ ปรีตฺสยํ อภิภวฺนฺติ อชฺโฌตฺตฺนํ ปรียาทฺยํ มทฺทฺยํ
 เหวํ ปรีตฺสยํ ปรีตฺสยา ฯ

กถํ ปรีทานาย สํวตฺตฺนํ ปรีตฺสยา ฯ เตะ ปรีตฺสยา
 กุสฺสตาณํ ฆมฺมานํ ปรีทานาย อนฺตฺรายาย สํวตฺตฺนํ ฯ กตเมตฺถ
 กุสฺสตาณํ ฆมฺมานํ ฯ สมนฺนาปฏิปทาย อนฺตฺรายาย อปฺจฺจก-

ปฏิปทาย อนนฺตปฏิปทาย ชมฺมานุชฌมปฏิปทาย ตีเถสุ ปริ-
ปริการิตาย อินฺทริเยสุ กุตฺตทวารตาย โภชเน มตฺตมฺญตฺตยา
ชาครียานุโยคสฺส ตติสฺสมุชฌมสฺส จตฺตุนํ ตติปฏิจํยานํ ภาวนา-
นุโยคสฺส จตฺตุนํ สมฺมปฺปชานานํ จตฺตุนํ อิทฺธิปฺปาทานํ ปญฺจนํ
อินฺทริยานํ ปญฺจนํ พณฺณํ สุตตฺตุนํ โพชฌณฺคานํ อริยสฺส
อฏฺฐังคิกสฺส มคฺคสฺส ภาวนานุโยคสฺส อิมํ กุสฺสตาณํ ชมฺมานํ
ปริหานาย อนนฺตรายาย สํวตฺตุนฺติ ฯ เอวํ ปริหานาย สํวตฺตุนฺตฺติ
ปริสฺสํสา ฯ

กถํ ตตฺตฺราสยํ ปริสฺสํสา ฯ ตตฺตฺเตเต ปาปกา อกฺกสฺสา
ชมฺมา อุมฺปชฺชนฺติ อตฺตภาวสํนิสฺสํสา ฯ ยถา พิตฺเต พิตฺถาสยา
ปาณา สยฺยํ ทถ ทถาสยา ปาณา สยฺยํ จเน จนาสยา
ปาณา -สยฺยํ รุกฺเข รุกฺกขาสยา ปาณา สยฺยํ เขวเมว
ตตฺตฺเตเต ปาปกา อกฺกสฺสา ชมฺมา อุมฺปชฺชนฺติ อตฺตภาวสํนิสฺสํสยํ
เขวมฺปิ ตตฺตฺราสยํ ปริสฺสํสา ฯ

อตุตฺถํ เหนฺติ ภคฺคตา สํนฺเตวาสีโก ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํจริยโก
ทุกฺขํ นฺ ฆาสุ จิหฺรติ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํนฺเตวาสีโก
สํจริยโก ทุกฺขํ นฺ ฆาสุ จิหฺรติ อิทฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขฺนา
รूपํ ทิสฺวา อุมฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกฺกสฺสา ชมฺมา สรฺสงฺกมฺปา
สณฺโณสณฺณิยา ทฺยสฺส อนฺโต วสฺสํ อนฺตวสฺสํวสฺสํ ปาปกา อกฺกสฺสา
ชมฺมาติ ตสฺมา สํนฺเตวาสีโกติ อจฺจุจติ เต นฺ สมนฺทาจฺรณฺติ

ปาปกา อกฺขตา ชมฺมาติ ตสฺมา ตํจริยโกติ อุกฺกตํ ปุณฺณปรํ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โสเคน สทฺธํ สํคฺคา ขาเนน คนฺธี ขายิตฺวา
 ขิณฺหาเย รสํ ตํยิตฺวา กาเยน โผฏฺฐัพฺพํ ผุสิตฺวา มนสา
 ชมฺมํ วิชฺฌนํ อปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกฺขตา ชมฺมา ตํสํกฺกปฺปา
 สณฺโณชฺฌนํ คยฺสสฺส อนฺโต วสฺสนฺติ อนฺวาสฺสวสนฺติ ปาปกา
 อกฺขตา ชมฺมาติ ตสฺมา ตํนฺเตวาสโกติ อุกฺกตํ เต นํ สํมฺพา-
 จรณฺติ ปาปกา อกฺขตา ชมฺมาติ ตสฺมา ตํจริยโกติ อุกฺกตํ
 เขวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํนฺเตวาสโก ตํจริยโก ทฺวํ น ฌาสฺ
 วิหเรตฺติ ฯ เขวมนฺตี ตตฺตวาสยาติ ปริสฺสยา ฯ

อุตฺตํ เหตุ ภาวตา ตโยเม ภิกฺขเว อนฺตรามตา อนฺตรา-
 มิตฺตา อนฺตราสฺปตฺตา อนฺตราวชกา อนฺตราปจฺจุตฺติกา กตเม
 ตโย โลโก ภิกฺขเว อนฺตรามโล อนฺตรามิตฺโต อนฺตราสฺปตฺโต
 อนฺตราวชโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก โทโส ภิกฺขเว อนฺตรามโล
 อนฺตรามิตฺโต อนฺตราสฺปตฺโต อนฺตราวชโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก
 โมโห ภิกฺขเว อนฺตรามโล อนฺตรามิตฺโต อนฺตราสฺปตฺโต
 อนฺตราวชโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก อิมํ โข ภิกฺขเว ตโย อนฺตรา-
 มตา อนฺตรามิตฺตา อนฺตราสฺปตฺตา อนฺตราวชกา อนฺตรา-
 ปจฺจุตฺติกาติ ฯ

อนตฺตชฺชนโน โลโก โลโก จิตฺตูปฺปโกปโน

ภยมนฺตรโต ชาตํ ตํ ชโน นาวพฺพชฺฌติ

อทุโธ อตถิ น ชานาติ	อทุโธ ชมฺมํ น ปสฺสตี
อนฺธมํ ตทา โหติ	ยํ โถโก สหเต นรํ
อนตฺถชนโน โทโส	โทโส จิตฺตปฺปโกปโน
ภยมนฺตรโต ชาตํ	ตํ ชโน นาวพฺชเมติ
อทุโธ อตถิ น ชานาติ	อทุโธ ชมฺมํ น ปสฺสตี
อนฺธมํ ตทา โหติ	ยํ โโกโธ สหเต นรํ
อนตฺถชนโน โมโห	โมโห จิตฺตปฺปโกปโน
ภยมนฺตรโต ชาตํ	ตํ ชโน นาวพฺชเมติ
มฺหุโธ อตถิ น ชานาติ	มฺหุโธ ชมฺมํ น ปสฺสตี
อนฺธมํ ตทา โหติ	ยํ โมโห สหเต นรณฺติ ฯ

เอวเมวํ ตตุราธยาตี ปริสฺสยา ฯ

อตุตฺถํ เหตุํ ภคฺฉตา คโย ไซ มหาราช ปริสฺสสฺส ชมฺมา
 อชฺเชตฺตํ อปฺปชฺชมานา อปฺปชฺชนฺติ อหิตาย ทฺถชาย อฆาตฺตวิหาราย
 กตเม คโย โถโก ไซ มหาราช ปริสฺสสฺส ชมฺโม อชฺเชตฺตํ
 อปฺปชฺชมานโน อปฺปชฺชติ อหิตาย ทฺถชาย อฆาตฺตวิหาราย โทโส
 ไซ มหาราช ปริสฺสสฺส ชมฺโม อชฺเชตฺตํ อปฺปชฺชมานโน อปฺปชฺชติ
 อหิตาย ทฺถชาย อฆาตฺตวิหาราย โมโห ไซ มหาราช ปริสฺสสฺส
 ชมฺโม อชฺเชตฺตํ อปฺปชฺชมานโน อปฺปชฺชติ อหิตาย ทฺถชาย อฆาตฺต-
 วิหาราย อิเม ไซ มหาราช คโย ปริสฺสสฺส ชมฺมา อชฺเชตฺตํ
 อปฺปชฺชมานา อปฺปชฺชนฺติ อหิตาย ทฺถชาย อฆาตฺตวิหารายาติ ฯ

เขวมฺมี จกฺขุโลโต โหติ ฯ

กถํ น จกฺขุโลโต โหติ ฯ อิท ภิกฺขุ อนุตฺตมวํ ปวิฏฺโง
 วจิตํ ปฏิปนฺโน สํวโต ศกฺคตํ น หตฺถํ โยโลเกนฺโต น อตฺถํ
 โยโลเกนฺโต น วตํ โยโลเกนฺโต น ปตฺตํ โยโลเกนฺโต น อิตฺถิโย
 โยโลเกนฺโต น ปุริเส โยโลเกนฺโต น กุมารเก โยโลเกนฺโต
 น กุมาริกาโย โยโลเกนฺโต น อนุตฺตราปนํ โยโลเกนฺโต น
 ฆรมุขานิ โยโลเกนฺโต น อุตฺตํ โยโลเกนฺโต น อโง โยโลเกนฺโต
 น ทิสํวิตฺตํ เปกฺขมาโน ศกฺคตํ เขวมฺมี น จกฺขุโลโต โหติ ฯ

อถวา ภิกฺขุ จกฺขุมา ฐมํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาคํ โหติ นานุ-
 พยณฺชนคฺคาคํ ยตฺวาจักรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อตฺถํ วิหรณฺตํ
 อภิธฺมาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺขตา ฆมฺมา อนุวตฺถสฺสเวยฺยํ ตสฺส
 สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุณฺทริเย สํว ฌาปชฺชติ
 เขวมฺมี น จกฺขุโลโต โหติ ฯ ยถา วา ปเนเก โภโกโต สมน-
 พุราหุมนฺนา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ ภูณฺชิตฺวา เต เขวฺวปํ
 วิสฺสุทฺทสฺสํ อนนฺยุตฺตา วิหรนฺติ เสยฺยถิํ นจฺจ คีตํ วาทิตํ
 เปกฺขํ อกฺขานํ ฯ เปฯ อตฺถํทสฺสํ อิติ วา เขวฺวปํ วิสฺสุทฺทสฺสนา-
 นุโยคา ปฏิวิโรโต โหติ เขวมฺมี น จกฺขุโลโต โหติ ฯ

จกฺขุหิ เณว โถตสฺสาติ จกฺขุโลติยํ ปชฺเหยย วิโนเทย
 พุยนฺตํกรเมยฺย อนภาวฺจกเมยฺย จกฺขุโลติยา ฌาโรโต อตฺถํ วิโรโต
 ปฏิวิโรโต นิภฺชนโต นิสฺสํวโร วิปฺปมฺมโต วิสณฺณคฺคโต วิมฺบิยาทิ-

ฌาณคฺคินา ททฺตมา โส ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหาเรติ
 เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภฺสํนาย ยาวเทว
 อิมสฺส กายสฺส จิตฺติยา ยาสํนาย วิหิตฺตฺปรตฺติยา พุทฺธมฺจริยานุคฺคทาย
 ๑ เป ๑ ผาสฺสฺวิหาโร จาติ ๑ ยถา วณฺํ อาตมฺเปยฺย ยาวเทว
 อารุหณฺตฺถาย ยถา วา ปน อภุจฺจ อพฺภณฺตฺตฺเพยฺย ยาวเทว ภารสฺส
 นิตฺตฺรณฺตฺถาย ยถา วา ปน ปฺตฺตฺตมฺมํสํ อาหฺมาเรยฺย ยาวเทว
 กนฺตฺตารสฺส นิตฺตฺรณฺตฺถาย เหวเมว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส
 อาหารํ อาหาเรติ เนว ทวาย ๑ เป ๑ ธนฺวชฺชตา ๑ ผาสฺสฺวิหาโร
 จาติ รตฺตคณฺหํ ปชฺเหยยฺย วิโนทฺเหยยฺย พุยนฺตฺกเรยฺย ธนฺภาวจฺจคฺเมยฺย
 รตฺตคณฺหาย อารโธ อสฺส วิรโต ปฏฺวิรโต นิภฺชนฺโต นิสฺสํวฺโส
 วิปฺปมฺพุโต วิสณฺณคฺพุโต จิมฺมียาทิกฺเคน เจตฺสา วิหเรยฺยาติ รเส
 ๑ นานฺคฺชฺเมยฺย ๑

[๗๓๕] น ๑ มยาเยถ กิณฺจิ โลกสฺสมินฺติ มมตฺตาติ เทว
 มมตฺตา ตณฺหามมตฺตญฺจ ทิฏฺฐิมมตฺตญฺจ ๑ เป ๑ อิทํ ตณฺหา-
 มมตฺตํ ๑ เป ๑ อิทํ ทิฏฺฐิมมตฺตํ ๑ ตณฺหามมตฺตํ ปทาย ทิฏฺฐิ-
 มมตฺตํ ปฏฺนิสฺสํชฺชิตฺวา จกฺขฺมฺ น มมาเยยฺย น คณฺเหยยฺย น
 ปรามเสยฺย นภินฺนิเวสฺยฺย โสคฺคํ ฆานํ ชีวฺหํ กายํ รูปํ สทฺเท
 คณฺเช รเส โณฏฺชฺพุเพ ภูตํ คณฺํ อาวาสํ ตาภํ ยสํ ปสฺสํ สฺสํ
 จิวํ ปิณฺฑปาตํ เสนาสฺสํ คิถานปจฺจยภาสฺสชฺชปฏฺิขารํ กามชาตฺุ
 รูปชาตฺุ อรูปชาตฺุ กามภวํ รูปภวํ อรูปภวํ สณฺณภวํ อสณฺณ-

ภวํ เหนวสณฺณนาสาสณฺณนาภวํ เอกโวจการภวํ จตุโวจการภวํ ปณฺจ-
โวจการภวํ อตฺตํ อนาถํ ปจฺจุปปนฺนํ ทิฏฺฐสฺส มุตฺตวิญฺญาตพฺเพ
ชมฺเม น มมาเยยฺย น คณฺเหยฺย น ปราเมสฺสเยยฺย นานินฺนวิสฺสเยยฺย ฯ
กิญฺจิติ กิญฺจิ รูปคตํ เวทนาคตํ สณฺณนาคตํ สงฺฆารคตํ วิญฺญาณ-
คตํ ฯ โถกสฺส มินฺนํ อปายโถเก ฯ เป ฯ อายตนโถเกติ น จ
มมาเยถ กิญฺจิ โถกสฺส มินฺนํ ฯ เทนาห ภควา

จกฺขฺหิ เหนว โถตสฺส

คามกถาย ชาวเรเย โสคํ

รเส จ นานุกิซฺสเยยฺย

น จ มมาเยถ กิญฺจิ โถกสฺส มินฺนํ ฯ

[๗๓๖] ผลฺลเสนฺน ยทา มุฏฺฐสฺส

ปริเทวํ ภิกฺขุ น กเรยฺย กุหิณฺจ

ภวณฺจ นานิซฺสเปยฺย

ภเววสุ จ น สมนฺนเปยฺย ฯ

[๗๓๗] ผลฺลเสนฺน ยทา มุฏฺฐสฺส สํสาติ โธกผลฺลเสนฺน มุฏฺฐํ ปเรโต
สโมหิโต สมนฺนาคโต อตฺส จกฺขฺโรเคน มุฏฺฐํ ปเรโต สโมหิโต
สมนฺนาคโต อตฺส โสคโรเคน ขานโรเคน ชิวหาโรเคน กาย-
โรเคน สีสโรเคน กณฺณโรเคน มุขโรเคน ทนฺตโรเคน กาเสณ
ธาสเณน ปีนาสเณน ทาเหณ ชฺเรน กุญฺญโรเคน มุจฺฉาย ปกฺขนฺนทิกาย
สุตฺตาย วิสุตฺติกาย กุญฺญเสนฺน ทิณฺนเทณ จกฺกาสเณน โสเสนฺน อปมาเรณ

ททຸທຸຍາ ຄຸນຸທຸຍາ ຄຸຈຸຍາ ວຽສາຍ ວິຕຸຈຸນິກາຍ ໂຕທິເຕນ ມິຕຸເຕນ
 ມຸຮຸເມເຫນ ອໍສາຍ ມິພກາຍ ກຸຕຸທຸຕາຍ ມິຕຸຕຸສຸມຸງຊ້າເນທິ ອາພາເຫທິ
 ເສ່ມຸສຸມຸງຊ້າເນທິ ອາພາເຫທິ ວາຕຸສຸມຸງຊ້າເນທິ ອາພາເຫທິ ສຸນຸນິ-
 ປາຕິເກທິ ອາພາເຫທິ ອຸຕຸປຣິດາມເຫທິ ອາພາເຫທິ ວິສຸມປຣິຫາຣເຫທິ
 ອາພາເຫທິ ໂອປຸກຸມິເກທິ ອາພາເຫທິ ກມຸມວິປາກເຫທິ ອາພາເຫທິ
 ສື່ເຕນ ອຸຸເນເນ ສຶຮຸຈຸຍາຍ ມິປາສາຍ ອຸຈຸຈາເນ ປຸສຸສາເນ ທັສມຄຸ-
 ວາຕາຕປຣິຕິປຣັສມຸສຸເສທິ ມຸງໂສ ປເວໂຕ ສໂມທິໂຕ ສມນຸນາຄໂຕ
 ອຸສຸສາຕິ ມຸສຸເສນ ຍທາ ມຸງຊັສຸຕ໌ າ

[๗๓๘] ປຣິເທວ໌ ກິກຸຊຸ ນ ກເຣຍຍ ກຸທິຸຈຸຕິ ອາເທວ໌ ປຣິເທວ໌
 ອາເທວ໌ ປຣິເທວ໌ ອາເທວິຕຕຸຕ໌ ປຣິເທວິຕຕຸຕ໌ ວາຈາປຣາມ໌ ວິປຣາມ໌
 ດາດປຣ໌ ດາດປຣາຍ໌ ດາດປຣາຍິຕຕຸຕ໌ ນ ກເຣຍຍ ນ ສເນຍຍ ນ
 ສ໌ເນຍຍ ນ ນິພຸພຸຕຍຍ ນາກິນິພຸພຸຕຍຍ າ ກຸທິຸຈຸຕິ ກຸທິຸຈິ
 ກິມຸທິຈິ ກຕຸຄຈິ ອຸຸເຕຕຕ໌ ວາ ພທິທຸຣາ ວາ ອຸຸເຕຕຕພທິທຸຣາ ວາຕິ
 ປຣິເທວ໌ ກິກຸຊຸ ນ ກເຣຍຍ ກຸທິຸຈິ າ

[๗๓๙] ກວຸນຸຈ ນາກິຊປຣເປຍາຕິ ກາມກວ໌ ນ ສປຣເປຍຍ ຮູປກວ໌
 ນ ສປຣເປຍຍ ອຣູປກວ໌ ນ ສປຣເປຍຍ ນ ປຣປຣເປຍຍ ນາກິຊປຣເປຍາຕິ
 ກວຸນຸຈ ນາກິຊປຣເປຍຍ າ

[๗๔๐] ເກຣເວສຸ ຈ ນ ສຸມປເວເຍຍາຕິ ເກຣວາຕິ ເອເກນ
 ອາກາເນ ກາຍມ໌ ເກຣວ໌ມ໌ ຕຸຸເວ າ ວຸຕຸຕ໌ ເທຕ໌ ກວວຕາ ເອຕ໌
 ນຸນ ຕ໌ ກາຍ໌ ເກຣວ໌ ອາຄຸຈຸຕ໌ຕ໌ າ ພທິທຸຣາຣມຸມເນ ວຸຕຸຕ໌ ສື່ຫາ

พุยกุชา ทิมิ อรุณา ตระรุณา โกกา โคมหิส้า หตุถิ อหิ วิจุติกา
 สคปที โจรา วา อตฺตํ มาณวา กตกมฺมา วา อกตกมฺมา
 วา ฯ อถาปนเรน อาการเรน ภามํ อรุณติ อชฺฌตฺตํ จิตฺตตมฺมูจํ
 ภามํ ภายานํ ฌมฺภิตตฺตํ โดมทฺโส เจตโส อพฺเพโค อุตฺตราโส
 ชาติภํ ชราภํ พุยาธิภํ มรณภํ ราชภํ โจรภํ อคฺคิภํ
 อุตฺทกภํ อุตฺตานุวาทภํ ปราณุวาทภํ ทณฺฑกภํ ทุคฺคตภํ อุมิ-
 ภํ กุมฺภิตภํ อาวฏฏภํ สํสฺสการภํ อาชีวกภํ อสฺสโถกภํ
 ปรีตํย สํวชฺชภํ ภายานํ ฌมฺภิตตฺตํ โดมทฺโส เจตโส อพฺเพโค
 อุตฺตราโส ฯ เกรเวสุ ๑ น สํปเวเชยฺยาติ เกรเว ปสฺสตีตฺวา
 วา สฺสตีตฺวา วา น เวเชยฺย น ปเวเชยฺย น สํปเวเชยฺย น
 ตสฺสยฺย น อุตฺตตสฺสยฺย น ปรีตฺตตสฺสยฺย น ภาเยยฺย น สํนฺตาสํ
 อาปชฺเชยฺย อภิรุ อสฺสํ อรุณมฺภิ อนฺนุทฺราสํ อปถายิ ปทฺทํภ-
 เกรโว วิคตโตมทฺโส วิทเรยฺยาติ เกรเวสุ ๑ น สํปเวเชยฺย ฯ
 เตนนาท ภคฺวา

ผลฺลสฺสํ ยทา ผุฏฺฐสฺสํ

ปรีเทวํ ภิกฺขุ น กเรยฺย กุทิลฺลํ

ภวณฺจ นาภิชปฺเปยฺย

เกรเวสุ ๑ น สํปเวเชยฺยาติ ฯ

[๗๕๓] อนฺนนาทโม ปานานํ

ขาทนีนานํ อโณมํ วตฺตทานํ

น ทานานุปปทาเนน ชมฺเมน สฺमेन ตทฺฐา ตถิตฺวา อธิคฺคฺตฺวา
 วิญฺญิตฺวา ปฏิตฺติตฺวาติ ตทฺฐา ฯ น สฺนฺนํ กิยฺวาติ อนฺนสฺนฺนํ
 ปาณสฺนฺนํ วตฺตสฺนฺนํ ยานสฺนฺนํ สฺยณสฺนฺนํ คณฺฐสฺนฺนํ อามิส-
 สฺนฺนํ น กรฺเบยฺ น ชนฺเบยฺ น สฺนฺชเนยฺ น นิพฺพุตฺเตยฺ
 นากิณิพฺพุตฺเตยฺยาติ ตทฺฐา น สฺนฺนํ กิยฺวา ฯ

[๗๔๔] น ๑ ปริตฺตเส ตานิ อตฺตพฺภมาโนติ อนฺนํ วา น
 ตถามิ ปาณํ วา น ตถามิ วตฺตํ วา น ตถามิ กุณฺถํ วา น
 ตถามิ คณฺถํ วา น ตถามิ ชาวาลํ วา น ตถามิ ตาภํ
 วา น ตถามิ ยสํ วา น ตถามิ ปสฺสํ วา น ตถามิ สฺฐํ
 วา น ตถามิ จัจฺจํ วา น ตถามิ ปิณฺฑุชฺปาตํ วา น ตถามิ
 เสณาสํ วา น ตถามิ คิถานปจฺจุยภาสฺสชฺชปริกฺขารํ วา น ตถามิ
 คิถานุปฺปจฺจํ วา น ตถามิ อปฺปณฺวาโตมฺหิติ น ตเสยฺ น
 อุตฺตเสยฺ น ปริตฺตเสยฺ น ภาเยยฺ น สฺนฺตาสํ อปฺปชฺเชยฺ
 อภิรํ อสฺสํ อจฺฉมฺภํ อนฺนตฺวารสํ อปฺปตฺยํ ปหฺนภยภฺรโว วิคฺค-
 โตมฺหํโส วิหเรยฺยาติ น ๑ ปริตฺตเส ตานิ อตฺตพฺภมาโน ฯ
 เตนนาท ภคฺวา

อนฺนทานมโก ปาณานํ

ชาทนียานํ อโกปํ วตฺตทานํ

ตทฺฐา น สฺนฺนํ กิยฺวา

น ๑ ปริตฺตเส ตานิ อตฺตพฺภมาโนติ ฯ

ຂຽປສະນຸຕຈິຕຸໂຕ ປຣິເວເນໂຕ ປຣິເວເນ ຄຈຸນຕິ ວິຫາຣໂຕ ວິຫາຣ ຄຈຸນຕິ
 ຂທຸທ໌ໂຍຄໂຕ ຂທຸທ໌ໂຍຄ ຄຈຸນຕິ ປາສາທໂຕ ປາສາທ ຄຈຸນຕິ ພຸມມິຍໂຕ
 ພຸມມິຍ ຄຈຸນຕິ ຄຸໂຕ ຄຸ ຄຈຸນຕິ ເຕເນໂຕ ເຕເນ ຄຈຸນຕິ ກຸງໂຕ
 ກຸງ ຄຈຸນຕິ ກຸງາກາຣໂຕ ກຸງາກາຣ ຄຈຸນຕິ ຂຽງໂຕ ຂຽງ ຄຈຸນຕິ
 ມາຟໂຕ ມາຟ ຄຈຸນຕິ ອຸທຸທ໌ໂຍໂຕ ອຸທຸທ໌ໂຍ ຄຈຸນຕິ ອຸທຸໂສຕິໂຕ
 ອຸທຸໂສຕິ ຄຈຸນຕິ ອຸປຽງສານສາດໂຕ ອຸປຽງສານສາດ ຄຈຸນຕິ ມະນຸທຕ-
 ມາຟໂຕ ມະນຸທຕມາຟ ຄຈຸນຕິ ກຸທຸທ໌ໂຕ ກຸທຸທ໌ ຄຈຸນຕິ ຍຕຸດ
 ວາ ປນ ກິດຊູ ນິສັທນຕິ ຕື້ ຄຈຸນຕິ ວ ຕຕຸດ ເອດສຸສ ວາ ທຸຕິໂຍ
 ໂຫຕິ ທຸວິນັ ວາ ຕຕິໂຍ ໂຫຕິ ຕິເນເນ ວາ ຈຈຸຕຸໂຕ ໂຫຕິ ຕຕຸດ
 ພຸ ສມຸພປປຕາປີ ຕປຕິ ເສຍຍຕິທໍ ວາຊກຕໍ ໂຈຣກຕໍ ມາມາຕຕຸກຕໍ
 ເສນາກຕໍ ກາຍກຕໍ ຍຸທຸກຕໍ ອນນກຕໍ ປານກຕໍ ວຕຸດກຕໍ ຍານກຕໍ
 ສຍນກຕໍ ມາຕາກຕໍ ຄນຸກຕໍ ພາຕິກຕໍ ຄາມກຕໍ ນິຄມກຕໍ ນຄຣກຕໍ
 ສນປກຕໍ ອິຕຸຕິກຕໍ ປຣິສຕກຕໍ ສູຣກຕໍ ວິສິກຊາກຕໍ ກຸມກຊາກຕໍ
 ປຸພຸພເປຕກຕໍ ນານຕຸຕກຕໍ ໂລກກຊາຍິກຕໍ ສມຸທຸທກຊາຍິກຕໍ ອິຕິກວາກວກຕໍ
 ອິຕິ- ວາ ເອວມຸມີ ປາທໂຕໂຕ ໂຫຕິ ວ ນ ປາທໂຕຕສຸສາຕິ ປາທ-
 ໂຕຕິຍ ປຊເຍຍ ວິໂນເຍຍ ພຸນຕິກເຍຍ ອນກາວຈຸເຍຍ ປາທ-
 ໂຕຕິຍາ ອາຣໂຕ ອສຸສ ວິຣໂຕ ປຣິວິຣໂຕ ນິກຊນໂຕ ນິສຸສຸໂສ
 ວິປປມຸຕໂຕ ວິສຸນຸຕໂຕ ວິມວິຍາທິກເຕນ ເຈຕສາ ວິທເຍຍ ຈເຍຍ
 ສມາຈເຍຍ ອິວິເຍຍ ວຕຸເຍຍ ປາເຍຍ ຍເປຍ ຍາເປຍ ວ
 ປຣິສຸຕຸດານາຣາໄມ ອສຸສ ປຣິສຸຕຸດານາຣໂຕ ໄສ ອຊເຕຕຕໍ ເຈໂຕສມກ-

អនុត្ថតោ ឧត្តរាគមនោ វិបត្តនាយ ឥរុណាគតោ ធូរតោ
ឥន្ទ្រណាការាណំ ធាយំ ធានរតោ ខេកគុគមនុត្ថតោ ឥត្ថតុគក្រុក្ខតិ
ធាយំ អ ឋាត្រតត្ថត្ថំ ។

[៧៤៧] វិរមេ កុកុកុកុ អប្បមធម្មេយាទិ កុកុកុកុនុទិ អត្ថ-
កុកុកុកុនុទិ កុកុកុកុ ឋាត្រកុកុកុកុនុទិ កុកុកុកុ អត្ថឋាត្រកុកុកុ-
កុកុកុ កុកុកុកុ កប្បមីមេ ឧកប្បមីមឥន្ទ្រណិកា ឧកប្បមីមេ កប្បមីម-
ឥន្ទ្រណិកា ឧវធម្មេ វធម្មឥន្ទ្រណិកា វធម្មេ ឧវធម្មឥន្ទ្រណិកា ខេវរូបំ
កុកុកុកុ កុកុកុកុយា កុកុកុកុយាទិគតុត្ថំ គេតត្ថំ វិប្បវិទ្យាវិ អនិ-
វិពេន្ទ ឱតំ កុកុកុកុ កុកុកុកុ ។ ឧប្បិក កុកុកុ ការណេអិ ឧប្បធម្មតិ
កុកុកុកុ គេតត្ថំ វិប្បវិទ្យាវិ អនិវិពេន្ទ កត្ថត្ថតា ។ ឧកត្ថត្ថតា
។ ។ កតំ កត្ថត្ថតា ។ ឧកត្ថត្ថតា ។ ឧប្បធម្មតិ កុកុកុកុ គេតត្ថំ
វិប្បវិទ្យាវិ អនិវិពេន្ទ ។ កតំ មេ កាយកុកុកុវិទ្យំ ឧកតំ មេ កាយ-
ឥន្ទ្រវិទ្យាវិ ឧប្បធម្មតិ កុកុកុកុ គេតត្ថំ វិប្បវិទ្យាវិ អនិវិពេន្ទ ។
កតំ មេ វិទ្យកុកុកុវិទ្យំ កតំ មេ អនិវិពេន្ទ កតំ មេ ឋាត្រ-
ត្ថត្ថតា ឧកតា មេ ឋាត្រត្ថត្ថតា វេរមន្តិកា ឧប្បធម្មតិ កុកុកុកុ
។ បេ ។ អនិវិពេន្ទ ។ កតំ មេ ឧត្តរាគមនោ កតំ មេ កាយ-
កុកុកុកុវិទ្យាវិ កតំ មេ កុកុកុកុវិទ្យាវិ កតា មេ បីឥន្ទ្រ កាយ-
កតា មេ ឧត្តរា កាយ កតំ មេ ឥន្ទ្រឋាត្រ កតា មេ
ឧត្តរា កតំ មេ ឋាត្រឋាត្រ កតា មេ ឋាត្រឋាត្រ ឧកតា
មេ ឥន្ទ្រឋាត្រ ឧប្បធម្មតិ កុកុកុកុ គេតត្ថំ វិប្បវិទ្យាវិ អនិ-

อถาถเนตฺถํ สยเนตฺถํ

อปฺปสํสํทเทตฺถํ ภิกฺขุ วิหเรยฺยาติ ฯ

[๗๔๘] นิกุทฺถํ น พหุตฺถกเรยฺย

ชาครียํ ภาเชยฺย อตาปํ

คณฺหํ มายํ หสํ ชิทฺถํ

เมถุนํ วิปฺปชฺเช สวีกฺกํ ฯ

[๗๕๐] นิกุทฺถํ น พหุตฺถกเรยฺยาติ รตฺตนิทฺธิวํ ฌโกฏฐาถํ กวิทฺวา
ปณฺญโกฏฐาถํ ชาคเรยฺย เอกโกฏฐาถํ นิปฺปชฺเชยฺยาติ นิกุทฺถํ น
พหุตฺถกเรยฺย ฯ

[๗๕๑] ชาครียํ ภาเชยฺย อตาปํติ อิทฺถํ ภิกฺขุ ทิวสํ จงฺกเมน
นิสฺสชฺชาย อาวรณฺเฑหิ ชมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชยฺย รตฺติยา ปจฺมํ
ยามํ จงฺกเมน นิสฺสชฺชาย อาวรณฺเฑหิ ชมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชยฺย
รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ ทกฺขิณเณ ปสฺสเนน สหเสยฺยํ กปฺเปยฺย
ปาเท ปาถํ อจฺจาชาย สโต สมนฺปชาโน อฏฺฐาณสณฺณํ มนสิ-
กวิทฺวา รตฺติยา ปจฺจิมํ ยามํ ปจฺจจฺจุชฺชาย จงฺกเมน นิสฺสชฺชาย
อาวรณฺเฑหิ ชมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชยฺย ฯ ชาครียํ ภาเชยฺยาติ
ชาครียํ ภาเชยฺย สมนฺภาเชยฺย ปฏฺฐิเสวฺยฺยาติ ชาครียํ ภาเชยฺย ฯ
อตาปํติ อตาปํ วุจฺจติ วิริยํ โย เจตฺสโก วิริยารมฺภโก นิกุทฺโธ
ปรกุกฺโก อญฺยาโม วายาโม อุตฺถาโห อุตฺถโสฬหํ ทาโม จิตฺติ
อสิทฺธิปรกุกฺกตา อนิกฺขิตฺตจฺจนฺทฺตา อนิกฺขิตฺตจฺรตา ชุรตฺมปฺกคาโ

วิริยํ วิริยนิทฺธิยํ วิริยพลํ ตมฺมาวายาโม อิมินา อาตาเปน อุเปโต
 ตมฺเปโต อุปลโต ตมฺปลโต อุปลนโน ตมฺปลนโน ตมนฺนาโคโต
 โส อุกฺกุจฺติ อาตมมิตฺติ ชาคฺคิยํ ภาสเยยฺย อาตมมํ ฯ

[๗๕๒] ตนฺทํ มายํ หสํ ชิทฺทํ เมถุนํ วิปฺปชฺเช ตวิภูตฺตนิทฺติ
 ตนฺทํติ ยา ตนฺทํ ตนฺทิตฺตนา ตนฺทิตฺตํตํ ตนฺทิตฺตํตํ อาตมมํ
 อาตมมํ อาตมมํตํตํ อยํ อุกฺกุจฺติ ตนฺทํ ฯ มายาติ มายา
 อุกฺกุจฺติ อญฺญานา จริยา ฯ อธิเรกฺกุจฺจํ กาเยน ทฺวารจฺจํ จริตฺวา
 วายา ทฺวารจฺจํ จริตฺวา มนสา ทฺวารจฺจํ จริตฺวา ตตฺตํ ปฏิจฺฉนาท-
 เหตุ ปาปํ อิจฺฉํ ปทหติ มา มํ ชณฺเฒาติ อิจฺฉติ มา
 มํ ชณฺเฒาติ สํกฺกปฺเปติ มา มํ ชณฺเฒาติ วาจํ ภาสติ มา
 มํ ชณฺเฒาติ กาเยน ปรรกฺกมติ ฯ ยา เอวรูปา มายา มายาวิตา
 อุกฺกุจฺจํ อญฺญา นิกฺกิตฺติ นิกฺกิตฺตา นิกฺกิตฺตา . ปริหรณา คฺกุหนา
 ปริคฺกุหนา ฉาตนา ปริจฺฉาตนา อนฺตฺตํกมฺมํ อนาวิกมฺมํ โวจฺฉาตนา
 ปาปกิริยา อยํ อุกฺกุจฺติ มายา ฯ หสฺสํติ อธิเรกฺกุจฺจํ อติเวถ
 ทนฺตํตํตํ หสฺสํติ ฯ อุกฺกํ เหตุ ภาสฺวา ทฺวารกมิตํ ภาสฺวา
 อริยตฺตํ วินยํ ยทิตํ อติเวถ ทนฺตํตํตํ หสฺสํติ ฯ

ชิทฺทาทิ เทว ชิทฺทาทิ กายิกา จ ชิทฺทาทิ วาจสิกฺกา จ ชิทฺทาทิ ฯ

กตมา กายิกา ชิทฺทาทิ ฯ หตฺถํหิ กัณฺโถติ อตฺถํหิ กัณฺโถติ
 รเกหิ กัณฺโถติ ฆนฺโหิ กัณฺโถติ อฏฺฐปฺเทหิ กัณฺโถติ ทตฺตปฺเทหิ
 กัณฺโถติ อาภาสํหิ กัณฺโถติ ปรีหารปฺเทหิ กัณฺโถติ สนิทฺทิกายมิตํ

กัฬนฺติ ขณิกายมึ กัฬนฺติ ขณิกายมึ กัฬนฺติ สฎากหคฺคณมึ กัฬนฺติ
 ขกฺขณมึ กัฬนฺติ ปฏกจฺเรนมึ กัฬนฺติ จฏกณมึ กัฬนฺติ โมกฺข-
 จิกายมึ กัฬนฺติ จิฏคฺคณมึ กัฬนฺติ ปตฺตาพฺพณมึ กัฬนฺติ รก-
 เณมึ กัฬนฺติ ธนุณมึ กัฬนฺติ ขกฺขริกายมึ กัฬนฺติ มนฺสิกายมึ
 กัฬนฺติ ยถาวชฺเชนมึ กัฬนฺติ อโย กายิกา อิทฺฐา ๑

กตมา วาจสึกา อิทฺฐา ๑ มุขเกรีย มุขาทมฺพท มุขเทณฺทิมก
 มุขจณฺทิมก มุขเกรฺพท มุขททฺทริก นวฺทิก ถาธ คีธ ทวณฺมม อโย
 วาจสึกา อิทฺฐา ๑

เมณฺณชฺมโม นาม โย โส อสฺสทฺชฺมโม ตามชฺมโม วสฺส-
 ชฺมโม ทฺวสฺสโต โสทกนฺตฺโต รหสฺโส ทฺวสฺสทฺวสฺสมาปตฺติ ๑ กิ-
 ภาวณา อจฺจุติ เมณฺณชฺมโม ๑ อฺภินฺนํ รตฺตทฺทํ สํารตฺตทฺทํ
 อวสฺสทฺทํ ปริยฺยจฺจิตํ ปริยฺยาทฺทนฺจิตฺตํ อฺภินฺนํ สทฺทํ ชฺมโมติ
 ตํการณา อจฺจุติ เมณฺณชฺมโม ๑ ยถา อฺโภ กถการกา อฺโภ
 ภณฺทนการกา อฺโภ ภสฺสการกา อฺโภ จิภาทการกา อฺโภ อธิกรณ-
 การกา อฺโภ วาทิโน อฺโภ สสฺสตาปกา เมณฺณกาติ อจฺจุตฺติ เชนเมว
 อฺภินฺนํ รตฺตทฺทํ สํารตฺตทฺทํ อวสฺสทฺทํ ปริยฺยจฺจิตํ ปริยฺยาทฺทนฺจิตฺตํ
 อฺภินฺนํ สทฺทํ ชฺมโมติ ตํการณา อจฺจุติ เมณฺณชฺมโม ๑

วิภูสาติ เทว วิภูสา อตฺถิ อวคฺคริยสฺส วิภูสา อตฺถิ ปพฺพชิตสฺส
 วิภูสา ๑

กตมา อวคฺคริยสฺส วิภูสา ๑ เกธํ ๑ มสฺส ๑ มาตา ๑

คนฺหา จ วิเลปนา จ อภรรณา จ ปิตนฺทนา จ วตฺตณฺญ
 ปถาชนณฺญ เวชฺชนณฺญ อฺจุฉนฺทํ ปริมทฺทํ นุหปํ สฺมฺพาหํ
 อาทาสํ อณฺฐนํ มาตาวิเลปนํ มุชฺจุณฺณกํ มุชฺเฌปํ หตฺถพนฺธุ
 วิสฺสิทฺธาพนฺธุ ทณฺทํ นาทิยํ ชคฺคํ ฉคฺคํ จิตฺรา อฺปาหนา อฺนุหิณฺ
 มณฺนิ วาตวิษฺฐนํ โอทาทานิ วตฺถานิ ทฺชวรสฺสานิ อิติ วา อํ
 อาคาวิยสฺส วิญฺสา ฯ

กตมา ปพฺพชิตสฺส วิญฺสา ฯ จัจฺจรมณฺฑนา ปตฺตมณฺฑนา
 อิมสฺส วา ปฺติกายสฺส พาหิราภํ ปริกฺขารานํ มณฺฑนา วิญฺสฺนา
 เกพฺพา ปริกฺเกพฺพา เกชิกตา เกชิตคฺคํ จปถนา จาปถยํ อํ
 ปพฺพชิตสฺส วิญฺสา ฯ

คนฺทํ มายํ หสฺสํ ชิทฺทํ เมถุนํ วิปฺปชฺเห สฺวิญฺสฺนติ คนฺทินฺญ
 มายณฺญ หสฺสณฺญ ชิทฺทณฺญ เมถุนชฺมมณฺญ สฺวิญฺสํ สฺปฺริวารํ สฺปฺริภณฺทํ
 สฺปฺริทฺวารํ ปชฺเชยฺย วิโนทฺเชยฺย พฺยนฺตํกเรยฺย อนภาวจฺจคเมยฺยาคิ
 คนฺทํ มายํ หสฺสํ ชิทฺทํ เมถุนํ วิปฺปชฺเห สฺวิญฺสํ ฯ เตนหาท ภาควา

นิทฺทํ น พฺพตฺกเรยฺย

ชาคฺริยํ ภาเชยฺย อาตาปํ

คนฺทํ มายํ หสฺสํ ชิทฺทํ

เมถุนํ วิปฺปชฺเห สฺวิญฺสฺนติ ฯ

[๗๕๓] อาถพฺพณฺ สฺมึนํ ลกฺขณํ

โน วิทฺเห อโลภี นกฺขตฺตํ

วิรุทญฯ คพุกกรณ

ติทิจน มามโก น เตเวยฺย ฯ

[๗๕๔] ชาถพุณฺณํ สุมฺมํ ตถวณฺโณ โน วิทเห อโถมี นกฺขตฺตุนฺติ
 ชาถพุณฺณิกา ชาถพุณฺณํ ปโยเชนฺติ นคเร วา รุกฺเข สงฺคามे
 วา ปจฺจุปฺปจฺเจเต ปจฺจุตฺถิเกสฺส ปจฺจามิตฺเตสฺส อิตฺถํ อปฺปปาเทนฺติ
 อปฺปททวํ อปฺปปาเทนฺติ โรคํ อปฺปปาเทนฺติ สฺสํ กโรนฺติ วิสฺสุจิกํ
 กโรนฺติ ปชฺชรรกํ กโรนฺติ ปกฺขนฺทิกํ กโรนฺติ เขวํ ชาถพุณฺณิกา
 ชาถพุณฺณํ ปโยเชนฺติ ฯ สุมฺมํ ปาสากา สุมฺมํ ธาติสฺสฺสฺสํ โย
 ปุพฺพพฺพณฺนํ สุมฺมํ ปสฺสฺสฺสํ เขวํ วิปาโก โหติ โย มชฺฌนฺตีก-
 สฺสํ สุมฺมํ ปสฺสฺสฺสํ เขวํ วิปาโก โหติ โย สายนฺนํ สุมฺมํ
 สุมฺมํ ปสฺสฺสฺสํ เขวํ วิปาโก โหติ โย ปุริเม ยามे โย
 มชฺฌิเม ยามे โย ปจฺฉิเม ยามे โย ททฺธิเนน ปสฺสฺสฺสํ
 นิปฺปโน โย วาเมน ปสฺสฺสฺสํ นิปฺปโน โย อุตฺตฺตานิปฺปโน
 โย อตฺตฺตานิปฺปโน โย จนฺทํ ปสฺสฺสฺสํ โย สฺสฺสํ ปสฺสฺสฺสํ โย
 มหาสฺสฺสํ ปสฺสฺสฺสํ โย สีนฺนํ ปสฺสฺสฺสํ ปสฺสฺสฺสํ โย หตฺถํ
 ปสฺสฺสฺสํ โย อตฺถํ ปสฺสฺสฺสํ โย รกํ ปสฺสฺสฺสํ โย ปตฺตํ ปสฺสฺสฺสํ
 โย เสนาพฺพุทํ ปสฺสฺสฺสํ โย อารามรามณฺณยํ ปสฺสฺสฺสํ โย วน-
 รามณฺณยํ ปสฺสฺสฺสํ โย ภูมिरามณฺณยํ ปสฺสฺสฺสํ โย ปกฺขวณฺ-
 รามณฺณยํ ปสฺสฺสฺสํ เขวํ วิปาโก โหติ เขวํ สุมฺมํ ปาสากา
 สุมฺมํ ธาติสฺสฺสํ ฯ ตถวณฺนํ ปาสากา ตถวณฺนํ ธาติสฺสฺสํ มณฺนิตฺถวณฺ

ทณฺฑตถกฺขณํ วจฺจตถกฺขณํ อยฺสํตถกฺขณํ อุตฺตํตถกฺขณํ ฐนฺตถกฺขณํ ชาดฺด-
 ตถกฺขณํ อิตฺถํตถกฺขณํ ปุริสํตถกฺขณํ กุมารํตถกฺขณํ กุมารตถกฺขณํ ทาส-
 ตถกฺขณํ ทาสํตถกฺขณํ หตฺถกฺกตถกฺขณํ อยฺสํตถกฺขณํ มหิสํตถกฺขณํ อุตฺต-
 ตถกฺขณํ อยฺสํตถกฺขณํ เมณฺฑตถกฺขณํ กุกฺกุฏตถกฺขณํ วจฺจกตถกฺขณํ
 โคธตถกฺขณํ กณฺณกตถกฺขณํ กจฺจกตถกฺขณํ มิคตถกฺขณํ อิติ วา
 เอวํ ตถกฺขณปาสากา ตถกฺขณํ ชาทิสนฺติ ฯ ๑ นกฺขตฺตปาสากา นกฺขตฺตํ
 ชาทิสนฺติ อฏฺฐวํสํติ นกฺขตฺตานิ อิมินา นกฺขตฺตเตน พรวาโส
 กตฺตพฺโพ อิมินา นกฺขตฺตเตน มกฺกํ พนฺธิตพฺพํ อิมินา นกฺขตฺตเตน
 วาเรยฺยํ กาวเรตพฺพํ อิมินา นกฺขตฺตเตน วํสนิหาโร กตฺตพฺโพ
 อิมินา นกฺขตฺตเตน พรวาโส กตฺตพฺโพติ เอวํ นกฺขตฺตปาสากา
 นกฺขตฺตํ ชาทิสนฺติ ฯ ๑ ชาตพฺพณํ สํมึนํ ตถกฺขณํ โน วิทเท
 อโถมึ นกฺขตฺตมฺหิ ชาตพฺพณญฺจ สํมึนญฺจ ตถกฺขณญฺจ นกฺขตฺ-
 ตญฺจ โน วิทเทยฺย น จเรยฺย น สํมาจเรยฺย น สํมาทาย
 วจฺจเตยฺย อถวา น คณฺเฑยฺย น อตุคณฺเฑยฺย น ธาเรยฺย
 น อปฺปธาเรยฺย น อปฺปตถเตยฺย น โยเชยฺยยาติ ชาตพฺพณํ สํมึนํ
 ตถกฺขณํ โน วิทเท อโถมึ นกฺขตฺตํ ฯ

[๗๕๕] วิรฺุทฺตญฺจ คพฺภกฺกณํ ติกิจฺจํ มามโก น เสเวยฺยยาติ
 วิรฺุทฺตํ อูจฺจติ มิคจกฺกํ ฯ ๑ มิคจกฺกปาสากา มิคจกฺกํ ชาทิสนฺติ
 สกฺกณานํ วา จตฺตปฺปทานํ วา รุทฺตํ วจฺจสํติ ชาตมฺหิ เอวํ มิคจกฺก-
 ปาสากา มิคจกฺกํ ชาทิสนฺติ ฯ คพฺภกฺกณญฺชา คพฺภํ สณฺขเปณฺติ ฯ

ทฺวํหิ การณฺเห คพฺโภ น สณฺชาติ ปาณเกหิ วา วาตกฺุปเปหิ
 วา ๑ ปาณกานํ วา วาตกฺุปฺปานํ วา ปฏฺิฆาตาย โธสํ เทนฺติ
 เขวํ คพฺภกรณฺเฑยา คพฺภํ สณฺชฺเปนฺติ ๑ ติกฺิจุณฺดาติ ปณฺจ ติกฺิจุณฺดา
 สํสาทิกฺิยํ สํสฺสฺสทฺตฺติยํ กายติกฺิจุณฺดํ ภูตฺติยํ โกมารกเวชฺชํ ๑ มามโกติ
 พุทฺธมามโก ชมฺมมามโก สจฺจมามโก โส วา ภคฺวณฺตํ มมายติ
 ภคฺวา วา ตํ ปุคฺคํ ปรีกฺขณฺหาติ ๑ อุตฺตํ เหนํ ภคฺวตา เย
 เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ กุหา กทฺธา ตปา สํจํ ชุณฺนพา ชสฺมาหิตา
 น เม เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ มามกา อปคฺตา ๑ เต ภิกฺขุ อิมสฺมา
 ชมฺมวินยา น ๑ เต อิมสฺมํ ชมฺมวินเย อุกฺกมฺมิ อวิรุฬฺหิ เวปฺตุลํ
 อปฺปชฺชนฺติ เย ๑ โห เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิกฺกุหา นิตฺตปา
 ชฺวรา อตฺทฺธา สํสฺมาหิตา เต ๑ โห เม ภิกฺขเว ภิกฺขุ มามกา
 อนปคฺตา ๑ เต ภิกฺขุ อิมสฺมา ชมฺมวินยา เต ๑ อิมสฺมํ
 ชมฺมวินเย อุกฺกมฺมิ อวิรุฬฺหิ เวปฺตุลํ อปฺปชฺชนฺตฺติ ๑

กุหา กทฺธา ตปา สํจํ ชุณฺนพา ชสฺมาหิตา
 น เต ชมฺเม อวิรุฬฺหิ สํมาสํมฺพุทฺธเทสฺส
 นิกฺกุหา นิตฺตปา ชฺวรา อตฺทฺธา สํสฺมาหิตา
 เต เว ชมฺเม อวิรุฬฺหิ สํมาสํมฺพุทฺธเทสฺสเทติ ๑

วิรุทฺฏจ คพฺภกรณฺ ติกฺิจุณฺ มามโก น เสเวยฺยาติ วิรุทฺฏจ
 คพฺภกรณฺญจ ติกฺิจุณฺญจ มามโก น เสเวยฺย น นิสฺสเวยฺย น
 ปฏฺิเสเวยฺย น จเรยฺย น สฺมาจเรยฺย น สฺมาทาย วตฺเตยฺย

๔๖๔ สุตตคนฺตีฏเก ชุทฺทกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส [๗๕๖]

ชถวา น คณฺเหยฺย น อุกฺคณฺเหยฺย น ชาเรยฺย น อฺปฺชาเรยฺย
น อฺปฺตถเขยฺย นปฺปยุชฺเชยฺยาติ วิรุทฺถจฺจ คพฺพภกฺกณฺโณ ติกิञฺจํ
มามโก น เสเวยฺย ฯ เตนาห ภคฺวา

ชถพฺพณฺโณ สฺมิมํ ตถวณฺโณ
โน วิทเท อโถมํ นกฺขตฺตํ
วิรุทฺถจฺจ คพฺพภกฺกณฺโณ
ติกิञฺจํ มามโก น เสเวยฺยาติ ฯ

[๗๕๖] นินฺททาย นปฺปเวเชยฺย

น อฺนฺนเมยฺย ปตฺถิสฺสโต ภิกฺขุ
โตภํ สห มจฺจนฺตริเยน
โกธํ เปสฺสนิยฺยจฺจ ปนฺนุเทยฺย ฯ

[๗๕๗] นินฺททาย นปฺปเวเชยฺยาติ อิทฺเธจฺจ ภิกฺขุ นินฺทนฺติ
ชาตียา วา โคตฺเตน วา โกตปฺปคฺคิตฺเตน วา วณฺณนปฺปทฺตตาย
วา ชเนน วา อชฺชเนน วา กมนฺนํยตฺเตน วา สิปฺปายตฺเตน
วา วิชฺชชฺชาเนน วา สุตฺเตน วา ปฏฺฐิภาเนน วา อณฺณตฺตวณฺณตฺเตน
วา วตฺตฺตนา นินฺทนฺติ คฺคหฺนฺติ อฺปวตฺตนฺติ ฯ นินฺทิตฺโต คฺคหิตฺโต
อฺปวตฺติตฺโต นินฺทาย คฺคหาย อฺปวาทเณ อภิตฺติยา อวณฺณนหาวิกาย
น เวเชยฺย นปฺปเวเชยฺย น สมฺปเวเชยฺย น ตสฺสยฺย น อุกฺค-
ตฺสยฺย น ปวิตฺตสฺสยฺย น ภาเยยฺย น สมนฺตาสํ ชาปฺปชฺเชยฺย อภิกฺ-
ชตฺส อจฺจนฺมภํ อนฺนุทฺตวาสํ อปฺตํ ปทฺทณฺนภเวโร วิคตโถมหนฺโส

วิหเรยฺยาติ นินฺทาย นปฺปเวเชยฺย ฯ

[๗๕๗] น ชุณฺณเมยฺย ปตฺตํโต ภิกฺขุติ อีเตกฺโข ภิกฺขุ
ปตฺตํนฺติ ชาติยา วา ฯ เป ฯ ชณฺณตฺตวณฺณตฺตวณฺณ วา วตฺตนา
ปตฺตํนฺติ โถเมนฺติ กิตฺเตนฺติ วณฺณเนนฺติ ฯ ปตฺตํโต โถมิโต
กิตฺติโต วณฺณนิโต ปตฺตํตํ โถมเนน กิตฺติยา วณฺณนาริกาย
ชุณฺณตฺตํ น. กเรยฺย ชุณฺณมํ น. กเรยฺย มานํ น. กเรยฺย ฌมฺภิ
น. กเรยฺย น. เตน ฌทฺโธ ชตฺตํ ปตฺตํทฺโธ ปตฺตํทิตฺตํวิโร
น ชุณฺณเมยฺย ปตฺตํโต ภิกฺขุ ฯ

[๗๕๘] โถภํ สห. มจฺจนฺตฺตวณฺณ โทชํ เปตฺตนิยฺมํ ปนฺนุเทยฺยาติ
โตโกติ โย โถโก ตฺตพฺพนา ตฺตพฺพิตฺตํ ตํวาทโก ตํวาทชฺชนา
ตํวาทชฺชิตฺตํ อภิชฺชนา โถโก อตฺตํตมฺมํ ฯ มจฺจนฺตฺตวณฺณ ปนฺนุ
มจฺจนฺตฺตวณฺณ อวาทมจฺจนฺตฺตวณฺณ ฯ เป ฯ คาโห อจฺจติ มจฺจนฺตฺตวณฺณ ฯ
โกชติ โย จิตฺตตฺตํ อวาทโต ปนฺนุทฺตโต ปนฺนุทฺตํ ปนฺนุทฺตํวิโร โทโป
ปโกโป ตมฺบปโกโป โทโส ปโกโส ตมฺบปโกโส จิตฺตตฺตํ พฺยาปคฺติ
มโนปโกโส โทโส กุชฺชนา กุชฺชิตฺตํ โทโส ทตฺตนา ทตฺตํตมฺมํ
พฺยาปคฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตฺตํ วิโรชํ ปนฺนุทฺตํวิโร จณฺทิกฺกํ
ชตฺตํวิโร อนตฺตมณฺตา จิตฺตตฺตํ ฯ เปตฺตนิยฺมํ อีเตกฺโข มีตฺต-
วาโจ โหติ อีโต ตฺตวา อมฺตฺว อกฺขาทา อีเมตฺตํ เกทาย อมฺตฺว
วา ตฺตวา อีเมตฺตํ อกฺขาทา อมฺตฺว เกทาย อีติ ตมฺคฺคานํ วา
เกทาทา ภินฺนํ วา อมฺบปทาทา วตฺตวาทโม วตฺตวาทโต วตฺตวาทนํ

วคฺคกรณํ วาจํ ภาสิตา โหติ อิทํ อรุจติ เปสฺสณฺณํ ฯ อมฺิฯ ทฺวํ
 การณํ เปสฺสณฺณํ อุตฺตํหริติ นียกมฺยตาย วา เกทาทิปฺปาโย วา ฯ
 กถํ นียกมฺยตาย เปสฺสณฺณํ อุตฺตํหริติ ฯ อิมสฺส มฺิโย ภวิสฺสํ
 มนาไป ภวิสฺสํ วิสฺสํสํโก ภวิสฺสํ อพฺภนฺตริโก ภวิสฺสํ
 สฺสํทโย ภวิสฺสํมิตฺติ เอวํ นียกมฺยตาย เปสฺสณฺณํ อุตฺตํหริติ ฯ กถํ
 เกทาทิปฺปาโย เปสฺสณฺณํ อุตฺตํหริติ ฯ กถํ อิมํ นานา อสฺสํ จินา
 อสฺสํ วคฺคา อสฺสํ ทฺวิชา อสฺสํ เทวชฺฌา อสฺสํ เทวปฏฺชา
 อสฺสํ ภิชฺชเยยฺยํ น สฺมาคฺคเยยฺยํ ทฺวํ น ฌาสฺสํ วิทฺธเยยฺยํ เอวํ
 เกทาทิปฺปาโย เปสฺสณฺณํ อุตฺตํหริติ ฯ โถภํ สห มจฺฉริเยน โกธํ
 เปสฺสณฺณํ ปนฺนุเทยฺยํ โถภณฺณํ มจฺฉริเยน โภณฺณํ เปสฺสณฺณํ
 ปนฺนุเทยฺยํ ปชฺชเยยฺยํ วิโนเทยฺยํ พฺยณฺตํกเรยฺยํ อนภาวํคเมยฺยํ
 โถภํ สห มจฺฉริเยน โภณฺณํ เปสฺสณฺณํ ปนฺนุเทยฺยํ ฯ เตนํหา ภคฺวา

นินฺทาย นปฺปเวเชยฺย

น อฺุณฺณเมยฺย ปตฺตํสํโต ภิกฺขุ

โถภํ สห มจฺฉริเยน

โภณฺณํ เปสฺสณฺณํ ปนฺนุเทยฺยํ ฯ

[๗๖๐] กยฺยํกยฺยํ น คฺคิเยยฺย

อฺุปฺวาทํ ภิกฺขุ น กเรยฺย กุหิณฺณํ

คาเม ฯ นานํสฺสํเยยฺย

ตาภกมฺยา ชนํ น ตาปเยยฺย ฯ

อิมะ อัจจันตึ โยพาริกา กิเลสา ๑ กตเม มชฺฌิมา กิเลสา ๑
 กามวิตกโก พยาปาทวิตกโก วิหิตาวิตกโก อิมะ อัจจันตึ มชฺฌิมา
 กิเลสา ๑ กตเม สุตฺตมา กิเลสา ๑ ฌาติวิตกโก ชนปทวิตกโก
 อมรวิตกโก ปราหุทฺทชยาปฐิสณฺณุตโต วิตกโก ตาภสกุการสีโลก-
 ปฐิสณฺณุตโต วิตกโก อนนฺวณฺณตฺติปฐิสณฺณุตโต วิตกโก อิมะ
 อัจจันตึ สุตฺตมา กิเลสา ๑ เต โยพาริกะหิ วา กิเลเสหิ มชฺฌิเมหิ
 วา กิเลเสหิ สุตฺตเมหิ วา กิเลเสหิ อุปฺปาทะเยยฺ ๑ อุปฺปาทํ น
 กเรยฺย อุปฺปาทกเว กิเลเส- น กเรยฺย น ชนฺเนยฺย น สณฺนชฺชนฺเนยฺย
 น นิพฺพุตฺเตยฺย นานินิพฺพุตฺเตยฺย อุปฺปาทกเว กิเลเส ปชฺชนฺเนยฺย
 วิโนทฺเตยฺย พฺยณฺตํกเรยฺย อนภาวจุจฺจนฺเนยฺย อุปฺปาทกเวหิ กิเลเสหิ
 อารโต อสฺส วิรโต ปฏิวิรโต นิภฺขณโต นิสฺสํขุโช วิปฺปมฺมุตโต
 วิสณฺณุตโต ฌมฺมวาทิกเตน เจตสา วิหเรยฺย ๑ กุหิณฺณจฺจิ กุหิณฺณจฺ
 กิณฺณจฺจิ กตฺถจฺจิ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา อชฺฌตฺตพหิทฺธา วาติ
 อุปฺปาทํ ภิกฺขุ น กเรยฺย กุหิณฺณจฺจิ ๑

[๗๖๓] คาเม ๑ นาสิตฺตชฺชเยยฺยวติ กถํ คาเม สฺสชฺชติ ๑ อิช
 ภิกฺขุ คาเม คีหิหิ สํสํขุโช วิหริติ สหณฺนํ. สหโสเก สฺสชฺชเตสุ
 สฺสชฺชโต ทฺถชฺชเตสุ ทฺถชฺชโต อุปฺปนฺนเนสุ ภิกฺขุจฺจกรณฺเณสุ อตฺตนา โวโยคํ
 อาปชฺชติ เอยฺยเมว คาเม สฺสชฺชติ ๑ อถวา ภิกฺขุ ปุพฺพพฺนุหสฺมยํ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺณาทาย ปาวิสฺสติ
 อรกฺขิตฺเตเนว กายเณ อรกฺขิตาย วาจาย อรกฺขิตเณ จิตฺเตเน อน-

ตาทกมฺยุชา ชนํ น ตาปเยยฺยยาติ ตาทเหตฺว ตาทถารณฺว ตาทา-
 ภินิพฺพุตฺติยา ตาภํ ปริปาเจนฺโต ชนํ น ตปเยยฺย ตปํ ปชฺเหยยฺย
 วิโนทยเยยฺย พฺยพฺพตฺกเรยฺย อนภาวจฺกเมยฺย ตาทปนา ตารโต ตสฺส
 วจฺรโต ปฏฺวิวจฺรโต นิทฺทนฺโต นิสฺสํวโร จิพฺปมฺมฺโต วิสณฺณมฺมฺโต
 วมฺริยาทิกเตน เจตสา วิทเรยฺยยาติ ตาทกมฺยุชา ชนํ น ตาปเยยฺย ฯ
 เตนานํ ภควา

กยวิกุกเย น ติจฺจเชยฺย

ชฺอุปจาทํ ภิกฺขุ น กเรยฺย กุหิณฺจิ

คาเม จ นามิสฺสเชยฺย

ตาทกมฺยุชา ชนํ น ตาปเยยฺยยาติ ฯ

[๗๖๕] น จ กตฺตติตา สฺยา ภิกฺขุ

น จ วาจํ ปยุตฺตํ ภาเสยฺย

ปาคพฺพิยํ น สิกฺขเยยฺย

กถํ วิคฺคฺคาหิโก น กถเยยฺย ฯ

[๗๖๖] น จ กตฺตติตา สฺยา ภิกฺขุติ อิชฺเชกฺโข กตฺถํ โหติ
 วิกฺกตฺถํ โส กตฺตติ อหฺมตฺถํ สํสํมฺปนฺโนติ วา วตฺตตฺถํมฺปนฺโนติ
 วา สํสพฺพตฺตตฺถํมฺปนฺโนติ วา ชาตฺติยา วา โคตฺเตน วา โกธ-
 ปรฺตฺติเกน วา วณฺณนโปทฺตรตาย วา ชเนน วา อชฺชเนเนน
 วา กมฺมํายตเนน วา สิปฺปายตเนน วา วิชฺชชฺชานเนน วา สุตฺเตน
 วา ปฏฺธิกาณเนน วา อณฺณตฺตวณฺณตฺตวณฺณ วา วตฺตตฺถา อจฺจจฺจจฺจ

ទុក្ខមតិ មីនេ ទុក្ខមេ ទុក្ខមនុតានំ ចុក្ខេ ទុក្ខមេ ទុក្ខមេតិ ធរាយំ
 ទុក្ខមនុតានំ ទុក្ខមេ ទុក្ខមតិ ឆន្ទុយនុតិប្បិ តិរុទ្ធិតិ ឆន្ទុយនុតិប្បិ
 មិត្តតិ បុរិសិ តិរុទ្ធិតិ បុរិសិ មិត្តតិ ចុក្ខេ ចានេ
 មិត្តតិ ស្តីសំ បារុមីតុវារិ មិត្តតិ ទិក្ខុកិ រាជតិ វាហា-
 វិក្កុបេកិ រាជតិ ខេវំ គណគិ កាយិកំ បាគុភិយំ តុស្តេតិ ។

កតំ ភោគន្តាតាយ កាយិកំ បាគុភិយំ តុស្តេតិ ។ ចិរេកុស្តិ
 ភោគន្តាតាយ ឧទិក្ខិការកិ ភេរេ ភិក្ខុ ឧបុប្បត្ត មិត្តតិ មេវេ
 ភិក្ខុ ចានេ បរិវាហិ ឆន្ទុយនុតិប្បិ តិរុទ្ធិតិ ឆន្ទុយនុតិប្បិ
 មិត្តតិ បុរិសិ តិរុទ្ធិតិ បុរិសិ មិត្តតិ ចុក្ខេ ចានេ មិត្តតិ
 ស្តីសំ បារុមីតុវារិ មិត្តតិ ទិក្ខុកិ រាជតិ វាហាវិក្កុបេកិ
 រាជតិ ខេវំ ភោគន្តាតាយ កាយិកំ បាគុភិយំ តុស្តេតិ ។

កតំ ឆន្ទាធរេ កាយិកំ បាគុភិយំ តុស្តេតិ ។ ចិរេកុស្តិ ឆន្ទាធរេ
 ឧទិក្ខិការកិ ភេរេ ភិក្ខុ ឆន្ទុយនុតិប្បិ តិរុទ្ធិតិ ឆន្ទុយនុតិប្បិ
 មិត្តតិ បុរិសិ តិរុទ្ធិតិ បុរិសិ មិត្តតិ ចុក្ខេ ចានេ
 មិត្តតិ ឧបាសុណិ កុដ្ឋំ បុគ្គិបតិ ឧបាសុណិ តុវារំ មិត្តតិ
 ខេវំ ឆន្ទាធរេ កាយិកំ បាគុភិយំ តុស្តេតិ ។

កតំ ចុក្ខុតិកុតេ កាយិកំ បាគុភិយំ តុស្តេតិ ។ ចិរេកុស្តិ
 ចុក្ខុតិកុតេ ឧទិក្ខិការកិ ភេរេ ភិក្ខុ ឆន្ទុយនុតិប្បិ ចិត្តតិ
 បុរិសិ ចិត្តតិ ឆន្ទុយនុតិប្បិ មុហាយិ បុរិសិ មុហាយិ
 ចុប្បិ មុហាយិ ឆន្ទុយនុតិប្បិ ចុគ្គតិ បុរិសិ ចុគ្គតិ ចុប្បិ

สุตตนิทโก สมนโน สุตตนิทเกน สทฺธิ สทฺธิ อตฺตานิ กโรติ
 จิตฺเตน น วินยธโร สมนโน น ฐมฺมกถิโก สมนโน น
 อารญฺญิโก สมนโน น ปิณฑปาติโก สมนโน น ปัสสฺสโก
 สมนโน น เตจีวริโก สมนโน น สปรทานจาริโก สมนโน
 น ขตุปปจฺฉาทฺธิโก สมนโน น เนสฺสขิโก สมนโน น ยถา-
 สฺสนฺติโก สมนโน ยถาสฺสนฺติเกน สทฺธิ สทฺธิ อตฺตานิ กโรติ
 จิตฺเตน น ปจฺจมฺมสฺส ฌานสฺส ตาภี สมนโน ปจฺจมฺมสฺส ฌานสฺส
 ตาภินา สทฺธิ สทฺธิ อตฺตานิ กโรติ จิตฺเตน น ทฺติยสฺส ฌานสฺส
 ตาภี สมนโน น ตติยสฺส ฌานสฺส ตาภี สมนโน น จตุตฺถสฺส
 ฌานสฺส ตาภี สมนโน น อากาสาณญฺจายตนสํมาปตฺติยา ตาภี
 สมนโน น วิญฺญานาณญฺจายตนสํมาปตฺติยา ตาภี สมนโน น
 อากิญจณญฺายตนสํมาปตฺติยา ตาภี สมนโน น เนวสณฺญา-
 นาสณฺญาายตนสํมาปตฺติยา ตาภี สมนโน เนวสณฺญานาสณฺญาายตน-
 สํมาปตฺติยา ตาภินา สทฺธิ สทฺธิ อตฺตานิ กโรติ จิตฺเตน อิทํ
 เจตฺตํ ปาคพฺภิกฺขํ ๑ ปาคพฺภิกฺขํ น สิกฺขเขยฺยาติ ปาคพฺภิกฺขํ น สิกฺขเขยฺย
 น อจฺเจยฺย น สฺมาจเรยฺย น สฺมาทาย วตฺเตยฺย ปาคพฺภิกฺขํ
 ปชฺเหยฺย วิโนทฺเตยฺย พุณฺณตฺถเกยฺย อนภาวจฺจเมยฺย ปาคพฺภิกฺขา
 อารโต อสฺส วิโรโต ปฏฺวิโรโต นิภฺษโต นิสฺสํวโร วิปฺปมฺพุโต
 วิสณฺณพุโต วิมฺบิยาทิกเตน เจตฺตา วิหเรยฺยาติ ปาคพฺภิกฺขํ น
 สิกฺขเขยฺย ๑

[๗๖๘] กถํ วิคฺคาหิกํ น กถเยยฺยาติ กตมา วิคฺคาหิกกถา ฯ
 อีเธกสฺส โย เชวรูปี กถํ กตฺตา โหติ น ตฺวํ อิมํ ชมฺมวินยํ
 อาชานาสิ ฯ เป ฯ นินฺนุเพเธหิ วา สฺเส ปโหสฺสตี ฯ อุตฺตํ เหนํ
 ภควตา วิคฺคาหิกาย โห โมคฺคตฺตาน กถาย สฺติ กถาพาหุตุตฺตํ ปาฏิ-
 กงฺขํ กถาพาหุตุเต สฺติ อุตฺตจฺจุํ อุตฺตตฺตํ อตฺถวโร อตฺตตฺตํ
 อวรา จิตฺตํ สฺมาธิมฺหาติ ฯ กถํ วิคฺคาหิกํ น กถเยยฺยาติ วิคฺคาหิก-
 กถํ น กถเยย น ภณเยย น ทปฺเปยฺย น โวหเรยฺย วิคฺคาหิก-
 กถํ ปชฺเหยฺย วิโนทเยย พุณฺณตฺกเรยฺย อนภาวจฺจเมยฺย วิคฺคาหิก-
 กถาย อวโร อตฺตํ วิโร ปฏฺวิโร นิกฺขนฺโต นิสฺสํญฺโจะ วิป-
 มฺมฺโต วิสฺมมฺมฺโต วิมฺบิยาทิกเตน เจตสา วิหเรยฺยาติ กถํ
 วิคฺคาหิกํ น กถเยยฺย ฯ เตนาห ภควา

น จ กตฺติตา สฺยา ภิกฺขุ

น จ วา จํ ปยุตฺตํ ภาเสยฺย

ปาคพฺภิยํ น สิกฺขเยยฺย

กถํ วิคฺคาหิกํ น กถเยยฺยาติ ฯ

[๗๖๙] โมตฺตวฺเชน นียเยถ

สฺมฺปชาโน สจฺจานิ น กยิรา

อถ ชฺชเวเตน ปณฺณาย

สฺตพฺพตฺเตน นาวณฺณมคฺคิมณฺเณ ฯ

[๗๗๐] โมตฺตวฺเชน นียเยถาติ โมตฺตวฺชํ อจฺจุติ มุตาจฺวาโท ฯ

อิเธกฯ โส สภคฺคโต วา ปริสคฺคโต วา ฯ เป ฯ อามิสกณฺณจิกฺข-
 เหตุ วา สมนฺปชานมฺสา ภาสิตา โหติ อิทํ อุกฺกุจฺติ โมถวชฺชํ ฯ
 อมฺิฯ ตํหาภาเวหิ มฺสาวาโท โหติ ปุพฺพเพว ตสฺส โหติ มฺสา
 ภณฺนิสฺสํหติ ภณฺนตสฺส โหติ มฺสา ภณามํติ ภณิตสฺส โหติ
 มฺสา มยา ภณิตนฺติ อิมฺเหหิ ตํหาภาเวหิ มฺสาวาโท โหติ ฯ
 อมฺิฯ จตุหาภาเวหิ ปณฺจหาภาเวหิ ฉหาภาเวหิ สคฺคหาภาเวหิ
 อฏฺฐหาภาเวหิ มฺสาวาโท โหติ ปุพฺพเพว ตสฺส โหติ มฺสา
 ภณฺนิสฺสํหติ ภณฺนตสฺส โหติ มฺสา ภณามํติ ภณิตสฺส โหติ
 มฺสา มยา ภณิตนฺติ วินิชาย ทิฏฺฐิจฺฉิ วินิชาย ขนฺตี วินิชาย
 รุจฺฉิ วินิชาย สณฺณํ วินิชาย ภาวํ อิมฺเหหิ อฏฺฐหาภาเวหิ
 มฺสาวาโท โหติ ฯ โมถวชฺเชน นิยุเยถาติ โมถวชฺเชน นิยุเยยฺย
 โมถวชฺชํ ปชฺเชยฺย วิโนทฺเตยฺย พฺยนตฺถกเรยฺย อนภาวจฺจกเมยฺย
 โมถวชฺชา อารโต อสฺส วิรโต ปฏฺวิวิรโต นิกฺขนฺโต นิสฺสยฺยโง
 วิปฺปนฺตฺโต วิสณฺณนฺตฺโต วิมรฺยาทิกเตน เจตสา จิตฺตเรยฺยาติ โมถ-
 วชฺเชน นิยุเยถ ฯ

[๗๗๒] สมนฺปชานโน สจฺจานิ น กยิราติ กตมํ สํสํญํ ฯ
 อิเธกฯ โส สโห โหติ ปริสโห ยํ ตคฺคต สจฺจํ สจฺจตา สํสํญํ
 กกฺกกรตา กกฺกกรยํ ปริกฺขตคฺคตา ปริกฺขตคฺคยํ อิทํ อุกฺกุจฺติ สํสํญํ ฯ
 สมนฺปชานโน สจฺจานิ น กยิราติ สมนฺปชานโน หุตฺวา สํสํญํ น
 กเรยฺย น ชนฺเนยฺย สณฺนชเนยฺย น นีพฺพตฺเตยฺย นานินีพฺพตฺเตยฺย

ปนณฺณเว ภิกฺขุ ทุสฺสธิดา ปาปชมฺมวติ ๑ โส ตาย สัตถมฺปทาย
 ปรี อติมณฺณเวติ ๑ อิทฺถกฺโข วตฺตสฺมฺปนฺโน อารณฺณโก ๑ วา
 ปินฺนทปาทิโก วา ปัสสฺสโก วา เจริญโก วา สปรทานจาวโก
 วา ขตุปฺปจฺจนาภตฺติโก วา เนสฺสขโก วา ยถาสฺนถโก วา ๑
 ตสฺส เถว โหติ อหฺมสฺมิ วตฺตสฺมฺปนฺโน อิมํ ปนณฺณเว น
 วตฺตสฺมฺปนฺนาติ ๑ โส ตาย วตฺตสฺมฺปทาย ปรี อติมณฺณเวติ ๑
 อถ ชีวิตฺเตน ปญฺญา ย สัตถพฺพเตน นานฺณมฺมติมณฺณเวติ ตฺวชชีวกาย
 วา ปณฺธชชีวกาย วา ปญฺญาตมฺปทาย วา สัตถมฺปทาย วา
 วตฺตสฺมฺปทาย วา ปรี นาทิมณฺณเวยฺย นาวชาเนยฺย น เตนํ มานํ
 ชเนยฺย น เตนํ กทฺโธ อสฺส ปคฺคทฺโธ ปคฺคทิตฺติโรติ อถ
 ชีวิตฺเตน ปญฺญา ย สัตถพฺพเตน นานฺณมฺมติมณฺณเว ๑ เตนาท ภาควา

โมสวชฺเชน นียเยถ

สฺมฺปชาโน สจฺจํ น กยิรา

อถ ชีวิตฺเตน ปญฺญา

สัตถพฺพเตน นานฺณมฺมติมณฺณเวติ ๑

[๗๗๕] สุตฺวา ทฺวสฺสโต พุทฺโธ วาจํ

สฺมณานํ วา ปุทฺธชานํ^๒

สมุเสสฺส เน น ปฏฺฐชชา

น หิ สมนฺโต ปฏฺฐเชนิกโรติ ๑

๑ ย. รุสฺสโต ๑ ๒ ส. ปุทฺธชานํ ๑

[๗๗๕] สุตฺตวา ทฺฐิตฺโต พหุ วาจํ สมนํ น วา ปุณฺณจฺจนนฺติ
 ทฺฐิตฺโต ทฺฐิตฺโต ชฺฐิตฺโต ชฺชวฺชิตฺโต จมฺภิตฺโต ฌรทิตฺโต อฺปวทิตฺโต ฯ
 สมนํจฺจนนฺติ เยเกจิ อิตฺโต พหิทฺฐา ปริพฺพาสฺสปกฺตา ปริพฺพาสฺสมา-
 ปนฺนา ฯ ปุณฺณจฺจนนฺติ ชฺชุตฺติยา จ พฺราหฺมณา จ เวสฺสสา จ
 สุทฺธา จ กหฺมุจฺจา จ ปพฺพชิตฺตา จ เทวา จ มนุสฺสสา จ ฯ เต
 พหุกาหิ วาจาหิ อนิฏฺฐาหิ อกฺกนฺตาหิ อมฺนาปาหิ อกฺโกเสยฺยํ
 ปริภาเสยฺยํ โรเสยฺยํ วิโรเสยฺยํ เหเสยฺยํ วิเหเสยฺยํ ชฺมาเตยฺยํ อฺป-
 ชฺมาเตยฺยํ อฺปชฺมาตํ กเรยฺยํ ฯ เตสํ พหุ วาจํ อนิฏฺฐํ อกฺกนฺตํ
 อมฺนาปํ สุตฺตวา สุตฺตติฏฺฐวา อฺคฺคหิตฺตวา อฺปชฺรารยิตฺตวา อฺปตฺถกฺขิตฺตวาติ
 สุตฺตวา ทฺฐิตฺโต พหุ วาจํ สมนํ น วา ปุณฺณจฺจนนํ ฯ

[๗๗๖] ฌรฺเตน เน น ปฏฺวิจฺชชาติ ฌรฺเตนาติ กฺกชฺเพน ฯ น
 ปฏฺวิจฺชชาติ น ปฏฺวิกฺกณฺเอยฺย อกฺโกเสยฺยํ น ปจฺจกฺโกเสยฺยํ โรเสยฺยํ
 น ปฏฺวิโรเสยฺยํ ภณฺฑนํ น ปฏฺวิภณฺฑนฺเตยฺยํ น กถํ กเรยฺยํ น
 ภณฺฑนํ กเรยฺยํ น วิคฺคหํ กเรยฺยํ น วิวาทํ กเรยฺยํ น เมชคํ
 กเรยฺยํ กถหภณฺฑนวิคฺคหวิวาทเมชคํ ปชฺเหยยฺย วิโนเทยฺยํ พฺยนฺตํ-
 กเรยฺยํ อนภาวจฺจนเมยฺยํ กถหภณฺฑนวิคฺคหวิวาทเมชคฺตา อวโร-
 ชฺชิตฺตํ วิโรโต ปฏฺวิโรโต นิกฺกขนฺโต นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺมฺโต วิสฺสณฺณมฺมฺโต
 วิมฺบิยาทิกฺกเตน เจตฺสา วิหเรยฺยาติ ฌรฺเตน เน น ปฏฺวิจฺชชา ฯ

[๗๗๗] น หิ สฺนฺโต ปฏฺเฐนิกโรตฺติ สฺนฺโตติ รากฺสุตฺต
 สฺนฺตคฺคตา สฺนฺโต โทสฺสุตฺต โมหฺสุตฺต โกรหฺสุตฺต อฺปนาหฺสุตฺต

๑ เป ๑ สพุพากุสตาภิสงฆารานํ สมนุคคตา สมิคคตา อุปสมิคคตา
 วิชฌาตคคตา นิพพุตคคตา วิคคคตา ปฏิปฺปสฺสทุคคตา สมนุโต อุ-
 สมนุโต อุปสมฺนุโต นิพพุโต ปฏิปฺปสฺสทุโรติ สมนุโต ๑ น หิ
 สมนุโต ปฏิเสณิกโรคฺคํติ สมนุโต ปฏิเสณํ ปฏิมตฺตํ ปฏิกณฺฏกํ ปฏิปทขํ
 น กโรติ น ชเนติ น สลฺลชเนติ น นิพพุตเตติ นานินิพพุตเตคฺคํติ
 น หิ สมนุโต ปฏิเสณิกโรติ ๑ เตนาท ภควา

ศุคฺควา ทูสฺสโต พหุํ ว่าจํ
 สมนฺนํ วา ปุคฺคจฺจนํ
 สรฺุเสณ เณ น ปฏิวชฺชา
 น หิ สมนุโต ปฏิเสณิกโรคฺคํติ ๑

[๗๗๘] เขตญฺจ ชมฺมมณฺเฑนาย

วจิณํ ภิกฺขุ สทา สโต สิกฺขะ
 สมนฺคํติ นิพพุตํ ฌตฺวา
 สาสเน โคตมสฺส นปฺปมชฺเชยฺย ๑

[๗๗๘] เขตญฺจ ชมฺมมณฺเฑนายาติ เขตนฺติ อากิฏฺฐิํ เทสํ
 ปณฺณายํคํ ปฏฺฐนํคํ จิวฺจํ วิภคฺคํ อุตฺตารํคํ ปกาสิคํ ๑ ชมฺม-
 มณฺเฑนายาติ ชานิตฺวา ตฺถยิตฺวา ติริยิตฺวา จิภาวยิตฺวา จิฏฺฐํ กตฺวาติ
 เขตมฺปิ เขตญฺจ ชมฺมมณฺเฑนาย ๑ อถวา สมนฺญํ วิสฺมณฺญํ
 ปถญฺจ วิปถญฺจ สวชฺชญฺจ อนวชฺชญฺจ หีนญฺจ ปณฺตญฺจ
 กณฺหญฺจ สฺกฏกญฺจ วิณฺญนครหิตญฺจ วิณฺญนฺสฺสคฺคญฺจ ชมฺมํ อณฺเฑนาย

[๗๗๓] อภิกฺขุ หิ โส อนภิกฺขุโต

สถิตยนิยม อนัตตมหตัส

คตฺมา หิ คตฺส ภควโต สํสเน

อปรปรมโต สทา นมสฺสมนุสฺสิเกเชติ ภกวา ฯ

[๗๘๔] อภิภู หิ โส อนภิภูโตติ * อภิภูตรูปา อภิภูตสํหทา
 อภิภูตคณฐา อภิภูตรสา อภิภูตโณฏจพพา อภิภูตมมา อภิภู
 อนภิภูโต เกหิจิ กิเตเสหิ อภิภู หิ ปาปเก อกุตเต รุมเม
 สงฺกิตเตสเก โปโนพภูวเก สทเว ทุกฺขวิปาเก อายคิ ชาติชรา-
 มรณํเยติ อภิภู หิ โส อนภิภูโต ฯ

[๗๘] สกฺขิธมฺมํ อนัตติมหทสฺสํ สกฺขิธมฺมนฺติ น อิติหิตํ
 น อิติกราย น ปรมุปราย น ปฏฺกสฺมฺปาย น ตกฺกเหตุ น
 นยเหตุ น อาการปวิตฺกเกน น ทิฏฺฐินิษฺฌานกฺขณฺทียา สํมํ
 สยมนินฺนํ อคฺคตปฺปจฺจํ ธมฺมํ อทฺทสํ อทฺทกฺขิ อปฺปสํ ปฏฺวิวิธมฺมํ
 สกฺขิธมฺมํ อนัตติมหทสฺสํ ฯ

[๘๘๖] ตสุมา หิ ตสุตฺตํ ภควโต สํวเนติ ตสุมาติ ตสุมา
 ตํการณา ตํเหตุ ตปฺปจฺจุยา ตํนิทานา ฯ ตสุตฺตํ ภควโต สํวเนติ
 ตสุตฺตํ ภควโต สํวเน โคตมสํวเน พุทฺธสํวเน ชินสํวเน ตถาคต-
 สํวเน เทวสํวเน อรหณฺตสํวเนติ ตสุมา หิ ตสุตฺตํ ภควโต
 สํวเน ฯ

๑-๑ เอกสารขอเสนอ กฤษฎีกา ๑ บ. อภิภูติ รูปอภิฏ สหุทาภิฏ กนธภิฏ รสาภิฏ โผฎจพพา-
ภิฏ ธมมาภิฏ ๑

[๗๘๗] อปฺปมตฺโต ตฺถา นมสฺสํนุสฺสึเกติ ภคฺวาทิ อปฺป-
มตฺโตติ ตฺถกจฺจการี อตฺถ ๑ เป ๑ อปฺปมตฺโต กุสฺสเกสฺส ชฺมเมสฺส ๑
ตฺถาติ ตฺถา ตฺพพฺพา ๑ เป ๑ ปจฺฉิเม วโยชนฺเช ๑ นมสฺสํนุ-
กาเยน วา นมสฺสํมาโน วาจาย วา นมสฺสํมาโน จิตฺเตน วา
นมสฺสํมาโน อนฺวตฺตปฺปฏฺธิปฺตฺติยา นมสฺสํมาโน ชฺมมานุชฺชมฺมปฏฺธิปฺตฺติยา
นมสฺสํมาโน ตฺถการมาโน คุฏการมาโน มานยมาโน ปุชฺชมาโน
อปฺปายมาโน ๑ อนฺนุสฺสึเกติ ติสฺโส สฺสึเกฯ อธิสฺสํสฺสึเกฯ อธิจฺจุตฺตฺสึเกฯ
อธิปฺปณฺณาสฺสึเกฯ ๑ เป ๑ อยฺม อธิปฺปณฺณาสฺสึเกฯ ๑ อิมํ ติสฺโส
สฺสึเกฯ อวชฺชชฺนฺโต สฺสึเกฯ ๑ เป ๑ สจฺฉนิภาตพฺพํ สจฺฉนิโรนฺโต
สฺสึเกฯ อจฺจเรฯ สจฺฉนฺนเรฯ สจฺฉนฺนทาย วตฺเตฯ ๑ ภคฺวาทิ
การวาชิจฺฉนํ ๑ เป ๑ สจฺฉนิภา ปณฺณตฺติ ยทิทํ ภคฺวาทิ อปฺปมตฺโต
ตฺถา นมสฺสํนุสฺสึเกติ ภคฺวา ๑ เตนาท ภคฺวา

อภิกฺขุ หิ โส อนภิกฺขุโต

ตฺถวชิรํ อณฺโตนํ

ตสฺมา หิ ตสฺส ภคฺวโต สจฺฉเน

อปฺปมตฺโต ตฺถา นมสฺสํนุสฺสึเกติ ภคฺวาทิ ๑

จุกุทสโม ตุวฏกตฺตุนิหุเทโส นิฆฺจิจฺฉิตฺ ๑

ปณฺณวรโณ อตฺตททณฺทตฺตตฺตนิทฺเทโส

[๗๘๘] อตฺตททณฺทา ภาโย ชาคํ ชนํ ปสฺสํถ เมธคํ
ธมฺมํ กิตฺตยิสฺสํตามิ ยถา สํวีสิตํ มया ฯ

[๗๘๙] อตฺตททณฺทา ภาโย ชาคณฺติ ทณฺทาติ ตโย ทณฺทา
กายทณฺโท วจฺทณฺโท มโนทณฺโท ฯ ติวฺชํ กายทฺจจฺริตํ กาย-
ทณฺโท จตฺตพฺพิชํ วจฺทฺจจฺริตํ วจฺทณฺโท ติวฺชํ มโนทฺจจฺริตํ
มโนทณฺโท ฯ ภาโยนฺติ เทว ภายานิ ทิฏฺฐชมฺมมิตฺตญฺจ ภาโย สมนฺปรา-
ยิกญฺจ ภาโย ฯ กตมํ ทิฏฺฐชมฺมมิกํ ภาโย ฯ อธิเรกญฺจ กาเยน
ทฺจจฺริตํ จรติ วาจาเย ทฺจจฺริตํ จรติ มนสา ทฺจจฺริตํ จรติ
ปารมมฺหิ หนฺติ อทฺธินฺนมฺหิ อาทิยติ สมนฺนิมฺหิ ฉินฺนทฺติ นิธฺโตปมฺหิ
หฺรติ เขภาควิกมฺหิ กโรติ ปริปนฺนญฺมํ ทิฏฺฐจฺติ ปรรทารมฺหิ
กจฺจติ มุสาหิ ภาณติ ฯ ตเมนํ คเหตุว วยฺโย ทสฺสเสณฺติ
อโย เทว โจโร อากุจาวี อิมสฺสํ ยํ อิจฺจติ ตํ ทณฺทํ
ปณฺเนหิติ ฯ ตเมนํ ราชา ปริภาสฺติ ฯ โส ปริภาสฺสปจฺจยาหิ
ทฺจจฺริทฺทมนสฺสํ ปวฺฐิตฺวเทติ ฯ เขตํ ภาโย ทฺจจฺริทฺทมนสฺสํ กุโธ ตสฺสํ ฯ
อตฺตททณฺทโต ชาคํ สณฺนชาคํ นิพฺพุตํ อภินิพฺพุตํ ปาตุญฺจํ ฯ
เขตฺตเคนนํ ราชา น ตสฺสํติ ฯ ตเมนํ ราชา พนฺชาเปติ ฉนฺนทฺพนฺชเนน
วา รชฺชฺพนฺชเนน วา สจฺจติพนฺชเนน วา เวตฺตทฺพนฺชเนน วา
อตาพนฺชเนน วา เปกฺขทฺพนฺชเนน วา ปริกฺขเปพนฺชเนน วา คาม-

พฺพชฺชเนน วา นกฺรพฺพชฺชเนน วา รกฺขชฺชเนน วา ชนปทพฺพชฺชเนน
 วา อณฺตมโส สวจฺณมฺมี กโรติ น เต สพฺภา อโธ ปกฺกมิตฺตํ
 ๑ โส พฺพชฺชนปจฺจยาบี ทุฏฺฐโทมนสฺสํ ปฏฺฐิเตวเทติ ๑ เขตฺ
 ฌํ ทุฏฺฐโทมนสฺสํ กุโธ คตฺส ๑ อศุทธกณฺฑสฺสฺสฺสฺส ชาติ สณฺฑชาตํ
 นิพฺพตฺตํ อภินิพฺพตฺตํ ปาตุญฺญํ ๑ เขตฺตณฺเณมี ราชา น คตฺสฺสฺสฺส ๑
 ตเมเน ราชา คตฺสฺส ๑ อหฺราเปติ สํ วา สหสฺสํ วา สคตฺสหสฺสํ
 วา ๑ โส ชนชานปจฺจยาบี ทุฏฺฐโทมนสฺสํ ปฏฺฐิเตวเทติ ๑ เขตฺ
 ฌํ ทุฏฺฐโทมนสฺสํ กุโธ คตฺส ๑ อศุทธกณฺฑสฺสฺสฺส ชาติ สณฺฑชาตํ
 นิพฺพตฺตํ อภินิพฺพตฺตํ ปาตุญฺญํ ๑ เขตฺตณฺเณมี ราชา น คตฺสฺสฺส ๑
 ตเมเน ราชา จิวิชา กมฺมการณํ การาเปติ กตฺถาหิมี ตาเพติ
 เวตฺเตหิมี ตาเพติ อชฺชตฺตณฺฑเกหิมี ตาเพติ หตฺถมฺมี ฉินฺทติ
 ปาถมฺมี ฉินฺทติ หตฺถปาถมฺมี ฉินฺทติ กณฺณมฺมี ฉินฺทติ นาสมฺมี
 ฉินฺทติ กณฺณนาสมฺมี ฉินฺทติ วิตฺตคตฺตณฺฑกมฺมี กโรติ สจฺจ-
 มุญฺญกมฺมี กโรติ ราหุญฺญมฺมี กโรติ โสติมาตฺตกมฺมี กโรติ
 หตฺถปชฺชชิตฺตกมฺมี กโรติ เขรกวตฺตกมฺมี กโรติ จิรกวาสกมฺมี
 กโรติ เขณฺณชยฺกมฺมี กโรติ พตฺตมฺมีกมฺมี กโรติ กหาปณ-
 ญมฺมี กโรติ ชาราลปตฺตกมฺมี กโรติ ปตฺตมฺมีกมฺมี กโรติ
 ปตฺตมฺมีกมฺมี กโรติ คตฺเตนมี คตฺเตน โสติญฺญติ สฺสฺสฺส
 ชาทาเปติ สวณฺตมฺมี สฺสฺส อตฺตาสฺสฺส อตฺตนาบี สํ ฉินฺทติ ๑
 โส กมฺมการณปจฺจยาบี ทุฏฺฐโทมนสฺสํ ปฏฺฐิเตวเทติ ๑ เขตฺ ฌํ

ทุกขโทมนสฺสํ กุโต ตสฺส ๑ อตฺตทณฺหาโต ชาตํ สณฺชาตํ นิพฺพุตํ
 อภินิพฺพุตํ ปาตุญฺหํ ๑ ราชา อิมํ จตฺตุนํ ทณฺหานํ อิตฺถโร ๑
 โส สฺสเกน กมฺเมเนน กายสฺส เกทา ปรมมรณา อปายํ ทฺวคฺคํ
 วินิปาตํ นิรยํ อูปปชฺชติ ๑ ตเมเน นิริยปาตา ปณฺจวิทฺพนฺชนํ
 นาม กมฺมการณํ กาเรนฺติ ตตฺตํ อโยชิตํ หตฺเต คเมเนติ ตตฺตํ
 อโยชิตํ ทฺวคฺเค หตฺเต คเมเนติ ตตฺตํ อโยชิตํ ปาเท คเมเนติ
 ตตฺตํ อโยชิตํ ทฺวคฺเค ปาเท คเมเนติ ตตฺตํ อโยชิตํ มชฺฌเณตฺตสฺมํ
 คเมเนติ ๑ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติฏฺฐา กฏฺฐา เวทนา เวทติ น
 จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พฺยนฺตํโหติ ๑
 เอตํ ภยํ ทุกฺขโทมนสฺสํ กุโต ตสฺส ๑ อตฺตทณฺหาโต ชาตํ
 สณฺชาตํ นิพฺพุตํ อภินิพฺพุตํ ปาตุญฺหํ ๑ ตเมเน นิริยปาตา
 สํเวตฺติตฺวา กุซารํ^๑ ตจฺเจเนติ ๑ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติฏฺฐา กฏฺฐา
 เวทนา เวทติ น จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ
 พฺยนฺตํโหติ ๑ ตเมเน นิริยปาตา อุตฺตฺธปาตํ อโรสํ^๒ คเหตุวา
 วาสํ^๓ ตจฺเจเนติ ๑ ตเมเน นิริยปาตา รเถ โยเชตฺวา อาทิตฺตํ
 ปจฺจวียา สมฺปชฺชติตฺตํ สณฺโชติญฺจตฺตํ^๔ สฺสเรเนติ^๕ ปจฺจาสฺสเรเนติ^๖
 ๑ เป ๑ ตเมเน นิริยปาตา มหนฺตํ อังคารปพฺพุตํ อาทิตฺตํ สมฺปชฺชติตฺตํ
 สณฺโชติญฺจตฺตํ อาโรเปเนติ^๗ โอโรเปเนติ^๘ ๑ เป ๑ ตเมเน นิริยปาตา

๑ ส. กุซารํ ๑ ๒ ส. โชติญฺจตฺตํ ปาโง ๑ ๓ ส. หาเรนฺติ ๑
 ๔ ปจฺจาสฺสเรเนติ ๑

อฺทฺทํปาทํ อโหสิริ คเหตฺวา ตตฺตตาย โสทกฺกมฺภิยา ปกฺขิปนฺติ
 อาทิตฺตตาย สมนฺปชฺชตฺตตาย สมนฺโชติฏฺฏตาย ฯ โส ตตฺต เณนฺทฺเททกํ
 ปจฺจุติ ฯ โส ตตฺต เณนฺทฺเททกํ ปจฺจุมาโน สกฺกิมฺมี อฺทฺทํ กจฺจุติ
 สกฺกิมฺมี อโห กจฺจุติ สกฺกิมฺมี ติริยํ กจฺจุติ ฯ โส ตตฺต ทฺกฺกชา
 ทิปฺปา กฏฺฏกา เวทฺนา เวเทติ น จ ตาว กาทํ กโรติ ยาว
 น ตํ ปาปกมฺมํ พฺยนฺตํโหติ ฯ เอตํ ภยํ ทฺกฺกชโหมนฺตํ กุโ
 ตสฺส ฯ อตฺตทณฺทโต ชาตํ สมนฺชาตํ นิพฺพุตํ อภินิพฺพุตํ
 ปาตุภูตํ ฯ ตเมเน นริยปาตา มหานิรเย ปกฺขิปนฺติ ฯ โส โช
 ปน มหานิรโย

จตุทฺทกณฺโณ จตุทฺทวาโร	วิภตฺโต ภาคโส มิโต
อโยปการปริยตฺโต	อโยธา ปฏิกุชฺชิตฺโต ฯ
ตสฺส อโยมยา ภูมิ	ชฺติตา เตชฺสา ยุตฺตา
สมนฺตา โยชนตํ	ฉริตฺวา ติฏฺฐติ สพฺพทา ฯ
กทริยา ตปฺวา โหวรา	อจฺจุจิมฺโถ ทฺวารสทฺธา
โตมฺหํสฺนรฺปา จ	ภิสฺมา ปฏิกฺขา ทฺกฺกชา ฯ
ปฺรตฺติมา ย จ ภิตฺติยา	อจฺจุจิมฺโถ สมนฺจฺจิโต
ทฺทหนฺโต ปาปกมฺมฺนเต	ปจฺจุติมา ย ปฏินฺนตฺติ ฯ
ปจฺจุติมา ย จ ภิตฺติยา	อจฺจุจิมฺโถ สมนฺจฺจิโต
ทฺทหนฺโต ปาปกมฺมฺนเต	ปฺรตฺติมา ย ปฏินฺนตฺติ ฯ

ເຂັດ ັຍໍ ທຸກໆໂທມນສຸ່ ກູໂຕ ດສຸ່ າ ອຕຸທກຸໆໂຕ ສາຕໍ
 ສ໌ໝຸສາຕໍ ນິພຸທຕຸຕໍ ອນິນິພຸທຕຸຕໍ ປາຕຸກຸຕໍ າ ຍານີ າ ເນຍິການີ
 ທຸກຸສານີ ຍານີ າ ດິວຈຸຊານໂຍນິການີ ທຸກຸສານີ ຍານີ າ ນິຕຸຕິ-
 ວິດຍິການີ ທຸກຸສານີ ຍານີ າ ມານຸສການີ ທຸກຸສານີ ຕານີ ກູໂຕ
 ສາຕານີ ກູໂຕ ສ໌ໝຸສາຕານີ ກູໂຕ ນິພຸທຕຸຕານີ ກູໂຕ ອນິນິພຸທຕຸຕານີ
 ກູໂຕ ປາຕຸກຸຕານີ າ ອຕຸທກຸໆໂຕ ສາຕານີ ສ໌ໝຸສາຕານີ ນິພຸທຕຸຕານີ
 ອນິນິພຸທຕຸຕານີ ປາຕຸກຸຕານິຕິ ອຕຸທກຸໆ ັຍໍ ສາຕໍ າ

[๗๕๐] ชนํ ปัสสํก เมธคณฺติ ชนฺนํติ ขตฺติยา ฯ พฺราหฺมณา
 ฯ เวสฺสํสา ฯ สํกฺกทา ฯ กณฺฐจํ ฯ ปพฺพชิตา ฯ เทวา ฯ
 มนุสฺสํสา ฯ ๑ เมธคณฺติ เมธคํ ชนํ กถํ ชนํ วิรุตฺตํ ชนํ ปฏฺธิวิรุตฺตํ
 ชนํ ตาหคชนํ ปจฺจาทคชนํ ตาฆาตคชนํ ปจฺจาทคชนํ ปัสสํก
 ทกขถ โยโตเกถ นิชฺวาเยถ อปปริกขถาติ ชนํ ปัสสํก เมธคํ ๑

[៧៩៣] តំលេក ពិតុប្បិស្ថនាមីតិ តំលេក ចុកុកេក ចុកុកាតំ រាប ប្រែង
 ឆន្ទ្យនំ ចុកុកុកា ចុកុកុកុក ពិតុប្បិស្ថនាមី ឯកិតុប្បិស្ថនាមី ចាទិតុប្បិស្ថនាមី
 តេតិស្ថនាមី ឯកតេតិស្ថនាមី ឯកតេតិស្ថនាមី ឯកតេតិស្ថនាមី ឯកតេតិស្ថនាមី
 ចុកុកាតំពិតុប្បិស្ថនាមី ឯកតេតិស្ថនាមីតិ តំលេក ពិតុប្បិស្ថនាមី ។

[๗๘๒] ยถา สัมมิติ มยาติ ยถา มยา อตฺตนาเยว สัมเวทิตะ
อูปเพทิตะ สัมเวคมาปาทิตะติ ยถา สัมมิติ มยา ฯ เตนานห ภคจว

๑๓๖ ขตฺตทณฺหา ภยํ ชาตํ ชนํ ปสฺสธ เมชคํ

๑. **คำนำ** ๒. **ประวัติ** ๓. **นิยาม** ๔. **ความสำคัญ** ๕. **ประโยชน์** ๖. **การปฏิบัติ** ๗. **การวัดผล** ๘. **การประเมินผล** ๙. **การปรับปรุง** ๑๐. **การสรุป**

โสตรโรเคน ขานโรเคน จิวหาโรเคน กายโรเคน สีสโรเคน
 กณฺณโรเคน มุขโรเคน ทนฺตโรเคน กาเสณ สาเสณ ปีนา-
 เเสน ขาเหณ ขเรณ กุจฺฉิโรเคน มุขุทาย ปกฺขนฺทิกาย
 สฺถาย วิสฺฐิจิกาย กุญฺเฌน คณฺเฑน กิตาเสณ โสเสณ
 อปฺปมาเรณ ททฺทฺยา กณฺทฺยา กจฺจุยา รวธําย วิตฺตจฺฉิกาย
 โถหิตฺเตน มิตฺเตน มชฺเชเหณ ธมฺมําย มิตฺทิกาย ภคฺชนฺทาย
 ปิตฺตสํมุจฺจาเนหิ อาพาเชหิ เสมฺพสํมุจฺจาเนหิ อาพาเชหิ วา-
 สํมุจฺจาเนหิ อาพาเชหิ สมนฺนิปาติกฺเกหิ อาพาเชหิ อุตฺตปริณามเชหิ
 อาพาเชหิ วิสํปริหารเชหิ อาพาเชหิ โอบกฺกมิกฺเกหิ อาพาเชหิ
 กมฺมวิปากเชหิ อาพาเชหิ สีสฺเตน อุนฺนฺเหณ จิฆฺขุทาย มิตฺทา-
 ฌาย อจฺจาเรณ ปสฺสํสาเวณ ทิสฺสมกฺสวาทาตปสฺสวีสสํมุตฺตเสณ
 มาตฺตมฺรเณน ทฺถุเชณ มิตฺตมฺรเณน ทฺถุเชณ ภาตฺตมฺรเณน ทฺถุเชณ
 ภคินฺนมฺรเณน ทฺถุเชณ ปุตฺตมฺรเณน ทฺถุเชณ จิตฺตมฺรเณน ทฺถุเชณ
 ฌาตฺติมฺรเณน ทฺถุเชณ โภคพฺยสฺสเณน ทฺถุเชณ โรคพฺยสฺสเณน ทฺถุเชณ
 สีสฺสพฺยสฺสเณน ทฺถุเชณ ทิฏฺฐิจิพฺยสฺสเณน ทฺถุเชณ ฌนฺทมนํ สมนฺทมนํ
 วิปฺสนฺทมนํ เวชมนํ ปเวชมนํ สมนฺปเวชมนํ ฯ ทิสฺสวาทิ ปสฺสวาทิ
 อุตฺตวาทิ ติววาทิ วิภาววาทิ วิภูตํ กตฺตวาทิ ฌนฺทมนํ ปชฺ
 ทิสฺสวาทิ ฯ

[๗๘๕] มจฺเจเน อปฺโปทฺเทเก ยถาติ ยถา มจฺจุลา อปฺโปทฺเทเก
 ปริตฺตฺโตทฺเทเก อุตฺตกปริยาทาเน กาเกหิ จา กุถเลหิ วา พลาภาหิ

วา ปริปาศิยมานา อุกุขมียมานา ขชชมานา สมนทนต์ สมนทนต์
 วิปสนทนต์ เวเชนติ ปเวเชนติ สมนเวเชนติ เอวเมว ปชา
 ตณฺหาสมทนาย สมนทนต์ ๑ เป ๑ ทิฏฐิพยุสเนน ทุกฺเชน สมนทนต์
 สมนทนต์ วิปสนทนต์ เวเชนติ ปเวเชนติ สมนเวเชนตํติ มจฺเจ
 อปโปทเก ยถา ๑

[๗๘๖] อญฺณมณฺเฑหิ พุยารุทฺเต อญฺณมณฺเฑ สัตฺตา วิรุตฺตา
 ปฏฺวิรุตฺตา อาหตา ปจฺจาหตา อาฆาตฺตา ปจฺจาฆาตฺตา ราชา
 โนมฺปี ราชฺฐหิ จิตฺทนต์ ชตฺติยาบิ ชตฺติเยหิ จิตฺทนต์ พุราหฺมณบิ
 พุราหฺมณฺเหหิ จิตฺทนต์ คหปตฺบิ คหปตฺหิ จิตฺทนต์ มาตาบิ
 ปุตฺเตน จิตฺทนต์ ปุตฺโตบิ มาตฺรา จิตฺทนต์ บิตาบิ ปุตฺเตน
 จิตฺทนต์ ปุตฺโตบิ บิตรา จิตฺทนต์ ภาตาบิ ภาตฺรา จิตฺทนต์ ภคินฺบิ
 ภคินฺยา จิตฺทนต์ ภาตาบิ ภคินฺยา จิตฺทนต์ ภคินฺบิ ภาตฺรา
 จิตฺทนต์ สหาโยบิ สหาเยน จิตฺทนต์ ๑ เต ตตฺถ กถฺหิจฺจคฺค
 จิวกาปณฺนา อญฺณมณฺเฑ ปาณฺหิ อุปกฺกมฺมฺติ เตหฺหฺมฺหิ
 อุปกฺกมฺมฺติ ทณฺเหหิ อุปกฺกมฺมฺติ สตฺเถหิ อุปกฺกมฺมฺติ ๑
 เต ตตฺถ มรณฺมฺบิ คจฺจนฺติ มรณฺมตฺตมฺบิ ทุกฺชนฺติ อญฺณ
 มณฺเฑหิ พุยารุทฺเต ๑

[๗๘๗] ทิสฺสา มํ ภยมาจิสฺสํ ทิสฺวาติ ทิสฺวา ปสฺสํติ
 ศุณฺณํติ ติรณฺณํติ วิภาวณฺณํติ วิภูตํ กตฺวา ภยํ ปิพฺพนํ ชนฺนํ
 อุปทฺทโว อุปสฺสโค อาจิสฺสํติ ทิสฺวา มํ ภยมาจิสฺสํ ๑ เตนฺนาท ภคฺวา

แผนหมานํ ปฐํ ทิสฺวา มจฺเจ อปฺโปทเก ยถา

อณฺณมณฺเฑหิ พฺยาจฺจุเช ทิสฺวา มํ ภยมาวีสฺสตี ฯ

[๗๘๘] สมนุตฺตมธํวโร โลโก ทิสฺวา สหฺพฺพา สเมวิตา

อิจฺฉํ ภวณมตฺตโน นาทฺทตฺตธํวโร อโนสฺสิตํ ฯ

[๗๘๙] สมนุตฺตมธํวโร โลโกติ นิรยโลโก ติรจฺจุฉานโยนิโลโก
 ปิตุติวิสยโลโก มนุสฺสโลโก เทวโลโก อหฺมโลโก ชาติโลโก
 อายตนโลโก อญฺญํ โลโก ปโร โลโก สหฺพฺรหฺมโลโก สเทวโลโก
 อญฺญํ จุจฺจติ โลโก ฯ นิรยโลโก อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร สํวราปคโต
 นิจฺจุสํวรสํวเรน วา สหฺสํวรสํวเรน วา อตฺตตฺตสํวรสํวเรน วา นิจฺจุเจน
 วา จุเจน วา สหฺสํสฺเตน วา อวิปริณามสมฺมุเมน วา ฯ ติรจฺจุฉาน-
 โยนิโลโก ปิตุติวิสยโลโก มนุสฺสโลโก เทวโลโก อหฺม-
 โลโก ชาติโลโก อายตนโลโก อญฺญํ โลโก ปโร โลโก
 สหฺพฺรหฺมโลโก สเทวโลโก อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร สํวราปคโต นิจฺจุ-
 สํวรสํวเรน วา สหฺสํสฺเตน วา อตฺตตฺตสํวรสํวเรน วา นิจฺจุเจน
 วา จุเจน วา สหฺสํสฺเตน วา อวิปริณามสมฺมุเมน วา ฯ ยถา
 นโฬ อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร สํวราปคโต ยถา เอรณฺณโห อสฺสธํวโร
 นิสฺสธํวโร สํวราปคโต ยถา อุกฺกุณฺโฬ อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร สํวรา-
 ปคโต ยถา เสตคฺคฺโณ อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร สํวราปคโต ยถา
 ปาติภทฺทโก อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร สํวราปคโต ยถา เณณฺปิณฺโณ
 อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร สํวราปคโต ยถา ปุพฺพพฺพกํ อสฺสธํวโร นิสฺสธํวโร

សារាបកតំ យតា មរិទ្ធិ ចតុស្ការា និស្សសារា សារាបកតា យតា
 កតុត្ថិកុប្បនៃ ចតុស្ការោ និស្សសារោ សារាបកតោ យតា មាយា ចតុស្ការា
 និស្សសារា សារាបកតា ខេវមេវ និរយតោកោ ចតុស្ការោ និស្សសារោ
 សារាបកតោ និរុទ្ធការសារេណ វា សុទ្ធការសារេណ វា ចក្កតសារសារេណ
 វា និរុទ្ធសោ វា ឧបេណ វា ឥស្សតេណ វា ចិវិបរិណាមម្មេណ វា
 គិរុទ្ធានយោនិកោ បិក្ខុតិវិស្សតោកោ មនុស្សតោកោ ។ ឃេ ។ ឥតោ-
 តោកោ ចតុស្ការោ និស្សសារោ សារាបកតោ និរុទ្ធការសារេណ វា សុទ្ធការ-
 សារេណ វា ចក្កតសារសារេណ វា និរុទ្ធសោ វា ឧបេណ វា ឥស្សតេណ
 វា ចិវិបរិណាមម្មេណ វា ភិ ឥស្សតេណសារោ តោកោ ។

[៤០០] ភិសា សុប្បា សមេរិតាភិ យេ បុរិមគុតិមាយ ភិសាយ
 សុទ្ធការា គេរិ ខេរិតា សមេរិតា ឥតិកា ឧប្បត្តិកា ចនិរុទ្ធកាយ
 ឧតិយា ចនុកតា ឧរាយ ចនុស្សា បុរាណា ចនិរុទ្ធកា មរណេណ
 ចប្បាហតា កុប្បេ ឧប្បត្តិកា ចកាណា ចតេណា ចស្វរណា ចស្វរណ-
 ភិកា ។ យេ ឧប្បត្តិមាយ ភិសាយ សុទ្ធការា យេ ចក្កតរាយ ភិសាយ
 សុទ្ធការា យេ កុប្បិណាយ ភិសាយ សុទ្ធការា យេ បុរិមគុតិមាយ ចនុ-
 ភិសាយ សុទ្ធការា យេ ឧប្បត្តិមាយ ចនុភិសាយ សុទ្ធការា យេ ចក្កតរាយ
 ចនុភិសាយ សុទ្ធការា យេ កុប្បិណាយ ចនុភិសាយ សុទ្ធការា យេ
 ឧប្បត្តិមាយ ភិសាយ សុទ្ធការា យេ ចុប្បិមាយ ភិសាយ សុទ្ធការា យេ
 កតុត្ថិកា សុទ្ធការា គេរិ ខេរិតា សមេរិតា ឥតិកា ឧប្បត្តិកា
 ចនិរុទ្ធកាយ ឧតិយា ចនុកតា ឧរាយ ចនុស្សា បុរាណា ចនិរុទ្ធកា

มรณน อพฺภาหตา ทุกฺเช ปติฏฺฐิตา อตาณา อเตณา อสฺรณา
อสรณํภูตา ฯ ภาสิตมฺหี เจตํ

กิญฺจามิ เจตํ ชลตี วิมานํ

โอภาสํ อุตฺตริยํ ทิสาย

รูปเ รณํ ทิสฺวา สฺทา ปเวริตํ

ตสฺมา น รูปเ รมตี สฺเมโช

มจฺจุณาพฺภาหโต โถโก ชราย ปริวารโต

ตณฺหาสฺสเถน โธติณฺโณ อิจฺฉาขุมาโยโก สฺทา

สฺพโพ อาทิมิโต โถโก สฺพโพ โถโก ปชฺชิมิโต

สฺพโพ ปชฺชติโต โถโก สฺพโพ โถโก ปกมฺหิโตติ ฯ

ทิสฺวา สฺพพา สฺเมริตา ฯ

[๘๐๓] อิจฺฉํ ภวณมตฺตโนติ อตฺตโน ภวํ ตาณํ เตณํ สฺรณํ
คตํ ปรายนํ อิจฺฉนฺโต สาทิยนฺโต ปตฺถยนฺโต มียยนฺโต อภิ-
ชฺชปนฺโตติ อิจฺฉํ ภวณมตฺตโน ฯ

[๘๐๔] นาทุทสํสํ อโนสิตนฺติ อนชฺโฆสิตํ น อทุทสํ อชฺโฆ-
สิตนฺตญฺเฆว อทุทสํ ฯ สฺพพํ โยพฺพญฺญํ ชราย โธสิตํ สฺพพํ
อาโรคฺยุํ พฺยาธินา โธสิตํ สฺพพํ ชีวิตํ มรณน โธสิตํ สฺพพํ
ตาวํ อตาณน โธสิตํ สฺพพํ ยสํ อยเสน โธสิตํ สฺพพํ ปสฺสํ
นิทฺทาย โธสิตํ สฺพพํ สฺขํ ทุกฺเขน โธสิตํ ฯ

ถาโก อถาโก ยโส อยโส ฯ

นินทา ฯ ปัสสา ฯ สัจจกถา

เอเต อนิจฺจา มนุเชสุ ชมฺมา

อัสสสา วิปริณามชฺมาติ ฯ

นาทฺตสํ อโนตฺติ ฯ เตนาท ภควา

สมฺมตฺตสโร โถโก ทิสฺวา สพฺพา สเมวิตา

อิจฺฉํ ภวณฺมตฺตโน นาทฺตสํ อโนตฺติ ฯ

[๘๐๓] โธสาเนเตว พุยารุเช ทิสฺวา เม อรตี อหุ

อเถตฺถ สลฺลํ อทฺทชฺชํ ทฺททฺธํ หํทยสฺสํ ฯ

[๘๐๔] โธสาเนเตว พุยารุเชติ โธสาเนเตวาคิ สพฺพํ

โยพฺพณฺณํ ชฺวา โธสาเปติ สพฺพํ อารุคฺยํ พฺยาธิ โธสาเปติ

สพฺพํ ชฺวิตํ มรณํ โธสาเปติ สพฺพํ ตาภํ อถาโก โธสาเปติ

สพฺพํ ยสํ อยโส โธสาเปติ สพฺพํ ปัสสํ นินทา โธสาเปติ สพฺพํ

สัจฺจํ ทฺทชฺชํ โธสาเปตฺติ โธสาเนเตว ฯ พุยารุเชติ โยพฺพณ-

กามา สคฺตา ชฺวาย ปฏฺวิวิรุทฺธา อารุคฺยกามา สคฺตา พฺยาธิ-

ปฏฺวิวิรุทฺธา ชฺวิตกามา สคฺตา มรณน ปฏฺวิวิรุทฺธา ตาภกามา

สคฺตา อถาเกน ปฏฺวิวิรุทฺธา ยสฺสกามา สคฺตา อยเสน ปฏฺวิวิรุทฺธา

ปัสสฺสกามา สคฺตา นินทาย ปฏฺวิวิรุทฺธา สัจฺจกามา สคฺตา ทฺทชฺช-

วิรุทฺธา ปฏฺวิวิรุทฺธา อาหตา ปจฺจาทตา อาฆาติตา ปจฺจาฆาติตา

โธสาเนเตว พุยารุเช ฯ

[๘๐๕] ทิสฺวา เม อรตํ อหฺมิตฺติ ทิสฺวาติ ทิสฺวา ปสฺสิตฺวา
 ตฺยยิตฺวา ติริยิตฺวา วิภาวยิตฺวา วิภฺวํ กตฺวาติ ทิสฺวา ฯ เม
 อรตํติ ยา อรติ ยา อนภิริติ ยา อุภিন্নนา ยา อุกฺกณฺชียา
 ยา ปริตติตา อหฺมิตฺติ ทิสฺวา เม อรตํ อหฺ ฯ

[๘๐๖] อเถตฺถ สํตฺถํ อทฺทกฺขินฺนํ อถาติ ปทสฺสนฺธิ ฯ เป ฯ
 ปทานุปฺพุพฺพตาเมตํ อถาติ ฯ เอตฺถาติ สํตฺเตสุ ฯ สํตฺถนฺนํ สํตฺถ
 สํตฺถานิ ราคสํตฺถํ โทสสํตฺถํ โมหสํตฺถํ มานสํตฺถํ ทิฏฺฐิสีสํตฺถํ
 โสภสํตฺถํ กถํกถาสํตฺถํ ฯ อทฺทกฺขินฺนํ อทฺทสํ อทฺทกฺขี อปสฺสํ
 ปฏิวิธินฺนํ อเถตฺถ สํตฺถํ อทฺทกฺขี ฯ

[๘๐๗] ทฺวทฺทสํ ททยสฺสิตฺตํ ทฺวทฺทสฺสนฺธิ ทฺวทฺทสํ ทฺวทฺทกฺขี
 ทฺวปสฺสํ ทฺวพฺพชฺฌํ ทฺวณฺพชฺฌํ ทฺวปฺปฏิวิธํ ฯ ททยสฺสิตฺตํ ททย
 อฺจฺจติ จิตฺตํ ยํ จิตฺตํ มโน มานสํ ททยํ ปณฺณรํ มโน มนายนํ
 มนินฺนทฺธิยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขณฺนํ คชฺชชา มโนวิญฺญาณชาตฺ ฯ
 ททยสฺสิตฺตํ ททยนิสฺสิตํ จิตฺตนิสฺสิตํ จิตฺตสฺสนฺนนิสฺสิตํ จิตฺเตน สหคํ
 สหชาตํ สํสฺสํ สมนฺพยุคํ เอกุปฺปาทํ เอกนิโรธํ เอกวตฺตํ เอกา-
 รมมณฺนํ ทฺวทฺทสํ ททยสฺสิตํ ฯ เตนาท ภาควา

โธสํเนเตว พยารุทฺเต ทิสฺวา เม อรตํ อหฺ

อเถตฺถ สํตฺถํ อทฺทกฺขี ทฺวทฺทสํ ททยสฺสิตฺตํ ฯ

[๘๐๘] เยน สํตฺถเณ โยติณฺณ ทิสฺวา สํพฺพา วิชาวติ

ตเมว สํตฺถํ อพฺพยุทฺถ น ชาวติ น สํทติ ฯ

[๔๐๘] เยเน สุตฺเตเน โธติณฺโณ ทิสฺวา สพุทฺธา วิชาวตฺตํ
 สุตฺตํ นุตติ สุตฺตํ สุตฺตานิ รากสฺสํ ทิสฺสํ สุตฺตํ โมหสฺสํ มานสฺสํ
 ทิฏฺฐิํ สุตฺตํ โสภสฺสํ กถํ กถาสฺสํ ฯ

กถมํ รากสฺสํ ฯ โย ราโค สํวราโค อนุนโย อนุนโร
 นนฺทํ นนฺทิวราโค จิตฺตสฺสํ สํวราโค ฯ เป ฯ อภิษณฺวา โถโก
 อฏฺฐกมฺมํ อิทํ รากสฺสํ ฯ

กถมํ ทิสฺสํ สุตฺตํ ฯ อนตฺถํ เม อจฺรํ ติ อฆาโต ชายติ อนตฺถํ
 เม จรํ ติ อฆาโต ชายติ อนตฺถํ เม จริสฺสํ ติ อฆาโต
 ชายติ ฯ เป ฯ จณฺทิกํ อสฺสํ โรโป อนตฺตมณฺตา จิตฺตสฺสํ อิทํ
 ทิสฺสํ สุตฺตํ ฯ

กถมํ โมหสฺสํ ฯ ทุกฺเข อณฺดาณํ ฯ เป ฯ ทุกฺขนิโรธคามินิยา
 ปฏฺิพทาย อณฺดาณํ ปุพฺพนฺเต อณฺดาณํ อปรนฺเต อณฺดาณํ ปุพฺพนฺตา-
 ปรนฺเต อณฺดาณํ อิทํ ปุพฺพจฺยาตปฏฺิจจสํ ปนฺเนสฺส ธมฺเมสฺส อณฺดาณํ
 ยํ เอวํ ปิ อทฺถสฺมํ อนนฺทสฺมโย อนนฺทโร อสฺมโร อปฺปฏฺิ-
 เวกโร อสงฺคาหตา อปฺริยคาหตา อสฺมเปกฺขตา อปฺจฺเจกฺขตา
 อปฺจฺจกฺขมมํ ทมฺเมชฺฉํ พาลยํ โมโห ปโมโห สมฺโมโห อวิชฺชา
 อวิชฺชโร อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานฺตโย อวิชฺชาปฺริยจฺ्ञานํ อวิชฺชา-
 ญจํ โมโห อฏฺฐกมฺมํ อิทํ โมหสฺสํ ฯ

กถมํ มานสฺสํ ฯ เสยฺโยหฺมสฺสํ ติ มาโน สทฺธิสฺสํ หฺมสฺสํ
 มาโน หฺโนหฺมสฺสํ ติ มาโน โย เอวํ โรโป มาโน มณฺเฑนฺวา

คจฺจนฺติ เมณฺฑปํ คจฺจนฺติ สํกฺกปํ คจฺจนฺติ ฉตฺตปํ คจฺจนฺติ
 วัฏฺฐปํ คจฺจนฺติ สํกฺกนฺตํ คจฺจนฺติ มุตฺติกาปํ คจฺจนฺติ ทริปํ
 คจฺจนฺติ เวตฺตาชาวํ คจฺจนฺติ ๑ ปริเยสํ โท น ภทฺติ อถาภ-
 มฺมุตฺตมํ ทุทฺธโทมนสํ ปรฺยสํ เวเทติ ๑ ปริเยสํ โท ภทฺติ ตทฺชา
 ธารกฺขมฺมุตฺตมํ ทุทฺธโทมนสํ ปรฺยสํ เวเทติ กิณฺติ เม โภเค เหน
 ราชานํ หเรยฺยํ น โจรานํ หเรยฺยํ น อคฺคิ ทเหยฺย น
 อุกํ วเหยฺย น อปฺปมฺยา ทายาทา หเรยฺยํ ๑ ตสฺส เหว
 ธารกฺขโต โคปยโต เต โภคา วิปฺปยุตฺตํ ๑ สํ วิปฺปโยค-
 มฺมุตฺตมํ ทุทฺธโทมนสํ ปรฺยสํ เวเทติ ๑ เหวมํ ราคสฺสเถน
 โยติณฺณ วิทฺโธ มฺมฺโส ปรเวโต สโมหิตโต สมนฺนาคโต ชาวติ
 วิชาวติ สฺนชาวติ สํสวติ ๑ โทสสฺสเถน โมหสฺสเถน มาน-
 สสฺสเถน โยติณฺณ วิทฺโธ มฺมฺโส ปรเวโต สโมหิตโต สมนฺนาคโต
 กายนํ ทฺวํจฺจํ จรติ วาจาย ทฺวํจฺจํ จรติ มนสา ทฺวํจฺจํ
 จรติ ปาณมฺมํ หนติ อทินฺนมฺมํ อาทิยติ สฺนริมฺมํ ฌินฺทติ
 นิลฺโลปมฺมํ หรติ เอกาการิกมฺมํ กโรติ ปริพนฺธมฺมํ ติฏฺฐติ
 ปรทวามฺมํ คจฺจนฺติ มุตาํ ภณฺติ ๑ เหว มานสฺสเถน โยติณฺณ
 วิทฺโธ มฺมฺโส ปรเวโต สโมหิตโต สมนฺนาคโต ชาวติ วิชาวติ
 สฺนชาวติ สํสวติ ๑

ทิฏฺฐสฺสเถน โยติณฺณ วิทฺโธ มฺมฺโส ปรเวโต สโมหิตโต
 สมนฺนาคโต อเจตโก โหติ มุตาจาวโร หตฺถาวตฺถนํ น

เอหิททนต์โก น ตัญญุสภทนต์โก นวาทิ น อุตฺตมุตฺต กตํ น
 นิมนฺตํ สาทิยติ ฯ โส น กุมภิมุขา ปฏิคฺคณฺหาติ น กโฬมี-
 มุขา ปฏิคฺคณฺหาติ น เอพกมนฺตรํ น ทณฺฑมมนฺตรํ น มุสฺส-
 มมนฺตรํ น ทูณํ ญญชฺชมานํ น คพฺพิณียา น ปายมานาย
 น ปริสฺสตรกตาย น สํกิตฺตํ น ยตฺถ สํ อุตฺตมุตฺต
 โหติ น ยตฺถ มกฺกิกา สณฺฑสณฺฑจารินี น มจฺจุ น มํถํ น
 เมรยํ น ภูสํกํ นีวติ ฯ โส เอกาคาริโก วา โหติ เอกาโล-
 มีโก ทฺวาการิโก วา โหติ ทฺวาโลมีโก ฯ เป ฯ สत्ตาคาริโก
 วา โหติ สत्ตาลอมีโก เอกีสํมี ทตฺติยา ยาเปติ ทฺวํหิ
 ทตฺตํหิ ยาเปติ ฯ เป ฯ สत्ตํหิ ทตฺตํหิ ยาเปติ เอกาหิ กมฺมี
 ออาหารํ ออาหารติ ทฺวํหิ กมฺมี ออาหารํ ออาหารติ ฯ เป ฯ สत्ตาทิ-
 กมฺมี ออาหารํ ออาหารติ อิติ เอวํ อทฺตมาสีกมฺมี ปริยายกต-
 โภชนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ ฯ เอวํ ทิฏฺฐิสีลเถน โอตินฺโน
 วิทฺโธ ญฺจุโธ ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต ชาวติ วิชาวติ
 สนฺชาวติ สํสริติ ฯ อถวา ทิฏฺฐิสีลเถน โอตินฺโน วิทฺโธ
 ญฺจุโธ ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต โส สากภฺกฺโข วา โหติ
 สามากภฺกฺโข วา โหติ นีวารภฺกฺโข วา โหติ ททฺทภฺกฺโข
 วา โหติ ทตภฺกฺโข วา โหติ อาจามภฺกฺโข วา โหติ มีนฺณภ-
 กฺโข วา โหติ ตินฺนภฺกฺโข วา โหติ โคมยภฺกฺโข วา โหติ
 วนฺมุตฺตผลาหาริ ยาเปติ ปวตฺตผลภฺกฺโข ฯ โส สำนานิมี ชาเวติ

อหุสเถตาติ ฯ ภูตปุพฺพํ พุราหุมน อิมิสฺสาเยว สํวตฺตยา อญฺเญ-
 ทริสฺสา อิตฺตยว นีตา กาลมกาสี ภาตา กาลมกาสี ภคินี
 กาลมกาสี ปุตุโต กาลมกาสี ชีตา กาลมกาสี สํมิโก
 กาลมกาสี ฯ สํ คสฺส กาลกิริยาย อุมฺมตฺตโก อิตฺตจิตฺตา
 วิทยา วิทยํ สิงฺฆาญฺเณ สิงฺฆาญฺํ อุปฺสงฺกมิตฺวา เอมมาห อมฺปี
 เม สํมิโก อหุสเถ อมฺปี เม สํมิโก อหุสเถตาติ ฯ ภูตปุพฺพํ
 พุราหุมน อิมิสฺสาเยว สํวตฺตยา อญฺเญตฺรสฺส ปุริสสฺส มาตา
 กาลมกาสี ฯ โส คสฺส กาลกิริยาย อุมฺมตฺตโก อิตฺตจิตฺโต
 วิทยา วิทยํ สิงฺฆาญฺเณ สิงฺฆาญฺํ อุปฺสงฺกมิตฺวา เอมมาห อมฺปี
 เม มาตฺรํ อหุสเถ อมฺปี เม มาตฺรํ อหุสเถตาติ ฯ ภูตปุพฺพํ
 พุราหุมน อิมิสฺสาเยว สํวตฺตยา อญฺเญตฺรสฺส ปุริสสฺส นีตา
 กาลมกาสี ภาตา กาลมกาสี ภคินี กาลมกาสี ปุตุโต
 กาลมกาสี ชีตา กาลมกาสี ปชฺชาปตี กาลมกาสี ฯ โส คสฺส
 กาลกิริยาย อุมฺมตฺตโก อิตฺตจิตฺโต วิทยา วิทยํ สิงฺฆาญฺเณ
 สิงฺฆาญฺํ อุปฺสงฺกมิตฺวา เอมมาห อมฺปี เม ปชฺชาปตี อหุสเถ
 อมฺปี เม ปชฺชาปตี อหุสเถตาติ ฯ ภูตปุพฺพํ พุราหุมน อิมิสฺสาเยว
 สํวตฺตยา อญฺเญตฺรา อตฺถิ ฌาติกุตฺติ อคมาสี ฯ คสฺส เต
 ฌาตกา สํมิโก อจฺฉินฺหิตฺวา อญฺเญสฺส ทาตุกามา ฯ สํ ๑ นํ
 น อจฺฉติ ฯ อถโฆ สํ อิตฺถิ สํมิโก เอตทโวจ อิมे มํ
 อญฺญปุตฺต ฌาตกา ทํ อจฺฉินฺหิตฺวา อญฺเญสฺส ทาตุกามา อุกา

มยฺม มวิสฺสํมาติ ๑ อถ โส โส ปุริโส ตํ อิตถิ ทฺวริชา เทตฺวา
 อตฺตทณฺ โอปาเตสฺสิ อฺโภ เปจฺจ ภวิสฺสํมาติ ๑ เขวํ โส กสฺสตุเถน
 โอตินฺโน วิทฺโธ มฺหุโส ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต ชาวติ
 วิชาวติ สฺนชาวติ สํสวติ ๑

กถํกถาสฺสตุเถน โอตินฺโน วิทฺโธ มฺหุโส ปเรโต สโมหิโต
 สมนฺนาคโต สํสยปทฺทณฺโน โหติ วิมตฺติปทฺทณฺโน เทวพฺพทฺทณฺโน
 อโหสิ นฺ ๒ อหิ อตฺตมทฺทณฺ น นฺ ๒ อโหสิ อตฺตมทฺทณฺ
 กิ นฺ ๒ อโหสิ อตฺตมทฺทณฺ กถํ นฺ ๒ อโหสิ อตฺตมทฺทณฺ
 กิ ทฺทวา กิ อโหสิ นฺ ๒ อหิ อตฺตมทฺทณฺ ภวิสฺสํมาติ นฺ ๒
 อหิ อนาคตมทฺทณฺ น นฺ ๒ ภวิสฺสํมาติ อนาคตมทฺทณฺ กิ
 นฺ ๒ ภวิสฺสํมาติ อนาคตมทฺทณฺ กถํ นฺ ๒ ภวิสฺสํมาติ อนาคต-
 มทฺทณฺ กิ ทฺทวา กิ ภวิสฺสํมาติ นฺ ๒ อหิ อนาคตมทฺทณฺนติ ๑
 เขตรหิ ปจฺจบุปฺพนมทฺทณฺ อชฺชตฺตํ กถํกถิ โหติ อหิ นฺ ๒ สฺมิมิ
 โน นฺ ๒ สฺมิมิ กิ นฺ ๒ สฺมิมิ กถํ นฺ ๒ สฺมิมิ สฺสโต กุโต อากโต
 โส กุหิ คามิ ภวิสฺสํสํติ ๑ เขวํ กถํกถาสฺสตุเถน โอตินฺโน
 วิทฺโธ มฺหุโส ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต ชาวติ วิชาวติ
 สฺนชาวติ สํสวติ ๑ เท จ สฺสตุเถ อภิสฺสํวโรติ เท สฺสตุเถ
 อภิสฺสํวโรนฺโต สฺสตุถาภิสฺสํวรวเสน ปุรตฺตมทฺทณฺ ชาวติ ปจฺจมทฺทณฺ
 ชาวติ อุตฺตมทฺทณฺ ชาวติ ทกฺขณทฺทณฺ ชาวติ ๑ เท สฺสตุถาภิสฺสํวรา
 อปฺปทฺทณฺ สฺสตุถาภิสฺสํวรา อปฺปทฺทณฺคตา คติยา ชาวติ นิรวเย

ชาวติ ตีรจฺฉานโยนียา ชาวติ ปิตฺติวิสฺเส ชาวติ มนุสฺสโลเก
 ชาวติ เทวโลเก ชาวติ คติยา คตฺติ อฺปฺปคฺติยา อฺปฺปคฺติ
 ปฏฺฐนฺธิยา ปฏฺฐนฺธิ ภาเวน ภาวํ สํสาเรน สํสํวํ วฏฺเฐน
 วฏฺฐํ ชาวติ วิชาวติ สฺนชาวติ สํสํวํคิตฺติ เยน สํสํวเณ โยคิตฺตฺน
 ทิสฺสา สํพฺพา วิชาวติ ฯ

[๘๓๓] ตเมว สํสํวํ อพฺพพฺพุทฺถ น ชาวติ น สํสํวคิตฺติ ตเมว
 ราคสํสํวํ โทสํสํวํ โมหสํสํวํ มานสํสํวํ ทิฏฺฐิจิสงฺขํ โสภสํสํวํ
 กถํกถาสํสํวํ อพฺพพฺพุทฺถ อพฺพพฺพุทฺถวา อุตฺตรวาทวา สํมุตฺตรวาทวา อฺปฺปปา-
 ยิตฺถวา สํมฺมฺปฺปายิตฺถวา ปชฺชิตฺถวา วิโนิตฺถวา พฺยนฺตํกิตฺถวา อน-
 ภาวจฺฉมิตฺถวา เหนว ปฺรคฺคณิสมํ ชาวติ น ปจฺฉณิสมํ ชาวติ น
 อุตฺตรสมํ ชาวติ น ทกฺขณิสมํ ชาวติ ฯ เต สํสํวณิสํสชาวรา
 ปหํชา สํสํวณิสํสชาวรา ปหํสคฺคา คติยา น ชาวติ นิริเย
 น ชาวติ ตีรจฺฉานโยนียา น ชาวติ ปิตฺติวิสฺเส น ชาวติ
 มนุสฺสโลเก น ชาวติ เทวโลเก น ชาวติ น คติยา คตฺติ
 น อฺปฺปคฺติยา อฺปฺปคฺติ น ปฏฺฐนฺธิยา ปฏฺฐนฺธิ น ภาเวน
 ภาวํ น สํสาเรน สํสํวํ น วฏฺเฐน วฏฺฐํ ชาวติ วิชาวติ
 สฺนชาวติ สํสํวคิตฺติ ตเมว สํสํวํ อพฺพพฺพุทฺถ น ชาวติ ฯ น
 สํสํวคิตฺติ กาโมเข น สํสํวคิตฺติ ภาโวเข น สํสํวคิตฺติ ทิฏฺฐิ-
 จิสงฺเข น สํสํวคิตฺติ อวิชฺชิสฺสเจ น สํสํวคิตฺติ น สํสํวคิตฺติ น โย-
 สํสํวคิตฺติ น อวสํสคิตฺติ ตเมว สํสํวํ อพฺพพฺพุทฺถ น ชาวติ น สํสํวคิตฺติ ฯ

เตนาค ภคฺวา

เขน สํสฺสเนน โธติณฺโณ ทิสฺสา สํพฺพา วิชาวติ
 คเมว สํสฺสํ อพฺพยุห น ชาวติ น สํสํคํติ ฯ
 [๘๓๒] ตตฺถ สิกฺขานุคฺคียนฺติ (ยานิ โถเก คฺชิตานิ)
 น เตสุ ปสฺสโต สียา นิพฺพิชฺฌน สํพฺพโส กามะ
 สิกฺขะ นิพฺพานมตฺตโน ฯ

[๘๓๓] ตตฺถ สิกฺขานุคฺคียนฺติ ยานิ โถเก คฺชิตานํติ สิกฺขาติ
 หตฺถิสิกฺขา อสฺสํสํสิกฺขา รตฺตสิกฺขา ฆนฺตสิกฺขา สํสาธาภิยมํ สํสฺสทตฺตํ
 กายตฺติกํ จ ญฺติยํ โกมารตฺติกํ ฯ คฺคียนํคํติ คฺคียนํติ กถียนํติ ภณฺณียนํติ
 ทํบิยํติ โวหริยํติ ฯ อถวา คฺคียนํติ คณฺหิยํติ อคฺคคณฺหิยํติ
 ชาวียนํติ อุปฺชาวียนํติ อุปฺภทฺธิยํติ คฺชิตปฏฺฐิตาภาย ฯ คฺชิตา อจฺจุณฺติ
 ปญฺจกามคฺคณา จกฺขุวิญญฺเยยฺยา รุปา อธิวฺชา กนฺตา มนฺทา ปิยรฺูปา
 กามปัสสํทิตา รชฺณียา ฯ กิการณา คฺชิตา อจฺจุณฺติ ปญฺจกามคฺคณา ฯ
 เขภฺยุเขน เทวมนุสฺสํ ปญฺจกามคฺคเณ อิจฺฉนฺติ สํทียนฺติ ปิยนฺติ
 อภิชฺชนฺติ คํการณา คฺชิตา อจฺจุณฺติ ปญฺจกามคฺคณา ฯ โถเกติ
 มนุสฺสํโถเกติ ตตฺถ สิกฺขานุคฺคียนฺติ ยานิ โถเก คฺชิตานิ ฯ

[๘๓๔] น เตสุ ปสฺสโต สียาติ ตาสุ วา สิกฺขาสุ เตสุ วา
 ปญฺจกามคฺคเณสุ น ปสฺสโต สียา น คณฺนินฺโน อสฺสํ น ตปฺโปโน
 น ตปฺปพฺภาโร น ตทหิมุคฺคโต น ตทหิปปเตยฺโยติ น เตสุ
 ปสฺสโต สียา ฯ

[๘๑๕] นิพพิชฌ สัพพะโส กามะติ นิพพิชฌาติ ปฏิวิชฌิตฺวา
 สัพเพ สงฺขารว อนิจฺจาติ ปฏิวิชฌิตฺวา สัพเพ สงฺขารว ทุกฺขาติ
 ๑ เป ๑ ยงฺกิญฺจิ สมุทฺยธมฺมํ สัพพนํ นโรธธมฺมํ ปฏิวิชฌิตฺวา ๑
 สัพพะโสติ สัพเพน สัพฺพํ สัพพํ สัพฺพํ สอเสถํ นิสเสถํ ปริยาทาย-
 วณเมตํ สัพพะโสติ ๑ กามาติ ชุทฺธานโต เทว กามา วตฺตูกามา
 จ กิเลสกามา จ ๑ เป ๑ อิมะ อุกฺกนฺติ วตฺตูกามา ๑ เป ๑ อิมะ
 อุกฺกนฺติ กิเลสกามาติ นิพพิชฌ สัพพะโส กามะ ๑

[๘๑๖] สิกฺขะ นิพฺพานมตฺตโนติ สิกฺขาติ ติสโส สิกฺขา
 อธิสฺสํ สิกฺขา อธิจิตฺตํ สิกฺขา อธิปณฺณํ สิกฺขา ๑ เป ๑ อโย อธิ-
 ปณฺณํ สิกฺขา ๑ นิพฺพานมตฺตโนติ อตฺตโน ราคสฺสํ นิพฺพานาย
 โทสสํ นิพฺพานาย โมหสฺสํ นิพฺพานาย ๑ เป ๑ สัพฺพากุสลา-
 ภิสฺสงฺขารานํ สมาย อฺปสฺสมาย อฺปสฺสมาย นิพฺพานาย ปฏินิสฺสํ คฺคา-
 ย ปฏิปฺปสฺสํ ทรียา อธิสฺสํ มํปี สิกฺขะเยยฺย อธิจิตฺตมํปี สิกฺขะเยยฺย อธิ-
 ปณฺณมํปี สิกฺขะเยยฺย ๑ อิมะ ติสโส สิกฺขา อวชฺเชนโต สิกฺขะเยยฺย
 ชานนโต สิกฺขะเยยฺย ๑ เป ๑ สจฺฉิกาทพฺพํ สจฺฉิกโรนโต สิกฺขะเยยฺย
 อากฺกเรยฺย สมาจเรยฺย สมากาย วตฺเตยฺยาติ สิกฺขะ นิพฺพาน-
 มตฺตโน ๑ เตนหา ภคฺวา

ตตฺถ สิกฺขานุกฺคณฺติ (ยานิ โถเก คฺคิตานิ)

น เตสุ ปสฺสโต สียา นิพพิชฌ สัพพะโส กามะ

สิกฺขะ นิพฺพานมตฺตโนติ ๑

อุจฺจติ อมาโย ๑ วิคฺคตเปสฺสฺสโนติ . เปสฺสฺสโนติ อิทฺถกฺโข นีสฺส-
วาโจ โหติ ๑ เป ๑ เหว ภทฺทวปฺปาย เปสฺสฺสโน อปฺปสฺสวติ ๑
ยสฺสเสตฺม เปสฺสฺสโน ปหีนํ สฺมจฺจนฺนํ อปฺปสฺสโน ปฏฺธิปฺปสฺสฺสทฺธํ อภพฺพ-
ปฏฺธิกํ ฌานคฺคินา ททฺธมฺ โส อุจฺจติ วิคฺคตเปสฺสฺสโน วิค-
คตเปสฺสฺสโน อมาโย วิคฺคตเปสฺสฺสโน ๑

[๔๒๐] อุกฺโขโน โถภปาปกํ เวจฺจํ วิตเว มุณฺธิ อุกฺโข-
โนติ หิ โส อุตฺตํ ๑ อปฺปจ โกโธ ตาว วตฺตพฺโพ ๑ ทสฺสหาการฺเห
โกโธ ชยติ ๑ เป ๑ ยสฺสเสสฺส โกโธ ปหีนํ สฺมจฺจนฺโน อป-
สฺสโน ปฏฺธิปฺปสฺสฺสทฺธํ อภพฺพปฏฺธิโก ฌานคฺคินา ททฺธมฺ โส
อุจฺจติ อุกฺโขโน ๑ โกธสฺส ปหีนคฺคตา อุกฺโขโน โกธวตฺตสฺส
ปวิญฺญวตฺตคฺคตา อุกฺโขโน โกธเหตฺสฺส อฺจฺจนฺนคฺคตา อุกฺโขโน ๑
โถโภติ โย โถโภ อฺพภฺนฺนา อฺพภฺนิตฺตํ ๑ เป ๑ อภิชฺฌา โถโภ
อฺกฺกสฺสมฺมํ ๑ เวจฺจํ อุจฺจติ ปญฺจ มจฺจวิยาหิ อวฺวสฺสมจฺจวิ-
๑ เป ๑ ทาโห อุจฺจติ มจฺจวิยา ๑ มุณฺธิ โมนํ อุจฺจติ ฌาน-
ยา ปญฺญา ปชานนา ๑ เป ๑ สํกฺขจฺจตมฺมิจฺจ โส มุณฺธิ ๑
อุกฺโขโน โถภปาปกํ เวจฺจํ วิตเว มุณฺธิ มฺหิ โถภปาปคฺค-
เวจฺจคฺคตา อตฺวิ อุตฺตวิ ปตฺตวิ สฺมตฺติกฺกมฺมิ อตฺติกฺกมฺมิ อตฺติ-
อฺกฺกมฺมิ อุกฺโขโน โถภปาปกํ เวจฺจํ วิตเว มฺหิ ๑ เทนาห ภคฺวา

สฺสจฺจ สฺสยา อปฺปคพฺโพ อมาโย วิคฺคตเปสฺสฺสโน

อุกฺโขโน โถภปาปกํ เวจฺจํ วิตเว มุณฺธิ ๑

[๘๒๓] นิทฺทํ ตนฺทํ สฺहे ถึนํ ปมาเทน น สํวเส

อติมาเน น ตฺวิเจยฺย นิพฺพานมนโส นโร ฯ

[๘๒๔] นิทฺทํ ตนฺทํ สฺहे ถึนฺตฺติ นิทฺทาติ ยา กายสฺส
 อกฺกยตา อกมฺมณฺณตา โอนาโห ปริโยนาโห อนฺโต สโมโรโห
 มิทฺธิ โสปฺปํ จปฺปายิกา สฺปิณา สฺปิตฺตํ ฯ ตนฺทํติ ยา ตนฺทํ
 ตนฺทฺยนา ตนฺทฺมินฺนตา อาตฺถิยํ อาตฺถายนา อาตฺถายิตฺตํ ฯ
 ถึนฺตฺติ ยา จิตฺตสฺส อกฺกยตา อกมฺมณฺณตา โอถึยนา สฺถึยนา
 ถึนํ ถึยนา ถึยิตฺตํ ถึนํ ถึยนา ถึยิตฺตํ จิตฺตสฺส ฯ นิทฺทํ
 ตนฺทํ สฺहे ถึนฺตฺติ นิทฺทณฺจ ตนฺทณฺจ ถึนฺณจ สฺเหยยฺย ปริสฺเหยยฺย
 อภิภาเวยฺย อชฺโหมคฺคเรยฺย ปริยาทียะยฺย มทฺเทยฺยาคิ นิทฺทํ ตนฺทํ
 สฺहे ถึนํ ฯ

[๘๒๕] ปมาเทน น สํวเสติ ปมาโท วตฺตพฺโพ ฯ กาย-
 ทุจฺจริเตน วา วจฺจฺจฺจริเตน วา มโนทุจฺจริเตน วา ปญฺจกาม-
 คุณฺเณสุ จิตฺตสฺส โวสฺสคฺคโค โวสฺสคฺคานุปฺปทานํ วา กุสฺสทานํ วา
 ฆมฺมานํ ภาวณาย อสฺสกุจฺจกิริยตา อสฺสาคฺจกิริยตา อนฺนุจิตกิริยตา
 โอถึนฺนุคฺคิตา นิทฺธิคฺคตฺตจฺจนฺตฺตา นิทฺธิคฺคตฺตจฺรตา อนาเสวนา อภาวนา
 อพฺหุถึกมฺมํ อนชฺชิจฺจํ อนนฺนุโยโค ปมาโท โย เสวรูปํ ปมาโท
 ปมชฺชนา ปมชฺชิตฺตํ อยํ ทุจฺจติ ปมาโท ฯ ปมาเทน น
 สํวเสติ ปมาเทน น สํวเสยฺย น อาวเสยฺย น ปริวเสยฺย ปมาทํ
 ปชฺเหยยฺย วิโนเทยฺย พฺยณฺตฺกเรยฺย อนภาวจฺจกเมยฺย ปมาทา อารโค

สฺนํ เต ปณฺณํ ยทํ สํพฺพสํวาทสมโณ สํพฺพปฺปิณฺณิสฺสคฺโค
คณฺหกุชโย วิราโค นิโรโห นิพฺพานนฺติ เอวมฺปิ นิพฺพานมนโส
นโร ฯ

น ปณฺณิตา อฺปฺปิสฺสสฺสํ เหตุ
ททนฺติ ทานานิ ปุณฺณพฺภวาย
กามณฺจ เต อฺปฺปิปฺปิกฺขาย
ททนฺติ ทานํ อปุณฺณพฺภวาย ฯ
น ปณฺณิตา อฺปฺปิสฺสสฺสํ เหตุ
ภาเวนฺติ ฌานานิ ปุณฺณพฺภวาย
กามณฺจ เต อฺปฺปิปฺปิกฺขาย
ภาเวนฺติ ฌานานิ อปุณฺณพฺภวาย ฯ
เต นิพฺพุตํ อภิมฺหา ททนฺติ
ตณฺนินฺนจิตฺตา ตทาทิมุตฺตตา
นชฺโช ยถา สํครมชฺฌคฺตา
ภวณฺติ นิพฺพานปรายณา เตติ ฯ

นิพฺพานมนโส นโร ฯ เตนาท ภควา

นิตฺถํ ตณฺทํ สํเห ถันํ ปมาเทน น สํวเส
อติมาเน น ทิฏฺฐเจยฺย นิพฺพานมนโส นโรติ ฯ

[๘๒๖] โมสวชฺเชน นียฺเยถ รุเป เสฺนํ น กุพฺเพ
มานณฺจ ปรีชาเนยฺย สํหสา วิรโต จเร ฯ

[๔๒๗] โมตวชฺเชน นียเยถาติ โมตวชฺชํ อรุจติ มุสาจาทิ ๑
 อีเธกอุโ จ สภคคโต จา ปริสคคโต จา ฌาติมชฺชคโต จา
 ปุคคมชฺชคโต จา ราชกุตมชฺชคโต จา อภินิโต สกขิปฺปญฺโ จ
 เอหิ โภ ปริสํ ยํ ชานาติ ตํ วเทหิติ โส อชานํ จา อาท
 ชานามติ ชานํ จา อาท น ชานามติ อปสฺสํ จา อาท ปสฺสํ
 ปสฺสํ จา อาท น ปสฺสํ อิติ อตฺตเตหุ จา ปเรเตหุ จา
 อามิสกณฺณิจฺจุเทหุ จา สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหติ อิทํ อรุจติ
 โมตวชฺชํ ๑ อปฺปํ ตํหากาเรหิ จตุปณฺณสฺสคฺคตฺตอชฺชํ
 ๑ เป ๑ อิมเหติ อชฺชํหากาเรหิ มุสาจาทิ โหติ ๑ โมตวชฺเชน
 นียเยถาติ โมตวชฺเชน น ยาเยยฺย น อฺยุเยยฺย น สํหเรยฺย
 โมตวชฺชํ ปชเยยฺย วิโนเทยฺย พฺยณฺตํกเรยฺย อนภาวญฺจเมยฺย โมต-
 วชฺชา อวโต อสฺสํ วิวโต ปฏฺวิวโต นิฏฺชนโต นิสฺสํญฺโ จ วิปฺป-
 มุตโต วิสณฺณุตโต วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหเรยฺยาติ โมต-
 วชฺเชน นียเยถ ๑

[๔๒๘] รูปํ เสนํ น กุพฺพเยติ รูปนฺติ จตุตฺตาวโร จ
 มหาภูตา จตุพฺพญฺจ มหาภูตานํ อฺปาทายรูปํ ๑ รูปํ เสนํ น
 กุพฺพเยติ รูปํ เสนํ น กเรยฺย ฉนํ น กเรยฺย เปมํ น
 กเรยฺย วาคํ น กเรยฺย น ชเนยฺย น สณฺชเนยฺย น นิพฺพุตฺเตยฺย
 นวณินิพฺพุตฺเตยฺยาติ รูปํ เสนํ น กุพฺพเย ๑

[๔๒๘] มานญฺจ ปริชาเนยฺยาติ มาโนติ เอกจิตฺเตน มาโน

จิตฺตํ อุนฺณติ ฯ ทฺวิเชน มาโน อตฺตทณฺฑกัณฺธมาโน ปวณฺณ-
 มาโน ฯ ตฺวิเชน มาโน เสยฺโยหฺมสมฺมัตติ มาโน สติโสหฺมสมฺมัตติ
 มาโน หีนฺโหหฺมสมฺมัตติ มาโน ฯ จตฺตพิเชน มาโน ตาเกน มานํ
 ชเนติ ยเสน มานํ ชเนติ ปสํสาย มานํ ชเนติ สฺสฺเชน
 มานํ ชเนติ ฯ ปญฺจวิเชน มาโน ตาภิมุหิ มนาศีกานํ รูปา-
 นนฺติ มานํ ชเนติ มนาศีกานํ สทฺธานํ คนฺธานํ รสํ
 โฉฏฺฐพฺพานนฺติ มานํ ชเนติ ฯ ฉพฺพิเชน มาโน จกฺขุสํปทาย
 มานํ ชเนติ โสตสํปทาย ฆานสํปทาย ชิวฺหาสํปทาย
 กายสํปทาย มโนสํปทาย มานํ ชเนติ ฯ สทฺตวิเชน มาโน
 มาโน อติมาโน มานาติมาโน โอมานโน อธิมาโน อสฺมิมาโน
 มิจฺจามาโน ฯ อฏฺฐวิเชน มาโน ตาเกน มานํ ชเนติ อตาเกน
 โอมานํ ชเนติ ยเสน มานํ ชเนติ อยเสน โอมานํ ชเนติ
 ปสํสาย มานํ ชเนติ นิหฺนทาย โอมานํ ชเนติ สฺสฺเชน มานํ
 ชเนติ ทฺกฺเชน โอมานํ ชเนติ ฯ นววิเชน มาโน เสยฺยสฺส
 เสยฺโยหฺมสมฺมัตติ มาโน เสยฺยสฺส สติโสหฺมสมฺมัตติ มาโน เสยฺยสฺส
 หีนฺโหหฺมสมฺมัตติ มาโน สทิสฺสเสยฺโยหฺมสมฺมัตติ มาโน สทิสฺส
 สติโสหฺมสมฺมัตติ มาโน สทิสฺส หีนฺโหหฺมสมฺมัตติ มาโน หีนฺสฺส
 เสยฺโยหฺมสมฺมัตติ มาโน หีนฺสฺส สติโสหฺมสมฺมัตติ มาโน หีนฺสฺส
 หีนฺโหหฺมสมฺมัตติ มาโน ฯ ทสฺวิเชน มาโน อีเรกฺกฺโข มานํ ชเนติ
 ชาตียา วา โคตฺเตน วา ฯ เป ฯ อณฺณตฺตณฺณตฺตเรน วา วตฺตฺตนา

๕๒๐ สุตฺตคฺคตบิฏฺเฐ ชฺชทุกทกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส [๔๓๐

โย เอวฺวโป มาโน มณฺเฒา มณฺเฒิตฺตํ ชฺชณฺติ ชฺชณฺโม
ชฺช สฺมปฺปคฺคาโ เกตฺตมฺยตา จิตฺตสฺส อโย อจฺจุติ มาโน ฯ

มานญฺจ ปริชาเนยฺยาติ มานํ ตีหิ ปริณฺญาหิ ปริชาเนยฺย
ณฺาตปริณฺญา ติรณฺปริณฺญา ปหานปริณฺญา ฯ กตมา ณฺาต-
ปริณฺญา ฯ มานํ ชานาติ อโย เอกฉิเชน มาโน จิตฺตสฺส
ชฺชณฺติ อโย ทฺวฉิเชน มาโน อตฺตกุกฺกัสนฺมาโน ปฺรอมภณฺมาโน
ฯ เป ฯ อโย ทสฺสฉิเชน มาโน อิชฺเชกฺกุจฺจ มานํ ชเนติ ชาติยา วา
โกตฺตเตน วา ฯ เป ฯ อณฺเฏตฺตวณฺณตฺตเวณ วา วตฺตณฺาติ ชานาติ
ปสฺสตีติ อโย ณฺาตปริณฺญา ฯ กตมา ติรณฺปริณฺญา ฯ เอวํ
ณฺตฺวา มานํ ติเรติ อนิจฺจุโต ทฺกฺกฺชโต ฯ เป ฯ อนิสฺสรณโต ติเรติ
อโย ติรณฺปริณฺญา ฯ กตมา ปหานปริณฺญา ฯ เอวํ ติเรตฺวา
มานํ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตักโรติ อนภาวจฺกเมติ อโย ปหาน-
ปริณฺญา ฯ มานญฺจ ปริชาเนยฺยาติ มานํ อิมายิ ตีหิ ปริณฺญาหิ
ปริชาเนยฺยาติ มานญฺจ ปริชาเนยฺย ฯ

[๔๓๐] สํหสา วิวโต จเรติ กตมา สํหสํจริยา ฯ วตฺตสฺส
วาทจริยา สํหสํจริยา ทฺกฺกฺชสฺส โทสจริยา สํหสํจริยา มุฬฺหสฺส
โมหจริยา สํหสํจริยา วิณฺพนฺชสฺส มานจริยา สํหสํจริยา
ปฺรามญฺจสฺส ทฺกฺกฺชจริยา สํหสํจริยา จิกฺกฺชปคตสฺส ชฺชจฺจุจจริยา
สํหสํจริยา อนิฏฺฐจฺกตสฺส วิจิจฺจนาจริยา สํหสํจริยา ทาม-
กตสฺส อนุสยจริยา สํหสํจริยา อโย สํหสํจริยา ฯ สํหสา

วิโรโต จเรติ สํหสาจริยาย ชารโต อสฺส วิโรโต ปฏิวิโรโต
 นิคุชฺโณโต นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺมฺโต วิสณฺณมฺมฺโต วิมฺริยาทิกเตน เจตสา
 วิหเรยฺย จเรยฺย วิจเรยฺย อิริเยยฺย วตฺเตยฺย ปาเลยฺย ยเปยฺย
 ยาเปยฺยยาติ สํหสา วิโรโต จเร ฯ เตนาค ภาควา

โมสวชฺเชน นียฺเยถ รุเป เตฺนหํ น กุพฺพเย
 มานญฺจ ปริชาเนยฺย สํหสา วิโรโต จเรติ ฯ

[๘๓๓] ปุราณํ นาทินนฺตฺเทยฺย นเว ชนฺติมกุพฺพเย
 หียามาเน น โสเจยฺย อากสฺสํ น สีโต สียา ฯ

[๘๓๔] ปุราณํ นาทินนฺตฺเทยฺยยาติ ปุราณา อุกฺกมฺมํ อตฺตา
 รุปา เวทนา สณฺณวา สงฺขารว วิณฺณวณฺํ ฯ อตฺเต, สงฺขาร
 ตณฺหาจฺเณ ทิฏฺฐิจิเวเน นาทินนฺตฺเทยฺย นาทิวเทยฺย น อชฺโฌเสยฺย
 อภินนฺทํ อภิวทํ อชฺโฌสํ คาทํ ปรามาสํ อภินเวสํ ปชฺเหยฺย
 วิโนเทยฺย พฺยนฺตํกเรยฺย อนภาวจฺจเมยฺยยาติ ปุราณํ นาทินนฺตฺเทยฺย ฯ

[๘๓๕] นเว ชนฺติมกุพฺพเยติ นวา อุกฺกมฺมํ ปจฺจุปปนฺนา รุปา
 เวทนา สณฺณวา สงฺขารว วิณฺณวณฺํ ฯ ปจฺจุปปนฺเน สงฺขาร
 ตณฺหาจฺเณ ทิฏฺฐิจิเวเน ชนฺติํ น กเรยฺย ฉนฺทํ น กเรยฺย
 เปมํ น กเรยฺย วาปี น กเรยฺย น ชฺเหยฺย น สณฺชเหยฺย น
 นิพฺพุตฺเตยฺย นาทินิพฺพุตฺเตยฺยยาติ นเว ชนฺติมกุพฺพเย ฯ

[๘๓๖] หียามาเน น โสเจยฺยยาติ หียามาเน หายมาเน ปริหาย-

๑. ย. อากสฺสํ ฯ

มานะ เวมานะ วิคจฺจนมานะ อนฺตรชายนมานะ น โสเจยฺย น
 กิตฺตเมยฺย น ปรรามเสยฺย น ปวิเทเวยฺย น ชุรตฺตาฬิ กนฺตฺตเมยฺย
 น สมนฺโหมหิ อปฺปชฺชเมยฺย จกฺขุสํมํ ทัฬฺยมานะ หายมานะ ปรีหายน-
 มานะ เวมานะ วิคจฺจนมานะ อนฺตรชายนมานะ โสตฺสํมํ ฆานสํมํ
 ชิวฺจฺจหาย กายสํมํ รูปสํมํ สทฺทสํมํ คณฺฐสํมํ รตฺสํมํ โสณฺฑพฺพสํมํ
 กุตฺสํมํ คณฺธสํมํ อวาสสํมํ ตากสํมํ ยสสํมํ ปตฺตํสา ยสฺสสํมํ
 จิวฺรสํมํ ปิณฺฑปาทสํมํ เสนาสนสํมํ คิถานปจฺจยภาสฺสชฺชปรีกฺขารสํมํ
 ทัฬฺยมานะ หายมานะ ปรีหายนมานะ เวมานะ วิคจฺจนมานะ อนฺตรชาย-
 มานะ น โสเจยฺย น กิตฺตเมยฺย น ปรรามเสยฺย น ปวิเทเวยฺย น
 ชุรตฺตาฬิ กนฺตฺตเมยฺย น สมนฺโหมหิ อปฺปชฺชเมยฺย ทัฬฺยมานะ น
 โสเจยฺย ฯ

[๘๓๕] อากสฺสํ น สิตฺโต สียาติ อากสฺสํ อุกฺกุจฺติ ตณฺหา
 โย ราโค ตํราโค ฯ เป ฯ อภิขฺเฌมา โถโก อกฺกุสฺสมฺมุตฺตํ ฯ กิ-
 ติการณา อากสฺสํ อุกฺกุจฺติ ตณฺหา ฯ ยาย ตณฺหา ย รุปํ อากสฺสํติ
 สํมากสฺสํติ ตณฺหาติ ปรรามสํติ อภินิวิสฺสํติ เวทนี สณฺณํ สงฺฆาเว
 วิญฺญาณํ คตฺติ อูปปตฺติ ปฏิสันฺธิ " ภวํ ตํสํวํ จจฺจํ
 อากสฺสํติ สํมากสฺสํติ ตณฺหาติ ปรรามสํติ อภินิวิสฺสํติ ตํการณา
 อากสฺสํ อุกฺกุจฺติ ตณฺหา ฯ อากสฺสํ น สิตฺโต สียาติ ตณฺหา
 น สิตฺโต สียา ตณฺหา ปชฺชเมยฺย วิโนทเมยฺย พุยนฺตํกรเมยฺย อน-
 ภาวจฺจคเมยฺย ตณฺหา ย ตารโค อสฺสํ วิรโค ปฏิจฺจโค นิภฺชนโค

นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺมุตโต วิสฺสณฺณุตโต วิมฺมียาทิกเตน เจตสา วิหเรยฺยาติ
 อากุสฺสํ น สฺสโต สฺสียา ฯ เตนานฺท ภาควา

ปฺปฺราณํ นาทินนฺตฺเตยฺย นเว ชนฺติมกฺกพฺพเย

หฺมฺยมาเน น โสเจยฺย อากุสฺสํ น สฺสโต สฺสียาติ ฯ

[๘๓๖] เกหํ พฺรุมฺมิ มโหโฆติ อากมฺ^๑ พฺรุมฺมิ ชปฺปนํ

อวรมมฺณํ ปกปฺปนํ กามปงฺโก ทฺรฺจฺจโย ฯ

[๘๓๗] เกหํ พฺรุมฺมิ มโหโฆติ เกโห อุกฺกจฺติ ตณฺหา โย
 ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิชฺฌมา โลโก อุกุสฺสณฺฏํ ฯ มโหโฆ
 อุกฺกจฺติ ตณฺหา โย ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิชฺฌมา โลโก
 อุกุสฺสณฺฏํ ฯ เกหํ พฺรุมฺมิ มโหโฆติ เกหํ มโหโฆติ พฺรุมฺมิ อากิจฺจามิ
 เทเสมิ ปณฺณวเปมิ ปญฺจเปมิ จิวรามิ จิกฺขามิ อุตฺตคานฺทกโรมิ
 ปกาเสมฺมิตฺติ เกหํ พฺรุมฺมิ มโหโฆติ ฯ

[๘๓๘] อากมฺ^๑ พฺรุมฺมิ ชปฺปนนฺติ อากมา อุกฺกจฺติ ตณฺหา
 โย ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิชฺฌมา โลโก อุกุสฺสณฺฏํ ฯ
 ชปฺปนนาปํ อุกฺกจฺติ ตณฺหา โย ราโค สํราโค ฯ เป ฯ อภิชฺฌมา
 โลโก อุกุสฺสณฺฏํ ฯ อากมฺ^๑ พฺรุมฺมิ ชปฺปนนฺติ อากมฺ^๑ ชปฺปนนาติ
 พฺรุมฺมิ อากิจฺจามิ เทเสมิ ปณฺณวเปมิ ปญฺจเปมิ จิวรามิ จิกฺขามิ
 อุตฺตคานฺทกโรมิ ปกาเสมฺมิตฺติ อากมฺ^๑ พฺรุมฺมิ ชปฺปนํ ฯ

[๘๓๙] อวรมมฺณํ ปกปฺปนนฺติ อวรมมฺณเว อุกฺกจฺติ ตณฺหา

โย ราโค ตำราโค ฯ เป ฯ อภิขุณา โตโก อกุศลมูลต์ ฯ
 ปกปณานิ อัจฉริย คณหา โย ราโค ตำราโค ฯ เป ฯ อภิขุณา
 โตโก อกุศลมูลติ อารมมณํ ปกปณํ ฯ

[๔๔๐] กามปงโก ทุรจโยติ กามปงโก กามกททโม กาม-
กิตโต กามปติโป กามปติโพธิ ทุรจโย ทุรจิตฺโต ทุตฺโต
ทูปฺปโต ทุสฺสมตฺติกโม ทุพฺพิตฺโตติ กามปงโก ทุรจโย ฯ
เตนาค ภคฺฉา

เศษ พุทธิ มโหไซติ ขาจนํ พุทธิ สปรพนํ
 ขารมณณํ ปกปรพนํ กามปรโก ทุรจโยติ ฯ

[๘๔๓] ศรฺจา อโถกมํ มุํนิ ฅเต ตិฏฐติ พຸราหຸມໂณ
 ສພຸ່ ໄສ ປຼົງນິສຸສຊຸ ສເວ ສນຸໂຕຕີ ກຸຸຈຕີ າ

[๘๔๒] ๔๔๔ ๐๒๐๒๒๒ ๒๒๒๒ ๔๔๔๔๔๔ ๐๒๐๒๒๒๒๒
๔๔๔๔๔๔๔๔ ๐๒๐๒๒๒๒๒ ๔๔๔๔ ๔๔๔๔๔๔๔๔ ๔๔๔๔ ๐๒๐๒๒๒๒๒
๒๒๒๒ ๑ ๒๒๒๒ ๒๒๒ ๔๔๔๔๔๔ ๒๒๒๒ ๔๔ ๒๒๒๒ ๒๒๒๒๒๒
๑ ๒ ๑ ๔๔๔๔๔๔๔๔๔๔ ๒๒๒๒ ๔๔๔๔ ๐๒๐๒๒๒ ๒๒๒ ๑

[๔๔๓] กเถ ติวฺจติ พุราหฺมโณติ กถํ ภูจฺจติ อมตํ นิพฺพานํ
โย โส สพุพฺสงฺขารสํโห สพุพฺขปฺปิฏฺฐินิสฺสํโห คณฺหกฺขโย วิราโค
นิโรโห นิพฺพานํ ฯ พุราหฺมโณติ สคฺคตฺถนํ ฆมฺมานํ วาหิตคฺคตา
พุราหฺมโณ ฯ เป ฯ อนิสฺสํโห คาทิ ปฺภุจฺจเต ส พุทฺธมา ฯ
กเถ ติวฺจติ พุราหฺมโณติ พุราหฺมโณ กเถ ติวฺจติ ที่เป ติวฺจติ

ตาณฺเ คิณฺฐจฺติ เตณฺเ คิณฺฐจฺติ สฺรณฺเ คิณฺฐจฺติ อภเย คิณฺฐจฺติ
 อจฺจุเต คิณฺฐจฺติ อมเต คิณฺฐจฺติ นิพฺพาเน คิณฺฐจฺตํ ฌเณ คิณฺฐจฺติ
 พฺราหฺมณฺเ ๑

[๘๔๔] สํพฬํ โส ปณฺณิสฺสชฺชชาติ สํพฬํ อจฺจุจฺติ ทฺวาทสํยตฺตานานิ
 จกฺขุญฺเจว รุปํ ๑ ๑เป ๑ มโนเจว ชมฺมา ๑ ๑ ยโต อชฺชตฺติก-
 พาหิเรสุ อายตฺตเนสุ ฉนฺทราโค ปหํ โหติ อจฺจุณฺณมฺมโต ตาตา
 วตฺถุโต อนภาวจฺจโต อายตฺตํ อญฺปิปาทชฺมโม เอตฺตาวตฺตานิ สํพฬํ
 จตฺตํ โหติ วนฺตํ มุคฺตํ ปหํ ปณฺณิสฺสชฺชจํ ๑ ยโต ตณฺหา ๑
 ทิณฺฐิ ๑ มาโน ๑ ปหํ โหติ อจฺจุณฺณมฺมตา ตาตา วตฺถุตา
 อนภาวจฺจตา อายตฺตํ อญฺปิปาทชฺมมา เอตฺตาวตฺตานิ สํพฬํ จตฺตํ
 โหติ วนฺตํ มุคฺตํ ปหํ ปณฺณิสฺสชฺชจํ ๑ ยโต ปุณฺณภาสิสงฺขาโร
 ๑ อญฺปิภาสิสงฺขาโร ๑ อานนฺดาสิสงฺขาโร ๑ ปหํ โหติ
 อจฺจุณฺณมฺมตา ตาตา วตฺถุตา อนภาวจฺจตา อายตฺตํ อญฺปิปาทชฺมมา
 เอตฺตาวตฺตานิ สํพฬํ จตฺตํ โหติ วนฺตํ มุคฺตํ ปหํ ปณฺณิสฺสชฺชจํ
 สํพฬํ โส ปณฺณิสฺสชฺช ๑

[๘๔๕] สเว สมนฺโตติ อจฺจุจฺตํ โส สมนฺโต อญฺปิสนฺโต อญฺปิสนฺโต
 นิพฺพุโต ปณฺณิปฺปสฺสทฺโธติ อจฺจุจฺติ กถียติ ภาณียติ ทํบียติ โฉหริยจฺตํ
 สเว สมนฺโตติ อจฺจุจฺติ ๑ เตนาค ภาควา

สจฺจา อโวกกมํ มฺหิ ฌเณ คิณฺฐจฺติ พฺราหฺมณฺเ

สํพฬํ โส ปณฺณิสฺสชฺช สเว สมนฺโตติ อจฺจุจฺตํ ๑

อนภาวฺกโต ชยตี อญฺปาทมโม เอตฺตวตฺตํ สฺมมา โส
 โลเก จรติ วิหริติ อิริยติ วตฺตติ ปาเลติ ยเปติ ยาเปติ ฯ
 ยโต ปุณฺณวาทิสฺสวโร จ อญฺปวาทิสฺสวโร จ อาเนญฺยวาทิสฺสวโร
 จ ปหีนา โหนฺติ อญฺณินฺนํ ตาตวตฺตํ อนภาวฺกตา ชยตี
 อญฺปาทมมา เอตฺตวตฺตํ สฺมมา โส โลเก จรติ วิหริติ
 อิริยติ วตฺตติ ปาเลติ ยเปติ ยาเปตฺติ สฺมมา โส โลเก
 อิริยาโน ฯ

[๔๕๐] นปฺมีเหตฺส กตฺตจฺจํ มีหา อจฺจติ ตณฺหา โย ราโค
 ตํราโค ฯ เป ฯ อภิขฺยา โลโก อกฺขณฺตํ ฯ ยตฺเตสา มีหา
 ตณฺหา ปหีนา สฺมจฺจณฺนา อญฺณนฺตา ปฏิปตฺตํ อภพฺพ-
 ปตฺติกา ฌานคฺคินา ททฺธมา โส กตฺตจฺจํ นปฺมีเหติ ชตฺติยตฺตํ วา
 พุทฺทมณฺตํ วา เวตฺตตฺตํ วา สํกตฺตํ วา กหฺนจฺจํ วา
 ปพฺพชิตตฺตํ วา เทวตฺตํ วา มนุสฺสตฺตํ วาติ นปฺมีเหตฺส
 กตฺตจฺจํ ฯ เตนหา ภคฺวา

๙ เว วิทฺธา ๙ เวทฺฐ ฌตฺวา ฌมฺมํ อนิสฺสํโต

สฺมมา โส โลเก อิริยาโน นปฺมีเหตฺส กตฺตจฺจํ ฯ

[๔๕๑] โย จ กาเม อจฺจตฺริ ตํกํ โลเก ทฺวจฺจํ

น โส โสจติ นาสฺเมติ ฉินฺนํโสโต อพฺนฺโน ฯ

[๔๕๒] โย จ กาเม อจฺจตฺริ ตํกํ โลเก ทฺวจฺจนฺติ โยติ

โย ยาทิโส ยถายุตฺโต ยถาวิหิตฺโต ยถาปกาโร ยถาชาเนปฺตฺโต

ยัมมตมมนาคโต ขตติโย วา พราหฺมโณ วา เวสฺโส วา สุตฺโต
 วา คหฺนุโส วา ปพฺพชฺชิตฺโต วา เทโว วา มนุสฺสโส วา ฯ กามาติ
 อุตฺตทานโต เทว กามา วตฺตูกามา ฯ กิเลตฺตูกามา ฯ ๑ เป ๑
 อิมะ อจฺจุญฺหิตี วตฺตูกามา ๑ เป ๑ อิมะ อจฺจุญฺหิตี กิเลตฺตูกามา ๑
 สํคาตติ สํคต สํกขา รากสํโค โทสสํโค โมหสํโค มานสํโค
 ทิฏฺฐิสํโค กิเลตฺตสํโค ทุจฺจุจฺจิตฺตสํโค ๑ โลกเกติ อปายโลกเก
 มนุสฺสโลกเก เทวโลกเก อหฺนุโลกเก ชาตฺตูลโลกเก อายตนโลกเก ๑
 ทุจฺจุจฺจยญฺหิตี โย กามะ ๑ สํกะ ๑ โลกเก ทุจฺจุจฺจเย ทุจฺจิตฺตวตฺเต
 ทุจฺจเร ทุจฺปตฺตเร ทุจฺจตฺตมตฺติกกมเ ทุจฺจตฺตมตฺติกกมเ อตฺตวิ อตฺตวิ
 ปตฺตวิ สมตฺติกกมเ วิตฺตวตฺตยฺยิตี โย ๑ กามะ อจฺจุจฺจวิ สํกคํ
 โลกเก ทุจฺจุจฺจยํ ๑

[๔๕๓] น โส โสจติ นาสฺสเนตฺตติ วิปริณตํ วา วตฺตํ น
 โสจติ วิปริณตสฺสํ วา วตฺตํ น โสจติ จกฺขุ เม วิปริณตญฺหิตี
 น โสจติ โสคํ เม ขานํ เม ชิวหา เม กายो เม รูปา
 เม สทฺธา เม คนฺธา เม รสา เม โสจฺจพฺพา เม กุถํ เม
 คโน เม อวาโส เม ตาโม เม ยโส เม ปสฺสา เม
 สฺสํ เม จิวํ เม ปิณฺฑปาโต เม เสนาสนํ เม คิถานปจฺจุย-
 เกตฺตชฺชปฏฺฐาโร เม มาตา เม ปิตา เม ภاتا เม ภคินี เม
 ปุตฺโต เม ชิตา เม มิตฺตา เม อมจฺจา เม ฌาติสาโลหิตา เม
 วิปริณตาทิ น โสจติ น กิตฺตมตฺติ น ปริเทวติ น อุตฺตวตฺตํ กนฺทติ

น สมนโมหิ อปฺปชฺชตฺติ น โสจติ ๑ นาชฺเฌตฺติ นาชฺเฌติ น
 อชฺเฌติ น อฺปนฺนิชฺฌายติ น นิชฺฌายติ น ปชฺฌายติ ๑ อถวา
 น ชายติ น ชัยติ น มัยติ น จวติ น อฺปฺปชฺชตฺติ น โส
 โสจติ นาชฺเฌติ ๑

[๑๕๕] ฉินฺนโสโต อพฺนฺชโนติ โสตา อฺจุจติ ตณฺหา โย
 ราโค ตํราโค ๑ เป ๑ อภิชฺฌา โถโก อกฺุสฺสมฺมํ ๑ ยสฺสเสถา
 โสตา ตณฺหา ปทํหา สมนฺจฉินฺนา อฺปฺปสฺนตา ปฏิปฺปสฺสทฺธา อภพฺพุ
 ปคฺคิตฺตา ฌาณคฺคินา ททฺธมา โส อฺจุจติ ฉินฺนโสโต ๑ อพฺนฺชโนติ
 สคฺคต พนฺธนา นิ รากพนฺธนํ โทสพนฺธนํ โมหพนฺธนํ มานพนฺธนํ
 ทิฏฺฐิพนฺธนํ กิเลสพนฺธนํ ทฺวจริตพนฺธนํ ๑ ยสฺสเสตานํ พนฺธนา
 ปทํหานํ สมนฺจฉินฺนานํ อฺปฺปสฺนตานํ ปฏิปฺปสฺสทฺธานํ อภพฺพุ
 ปคฺคิตฺตานํ ฌาณคฺคินา ททฺธมานํ โส อฺจุจติ อพฺนฺชโนติ ฉินฺนโสโต
 อพฺนฺชโน ๑ เตนาท ภาควา

โย จ กามे อจฺจุตริ สงฺกํ โถเก ทฺวจจฺยํ

น โส โสจติ นาชฺเฌติ ฉินฺนโสโต อพฺนฺชโนติ ๑

[๑๕๕] ยํ ปุพฺเพ ทํ วิโสเสหิ ปจฺจนา เต มาหุ กิณฺจณํ

มชฺเฌ เจ โน คเหสฺสสฺสิ อฺปฺปสฺนโต จริสฺสสฺสิ ๑

[๑๕๖] ยํ ปุพฺเพ ทํ วิโสเสหิตฺติ อตฺเต สงฺฆาเว อารพฺภ ยะ
 กิเลสา อฺปฺปชฺชชยฺยํ เต กิเลเส โสเสหิ วิโสเสหิ สฺกฺขาเปหิ
 ปชฺเหหิ วิโนเทหิ พฺยณฺตํโกโรหิ อนภาวจฺจเมหิตฺติ เอวมฺปิ ยํ ปุพฺเพ

คัม วิโสเสหิ ฯ อถวา เย อคัมมา กมฺมาภิสงฺขารว อวิปกุกฺกิปากา
เต กมฺมาภิสงฺขารว โสเสหิ วิโสเสหิ สุกฺขาเปหิ อพฺพิ กโรหิ
ปชฺเชหิ วิโนเทหิ พุยนฺตํกโรหิ อนภาวํคเมหิตฺติ เอตมฺมํ ยํ
ปฺพุเพ คัม วิโสเสหิ ฯ

[๔๕๗] ปจฺจา เต มาหุ กิณฺณนฺนํ ปจฺจา อจฺจุตฺติ อุนาคคัม ฯ
อุนาคเต สงฺขารว อารพฺภ ยํนิ อฺยุปฺปชฺเชยฺยํ รากกิณฺณํ โทสกิณฺณํ
โมหกิณฺณํ มานกิณฺณํ ทิฏฺฐิกิณฺณํ ถิเสสกิณฺณํ ทฺวารจิตฺติกิณฺณํ
อิมานิ กิณฺณานํ ทฺยุหํ มา อหุ มา ปาตุมกาสํ มา ชเนตฺติ
มา สยฺชเนตฺติ มา นิพฺพุตฺเตตฺติ มา อภินิพฺพุตฺเตตฺติ ปชฺเชหิ วิโนเทหิ
พุยนฺตํกโรหิ อนภาวํคเมหิตฺติ ปจฺจา เต มาหุ กิณฺณํ ฯ

[๔๕๘] มชฺเฌ เจ โน คเหตฺตํสํสํติ มชฺเฌ อจฺจุตฺติ ปจฺจุปฺ-
ปนฺนา รุปา เวทนา สยฺชว สงฺขารว วิณฺณวณฺณํ ฯ ปจฺจุปฺปนฺเน
สงฺขารว ตณฺหาเวสฺสํ ทิฏฺฐิเวสฺสํ น คเหตฺตํสํสํติ น อจฺจุคเหตฺตํสํสํติ น
คณฺหิตฺตํสํสํติ น ปราเมตฺตํสํสํติ นามินฺนํทิตฺตํสํสํติ นามิวทิตฺตํสํสํติ น อชฺโฌ-
ตฺตํสํสํติ อภินนฺทํ อภิวทํ อชฺโฌธํ คาทํ ปราเมตฺตํ อภินิเวตฺตํ
ปชฺหิตฺตํสํสํติ วิโนทิตฺตํสํสํติ พุยนฺตํกโรหิตฺตํสํสํติ อนภาวํคมิตฺตํสํสํติ มชฺเฌ
เจ โน คเหตฺตํสํสํติ ฯ

[๔๕๙] อฺยุปฺปนํโต จริตฺตํสํสํติ รากตฺตํ สมนฺตคฺคตา สมนฺโต โทสตฺตํ
สมนฺตคฺคตา สมนฺโต ฯ เป ฯ สพฺพากุสลาภิสงฺขารานํ สมนฺตคฺคตา สมิ-
คฺคตา อฺยุปฺปมิตฺตคฺคตา วิชฺฌาตคฺคตา นิพฺพุตคฺคตา วิคคตคฺคตา ปฏิป-

ปสฺสํทฺธตฺตา สมนฺโต อฺปสฺมนฺโต อฺปสฺมนฺโต นิพฺพุโต ปฏิปฺปสฺสํทฺธ
จริสฺสํสํ วิหริสฺสํสํ อิริยิสฺสํสํ วตฺติสฺสํสํ ปาถิสฺสํสํ ยมฺมิสฺสํสํ ยามฺมิสฺสํสํ
อฺปสฺมนฺโต จริสฺสํสํ ฯ เตนฺนาท ภคฺวา

ยํ ปุพฺเพ ทํ วิโสเสหิ ปจฺจนา เต มาหุ กิณฺจณํ

มชฺเช เจ โน คเหสฺสํสํ อฺปสฺมนฺโต จริสฺสํสํสํ ฯ

[๘๖๐] สํพุทฺโธ นามรูปสํมํ ยสฺสํ นตฺติ มมายิตํ

อสฺสตา จ น โสจติ ส เว โลเก น ชียยติ ฯ

[๘๖๑] สํพุทฺโธ นามรูปสํมํ ยสฺสํ นตฺติ มมายิตนฺติ สํพุท-
โธติ สํพุเพน สํพุพํ สํพุพฺวา สํพุพํ อเสสํ นิสฺเสสํ ปริยาทาย-
วจนเมตํ สํพุทฺโธติ ฯ นามนฺติ จตฺตาโร อรฺยบิโน ชนฺธา ฯ
รูปนฺติ จตฺตาโร จ มหาภูตา จตฺตุนนฺนํ มหาภูตานํ อฺปาทายารฺยํ ฯ
ยสฺสํสํสํ อรฺหโต ชฺเณสํสํสํ ฯ มมตฺตนฺติ เทว มมตฺตา ตณฺหา-
มมตฺตณฺจ ทิฏฺฐิมมตฺตณฺจ ฯ เป ฯ อิทํ ตณฺหามมตํ ฯ เป ฯ
อิทํ ทิฏฺฐิมมตํ ฯ สํพุทฺโธ นามรูปสํมํ ยสฺสํ นตฺติ มมา-
ยิตนฺติ สํพุทฺโธ นามรูปสํมํ มมตฺตา ยสฺสํ นตฺติ น สํวิชฺชนนฺติ นฺป-
ตพฺภนฺติ ปทํนา สํมจฺจินฺนา อฺปสฺมนฺตา ปฏิปฺปสฺสํทฺธตา อภัพฺพุปฺปตฺติกา
ปาวณคฺคินา ททฺธมาติ สํพุทฺโธ นามรูปสํมํ ยสฺสํ นตฺติ มมายิตํ ฯ

[๘๖๒] อสฺสตา จ น โสจตฺติ วิปริณตํ วา วตฺถุํ น โสจติ
วิปริณตสํมํ วา วตฺถุสํมํ น โสจติ จกฺขุ เม วิปริณตนฺติ น
โสจติ โสทํ เม ชานํ เม ชิดฺหา เม กาโย เม รูปา เม

สทฺทา เม คนฺธา เม รสา เม โฆฏฺฐพฺพา เม กุถฺ เม คโณ
 เม อาวาโส เม ตาโม เม ฯ เป ฯ ฌาติสาโลหิตา เม วิปริณตาคิ-
 น โสจติ น กิถมคติ น ปริเทวติ น อุตฺตฺตาฬิ กนฺทติ น สมนฺโหม
 อาปชฺชตฺติ เอมฺมบี อสฺตา ฯ น โสจติ ฯ อถวา อสฺตาย
 ทฺกฺขาย เวทนาย ฌุจฺโฆ ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต น โสจติ
 น กิถมคติ น ปริเทวติ น อุตฺตฺตาฬิ กนฺทติ น สมนฺโหม อาปชฺชตฺติ
 เอมฺมบี อสฺตา ฯ น โสจติ ฯ อถวา จกฺขุโรเคน ฌุจฺโฆ
 ปเรโต ฯ เป ฯ ฌสฺมกสฺวาตาคปสฺสึสฺสํสฺมสฺสเสหิ ฌุจฺโฆ ปเรโต
 สโมหิโต สมนฺนาคโต น โสจติ น กิถมคติ น ปริเทวติ น
 อุตฺตฺตาฬิ กนฺทติ น สมนฺโหม อาปชฺชตฺติ เอมฺมบี อสฺตา ฯ
 น โสจติ ฯ อถวา อสฺนฺเต อสฺสฺวิชฺชมาเน อหฺพลพฺภิชฺชมาเน
 อหฺ วต เม ตํ วต เม นคฺคิ สฺยา วต เม ตํ วตฺหา
 น ตภามํติ น โสจติ น กิถมคติ น ปริเทวติ น อุตฺตฺตาฬิ กนฺทติ
 น สมนฺโหม อาปชฺชตฺติ เอมฺมบี อสฺตา ฯ น โสจติ ฯ

[๔๖๓] ส เว โลเก น ชฺยิตฺติ ยสฺส มยฺหํ วา อิทํ
 ปเรถํ วา อิทนฺติ กิณฺจิ รูปคํ เวทนาคํ สณฺณาคํ สงฺขารคํ
 วิญฺญาณคํ คหิตํ ปราณญํ อภินิวิญฺจํ อชฺโณสฺสํ อชิมนฺตํ อคฺคิ
 คสฺส ชานิ อคฺคิ ฯ ภาสิตมฺมบี เหตุ

ชินฺโน รตฺตสฺสมณฺนิกฺกนฺตเต ฯ

ปคฺคเต ฯ ทาเว ฯ ตเถว ชินฺโน

วุตฺตํ เหตุ ภาวตา

สฺสญฺญโต โลกํ อเวกฺขตฺถ สฺส โมฆราช ตทา สโต
อตฺตทานุทฺติจฺจํ อหฺมจฺจ เหวํ มจฺจุตฺตโร สียา
เหวํ โลกํ อเวกฺขนฺตํ มจฺจุราชา น ปตฺสํคตฺติ ฯ

เขวมุขี ยตฺถ นตฺติ อิทํ เมติ ปเรถํ วาปี กิณฺณํ ฯ

วุตฺตํ เหตุ ภาวตา ยํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชฺชน
ตํ โว ปหฺนํ ทํมรุตฺตํ หิตาย สฺสชาย ภวิสฺสํคตฺติ ฯ กิณฺณํ ภิกฺขเว
น ตุมฺหากํ ฐปฺมํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชฺชน ตํ โว ปหฺนํ
ทํมรุตฺตํ หิตาย สฺสชาย . ภวิสฺสํคตฺติ เวทนา สญฺญา สงฺขาราว
วิญฺญาณํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชฺชน ตํ โว ปหฺนํ ทํมรุตฺตํ หิตาย
สฺสชาย ภวิสฺสํคตฺติ . ตํ ที่ มลฺลนฺตํ ภิกฺขเว ยํ อิมสฺมึ เขตฺตเว
คิณฺณจฺจสาธาปถาสํ ตํ ชโน หเรยฺย วา ทาเหยฺย วา ยถา-
ปจฺจยํ วา กเรยฺย อปฺปํ ตุมฺหากํ เขวมุขํ อมฺเห ชโน
หริติ วา ทหติ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรคฺคิ ฯ โนเหตุ ภาวเต ฯ
ตํ ภิสฺสํ เหตุ ฯ น หิ โน เหตุ ภาวเต อตฺตา วา อตฺตนิย
วาติ ฯ เหวํ โส ภิกฺขเว ยํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชฺชน ตํ โว
ปหฺนํ ทํมรุตฺตํ หิตาย สฺสชาย ภวิสฺสํคตฺติ ฯ กิณฺณํ ภิกฺขเว น
ตุมฺหากํ ฐปฺมํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชฺชน ตํ โว ปหฺนํ
ทํมรุตฺตํ หิตาย สฺสชาย ภวิสฺสํคตฺติ เวทนา สญฺญา สงฺขาราว
วิญฺญาณํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชฺชน ตํ โว ปหฺนํ ทํมรุตฺตํ หิตาย

๕๓๖ สุตตฺถนุทฺตมฺปิฏกเก อุกฺกทกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส [๘๖๕

สุทฺธาย ภวิสฺสคํคํ ๑ เอวมนฺปี ยสฺส นตฺถิ อิทํ เมตฺติ ปเรถํ วามี
ภิกฺขุจํ ๑

ภาสิตมฺปิ เหตุ

 สุทฺธกมตฺมปฺปาทํ สุตฺตสงฺฆารตฺนคํ
 ปสฺสตฺถนตฺส ยถาภูตํ น ภยํ โหติ คามณิ
 คิณกฺขุจสฺมํ โลกํ ยथा ปญฺณาย ปสฺสติ
 นาณณํ ปตฺถกฺยเต ภิกฺขุจํ อญฺเญตฺว อปฺปฏิสฺสหายาติ ๑

อริสฺสว ภิกฺขุจํ มารํ ปามีมฺหตํ เอตทโวจ

 กนฺนุ สตฺโตติ ปจฺเจสฺสิ มารํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ นุ เต
 สุทฺธสงฺฆารปฺปญฺชโย นยิธ สตฺตฺตฺถปถพฺภติ
 ยถามี อญฺคตฺมภาวรา โหติ สทฺโท รโถ อิติ
 เอวํ ขนฺนเรสุ ตฺนเตสุ โหติ สตฺโตติ ตฺมมฺติ
 ทฺถกฺขเมว หิ ตฺมโภติ ทฺถกฺขํ ทิฏฺฐจฺติ เวติ ๑
 นาณณตฺว ทฺถกฺขา ตฺมโภติ นาณณํ ทฺถกฺขา นิรฺุชฺฌตฺติ ๑

เอวมนฺปี ยสฺส นตฺถิ อิทํ เมตฺติ ปเรถํ วามี ภิกฺขุจํ ๑

 เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐปฺปี ตฺมมฺนเสฺสติ ยาวตา ฐปฺสฺส
 กฺติ เวทนี สณฺณํ สงฺฆาเร วิญฺญาณํ ตฺมมฺนเสฺสติ ยาวตา
 วิญฺญาณสฺส กฺติ ทสฺส ฐปฺปี ตฺมมฺนเสฺสโต ยาวตา ฐปฺสฺส
 กฺติ เวทนี สณฺณํ สงฺฆาเร วิญฺญาณํ ตฺมมฺนเสฺสโต ยาวตา
 วิญฺญาณสฺส กฺติ ยมฺมี ยสฺส โหติ อหฺนฺติ วา มมฺนฺติ วา

อสุมฺมํติ วา ตมฺปิ ตสฺส น โหตฺติ ๑ เหวมฺปิ ยสฺส นตฺติ อิทํ
เมติ ปเรถํ วาปี กิณฺจณํ ๑

อาชฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เขตฺทโวจ สฺสฺสฺส โถโก สฺสฺสฺส
โถโกติ ภาเน อจฺจติ กิตฺตาวตา นฺ ๒ ภาเน สฺสฺสฺส โถโกติ
อจฺจตฺติ ๑ ยสฺมา ๒ อานนฺท สฺสฺสฺส อตฺเตน วา อตฺตนิเยน
วา ตสฺมา สฺสฺสฺส โถโกติ อจฺจตฺติ ๑ กิณฺจณนฺท สฺสฺสฺส
อตฺเตน วา อตฺตนิเยน วา จกฺข ๒ อานนฺท สฺสฺสฺส อตฺเตน
วา อตฺตนิเยน วา รุปา สฺสฺสฺส จกฺขวิญฺญาณํ สฺสฺสฺส
จกฺขสฺสฺสโส สฺสฺสฺส ยทิตํ จกฺขสฺสฺสสฺสสฺสสฺส อปฺปชฺชติ
เวทิตํ สฺสฺส วา ทกฺขํ วา อทกฺขมฺสฺสํ วา ตมฺปิ สฺสฺสฺส โสคํ
สฺสฺสฺส สทฺทํ สฺสฺสฺส ฆานํ สฺสฺสฺส คณฺหํ สฺสฺสฺส ชิวฺหา
สฺสฺสฺส วธํ สฺสฺสฺส กาโย สฺสฺสฺส โสจฺจพฺพา สฺสฺสฺส
มโน สฺสฺสฺส อมฺโม สฺสฺสฺส มโนวิญฺญาณํ สฺสฺสฺส มโน-
สฺสฺสโส สฺสฺสฺส ยทิตํ มโนสฺสฺสสฺสสฺสสฺส อปฺปชฺชติ เวทิตํ
สฺสฺส วา ทกฺขํ วา อทกฺขมฺสฺสํ วา ตมฺปิ สฺสฺสฺส อตฺเตน วา
อตฺตนิเยน วา ยสฺมา ๒ อานนฺท สฺสฺสฺส อตฺเตน วา อตฺตนิเยน
วา ตสฺมา สฺสฺสฺส โถโกติ อจฺจตฺติ ๑ เหวมฺปิ ยสฺส นตฺติ
อิทํ เมติ ปเรถํ วาปี กิณฺจณํ ๑

[๔๖๖] มมตฺตํ โส อสฺสฺสทฺตนิ มมตฺตาทิ เทว มมตฺตา
ตณฺหามมตฺตณฺจ ทิฏฺฐิมมตฺตณฺจ ๑ เป ๑ อิทํ ตณฺหามมตฺตํ

อฺปสฺสโนโต ปฏิปฺปสฺสทฺโธ อภพฺพุปฺปตฺติโก ฌาณคฺคินา ททฺโธ
 โส อฺจุจติ อณานุกิทฺโธ ๑ โส ฐเป อคิทฺโธ ๑ เป ๑ ทิฏฺฐสฺส-
 มุตฺตวิญฺญาตพฺเพสุ ฌมฺเมสุ อคิทฺโธ อคฺชิตโต อมฺจุณฺโธ อนนฺโธ-
 ปนฺโน วัตฺเตโธ วิกิตฺเตโธ จตฺตเตโธ วนฺตเตโธ มุตฺตเตโธ ปหฺน-
 เตโธ ปฏฺนิสฺสํวฺชเตโธ วัตฺตราโค วิกิตฺตราโค จตฺตตราโค วนฺตตราโค
 มุตฺตตราโค ปหฺนตราโค ปฏฺนิสฺสํวฺชตราโค นิจุจฺจโต นิพฺพุโต สํติฏฺฐโต
 สฺวปฺปฏฺฐิธเวทํ พุทฺทมฺมฺเทน อตฺตนา วิหฺรตฺติ อนิฏฺฐํ อณานุกิทฺโธ ๑

[๔๗๐] อเนโธ สฺพพฺธิ สโมติ เชา อฺจุจติ ตณฺหา โย
 ราวโค สํวราโค ๑ เป ๑ อภิชฺฌา โถโก อกฺุสฺสมฺมํ ๑ ยสฺสเสสา
 เชา ตณฺหา ปหฺนํ สมฺจุณฺณํ อฺปสฺสตา ปฏิปฺปสฺสทฺธา อภพฺพุ-
 ปฺปตฺติกา ฌาณคฺคินา ททฺธมา โส อฺจุจติ อเนโธ ๑ เชา ย
 ปหฺนตฺตา อเนโธ โส ตาภะมี น อธิษฺติ อตาภะมี น อธิษฺติ
 ยเสมี น อธิษฺติ อยเสมี น อธิษฺติ ปสฺสํยมี น อธิษฺติ
 นิทฺทายมี น อธิษฺติ สฺวเชมี น อธิษฺติ ทฺกฺวเชมี น อธิษฺติ
 น จตฺติ น เวตฺติ นปฺปเวตฺติ น สมฺปเวตฺตติ อเนโธ ๑ สฺพพฺธิ
 สโมติ สฺพพฺ อฺจุจติ ทฺวาทสํยตฺตานํ จกฺขุ เจว ฐปา จ ๑ เป ๑
 มโน เจว ฌมฺมา จ ๑ ยโต อชฺฌตฺตติกาหิเรสุ อายตเนสุ
 วนฺตตราโค ปหฺนโน โหติ อฺจุณฺณมฺภูโต ตาตวตฺตฤกฺโข อนภาวจฺจโต
 อายตํ อนุปฺปาทฌมฺโม โส อฺจุจติ สฺพพฺตฺต สโม สฺพพฺตฺต ตาหิ
 สฺพพฺตฺต มชฺฌตฺต สฺพพฺตฺต อฺเปกฺขโกติ อเนโธ สฺพพฺธิ สโม ๑

[๔๗๓] ตมานิสฺสํ ปพฺพมฺมิ ปุจฺฉิตฺโต อวิกมฺบิณฺณติ อวิกมฺบิณฺ
 ปุคฺคตํ ปุจฺฉํ ปุจฺฉิตฺโต ยาจิตฺโต อชฺเชตฺติโต ปตฺตาทิตฺโต อิม
 จตฺตาริ อานิธํสํ ปพฺพมฺมิ โย โส อนินฺนุชฺฐํ อนานุกฺกิตฺโต อเนโส
 สํพพฺพิ สโมติ พฺพมฺมิ อจฺจุชามิ ฯ เป ฯ ปกาเสมฺมิติ ตมานิสฺสํ
 ปพฺพมฺมิ ปุจฺฉิตฺโต อวิกมฺบิณฺ ๑ เตนาท ภาควา

อนินฺนุชฺฐํ อนานุกฺกิตฺโต อเนโส สํพพฺพิ สโม
 ตมานิสฺสํ ปพฺพมฺมิ ปุจฺฉิตฺโต อวิกมฺบิณฺณติ ๑

[๔๗๔] อเนชฺสํ วิชานโต นตฺถิ กาจิ นิสฺสงฺขิตฺติ
 วิจารณ์โต โส วิยารมฺภา เชมํ ปสฺสตี สํพพฺพิ ๑

[๔๗๕] อเนชฺสํ วิชานโตติ-เอชา อจฺจุจติ ตณฺหา โย วาโค
 สาราโค ฯ เป ฯ อภิชฺฌา โตโม อกฺขณฺตํ ๑ ยสฺสํสํ เอชา
 ตณฺหา ปทฺธนา สํมุจฺฉินฺหา อปฺปสํสตา ปฏิปฺปสฺสํสตา อภัพฺพ-
 ปคฺคิตฺตา ฌาณคฺคินา ททฺธมา โส อจฺจุจติ อเนโส ฯ เอชาย
 ปทฺธนคฺคา อเนโส . โส ตาภะมี น อธิษฺฐติ อตาภะมี น อธิษฺฐติ
 ยสฺสํมี น อธิษฺฐติ อยสฺสํมี น อธิษฺฐติ ปสฺสํสํมี น อธิษฺฐติ
 นินฺนทายมี น อธิษฺฐติ สฺสํมี น อธิษฺฐติ ทุกฺกสฺสํมี น อธิษฺฐติ
 น จตฺติ น เวชฺติ นปฺปเวชฺติ น สํปเวชฺตีติ อเนชฺสํ ๑
 วิชานโตติ ชานโต อาชานโต วิชานโต ปฏิวิชานโต ปฏิวิชฺฌโต
 สํพเพ สจฺจาวา อนินฺนุจติ ชานโต อาชานโต วิชานโต ปฏิวิชานโต
 ปฏิวิชฺฌโต สํพเพ สจฺจาวา ทุกฺกชาติ ฯ เป ฯ ยงฺกนิยฺจ สํมุทฺตมฺมํ

สพฺพหุํ นีโรชฆมฺมํ ชานโต อชานโต วิชานโต ปฏิวิชานโต
ปฏิวิชฺฌโตติ อเนชฺช วิชานโต ฯ

[๘๗๕] นตฺถิ กาจิ นิสฺสงฺขิตฺติ นิสฺสงฺขิตฺติโย อจฺจุจฺจติ ปุณฺณวา-
ภิสฺสงฺขารो อปุณฺณวาภิสฺสงฺขารो อานเนชฺชวาภิสฺสงฺขารो ฯ ยโต ปุณฺณวา-
ภิสฺสงฺขารो ฯ อปุณฺณวาภิสฺสงฺขารो ฯ อานเนชฺชวาภิสฺสงฺขารो ฯ ปหฺนํ
โหนติ อจฺจุจฺจนิมฺมุตฺตา ตาตถาตฺตฤกฺกตา อนภาวจฺจกฺกตา อายตฺติ อนุปฺปาท-
ฆมฺมา เขตฺตตถาตฺตา นิสฺสงฺขิตฺติโย นตฺถิ น สํวิชฺชนติ นุปฺปทพฺภนฺติ
ปหฺนํ สมฺมุจฺจนิมฺมา อูปสํนฺตา ปฏิปฺปสฺสํทฺธา อภพฺพุปฺปตฺติกา
ณณคฺคินา ททฺธมาติ นตฺถิ กาจิ นิสฺสงฺขิตฺติ ฯ

[๘๗๕] วิรโต โส วิยารมฺภาติ วิยารมฺโภ อจฺจุจฺจติ ปุณฺณวา-
ภิสฺสงฺขารो อปุณฺณวาภิสฺสงฺขารो อานเนชฺชวาภิสฺสงฺขารो ฯ ยโต ปุณฺณวา-
ภิสฺสงฺขารो ฯ อปุณฺณวาภิสฺสงฺขารो ฯ อานเนชฺชวาภิสฺสงฺขารो ฯ ปหฺนํ
โหนติ อจฺจุจฺจนิมฺมุตฺตา ตาตถาตฺตฤกฺกตา อนภาวจฺจกฺกตา อายตฺติ อนุปฺปาท-
ฆมฺมา เขตฺตตถาตฺตา วิยารมฺภา อารโต อสฺส วิรโต ปฏิวิรโต
นิทฺทฺชนโต นิสฺสํญฺโจ วิปฺปมฺมุโต วิสฺสณฺณมุโต วิมฺมริยาทิกฺกเตน เจตฺถา
วิหฺรตฺติ วิรโต โส วิยารมฺภา ฯ

[๘๗๖] เขมํ ปสฺสํติ สพฺพชฺชติ ภยฺกโร วาโค ภยฺกโร โทโส
ภยฺกโร โมโห ฯ เป ฯ ภยฺกฺรา กิเลศํ ฯ ภยฺกฺรสฺส รากฺสฺส
ปหฺนํทฺตา ฯ เป ฯ ภยฺกฺรานํ กิเลศานํ ปหฺนํทฺตา สพฺพทฺถ เขมํ
ปสฺสํติ สพฺพทฺถ อภํ ปสฺสํติ สพฺพทฺถ อนฺตํ ปสฺสํติ

[๔๘๐] นาทฺเทติ น นีรุตฺตํคํติ ภคฺควาติ นาทํคํติ รูปี นาทฺเทติ
 นาทิยฺยติ น อุปาทิยฺยติ น คณฺหาติ น ปฺรามสํคํติ นาทินิวิสํคํติ
 เวทนี สณฺณํ สงฺขารํ วิญฺญาณํ คคํ อุปปคฺคํ ปฏิสํหํ
 ภวํ ตํสํวํ วฏฺฐํ นาทฺเทติ นาทิยฺยติ น อุปาทิยฺยติ น คณฺหาติ
 น ปฺรามสํคํติ นาทินิวิสํคํติ นาทฺเทติ ฯ น นีรุตฺตํคํติ รูปี น
 ปชฺหติ น วิโนทฺเทติ น พุยนํคํโรติ น อนภาวจฺกเมติ เวทนี
 สณฺณํ สงฺขารํ วิญฺญาณํ คคํ อุปปคฺคํ ปฏิสํหํ ภวํ
 ตํสํวํ วฏฺฐํ น ปชฺหติ น วิโนทฺเทติ น พุยนํคํโรติ น อน-
 ภาวจฺกเมตฺติ น นีรุตฺตํคํติ ฯ ภคฺควาติ คารวํจฺจวํ ฯ เป ฯ
 สจฺจํคภา ปณฺณคฺคํติ ยทํภํ ภคฺควาติ ฯ เตนํภํ ภคฺคว

น สเมตฺตํ น โหเมตฺตํ น อุตฺตํคํตํ วทเต มฺหิ

ตํนโต โส วิตมจฺจโร นาทฺเทติ น นีรุตฺตํคํติ (ภคฺควา) ฯ

ปณณรตโม อคฺคตทณฺหาสุคฺคตนิทฺเทโส นิฏฺฐํคโต ฯ

ໂສພສໂມ ສາວີປຸຕຸຕຸທນິທຸເທໂສ

[໒໒໑] ນ ເມ ທິງໂຈ ອິໂຕ ປຸພູເພ (ອິຈຸຈາຍສຸມາ ສາວີປຸຕຸໂຕ)

ນ ສຸໂຕ ຍຸທ ກສຸສຈິ

ເຂວ້ ວຸດຸດຸໂທ ສຸຕາ

ສຸສິຕາ ຄຸນິມາຄໂຕ າ

[໒໒໒] ນ ເມ ທິງໂຈ ອິໂຕ ປຸພູເພຕິ ອິໂຕ ປຸພູເພ ນ ມຍາ
ທິງໂຈປຸພູໂພ ໂສ ກຄວາ ອິມິນາ ຈຸກຸຊຸນາ ອິມິນາ ອຕຸຕຸກາເວນ າ
ຍກາ ກຄວາ ຕາວຕິສຸກເວນ ປາວິຈຸດຕຸຕຸກມູເຕ ປຸນະທຸກມຸພຸດສິຕາຍ໌ ວສຸສ
ວຸງໂຈ ທາວຄຸນປວິຈຸໂຕ ມະຊຸເນ ມຸນິມເຍນ ໂສປາເນນ ສຸກສຸສນກຸ
ໂອຕິນຸໂນ ອິມິ ທສຸສນ໌ ປຸພູເພ ນ ທິງໂຈຕິ ນ ເມ ທິງໂຈ ອິໂຕ
ປຸພູເພ າ

[໒໒໓] ອິຈຸຈາຍສຸມາ ສາວີປຸຕຸໂຕຕິ ອິຈຸຈາຕິ ປທສນຸຸຸ ປທ-
ສຸສຸໂຕ ປທປາວິປຸວິ ອກຸຊຸຣສຸມວາໂຍ ພຸຍຸນຸຸຸນສິຕິງຸຸຸສຕາ ປທານຸ-
ປຸພູທາເມຕ໌ ອິຈຸຈາຕິ າ ອາຍສຸມາຕິ ປິຍວຈນ໌ ຄຸຣຸວຈນ໌ ສຸກາວ-
ສປປຕິສຸສວຈນເມຕ໌ ອາຍສຸມາຕິ າ ສາວີປຸຕຸໂຕຕິ ຕສຸສ ເຄຣສຸສ ນາມ໌
ສຸງຸຸຸຸ ສຸມຸນຸຸຸ ປຸນຸຸຸຕຸຕິ ໂວກາໂວ ນາມ໌ ນາມກມຸມ໌ ນາມເຊຍຸຍ໌
ນິຣຸຕຸຕິ ພຸຍຸນຸຸຸນ໌ ອກິຕາໂປຕິ ອິຈຸຈາຍສຸມາ ສາວີປຸຕຸໂຕ າ

[໒໒໔] ນ ສຸໂຕ ຍຸທ ກສຸສຈິຕິ ນາຕິ ປຸງິກຸເຂໂປ າ ຍຸທາຕິ

໑ ສິ. ວຸດຸດຸໂທ າ

ปทสนธิ ปทสัศโค ปทปาริปุริ อภุขรสมวาโย พุณณชนสัทธิฐตา
ปทานุพุพพาเมติ อุตาทิ ฯ กัสสัจฉิ กัสสัจฉิ ขตฺติยสฺส วา
พฺรหฺมณสฺส วา เวสสสฺส วา สุตฺตสฺส วา กหฺวสฺส วา
ปพฺพชิตสฺส วา เทวสฺส วา มนุสฺสสฺส วาติ น สุตฺโต อุต กัสสัจฉิ ฯ

[๔๘๕] เอวํ วคฺควโท สตฺถาติ เอวํ วคฺควโท มชฺรวโท
เปมณฺเอยโท หทยกฺมวโท กรวิกฺรทฺมณฺชสฺสโร ฯ อชฺชวคฺคสมณฺหา-
คโต โข ปน ตสฺส ภคฺวโต มชฺวโต โสโส นิจฺจนฺตติ วิสฺสโต
๑ สุตฺตนิยฺเยโย ๑ มณฺช ๑ สวณฺโณ ๑ พินฺธุ ๑ อธิสํว ๑
คณฺฐโร ๑ นิพฺพนาทิ ๑ ฯ ยทา ปริสํ โข ปน โส ภคฺวา
สเรณ วิณฺญาเปติ น ตสฺส พหิทฺธา ปริสํ โสโส นิจฺจนฺตติ ฯ
พฺรหฺมณฺสโร โข ปน โส ภคฺวา กรวิกฺกภาณฺตี เอวํ วคฺควโท ฯ
สตฺถาติ ภคฺวา สตฺถวาโห ฯ ยทา สตฺถวาโห สตฺถ กนฺตาริ
ตาเวติ โจรกนฺตาริ ตาเวติ วาพกนฺตาริ ตาเวติ ทุพฺภิกฺขกนฺตาริ
ตาเวติ นิรุตฺตกนฺตาริ ตาเวติ อุตฺตฺตาเวติ นิตฺตฺตาเวติ ปตฺตฺตาเวติ
เชมณฺตฺถมฺมิ สมนฺปาเปติ เอวเมว ภคฺวา สตฺถวาโห สตฺถ กนฺตาริ
ตาเวติ ชาติกนฺตาริ ตาเวติ ชรากนฺตาริ ตาเวติ พุยาจิกนฺตาริ
ตาเวติ มรณ โสกปริเทว ทฺถว โทมนสฺส ปายาสกนฺตาริ ตาเวติ ราก-
กนฺตาริ ตาเวติ โสโส โมหมาน ทิฏฺฐิกิเลศ ทฺถว จริตกนฺตาริ ตาเวติ
รากคณฺโณ ตาเวติ โสโส โมหมาน ทิฏฺฐิกิณฺโณ ตาเวติ กิเลศคณฺโณ
ตาเวติ อุตฺตฺตาเวติ นิตฺตฺตาเวติ ปตฺตฺตาเวติ เชมณฺตํ อมตํ นิพฺพนาณํ

เขวมฺปิ ยถา ทิสฺสติ จกฺขฺมา ฯ ยถา วา ปเนเต โภจนฺโต
 สมนพฺราหฺมณา อทฺทตา ทนฺตวณฺณเนน ทิสฺสณฺติ อสฺนฺตา สมนฺต-
 วณฺณเนน ทิสฺสณฺติ อหุสฺนฺตา อุปฺสฺนตวณฺณเนน ทิสฺสณฺติ อนิพฺพุตา
 นิพฺพุตวณฺณเนน ทิสฺสณฺติ ฯ

ปฏฺฐุปโก มคฺติกาภฺญทโถว

โถหมาโสว สฺวณฺณจฺจนฺโน

จฺรณฺติ โถเก ปรีวาร์จฺจนฺนา

อนฺโต อสฺสุทฺธา พฺหิ โสภมานาติ ฯ

น ภควา เขวมฺปิ ทิสฺสติ ฯ ภควา ภูเตน ตจฺเจเน ตเถน
 ยถาเวเน อวิปรฺเตเน สภาเวเน ทนฺโต ทนฺตวณฺณเนน ทิสฺสติ
 สมนฺโต สมนฺตวณฺณเนน ทิสฺสติ อุปฺสฺนโต อุปฺสฺนตวณฺณเนน ทิสฺสติ
 นิพฺพุโต นิพฺพุตวณฺณเนน ทิสฺสติ ฯ อกมฺปิ ตถิวิยาปถา จ พุทฺธา
 ภควนฺโต ปณฺธิสฺมนฺนนาติ เขวมฺปิ ยถา ทิสฺสติ จกฺขฺมา ฯ
 อถว ภควา วิสฺสุทฺธสฺสโถ ภฺยิกิตฺติสฺสทฺสโถโก นาคภวเน จ
 สฺอุปฺนณฺณภวเน จ ยกฺขภวเน จ อสฺสุภวเน จ คนฺธพฺพภวเน จ
 มหาราชภวเน จ อินฺทภวเน จ พุรฺหมภวเน จ เอตาทิสฺโส จ
 ตาทิสฺโส จ ตโต จ ภิชฺโยติ เขวมฺปิ ยถา ทิสฺสติ จกฺขฺมา ฯ
 อถว ภควา ทสฺสเพหิ สมนฺนาคโต จตฺุหิ เวธวฺรชฺเชหิ จตฺุหิ
 ปฏฺฐมฺภิทาหิ ฉหิ อภินฺนยาหิ ฉหิ พุทฺธชฺชมฺเมหิ เตเชน จ พถเน
 จ คฺุณฺเนน จ วิริเยน จ ปญฺญาเยน จ ทิสฺสติ ญาเยติ ปญฺญาเยติ ฯ

ทุเร สมนโต ปกาเสนติ หิมวณโตว ปพฺพโต

อสนฺเตตถ น ทิสฺสณฺติ รตฺติ ชิตฺตา ยถา สฺวาทิ ฯ

เอวเมว ยถา ทิสฺสณฺติ จกฺขมา ฯ

จกฺขมาติ ภควา ปณฺจหิ จกฺขฺหิ จกฺขมา มํสจกฺขมาหิ
จกฺขมา ทิพฺพจกฺขมาหิ จกฺขมา ปณฺณวจกฺขมาหิ จกฺขมา
พฺพุตจกฺขมาหิ จกฺขมา สมนฺตจกฺขมาหิ จกฺขมา ฯ

กถํ ภควา มํสจกฺขมาหิ จกฺขมา ฯ มํสจกฺขมฺหิ ภควโต
ปณฺจ วณฺณนา สํวิชฺชนฺติ นํโต ฯ วณฺโณ ปิตโก ฯ วณฺโณ
โตหิตโก ฯ วณฺโณ กณฺโห ฯ วณฺโณ โสทาโต ฯ วณฺโณ ฯ
ยตถ ฯ ภควโต อภฺชิโตมานิ ปติฏฺฐิจิตานิ ตํ นํโต โหติ สํนํ
ปาสาทิกํ ทสฺสเนยฺยํ อุมฺมวรปฺปผสฺमानํ ฯ ตสฺส ปฺรโต ปิตกํ
โหติ สํปิตกํ สฺวณฺณวณฺณํ ปาสาทิกํ ทสฺสเนยฺยํ กณฺณนิการ-
ปฺปผสฺमानํ ฯ อภฺโต ฯ อภฺชิทฺถปานิ ภควโต โตหิตกานิ โหนฺติ
สฺวโตหิตกานิ ปาสาทิกานิ ทสฺสเนยฺยานิ อิทฺทโคปกถํมํหานิ ฯ
มชฺเช กณฺโห โหติ สฺกณฺโห อตฺถํ สนิทฺธํ ปาสาทิกํ ทสฺสเนยฺยํ
อพาริฏฺฐกถํมํ ฯ ตสฺส ปฺรโต โสทาทํ โหติ สฺวโสทาทํ เสตํ
ปณฺทวํ ปาสาทิกํ ทสฺสเนยฺยํ โสธิตารกถํมํ ฯ เตน ภควา
ปวกติเกน มํสจกฺขมา อตฺตภาวปริยาปฺนฺเนน ปุริมํสุจริตกมฺมา-
ภินิพฺพตฺเตน สมนฺตา โยชนํ ปสฺสณฺติ ทิวาเจว รตฺติญฺจ ฯ ยถาหิ
จตุรํกุสฺมณฺณาคโต อนฺธกาโร โหติ สฺวโร ฯ อตฺตณฺณมิตฺโต

ทพฺพณฺเณ สุกฺเต ทุกฺกเต ยถากมฺมุเปเต สฺตฺเต ปชานาติ ฯ
 อากงฺขมาโน จ ภควา เขมมฺมี โลกชาตุํ ปสฺสํเสยฺย เทวมี
 โลกชาตุโย ปสฺสํเสยฺย คิณฺโณมี โลกชาตุโย ปสฺสํเสยฺย จตฺตฺโณมี
 โลกชาตุโย ปสฺสํเสยฺย ปณฺณมี โลกชาตุโย ปสฺสํเสยฺย ทสฺมี โลก-
 ชาตุโย ปสฺสํเสยฺย วิสฺสมมี โลกชาตุโย ปสฺสํเสยฺย คิณฺโณมี โลก-
 ชาตุโย ปสฺสํเสยฺย จตฺตฺโณมี โลกชาตุโย ปสฺสํเสยฺย ปณฺณา-
 สมฺมี โลกชาตุโย ปสฺสํเสยฺย สหสฺสํสมฺมี จูหนิกํ โลกชาตุํ ปสฺสํเสยฺย
 ทวิสฺสํสมฺมี มชฺฌนิมิกํ โลกชาตุํ ปสฺสํเสยฺย คิณฺโณมี โลกชาตุํ
 ปสฺสํเสยฺย มหาสหสฺสํสมฺมี โลกชาตุํ ปสฺสํเสยฺย ฯ โส ยาวตํ
 อากงฺขเมยฺย ตาวตํ ปสฺสํเสยฺย ฯ เอวํ ปริสุทฺธํ ภควโต ทิพฺพ-
 จกฺขุ ฯ เอวํ ภควา ทิพฺพเพณ จกฺขุณฺหาเม จกฺขุมา ฯ

ภกํ ภควา ปณฺณาจกฺขุณฺหาเม จกฺขุมา ฯ ภควา มหาปณฺโณ
 ปุณฺณปณฺโณ หาสฺปณฺโณ ชวนปณฺโณ ติกฺขปณฺโณ นิพฺเพชิกปณฺโณ
 ปณฺณปฺปเกทกฺกสฺสโต ปภินฺนนาโณ อชฺชิตปฏฺฐิสมฺภิโท จตุเวสํารชฺ-
 ชปฺปตฺโต ทสฺสพฺลชาริ ปุริสํสโก ปุริสํสโห ปุริสํสโค ปุริสํ-
 สณฺโณ ปุริสํสโรเบโย โอนนฺตนาโณ อนนฺตเตโช อนนฺตยโส อทฺโธ
 มหทฺธโน ชนฺวา เนตา วิเนตา อนฺเนตา สณฺณนาเปตา นิชฺฌนาเปตา
 เปกฺขตา ปสาเทตา ฯ โส หิ ภควา ชนฺนุปฺปนฺนํสฺส มคฺคํสฺส
 ชนฺนุปฺปาเทตา อสฺสณฺชาตํสฺส มคฺคํสฺส สณฺณชเนตา อนกฺขาตํสฺส มคฺคํสฺส
 อกฺขาตา มคฺคณฺณ มคฺคจิตฺต มคฺคโกวิทฺโท ฯ มคฺคานุกา จ ปณ

เชตวิหิ ฌาตกา วิหริณติ ปจฺจนา สมนฺนาคตา ฯ โส หิ ภควา ชานํ
 ชานาติ ปสฺสํ ปสฺสํติ จกฺขฺญโต ฌาณญฺโต ชมฺมญฺโต พุทฺทมญฺโต
 วุตฺตา ปวุตฺตา อตฺตสฺสํ นินฺเนตา อมตสฺสํ ทาตา ชมฺมสํมิ
 ตถาคโต ฯ นตฺถิ ตสฺสํ ภควโต อฆาตํ อทฺธิจฺจํ อวิหิตํ อตฺตจฺฉินฺตํ
 อณฺุสฺสํ ปณฺุณาย ฯ อตฺตํคานาคคปจฺจุปฺปนํ อฺุปาทาย สํพุเพ ชมฺมา
 สํพุพฺพาการณ พุทฺธสฺสํ ภควโต ฌาณมฺุเช อปาถํ อากฺขณฺุติ ฯ
 ยงฺกิณฺุจิ เหยยฺยํ นาม อตฺถิ ชานิตพฺพํ อตฺตตฺถุโถ วา ปรตฺถุโถ
 วา อฺุภยตฺถุโถ วา ทิฏฺฐิจฺฉมฺมิโก วา อตฺถุโถ สมนฺปรายิโก วา
 อตฺถุโถ อตฺถุตาโน วา อตฺถุโถ คมฺภีโร วา อตฺถุโถ คฺุพฺโห วา
 อตฺถุโถ ปฏิจฺจุณฺุโน วา อตฺถุโถ เหยยฺโย วา อตฺถุโถ นีโต วา
 อตฺถุโถ อนนฺุชฺโช วา อตฺถุโถ นิภฺกิเถโส วา อตฺถุโถ โวทานโน
 วา อตฺถุโถ ปรมตฺถุโถ วา สํพุพฺพตํ อนฺุโตพุทฺธฌาเณ ปรี
 วตฺตติ ฯ อตฺเตเต พุทฺธสฺสํ ภควโต อปฺปปฏิหตํ ฌาณํ อนาคเต
 อปฺปปฏิหตํ ฌาณํ ปจฺจุปฺปนเน อปฺปปฏิหตํ ฌาณํ ฯ สํพุพฺ
 ภายกมฺมํ พุทฺธสฺสํ ภควโต ฌาณานฺุปรีวตฺติ สํพุพฺ วจฺจํกมฺมํ
 สํพุพฺ มโนกมฺมํ พุทฺธสฺสํ ภควโต ฌาณานฺุปรีวตฺติ ฯ ยาวตกํ
 เหยยฺยํ ตาวตกํ ฌาณํ ยาวตกํ ฌาณํ ตาวตกํ เหยยฺยํ เหยยฺย
 ปรียณฺุติกํ ฌาณํ ฌาณปรียณฺุติกํ เหยยฺยํ เหยยฺยํ อตฺถิภฺกมิตฺถวา
 ฌาณํ นปฺปวตฺตติ ฌาณํ อตฺถิภฺกมิตฺถวา เหยยฺยปฺปโถ นตฺถิ อณฺุณ
 มณฺุณปรียณฺุตฺถุจายิโน เต ชมฺมา ฯ ยถา ทฺุณฺุณํ สมนฺุคคปฏฺฐณํ

สัมมาบุตฺตานิ เหฏฺฐิมิ สํมุคฺคปฏฺถํ อุปริมิ นาคิวตฺตติ อุปริมิ
 สํมุคฺคปฏฺถํ เหฏฺฐิมิ นาคิวตฺตติ อญฺญมณฺณปริยนฺตญฺจายิน โหณฺติ
 เขวเมว พุทฺธสฺส ภควโต เนยฺยญฺจ ฌาณญฺจ อญฺญมณฺณ-
 ปริยนฺตญฺจายิน ยาวตํ เนยฺยํ คาวตํ ฌาณํ ยาวตํ ฌาณํ
 คาวตํ เนยฺยํ เนยฺยปริยนฺตํ ฌาณํ ฌาณปริยนฺตํ เนยฺยํ
 เนยฺยํ อติกกมิตฺวา ฌาณํ นปฺปวตฺตติ ฌาณํ อติกกมิตฺวา
 เนยฺยปโก นตฺติ อญฺญมณฺณปริยนฺตญฺจายิน เต ธมฺมา ฯ สํพุทฺ-
 ธิมุตฺตํ พุทฺธสฺส ภควโต ฌาณํ ปวิตฺตติ ฯ สํพุทฺ ธรรมา
 พุทฺธสฺส ภควโต อวชฺชนปฏฺธิพฺพทฺธา อากงฺขปฏฺธิพฺพทฺธา มนสิการ-
 ปฏฺธิพฺพทฺธา จิตฺตฺตปฺปาทปฏฺธิพฺพทฺธา ฯ สํพุทฺสฺส พุทฺธสฺส ภควโต
 ฌาณํ ปวิตฺตติ ฯ สํพุทฺสฺส สํตฺตานิ ภควา อาสยํ ชานาติ
 อนฺตยํ ชานาติ จริตํ ชานาติ อธิมุตฺตํ ชานาติ อปฺปพรชฺกฺเข
 มหารชฺกฺเข ติกฺขิณฺทริเย มุทฺติณฺทริเย สุวากาเร ทูวากาเร สุวิญญฺาปเย
 ทูวิญญฺาปเย ภพฺพาภพฺเพ สํตฺเต ปชานาติ ฯ สํเทวโก โถโก
 สํมารโก สํพุทฺหมโก สํสํมณฺณพฺราหฺมณํ ปชา สํเทวมนุสฺสํ อนฺโต-
 พุทฺธฌาเณ ปวิตฺตติ ฯ ยถา เยเกจิ มจฺจกจฺจปา อนฺตมโส ติมิ-
 ติมิจฺจํ อุปาทาย อนฺโตมหาสมุทฺเท ปวิตฺตตฺตติ เขวเมว สํเทวโก
 โถโก สํมารโก สํพุทฺหมโก สํสํมณฺณพฺราหฺมณํ ปชา สํเทวมนุสฺสํ
 อนฺโตพุทฺธฌาเณ ปวิตฺตติ ฯ ยถา เยเกจิ ปกฺขิ อนฺตมโส คุรุหิ
 เวนเตยฺยํ อุปาทาย อากาสสฺส ปเทเส ปวิตฺตตฺตติ เขวเมว เยปิ เต

ธำวีปุตตมา ปณณาย เตมี พุทธชยานสุต ปเทเส ปวิตตุนติ ฯ
 พุทธชยาน เทวมนุสสานิ ปณณิ เณริตวา อภิภิตตวา ติฏฐิติ ฯ
 เยมี เต ชตติยปณนิตา พราหมณปณนิตา คหปติปณนิตา สมน-
 ปณนิตา นิปุนา กตปรปฐวาหา วาตเวฐฐา โวภินทนตา มนุญ-
 จรณติ ปณณากเตน ทิฏฐิตตานิ เต ปณนํ อภิสงฺขริตวา อภิ-
 สงฺขริตวา ตถาคคํ อุปสงฺกมิตวา ปุณฺณติ ฯ กถิตา ๑ วิสขฺขิตา ๑
 เต ปณฺหา ภควตา โหนติ นิตฺติฏฐการณา อุปกฺขิตตกา ๑ ฯ เต
 ภควโต สมนฺพชฺชนติ ฯ อถโฆ ภควา ตตฺถ อติโรจติ ยทิตํ
 ปณณายาติ เณวํ ภควา ปณณาจกฺขณานิ จกฺขมา ฯ

กถํ ภควา พุทธจกฺขณานิ จกฺขมา ฯ ภควา พุทธจกฺขณา โถกํ
 วจโถเกนฺโต อทฺทสฺส สุตเต อปฺปรชกฺขเ มหารชกฺขเ ติกฺขินทฺริเย
 มุทินทฺริเย สฺวาการเ ทฺวากาเร สฺวิณฺณปเย ทฺวิณฺณปเย อปฺเป-
 กจฺเจ ปวโลกวชฺชภยทสฺสํวโน วิหฺรณฺเต ฯ เสงฺยถามี นาม
 อุปฺปตฺตินิยํ วา ปทฺมินิยํ วา ปุณฺทรรักฺขนิยํ วา อปฺเปกจฺจานิ อุปฺปตฺตานิ
 วา ปทฺมานิ วา ปุณฺทรรักฺขานิ วา อุกฺเก ชาตานิ อุกฺเก สํวทฺธมานิ
 อุกฺกานุกฺตานิ อนฺโตนิมฺมุคฺคโปสฺสิตานิ อปฺเปกจฺจานิ อุปฺปตฺตานิ วา
 ปทฺมานิ วา ปุณฺทรรักฺขานิ วา อุกฺเก ชาตานิ อุกฺเก สํวทฺธมานิ
 สโมทกณฺฐิตานิ อปฺเปกจฺจานิ อุปฺปตฺตานิ วา ปทฺมานิ วา
 ปุณฺทรรักฺขานิ วา อุกฺเก ชาตานิ อุกฺเก สํวทฺธมานิ อุกฺกา อจฺจุคฺคมฺม
 ติฏฺฐนฺติ อนฺุปตฺติตฺตานิ อุกฺเกณ เณวเมว ภควา พุทธจกฺขณา โถกํ

โวลโณโต อทฺทสฺส สฺสทฺเต อปฺปพรชกฺเข มหาวรชกฺเข ติกฺขิณฺทฺริเย
 มุทฺธิณฺทฺริเย สฺวากาเร ทฺวากาเร สุวิณฺณายเย ทฺวิณฺณายเย อปฺเป-
 กจฺเจ ปฺรโลกฉฺชกฺขยทฺธสฺสวโน วิหรนฺเต ฯ ชานาติ ภควา อโย
 ปุคฺคโต รากจฺริโต อโย โทสจฺริโต อโย โมหจฺริโต อโย วิตกฺก-
 จฺริโต อโย สทฺธจฺริโต อโย ฌาณจฺริโตติ ฯ รากจฺริตฺตสฺส ภควา
 ปุคฺคตฺตสฺส อสฺสภกํ กเถติ ฯ โทสจฺริตฺตสฺส ภควา ปุคฺคตฺตสฺส เมตฺตา-
 ภาวนํ อจฺจุตฺติ ฯ โมหจฺริตํ ภควา ปุคฺคตํ อุตฺเทเส ปฺริปุจฺฉาย
 กาเถน ฌมฺมตฺตวเน กาเถน ฌมฺมตฺตจฺฉาย คุรตฺตวเส นินฺเวเสติ ฯ
 วิตกฺกจฺริตฺตสฺส ภควา ปุคฺคตฺตสฺส อานาปานตฺตํ อจฺจุตฺติ ฯ สทฺธจ-
 จฺริตฺตสฺส ภควา ปุคฺคตฺตสฺส ปาสาทญฺญํ นิมิตฺตํ อจฺจุตฺติ พุทฺธสฺสโฬชํ
 ฌมฺมตฺตมมตฺตํ สจฺฉตฺตปฺปฺปตฺตํ ตฺถานิ จ อตฺตโน ฯ ฌาณจฺริตฺตสฺส
 ภควา ปุคฺคตฺตสฺส วิปฺสฺสนานิมิตฺตํ อจฺจุตฺติ อนิจฺจาการํ ทฺวากาการํ
 อนตฺตาคารํ ฯ

เสเต ยกา ปพฺพตฺตมฺทฺธนิฏฺฐิจิโต

ยถาปี ปตฺเต ชนตํ สมนฺตโต

ตถฺวปมํ ฌมฺมมยํ สฺสเมช

ปาสาทมารุญฺห สมนฺตจกฺข

โสทวากิณฺณํ ชนตมเปตโสโก

อเวกฺขตฺตํ ชาติชฺรวิภูตฺตนิทฺติ ฯ

เอวํ ภควา พุทฺธจกฺขณานิ จกฺขมา ฯ

กถิ ภควา สมนตจกขุหามิ จกขุมา ฯ สมนตจกขุ จุจฺจติ
 สัพพพณฺณตฺตวณฺณิ ฯ ภควา สัพพพณฺณตฺตวณฺณเณ อุเปโต สมนฺเปโต
 อุปฺปคโต สมนฺปคโต อุปฺปนฺโน สมนฺปนฺโน สมนฺนาคโต ฯ

น ตถัสส อทฺธิจฺฉมิตฺตํ กิณฺณํ

เอโก อภิณฺเวยวตฺตมฺหานิตฺตํ

สพฺพํ อภิณฺเวยวตฺติ ยทฺตํ เนยฺย

ตถาคโต เตน สมนตจกขุติ ฯ

เชวํ ภควา สมนตจกขุหามิ จกขุมาติ ขธวา ทิสฺสตี จกขุมา ฯ

[๔๘๐] สพฺพํ ตมํ วิโนทฺเตวตฺติ สพฺพํ รากตมํ โทสฺสํ
 โมหตมํ มานตมํ ทิฏฺฐิตมํ กิเลสฺสํ ทฺวํจฺจิตมํ อนุชรณฺํ อจฺจุ-
 กรณฺํ อฆาณกรณฺํ ปณฺณานิโรธํ วิฆาตปฏฺธิกํ อนิพฺพานสํวตฺตนิกํ
 ปนฺนํทิตฺวา ปชฺหิตฺวา วิโนทิตฺวา พฺยณฺตํกริตฺวา อนภาวจฺกเมตฺวาติ
 สพฺพํ ตมํ วิโนทฺเตว ฯ

[๔๘๑] เอโกว รติมฺชฺชวคฺคาติ ภควา ปพฺพชฺชสาธฺงฺชาเตน เอโก
 อทฺธิยฺยฺเชน เอโก ตณฺหาเย ปหานฺนฺเยน เอโก เอกนฺตวํตฺราโคติ
 เอโก เอกนฺตวํตฺโทโสติ เอโก เอกนฺตวํตฺโมโหติ เอโก เอกนฺต-
 นิทฺทิตฺโสติ เอโก เอกายนฺนํคฺคํ คโตติ เอโก เอโก อนฺตฺตรํ
 สมนฺนาสนฺนํโพธิ์ อภิสฺสมํพฺพุโรติ เอโก ฯ

กถิ ภควา ปพฺพชฺชสาธฺงฺชาเตน เอโก ฯ ภควา ททโรจ
 สฺมาโน สุตฺถาพฺเพโส ภทฺเทน โยพฺพณฺเณน สมนฺนาคโต ปชฺเชน

วยสา อกามกานํ มาตาปิตูนํ อสสัมมุขานํ รุกขานํ วิตปนฺตานํ
 ฌาติสงฺฆํ ปหาย สพฺพํ ยสฺสปลิโพธํ ฉินฺหิตฺวา ปุคฺคทวารปลิโพธํ
 ฉินฺหิตฺวา ฌาติปลิโพธํ ฉินฺหิตฺวา มิตฺตามจฺจุปลิโพธํ ฉินฺหิตฺวา
 สมนิธิปลิโพธํ ฉินฺหิตฺวา เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจฺจุทาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา อากิณฺณภาวํ อูป-
 คนฺตฺวา เอโก จรติ วิหริติ อิริยติ วตฺตติ ปาเลติ ยเปติ ยาเปติ
 เหวํ ภควา ปพฺพชฺชาสงฺฆาเตน เอโก ฯ

กถํ ภควา อทฺติยฏฺเฐน เอโก ฯ โส เหวํ ปพฺพชิตฺวา สฺมาโน
 เอโก อรณฺณวนปคฺคณานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวติ อปฺป-
 สทฺธานิ อปฺปนิคฺโขฬสฺยานิ วิชนฺวาทานิ มนุสฺสสฺราหเสยฺยกานิ ปฏฺิ-
 สถฺถานสํวราปานิ โส เอโก คจฺจุตฺติ เอโก ติจฺจุตฺติ เอโก
 นิสฺสํตฺติ เอโก เสยฺยํ กปฺเปติ เอโก ความํ ปิณฺฑายาญ ปวิสฺสติ
 เอโก ปฏฺิถกฺกมฺมํ เอโก รโห นิสฺสํตฺติ เอโก จงฺกมํ อธิจฺจุตฺติ
 เอโก จรติ วิหริติ อิริยติ วตฺตติ ปาเลติ ยเปติ ยาเปติ เหวํ
 ภควา อทฺติยฏฺเฐน เอโก ฯ

กถํ ภควา คณฺหาเย ปหานฏฺเฐน เอโก ฯ โส เหวํ เอโก
 อทฺติโย อปฺปมคฺคโต อาตาปํ ปหิตคฺคโต วิหรนฺโต นชฺชา เนรณฺชราย
 ตํเร โพธิรุกฺขมฺมูเล มหาปชานํ ปทหนฺโต มาวํ สเสนํ นมุจํ ปมคฺค-
 พนฺทํ วิชฺมิตฺวา คณฺหํ ชาลนํ สรติ วิสฺสคฺคิกํ ปชหติ วิโนเทติ
 พฺยณคฺคโกโรติ อนภาวจฺจุคเมติ ฯ

ตณฺหาทุติโย ปุริโส ที่สมมุตฺตานํ สํวรํ
 อิตฺถภาวณฺณภาวํ สํวรํ นาทิวตฺตติ
 เขตฺมาทํนํ ฌตฺวา ตณฺหํ ทุกฺขสฺส สมฺภวํ
 วัตตณฺโห อนาทาโน สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเชติ ฯ

เฮวํ ภควา ตณฺหาหยา ปทานุเจเน เอยโก ฯ

กถํ ภควา เอกนตฺวํตฺราโคติ เอยโก ฯ วจสฺส ปหฺนตฺตา
 เอกนตฺวํตฺราโคติ เอยโก ฯ โทสฺส ปหฺนตฺตา เอกนตฺวํตฺโทโสติ
 เอยโก ฯ โมหสฺส ปหฺนตฺตา เอกนตฺวํตฺโมโหติ เอยโก ฯ กิเลสานํ
 ปหฺนตฺตา เอกนตฺตนิกฺกิลโสติ เอยโก ฯ

กถํ ภควา เอกายนมนฺคํ คโตติ เอยโก ฯ เอกายนมนฺโค
 อฺจุจฺติ จตฺตาโร สติปฺปจฺจํ จตฺตาโร สมฺมปฺปชฺชํ จตฺตาโร
 อิทฺธิปฺปาทา ปณฺจอินฺทฺรียานิ ปณฺจ พถานิ สตฺต โพชฺฌนฺคา
 อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค ฯ

เอกายนํ ชาตฺตฺยนตฺตสฺส
 มคฺคํ ปชฺชานาติ หิตานุกมฺปํ
 เอเตน มคฺเคน อตฺตํ ปุพฺเพ
 ตฺริสฺสํสฺสตีเยว ตฺรยฺสํ โยจฺนติ ฯ

เฮวํ ภควา เอกายนมนฺคํ คโตติ เอยโก ฯ

กถํ ภควา เอยโก อนนฺตฺวํ สมฺมาสมฺโพธิํ อภิสมฺพุทฺโธติ
 เอยโก ฯ โพธิ อฺจุจฺติ จตฺตํ มคฺเคสฺส ฌานํ ปณฺญา ปณฺณิ-

๕๖๐ สุตฺตคณฺหมีฏเฐ ชุทฺตทกนิกายสฺส มหานิทฺเทโส .[๔๘๒

ปฏฺธิภา ฌุเสถสี สจฺจนิภาสี เหวํ ภควา เอโก อนุคฺคหํ สมนฺมา
สฺมโฬหิ อภิสฺมพฺพุชฺชิตฺติ เอโก ฯ

รติมชฺฌคาคิ รตินฺติ เนกชฺฌมฺมรตฺติ ปวิเวกรตฺติ อุปสฺสมรตฺติ สฺมโฬหิ-
รตฺติ อชฺฌคภา อชฺชจฺจนฺติ ฌุเสถสี สจฺจนิภาสีติ เอโกว รติมชฺฌคภา ฯ
เตนาห สํวรัปฺปคฺคตฺตเถโร

สฺสเทวภสฺส โลกสฺส ยถา ทิสฺสตี จกฺขฺมา

สพฺพํ ตมํ วิโนเทตฺวา เอโกว รติมชฺฌคาคิ ฯ

[๔๘๒] ตํ พุทฺธํ อสฺสิตํ ตาที อภฺทํ คณฺนิมากตํ

พหุณฺนมฺมิ พทฺธานํ อตฺถิ ปณฺเฑน อากมํ ฯ

[๔๘๓] ตํ พุทฺธํ อสฺสิตํ ตาทินฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ โย โส ภควา

สยฺมญฺญ อนาจริยโก ปุพฺเพ อนนุสฺส
อภิสฺมพฺพุตฺติ ตตฺถ จ สพฺพณฺณตฺติ ปตฺโต พเลตฺส จ วสฺสํว
ปตฺโต ฯ พุทฺธชฺชิตฺติ เกนตฺถเกน พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ พุทฺธชฺชิตฺติ สจฺจจฺจนฺติ
พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ โพเชตา ปชายาติ พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ สพฺพณฺณตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ
สพฺพทตฺตสํวิตาย พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ อภินฺนเวยฺยตาย พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ วิกสิตาย
พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ ชินฺนสํวตฺตชฺชิตาย พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ นิรฺรปฺกฺกิตฺตสํวตฺตชฺชิตาย พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ
เอกนฺตวตฺตชฺชิตาย พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ เอกนฺตวตฺตชฺชิตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ เอกนฺต-
วตฺตชฺชิตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ เอกนฺตชฺชิตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ เอกนฺตชฺชิตฺติ
คตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ เอโก อนุคฺคหํ สมนฺมาสฺมโฬหิ อภิสฺมพฺพุชฺชิตฺติ
พุทฺธชฺชิตฺติ ฯ อพฺพุชฺชิตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ พุทฺธชฺชิตฺติ

เนตํ นามํ มาตฺรา กตํ น บิตฺรา กตํ น ภาตฺรา กตํ น
 ภคินิยา กตํ น มิตฺตามจุเจหิ กตํ น ฌาติธํโสหิตฺเทหิ กตํ น
 สมนพฺพราหฺมณฺเณหิ กตํ น เทวตาหิ กตํ วิโมกฺขนุตฺติกเมตํ พุทฺธานํ
 ภควนฺตานํ โฟชียา มฺเถ สห สหฺพพญฺญตฺตนาณสฺส ปฏฺธิภา ๔๔๕
 ปณฺณตฺติ ยทิตํ พุทฺโธติ ตํ พุทฺธํ ๑

[๔๔๕] อสฺสคฺคินิ เทว นิสฺสยา ตณฺหาณิสฺสโย ๑ ทิฏฺฐิ-
 นิสฺสโย ๑ ๑

กตโม ตณฺหาณิสฺสโย ๑ ยาวตา ตณฺหาสงฺฆาเตน สัมมกตํ
 มรียาทิกตํ โอชิกตํ ปริยนุตฺติกตํ ปริกฺคหิตํ มมายิตํ อิทํ มม
 เอตํ มม เอตฺตํ มม เอตฺตาวตา มม มม ฐปา สหฺพทา
 คณฺหา รสา โผฏฺฐพฺพา อตฺตณฺนา ปาปฺรณฺนา ทาสีทาสา อเชพฺภา
 กุกฺกฏฺฐกรฺวา หตฺถิกวาตฺสสฺสวหา เขตฺตํ วตฺถุ หิรณฺณํ สฺวณฺณํ
 ความนิคมราชธานีโย รฐฺจณฺญ ชนปฺโท ๑ โกลโส ๑ โกลฺฐจา-
 คารณฺญ ๑ เกวตมฺบิ มหาปศวี ตณฺหาจฺเณน มมายติ ยาวตา,
 อฏฺฐสฺสตตณฺหาวิปรีตํ อยํ ตณฺหาณิสฺสโย ๑

กตโม ทิฏฺฐินิสฺสโย ๑ วัสฺสทิวตฺตฤกา สกฺกายทิฏฺฐิ ทสฺสวตฺตฤกา
 มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทสฺสวตฺตฤกา อนตฺตคฺคาหิกา ทิฏฺฐิ ยา เหวฐปา ทิฏฺฐิ
 ทิฏฺฐิกตํ ทิฏฺฐิกนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสฺสุกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺสนฺทิตํ
 ทิฏฺฐิสฺสโยชนํ คาโห ปฏฺธิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาสฺโส กุมฺมคฺโค
 มิจฺฉาปโก มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายคณํ วิปริยตฺตคฺคาโห วิปรีตคฺคาโห

ឱប្បត្តទាន់គុកាហៃ អិទ្ធាកាហៃ ឧបាទាន់ដំ ឧបាទាន់ កាហៃ
 យាបតា កុរាន់ឡើង កិច្ចទិកតាហៃ ឧប កិច្ចទិកតាហៃ ។

พุทธสูตร ภควโต ตณฺหาณิสฺสโย ปหฺโน ทิฏฺฐินิสฺสโย ปฏิ-
 นิสฺสยฺช ๑ ตณฺหาณิสฺสยฺสฺส ปหฺนตฺตา ทิฏฺฐินิสฺสยฺสฺส ปฏิ-
 นิสฺสยฺชตฺตา ภควา จกฺขุ อนิสฺสํโสโต โสคํ ฆานํ ชิวฺหํ กายํ มนํ
 อนิสฺสํโสโต รูปํ สทฺθε กนฺธํ รสํ โสณฺฑํ พฺเพ กุณฺโณ อารวสํ
 ตาภํ ยสํ ปสฺสํ สฺสํ จิวํ ปิณฺฑปาตํ เสนาสนํ คิถาณปจฺจ-
 เภตฺตชฺชปริฏฺฐาภํ กามชาตํ รูปชาตํ อรูปชาตํ กามภวํ รูปภวํ
 อรูปภวํ สณฺเณภวํ อสณฺเณภวํ เภตฺตสณฺเณภวํ สณฺเณ-
 โวการภวํ จตุโวการภวํ ปณฺจโวการภวํ ยถํ อนาถํ ปจฺจบุ-
 ปนํ ทิฏฺฐสฺสํมุตตวิญฺญาตพฺเพ ฌมฺเม อนิสฺสํโสโต อนตฺถํ โน อหุ-
 คโต อนชฺโฆสํโสโต อนชฺมุคฺคโต นิกฺขนฺโต นิสฺสยฺช วิปฺปมฺมุคฺคโต
 วิสณฺณมฺมุคฺคโต วิมฺบิยาทิกเตน เจตสา วิหเรตฺติ ตํ พุทฺธํ อตฺถํ ๑

[๘๘๕] ตาทินุติ ภคชา ปณฺหฬากาเรหิ ตาติ อัญจันนุเส
 ตาติ จตุตถวตฺติ ตาติ ตินฺณวตฺติ ตาติ มุตฺตวตฺติ ตาติ
 ตันนิทเทสา ตาติ ฯ

កតំ រាគវា ឱឡ្យានិឡេ គាតិ ។ រាគវា តារាហី គាតិ ឧតារាហី
 គាតិ យធីរី គាតិ ឧយធីរី គាតិ ឦត្ថនាយី គាតិ និរុត្តាយី
 គាតិ តុធម្មី គាតិ តុកុធម្មី គាតិ ។ ខេកឈុទេ វាអំ គុណុធម្ម
 តិរុបេយ្យំ ខេកឈុទេ វាអំ វាធិយា គុណុធម្មំ ។ ឧរុកុស្មំ អត្ថិ

ตสฺสํ ปจฺฉิมโก ภโว จริโมยํ สมุสฺสโย

ชาติมรณสํสારो นตฺถิ ตสฺส ปุณฺณภาโวติ ฯ

เอวํ ภควา ติณฺณวาทิ ตาถิ ฯ

ถถํ ภควา มุตฺตาวาทิ ตาถิ ฯ ภควโต วาจา จิตฺตํ มุตฺตํ
 วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ ฯ โทสา จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ ฯ โมหา
 จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ ฯ โกชา อฺปนฺนาหา มกฺกชา ปพาสา
 อิตฺถํ มจฺจุณฺธิยา มายาย สํเสยฺยา ธมฺมา สํวรมฺมา มานา
 อติมานา มทา ปมาทา สํพุทฺธิเกสฺสํ สํพุทฺธจฺริเตหิ
 สํพุทฺธเรหิ สํพุทฺธปริพาเหหิ สํพุทฺธนตาเปหิ สํพุทฺธากุสลา-
 ภิสฺสวเรหิ จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ ฯ เอวํ ภควา มุตฺตาวาทิ
 ตาถิ ฯ

ถถํ ภควา ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ ภควา สํเส สติ สํสวาทิ
 ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ สทฺธาย สติ สทฺธโรติ ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ
 วิริเย สติ วิริยวาทิ ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ สติยา สติ, สติมาติ
 ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ สมาริธฺมํ สติ สมาหิโตติ ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ
 ปญฺญาย สติ ปญฺญวาทิ ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ วิชฺขาย สติ เทววิชฺไชติ
 ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ อภิญฺญาย สติ นพภิญฺโญติ ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ
 พเต สติ ทสฺสโตติ ตัณฺหุเทสา ตาถิ ฯ เอวํ ภควา ตัณฺหุเทสา
 ตาถิตฺติ ตํ พุทฺธํ อสฺสํ ตาถิ ฯ

[๔๘๖] อภฺโท คณฺนิมาศตฺถิ อภฺโทติ คณฺนิ กุหนฺนคฺคฺคฺนิ ปจฺจย-

เสนาสนคิตานปจฺจยเกสฺสชฺชปริกฺขาเวหิ ฯ โส เหวมาห คินฺนํ
 สมนุชฺฌาภา สทฺโธ กุตปฺปโต พหุํ ปุณฺณํ ปสฺวติ สทฺชาย
 สมนุชฺฌาภา สทฺโธ กุตปฺปโต พหุํ ปุณฺณํ ปสฺวติ เทยฺยธมฺมสฺส
 สมนุชฺฌาภา สทฺโธ กุตปฺปโต พหุํ ปุณฺณํ ปสฺวติ ทกฺขิณฺณฺยานํ
 สมนุชฺฌาภา สทฺโธ กุตปฺปโต พหุํ ปุณฺณํ ปสฺวติ ตุมฺหา-
 กณฺเญวายํ สทฺธา อตฺถิ เทยฺยธมฺโม ฯ สํวิชฺชติ อหณฺฯ
 ปฏิคฺคาหโก สจฺจาหํ น ปฏิคฺคเหสฺสํมํ เหวํ ตุมฺहे ปุณฺณเณ
 ปริพาหิรา ภวิสฺสถ น มยฺหํ อิมินา อตฺถโธ อปฺปํ ตุมฺหากํเยว
 อนุกมฺปาย ปฏิคฺคณฺหามํติ ตทฺฐปาทาย พหุํมํ จํวํ ปฏิคฺคณฺหาติ
 พหุํมํ มฺมิตฺตปาติ ปฏิคฺคณฺหาติ พหุํมํ เสนาสนํ ปฏิคฺคณฺหาติ
 พหุํมํ คิตานปจฺจยเกสฺสชฺชปริกฺขาวํ ปฏิคฺคณฺหาติ ฯ ยา เหววฺรฺปา
 ภากุฏฺฐกา ภากุฏฺฐิ กุหนา กุหายนา กุหิตตฺตํ อิทํ วุจฺจติ
 ปจฺจยปฏิเสธวสฺสชาติ กุหนวตฺถุ ฯ

ถณฺมํ อิริยาปถสฺสชาติ กุหนวตฺถุ ฯ อิริเยจฺจ โปปฺปํ โน
 อิจฺฉาปโกโต สมนฺภาวนาธิปฺปาโย เหวํ มํ ชโน สมนฺภาเวสฺสสฺสคฺติ
 คมฺมํ สณฺขเปติ จํนํ สณฺขเปติ นิสฺสชฺชํ สณฺขเปติ เสยฺยํ
 สณฺขเปติ ปณฺธิชาย คจฺจติ ปณฺธิชาย ติจฺจติ ปณฺธิชาย นิสฺสทฺติ
 ปณฺธิชาย เสยฺยํ กปฺเปติ สฺมาหิโต วีย คจฺจติ สฺมาหิโต วีย
 ติจฺจติ สฺมาหิโต วีย นิสฺสทฺติ สฺมาหิโต วีย เสยฺยํ กปฺเปติ
 อาปาถกขฺณายํว โหติ ฯ ยา เหววฺรฺปา อิริยาปถสฺส อาสฺสพนา

๔ปนา ๔นุ๔ปนา ภา๔กุกิภา ภา๔กุกิขั ๔กุนา ๔กุนายนา ๔กุกิต๔ต๔
 ๔อิ๔ ๔กุกุ๔อิ ๔อิ๔ริยา๔ป๔น๔๔๔๔๔ ๔กุน๔น๔๔๔๔ ๔

กตมํ สามนุชชปฺปนสงฺขาตํ กุหนวตฺตํ ๑ อีเชกฺโข ปาณินฺโด
 อิจฺฉาปโกโต สมฺภาวนาธิปฺปาโย เอวํ มํ ชโน สมฺภาเวตฺถตฺตํ
 อริยชมฺมตฺถนิตฺตํ วาจํ ภาสติ โย เอวรुปํ จีวรํ ชารติ โส
 สมฺโน มเหตฺกฺโขติ ภณติ โย เอวรुปํ ปตฺตํ ชารติ โส
 ภาตํ ชารติ ชมฺมกรกํ ชารติ ปริสาณํ ชารติ กุญฺจิกํ
 ชารติ อุปาหนํ ชารติ กายพฺพนํ ชารติ ธาโยคํ ชารติ
 โส สมฺโน มเหตฺกฺโขติ ภณติ ๑ ยตฺถ เอวรुโป อุปชฺฌาโย
 โส สมฺโน มเหตฺกฺโขติ ภณติ ๑ ยตฺถ เอวรุโป อารวีย
 สมฺานุชฺฌายกา สมฺานาจริยา มิตฺตา สนนฺธิชฺชา สมฺภาตฺตา
 สหายา โส สมฺโน มเหตฺกฺโขติ ภณติ ๑ โย เอวรุเป วิหาร
 วตฺติ โส สมฺโน มเหตฺกฺโขติ ภณติ ๑ โย เอวรุเป อทฺตมโยเค
 วตฺติ ปาสาเท วตฺติ หมฺมมฺเย วตฺติ กุหาญํ วตฺติ เตณ
 วตฺติ กุญฺยา วตฺติ กุญฺจาเร วตฺติ อชฺชวฺเญ วตฺติ มาเพ
 วตฺติ อุตฺทกฺกเท วตฺติ อุปชฺชานสาธายํ วตฺติ มนฺทปเ วตฺติ
 รุกฺขมฺเเต วตฺติ โส สมฺโน มเหตฺกฺโขติ ภณติ ๑ อถวา
 โกรชฺชโกโรชฺชโก ภาวกฺกิกภาวกฺกิก กุหฺกฺโข ฏปฺลโป มุชฺสมฺภาวโต
 อปํ สมฺโน อิมาสํ เอวรุปานํ สนนฺตานํ วิหารสมฺปาตฺตํ ตาภีติ
 ตาภีตํ คมภีรํ คุพฺหํ นิปฺพณํ ปฏิจฺฉนฺนํ โลกุตฺตรสํวณฺตาปฏิจฺฉยฺตฺตํ

ภกั กเถติ ฯ ยถา เอวรูปา ภากุฏิกา ภากุฏิยั กุหนา กุทายนา
กุหิตตฺตํ อิทํ วุจฺจติ ตำนนตฺตชบฺปนตฺตงฺขาตํ กุหนวตฺตํ ฯ

พุทฺธตฺตํ ภกฺวโต อิมานิ ตํณิ กุหนวตฺตานิ ปธานิ ตมฺมุณินฺนานิ
วูปตฺตนาณิ ปฏิปตฺตตฺตนาณิ อภัพฺพุตฺตติกาณิ ฌาณคฺคิณา ททฺธมาณิ
ตตฺตมา พุทฺโธ อภุทฺติ อภุทฺติ ฯ

[๔๔๗] คณิมาคคณฺติ คณฺตี คณฺนี ฯ ภควา คณาจริยติ
คณฺนี ฯ คณตฺตํ ตฺตภาติ คณฺนี ฯ คณฺนี ปริหเรตฺติ คณฺนี ฯ คณฺนี
โธวตฺตติ คณฺนี ฯ คณฺนี อนุสํสํตฺติ คณฺนี ฯ วิธารโห คณฺนี
อุปตฺตงฺกมตฺติ คณฺนี ฯ คณตฺตํ ตฺตตฺตตฺติ โสตํ โธทหติ อณฺเฑา-
จิตฺตํ อุปฺปชฺเชตฺติ คณฺนี ฯ คณฺนี อภุทฺตา วุจฺจนาเปตฺวา กุสฺสเด
ปติวฺชเชตฺติ คณฺนี ฯ ภิกฺขุคณตฺตํ คณฺนี ฯ ภิกฺขุณฺนีคณตฺตํ คณฺนี ฯ
อุปาตคณตฺตํ คณฺนี ฯ อุปาสิกาคณตฺตํ คณฺนี ฯ ราชคณตฺตํ
คณฺนี ฯ ชาติคณตฺตํ คณฺนี ฯ พฺรหฺมคณตฺตํ คณฺนี ฯ เวตฺต-
คณตฺตํ คณฺนี ฯ สุตฺตคณตฺตํ คณฺนี ฯ พฺรหฺมคณตฺตํ คณฺนี ฯ
เทวคณตฺตํ คณฺนี ฯ ตฺตงฺกํ คณฺนี คณาจริโย ธาตโต อุปาทโต
ตมฺอุปาทโต ตมฺอุปาทโต ตมฺอุปาทตฺตคณฺติ อภุทฺติ คณิมาคตํ ฯ

[๔๔๘] พหุณฺณมิช พหุชานนฺติ พหุณฺณนฺติ พหุณฺนํ ชาติยานํ
พฺรหฺมณานํ เวตฺตณานํ สุตฺตณานํ คหฺนุจฺจณานํ ปพฺพชฺชิตานํ เทวานํ
มณฺธุจฺจณานํ ฯ พหุชานนฺติ พหุชานํ พหุชจฺจณานํ ปริจจฺจิกานํ ติตฺตณฺณนฺติ
พหุณฺณมิช พหุชานํ ฯ

[๔๘๘] อตฺถิ ปณฺเหน อากฺขนฺติ ปณฺเหน อตฺถิโก อากฺโขมฺหิ
 ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตกาโม อากฺโขมฺหิ ปณฺหํ โสตฺตกาโม อากฺโขมฺหิตฺติ
 เขวมฺหิ อตฺถิ ปณฺเหน อากฺมํ ฯ อถวํ ปณฺหตฺถิกานํ ปณฺห-
 ปุจฺฉกานํ ปณฺหํ โสตฺตกามานํ อากฺมนํ อภิกฺกมนํ อุตฺตงฺกมนํ
 ปยิริปาสฺนา สียาติ เขวมฺหิ อตฺถิ ปณฺเหน อากฺมํ ฯ อถวํ
 ปณฺหาคโม ทฺวํ อตฺถิ ทฺวมนฺติ อตฺตมฺตฺโต มยา ปุจฺฉิตฺตํ กเถตฺตํ
 วิตฺตสฺสเชตฺตํ วตฺตสฺสเชตฺตํ ภารนฺติ เขวมฺหิ อตฺถิ ปณฺเหน อากฺมํ ฯ
 เตนนาหํ สํวรัปฺตฺตตฺตโร

 ตํ พุทฺธํ อสฺสิตํ ตาที อกฺขํ คณฺนิมาคตํ

 พหุณฺนมิตฺถ พหุณฺนํ อตฺถิ ปณฺเหน อากฺขนฺติ ฯ

[๔๘๙] ภิกฺขุโน วิชฺชิตฺตกาโม ภิกฺขุโน วิชฺชิตฺตกาโม

 รทฺถมฺมํ สุตฺตํ วา ปพฺพตํ ทฺวํ วา ฯ

[๔๙๐] ภิกฺขุโน วิชฺชิตฺตกาโม ภิกฺขุโน วิชฺชิตฺตกาโม
 วา ภิกฺขุโน เสฏฺฐสฺส วาติ ภิกฺขุโน ฯ วิชฺชิตฺตกาโม ชาตียา
 วิชฺชิตฺตกาโม ชราย พุยาธินา มรณฺเณ โสเทหิ ปริเทเวหิ ทฺวํ
 โทมนฺตฺเตหิ อุตฺตมฺมํ วิชฺชิตฺตกาโม เณรียเกณ ทฺวํ เณรีย-
 โยนิเกณ ทฺวํ นิตฺติวิธียเกณ ทฺวํ มานุสฺสเกณ ทฺวํ คพฺพโก-
 กนฺติมฺมเกณ ทฺวํ คพฺพเกจฺจิมฺมเกณ ทฺวํ คพฺพโกจฺจิมฺมเกณ
 ทฺวํ ชาตสฺสพฺปนิพฺพนเกณ ทฺวํ ชาตสฺส ปราเรชฺชเกณ ทฺวํ
 อตฺตปฺปกฺกเกณ ทฺวํ ปฺรปฺกเกณ ทฺวํ ทฺวํ ทฺวํ ทฺวํ

ทุกฺเขน วิปริณามทุกฺเขน จกฺขุโรเคน ทุกฺเขน โสตรโรเคน ทุกฺเขน
 ฆานโรเคน ทุกฺเขน ชิวหาโรเคน ทุกฺเขน กายโรเคน ทุกฺเขน
 ตัสสโรเคน ทุกฺเขน กณฺณโรเคน ทุกฺเขน มฺขโรเคน ทุกฺเขน ทนฺต-
 โรเคน ทุกฺเขน กาเสณ ตาเสณ มินาเสณ ทาเหณ ชเวณ กฺขุณฺนิ-
 โรเคน มฺจุฉาย ปกฺขณฺทิกาย สฺถาย วิสฺสุจิกาย กฺกุชฺเณ คณฺฑาเน
 กิตาเสณ โสเสณ อปฺมาเรณ ททฺทฺยา กณฺฑฺยา กฺจุฉฺยา รชสํ
 วิตฺตฺตฺกฺกํ โดทิตฺเตน มิตฺเตน มชฺเชเหณ อํสํ มึฬฺกํ ภคฺนุทฺทํ
 มิตฺตํมฺจุฉาเนหิ อาพาเซหิ เสมฺหสฺมฺจุฉาเนหิ อาพาเซหิ วาต-
 สฺมฺจุฉาเนหิ อาพาเซหิ สมนฺนิปาติกฺเกหิ อาพาเซหิ อุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต-
 อาพาเซหิ วิสฺมปฺริหารเซหิ อาพาเซหิ โยปฏกฺกมิกฺเกหิ อาพาเซหิ
 กมฺมวิปากเซหิ อาพาเซหิ สฺเตเน อุนฺเนน ชีฆรฺฉาย มึฬาสํ
 อฺจุจฺวารเณ ปสฺสํวารเณ ทํสฺมกสฺสวาตาทปตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต-
 มาตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ทุกฺเขน มิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ทุกฺเขน ภาตฺตฺตฺตฺต ทุกฺเขน
 ภคฺนฺมฺรเณน ทุกฺเขน ปฏตฺตฺตฺตฺต ทุกฺเขน ชิตฺตฺตฺตฺต ทุกฺเขน
 ฌาตฺตฺตฺตฺต ฌอศฺตฺตฺต ฌอศฺตฺตฺต ฌอศฺตฺตฺต ฌอศฺตฺตฺต ฌอศฺตฺตฺต
 ทุกฺเขน วิชฺชํจฺจโต อจฺจํจฺจโต หรํจฺจโต ชิตฺตํจฺจโต ฌอศฺตํ
 วิชฺชํจฺจโต ฯ

[๘๐๒] ภาโต วิชิตฺตมาสนนฺติ อาสํ อฺจุจติ ยตฺถ นิสฺสํ
 มนฺตํ ปิํ ภาติ ฌอจฺจิกา จมฺมชฺชนฺโต ตินฺตฺตฺตฺตโร ปณฺณตฺตฺตโร
 ปตฺตํตฺตฺตโร ฯ ๑ อํ อาสํ อตฺตํปายรูปทตฺตฺตฺต วิชิตํ วิจิตํ

ปวิวิตฺตํ อตฺตปฺปายสํทตฺตสวเนน วิตฺตํ วิวิตฺตํ ปวิวิตฺตํ ฯ เป ฯ
 อตฺตปฺปายเยหิ ปณฺจหิ กามคุณฺเหหิ วิตฺตํ วิวิตฺตํ ปวิวิตฺตํ ฯ ตํ
 อาสนํ ภาชโต สมนฺภาชโต เสวโต นิเสวโต สํเสวโต ปฏฺฐิเสวโตติ
 ภาชโต วิตฺตมาสนํ ฯ

[๘๐๓] รุกฺขมฺหํ สุตฺถํ วาติ รุกฺขมฺหํเยว รุกฺขมฺหํ สุตฺถํเยว
 สุตฺถานนฺติ รุกฺขมฺหํ สุตฺถํ วา ฯ

[๘๐๔] ปพฺพตานิ คุหาสุ วาติ ปพฺพตาเยว ปพฺพตา กนฺทรา-
 เยว กนฺทรา คิริคุหาเยว คิริคุหา ปพฺพตคฺคทริกาโย อฺจุจฺจนฺติ
 ปพฺพตคฺคทฺทรา ปพฺพตานนฺติ ปพฺพตานิ คุหาสุ วา ฯ เตนหา
 สํวรัปฺปตฺตคฺคเทโร

ภิกฺขุโน วิชฺชํจฺจนโต ภาชโต วิตฺตมาสนํ

รุกฺขมฺหํ สุตฺถํ วา ปพฺพตานิ คุหาสุ วาติ ฯ

[๘๐๕] อฺจุจฺจาวเจสุ สยเนสุ คีวฺนโต ตตฺถ เภรวา

เยหิ ภิกฺขุ น เวเชยฺย นิกฺขโรเส สยนาสนเณ ฯ

[๘๐๖] อฺจุจฺจาวเจสุ สยเนสุติ อฺจุจฺจาวเจสุติ อฺจุจฺจาวเจสุ ทินฺนป-
 ปณฺเฑสุ เณกปฺปาปเกสุ ฯ สยเนสุติ สยนํ อฺจุจฺจติ เสนาสนํ วิหาโร
 อทฺธมฺมโยโค ปาสาโท หนฺมมียํ คุหาติ อฺจุจฺจาวเจสุ สยเนสุ ฯ

[๘๐๗] คีวฺนโต ตตฺถ เภรวาติ คีวฺนโตติ คีวฺนโต กุชฺชนฺโต
 นทฺนฺโต สทฺทํ กโรนฺโต ฯ อถวา คีวฺนโต กตํ กิตฺตกา กัฏฺถกา
 กัฏฺพหุภา ฯ เตะ เภรวาติ สัหา พุชฺชมา ทึปฺปี อฺจุจฺจตฺตวฺจฺจา โภกา

โคมทิสสา หตถิ อหิ วิจฺฉิภา สตปถิ โจรา วา อตฺถํ มาณวา
กตกมฺมา วา อกตกมฺมา วาติ คิณฺโณโต ตตฺถ เภรวา ฯ

[๔๐๘] เยหิ ภิกฺขุ น เวชฺเวยยาคิ เยหิติ เยหิ เภรวา
ภรวา ปรสฺสิตฺวา วา สฺสณิตฺวา วา น เวชฺเวยย นปฺปเวชฺเวยย น
สํปเวชฺเวยย น ตสฺสยฺย น อุตฺตสฺสยฺย น ปริตฺตสฺสยฺย น ภาเยยฺย
น สมนฺตาสํ อวปฺปสฺสยฺย อภิวํ อตฺถํ อจฺฉมฺภิ ออนุทฺราสํ อปฺปายํ
ปทฺทณฺยภรวา วิคฺคโตโสมทฺโธ วิหเรยฺยาคิ เยหิ ภิกฺขุ น เวชฺเวยย ฯ

[๔๐๙] นิคุโฆเส สยฺนาสเนติ อปฺปสฺสทฺเท อปฺปนิคุโฆเส วิชน-
วาเต มนุสฺสวราหเสยฺยเก ปฏิสตฺถานสารูปํ เสนาสเนติ นิคุโฆเส
สยฺนาสเน ฯ เตนานํ สารีปุตฺตตฺถโร

อฺจุจาวเจสฺส สยฺเนสฺส คิณฺโณโต ตตฺถ เภรวา

เยหิ ภิกฺขุ น เวชฺเวยย นิคุโฆเส สยฺนาสเนติ ฯ

[๔๑๐] กถิ ปริสฺสยฺยา โถเก คจฺฉโต อคตํ ทิสฺสํ

เย ภิกฺขุ อภิสํภเว ปนฺตมฺหิ สยฺนาสเน ฯ

[๔๑๑] กถิ ปริสฺสยฺยา โถเกติ กตฺติ กถิ กิตฺตกา กิวดกา
กิวดพฺพุกา ฯ ปริสฺสยฺยาติ เทว ปริสฺสยฺยา ปากฏปริสฺสยฺยา ฯ ปฏิจฺฉนฺน-
ปริสฺสยฺยา ฯ

กตเม ปากฏปริสฺสยฺยา ฯ สํหา พฺยคฺขวา ทมฺปิ อจฺฉตฺตจฺจนา
โกกา โคมทิสสา หตถิ อหิ วิจฺฉิภา สตปถิ โจรา วา อตฺถํ

๓ อมตํ ทิสฺสทิมฺปิ ปาโฬ ฯ

มาณจา กตกมฺมา จา อตฺตกมฺมา จา จกฺขโรโค โสตโรโค
 ฆานโรโค ชิฆฺหาโรโค กายโรโค สีสโรโค กณฺณโรโค มฺขโรโค
 ทนฺตโรโค กาสโส สาสโส ปีนาสโส ทโห ชโร กุจฺฉโรโค มฺจุฉา
 ปกฺขมฺหิกา สฺสตา วิสฺสจิกา กุจฺฉิ คณฺโฆ กิถาสโส โสโส อปฺมาโร
 ททฺทฺ กณฺทฺ กจฺจุ ฆจฺจา วิตฺตจิกา โถหิตํ ปิตฺตํ มชฺเชโห อัสสา
 ปิฬกา ภคฺคทถา ปิตฺตสฺสมุจฺจํหา อาพาธา เสมฺหสฺสมุจฺจํหา
 อาพาธา จาตสฺสมุจฺจํหา อาพาธา สมนฺนิปาติกา อาพาธา อุตฺต-
 ปริณามชา อาพาธา วิสฺมปริหารชา อาพาธา โยปฏฺกมิกา อาพาธา
 กมฺมวิปากชา อาพาธา สีสํ อุนฺหํ ชิฆฺจุฉา ปิฬาสา อฺจุจฺจาโร
 ปสฺสสาโว ทสฺสมกฺสวาตาทปสฺสิปสฺสมุสโส อิติ จา อิเม อฺจุจฺจนฺติ
 ปากฏปวิสฺสยา ฯ

กตเม- ปฏฺิจฺจนฺนปวิสฺสยา ฯ กายทฺจุจฺจิตํ วิจฺจุจฺจิตํ มโน-
 ทฺจุจฺจิตํ กามจฺจนฺนทฺนฺวรณํ พฺยาปาทนฺวรณํ ถนฺมิทฺชนฺวรณํ อุตฺตจฺจุ-
 กฺกจฺจุจฺจนฺนวิจฺจิกจฺจนฺนวิจฺจิกจฺจนฺนวิจฺจิกจฺจนฺนวิจฺจิกจฺจนฺนวิจฺจิกจฺจนฺน
 ราโค โทโส โมโห โกโธ อฺปฺนาโห
 มกฺโข ปพาโส อีสฺสา มจฺฉริยํ มายา สาสฺเชยฺยํ ฏมฺโภ สํวรมฺโภ
 มาโน อติมาโน มโท ปมาโท สฬฺเพ กิถธฺตา สฬฺเพ ทฺจุจฺจิตา
 สฬฺเพ ทรธา สฬฺเพ ปริพาหา สฬฺเพ สมนฺตาปา สฬฺพากุสฺสตา-
 ภิสฺสจฺจาวา อิเม อฺจุจฺจนฺติ ปฏฺิจฺจนฺนปวิสฺสยา ฯ

ปวิสฺสยาติ เกณตฺถเกณ ปวิสฺสยา ฯ ปวิสฺสหนฺตฺติ ปวิสฺสยา ฯ
 ปวิทานาย สํวตฺตฺตบิฏฺเฏ ปวิสฺสยา ฯ ตตฺตราสฺยาติ ปวิสฺสยา ฯ

อุตุตฺตํ เหนฺตํ ภคฺวตา สํนฺเตวาสีโก ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํจริยโก
 ทฺวํ น ฆาตํ วิหริตี ภณฺณํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํนฺเตวาสีโก
 สํจริยโก ทฺวํ น ฆาตํ วิหริตี อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขฺนา
 รุเปํ ทิสฺวา อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกฺุสตา ชมฺมา สรตฺตํกปฺปา
 สมนฺโฆชนฺนียา ตฺยตฺตํ อนฺโต วตฺตฺติ อนฺวาสตฺตวตฺติ ปาปกา
 อกฺุสตา ชมฺมาตี ตตฺตฺมา สํนฺเตวาสีโกตี อุกฺุจตี เต นํ สมนฺทา-
 จรณฺตี ปาปกา อกฺุสตา ชมฺมาตี ตตฺตฺมา สํจริยโกตี อุกฺุจตี
 ปุณฺจปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โสเตน สกฺกํ ตฺวํ ฆาเนน คนฺธํ
 ฆายิตฺวา ชิวหา ยวํ สํยิตฺวา กายเณ โฆฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา
 มนสา ชมฺมํ วิญฺญาย อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกฺุสตา ชมฺมา
 สรตฺตํกปฺปา สมนฺโฆชนฺนียา ตฺยตฺตํ อนฺโต วตฺตฺติ อนฺวาสตฺตวตฺติ
 ปาปกา อกฺุสตา ชมฺมาตี ตตฺตฺมา สํนฺเตวาสีโกตี อุกฺุจตี เต
 นํ สมนฺทาจรณฺตี ปาปกา อกฺุสตา ชมฺมาตี ตตฺตฺมา สํจริยโกตี
 อุกฺุจตี เหวํ โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํนฺเตวาสีโก สํจริยโก ทฺวํ
 น ฆาตํ วิหริตฺติ ฯ เหวมฺปิ ตตฺตราสฺยาตี ปริตฺตฺสยา ฯ

อุตุตฺตํ เหนฺตํ ภคฺวตา ตโยเม ภิกฺขเว อนฺตรามตา อนฺตรา-
 อมิตฺตา อนฺตราสฺปตฺตา อนฺตราวรกา อนฺตราปจฺจุตฺติกา กตเม
 ตโย โถโก ภิกฺขเว อนฺตรามโต อนฺตราอมิตฺโต อนฺตราสฺปตฺโต
 อนฺตราวรกโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก โทโส ภิกฺขเว อนฺตรามโต
 อนฺตราอมิตฺโต อนฺตราสฺปตฺโต อนฺตราวรกโก อนฺตราปจฺจุตฺติโก

โมโห ภิกขเว อนนตรามโต อนนตราอมิตโต อนนตราตปโต อนนตรา-
วโก อนนตราปัจจุตติโก อิมะ โห ภิกขเว ตโย อนนตรามตา
อนนตราอมิตตา อนนตราตปตา อนนตราวธกา อนนตราปัจจุตติกา ฯ

อนนตฺตชนโน โถโก โถโก จิตฺตบุปฺปโกปโน

ภยมนฺตรโต ชาตํ ตํ ชโน นาวพฺชณฺติ

กฺขุโห อตฺถํ น ชานาติ กฺขุโห ชมนํ น ปสฺสตี

อนนตฺตมํ ตทา โหติ ยํ โถโก สหเต นรํ

อนนตฺตชนโน โทโส โทโส จิตฺตบุปฺปโกปโน

ภยมนฺตรโต ชาตํ ตํ ชโน นาวพฺชณฺติ

กฺขุโห อตฺถํ น ชานาติ กฺขุโห ชมนํ น ปสฺสตี

อนนตฺตมํ ตทา โหติ ยํ โทโส สหเต นรํ

อนนตฺตชนโน โมโห โมโห จิตฺตบุปฺปโกปโน

ภยมนฺตรโต ชาตํ ตํ ชโน นาวพฺชณฺติ

มฺหุโห อตฺถํ น ชานาติ มฺหุโห ชมนํ น ปสฺสตี

อนนตฺตมํ ตทา โหติ ยํ โมโห สห เต นรณฺติ ฯ

เอวมมํ ตตฺตวสาติ ปริสฺสยา ฯ

อตุตฺถํ เหนือ ภคฺวตา ตโย โห มหาราช ปริสฺสสฺส ชมนฺมา
อชฺชณฺตํ อปฺปชฺชมานา อปฺปชฺชณฺติ อหิตาย กุญฺชาย อณฺาสุวิหาราย
กตเม ตโย โถโก โห มหาราช ปริสฺสสฺส ชมนฺโม อชฺชณฺตํ
อปฺปชฺชมาโน อปฺปชฺชณฺติ อหิตาย กุญฺชาย อณฺาสุวิหาราย โทโส

โธ มหาราช ปุริสสูตร ชมโม อชฺฌตฺตํ อปฺปชฺชมาโน อปฺปชฺชติ
 อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตฺตวิหาราย โมโห โธ มหาราช ปุริสสูตร
 ชมโม อชฺฌตฺตํ อปฺปชฺชมาโน อปฺปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตฺต-
 วิหาราย อิมโธ โธ มหาราช ตโย ปุริสสูตร ชมฺมา อชฺฌตฺตํ
 อปฺปชฺชมานา อปฺปชฺชนฺติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตฺตวิหารายาติ ฯ

โตโก โทโส ฯ โมโห ฯ ปุริสํ ปาปเจตสํ

ทิสฺสนฺติ อคตฺตมฺภวตา ตจฺจํว สมนฺตมฺภวติ ฯ

เขวมฺปิ ตตฺตวาสยาติ ปริสฺสํยา ฯ

วฺจฺจํ เหตุ ภาวตา

วาโค ฯ โทโส ฯ อิตฺถินิทานา

อวตฺติ วติ โธมฺหํโส อิตฺถาโค

อิตฺถ สมนฺตชฺชาย มโนวิตกกฺกา

กฺกมารกา จงฺกมฺปิโสสฺสชฺชนฺตํติ ฯ

เขวมฺปิ ตตฺตวาสยาติ ปริสฺสํยา ฯ โธเกติ มนุสฺสโธเกติ กตํ
 ปริสฺสํยา โธเก ฯ

[๔๑๒] อจฺจโต อคตํ ทิสฺสนฺติ อคตทิสฺสา วฺจฺจติ อมตนิพฺพานํ
 โย โส สพฺพสํฆารสํโก สพฺพปฺปชิปฺปนิสฺสํคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค
 นิโรโธ นิพฺพานํ ฯ อคตปฺปฺพา น ทิสฺสา คตปฺปฺพา อิมินา ที่เขน
 อทฺฐนา ฯ สมนฺตคฺคิกํ อนวเสสํ เจตปคฺคํ ยถา ปริหเรยฺย เหว
 สจฺจิตฺตมฺภวทฺถเขยฺย ปตฺตยมาโน ทิสฺ อคตปฺปฺพํ ฯ อคตปฺปฺพํ ทิสฺ

สทิตานํ วา อมนุษย์ปาทา สมคฺคคาราโม สมคฺคครโต สมคฺคกนฺหุ
 สมคฺคกกรณํ วาจํ ภาสิตา โหติ ฆรุตํ วาจํ ปหาย ฆรุตาย
 วาจา ยปฏิวิโรโต โหติ ยา ธา วาจา เนตา กณฺณสุชา
 เปมณียา หทยงฺคมา ปวี พุทฺธกนฺตา พุทฺธมฺนาปา ตถารูปี
 วาจํ ภาสิตา โหติ สมฺมปฺปลาปํ ปหาย สมฺมปฺปลาปา ปฏิ-
 วิโรโต โหติ กาสวาทํ ภูตวาทํ อตฺตวาทํ ชมฺมุวาทํ วจินยวาทํ
 นิชานวาทํ วาจํ ภาสิตา โหติ กาเถน ธาปเทสํ ปริยญฺชวาทํ อตฺต-
 สณฺหิตํ จตุทฺติ วจฺจุจฺจเรเทหิ สมฺมุนาคโต จตุทฺติทสาปคตํ วาจํ
 ภาสิตํ พทฺธํสา ย ตีรจฺฉานกถาย ธารโต ธตฺตํ วิโรโต ปฏิวิโรโต
 นิทฺธนโต นิสฺสํชฺโช วิปฺปมฺมุโต วิสณฺณมุโต วมฺมวาทิกเถน เจตฺสา
 วิหริติ ทส กถาวตฺตุนิ กเถติ ฌยฺยถํ ฌยฺยจฺฉกถํ สมนฺนาคโต
 กถํ ปวิเวกกถํ ธตฺตํคฺคกถํ วิปริยวรมกถํ สัตถกถํ สมาริกกถํ ปญฺญา-
 กถํ วมฺมุคฺคิกกถํ วมฺมุคฺคินวณทสฺสณกถํ สติปญฺจขานกถํ สมฺมปฺปชาน-
 กถํ อิทฺธิปฺปาทกถํ อินฺทริยกถํ พตฺกถํ โพชฺฌนํคฺคกถํ มคฺคกถํ ผลกถํ
 นิพฺพานกถํ กเถติ วาจา ยโต ยตฺโต ปญฺชิตฺโต กุตฺโต โคมีโต
 รกฺขิตฺโต สํกฺกโต อโย วจฺปาริสฺสํทฺธิ ๑ เอทิสาย วจฺปาริสฺสํทฺธิยา
 สมฺมุนาคโต ธตฺตํสาติ กุยาธตฺตํ พุชฺชปฺปถโย ธตฺตํ ๑

[๑๓๗] กุยาธตฺตํธตฺตํ อธิ โคจวาทิ กัถิเสณ โคจเรณ สมฺมุนาคโต
 ธตฺตํ กัถิณฺจเรณ กัถิณฺจเรณ กัถิณฺจเรณ โคจว ปุจฺฉติ ๑ อตฺติ
 อโคจโร อตฺติ โคจโร ๑

กตโม อโคจโร ฯ อธิเรกขโง เวสียโคจโร วา โหติ วิชว-
โคจโร วา โหติ อุตฺตมัมวารโคจโร วา โหติ ปณฺฑกโคจโร วา
โหติ ภิกขุณฺโณโคจโร วา โหติ ปาณาการโคจโร วา โหติ สํสฺสฺสโง
วิหริติ ราชฺหิ ราชฆนทานตฺเตหิ ติตฺถิเยหิ ติตฺถิยสวณฺเหิ อนนฺโถมิเกน
คิหิสังคฺคฺเคน ยานิ วา ปณฺ ตานิ กุณฺทานิ อสฺสํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อนฺโถปณฺกุณฺทานิ อฏฺโถสทฺทปรีภาสกานิ อนคฺคกคามานิ อหิตกคามานิ
อฆาสกคามานิ อโยคกฺกเขมกคามานิ ภิกขุณฺโณ ภิกขุณฺโณ อฺปาสกานํ
อฺปาสกานํ คตารูปานิ กุณฺทานิ เสวติ ภชฺชติ ปยิรฺปาสติ อยํ
ดฺดฺดฺดฺดฺ อโคจโร ฯ อถวอ อนฺตรพฺพํ ปวิฏฺโง จิํถิ ปฏฺธิปนฺโ
อสงฺกฺโถ คจฺจติ หคฺคิ อโถเกนฺโถ อสงฺกฺ อโถเกนฺโถ รํ
อโถเกนฺโถ ปคฺคิ อโถเกนฺโถ อิตฺถิโย อโถเกนฺโถ ปวิเส
อโถเกนฺโถ กุมารเก อโถเกนฺโถ กุมาริกาโย อโถเกนฺโถ
อนฺตรปณฺ อโถเกนฺโถ ฆรณฺฐานิ อโถเกนฺโถ อฏฺธํ อโถ-
เกนฺโถ อโถ อโถเกนฺโถ ทิสวํทิสํ เปกฺขมาโน คจฺจติ อยมนํ
ดฺดฺดฺดฺ อโคจโร ฯ อถวอ จกฺขฺหา รุปํ ทิสฺวา นิमितฺตคฺคฺคาหิ โหติ
อนฺพุยฺยฉนคฺคฺคาหิ ยตฺวาจิกฺกณเมนํ ฯ เป ฯ มนินฺทฺริยํ อสงฺกฺ
วิหริณฺทํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา อฏฺธสฺสา ฆมฺมา อนฺวาสฺสํเวยฺยํ
คตฺสํ น สํวราย ปฏฺธิปชฺชติ น รกฺขติ มนินฺทฺริยํ มนินฺทฺริเย
น สํวรํ อปชฺชติ อยมนํ ดฺดฺดฺดฺ อโคจโร ฯ ยถา วา ปณฺเณ
โณนฺโถ สมนฺพราหฺมณฺณา สทฺธฺชาเทยฺยานิ โภชณานิ กุณฺธิชฺชฺวา เท

เขวรวปปี วิสฺสุกทสฺสํ อหุสฺสตา วิหรนฺติ เสงฺยถิํ นจํ คีตํ
 วาหิตํ เปกฺขํ อกฺขานํ ปาณิสฺสวํ เวตํพํ กุมภฏฺฐํ โสภนคฺคํ
 จณฺทาทํ วัง โขณํ หตฺถิยฺยํ อสฺสยฺยํ มหิสฺสยฺยํ อสฺสยฺยํ
 อสฺสยฺยํ เมณฺทยฺยํ กุกฺกฏยฺยํ อฏฺฐยฺยํ ทณฺทยฺยํ มุฏฺฐิยฺยํ
 นิพฺพุยฺยํ อญฺโชนํ พคฺคํ เสนาพฺพุยฺยํ อณฺโณทสฺสํ อิติ วา อิติ
 เขวรวปปี วิสฺสุกทสฺสํ อหุสฺสตา โหณฺติ อหฺมํมํ อจฺจุติ อโคจโร ๑
 ปณฺจมี กามคฺคณา อโคจโร ๑ อุตฺตํ เหนือ ภาควตา มา
 ภิกฺขเว อโคจเร จรตฺตํ ปรวิสฺสเย อโคจเร ภิกฺขเว จรตฺตํ ปร-
 วิสฺสเย ตจฺจุติ มาโร โอตารํ ตจฺจุติ มาโร อารมฺมณํ โก
 จ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อโคจโร ปรวิสฺสโย ยทิตํ ปณฺจ กาม-
 คฺคณา กตเม ปณฺจ จกฺขุวิมฺเบยฺยา รูปา อิมฺมํสา กนฺตา
 มนฺวาปา นียฺรูปา กามุปฺสณฺหิตา รชฺชนียา โสตฺถวิมฺเบยฺยา สทฺทา
 ฆานวิมฺเบยฺยา คนฺธา อิมฺมํสาวิมฺเบยฺยา รสา กายวิมฺเบยฺยา
 โสมฺมํสาวิมฺเบยฺยา อิมฺมํสา กนฺตา มนฺวาปา นียฺรูปา กามุปฺสณฺหิตา รชฺชนียา
 อหํ อจฺจุติ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อโคจโร ปรวิสฺสโยติ ๑ อหฺมํมํ
 อจฺจุติ อโคจโร ๑

กตโม โคจโร ๑ อหํ ภิกฺขุ น เวสฺสียโคจโร โหติ น
 วิธวโคจโร โหติ น อฏฺฐกุมารโคจโร โหติ น ปณฺทกโคจโร
 โหติ น ภิกฺขุโนโคจโร โหติ น ปานาการโคจโร โหติ อสฺสยฺยํ
 วิหรนฺติ ราชฺฐิ ราชมหามตฺเตหิ ติตฺถิเยหิ ติตฺถิยสํวเกหิ อหฺ-

โถมิเกณ คิหิธัสสะเคน ยานิ วา ปน ตานิ กุธานิ สทฺธานิ
 ปสฺสนานิ โอปานภูตานิ กาสาวปชฺโชตานิ อธิสฺวาตปฏิวาตานิ อตุต-
 กามานิ หิตกามานิ ฆาตูกามานิ โยคกฺขเมกกามานิ ภิกฺขุณฺโณ ภิกฺขุณฺโณ
 อูปาสกานํ อูปาสิกานํ ตถารูปานิ กุธานิ เสวติ- ภชาติ ปยิริปาสติ
 อयํ อุกฺกุจฺจติ โคจโร ฯ อถวา ภิกฺขุ อหุตฺตมํ ปวิฏฺฐโง จัตถิ
 ปฏฺธิปนโน สํวโต อจฺจนฺติ น หตฺถิ โยโตเกนฺโต น อสฺสํ โยโต-
 เกนฺโต น รตฺถิ โยโตเกนฺโต น ปตฺถิ โยโตเกนฺโต ฯ เป ฯ น
 ทิสฺวาจิทิสํ เปกฺขมาโน อจฺจนฺติ อยมมํ อุกฺกุจฺจติ โคจโร ฯ อถวา
 จกฺขุณา รุปํ ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคาคํ โหติ ฯ เป ฯ มนินฺทริเย
 สํวรํ อปชฺชติ อยมมํ อุกฺกุจฺจติ โคจโร ฯ ยถา วา ปเนเก
 โภจนฺโต สมนพฺพราหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ ญฺญชฺชิตฺวา เต
 เขวฺวรูปํ วิสฺสุทฺธสฺสํ อหฺนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ เสยฺยถํ นจฺจ คีตํ
 วาทิตํ ฯ เป ฯ อณฺเฏทสฺสํ อิติ วา อิติ เขวฺวรูปา วิสฺสุทฺธสฺสนา-
 นุโยคา ปฏฺธิวโร โหติ อยมมํ อุกฺกุจฺจติ โคจโร ฯ จตฺตารอวํ
 สติปฏฺฐานา โคจโร ฯ อุตฺตํ เหนํ ภกฺวตา โคจเร ภิกฺขเว
 จรท สเก มิตฺติเก วิสฺสเย โคจเร ภิกฺขเว จรท สเก มิตฺติเก
 วิสฺสเย น อจฺจนฺติ มาโร โอตารํ น อจฺจนฺติ มาโร อารมฺมณํ
 โก จ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โคจโร สโก มิตฺติโก วิสฺสโย ยทํ
 จตฺตารอ สติปฏฺฐานา กตฺตเม จตฺตารอ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 กาเย กายานุปสฺสํ วิหรติ อาตมํ สมนุชฺชาโน สติมา วิเนยฺย

โตเก อภิขุณาโทมนสฺส เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมา-
 นุสฺสํ วิหริติ อาตมึ สมนฺชาโน สติมา วิเนยฺย โตเก อภิขุณา-
 โทมนสฺส อยํ อุกฺกุติ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน โคจโร สโก มิตฺติโก
 วิสโยติ ฯ อยมนึ อุกฺกุติ โคจโร ฯ อีทิสฺเสน โคจเรณ สมนฺนาคโค
 อสฺสํสาติ กฺยาสฺสํสฺสํ อีร โคจรา ฯ

[๙๓๘] กานิ สัตถพฺพตฺตานสฺสํสฺสํ กิตฺติสฺเสน สัตถพฺพตฺเตน สมนฺนา-
 คโค อสฺสํ กิตฺติสฺสํเตน กิปปกาเรณ กิปปฏิกาสฺสํเตน สัตถพฺพตฺตปาริสฺสํสฺสํ
 ปุณฺณติ ฯ

กตมา สัตถพฺพตฺตปาริสฺสํสฺสํ ฯ อคฺคิ สัตถญฺเอย วตฺตญฺเอย อคฺคิ
 วตฺตํ น สัตถํ ฯ

กตมํ สัตถญฺเอย วตฺตญฺเอย ฯ อีร ภิกฺขุ สัตถวา โหติ ปาฏิ-
 โมกฺขสํวรํสฺสํสฺสํ วิหริติ อาจาวโคจรสมนฺนโน อณฺณมคฺเตสฺส วชฺเชสฺส
 ภายทสฺสํสํ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺส โย ตตฺถ สยฺโม
 สํวโร อวิตฺติกกโม อิทํ สัตถํ ฯ ยํ สมาทามํ ทํ วตฺตํ ฯ
 สํวรญฺเอย สัตถํ สมาทามญฺเอย วตฺตํ ฯ อิทํ อุกฺกุติ สัตถญฺเอย
 วตฺตญฺเอย ฯ

กตมํ วตฺตํ น สัตถํ ฯ อญฺชํ ชุทฺตกานิ อารณฺณิกงฺกํ ปิณฺหา-
 ปาทิกงฺกํ ปัสสํสฺสํกํ เตจฺจวริกงฺกํ สปปทานจาวริกงฺกํ ชลฺลปฺปจฺจกฺก-
 กงฺกํ เนสฺสํกงฺกํ ยถาสํนํสํกงฺกํ อิทํ อุกฺกุติ วตฺตํ น สัตถํ ฯ
 วริยสมาทามมนึ อุกฺกุติ วตฺตํ น สัตถํ ฯ กามํ ตโจ จ นฺหาสุ

๑ อฏฺฐิ ๑ อวสุตฺตํ สุวัเร อปสุตฺตํ มังโถหิตํ ยนุคํ
ปฺริสฺถาเมน ปฺริสฺสพฺเตน ปฺริสฺสวฺริเยน ปฺริสฺสปรภุกฺกเมน ปคฺคตพฺพํ น
คํ อปฺปาปฺนิคฺคา วิริยสุตฺตํ สณฺฑชานํ ภวิสฺสํคํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
ปทหติ เหวรฺรปมฺบิ วิริยสฺมาทธานํ อจฺจุจติ วคฺคํ น สํถํ ๑

นาถิสฺสํ น มิวฺธิสฺสํ วิหารโต น นิภฺขมิ

นฺมึ ปสฺสํ นิปาเตสฺสํ ตณฺหาตฺถเต อนฺนุเตติ

จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ เหวรฺรปมฺบิ วิริยสฺมาทธานํ อจฺจุจติ วคฺคํ
น สํถํ ๑ น ตาวาหํ อิมํ ปถฺตงฺกํ ภินฺทิสฺสํ ยาว เม
น อนฺนุปาทาย อาสฺสเวหิ จิตฺตํ วิมฺมุจฺจิสฺสํคํ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
ปทหติ เหวรฺรปมฺบิ วิริยสฺมาทธานํ อจฺจุจติ วคฺคํ น สํถํ ๑ น
ตาวาหํ อิมมฺหา อาสฺสวา อจฺจุทิสฺสํ จงฺกมา โอโรหิตฺสํ
วิหารวา นิภฺขมิตฺสํ อทฺทมโยคา นิภฺขมิตฺสํ ปาสาทา นิภฺข-
มิตฺสํ หมมฺมียา นิภฺขมิตฺสํ กุทาย นิภฺขมิตฺสํ เตณา
นิภฺขมิตฺสํ กุฏฺฐิยา นิภฺขมิตฺสํ กุฏฺฐาคารา นิภฺขมิตฺสํ
อฏฺฐยา นิภฺขมิตฺสํ มาพา นิภฺขมิตฺสํ อุตฺททณฺหา นิภฺขมิตฺสํ
อฺปฺปจฺจานสาธาย นิภฺขมิตฺสํ มณฺฑปา นิภฺขมิตฺสํ รุกฺขมฺมฺตา
นิภฺขมิตฺสํ ยาว เม น อนฺนุปาทาย อาสฺสเวหิ จิตฺตํ วิมฺมุจฺจิสฺสํคํ
จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ เหวรฺรปมฺบิ วิริยสฺมาทธานํ อจฺจุจติ วคฺคํ
น สํถํ ๑ อิมสฺมิณฺณเวยว ปุพฺพณฺหสฺมยํ อวิยฺขมฺมํ อาหริสฺสํ
สฺมาหริสฺสํ อธิกจฺจุทิสฺสํ สุตฺตยิสฺสํ สจฺจุทิกวิสฺสํคํ จิตฺตํ

อิมะ ชมมา อภินุญเญยยาติ เปตติตตตตต ๑ เป ๑ อิมะ ชมมา
 สจฺจนิภาตพฺพาติ เปตติตตตตต ๑ ฉนฺนํ ผสฺสํสายนานํ สมุทฺทญฺญ
 อตฺตถกฺกมญฺญ อตฺตสาทญฺญ อาทันนญฺญ นิสฺสํรณญฺญ เปตติตตตตต ๑
 ปญฺจณฺนํ อูปาทานกฺขณฺณานํ จตฺตณฺนํ มหาวุฏฺฐานํ สมุทฺทญฺญ อตฺตถ-
 กฺกมญฺญ อตฺตสาทญฺญ อาทันนญฺญ นิสฺสํรณญฺญ เปตติตตตตต ๑
 ยงฺกิญฺจิ สมุทฺทชมฺมํ สํพฺพนํ นโรชชมนฺนํ เปตติตตตตต ๑
 ภิกฺขุโนติ กตฺถาณปฺปทฺตชนตฺต วา ภิกฺขุโน เสกฺขตฺต วา ภิกฺขุโนติ
 ปหิตตตตตต ภิกฺขุโน ๑ เตนนาห สารีปุตฺตตฺตเถโร

กฺยาตฺตํ พฺยปฺปโกโย อตฺตํ กฺยาตฺตตฺตํ อิทฺธ โคจฺวา

กานิ สํตพฺพตานตฺตํ ปหิตตตตตต ภิกฺขุโนติ ๑

[๘๒๐] กํ โส สิกฺขํ สํมาทาย เอโกติ นิปโก สโต

กมฺมาโร รชตฺตเสว นิตฺทเม มตฺตตฺตโน ๑

[๘๒๑] กํ โส สิกฺขํ สํมาทายาติ กํ โส สิกฺขํ อาทาย

สํมาทาย อาทียิตฺวา คณฺหิตฺวา ปรามสฺสิตฺวา อภินิวิสฺสิตฺวาติ กํ
 โส สิกฺขํ สํมาทาย ๑ เอโกติ นิปโก สโตติ เอโกทํติ
 เอกคฺคจิตฺโต อวิจฺจิตฺตจิตฺโต อวิสาหฺฆมานโสติ เอโกติ ๑
 นิปโกติ นิปโก ปณฺทิตฺโต ปณฺณวฺวา พุทฺธิมา ฌานํ วิภาวํ
 เมชาวํ ๑ สโตติ จตฺตํ การณฺเหติ สโต กายะ กายานุปตฺตสํมา-
 สติปฺปจฺจํ ภาเวนฺโต สโต เวทนาสุ จิตฺเต ชมฺเมสุ ชมฺมา-
 นุปตฺตสํมาสติปฺปจฺจํ ภาเวนฺโต สโต ๑ โส จุจฺจติ สโต ๑ กํ

โส สิกฺขํ สมายายาติ อธิสฺสํ สิกฺขํ ปุรุณติ ฯ เอโกทฺธิ อธิจิตฺต-
 สิกฺขํ ปุรุณติ ฯ นิปโกติ อธิปณฺณาสิกฺขํ ปุรุณติ ฯ สโตติ
 สติปาริสฺสํ ปุรุณตฺติ กํ โส สิกฺขํ สมายาย เอโกติ นิปโก
 สโต ฯ

[๔๒๒] กมฺมาโร ราชตฺตเสว นิตฺตเม มตฺตคฺคโนติ กมฺมาโร
 อจฺจติ สุวณฺณกาโร ฯ ราชํ อจฺจติ ชาติรूपํ ฯ ยถา สุวณฺณ-
 กาโร ชาติรูปสฺส โอฬาริกมฺบิ มถํ รมติ สฺนุรมติ นิตฺตรมติ
 มชฺฌิมกมฺบิ มถํ รมติ สฺนุรมติ นิตฺตรมติ สุตฺตมกมฺบิ มถํ รมติ
 สฺนุรมติ นิตฺตรมติ เอวเมว ภิกฺขุ อคฺคโน โอฬาริกมฺบิ กิเลเส
 รมติ สฺนุรมติ นิตฺตรมติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตํโรติ อน-
 ภาวจฺกเมติ มชฺฌิมกมฺบิ กิเลเส รมติ สฺนุรมติ นิตฺตรมติ ปชฺหติ
 วิโนเทติ พฺยนฺตํโรติ อนภาวจฺกเมติ สุตฺตมกมฺบิ กิเลเส รมติ
 สฺนุรมติ นิตฺตรมติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตํโรติ อนภาวจฺกเมติ ฯ
 อถวา ภิกฺขุ อคฺคโน ราคํมถํ โทสํมถํ โมหํมถํ มานํมถํ ทิฏฺฐิ-
 มถํ กิเลสํมถํ ทฺวารจฺกมถํ อหฺมจฺกมถํ อจฺจจฺกมถํ อณฺณจฺกมถํ
 ปณฺณานิโรจิกํ วิฆาตปฏิกํ อนิพฺพานตฺตคฺคณิกํ รมติ สฺนุรมติ
 นิตฺตรมติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตํโรติ อนภาวจฺกเมติ ฯ อถวา
 สมฺมาทิฏฺฐิยา มิจฺฉาทิฏฺฐิ รมติ สฺนุรมติ นิตฺตรมติ ปชฺหติ วิโนเทติ
 พฺยนฺตํโรติ อนภาวจฺกเมติ สมฺมาสงฺกมฺเปเน มิจฺฉาสงฺกมฺเปเน สมฺมา-
 วาจา มิจฺฉาวาจา สมฺมากมฺมมฺเพเน มิจฺฉากมฺมมฺเพเน สมฺมา-

อาชีวนะ มิจฺฉาอาชีโว สัมมาวาจาเมว มิจฺฉาวาจามัง สัมมาสติยา
 มิจฺฉาสติ สัมมาสมาธิชา มิจฺฉาสมาธิ สัมมาอาเถเน มิจฺฉา-
 ญาณัง สัมมาวิมุตติยา มิจฺฉาวิมุตติ ฌมตี สันฌมตี นิกุฌมตี
 ปชหตี วิโนเทตี พุยนตักโรตี อนภาวจุคเมตี ฯ อถวา อริเยน
 อฏฺฐังคิกเกน มคฺเคน สพุเพ กิเตเส สพุเพ ทุจฺจวีเต สพุเพ ทรเณ
 สพุเพ ปริพาเห สพุเพ สันตาเป สพุพากุสลาภิสังฆาเร ฌมตี
 สันฌมตี นิกุฌมตี ปชหตี วิโนเทตี พุยนตักโรตี อนภาวจุคเมตตี
 กมฺมาโร รัชตสเสว นิกุชเม มถมคฺคตโน ฯ เตนาค ตำรวิปุคตเถโร

กัม โส สิกฺขัง สมากาย เอโกตี นิปโก สโต

กมฺมาโร รัชตสเสว นิกุชเม มถมคฺคตโนตี ฯ

[๔๒๓]. วิชฺชิจฺจุจฺฉมานสฺส ยทิทํ ฆาสุ (ตำรวิปุคตาคี ภควา)

วิตฺตาสนํ สยนํ เสวโต เจ

สุมฺโพชิกามสฺส ยถานุชมนํ

คณฺเฑ ปวฏฺฐามิ ยถาปชานํ ฯ

[๔๒๔] วิชฺชิจฺจุจฺฉมานสฺส ยทิทํ ฆาสุตี วิชฺชิจฺจุจฺฉมานสฺสาคี
 ชาติยา วิชฺชิจฺจุจฺฉมานสฺส ชราย พุยาธิชา มรณเณ โสเกหิ
 ปริเทเวหิ ทุฏฺเฆหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาสฺเสหิ ฯ เป ฯ ทิฏฺฐิ-
 พุยสฺสเนน ทุฏฺเฆน วิชฺชิจฺจุจฺฉมานสฺส อฏฺฐยฺยิมานสฺส หรายมานสฺสาคี
 วิชฺชิจฺจุจฺฉมานสฺส ฯ ยทิทํ ฆาสุตี ยํ ฆาสุ ฆาสุวิหารํ ตํ กเถสฺสํามิ ฯ
 กถโม ฆาสุวิหาโร ฯ สัมมาปฏฺธิปทา อนฺุโตมปฏฺธิปทา อปจฺฉนํก-

ปฏฺธิปทา อนนฺตคฺคปฏฺธิปทา ฌมฺมานุฌมฺมปฏฺธิปทา ตํเถสุ ปรีปฺปฏิการิตา
 อีนฺทฺริเยสุ คฺคตฺตทวารตา โภชเน มคฺคตฺตณฺนตา ชาคริยานุโยโค
 สติสฺสมฺปชฺฌณํ จตฺตารอ สติปฏฺฐาณา จตฺตารอ สมฺมปฺปชานา
 จตฺตารอ อิทฺธิปฺปาทา ปณฺณจฺฉินฺทฺริยานิ ปณฺณจ พถานิ สํคฺคต โพชฺฌณฺจคา
 ขวฺริโย อฏฺฐงฺกฺกโก มคฺคโค นิพฺพพานณฺจ นิพฺพพานคามินี จ ปฏฺธิปทา
 ธมฺมํ ผาสุกฺกหาโรติ วิชฺชิตฺตจฺฉมานสฺส ยทิตฺถํ ผาสุ ๑

[๔๒๕] สํวรัปฺปคฺคาติ ภคฺวาติ ตํ เถวํ นามเณถปติ ๑ ภคฺวาติ
 คารวาทิจฉนํ ๑ ธมฺมํ ๑ ภคฺคฺราโคติ ภคฺวา ๑ ภคฺคฺโทโสติ ภคฺวา ๑
 ภคฺคฺโมโหติ ภคฺวา ๑ ภคฺคฺมาโนติ ภคฺวา ๑ ภคฺคฺทิจฺฉิตฺติ ภคฺวา ๑
 ภคฺคฺกณฺณโกติ ภคฺวา ๑ ภคฺคฺกิตฺเตโสติ ภคฺวา ๑ ภชฺชิ วิภชฺชิ
 ปฏฺธิวิภชฺชิ ฌมฺมวตฺตนฺนติ ภคฺวา ๑ ภฉนํ อนฺตคฺคโรติ ภคฺวา ๑
 ภาวิตฺตกาโยติ ภคฺวา ๑ ภาวิตฺตสํโถติ ภาวิตฺตจิตฺตติ ภาวิตฺต-
 ปณฺณโยติ ภคฺวา ๑ ภชฺชิ วา ภคฺวา ขรณฺณวณฺณปคฺคณานิ ปณฺณตานิ
 เสนาสนานิ ธมฺมปฺปสฺสทฺธานิ ธมฺมปฺปนิคฺคฺโขธยานิ วิชฺชนวาทานิ มนุสฺส-
 ราชเสยฺยกาณิ ปฏฺฐิสถฺตณฺณสํวรัปฺปณฺตีติ ภคฺวา ๑ ภาคี วา ภคฺวา
 จีวรปฺปณฺทปาทเสนาสนคิถานปจฺจายภณฺตชฺชปฺปฏฺฐารวณฺนติ ภคฺวา ๑
 ภาคี วา ภคฺวา อตฺถวรสฺส สมฺมวรสฺส วิมุตฺตวรสฺส อชิสฺสวรสฺส
 อชิจิตฺตวรสฺส อชิปณฺณวาทิ ภคฺวา ๑ ภาคี วา ภคฺวา จตฺตุนํ
 ฌมานํ จตฺตุนํ ธมฺมปณฺณวณฺณ จตฺตุนํ อวฺฐปฺปมาปคฺคตฺตณฺนติ ภคฺวา ๑
 ภาคี วา ภคฺวา อฏฺฐนํ วิโมกฺขนํ อฏฺฐนํ อภิกายตณฺณํ นวณฺณํ

[๘๒๗] สัมโพธิคามสูตร ยถาธุรมมุนิ สัมโพธิ อรุณติ จตุส-
มกุเคสุ ฌาณํ ปณฺณมา ปณฺณินทริยํ ปณฺณาวถํ ชมฺมวิจย-
สัมโพธิธมฺโมโค วิมฺสา วิปัสสนา สัมมาทิฏฺฐิ ๑ ตํ สัมโพธิ พุชฺเฌิ-
ตุคามสูตร อหุพฺพุตฺตุคามสูตร ปฏิพฺพุตฺตุคามสูตร สัมพฺพุตฺตุคามสูตร
อริคฺคฺตุคามสูตร ผสฺสํตุคามสูตร สจฺจนิกาคุคามสูตรํ สัมโพธิ-
คามสูตร ๑ ยถาธุรมมุนิ กตเม โพธิยา อหุชฺชมา ๑ สัมมา-
ปฏิบัติทา อหุโถมปฏิบัติทา อปฺปจฺจนํปฏิบัติทา อหุวัคฺคตปฏิบัติทา ชมฺมา-
หุชฺชมาปฏิบัติทา สํเตสฺส ปริปริการิตา อินฺทริเยสฺส กุคฺคตทวารตา โภชเน
มคฺคตคณฺฐตา ชาคริยานุโยโค สติสฺสมฺปชฺฌณํ อิมํ อรุณติ โพธิยา
อหุชฺชมา ๑ อถวา จตุณฺหํ มคฺคานํ ปุพฺพภาเค วิปัสสนา อิมํ
อรุณติ โพธิยา อหุชฺชมาติ สัมโพธิคามสูตร ยถาธุรมฺ ๑

[๘๒๘] ตนฺเต ปวฺกขามิ ยถาปชานนฺติ ตนฺติ โพธิยา อหุ-
ชฺชมา ๑ ปวฺกขามํติ วฺกขามิ ปวฺกขามิ อากฺขิยสฺสํติ เทสฺสํติ
ปณฺณมาเปสฺสํติ ปญฺชเปสฺสํติ วิวริสฺสํติ วิภสิสฺสํติ อุตฺตารํกิริสฺสํติ
ปกาธิสฺสํติ ๑ ยถาปชานนฺติ ยถา ปชานนฺโต อชานนฺโต วิชา-
นนฺโต ปฏิวิชานนฺโต ปฏิวิชณนฺโต น อิติหิตํ น อิติกราย น
ปรมฺปราย น ปิฏกสฺมปฺทํ น ตถกเหตุ น นยเหตุ น อวการ-
ปริวิตกฺเกน น ทิฏฺฐินิษฺฌานกฺขณฺติยา สํมํ สยมภิชฺฌนํ อคฺค-
ปจฺจกฺขํ ชมฺมํ ตํ กถยิสฺสํติ ตนฺเต ปวฺกขามิ ยถาปชานํ ๑
เตนาห ภควา

วิชิคุจฺจนมานุตฺต ยทิทํ ฌาสุ (สารีปุตฺตาคิ ภควา)

วิคฺคตาสนํ ตณฺนํ เสวโต เจ

ตมฺโพนิกามุตฺต ยถาหุจฺจนมํ

คณฺเต ปวถฺวามิ ยถาปชานนฺติ ฯ

[๘๒๘] ปญฺจนน ชีโร ภายานํ น ภาเย

ภิกฺขุ สโต สปรปริยฺนตจารี

ทํสาธิปาตานํ สิริสฺพานํ

มณฺตุสฺสณฺตํ จคฺคปฺปทานํ ฯ

[๘๒๙] ปญฺจนน ชีโร ภายานํ น ภาเยติ ชีโรติ ชีโร

ปณฺทิตो ปณฺณว พุทฺธิมา ฌานํ วิภาวํ เมธวํ ฯ ชีโร

ปญฺจนนํ ภายานํ น ภาเยยฺย น ตสฺสยฺย น อุตฺตสฺสยฺย น ปริต-

ตสฺสยฺย น สันตํ อปชฺเชยฺย อภิกฺขุ อุตฺตํ อจฺจนมํ อนุคฺราตํ

อปถายํ ปทฺทํภยเกวโว วิคฺคโตมฺหํโส วิหเรยฺยาคิ ปญฺจนน

ชีโร ภายานํ น ภาเย ฯ

[๘๓๐] ภิกฺขุ สโต สปรปริยฺนตจารีติ ภิกฺขุติ กถฺยาณ-

ปฺปชฺชโน วา ภิกฺขุ เสฏฺโฐ วา ภิกฺขุ ฯ สโตติ จตุหิ

การณฺเหติ สโต ภาเย ภายานุสฺสณฺตํสทฺธิปชฺชานํ ภาเวนฺโต สโต

เวทนาสุ จิตฺเต ธมฺเมสุ ธมฺมานุสฺสณฺตํสทฺธิปชฺชานํ ภาเวนฺโต

สโต โส จุจฺจติ สโต ฯ สปรปริยฺนตจารีติ จตฺตาวโร ปริยฺนตา

สํตถวโรปริยฺนโต อิทฺทริยสํวโรปริยฺนโต โภชเน มคฺคตณฺณตปปริยฺนโต

ชาคริยานุโยคปริยฺนโต ฯ

กตโม สัตถ์วรปริยฺนโต ฯ อธิ ภิกขุ สัตถวา โหติ ปาฏิโมกฺข-
 สัตถ์วสุโต วิหริติ อจฺจวโคจรสฺสฺสนฺโน อณฺณมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภย-
 หสฺสํวํ สฺมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ อนฺโต ปุติภาวํ ปจฺจเวกฺข-
 มาโน อนฺโต สัตถ์วรปริยฺนเต จรติ มรียาํ น ภินฺทติ อยํ
 สัตถ์วรปริยฺนโต ฯ

กตโม อื่นทฺธิยสัถ์วรปริยฺนโต ฯ อธิ ภิกขุ จกฺขฺหา รูปี ทิสฺวา
 น นิมิตฺตคฺคคํ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคคํ ยตฺตวาทิกรณเมณํ จกฺขฺน-
 ทฺธิยํ อสํวํ วิหรณํ อภิสฺเสวาทิมนสฺสา ปาปกา อกฺุสฺสา ฆมฺมา
 อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สัถฺวาย ปฏิปฺสฺสติ รกฺขติ จกฺขฺนทฺธิยํ
 จกฺขฺนทฺธิเย สัถฺวํ อปฺสฺสติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฆาเนน คนฺธํ
 ฆายิตฺวา สีวฺหาย วสํ สํยิตฺวา กาเยน โยจฺจุพฺพํ ผุสฺสิตฺวา
 มนฺสา ฆมฺมํ วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคคํ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคคํ
 ยตฺตวาทิกรณเมณํ มนินฺทฺธิยํ อสํวํ วิหรณํ อภิสฺเสวาทิมนสฺสา
 ปาปกา อกฺุสฺสา ฆมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สัถฺวาย ปฏิปฺสฺสติ
 รกฺขติ มนินฺทฺธิยํ มนินฺทฺธิเย สัถฺวํ อปฺสฺสติ อทิสฺสคฺคปริยายํ
 ปจฺจเวกฺขมาโน อนฺโต อื่นทฺธิยสัถ์วรปริยฺนเต จรติ มรียาํ น
 ภินฺทติ อยํ อื่นทฺธิยสัถ์วรปริยฺนโต ฯ

กตโม โภชเน มตฺตคณฺณตฺตปริยฺนโต ฯ อธิ ภิกขุ ปฏิสงฺขา-
 โยนิโส อหาโร อหาเรติ เหนว ทวาย น มทาย น มนฺทนาย

น วิภูตนาถ ขาวเทว อิมุตฺต กายุตฺต จิตฺติยา ยานนาถ วิหิตฺต-
 ปรตฺติยา พุทฺธมจฺริยานุคฺคหยา อิตฺติ ปุราณณฺจ เวทนี ปฏฺธิทฺธขามิ
 นวณฺจ เวทนี น อุปฺปาเทตฺตํมิมิ ยาทฺรา จ เม ภวิสฺสตี
 อนนฺตชฺชตา จ ฆาตฺตวิหาโร จาติ อภฺตพฺพณฺชนณณปฏฺธิจฺจนาทน-
 ปุตฺตมมฺตฺตมฺมํ ปจฺจเวทฺธมาโน อนฺโต โภชเน มตฺตตณฺณตฺตาปฺริยนฺเต
 จรติ มรียาถ น ภินฺทติ อโย โภชเน มตฺตตณฺณตฺตาปฺริยนฺโต ฯ

กตโม ชาคริยานุโยคปฺริยนฺโต ฯ อิตฺถ ภิกฺขุ ทิวสํ จงฺกเมน
 นิสฺสชฺชาย อาวรณฺเณหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชติ รตฺติยา ปจฺมํ
 ยามํ จงฺกเมน นิสฺสชฺชาย อาวรณฺเณหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชติ
 รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ ทกฺขิณเณ ปสฺสเสน สํหเสยฺยํ กปฺเปติ ปาเท
 ปาถํ อจฺจราย สโต สมนุชฺชาโน อญฺจํนสฺสณฺณํ มนสฺสกริตฺวา
 รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ ปจฺจญฺจาย จงฺกเมน นิสฺสชฺชาย อาวรณฺเณหิ
 ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชติ ภาทฺเตกรตฺตวิहारํ ปจฺจเวทฺธมาโน อนฺโต
 ชาคริยานุโยคปฺริยนฺเต จรติ มรียาถ น ภินฺทติ อโย ชาคริยา-
 นุโยคปฺริยนฺโตติ ภิกฺขุ สโต สมนุชฺชานจาวี ฯ

[๘๓๒] ทำสมาธิภาวนา สิริวิธานนุติ ทำสมาธิ จุจฺจนฺติ บิณฑ-
 มกฺขิกา ฯ อธิปาทิกา จุจฺจนฺติ สัพพามิ มกฺขิกาโย ฯ กิการณา
 อธิปาทิกา จุจฺจนฺติ สัพพามิ มกฺขิกาโย ฯ ตา อุปฺปตฺติจฺวา อุปฺป-
 ตฺติจฺวา ขาทนฺติ กิการณา อธิปาทิกา จุจฺจนฺติ สัพพามิ มกฺขิ-
 กาโย ฯ สิริวิธาน จุจฺจนฺติ อหิตฺติ ทำสมาธิภาวนา สิริวิธานํ ฯ

[๘๓๓] มนุสฺสํสํสํสาณ จตุปฺปทานนฺติ มนุสฺสํสํสํสา อูจฺจนฺติ
 โจรา วา อสฺสํสา มาณวา กตกมฺมา วา อกตกมฺมา วา ฯ เต
 ภิกฺขุ ปณฺหํ วา ปุจฺเจยฺยํ วาทํ วา อารุเปยฺยํ อฏฺโถเสยฺยํ
 ปริภาเสยฺยํ โรเสยฺยํ วิโรเสยฺยํ หีเสยฺยํ วิหีเสยฺยํ เหเจยฺยํ วิเห-
 เจยฺยํ ฆาเตยฺยํ อุปฆาเตยฺยํ อุปฆาตํ วา กเรยฺยํ ฯ โยโกจิ
 มนุสฺสโต อุปฆาโต มนุสฺสํสํโส ฯ จตุปฺปทานนฺติ สํหา พุคฺคฆา-
 ทํปิ อจฺจุตฺตวจฺจุตา โกกา โคมฺหิสฺสา หตฺถํ ฯ เต ภิกฺขุ มตฺตเทยฺยํ
 ฆาเตยฺยํ หีเสยฺยํ วิหีเสยฺยํ เหเจยฺยํ วิเหเจยฺยํ ฆาเตยฺยํ อุปฆาเตยฺยํ
 อุปฆาตํ วา กเรยฺยํ ฯ จตุปฺปทโต อุปฆาโต ยงฺกิญฺจิ จตุปฺปท-
 ภาณนฺติ มนุสฺสํสํสํสาณ จตุปฺปทานํ ฯ เตนาค ภาควา

ปณฺจจฺจนํ ชีโว ภยานํ น ภาย

ภิกฺขุ สโต สํปริยฺยนฺตจาวี

ทํสาธิปาทานํ สิริสํปทานํ

มนุสฺสํสํสํสาณ จตุปฺปทานนฺติ ฯ

[๘๓๔] ปฺรชมฺมิกานํปิ น สํนฺตเสยฺย

ทิสฺสวามิ เตสํ พหุภเวรวานิ

อถาปฺรานํ อภิสํมฺภาเจยฺยํ

ปฺริสฺสยานํ กุสฺสณฺณเจสํ ฯ

[๘๓๕] ปฺรชมฺมิกานํปิ น สํนฺตเสยฺย ทิสฺสวามิ เตสํ พหุ-
 ภเวรวานํติ ปฺรชมฺมิกา อูจฺจนฺติ สํสํสํ สํหสมฺมิกเก จเปตฺวา เยเกจิ

พทุเช อปฺปสฺสนฺหา ขมฺเม อปฺปสฺสนฺหา สงฺฆเ อปฺปสฺสนฺหา ฯ เต
 ภิกขุ ปณฺหิ จา ปุจฺเจยฺยฺ จาถิ จา จาโรเปยฺยฺ อถโกเสยฺยฺ
 ปริภาเสยฺยฺ โรเสยฺยฺ วิโรเสยฺยฺ ทิเสยฺยฺ วิทิสฺเสยฺยฺ เทเชยฺยฺ วิเท-
 เชยฺยฺ ฆาเตยฺยฺ อุปฆาเตยฺยฺ อุปฆาติ จา กเรยฺยฺ เตสํ พหุ
 เภรวเ ปสฺสตีตฺวา จา สฺสนฺตีตฺวา จา น เวเชยฺย นปฺปเวเชยฺย น
 สมนฺเวเชยฺย น ตเสยฺย น สมนฺตเสยฺย น อุตฺตเสยฺย น ปริตฺตเสยฺย
 น ภาเยยฺย น สมนฺตาสํ อปชฺชเยยฺย อภิวฺร อสฺส อจฺฉมฺภิ อนฺตฺราสํ
 อปถายิ ปทฺธินภยเภรวโ วิคตโถมทฺโส วิทเรยฺยาติ ปรรหมมิกานํปิ
 น สมนฺตเสยฺย ทิสฺสวามิ เตสํ พหุเภรวจฺฉา ฯ

[๘๓๖] อถาปรานํ อภิสํมฺภเวยฺยํ ปริสฺตฺธานํ กุสฺสณฺเณสฺสตี
 อถาปรานํปิ อคฺคิ อภิสํมฺภเวยฺยํ อภิกฺกิตฺตพฺพานิ อชฺฌเณตฺตฺริ-
 ตพฺพานิ ปริยาทิยิตฺตพฺพานิ มทฺทิตฺตพฺพานิ ฯ ปริสฺตฺธานํ เทว ปริสฺตฺธา
 ปากฏปริสฺตฺธานํ ๑ ปฏิจฺฉนฺนปริสฺตฺธานํ ๑ ๑เป ๑ เชนมฺปิ ตตฺตฺราสฺยาติ
 ปริสฺตฺธานํ ๑ กุสฺสณฺเณสฺสตี สมนฺมาปฺปฏิปทํ อนฺนโถมปฺปฏิปทํ อปจฺฉนํ-
 ปฺปฏิปทํ อนฺนคฺคตปฺปฏิปทํ ๑เป ๑ อริยํ อฏฺฐังคิกํ มคฺคํ นิพฺพานญฺจ
 นิพฺพานคามินิญฺจ ปฺปฏิปทํ เณสฺสนฺเตน คเวสฺสนฺเตน ปริเยสฺสนฺเตน
 ปริสฺตฺธานํ อภิสํมฺภเวยฺยํ อภิกฺกิตฺตพฺพานิ อชฺฌเณตฺตฺริ-
 ตพฺพานิ ปริยาทิ-
 ยิตฺตพฺพานิ มทฺทิตฺตพฺพานิ อถาปรานํ อภิสํมฺภเวยฺยํ ปริสฺตฺธานํ กุสฺส-
 ณฺเณสฺสตี ฯ เตนฺนาห ภคฺวา

ปรชมฺมิกานํมี น ตฺนุคเตยฺย

ทิสฺสวามี เตธํ พหุเกรวานิ

อถาปรานํ อภิสมฺมญฺเญ

ปริสฺสณฺยานํ กุสฺสณฺนุเจสฺสํติ ฯ

[๘๓๗] ธาตงฺกณฺตฺเตน ชุทฺทาย มฺญฺโส

สํคํ อถุณฺหํ อธิวาสเยยฺย

โส เตหิ มฺญฺโส พหุชา อโมโก

วิริยปรกฺกมํ ทพฺพํ กเรยฺย ฯ

[๘๓๘] ธาตงฺกณฺตฺเตน ชุทฺทาย มฺญฺโสติ ธาตงฺกณฺตฺโส อจฺจุติ
โรคฺคณฺตฺโส ฯ โรคฺคณฺตฺเตน มฺญฺโส ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต
อถฺส จกฺขุโรเคน มฺญฺโส ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต อถฺส
โสตรโรเคน ฆานโรเคน ชิวฺหาโรเคน กายโรเคน ฯ เปฯ ทํส-
มกสฺสวาทาตปตฺติรํสํมณฺตฺเตน มฺญฺโส ปเรโต สโมหิโต สมนฺนา-
คโต อถฺส ฯ ชุทฺทา อจฺจุติ ฉาตโก ฯ ฉาตเกน มฺญฺโส ปเรโต
สโมหิโต สมนฺนาคโต อถฺสํติ ธาตงฺกณฺตฺเตน ชุทฺทาย มฺญฺโส ฯ

[๘๓๙] สํคํ อถุณฺหํ อธิวาสเยยฺยาติ สํคณฺติ ทฺวํหิ กาวฺเรนฺหิ
สํคํ โหติ อพฺภนฺตรชาตฺสงฺโกปวเสน วา สํคํ โหติ พหิทฺทชา
อตุตฺตวเสน วา สํคํ โหติ ฯ อถุณฺหนฺติ ทฺวํหิ กาวฺเรนฺหิ อถุณฺหํ
โหติ อพฺภนฺตรชาตฺสงฺโกปวเสน วา อถุณฺหํ โหติ พหิทฺทชา
อตุตฺตวเสน วา อถุณฺหํ โหติ ฯ สํคํ อถุณฺหํ อธิวาสเยยฺยาติ ขโม

อตุตฺถํ สัตฺตตุตฺถํ อญฺญหตุตฺถํ ชีฆญฺญาย นีปาสาเย ทํสฺมกสฺสวาตาทป-
 สิริตฺสปสฺมมฺสตุตฺถานํ ทุรฺรุตฺตานํ ทุรฺราคฺตานํ วจนฺปนฺนํ อุนฺนปฺนฺนํ
 สารีริกานํ เวทฺหานํ ทุกฺขานํ ติปปานํ ชฺรานํ กญฺญกานํ อสฺสาคานํ
 อมนฺนาปานํ ปาณฺหฺรณํ อธิวาสิกฺขาติโก อตุตฺถาติ สัตฺตํ อญฺญนํ
 อธิวาสเยเยย ๑

[๔๕๐] โส เตหิ อญฺญโส พหุชา อโนโกติ โส เตหิ ตี
 อาตฺตงฺกมฺสฺสเถน ๑ ชุทฺทาย ๑ สฺสฺเตน ๑ อญฺญเหน ๑ อญฺญโส ปเรโต
 สโมหิโต สมนฺนาคโต อตุตฺถาติ โส เตหิ อญฺญโส ๑ พหุชาติ
 อเนกวิเชหิ อากาเรหิ อญฺญโส ปเรโต สโมหิโต สมนฺนาคโต
 อตุตฺถาติ โส เตหิ อญฺญโส พหุชา ๑ อโนโกติ อภิสงฺขารสฺสทก-
 วิญญาณสฺส โอภาสํ น กโรตฺถิ อโนโก ๑ อถวา กาย-
 ทุจฺจุจฺจิตฺตํ วจฺจุจฺจิตฺตํ มโนทุจฺจุจฺจิตฺตํ โอภาสํ น กโรตฺถิ
 อโนโกติ โส เตหิ อญฺญโส พหุชา อโนโก ๑

[๔๕๑] วิริยปรกฺกมํ ทฬฺหํ กเรยฺยาติ วิริยปรกฺกโม อจฺจุจฺติ
 โย เจตฺสโก วิริยารมฺภโก นิฏฺกโม ปรกฺกโม อญฺญาโม วายาโม
 อตุตฺถาโห อตุตฺถสฺสทฺหํ อปฺปฏฺฐานํ ธาโม จิตฺติ อสฺสิจิตฺตปรกฺกมตา
 อนิกฺขิตฺตจฺจนฺทตา อนิกฺขิตฺตชฺรตา ชฺรตฺสมฺภุคฺคาโห วิริยํ วิริยนิทฺธิยํ
 วิริยพลํ สมนฺมาวายาโม ๑ วิริยปรกฺกมํ ทฬฺหํ กเรยฺเย ทฬฺห-
 สฺมาทาโน อตุตฺถํ อจฺจุจฺจิตฺตสฺมาทาโนติ วิริยปรกฺกมํ ทฬฺหํ กเรยฺเย ๑
 เตนนาท ภาควา

อาตงฺกณฺตฺเตน ชุทฺทาย มุญฺโง
 สํคํ อฏฺฐหํ อชิวาตฺเตยฺย
 โส เตหิ มุญฺโง พหุชา อโนโก
 วิริยปรกฺกมํ ทพฺพํ กเรยฺยาติ ฯ

[๔๕๒] เถยฺยํ น กเรยฺย น มุสา ภาณเยย
 เมตฺตตาย ผสฺเส ตตฺถาวรานิ
 ยทาวิตฺตํ มนโส วิชฺฌณา
 กณฺหสฺส ปกฺโขติ วิโนทเยยฺย ฯ

[๔๕๓] เถยฺยํ น กเรยฺย น มุสา ภาณเยยาติ เถยฺยํ น
 กเรยฺยาติ อช ภิกฺขุ อทินฺนํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิโรโต อสฺส
 ทินฺนาทายํ ทินฺนปฏิกงฺขํ อถเนน สํจิฏฺฐเตน อตฺตนา วิหเรยฺยาติ
 เถยฺยํ น กเรยฺย ฯ น มุสา ภาณเยยาติ อช ภิกฺขุ มุสาจาทํ
 ปหาย มุสาจาทา ปฏิวิโรโต อสฺส สจฺจวาทํ สจฺจสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ปจฺจยโก อวิธฺจาทโก โลกสฺสํสาติ เถยฺยํ น กเรยฺย น มุสา
 ภาณเยย ฯ

[๔๕๔] เมตฺตตาย ผสฺเส ตตฺถาวรานิํติ เมตฺตาติ ยา สत्ตเตสฺ
 เมตฺติ เมตฺตายนา เมตฺตายิตฺตํ อนฺธา อนฺทายนา อนฺทายิตฺตํ
 ทิเตสฺสา อนฺกมฺปา อพฺยาปาโท อพฺยาปฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 อโทโส กุสฺสมฺมํ ฯ
 ตสํสาติ เยสํ ตสฺสิณา ตณฺหา อปฺปหีนา เยสํญฺจ ภยภเวรฺวา
 อปฺปหีนา ฯ กิการณา วุจฺจนฺติ ตสํ ฯ เต ตสฺนฺติ อุตฺตตสฺนฺติ

จิตฺตํ มนโส วิชฌณา ฯ

[๔๕๖] กณฺหสฺส ปกฺโขติ วิโนทเยยฺยาติ กณฺโหติ โย โส
 มาโร กณฺโห อธิปติ อนฺตคฺคฺ นมุจิ ปมตฺตพฺพชฺ ๑ กณฺหสฺส
 ปกฺโขติ วิโนทเยยฺยาติ กณฺหปฺกฺโข มारปฺกฺโข มारปาโส มार-
 พพิสฺส มारามิสฺส มारวิสฺโส มारนฺตคฺคฺโป มารโคจโร มारพฺพชฺชนฺติ
 ปชฺเหยยฺย วิโนทเยยฺย พฺยนฺตักฺกเรยฺย อนฺภาวํคฺคฺเมยฺยาติ เอวมฺมี
 กณฺหสฺส ปกฺโขติ วิโนทเยยฺย ๑ อถวา กณฺหปฺกฺโข มारปฺกฺโข
 อกฺขสฺส ปกฺโข ทุฏฺฐโย ทุฏฺฐวิปาโก นิรยสํวตฺตนิโก ติรจฺฉานโยนิ-
 สํวตฺตนิโก ปิฏฺติวิสยสํวตฺตนิโกติ ปชฺเหยยฺย วิโนทเยยฺย พฺยนฺตักฺกเรยฺย
 อนฺภาวํคฺคฺเมยฺยาติ เอวมฺมี กณฺหสฺส ปกฺโขติ วิโนทเยยฺย ๑
 เตนหา ภคฺวา

อุทยํ น กรเยยฺย น มุตา ภณฺเวยฺย
 เมตฺตาย ฆสฺสเส ตสฺสธาวานิ
 ยทาจิตฺตํ มนโส วิชฌณา
 กณฺหสฺส ปกฺโขติ วิโนทเยยฺยาติ ๑

[๔๕๗] โกธาติมานสฺส วสํ น คฺกุเณ
 มุตมฺมี เตสํ ปติชฌนฺน ติจฺจุเช
 อถปฺปมฺมํ วา ปน อปฺปมฺมํ วา
 อทฺธา ภวณฺโต อภิสํภเวยฺย ๑

[๔๕๘] โกธาติมานสฺส วสํ น คฺกุเณติ โกธาติ โย จิตฺตสฺส

นาตา วา ปิตา วา ภاتا วา ภิกขุ วา ปุตุโต วา จิตา วา
 มิตตา วา อมรจา วา ฌาตี วา ฌาโตหิตา วา อิมะ สุตตา
 นียา ฯ กตเม สงฺขารานิ นียา ฯ มนณีกา รูปา มนณีกา สทฺธา
 มนณีกา คนฺธา มนณีกา วสา มนณีกา โสฏฺฐพฺพา อิมะ
 สงฺขารานิ นียา ฯ อปฺปมียาติ เทว อปฺปมียา สุตตา วา สงฺขารานิ
 วา ฯ กตเม สุตตา อปฺปมียา ฯ อิชฺช ยสฺส เต โหณฺติ อนตฺต-
 กามา อหิตกามา อฆาตฺกามา อโยคฺกเชมกามา ฐวิตา โวโรเปตฺต-
 กามา อิมะ สุตตา อปฺปมียา ฯ กตเม สงฺขารานิ อปฺปมียา ฯ
 อมนณีกา รูปา อมนณีกา สทฺธา คนฺธา วสา โสฏฺฐพฺพา อิมะ
 สงฺขารานิ อปฺปมียา ฯ อทฺธาติ เขถิสฺสวณฺโณ นิสฺสํสํสวณฺโณ นิกฺกข-
 วณฺโณ อํเทวชฺฌวณฺโณ อเทวพฺพทวณฺโณ นิลอยวณฺโณ อปฺปณฺณทวณฺโณ
 อวตฺตทวณฺโณเมตฺถ อทฺธาติ ฯ อตฺตปมฺมียํ วา ปน อตฺตปมฺมียํ วา อทฺธา
 ภวณฺโต อภิสํมภเวยฺยาติ นียามฺมียํ ฌาตาฌาตํ สุตฺตทฺธํ โสมนฺต-
 โทมนฺตํ อญฺจานิญฺจํ อภิสํมภวณฺโต วา อภิกเวยฺย อภิกวณฺโต
 วา อภิสํมภเวยฺยาติ อตฺตปมฺมียํ วา ปน อตฺตปมฺมียํ วา อทฺธา
 ภวณฺโต อภิสํมภเวยฺย ฯ เตนาค ภควา

โกธาคิมานตฺถํ วตฺถํ น กจฺเจ
 มฺมตฺตมฺมียํ เตตํ ปตฺติชฌนํ คิญฺเช
 อตฺตปมฺมียํ วา ปน อตฺตปมฺมียํ วา
 อทฺธา ภวณฺโต อภิสํมภเวยฺยาติ ฯ

[๔๕๑] ปณณํ ปุรกุชชวา กถยานปิตี
 วิกุชฌมเย ตานิ ปริสฺสยานิ
 อรตี สฺสเหถ สยณมฺหิ ปนฺเต
 จตุโร สฺสเหถ ปรีเทจจมฺเม ฯ

[๔๕๒] ปณณํ ปุรกุชชวา กถยานปิตีติ ปณฺณาคี ยา
 ปณฺณํ ปชานนา วิจโย ปวิจโย ฌมฺมวิจโย ฯ เป ฯ อโมโห
 ฌมฺมวิจโย สฺมมฺมาทิจฺจํ ฯ ปณณํ ปุรกุชชวาติ อีเธกจฺโจ ปณณํ
 ปุโรโต กตฺวา จรตี ปณฺณวาชโซ ปณฺณวาทเกตุ ปณฺณวาชปเตยฺโย
 วิจยพฺหุโต ปวิจยพฺหุโต โยกุชฌายนพฺหุโต สโมกุชฌายนพฺหุโต วิกฺฤต-
 วิหารี ตจฺจจริโต ตพฺพพฺหุโต ตคฺคจฺจโร ตนฺนินฺโน ตปฺโปปนฺโน ตปฺปพุ-
 ภาโร ตทจฺจิมฺมโต ตทวาชปเตยฺโยติ เขวมฺมํ ปณณํ ปุรกุชชวา ฯ
 อถวา คจฺจนฺโต वा คจฺจามํตี ปชานาติ จิโต वा จิโตมฺหํตี
 ปชานาติ นิสินฺโน वा นิสินฺโนมฺหํตี ปชานาติ สยानฺโน वा
 สยानฺโนมฺหํตี ปชานาติ ยถา ยถา वा ปนฺตฺส กายโย ปณฺนิหิตो
 โหติ ตถา ตถา นํ ปชานาตีติ เขวมฺมํ ปณณํ ปุรกุชชวา ฯ
 อถวา อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สฺมฺปชานกาวํ โหติ อาโลกิตะ
 วิโลกิตะ สฺมฺปชานกาวํ โหติ สฺมฺมิมฺมชิตะ ปสํวิตะ สฺมฺปชานกาวํ
 โหติ สํจฺฉาฐิปปตฺตจํจฺจวชารเณ สฺมฺปชานกาวํ โหติ อสฺสิตะ มํเต
 ชายิตะ สํยิตะ สฺมฺปชานกาวํ โหติ อจฺจุจารปสฺสํจฺจวกมฺเม สฺมฺปชาน-
 กาวํ โหติ คเต จิตะ นิสินฺเน สฺตฺตเต ชาคริตะ ภาสิตะ ตฺตฺตฺตฺตภาเว

สมุปฺขานการี โหคคิตี เอมมึ ปณณํ ปฺรกฺขตฺวา ๑ กถฺยานมิตฺติ
 พุทฺธานุสฺสทิวเสน อุปฺปชฺชติ มิตฺติ ปามุชฺชํ กถฺยานมิตฺติ ชมฺมา-
 นุสฺสทิวเสน สงฺฆานุสฺสทิวเสน สํถานุสฺสทิวเสน จาคานุสฺสทิว-
 วเสน เทวตานุสฺสทิวเสน ชานาปานุสฺสทิวเสน มรณานุสฺสทิว-
 วเสน กายคตาสทิวเสน อุปฺสमानุสฺสทิวเสน อุปฺปชฺชติ มิตฺติ
 ปามุชฺชํ กถฺยานมิตฺติ ปณณํ ปฺรกฺขตฺวา กถฺยานมิตฺติ ๑

[๘๕๓] วิภฺชมฺภเย ตานิ ปริสฺสยำนํติ ปริสฺสยาคี เทว
 ปริสฺสยาคี ปากฏปริสฺสยาคี จ ปฏิจฺจนฺนปริสฺสยาคี จ ๑ เป ๑ อิม
 จุจฺจนฺติ ปากฏปริสฺสยาคี ๑ เป ๑ อิม จุจฺจนฺติ ปฏิจฺจนฺนปริสฺสยาคี
 ๑ เป ๑ เอมมึ ตตฺตราสยาคี ปริสฺสยาคี ๑ วิภฺชมฺภเย ตานิ
 ปริสฺสยำนํติ ตานิ ปริสฺสยานิ วิภฺชมฺภเย อภิกฺกเวเย อชฺโฆตฺตเวเย
 ปริยาทิเยเย มหุทฺเทยาคี วิภฺชมฺภเย ตานิ ปริสฺสยานิ ๑

[๘๕๔] อวตฺติ สฺสเหถ สยฺนมฺหิ ปนฺเตติ อวตฺติ ยา อวตฺติ
 อวตฺติกา อนภิตฺติ อนภิตฺติมา อุกกณฺจิกา ปริตฺตสฺสิกา ๑ สยฺนมฺหิ
 ปนฺเตติ ปนฺเตสุ วา สฺสเนตฺตํ อณฺณตฺตเวตฺตเวตฺตํ วา อชฺชิตฺตเวตฺต
 ชมฺเมตฺตํ อวตฺติ สฺสเหเย อภิกฺกเวเย อชฺโฆตฺตเวเย ปริยาทิเยเย
 มหุทฺเทยาคี อวตฺติ สฺสเหถ สยฺนมฺหิ ปนฺเต ๑

[๘๕๕] จตุโร สฺสเหถ ปริเทวชฺชเมติ จตุตาโร ปริเทวณฺเเย
 ชมฺเม สฺสเหเย อภิกฺกเวเย อชฺโฆตฺตเวเย ปริยาทิเยเย มหุทฺเทยาคี
 จตุโร สฺสเหถ ปริเทวชฺชเม ๑ เทนาห ภควา

ปณณํ ปุรกุชชวา กตฺถาณมิตฺติ

วิกุชฌมฺภาเย ตาณิ ปริสฺสํยานิ

ชวตฺถิ สฺสเหถ สยณมฺหิ ปนฺเต

จตุโร สฺสเหถ ปรีทวณฺณเมตฺติ ฯ

[๔๕๖] กิํสุ อสฺสํสํมามิ กุํ วา อสฺสํสํ

ทุกุชฺชํ วต สฺสํทถ กุวชฺช สฺสํสํ

เอเต วิตฺถกฺเก ปรีทวณฺณเมตฺติ

จินฺเยถ สฺสํทถ อณิเกตฺตํ ฯ

[๔๕๗] กิํสุ อสฺสํสํมามิ กุํ วา อสฺสํสํมิตฺติ กิํสุ อสฺสํสํมามิตฺติ
 กิํ ภูณชฺชํสํมามิ โอทณํ วา กุณฺณมาลํ วา สฺสํทถํ วา มจฺจํ วา มํถํ
 วาติ กิํสุ อสฺสํสํมามิ ฯ กุํ วา อสฺสํสํมิตฺติ กตฺถก ภูณชฺชํสํมามิ
 ชวตฺถิยกฺกุเต วา พุทฺธาหุณฺณกฺกุเต วา เวสฺสํสํกฺกุเต วา สฺสํททกฺกุเต วาติ
 กิํสุ อสฺสํสํมามิ กุํ วา อสฺสํสํ ฯ

[๔๕๘] ทุกุชฺชํ วต สฺสํทถ กุวชฺช สฺสํสํมิตฺติ อิมํ รตฺถํ ทุกุชฺชํ
 สยํ ผลเก วา ตญฺญิกาย วา จมฺมชฌนฺเต วา ตินฺนํสํนฺดาเร วา
 ปณฺณณํสํนฺดาเร วา ปถาณํสํนฺดาเร วา อากมฺมรตฺถํ กตฺถก สฺสํ
 สยํสํมามิ มณฺเฑ วา ปิเช วา ภิสฺสียา วา พิพฺพโพนฺเฑ วา วิหาเร
 วา อทฺถมโยคเ วา ปาสาโท วา หมฺมิมิ วา คุหาย วาติ
 ทุกุชฺชํ วต สฺสํทถ กุวชฺช สฺสํสํ ฯ

[๔๕๙] เอเต วิตฺถกฺเก ปรีทวณฺณเมตฺติ เอเต วิตฺถกฺกตฺติ เทว

มีณฺทปาทปฏิสณฺณคฺเค วิตกฺเก เทว เสนาสนปฏิสณฺณคฺเค วิตกฺเก
 ปรีเทวเนยฺเย อวเทวเนยฺเย ปรีเทวเนยฺยาติ เอเต วิตกฺเก ปรีเทว-
 เนยฺเย ฯ

[๘๖๐] วินยเก เถกฺโข อนิเกตสวารีติ เถกฺโขติ กิการณา
 อฺจุจฺติ เถกฺโข ฯ สิกฺขตฺติ เถกฺโข ฯ กิณฺญ สิกฺขติ ฯ อธิ-
 สันตมฺมี สิกฺขติ อธิจิตฺตมฺมี สิกฺขติ อธิปณฺณมฺมี สิกฺขติ ฯ กตมา
 อธิสันตสิกฺขา ฯ เป ฯ อยฺ อธิปณฺณาสิกฺขา ฯ อีมา ทิสฺโส
 สิกฺขา อวชฺเชนฺโต สิกฺขติ ชานนฺโต สิกฺขติ ปสฺสณฺโต สิกฺขติ
 ปจฺจเวกฺขนฺโต สิกฺขติ จิตฺตํ อธิชฺชงฺขนฺโต สิกฺขติ สกฺขาย อธิ-
 มุจฺจนฺโต สิกฺขติ วิริยํ ปคฺคณฺขนฺโต สิกฺขติ สติ อฺปชฺชงฺขนฺโต
 สิกฺขติ จิตฺตํ สมากขนฺโต สิกฺขติ ปณฺณาย ปชานนฺโต สิกฺขติ
 อภิณฺเวยฺยํ อภิชาณนฺโต สิกฺขติ ปริณฺเวยฺยํ ปริชาณนฺโต สิกฺขติ
 ปหาตพฺพํ ปชนฺโต สิกฺขติ สจฺฉนิกาตพฺพํ สจฺฉนิกรนฺโต สิกฺขติ
 ภาเวตพฺพํ ภาเวนฺโต สิกฺขติ อจฺจวติ สมาจวติ สมากาย สิกฺขติ ฯ
 ตํการณา อฺจุจฺติ เถกฺโข ฯ เถกฺโข วินยาย ปฏฺธิวินยาย ปหานาย
 อฺปสฺสมาย ปฏฺธิสฺสคฺคทาย ปฏฺธิปสฺสคฺคทฺธิยา อธิสันตมฺมี สิกฺขเชยฺเย อธิ-
 จิตฺตมฺมี สิกฺขเชยฺเย อธิปณฺณมฺมี สิกฺขเชยฺเย อีมา ทิสฺโส สิกฺขา
 อวชฺชนฺโต สิกฺขเชยฺเย ชานนฺโต ฯ เป ฯ สจฺฉนิกาตพฺพํ สจฺฉนิกรนฺโต
 สิกฺขเชยฺเย อจฺจเรยฺเย สมากเรยฺเย สมากาย วตฺเตยฺยาติ วินยเก
 เถกฺโข ฯ

[๘๖๓] อนิเกตสารีติ กถํ นิเกตสารี โหติ ฯ อีเธกจฺโจ
 กุลปติโพเชน สมนนฺนาคโต โหติ คณปติโพเชน อวาสปติโพเชน
 จีวรปติโพเชน ปิณฑปฺปาทปติโพเชน เสนาสนปติโพเชน คิถาณ-
 ปจฺจุยเภตฺตชฺชปรีกฺขารปติโพเชน สมนนฺนาคโต โหติ เอวํ นิเกตสารี
 โหติ ฯ

กถํ อนิเกตสารี โหติ ฯ อีช ภิกฺขุ น กุลปติโพเชน
 สมนนฺนาคโต โหติ น คณ อวาสจีวรปิณฑปฺปาทเสนาสนคิถาณ-
 ปจฺจุยเภตฺตชฺชปรีกฺขารปติโพเชน สมนนฺนาคโต โหติ เอวํ อนิเกต-
 สารี โหติ ฯ

มคฺชํ คตฺตา โกสฺสํ คตฺตา

เอกจฺจุยยา วชฺชฐมฺมียา

มคฺคชา วิสฺสงฺขจาวินิ

อนิเกตฺตา วิหรนฺติ ภิกฺขุโง

สํวํ จริตํ สํวํ สํวริตํ

สํวํ สํว อนิเกตวิหาโร

อตุตฺตปฺปจฺจนํ ทกฺขณมมํ

เอตํ สํมณฺณํ อากิณฺณจฺนสฺสํ ๑

วินยฺเยถ เสฏฺโฐ อนิเกตสารี ฯ เตนหา ภคฺวา

กิสฺสุ อสฺสิสฺสํมิ กุวํ วา อสฺสิสฺสํ

ทกฺขณํ วต เสตฺถ กุวชฺช เสตฺถ

เอเต วิตฺตกเก ปริเทวเนยฺเย

จินฺเขถ เสฏฺโฐ อนิเกตธาวีติ ฯ

[๘๖๒] อนุนนฺทฺธ ตทฺฐา วสฺสนนฺทฺธ กาเต
มคฺคํ โส ชณฺณมา อิทฺธ โสสนตฺตํ
โส เตสุ กุคฺคโต ยตฺตาวี คามะ
รุตฺติโตปํ วาจํ ผรุตํ น วชฺชสา ฯ

[๘๖๓] อนุนนฺทฺธ ตทฺฐา วสฺสนนฺทฺธ กาเตติ · อนุนนฺติ โอทโน
กุนฺมาโส สฺตฺตฺตฺ มจฺจโน มํสํ ฯ วสฺสนนฺติ น จีวรานิ ไชมํ
กปฺปาสกํ โกเสยฺยํ กมฺพตํ สาลํ ภงฺกํ ฯ อนุนนฺทฺธ ตทฺฐา
วสฺสนนฺทฺธ กาเตติ จีวรํ ถมิตฺวา ปิณฺฑปาทํ ถมิตฺวา น กุหนาย
น ถปนาย น เหมตฺติกตายน น นิปฺเปตฺติกตายน น ตาเกน ตาภํ
นิชฺคิณฺตตายน น ทารุททาเนน น เวฬุททาเนน น ปตฺตททาเนน น
ปฺปฺปททาเนน น ผตฺตทาเนน น สีนานทาเนน น จุณฺณทาเนน น
มคฺคิกทาเนน น ทนฺตกฏฐทาเนน น มุโฆทกทาเนน น ปาตุ-
กมฺยตายน น มุคฺคสฺสฺปตายน น ปาริภฏฺยตายน น ปิณฺฑมฺมตฺติกตายน น
วตฺตวิชฺชทาย น ติวรจฺฉานวิชฺชทาย น อญฺญวิชฺชทาย น นกฺขตฺตวิชฺชทาย
น ทุตฺตคฺคเมเนน น ปทฺธิคฺคเมเนน น ชงฺขเบตฺตเมเนน น เวชฺชกมฺเมเนน
น ปิณฺฑกเมเนน น ทานานุปฺปทาเนน ชมฺเมเนน สฺสเมเนน ตทฺฐา ถมิตฺวา
อภิวินฺทิตฺวา ปฏฺฐิตถมิตฺวาติ อนุนนฺทฺธ ตทฺฐา วสฺสนนฺทฺธ กาเต ฯ

[๘๖๔] มคฺคํ โส ชณฺณมา อิทฺธ โสสนตฺตนฺติ มคฺคํ โส

ขณฺณชาติ ทฺวํหิ การณฺเห มคฺคํ ชานาติ ปฏิกุคฺคณโต จา
ปรีโภคโต จา ฯ

กถํ ปฏิกุคฺคณโต มคฺคํ ชานาติ ฯ โถเกมี ทิยมาเน กุตา-
นุทยาย กุธานุรกฺขาย กุธานุภมฺปาย ปฏิกุคฺคณฺหาติ พหุเกมี ทิย-
มาเน กายปริหาริกํ จีวรํ ปฏิกุคฺคณฺหาติ กุญฺฉิปริหาริกํ มีณฺทปาทํ
ปฏิกุคฺคณฺหาติ เหวํ ปฏิกุคฺคณโต มคฺคํ ชานาติ ฯ

กถํ ปรีโภคโต มคฺคํ ชานาติ ฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส จีวรํ
ปฏิสฺสวติ ยาวเทว สํตฺตํ ปฏิสฺสาตาย อุนฺหสฺสํ ปฏิสฺสาตาย
ทํสมกถฺวาทาตปสฺสํวิสํสํมสฺสํสํ ปฏิสฺสาตาย ยาวเทว หิริโกมฺปิ-
ปฏิจฺฉาทนคฺคํ ฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส มีณฺทปาทํ ปฏิสฺสวติ เหว ทวายน
น มทายน น มณฺทนายน น วิภฺสํนายน ยาวเทว อิมสฺสํ กายสฺสํ
จิตฺติยา ยาปนายน วิหิตฺตํปฏิตฺติยา พุทฺธมฺจริยานุคฺคทายน อิตฺติ ปุราณณฺจ
เวทณํ ปฏิจฺฉาตมิ นวณฺจ เวทณํ น อปฺปปาเทสฺสํสํมิ ยาคฺตรา
จ เม ภวิสฺสํสฺสํติ อนนฺทชฺชตา จ ฆาสฺสํวิหาโร จาติ ฯ ปฏิสงฺขา
โยนิโส เสนาสนํ ปฏิสฺสวติ ยาวเทว สํตฺตํ ปฏิสฺสาตาย อุนฺหสฺสํ
ปฏิสฺสาตาย ทํสมกถฺวาทาตปสฺสํวิสํสํมสฺสํสํ ปฏิสฺสาตาย ยาวเทว
อตุปฺปวิสฺสํยวิโนทณํ ปฏิสตฺถณานารามคฺคํ ฯ ปฏิสงฺขา โยนิโส คิถาน-
ปจฺจยภสฺสํชฺชปฏิกุทวํ ปฏิสฺสวติ ยาวเทว อปฺปปณฺณํ เวชฺชยาพาธิกานํ
เวทณานํ ปฏิสฺสาตายน อพฺยาปชฺชณฺปรมตายน ฯ เหวํ ปรีโภคโต มคฺคํ
ชานาติ ฯ

อาปชฺชติ อตทฺชา ๑ เสนาสนํ น ปริตฺตํติ ททฺชา ๑ เสนาสนํ
 อคฺชิโต อมฺจุฉิโต อนชฺโฆปนฺโน อาทั้นวทสฺสํ นิสฺสํรณปญฺโญ
 ปริภุญฺชติ ตาย ๑ ปน อิตฺติรเสนาสนฺตํคฺคฺชฺยา เนวคฺคา-
 นุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ โย หิ ตตฺถ ทกฺโข อนตฺโส สมนฺชาโน
 ปฏิสฺสโต อํยํ อจฺจุติ ภิกฺขุ โปราณ อคฺคณฺเณ อริยวํโส จิโต ๑
 ปุนฯปรํ ภิกฺขุ สนฺคฺคฺชฺโย โหติ อิตฺติเรวณ คิถานปจฺจุยเภตฺตชฺช-
 ปริกฺขารเณ อิตฺติรคิถานปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารสํคฺคฺชฺยา ๑ วนฺณ-
 วาที น ๑ คิถานปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารเหตุ อนนฺตํ อปฺปฏฺฐิรํ
 อาปชฺชติ อตทฺชา ๑ คิถานปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารํ น ปริตฺตํติ
 ททฺชา ๑ คิถานปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารํ อคฺชิโต อมฺจุฉิโต อนชฺโฆ-
 ปนฺโน อาทั้นวทสฺสํ นิสฺสํรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ ตาย ๑ ปน
 อิตฺติรคิถานปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารสํคฺคฺชฺยา เนวคฺคานุกฺกํเสติ น
 ปรํ วมฺเภติ โย หิ ตตฺถ ทกฺโข อนตฺโส สมนฺชาโน ปฏิสฺสโต
 อํยํ อจฺจุติ ภิกฺขุ โปราณ อคฺคณฺเณ อริยวํโส จิโตติ มคฺคํ
 ไส ชณฺเณว อิชฺ โคสนคฺคํ ๑

[๔๖๖] ไสฺ เตสุ คฺคฺโคติ ยตจาริ คามเมติ ไสฺ เตสุ คฺคฺโคติ
 จัวัเร มีนฺทปาทเ เสนาสนเณ คิถานปจฺจุยเภตฺตชฺชปริกฺขารเณ คฺคฺโคติ
 โคมีโต รกฺขิโต สํคฺโคติติ เขวมฺมี ไสฺ เตสุ คฺคฺโคติ ๑ อถวา
 อายตเนสุ คฺคฺโคติ โคมีโต รกฺขิโต สํคฺโคติติ เขวมฺมี ไสฺ เตสุ
 คฺคฺโคติ ๑ ยตจาริ คามเมติ คามเณ ยโต ยคฺโคติ ปฏฺฐิตฺโคติ คฺคฺโคติ

โหติ ฯ อิเธกสฺส จกฺขฺโงโต จกฺขฺโงโตติเยน สมฺมุนาคโต โหติ
 อทฺธิจฺจํ ทกฺขิตฺตพฺพํ ทิฏฺฐจํ สมฺมตฺตกฺกมิตฺตพฺพนฺติ อวราเมณ อวรามํ
 อญฺญาเนน อญฺญานํ คาเมเนน คามํ นิคฺคเมเนน นิคฺคมํ นคฺคเรเนน นคฺค
 รวฺเจเนน รวฺจํ ชนฺนปเทเนน ชนฺนปทํ ทิสฺสจาวริกํ อนฺนวตฺตติตจาวริกํ อนฺนยฺยโต
 โหติ รุปรทสฺสณาย เอวเมวํ ชิตฺตจกฺขฺ โหติ ฯ อถวา อนฺนตรสฺส
 ปวฺวิฏฺฐโง จักฺกํ ปฏฺฐิปนฺโน อสฺสวฺโต คจฺฉนฺติ หตฺถํ โยโลเกนฺโต
 อสฺสํ โยโลเกนฺโต รกํ โยโลเกนฺโต ปตฺติํ โยโลเกนฺโต อิตฺถิโย
 โยโลเกนฺโต ปุริสํ โยโลเกนฺโต กุมารเก โยโลเกนฺโต กุมาริ
 กาโย โยโลเกนฺโต อนฺนตราปณฺโณ โยโลเกนฺโต ชรมฺมฺวานิ โยโล
 เกนฺโต อุกฺกมํ โยโลเกนฺโต อโห โยโลเกนฺโต ทิสฺสจวิทฺธํ เปกฺข
 มาโน คจฺฉนฺติ เอวเมวํ ชิตฺตจกฺขฺ โหติ ฯ อถวา จกฺขฺนา รุมี
 ทิสฺสวา นิมิตฺตคฺคคฺคาทํ โหติ อนฺนพฺยณฺชนคฺคคฺคาทํ ยตฺตวาจิกรณเมวํ
 จกฺขฺนหฺนฺตริยํ อสฺสวฺตํ วิหฺรณฺตํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสตา ปาปกา อกฺกสฺตา
 ฆมฺมา อนฺนวาสฺสเวยฺยํ ตสฺสํ สํวราย น ปฏฺฐิปรชฺชติ น รกฺขติ
 จกฺขฺนหฺนฺตริยํ จกฺขฺนหฺนฺตริเย น สํวรํ อปรชฺชติ เอวเมวํ ชิตฺตจกฺขฺ
 โหติ ฯ ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมณพฺรหฺมาหฺมณํ สทฺธชาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ญฺญชฺชิตฺวา เต เอวเมวํ วิสฺสุทฺทสฺสณํ อนฺนยฺยตา วิหฺรณฺติ
 เสยฺยถิตํ นจฺจํ คีตํ วาทิตํ เปกฺขํ อกฺกขานํ ปาณิสฺสํวเร เจตาทํ
 กุมฺภกฺกณฺโณ โสภณคฺครกํ จณฺนทาถํ จักฺกํ โชวนํ หตฺถิยฺยทฺธํ อสฺสํยฺยทฺธํ
 มหิสฺสํยฺยทฺธํ อสฺสํยฺยทฺธํ อชฺชํยฺยทฺธํ เมณฺณคฺคยฺยทฺธํ กุกฺกณฺนยฺยทฺธํ วจฺจณฺนยฺยทฺธํ

ทณฺฑะบุทฺธํ มุชฺฉิยะบุทฺธํ นิพฺพุทฺธํ อุมฺปิโยจิกํ พตฺตคํ เสนาพฺยุทํ ธนํก-
ทสฺสํ อิติ วา เอวํมฺปิ อิตฺตจกฺขุ โหติ ฯ

กถํ น อิตฺตจกฺขุ โหติ ฯ อิทฺถ ภิกฺขุ น จกฺขุโลโล จกฺขุ-
โลติเยน สมนฺนาคโต โหติ อทฺธิจฺจุ ทกฺขิตฺตพฺพํ ทฺธิจฺจุ สมนฺติกฺกมิ-
คฺคพฺพนฺติ อารามเณ อารามํ อุมฺปิยาเนน อุมฺปิยานํ คามเณ คามํ
นิคฺคเมเน นิคฺคมํ นคฺคเรเน นคฺคํ รกฺขเณ รกฺขํ ชนฺปปเทเน ชนฺปปทํ ทํช-
จาริกํ อนนฺตคฺคิตฺตจาริกํ อนนฺตคฺคโต โหติ รูปทสฺสํนายน เอวํมฺปิ
น อิตฺตจกฺขุ โหติ ฯ อถวา ภิกฺขุ อนนฺตรมฺวํ ปวฺวิจฺจุไซ อธิ-
ปฺปญฺปิโน สํวโต คจฺฉติ น หตฺถิ อโโลเกนฺโต ฯ เป ฯ น
ทิสํวทิสํ เปกฺขมาโน คจฺฉติ เอวํมฺปิ น อิตฺตจกฺขุ โหติ ฯ
อถวา จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคทํ โหติ ฯ เป ฯ
จกฺขุณฺทริเย สํวํ อปฺปชฺชติ เอวํมฺปิ น อิตฺตจกฺขุ โหติ ฯ
ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนฺนพฺรหฺมณา สทฺธาเทยฺยานิ โภชนานิ
ภุจฺสิทฺวา ฯ เป ฯ ธนํกทสฺสํ อิติ วา เอวํรูปา วิสฺสุททสฺสํนายนฺโยคา
ปฺปญฺปิโร โหติ เอวํมฺปิ น อิตฺตจกฺขุ โหติติ โสภณฺตจกฺขุ ฯ

[๔๗๐] น จ ปาทโลโลติ กถํ ปาทโลโล โหติ ฯ อิทฺเทจฺจุ
ปาทโลโล ปาทโลติเยน สมนฺนาคโต โหติ อารามเณ อารามํ
 ฯ เป ฯ ทํชจาริกํ อนนฺตคฺคิตฺตจาริกํ อนนฺตคฺคโต โหติ เอวํมฺปิ
ปาทโลโล โหติ ฯ อถวา ภิกฺขุ อนนฺตสจฺจอาราเม ปาทโลโล
ปาทโลติเยน สมนฺนาคโต โหติ น อตฺถเหตุ น การณเหตุ

มชฺฌิมํ ยามํ ทกฺขิณฺเนน ปสฺสฺสเนน สํหเสยฺยํ กปฺเปติ ปาเท ปาทํ
 อจฺจาราชย สโต สมนฺปชาโน อชฺชชานสณฺณํ มนสิกริตฺวา รตฺติยา
 ปจฺฉิมํ ยามํ ปจฺจุจฺจุชย จงฺกเมน นิสฺสชย ชาวฺรณํเยหิ รมฺเมหิ
 จิตฺตํ ปริโสเรตฺติ ฌานานุยุตฺโต พุทฺธาครสุตฺต ๑

[๔๗๒] อูปฺเปกฺขมารพฺภ สฺมาหิตฺตฺโตติ อูปฺเปกฺขชาติ ยา จตฺตฺเถ
 ฌาเน อูปฺเปกฺขา อูปฺเปกฺขนา อชฺฌนฺนูปฺเปกฺขนา จิตฺตสฺมตฺตา จิตฺตปฺ-
 ปสฺสฺสทฺธตา มชฺฌตฺตฺตา จิตฺตสุตฺต ๑ สฺมาหิตฺตฺโตติ ยา จิตฺตสุตฺต
 จิตฺติ สณฺจจิตฺติ อวฺจฺจุจิตฺติ อวิสาหาโร อวิกฺกฺเขโป อวิสาหฺมาน-
 สฺตฺตา สมนฺโก สฺมาธินฺทฺริยํ สฺมาธิพฺถํ สมนฺสาสฺมาธิตฺติ ๑ อูปฺเปกฺขมา-
 รพฺภ สฺมาหิตฺตฺโตติ จตฺตฺเถ ฌาเน อูปฺเปกฺขมารพฺภ เอกคฺคจิตฺโต
 อวิกฺกฺขิตฺตจิตฺโต อวิสาหฺมานโสติ อูปฺเปกฺขมารพฺภ สฺมาหิตฺตฺโต ๑

[๔๗๓] ตกฺกาสยฺยํ กุกฺกฏจฺญปจฺฉินฺเทติ ตกฺกาทิ นว วิตกฺกา
 กามวิตกฺโก พฺยาปาทวิตกฺโก วิหีสํวิตกฺโก ฌาติวิตกฺโก ชนปท-
 วิตกฺโก อมรวิตกฺโก ปราหุทฺทยตาปฺปฐสณฺณตฺโต วิตกฺโก ฌาณ-
 สกฺการสํโถกปฐสณฺณตฺโต วิตกฺโก อนนฺนตฺตฺติปฐสณฺณตฺโต วิตกฺโก
 อิเม อุกฺกฏจฺญ นว วิตกฺกา ๑ กามวิตกฺกานํ กามสณฺณวาทโย
 พฺยาปาทวิตกฺกานํ พฺยาปาทสณฺณวาทโย วิหีสํวิตกฺกานํ วิหีสํ-
 สณฺณวาทโย ๑ อถวา ตกฺกานํ สกฺกปฺปานํ อวิชฺชาสโย อโยนิโส
 มนสิกาโร อาสโย อสฺมิมาโน อาสโย อนนฺตฺตฺตฺตํ อาสโย
 อุกฺกฏจํ อาสโย ๑ กุกฺกฏจฺญ หตฺถกุกฺกฏจฺญํ กุกฺกฏจํ ปาท:

កុកកុកុម្មី កុកកុកុំ អតុលាភកុកកុកុម្មី កុកកុកុំ ខក្សម្មី មេ
 ក្សម្មី ឥឡិច្ចតា ក្សម្មី មេ ខក្សម្មី ឥឡិច្ចតា ខក្សម្មី ឥឡិច្ចតា
 ខក្សម្មី ឥឡិច្ចតា មំ ខេក្សម្មី កុកកុកុំ កុកកុកុយា កុកកុកុ-
 មិត្តតំ គេត្ថៃ វិប្បវិទ្យាវ មនោវិទេវ មិ កុកកុកុ កុកកុកុំ ។
 មិ កុកកុកុ ការណេ ឧប្បធម្មតិ កុកកុកុំ គេត្ថៃ វិប្បវិទ្យាវ
 មនោវិទេវ កត្តតា ។ ខកត្តតា ។ ។

កតំ កត្តតា ។ ខកត្តតា ។ ឧប្បធម្មតិ កុកកុកុំ គេត្ថៃ
 វិប្បវិទ្យាវ មនោវិទេវ ។ កតំ មេ កាយកុកុកុតំ ខកតំ មេ កាយ-
 កុកុកុតិ ឧប្បធម្មតិ កុកកុកុំ គេត្ថៃ វិប្បវិទ្យាវ មនោវិទេវ ។
 កតំ មេ កុកកុកុកុតំ ។ កតំ មេ មនោកុកុកុតំ ។ កតំ មេ ឧបា-
 តិបាត ខកតា មេ ឧបាតិបាតា ឧបាតិបាតិ ឧប្បធម្មតិ កុកកុកុំ
 គេត្ថៃ វិប្បវិទ្យាវ មនោវិទេវ ។ កតំ មេ មិក្ខនាហនំ ។ កតំ
 មេ កាមេតុ មិក្ខនាហនំ ។ កតំ មេ មុតាវាត ។ កតា មេ
 មិក្ខនា វាហនំ ។ កតា មេ ឧត្តា វាហនំ ។ កតំ មេ ឧប្ប-
 ឧត្តា វាហនំ ។ កតា មេ ឧប្បធម្មតា ។ កតំ មេ ឧប្បធម្មតា ។ កតា
 មេ មិក្ខនាហនិ ខកតា មេ ឧប្បធម្មតិ ឧប្បធម្មតិ កុកកុកុំ គេត្ថៃ
 វិប្បវិទ្យាវ មនោវិទេវ ។ ខកតំ កត្តតា ។ ខកត្តតា ។ ឧប្បធម្មតិ
 កុកកុកុំ គេត្ថៃ វិប្បវិទ្យាវ មនោវិទេវ ។ ខកតា ឧត្តតុម្មិ
 ម ឧប្បធម្មតិ ឧប្បធម្មតិ កុកកុកុំ គេត្ថៃ វិប្បវិទ្យាវ មនោ-
 វិទេវ ។ មិក្ខនាហនិ ឧត្តតុម្មិ ឧត្តតុម្មិ វាហនិ ។ កតំ មេ មនោវិទេវ ។

ชาติวรัญ อนุยตุโตมหัตติ ๑ น สติสัมปชฌณเณ สมนุสาคโตมหัตติ ๑
 อภาวิตา เม จตุตาโร สติปฐานาติ ๑ อภาวิตา เม จตุตาโร
 สัมมปฐานาติ ๑ อภาวิตา เม จตุตาโร อิทฐิปฐาภาติ ๑
 อภาวิตานิ เม ปณจันทรียานัตติ ๑ อภาวิตานิ เม ปณจ พถานัตติ ๑
 อภาวิตา เม สตุต โพชฌณภาติ ๑ อภาวิตา เม อริโย อฐังคิกโก
 มคโคติ ๑ กุกุข เม อปริณณตติ ๑ กุกุขสัมมทโย เม อปฐ-
 หิโนติ ๑ มคโค เม อภาวิตโคติ ๑ นิโรโธ เม อตฺถังคิกโคติ อปฐชติ
 กุกุกุจํ เจตโส วิปฐังสาโร มโนวิเลโธ ๑ ตกกาธมํ กุกุกุจิชฺช-
 ปจฺฉินฺนเทติ ตกกณฺจ ตกกาธมณฺจ กุกุกุจณฺจ อปจฺฉินฺนเทยฺย
 สมุจฺฉินฺนเทยฺย ปชฺเชยฺย วิโนเทยฺย พุณฺณตักกเวยฺย อนภาวจกเมยฺยยาติ
 ตกกาธมํ กุกุกุจิชฺชปจฺฉินฺนเท ๑ เตนาค ภาควา

โองกิตฺตจกฺข น ๑ ปาทโถโต

ณานานุยตุโต พุทฺธาคเรตฺถ

อฺเปกฺขมารพฺภ สฺมาหิตฺตโต

ตกกาธมํ กุกุกุจิชฺชปจฺฉินฺนเทติ ๑

[๔๗๔] จุทฺโต จจฺฉิ สติมาภินนฺเท

สฺพหฺมจาวุตฺถํ ชิตํ ปภินฺนเท

จาวํ ปมฺมุญฺเจ กุสฺสํ นาคิเวตฺถ

ชนวาททมฺมาย น เจตเยยฺย ๑

[๔๗๕] จุทฺโต จจฺฉิ สติมาภินนฺเทติ จุทฺโตติ อปฐณายา

วา อจริยา วา สมานุปรชฌายกา วา สมานาจริยา วา มิตฺตา
 วา สันทิฏฐา วา สมนุคฺตา วา สหยา วา โจเทนฺติ อิทฺนฺเต
 อากุโส อยุคฺคํ อิทฺนฺเต อปรคฺคํ อิทฺนฺเต อสํวรูปํ อิทฺนฺเต
 อสํวณฺณํ สํวณฺณํ อปรคฺคาเปตฺวา ตํ โจอฺทํ นนฺตฺเยยฺย อภินนฺตฺเยยฺย
 โมเทยฺย อนฺนโมเทยฺย อิจฺฉเยยฺย สํกฺกเยยฺย ปคฺคเยยฺย มฺหิเยยฺย
 อภิชฺชเยยฺย ฯ ขณฺหา อิตฺถํ วา ปรุโธ วา ททโร ชฺชา มนฺชทก-
 ชาติโก สํสํหาโต อปรคฺคมาถํ วา วสฺสิตมาถํ วา อจินฺตฺตมาถํ
 วา อภิตฺวา อุกฺโกทํ หตฺถํ ปฏิกฺคเหตฺวา อุตฺตมจฺเจ สิริสํมํ
 ปติฏฺฐาเปตฺวา นนฺตฺเยยฺย อภินนฺตฺเยยฺย โมเทยฺย อนฺนโมเทยฺย อิจฺฉเยยฺย
 สํกฺกเยยฺย ปคฺคเยยฺย มฺหิเยยฺย อภิชฺชเยยฺย เหวเมว สํวณฺณํ อปรคฺคา-
 เปตฺวา ตํ โจอฺทํ นนฺตฺเยยฺย อภินนฺตฺเยยฺย โมเทยฺย อนฺนโมเทยฺย
 อิจฺฉเยยฺย สํกฺกเยยฺย ปคฺคเยยฺย มฺหิเยยฺย อภิชฺชเยยฺย ฯ

นิชฺฌํ ปวตฺตาวํ ยํ ปสฺสเส วชฺชทสฺสํ

นิกฺคยฺหวาถํ เมธวํ ตาถิสํ ปณฺทิตํ ภาเช

ตาถิสํ ภรณาสฺสํ เสยฺโย โหติ น ปาปํ

โองเทยฺยานุสาเสยฺย อสฺสพฺภา จ นิฉารเย

สตณฺหิ โส มฺหิโย โหติ อสํวํ โหติ อปรมฺปิโยติ ฯ

อฺภิตฺวา อจฺฉิ สติมาภินนฺเต ฯ

[๘๗๖] สพรหมจาร์สุ ชิตํ ปภินฺนเตติ สพรหมจาร์ติ เอกกมฺมํ

๓ อสํวณฺณํ ปาโง ฯ

เอภุทฺเทโส สมตฺถิชาตา ฯ สปุรหฺมจาวีรํ ชิตํ ปภินฺเทติ สปุรหฺม-
จาวีรํ อํหาตฺถิตฺตํ ชิตชาตํ ปภินฺเทยฺย ปญฺจมี เจโตชิตे
ปภินฺเทยฺย ตโยมี เจโตชิตे ปภินฺเทยฺย ราคชิตํ โทสชิตํ โมหชิตํ
ภินฺเทยฺย ปภินฺเทยฺย สํภินฺเทยฺยชาติ สปุรหฺมจาวีรํ ชิตํ ปภินฺเท ฯ

[๘๗๗] วาจํ ปมฺมุญฺเจ กุสฺลํ นาคิเวณฺณติ ฌาณสมฺมุจฺจิตํ วาจํ
มฺมุญฺเจยฺย อตฺตอุปสํหิตํ ฐมฺมุปสํหิตํ กาถเนน สํปาเทสํ ปริยฺนตฺตํ
อตฺตอุสํหิตํ วาจํ มฺมุญฺเจยฺย ปมฺมุญฺเจยฺย สํมฺมุญฺเจยฺยชาติ วาจํ
ปมฺมุญฺเจ กุสฺลํ ฯ นาคิเวณฺณติ เวณฺณติ เทว เวณฺณ กาทเวณฺณ ฯ
สํตเวณฺณ ฯ

กตมา กาทเวณฺณ ฯ กาทาติกฺกนฺตํ วาจํ น ภาเสยฺย เวณ-
ณิกนฺตํ วาจํ น ภาเสยฺย กาทเวณฺณิกนฺตํ วาจํ น ภาเสยฺย
กาสํ อสํมุปฺตํ วาจํ น ภาเสยฺย เวณํ อสํมุปฺตํ วาจํ น
ภาเสยฺย กาสเวณํ อสํมุปฺตํ วาจํ น ภาเสยฺย ฯ

โย ฯ กาส อสํมุปฺตเต อติเวณํ ฯ ภาสติ

เขวํ โส นิหโต เสติ โภกิตฺติยาจ อตฺตรโชนิ ฯ

อญฺญํ กาทเวณฺณ ฯ

กตมา สํตเวณฺณ ฯ รัตนโต วาจํ น ภาเสยฺย ทฺวญฺญโส วาจํ
น ภาเสยฺย มฺมุโห วาจํ น ภาเสยฺย มฺมุสาจาทํ น ภาเสยฺย
มฺมุสฺสณฺณวาจํ น ภาเสยฺย มฺมุสฺสวาจํ น ภาเสยฺย สํมฺมุปฺปลาปํ น
ภาเสยฺย น กถเยยฺย น ภณเยยฺย น ทิเปยฺย น โวหเรยฺย อญฺญํ

ตั้งเวลาตี ว่าง ปมฺญเญ กุสฺมฺ นาคิเวถ ๑

[๔๗๘] ชนฺวาททมฺมํ น เจตเยยฺยาติ ชนฺาติ ชฺคฺติยา ๑
 พุราหุมนฺนา ๑ เวธฺสา ๑ สฺกฺทฺทา ๑ คหฺนฺชา ๑ ปพฺพชิตฺตา ๑
 เทวา ๑ มนฺธฺสา ๑ ๑ ชนฺธฺสฺ วาทาย อฺปวาทาย นินฺทาย
 ครหฺาย อภิตฺติยา อวณฺณหาวิกาย สฺถวิปคฺติยา วา อฺจารวิปคฺติยา
 วา ทิฏฺฐิวิปคฺติยา วา อฺสํวิปคฺติยา วา น เจตเยยฺย เจตฺนํ น
 อฺปฺปาเทยฺย จิตฺตสงฺกมฺปํ น อฺปฺปาเทยฺย มนฺสิการํ น อฺปฺปา-
 เทยฺยาติ ชนฺวาททมฺมํ น เจตเยยฺย ๑ เตนฺนาท ภาตฺวา

สุทฺโต วจฺมิ สติมาภินฺนฺเท

สฺพทฺมจาวธฺสํ ชิตํ ปภินฺนฺเท

ว่าง ปมฺญเญ กุสฺมฺ นาคิเวถ

ชนฺวาททมฺมํ น เจตเยยฺยาติ ๑

[๔๗๙] อถาปฺริ ปณฺจ ราชานิ โถเก

เบธํ สฺตฺมา วินฺชาย สิกฺขเ

รฺเปสฺ สฺกฺทฺเสสฺ อโถ รเสสฺ

คณฺเชสฺ ฆสฺเสสฺ สฺเหถ ราคํ ๑

[๔๘๐] อถาปฺริ ปณฺจ ราชานิ โถเกติ อถาติ ปทสฺนฺธิ ปท-
 สฺสฺโค ปทปาริบริ อภฺรตฺสมวฺโย พฺยณฺชนสฺติฏฺฐสฺตา ปทานุปฺพพฺตา-
 เมตฺติ อถาติ ๑ ปณฺจ ราชานํติ ฐปฺราโค สฺกฺทฺราโค คณฺรฺราโค รส-
 ราโค โฆฏฺฐพฺพราโค ๑ อถฺวา

ราโค รโฆ น จ ปน เณฺญ อจฺจุติ

ราคสุตฺเตตํ อธิวณฺํ รโหติ

เอตํ วรํ วิปฺปสฺสํ ปรนุทฺติตา

วิหรนฺติ เต วิคฺคตวรสฺสุตฺตํ สํสาธเน ๑

โทโส รโฆ น จ ปน เณฺญ อจฺจุติ

โทสสุตฺเตตํ อธิวณฺํ รโหติ

เอตํ วรํ วิปฺปสฺสํ ปรนุทฺติตา

วิหรนฺติ เต วิคฺคตวรสฺสุตฺตํ สํสาธเน ๑

โมโห รโฆ น จ ปน เณฺญ อจฺจุติ

โมหสุตฺเตตํ อธิวณฺํ รโหติ

เอตํ วรํ วิปฺปสฺสํ ปรนุทฺติตา

วิหรนฺติ เต วิคฺคตวรสฺสุตฺตํ สํสาธเน ๑

โตเกติ อปายโตเก มนุสฺสโตเก เทวโตเก ชนฺธโตเก ชาตุโตเก

ชยตฺตนโตเกติ อถาปวํ ปญฺจ วรานิ โตเก ๑

[๔๘๓] เยถํ สํตีมา วินยาย สิกฺขเชติ เยถนฺติ รูปราคสุตฺต
 สกฺขาราคสุตฺตํ กฺขมราคสุตฺตํ วสฺสราคสุตฺตํ โผฏฺฐัพฺพราคสุตฺตํ ๑ สํตีมาติ
 ยา สติ อมฺมสุตฺตํ ปญฺญสุตฺตํ สติ สรรณตา ชารณตา อมฺมิตาปนตา
 อสฺสํมมฺมสุตฺตํ สติ สติขมฺมวริยํ สติพถํ สมฺมาสติ สติสํโพชฺฌงฺโก
 เอกายนมนฺคฺโค อมฺมํ อจฺจุติ สติ ๑ อิมาย สติยา อุมฺเปโต สมนฺเปโต
 อุมฺปกโต สมนฺปกโต อุมฺปนฺโน สมนฺปนฺโน สมนฺนาคโต โส อจฺจุติ

สตีมา ฯ สิกฺขะติ คิธฺโส สิกฺขา อธิสฺสํสิกฺขา อธิจิตฺตสิกฺขา
 อธิปญฺญาสิกฺขา ฯ กตฺมา อธิสฺสํสิกฺขา ฯ เป ฯ อธิ อธิปญฺญา-
 สิกฺขา ฯ . ยธํ สตีมา วจินาย สิกฺขะติ สตีมา ปคฺคโต ยธํ
 ฐปฺวาคสฺส สทฺทวาคสฺส คณฺฐวาคสฺส ฐวาคสฺส โฆฏฺฐพฺพวาคสฺส
 วจินาย ปฏฺธิวจินาย ปหานาย ฐปฺสํมาย ปฏฺธินิสฺสํคฺคาย ปฏฺธิ-
 ปสฺสํทฺธิยา อธิสฺสํมฺมี สิกฺขะยฺย อธิจิตฺตมฺมี สิกฺขะยฺย อธิปญฺญมฺมี
 สิกฺขะยฺย อีมา คิธฺโส สิกฺขา อวชฺเชนฺโต สิกฺขะยฺย ชานนฺโต
 สิกฺขะยฺย ฯ เป ฯ . สจฺฉนิภาตพฺพิ สจฺฉนิโกโรโต สิกฺขะยฺย อจฺจเรยฺย
 สฺมาจเรยฺย สฺมาทาย วตฺเตยฺยาคิ ยธํ สตีมา วจินาย สิกฺขา ฯ

[๔๘๒] ฐปฺสํ สทฺทเทสํ อโก ฐสฺส คณฺฐสฺส ฐสฺส สเท
 ฐคฺคํ ฐปฺสํ สทฺทเทสํ คณฺฐสฺส ฐสฺส โฆฏฺฐพฺพสฺส ฐคฺคํ สเท
 ปฺริสเทยฺย อภิภเวยฺย อชฺโฆฏฺฐพฺพเรยฺย ปฺริยาคิเยยฺย มทฺเตยฺยาคิ
 ฐปฺสํ สทฺทเทสํ อโก ฐสฺส คณฺฐสฺส ฐสฺส สเท ฐคฺคํ ฯ
 เตนหา ภคฺวา

อถาปวํ ปญฺจ วชานิ โถเก

ยธํ สตีมา วจินาย สิกฺขา

ฐปฺสํ สทฺทเทสํ อโก ฐสฺส

คณฺฐสฺส ฐสฺส สเท ฐคฺคํ ฯ

[๔๘๓] อเทสํ ฐมฺเมสํ วจินาย ฐคฺคํ

ภิกฺขุ สตีมา สจฺฉนิคฺคจิตฺโต

กาเถน โส สมฺมา ชมฺมํ ปริวํสฺมาโน
เอโกทิสฺสโต วิทเน ตมฺ โสติ ภคฺวา ฯ

[๘๘๔] เอเตสุ ชมฺเมสุ วิเนยฺย ฉนฺทนฺติ เอเตสุติ รุเปสุ
สทฺเทสุ คณฺเฐสุ วเสสุ โฉฏฺฐิพฺพेषุ ฯ ฉนฺโทติ โย กาเมสุ
กามจุณฺโท กามราโค กามนฺนํ ติ กามคณฺหา กามเสนฺโห กาม-
ปริพาโห กามมุจฺจา กามชฺโชธํ กามโมฆ กามโยโค กามุ-
ปาทานํ กามจุณฺทนนฺวรณํ ฯ เอเตสุ ชมฺเมสุ วิเนยฺย ฉนฺทนฺติ
เอเตสุ ชมฺเมสุ ฉนฺทํ วิเนยฺย ปฏิวิเนยฺย ปชฺเหยยฺย วิโนทฺเหยย
พฺยณฺตํกรายฺย อนภาวฺจฺจเมยฺยาติ เอเตสุ ชมฺเมสุ วิเนยฺย ฉนฺทํ ฯ

[๘๘๕] ภิกฺขุ สํติมา สุวิมุตฺตจิตฺโตติ ภิกฺขุติ กถฺยาณ-
ปฺปทฺชฺชโน วา ภิกฺขุ เสฏฺโฐ วา ภิกฺขุ ฯ สํติมาติ ยา สติ
อนุสํติ ฯ เป ฯ สมฺมาสํติ สติสํโพชฌนฺโต เอกายนฺนคฺโค . อยฺย
อุจฺจติ สติ ฯ อิมาย สติยา อุเปโต ฯ เป ฯ โส อุจฺจติ สติมาติ
ภิกฺขุ สํติมา ฯ สุวิมุตฺตจิตฺโตติ ปชฺมํ ฉานํ สมฺปาปนฺนสฺส
นํวเรหิ จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ ทฺธิยํ ฉานํ สมฺปาปนฺนสฺส
จิตฺตกฺกวจาเรหิ . จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ ทฺธิยํ ฉานํ
สมฺปาปนฺนสฺส ปิตฺติยา จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ จตฺตุกํ ฉานํ
สมฺปาปนฺนสฺส สฺวทฺทฺชฺเชหิ จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ อากาสา-
ณญฺจายคณฺ ํ สมฺปาปนฺนสฺส รุปสณฺณาย ปฏิฆสณฺณาย นานตฺต-
สณฺณาย จิตฺตํ มุตฺตํ วิมุตฺตํ สุวิมุตฺตํ วิญฺญาณญฺจายคณฺ

กิมฺหิ ปหังสนากาโต	สํมถกาโต ๑ กัฏฺโธ
อุเปกฺขากาถํ จิตฺตสํส	ถถํ ทสฺสเสติ โยคิโน
ถเน จิตฺตมฺหิ ปคฺคาโ	อุทฺตตสํมํ วิณฺญคฺคาโ
นิรุตฺตาทคตํ จิตฺตํ	สํมปทํเสยฺย ตาวเท
สํมปทญฺจํ ยทา จิตฺตํ	อถันํ ภวตฺตินุทฺตํ
สํมถสํส ๑ โส กาทอ	อชฺฌตฺตํ รมเย มโน
เอเตน เมวฺปาเยน	ยทา โหติ สํมาหิตํ
สํมาหิตํ จิตฺตํ ปณฺณาย	อชฺฌนุเปกฺขเยยฺย ตาวเท
เอวํ กาทวิทฺฐํ ชีโร	กาถณฺณํ กาทโกวิโท
กาเถน กาทํ จิตฺตสํส	นิมิตฺตมฺปถกฺขเยติ ๑

กาเถน โส ๑ สํมา ชมฺมํ ปริวํสํมาโนติ สํพุเพ สงฺฆารรา
 อนิจฺจาติ สํมา ชมฺมํ ปริวํสํมาโน สํพุเพ สงฺฆารรา ทุกฺขาติ
 สํมา ชมฺมํ ปริวํสํมาโน สํพุเพ ชมฺมา อนตฺตาติ สํมา
 ชมฺมํ ปริวํสํมาโน ๑เป ๑ ยํกิณฺณํ สํมุทฺยชมฺมํ สํพุพฺพตํ นิโรช-
 ชมฺมนฺติ สํมา ชมฺมํ ปริวํสํมาโน ๑

[๔๘๗] เอโกทฺธิฏฺโถ วิหเน ตมํ โสติ ภคฺวาติ เอโกทฺถิ
 เอกคฺคจิตฺโต อวิกฺขิตฺตจิตฺโต อวิสาหฺนฺมานโสติ เอโกทฺธิฏฺโถ ๑
 วิหเน ตมํ โสติ รวคตมํ โทสฺตมํ โมหตมํ มานตมํ ทิฏฺฐิจิตมํ
 กิเลสฺตมํ ทุจฺจวิตตมํ อนุชฺกรณํ อจฺจุชฺกรณํ อวณฺณกรณํ ปณฺณาย-
 นิโรชิกํ วิฆาตปฏฺธิกํ อนิพฺพานสํวตฺตนิกํ หนฺนเยยฺย วิหนฺนเยยฺย ปชฺชนเยยฺย

วิโนทยะ พุยนตักเรยยะ อนภาวญฺกเมยยะ ฯ ภควาติ คารวาชิวจัน ฯ
 อมีจ ภคฺคราโคติ ภควา ฯ ภคฺคโตโสติ ภควา ฯ ภคฺคโมโหติ
 ภควา ฯ ภคฺคมาโนติ ภควา ฯ ภคฺคทัญจํติ ภควา ฯ ภคฺค-
 กณฺฐโกติ ภควา ฯ ภคฺคกิลโลติ ภควา ฯ ภสิ จิภสิ ปฏิจฺฉา-
 ขมฺมรตนฺนํติ ภควา ฯ ภวานํ ขนฺตทโรติ ภควา ฯ ภาวิตถาโยติ
 ภควา ฯ ภาวิตถ์โสติ ภาวิตถิจฺจโคติ ภาวิตถฺปนฺนํติ ภควา ฯ
 ภสิ วา ภควา อรณฺณณฺณปฏฺถานํ ปนฺตานิ เสนาสนานิ อปฺป-
 สทฺธานํ อปฺปนิคฺคโฆถํ วิชนวาทานิ มนุสฺสํวราหเสยฺยกานิ ปฏฺธิตฺถา-
 นํปฏฺธิตํติ ภควา ฯ ภาคี วา ภควา จัฏฐํ ญานํ จตฺตํ
 คิถาณํปจฺจยเกสฺสชฺชปฏฺฐาณํติ ภควา ฯ ภาคี วา ภควา
 อตฺตํรตฺตํ ขมฺมรตฺตํ จิมฺมตฺตํรตฺตํ อธิตฺตํรตฺตํ อธิจฺจิตฺตํรตฺตํ อธิ-
 ปณฺณายาติ ภควา ฯ ภาคี วา ภควา จตฺตํ ญานํ จตฺตํ
 อปฺปมณฺณํ จตฺตํ อรณฺณณฺณปฏฺธิตํติ ภควา ฯ ภาคี วา
 ภควา อฏฺฐจฺจํ วิโมกฺขจฺจํ อฏฺฐจฺจํ อภิกายตฺตํ นวณฺณํ อ-
 ปฺปพฺพวิหารสํมาปฏฺธิตํติ ภควา ฯ ภาคี วา ภควา ทสฺสํ
 สณฺณวาทจฺจํ ทสฺสํ กตฺตํรตฺตํปฏฺธิตํ อานาปานสฺสํคิถํมาธิตฺตํ
 อสฺสํรตฺตํปฏฺธิตํติ ภควา ฯ ภาคี วา ภควา จตฺตํ สติปฏฺฐาณํ
 จตฺตํ สมฺมปฺปชานํ จตฺตํ อธิปฺปชานํ ปณฺณจฺจํ อินฺทริยจฺจํ
 ปณฺณจฺจํ พถาณํ สทฺธจฺจํ โพชฺฌณจฺจํ อธิตฺตํ อฏฺฐจฺจํคิถํ
 มคฺคสฺสํติ ภควา ฯ ภาคี วา ภควา ทสฺสํ ตถากตฺตํ

๖๓๐ สุตตฺตบฺบิฏเฐ ชุทฺตกนิกายสฺส มหານิทฺเทโส [๔๘๗]

จตุทฺถํ เวธารชฺชานํ จตุทฺถํ ปฏิสัมภิทานํ ฌนุทฺถํ อภินฺนุทฺถานํ ฌนุทฺถํ
พฺพุทฺธมฺมมานนฺติ ภคฺวา ฯ ภคฺวาติ เนตฺติ นามํ มาตฺรา กตฺติ น
มิตฺตรา กตฺติ น ภાત્રા กตฺติ น ภાત્રિયા กตฺติ น મિત્રામજ્ઞેત્તિ કત્તિ
ન ฌาตિธાโรหิตฺเตત્તિ กตฺติ น สมนฺนพฺราหฺมณฺเนตฺติ กตฺติ น เทวตาทิ
กตฺติ วิโมกฺขนฺตฺติกเมตฺติ พฺพุทฺธานํ ภคฺวณฺตฺตานํ โพธิยา มฺมูเต สห
สพฺพพณฺณคฺคณฺณสฺส ปฏฺฐิตาภา สจฺฉนิกา ปณฺณคฺคตฺติ ยทิตฺถํ ภคฺวาติ
เอโกทฺธิญฺญโต วิหเน ตมํ โสติ ภคฺวา ฯ เทนาท ภคฺวา

 เชเตสฺสุ ชมฺเมสฺสุ วิเนชฺช ฌนุทฺถํ
 ภิกฺขุ สํกฺมา สํวิมุคฺคจิตฺโต
 กาเถน โส สมนฺมา ชมฺมํ ปรีวีสมนฺโน
 เอโกทฺธิญฺญโต วิหเน ตมํ โสติ ภคฺวาติ ฯ
 โสฬสโม สार्वभूतसुखदन्निทฺเทโส ฯ
 อญฺชกฺวคฺคิกมฺมํ โสฬสํ สุตฺตนิทฺเทสา
 สํมุตฺตา ฯ

มหานิทฺเทส ปทานุฏโกโม

อกุโกธโน	ปพเพ ๓๘๔. ๘๒๐.	อิงเก ๒๕๗. ๕๓๔.
อกุชาย	๒๘๕.	๒๐๖.
อกุเขยฺยํ	๒๐๔.	๓๕๓.
อกคฺคฺตมาโน	๘๗.	๘๓.
อกปฺปํโย	๔๓๕.	๓๐๓.
อกิตฺตํ	๕๐๗. ๗๕๗.	๓๓๘. ๔๒๘.
อกุกฺกุโจ	๓๘๗.	๒๖๐.
อกุพฺพมาโน	๕๘. ๖๓.	๕๘. ๖๓.
อกุสฺสโถ	๕๒๖. ๕๖๖.	๓๔๕. ๓๕๖.
อกุหโก	๓๘๗. ๘๘๖.	๒๖๘. ๕๖๕.
อเกวถํ	๕๒๓. ๕๘๓.	๓๔๔. ๓๖๓.
อคคํ ทิธํ	๘๓๒.	๕๗๘.
อคฺคฺทฺโธ	๓๖๕.	๒๔๓.
อจฺจเยยฺย	๗๖.	๗๔.
อชฺชตฺตคฺคฺตํ	๓๒๘. ๗๓๘. ๗๒๐.	๒๒๓. ๔๒๕. ๔๕๖.
อชฺชตฺตํ	๗๐๖.	๔๓๘.
อเชกฺกุโน	๔๐๐.	๒๗๖.
อณฺณโมกฺขา	๓๗.	๓๖.

อณฺณสิดา	ปพฺพ ๒๗๖.	อญฺเฏ ๓๘๘.
อณฺณเณ	๓๓๗. ๒๒๒.	๓๐๓. ๓๖๗.
อณฺณมฺบิ สณฺณ	๓๔๘.	๒๓๓.
อตุตฺถกรท	๖๓.	๖๓.
อตุตฺถนุชโ	๓๒๒.	๓๐๗.
อตุตฺถทณฺหา	๗๘๘.	๔๘๘.
อตุตฺ	๓๖๔.	๓๒๘.
อตุตฺ นิรตุตฺ	๓๐๗. ๔๒๗. ๗๒๓.	๘๗. ๒๘๗. ๔๒๖.
อตุติ ปณฺเณ อากม	๘๘๘.	๕๗๐.
อตุโก	๒๘๒.	๒๐๕.
อติมณฺเณ	๗๗๓.	๔๘๐.
อติมาโน	๔๐๔. ๘๒๔. ๘๔๘.	๒๗๘. ๕๓๖. ๖๐๓.
อติเวถ	๘๗๗.	๖๒๒.
อติสฺสิดา	๖๖๘.	๓๘๐.
อตุตฺ นานุโสจติ	๓๘๒.	๒๖๕.
อตุตฺวทฺธิญา	๕๗๓.	๓๕๘.
อตุตฺททฺธิ	๖๖๘.	๓๘๐.
อตุธา	๔.	๓.
อติญฺญา อตุตฺติยา	๓๓๗.	๒๒๗.
อโรติ	๓๐๘.	๘๗.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๓๓

อนจุณตตฺตฺธิ	ปพฺเพ ๓๓๘.	ขงฺเก ๓๓๗.
อนคฺคฺครหิ	๖๘๔.	๔๐๐.
อนตา	๖๓. ๑๖๘.	๕๘. ๓๓๓.
อนนํ	๗๔๒. ๘๖๓.	๔๕๐. ๖๓๐.
อนเปกฺข	๒๖๖. ๔๒๓.	๓๖๓. ๒๖๕.
อนภิกฺโก	๗๘๔.	๔๘๖.
อนตฺถํ	๔๐๓.	๒๗๘.
อนาทิยานํ	๓๗๔.	๓๓๓.
อนานุกฺโข	๖๒. ๘๖๘	๖๐. ๕๓๘.
อนานุชานํ	๕๓๐.	๓๔๖.
อนานุญฺโซ	๘๒.	๗๘.
อนาวินํ	๒๓๔.	๓๗๖.
อนิเกตตฺถํ	๓๖๐. ๘๖๓.	๒๓๗. ๖๐๘.
อนินฺทฺริ	๘๖๘.	๕๓๘.
อนินฺทฺย	๓๓๘.	๒๒๘.
อนินฺทฺโย	๒๓๓. ๔๓๘. ๘๔๘.	๓๖๐. ๒๘๔. ๕๒๖.
อนินฺทฺ	๗๘๕.	๔๘๖.
อนุกฺคฺหา	๓๒๘. ๓๓๘.	๒๒๒. ๒๒๘.
อนุกฺคฺโ	๖๘๘.	๓๘๘.
อนุกฺคฺมฺ	๓๘. ๔๓๓.	๓๓. ๒๘๗.

อนฺตุณฺนํ	ปพฺเพ ๖๓๓.	อฺงเก ๓๗๘.
อนฺตุณฺนาติ	๒๘๗.	๒๐๓.
อนฺตุทฺโต	๓๘๘.	๒๖๖.
อนฺุปาทิยาโน	๓๖๔. ๗๐๓.	๓๒๘. ๔๓๕.
อนฺุปรุจฺจมาโน	๓๔๗.	๒๓๒.
อนฺุยุตฺตํ	๒๕๕.	๔๖๘.
อนฺุปณฺโฑ	๓๖๘.	๒๔๗.
อนฺุปนฺนํ	๓๖๓.	๓๒๘.
อนฺุปโย	๓๐๓. ๖๓๓.	๘๕. ๓๗๓.
อนฺุปติทฺโต	๓๒๓. ๓๖๕.	๓๐๖. ๒๔๓.
อนฺุกรุเปหิ	๗๓๕.	๔๒๔.
อนฺุโ	๓๒๔. ๘๗๐. ๘๗๓.	๔๒๗. ๕๓๘. ๕๔๐.
อนฺุโก	๘๔๐.	๕๘๘.
อนฺุติ	๘๐๒.	๔๘๘.
อนฺุปรคฺคฺโก	๓๘๘. ๘๓๘.	๒๗๒. ๕๓๓.
อนฺุปรคฺคฺโต	๖๘. ๗๗๗.	๖๘. ๔๘๗.
อนฺุปรคฺคฺทฺ	๗๔๘.	๔๕๖.
อนฺุปร	๔๘. ๓๘๒.	๔๘. ๓๔๓.
อนฺุปรคฺ	๕๘๓.	๓๖๓.
อนฺุปรคฺ	๒๘๓. ๒๘๕.	๒๐๐. ๒๐๒.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๓๕

อมีหาตุ	ปพเพ ๓๘๘.	อังก ๒๗๓.
อปรุณิมุ	๕๐๗.	๓๓๘.
อปรุเรทฺธราโน	๓๖๖.	๒๔๐.
อพนฺธโน	๘๕๔.	๕๒๘.
อพฺพยฺห	๘๓๓.	๕๓๐.
อพฺพยฺหสฺสโต	๖๘.	๖๘.
อพฺตา	๒๓.	๓๓.
อภิกฺข	๓๐๕.	๒๐๘.
อภินิพฺพุตฺโต	๘๖.	๘๒.
อภิกฺ	๗๘๔.	๔๘๖.
อภิสฺสมุเก	๘๓๓. ๘๓๖. ๘๕๐.	๕๗๘. ๕๘๗. ๖๐๔.
อมจุตฺ	๓๘๘. ๔๓๓.	๒๗๒. ๓๐๐.
อมโม	๕๘.	๕๘.
อมาโย	๘๓๘.	๕๓๓.
อวติ	๘๐๕. ๘๕๔.	๕๐๓. ๖๐๖.
อริยา	๒๖๓.	๓๘๒.
อตาเก	๔๓๐.	๒๘๖.
อวทานิยา	๔๒.	๔๒.
อวิกฺตฺ	๓๘๖.	๒๕๘.
อวิกฺมมฺ	๘๗๓.	๕๔๐.

อวิรุชฺฌมานา	ปพฺพ ๓๓๔.	อญฺเฏ ๒๓๒.
อวิรุทฺโธ	๔๓๓.	๒๘๗.
อวิวาทภุมฺมํ	๖๐๘.	๓๗๐.
อวิคตคณฺหา	๕๔. ๖๓๔.	๕๕. ๓๗๘.
อวิวทาทา	๘๒.	๘๕.
อโฆฏกมํ	๘๔๒.	๕๒๔.
อสนฺณํ	๕๐๓.	๓๓๖.
อสนฺดา	๔๓๘. ๘๖๒.	๓๐๒. ๕๓๓.
อสนฺนตาตี	๓๘๕.	๒๕๘.
อสนฺติ	๘๘๔.	๕๖๓.
อสนฺตํ	๘๕๗.	๖๐๗.
อสนฺนํ	๕๘๔.	๓๖๔.
อสนฺนํ	๘๖๖.	๕๓๘.
อสนฺตํ	๘๓๕.	๕๒๒.
อสนฺมํ	๘๓๘.	๕๒๓.
อสนฺนํ	๘๓๘.	๕๘๘.
อสนฺมํ	๗๕๓.	๔๕๗.
อสนฺมํ	๘๔. ๕๖๘. ๗๑๖.	๘๓. ๓๕๗. ๔๒๔.
อสนฺมํ	๗๕๔.	๔๖๓.
อสนฺมํ	๓๔๐.	๓๓๗.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๓๗

อาทิจฺจนุ	ปพฺเพ ๗๐๐.	อจฺเก ๔๓๓.
อายสฺมา	๒๒๖.	๓๗๐.
อารมมณํ	๘๓๘.	๕๒๓.
อาวรเย	๗๓๓.	๔๔๕.
อาวิตฺตํ มนโส	๘๔๕.	๖๐๓.
อาสฺสํ	๕๘.	๕๘.
อาสนํ	๒๓๐. ๗๔๘.	๓๕๘. ๔๕๖.
อาสา	๓๔๓. ๔๕๔. ๔๕๘.	๓๓๘. ๓๓๒. ๓๓๕.
อาสํสํ	๖๘.	๗๐.
อิจฺฉติ	๕. ๒๒๒.	๓. ๓๖๗.
อิจฺฉานิทานา	๓๖.	๓๓.
อิติหนฺติ	๗๗.	๘๓.
อิช.	๔๖. ๒๕๖.	๔๖. ๓๘๐.
อิช วา หุํ วา	๓๖๘.	๓๓๓.
อิเมว กามे	๓๘.	๓๘.
อิมํ โลกํ ปรํ โลกํ	๖๘.	๗๐.
อิริยาโน	๘๔๘.	๕๒๗.
อุคฺคหณฺนุติ	๖๘๔. ๖๘๘.	๓๘๖. ๓๘๘.
อุคฺคหายนฺติ	๓๕๖.	๓๐๘.
อุคฺคฆาตินิกฺฆาติ	๒๘๐.	๒๐๔.

อุจฺจาวเจตฺ ติยเนตฺ	ปพฺเพ ๘๐๖.	อฺงฺเก ๕๗๒.
อุจฺจาวจํ ภฺรณฺติ	๓๓๐.	๓๓๐.
อุณฺณํ	๒๘๘.	๒๐๗.
อุณฺณมคฺคิ	๒๘๖.	๒๐๖.
อุณฺณเมชฺช	๗๕๘.	๔๖๕.
อุตุตฺตํ ฤตฺเต	๓๔๘.	๓๒๒.
อุทฺตํ	๕๔๗.	๓๖๕.
อุทฺตํวรา	๖๓๓.	๓๗๘.
อุปฺปจฺจกา	๒๘๗.	๒๐๓.
อุปฺปจฺจิกา	๖๔๗.	๓๗๓.
อุปฺปจฺจิสฺสาคา	๕๓๕.	๓๔๓.
อุปฺปจฺ	๖๓๓.	๓๗๓.
อุปฺปจฺจ	๗๐๕.	๔๓๘.
อุปฺปจฺจ	๗๖๒.	๔๖๗.
อุปฺปจฺจโค	๓๗๕. ๔๒๒. ๘๕๘.	๒๕๓. ๒๘๕. ๕๓๐.
อุปฺปจฺจโก	๔๓๓.	๒๘๘.
อุปฺปจฺจ	๖๘๘.	๓๘๖.
อุปฺปจฺจ	๘๗๒.	๖๓๘.
อุปฺปจฺ	๗๓.	๗๓.
อุปฺปจฺ	๘๘. ๔๓๖. ๗๒๕.	๘๘. ๒๘๓. ๔๒๘.

มหานิทฺเทสํ ปทานุยกฺกโม

๖๓๘

อุมิ	ปพฺเพ ๗๒๓.	อญฺเเก ๔๒๗.
เอภจฺริยา	๒๕๒. ๒๕๗.	๓๘๗. ๓๘๖.
เอโก จริตฺตฺวาน	๒๓๖.	๓๘๖.
เอโกทิ	๘๕๓. ๘๘๗.	๕๘๗. ๖๕๘.
เอโกว	๘๘๓.	๕๕๖.
เอกํ สจฺจํ	๕๕๐.	๓๕๓.
เอชานฺคา	๓๕๕.	๓๐๘.
เอตฺตฺวาตคฺคกํ	๕๐๘. ๕๓๒.	๓๓๗. ๓๓๘.
เอตมฺมํ ทิสฺสุวา	๕๘. ๒๔๒. ๒๘๓.	๕๗. ๓๗๐. ๒๐๔.
เอตมฺพฺพํ	๓๖๔.	๒๔๓.
เอวามิชาํ	๓๓๒.	๘๗.
โอยฺยฺยฺยฺยฺยฺย	๘๖๘.	๖๓๔.
โอยมฺปฺพาย	๓๖๐.	๒๓๗.
โอยตฺติณฺณสฺส	๒๖๗.	๓๘๔.
โอยํ	๒๘.	๒๒.
โอยติณฺโณ	๘๓๐.	๕๐๔.
โอยํ วสฺสสฺสคามิํ มียฺยติ	๓๗๓.	๓๔๔.
โอยสฺสสฺส โอยเมสฺส	๔๓๔. ๘๗๘.	๓๐๓. ๕๔๒.
โอยสาเนเตฺวา	๘๐๘.	๕๐๐.
กณฺณกาวาริํ	๓๖๔.	๒๔๓.

กณฺหสฺส ปกฺโข	ปพฺเพ ๘๔๖.	อฺงเก ๖๐๒.
กตฺติกา	๗๖๖.	๔๗๓.
กโณชฺชํ	๒๗๖. ๒๘๓.	๓๘๘. ๒๐๕.
กถํกถา	๔๖๔. ๔๗๒.	๓๓๗. ๓๒๓.
กถํกถิ	๔๗๕.	๓๒๔.
กถํ... กยิรา	๓๖๐.	๒๔๐.
กถํสฺสํ	๓๗๕.	๒๕๓.
กถํนุ	๓๓๓.	๒๒๕.
กถํสํโถ	๓๗๕.	๒๕๓.
กปฺโน	๒๔๔.	๓๗๓.
กปฺปยณฺติ	๓๓๗. ๓๗๗.	๓๓๖. ๓๓๕.
กปฺปํโย	๖๘๘.	๔๐๖.
กปฺปํ	๔๓๕. ๖๘๓.	๓๐๓. ๓๘๕.
กมุมาโร	๘๒๒.	๕๘๘.
กยวฺกย	๗๖๓.	๔๖๗.
กถฺยาณปฺปติ	๘๕๒.	๖๐๖.
กถฺหา	๔๔๒.	๓๐๕.
กถฺมา	๕๕๕.	๓๕๓.
กถฺสํจิ.	๘๕๐.	๕๒๗.
กามปฺปโก	๘๔๐.	๕๒๔.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๔๓

กามา ปริหายนฺติ	ปพฺพ ๘.	อญฺเฏ ๔.
กาเม ปริวชฺเชติ	๓๒.	๖.
กาเม... สฺนฺถวานํ	๓๖๐.	๒๓๘.
กาเมหิ วิตุโต	๓๖๐.	๒๓๘.
กามํ กามยमानสฺส	๒. ๗.	๓. ๔.
กาเถน	๘๘๖.	๖๕๗.
กิญฺจํ	๘๕๗.	๕๓๐.
กิญฺจิ	๗๐๓. ๗๓๕.	๔๓๕. ๔๔๗.
กัณฺฐํ ภวิสฺสํ	๔๔.	๔๔.
กุกฺกุจํ	๗๔๗. ๘๗๓.	๔๕๔. ๖๓๘.
กฺุโต ปหฺรตา	๔๔๒.	๓๐๕.
กฺุปฺปติ	๒๗๒. ๔๓๐.	๒๐๓. ๒๗๖.
กฺุปฺปปฏฺิยฺจสฺส	๘๔.	๘๗.
กฺุวชฺช	๘๕๘.	๖๐๗.
กฺุวํ	๘๕๗.	๖๐๗.
กฺุสฺสตา	๘๓. ๘๘. ๓๕๖.	๘๐. ๘๔. ๓๒๖.
กฺุสฺสตานุเฮตํ	๘๓๖.	๕๘๗.
กฺุสฺสตาवทานา	๒๗๗. ๕๓๓. ๕๕๖.	๓๘๘. ๓๔๐. ๓๕๓.
กฺุหิณฺชิ	๗๔. ๘๘. ๓๐๓.	๗๓. ๘๔. ๘๒.
กฺุณฺตี	๖๓๔. ๘๓๓.	๓๗๓. ๕๒๓.

วาทนํยานํ	ปพฺเพ ๗๔๒.	อญฺเฏ ๔๕๐.
วิทฺฐา	๗๕๒.	๔๕๘.
วิทฺ	๗๔. ๘๗๖.	๗๓. ๖๒๒.
ฐทา	๘๓๘.	๕๘๘.
เขตฺตํ	๓๖.	๓๒.
เขมทตฺตโน	๒๐๗.	๓๕๖.
เขมาภิปตฺตํ	๖๐๘.	๓๗๐.
เขมํ	๘๗๖.	๕๔๓.
กณฺ	๘๘๖. ๘๘๗.	๕๔๖. ๕๖๘.
กณฺทํ วิตฺตชฺช	๓๔๐.	๓๓๗.
กชฺชทา	๘๓๓. ๒๖๗.	๕๓๓. ๓๘๔.
กวาสตฺตํ	๓๗.	๓๒.
คามกถา	๗๓๓.	๔๔๕.
คาเม นวภิตฺตชฺชเยย	๗๖๓.	๔๖๘.
คิทฺฐา	๔๓. ๒๐๖.	๔๐. ๓๕๕.
คิณฺโณ	๘๐๗.	๕๗๒.
คฺุหา	๓๓. ๘๐๔.	๒๖. ๕๗๒.
เควํ	๘๓๗.	๕๒๓.
โคจฺรา	๘๓๗.	๕๘๐.
ฆฏฺฏยนฺตา	๓๗๓.	๒๔๘.

มหานิทฺเทส ปทานุฎกโม

๖๔๓

จกฺขมา	ปพฺพ ๘๘๘.	อญฺเฏ ๕๔๘.
จกฺขโถโถ	๗๓๒.	๔๔๒.
จกฺขปฺปทา	๘๓๓.	๕๘๖.
จวฺโต	๒๖๕.	๓๘๓.
จเรยฺย	๕๘. ๖๒๘.	๕๘. ๓๗๗.
จวํ	๖๘. ๓๓๕.	๖๘. ๓๓๕.
จฺจปฺปาท	๖๓๗.	๓๘๓.
จฺจทิโต	๘๗๕.	๖๒๐.
ฉนฺทกฺข	๖๘๒.	๓๘๘.
ฉนฺทานิทฺธานนิ	๔๕๗.	๓๓๓.
ฉนฺทํนฺนํ	๗๗.	๗๕.
ฉนฺโท	๘. ๖๑. ๓๒๒.	๔. ๖๐. ๒๒๐.
ฉนฺนโสโต	๘๕๔.	๕๒๘.
ชนฺตุ	๘. ๒๖. ๒๐๔.	๔. ๒๑. ๓๕๓.
ชนฺวาทชนฺมาย	๘๗๘.	๖๒๓.
ชนา	๓๗๗. ๗๙๐.	๓๔๖. ๔๙๓.
ชนฺปคํ	๖๒๓.	๓๗๕.
ชนฺปณํ	๘๓๘.	๕๒๓.
ชนฺปํ	๓๘. ๓๓๘.	๓๘. ๒๒๘.
ชรา	๓๘๕.	๓๔๕.

ชาครีย์	ปพฺพ ๗๕๓.	อญฺเฏ ๔๕๗.
ชานามิ	๖๖๖.	๓๘๙.
ชิกฺขุณฺณิ	๖๓๓.	๓๗๙.
ชียฺยติ	๘๖๓.	๕๓๒.
ชฺวัก	๔๘. ๓๘๒.	๔๘. ๓๔๓.
ฌานานุญฺจโต	๘๗๓.	๖๓๗.
ฌายติ	๒๔๔.	๓๘๓.
ฌายี	๗๔๖.	๔๕๒.
ฌตฺวา	๓๔๓. ๒๕๖. ๔๓๘.	๓๓๘. ๓๘๙. ๒๙๔.
ฌตฺตฺติ	๖๗๒.	๓๘๒.
ฌาณปถาย	๔๗๔.	๓๒๓.
ฌาณพฺพชฺช	๖๘๒.	๓๘๕.
ฌาเณน	๓๖๐. ๓๖๕.	๓๒๘. ๓๕๘.
จิโต	๗๒๔.	๔๒๗.
จํถาธิปาตา	๓๘๒.	๕๙๕.
คกฺกาสยํ	๘๗๓.	๖๓๘.
คกฺกํ	๕๕๘. ๕๖๓.	๓๕๔. ๓๕๕.
คณฺหคคํ	๕๒.	๕๔.
คณฺหา	๔๓๓. ๔๒๐. ๗๐๖.	๒๘๗. ๒๙๔. ๔๓๘.
คถทฺทถา	๖๗๙.	๓๙๔.

มหานิทฺเทส ปทานุยกฺกโม

๖๔๕

คถาวทาน	ปพฺเพ ๓๓๘.	ปิฏเก ๓๐๓.
คถาวิน	๓๓. ๒๔๕.	๓๓. ๓๘๔.
คถินนุติ	๕๔๐. ๕๔๕.	๓๔๘. ๓๕๐.
คถินา	๖๕๘.	๓๘๖.
คณฺท์.	๗๕๖. ๘๒๒.	๔๕๘. ๕๓๕.
คณฺมโย	๓๖๗.	๒๔๗.
คณฺ	๘๔๐. ๘๘๗.	๕๕๖. ๖๒๘.
คสฺถาวรา	๘๔๔.	๖๐๐.
คสฺมา	๒๖. ๔๖. ๗๔.	๒๓. ๔๔. ๗๓.
คทา	๓๘๐. ๘๘๕.	๓๓๘. ๕๖๒.
คฺคิจฺฉา	๗๕๕.	๔๖๓.
คฺคฺจํ นโร	๓๒.	๒๗.
คฺคฺกฺยา	๕๘๔. ๕๘๘.	๓๖๓. ๓๖๓.
คฺคฺโส เมตฺเตยฺโย	๒๒๖.	๓๗๐.
คฺคฺกํ	๕๔๖.	๓๕๐.
คฺคฺสฺส	๖๖๘.	๓๘๐.
คฺคฺโม	๕๗๘.	๓๖๐.
คฺคฺตา	๘๘๖.	๕๔๖.
คฺคฺนคฺคฺ	๘๖๕.	๖๓๒.
คฺค	๘๔๓.	๕๒๔.

กามิ	ปพฺเพ ๗๓๐.	ปิฏเก ๔๒๓.
กิโย	๑๘.	๑๒.
กัณ	๘๒๒.	๕๑๕.
กุนฺหิติ	๕๕๒.	๓๕๒.
ทกฺขติ	๖๗๓.	๓๘๓.
ทหนฺติ	๒๗๕. ๕๔๓.	๑๘๘. ๓๔๘.
ทหาตี	๓๕๐.	๒๓๔.
ทพฺพทวนา	๕๘๐. ๖๕๔.	๓๖๓. ๓๘๕.
ทิจฺจํเตสํ	๖๔.	๖๔.
ทิจฺจํปริพฺพตํ	๕๒๐. ๕๓๓. ๖๐๓.	๓๔๓. ๓๔๖. ๓๖๗.
ทิจฺจํสารี	๖๗๒.	๓๘๕.
โฏฐํนิเวตํ	๘๖.	๘๘.
โฏฐํ เต สํวเต มฺเต วา	๓๒๐. ๓๕๒. ๓๗๓.	๓๐๓. ๓๒๔. ๓๓๓.
ทิจฺจํ สํสฺสํ	๓๓๓.	๘๘.
ทิสฺวา	๓๔๓. ๓๘๐. ๖๗๒.	๓๓๘. ๓๔๘. ๓๘๒.
ทกฺขณํ	๔๓.	๔๓.
ทกฺข	๒๓.	๓๘.
ทกฺขมฺหา	๗๓.	๗๒.
ทกฺกํ	๘๐๗.	๕๐๓.
ทกฺกมฺหา	๓๗.	๓๕.

มหานิทฺเทส ปทานุกฺกโม

๖๔๗

ทฺรจฺจโย	ปพฺพ ๘๔๐. ๘๕๒.	อฺงเก ๕๒๔. ๕๒๗.
ทฺฐิตฺโต	๗๗๕.	๔๘๒.
ทฺมมมณฺเฑน	๗๗๘.	๔๘๓.
ทฺมมา	๘๓. ๘๗. ๓๗๓.	๘๕. ๘๘. ๓๓๒.
ทฺฐิรา	๔๘. ๖๔. ๓๓๓.	๕๓. ๖๔. ๒๒๕.
ทฺโธ	๓๐๓. ๒๒๓. ๓๒๐.	๘๓. ๓๒๕. ๒๓๔.
นทฺทฺตฺ	๗๕๔.	๔๖๒.
นทฺทิ เมติ น ไสจติ	๘๖๗.	๕๓๘.
นปฺปมชฺเชยฺย	๗๔๗. ๗๘๒.	๔๕๕. ๔๘๕.
นมสฺส	๗๘๗.	๔๘๗.
นเมก	๓๘๕.	๓๕๓.
นโร	๓๘. ๘๘.	๓๓. ๘๘.
นเว	๘๓๓.	๕๒๓.
นเว อกฺกพฺ	๖๘๓.	๓๘๘.
นวการมาจฺเต	๓๘๐.	๓๔๘.
นาโค	๓๖๓.	๒๔๒.
นาชฺเชติ	๘๕๓.	๕๒๘.
นาเทติ	๘๘๐.	๕๔๓.
นानา วทฺนฺติ	๕๒๓. ๕๕๕.	๓๔๓. ๓๕๓.
นาณฺฑิณฺเฑน	๗๓๔.	๔๔๕.

นาภินนฺเทยฺย	ปพฺเพ ๘๓๒.	อญฺเฏ ๕๒๓.
นามณฺจ รุปรณฺจ ปฏิจฺจ ฌตฺโต	๔๘๒.	๓๓๓.
นามรฺฐมฺมํ	๘๖๓.	๕๓๓.
นิกฺโขตฺ.	๒๔๕. ๘๐๘.	๓๘๔. ๕๗๓.
นิจฺจา	๓๘๘.	๓๔๗.
นิจฺเจยฺย	๘๗. ๓๗๓. ๓๒๗.	๘๘. ๓๓๒. ๒๒๓.
นิฏฺฐา	๔๕๔. ๔๕๘.	๓๓๒. ๓๓๕.
นิตฺทํ	๘๒๒.	๕๓๕.
นิตฺทํ น พหุตฺถกเรยฺย	๗๕๐.	๔๕๗.
นิตฺตฺตํ	๘๘.	๘๘.
นินฺทา	๒๘๒. ๖๐๓. ๗๕๗.	๒๐๓. ๓๖๗. ๔๖๔.
นิปโป	๘๒๓.	๕๘๗.
นิพฺพาติ	๗๐๒.	๔๓๕.
นิพฺพานมฺนโส	๘๒๕.	๕๓๖.
นิพฺพานํ	๘๓๖.	๕๓๒.
นิพฺพิชฺฌ	๘๓๕.	๕๓๒.
นียฺยติ	๓๘๔.	๒๖๗.
นิตฺตฺตํ	๓๒๖.	๓๐๘.
นิตฺตฺติ	๘๘๐.	๕๔๓.
นิตฺตฺติ	๓๘๓.	๒๖๔.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๔๘

นิวิฐา	ปพฺเพ ๔๒. ๗๗. ๒๗๒. ฅงฺเก ๔๒. ๗๕. ๑๘๗.	
นิวิฐฺสวาทิ	๖๗๖. ๖๘๒.	๓๘๓. ๔๐๐.
นิเวธนา	๑๗๐.	๑๓๒.
นิสงฺขิตติ	๘๗๔.	๕๔๓.
นิสฺสเยยฺย	๑๕๘.	๑๒๗.
นิสฺสโต	๘๔. ๒๗๓.	๘๘. ๑๙๗.
นิหิณปณฺโณ	๕๓๓.	๓๔๖.
นึเจยฺโย	๗๑๔.	๔๒๔.
นุปลงฺเขยฺโย	๓๘๓.	๒๕๕.
นุปรโต	๖๘๘.	๔๐๖.
เนชฺติ	๔๓๓.	๓๐๐.
เนยฺโย	๑๗๙.	๑๓๗.
โนปตฺติโต	๖๗.	๖๘.
ปกปฺปนา	๘๓๘.	๕๒๔.
ปกปฺปิตา	๘๑. ๑๐๑. ๑๗๓	๘๕. ๘๓. ๑๓๓.
ปกฺกพฺพมาโน	๑๒๒.	๑๐๗.
ปกฺกาหติ	๒๔๘.	๑๘๐.
ปกฺกาหฺโ	๓๒.	๒๘.
ปจฺเจกสฺสจฺเจตฺ	๒๗๒.	๑๘๗.
ปจฺเจติ	๑๘๐.	๑๓๗.

ปรุเจติ ฌาณ	ปรุเพ ๓๓๓.	อฺงฺเก ๓๐๐.
ปรุณา	๘๕๗.	๕๓๐.
ปรุณา อเปกฺขมานา	๓๘.	๓๘.
ปรุณิ	๓๒๘.	๒๒๔.
ปรุชา	๕๒. ๒๖๗. ๕๕๓.	๕๔. ๑๘๔. ๓๕๒.
ปรุชาน	๕๕๓.	๓๕๒.
ปรุชฌาวิมุตฺตตฺต	๓๗๒.	๒๔๘.
ปรุชฌํ ปุรุชชฺชา	๘๕๒.	๖๐๕.
ปรุชฌมฺมํ	๒๘๕.	๒๐๒.
ปรุชฌน	๗๒๘.	๔๔๓.
ปรุชฌาณวา	๔๐๖.	๒๘๐.
ปรุชฌนจฺจ	๒๐๘.	๑๕๗.
ปรุชฌน	๓๘๖.	๒๖๗.
ปรุชฌชา	๗๗๖.	๔๘๒.
ปรุชฌนฺน	๓๕๘.	๒๓๖.
ปรุชฌ	๓๐๕.	๒๐๘.
ปรุชฌน	๓๓๓. ๗๗๗.	๒๓๓. ๔๘๒.
ปรุชฌน	๑๘๔. ๒๕๓. ๕๐๘.	๑๕๐. ๑๘๖. ๓๓๘.
ปรุชฌ	๑๖๘.	๑๓๓.
ปรุชฌน	๖๓๖.	๓๘๐.

มหานิทฺเทสํ ปทานุยกฺกโม

๖๕๓

ปฏฺธิโย	ปพฺเพ ๖๘๘.	อญฺเฏ ๔๐๖.
ปณฺตมฺหิ	๘๓๔.	๕๗๘.
ปณฺนภาโร	๖๘๗.	๔๐๓.
ปญฺเฑยฺย	๗๕๘.	๔๖๖.
ปปฺนฺจสฺสงฺฆา	๕๐๕. ๗๐๕.	๓๓๗. ๔๓๖.
ปมาโท	๘๒๓.	๕๓๕.
ปมาย	๕๘๖.	๓๖๕.
ปมฺพฺหา	๔๓.	๔๓.
ปรรชมฺมิกา	๘๓๕.	๕๘๖.
ปรเนยฺยํ	๖๖๓.	๓๘๗.
ปรนฺนคฺคหิตํ	๓๔๕. ๓๓๖.	๓๒๐. ๒๓๓.
ปรนํ	๓๓๒. ๖๔๓.	๘๘. ๓๘๒.
ปรนํ อโรคํ	๓๓๐.	๘๘.
ปรวาทฺเห	๒๔๗.	๓๘๔.
ปรกิตฺตํ	๒๕๔.	๓๘๗.
ปรคฺคหา	๖๗. ๓๘๘. ๔๘๓.	๖๖. ๓๔๗. ๓๓๒.
ปรีชาเนยฺย	๘๒๘.	๕๒๐.
ปรีณฺนา	๖๒. ๖๖.	๖๐. ๖๕.
ปริตฺตํ	๗๔๔.	๔๕๓.
ปรเทวชฺชเม	๘๕๕.	๖๐๖.

ปริเทวเนยฺเย	ปพฺเพ ๘๕๘.	ขงฺเก ๖๐๘.
ปริเทวณฺติ	๔๓. ๒๘๖. ๗๓๘.	๔๓. ๒๐๒. ๔๔๘.
ปริเทวโสกา	๔๔๓.	๓๐๖.
ปริปฺปณฺณมานี	๕๗๔.	๓๕๘.
ปริปฺปณฺณ	๖๔๖.	๓๘๓.
ปริพนฺทมาน	๕๓.	๕๒.
ปริพฺพสาโน	๓๔๗.	๓๒๒.
ปริวํมตฺมาโน	๘๘๖.	๖๒๘.
ปริตฺตยวินย	๗๒๘.	๔๓๖.
ปริตฺตยา	๒๒. ๘๓๓.	๓๔. ๕๗๔.
ปริสา	๒๗๔. ๒๗๘. ๒๘๕.	๓๘๘. ๒๐๐. ๒๐๖.
ปริหิณ	๒๘๔.	๒๐๓.
ปเวโต	๒๔๔.	๓๘๓.
ปติชฌณ	๘๔๘.	๖๐๓.
ปเตหิ	๓๐๖.	๒๐๘.
ปวาทิยาเส	๕๕๖.	๓๕๓.
ปวิตกฺก	๓๓๘.	๒๓๔.
ปเวทิต	๓๓๓.	๒๒๕.
ปเวเชยฺย	๗๕๗.	๔๖๔.
ปสโว	๔๒๗.	๒๘๗.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๕๓

ปฐฺตถ	ปพฺพ	๕๖. ๗๘๐.	ขงฺเก	๕๗. ๔๘๓.
ปฐฺตมมิ		๕๓. ๓๓๐. ๖๖๖.		๕๒. ๘๘. ๓๘๘.
ปฐฺตํ		๖๗๓.		๓๘๓.
ปฐฺตา		๔๓. ๘๓๔.		๔๐. ๕๓๓.
ปฐฺว		๓๓๕.		๒๓๓.
ปฐฺตกามา		๒๗๗.		๓๘๘.
ปฐฺตมิจุตฺ		๒๘๐.		๒๐๐.
ปฐฺตติโค		๒๘๔. ๗๕๘.		๒๐๖. ๔๖๕.
ปฐฺตํ		๖๐๔.		๓๖๘.
ปหฺตฺตมาโน		๕๖๕.		๓๕๖.
ปหาย		๒๘.		๒๒.
ปหิตฺตฺตตฺ		๘๓๘.		๕๗๖.
ปหฺยติ		๓๘๒.		๓๔๘.
ปาคพฺภยํ		๗๖๘.		๔๗๓.
ปาฏโฏกฺ		๗๓๐.		๔๔๒.
ปาทโตโต		๗๔๖. ๘๗๐.		๔๕๒. ๖๓๖.
ปานานํ		๗๔๒.		๔๕๐.
ปาเป		๓๒๓.		๓๐๖.
ปารกฺ		๒๘.		๒๒.
ปารกฺโค		๓๘๐.		๓๓๗.

มหานิทฺเทสํ ปทานุยกฺกโม

๖๕๕

ปุริเมว (กามะ)	ปพฺพ ๓๘.	ขงฺเก ๓๘.
ปุเร อเปกฺขมานา	๓๘.	๓๗.
ปุเรกฺขตํ	๓๗/๒.	๒๕๕.
ปุเรกฺขราโน	๖๗๗.	๓๘๓.
ปุเรกฺขโรนฺติ	๓๓๘. ๓๗๗.	๓๓๗. ๓๓๖.
เปตํ	๒๐๐. ๒๐๔.	๓๕๒. ๓๕๓.
เปตฺตญฺญํ	๔๐๓. ๗๕๘.	๒๗๘. ๔๖๕.
เปตฺตนา	๔๔๔. ๔๕๐.	๓๐๗. ๓๓๐.
ผนฺทมานะ	๕๖. ๗๘๔.	๕๗. ๔๘๔.
ผรุสฺสํ	๗๗๖.	๔๘๒.
ผสฺสํนิทานํ	๔๘๒.	๓๒๘.
ผสฺสํ	๖๒. ๓๘๓. ๗๓๗.	๖๐. ๒๖๖. ๔๔๗.
ผาสุ	๘๒๔.	๕๘๘.
พทฺธานํ	๘๘๘.	๕๖๘. ๖
พนฺธุ	๓๘.	๓๓.
พยุจฺจปถโย	๘๓๖.	๕๗๘.
พยารุทฺเต	๗๘๖. ๘๐๔.	๔๘๖. ๕๐๐.
พฺรหฺมโน	๓๒๐. ๔๕๘. ๘๔๓.	๓๐๒. ๒๘๘. ๕๒๔.
พฺรหฺมิ	๒๒๗.	๓๗๐.
พตฺถียนฺติ	๒๓.	๓๓.

พหุชาครตฺต	ปพฺเพ ๘๗๓.	บังเก ๖๓๗.
พหุณาณินฺโน	๓๓.	๒๖.
พาโต	๕๒๖. ๕๓๓. ๕๖๖.	๓๔๕. ๓๔๖. ๓๕๖.
พทุโธ	๘๘๓.	๕๖๐.
ภกฺวา	๒๓๓. ๓๗๘. ๖๘๘.	๑๗๓. ๒๕๒. ๔๐๗.
ภชฺมานตฺต	๒๓๐.	๓๕๘.
ภยํ	๗๘๘. ๗๘๗.	๔๘๘. ๔๘๖.
ภวนํ	๘๐๓.	๔๘๘.
ภวตฺตาตพฺพชา	๓๖.	๓๔.
ภวาทเวตฺถุ	๕๔. ๓๐๓. ๓๖๘.	๕๕. ๘๖๒. ๓๓๓.
ภวาย วิภวาย	๔๒๐.	๒๘๔.
ภวฺปนฺตา	๖๓๘.	๓๗๔.
ภเวตฺถุ	๕๒. ๕๘.	๕๕. ๕๘.
ภิกฺขุ	๘๖. ๒๐๘. ๗๐๒.	๘๒. ๑๕๘. ๔๑๕.
ภฺวิปฺนฺโต	๓๓๒.	๓๓๓.
ภรวา	๗๔๐. ๘๐๗.	๔๔๘. ๕๗๒.
มจฺจุ	๒๔๕. ๒๘๓.	๓๘๔. ๒๐๓.
มจฺจุมุชฺเช	๕๓.	๕๕.
มจฺโจ	๕.	๓.
มจฺฉริยํ	๔๔๓. ๗๕๘.	๓๐๖. ๔๖๕.

มหานิทฺเทสํ ปทานุยกฺกโม

๖๕๗

มจฺเจรยฺยตฺตา	ปพฺพ ๔๔๘.	ขงฺเก ๓๓๐.
มชฺฌเณ	๘๕๘.	๕๓๐.
มณฺณตฺติ	๓๘๓.	๓๕๐.
มณฺณเวยฺย	๗๓๓.	๔๒๔.
มตฺตมา	๕๓๖.	๓๔๗.
มตฺตโต	๕๗๔.	๓๕๘.
มตฺตํ ใส ชณฺณา	๘๖๔.	๖๓๓.
มทฺททฺเต	๒๒.	๓๘.
มนฺตา	๗๐๕.	๔๓๗.
มนฺตาภาณํ	๓๘๘.	๒๖๒.
มนฺโท	๒๕๔.	๓๘๗.
มนฺตาริสิทฺโต	๕๗๕.	๓๕๘.
มนฺตฺตํ	๘๓๓.	๕๘๖.
มโน	๔. ๓๓๘. ๕๐๐.	๓. ๒๓๔. ๓๓๕.
มมตฺตํ	๘๖๖.	๕๓๗.
มมายิเต	๕๖. ๓๘๗. ๒๐๖.	๕๗. ๓๔๖. ๓๕๔.
มรณํ	๓๘๒.	๓๔๘.
มหาเคโฆ	๒๔๘.	๓๘๕.
มเหสฺสํ	๗๐๓.	๔๓๔.
มโหโฆ	๘๓๗.	๕๒๓.

มานาติมานา	ปพฺพ ๔๔๔.	อํกุ ๓๐๗.
มานํ	๓๐๒. ๗๒๘.	๘๓. ๕๑๘.
มามโก	๓๘๕. ๗๕๕.	๓๕๐. ๔๖๓.
มายํ	๓๐๒. ๗๕๒.	๓๘. ๔๕๘.
มาริตํ	๒๒๗.	๓๗๐.
มิจุฉา ปฏิปชฺชติ	๒๓๓.	๓๗๕.
มิญฺ	๒๗๕. ๕๔๓.	๓๘๘. ๓๔๘.
มุตฺตกริธํปฺปญฺ	๓๒๓.	๒๒๐.
มุตฺติยา	๓๖๗.	๒๔๖.
มุณี	๖๗. ๖๘๗.	๖๗. ๔๐๔.
มุตฺตํเต	๒๓๒.	๓๗๕.
มุตฺ (โกชาติมานมุตฺ)	๘๔๘.	๖๐๓.
มุติ ปปญฺจสงฺขาย	๗๐๕.	๔๑๖.
เมตฺตา	๘๔๔.	๖๐๐.
เมถุนมฺโม	๒๒๕. ๗๕๒.	๓๖๘. ๔๕๘.
เมธคํ	๗๘๐.	๔๘๓.
โมมฺหํ	๓๔๔. ๓๕๐.	๒๓๑. ๒๓๓.
โมสวชฺชํ	๒๔๘. ๔๖๔. ๔๗๒.	๓๗๕. ๓๑๗. ๓๒๓.
โมหนสฺสํ	๓๒.	๒๘.
ยถวตฺตํ	๕๐๘. ๕๑๒.	๓๓๗. ๓๓๘.

มหานิทฺเทส ปทานุกฺกโม

๖๕๘

ยงฺกิญฺจิ	ปพฺเพ ๔๗. ๖๐๓. ๗๐๖. อังเก ๔๖. ๓๓๗. ๔๓๘.	
ยงฺกิญฺจิ ชมฺมมภิชณฺวา	๗๐๘.	๔๒๒.
ยตจาวี	๘๖๖.	๖๓๓.
ยถา ทิสฺสํติ จกฺขฺมา	๘๘๘.	๕๔๗.
ยถาณฺชมนํ.	๘๒๗.	๕๘๒.
ยถาปชานํ	๘๒๘.	๕๘๒.
ยตฺถ นคฺคิ อิทํ เมติ	๘๖๕.	๕๓๔.
ยโตกฺคฺติ	๒๔๓.	๓๗๘.
ยานํ ฆนฺตํ	๒๓๘.	๓๗๗.
ยฺกํ ตํมาคฺมา	๓๒๐.	๒๓๕.
ยฺกฺโต	๒๗๘.	๒๐๐.
ยฺชาย	๓๐๗.	๒๓๐.
เยวามิ ชมฺมา	๔๖๕.	๓๓๗.
โย	๓๒. ๓๘. ๘๓.	๖. ๓๓. ๗๗.
รชฺชติ	๒๒๓.	๓๖๗.
รชานิ	๘๘๐.	๖๒๓.
รติมชฺฌคฺา	๘๘๓.	๕๖๐.
รณฺชเมตฺถิ	๒๘๒.	๒๐๓.
รโต	๔๓๓. ๗๓๔.	๒๘๗. ๔๔๕.
ราคราวตฺถิ	๓๔๔.	๓๒๐.

วาชชทาย	ปพฺพ ๓๐๔.	อญฺเฏ ๒๐๘.
วิคฺคฺตเปตฺตโน	๘๓๘.	๕๓๔.
วิคฺคฺตมาตฺถนํ	๘๐๒. ๘๒๖.	๕๗๓. ๕๘๓.
วิคฺคฺตสุตฺต	๒๖๕.	๓๘๒.
รूपปติ	๓๐.	๖.
รุตฺติโต	๘๖๗.	๖๓๔.
รूपเป วิญฺญเต	๔๘๕.	๓๓๔.
รूपํ	๔๖๘. ๘๒๘.	๓๓๘. ๕๓๘.
ถกฺขณํ	๗๕๔.	๔๖๓.
ถกฺขชา	๕.	๓.
ถปนฺนติ	๕๓.	๕๕.
ถปนฺนา	๗๖๔.	๔๖๘.
ติมฺปติ	๖๔. ๖๘๔.	๖๔. ๔๐๐.
โตเก	๓๔. ๓๔. ๘๘.	๓๐. ๓๒. ๘๔.
โตโก	๔๕๓. ๗๕๘. ๘๒๐.	๓๓๒. ๔๖๕. ๕๓๔.
วคฺคฺคสวํ	๓๖๖. ๖๔๗.	๓๓๐. ๓๘๗.
วคฺคฺควโท	๘๘๕.	๕๔๕.
วตานิ	๓๒๘.	๓๓๐.
วคฺคํ	๖๓๗.	๓๗๓.
วคฺคฺคกามา	๒. ๓๔.	๓. ๓๓.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๖๓

	ปพฺพ	๑๖. ๔๒๗.	ปัจเจก	๑๒. ๒๘๗.
วตฺถุ				
วตฺถุ		๗๔๒.		๔๕๐.
วทฺท		๗๓.		๗๒.
วมฺภยิเตน		๖๕๓.		๓๘๕.
วธฺนํ		๘๖๓.		๖๓๐.
วจาายโต		๓๘๘.		๒๖๓.
วจํ ปยุตฺตํ		๗๖๗.		๔๗๒.
วาทกามา		๒๗๔.		๑๘๘.
วาทสฺ		๔๓๑.		๓๐๐.
วาทํ		๗๓.		๗๒.
วิกปฺปเยยฺย		๓๓๖. ๓๗๕.		๑๑๕. ๑๓๔.
วิกฺคฺขุห		๒๗๔. ๕๒๓. ๕๔๗.		๑๘๘. ๓๔๓. ๓๕๐.
วิกฺคาหิโก กถํ		๗๖๘.		๔๗๘.
วิฆาตภุมิ		๒๘๘.		๒๐๗.
วิฆาตํ		๒๒๗.		๑๗๐.
วิจฺรณฺติ		๔๕๓.		๓๑๒.
วิจิณํ		๗๘๐.		๔๘๔.
วิฆานโต		๘๗๓.		๕๔๐.
วิฆิจฺจุทโต		๘๐๓. ๘๒๔.		๕๗๐. ๕๘๘.
วิทเว		๘๒๐.		๕๑๔.

วิตเรยฺย	ปพฺพ ๖๖.	ขงฺเก ๖๖.
วิทเท	๗๕๔.	๔๖๒.
วิทฺธา	๓๓๓. ๖๓๒. ๘๔๗.	๓๓๐. ๓๗๓. ๕๒๖.
วิทฺติจฺวา	๓๘๔.	๓๕๐.
วินยา	๗๐๗. ๘๘๓.	๔๒๓. ๖๒๕.
วินเยถ	๘๖๐.	๖๐๘.
วินาภาวสฺสํ	๓๘๘.	๓๔๗.
วินิฉาติ	๒๘๐.	๒๐๐.
วินิจฺจนฺยา	๓๓๓. ๕๖๕.	๒๒๕. ๓๕๖.
วินิจฺจนํ	๔๗๐.	๓๓๘.
วินยฺย	๖๓.	๖๐.
วิปฺปมฺมุโต	๖๘๓. ๖๘๗.	๔๐๐. ๔๐๖.
วิปฺปหาคเว	๒๔๒.	๓๘๒.
วิกํ ภาวญฺจ	๔๖๘. ๔๗๘. ๔๘๔.	๓๓๘. ๓๒๗. ๓๒๘.
วิภูตสฺสณฺณํ	๕๐๓.	๓๓๖.
วิภูตา	๗๕๒.	๔๕๘.
วิโรติ	๔๘๗. ๕๐๔.	๓๓๕. ๓๓๗.
วิมานทสฺสํ	๕๖๔.	๓๕๖.
วิมานติ	๕๗๓.	๓๕๘.
วิมฺมุโต	๕๓๗.	๓๔๓.

มหานิทฺเทสํ ปทานุกฺกโม

๖๖๓

วิมฺตํ	ปพฺพเพ ๕๑๖.	ปิฏฺเก ๓๔๓.
วียตฺเตตฺถํ	๑๖๖.	๑๓๐.
วियารมฺภา	๘๗๕.	๕๔๓.
วิฐฐติ	๒๒๓. ๔๐๗.	๑๖๗. ๒๘๓.
วิโร	๖๒๘. ๘๓๐. ๘๗๕.	๓๗๘. ๕๒๓. ๕๔๓.
วิโร	๒๘๑. ๗๔๗.	๒๐๕. ๔๕๕.
วิราครตฺโต	๓๔๔.	๑๒๐.
วिरาขยิตฺวา	๖๒๒.	๓๗๕.
วิริยปรกฺกโม	๘๔๓.	๕๘๘.
วิรุทฺ	๗๕๕.	๔๖๒.
วิฆฺญจกฺข	๗๒๗.	๔๒๘.
วิฆฺฐิ	๑๓๕.	๑๓๕.
วิจฺเจก	๓๕๒. ๓๕๖.	๒๓๔. ๒๓๖.
วิจฺจยณฺติ	๕๒๕. ๕๔๗. ๖๔๘.	๓๔๔. ๓๕๐. ๓๘๔.
วิจฺจทา	๑๕๐. ๔๔๒.	๑๒๓. ๓๐๕.
วิจิตฺตมาสนํ	๒๓๐.	๑๕๘.
วิเวกทสฺสํ	๓๘๓.	๒๖๖.
วิเวกา	๓๓. ๒๒๘. ๗๐๓.	๒๘. ๑๗๐. ๔๓๓.
วิสฺสช	๑๔๐. ๖๘๖.	๑๓๘. ๓๘๗.
วิสฺสนฺตณฺณํ	๕๐๒.	๓๓๖.

วิสํสํ	ปพฺเพ	๓๔. ๔๒๕.	อํกุ	๘. ๒๘๖.
วิสํ		๔๒. ๔๗.		๔๒. ๔๗.
วิสํ		๒๒๒. ๕๘๘.		๓๖๗. ๓๖๒.
วิสํ		๓๓๔. ๓๓๓. ๖๘๖.		๓๓๔. ๒๓๒. ๔๐๒.
วิสํ		๔๕๖.		๕๒๘.
วิสํ		๘๘๗.		๖๒๘.
วิสํ		๓๗๘.		๒๕๒.
วิสํ		๕๓๕.		๓๔๗.
วิสํ		๓๖๗. ๘๔๗.		๒๔๕. ๕๒๖.
วิสํ		๓๓๓.		๓๓๐.
วิสํ		๖๒๒.		๓๗๕.
วิสํ		๖๓๘. ๘๐๘.		๓๘๓. ๕๗๓.
วิสํ		๓๘๓.		๒๕๔.
วิสํ		๘๒๐.		๕๓๔.
วิสํ		๕๘๐. ๖๕๗.		๓๖๓. ๓๘๖.
วิสํ		๔๓๗.		๓๐๒.
วิสํ		๗๖.		๗๔.
วิสํ		๗๒๘. ๗๘๕.		๔๓๖. ๔๘๖.
วิสํ		๒๔๔.		๓๘๓.
วิสํ		๘๓.		๘๕.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๖๕

ตฺงฺขิ	ปพฺเพ ๖๘๓.	อฺงฺเก ๓๘๕.
ตฺงฺคฺ	๓๘๗.	๓๕๓.
ตฺงฺคิ	๓๒๕. ๘๕๒.	๓๐๘. ๕๒๘.
ตฺงฺจฺมนา	๗๒.	๗๒.
ตฺงฺจฺ	๘๔๒.	๕๒๔.
ตฺงฺโ	๕๒๗. ๖๔๓. ๘๓๘.	๓๔๕. ๓๘๓. ๕๓๓.
ตฺณฺเม	๖๓๖.	๓๗๒.
ตฺณฺตฺณฺ	๕๐๒.	๓๓๖.
ตฺณฺตฺ	๓๓๐.	๓๓๐.
ตฺณฺ	๖๖. ๓๗๓.	๖๕. ๓๓๓.
ตฺณฺนิทานา	๕๐๕.	๓๓๗.
ตฺณฺวิวิคฺตฺ	๓๗๓.	๒๔๘.
ตฺชานิ	๗๗๒.	๔๗๘.
ตฺนฺโ	๔๐๕.	๒๘๐.
ตฺโต	๓๔. ๔๓๓. ๗๐๗.	๓๐. ๒๘๒. ๔๓๘.
ตฺโต	๓๓.	๒๖.
ตฺตฺ	๘๘๕.	๕๔๕.
ตฺตฺ	๒๔๗.	๓๘๔.
ตฺตฺ	๖๒๔.	๓๗๖.
ตฺตฺ	๔๐๗.	๒๘๓.

ตฺทา	ปพฺเพ ๒๖. ๔๓๓. ๗๐๗. อังเก ๒๓. ๒๘๒. ๔๓๘.	
ตฺมมปฺปชา	๖๕๖.	๓๘๖.
ตฺนฺติปทํ	๗๐๓.	๔๓๓.
ตฺนฺติมนุคฺคทาย	๖๒๘.	๓๗๘.
ตฺนฺติวโ	๓๖๕.	๒๔๓.
ตฺนฺโต	๘๖. ๓๓๘. ๔๔๐.	๘๒. ๒๒๘. ๓๐๔.
ตฺนฺติฏฺฐิจยา	๕๓๕.	๓๔๗.
ตฺนฺติฏฺฐิจราเคน	๕๘๕.	๓๖๓.
ตฺนฺนิชํ	๗๔๓.	๔๕๓.
ตฺปฺปวิยนฺตจารํ	๘๓๓.	๕๘๓.
ตฺโป (อฺหิ)	๓๓.	๘.
ตฺพฺพชํ ตฺโม	๘๗๐.	๕๓๘.
ตฺพฺพโส	๘๖๓.	๕๓๓.
ตฺพฺพํ	๒๓๓. ๘๔๔.	๓๖๐. ๕๒๕.
ตฺพฺรหฺมจารํ	๘๗๖.	๖๒๓.
ตฺมณา	๔๒๘. ๔๖๕. ๗๗๕.	๒๘๘. ๓๓๘. ๔๘๒.
ตฺมคฺคตา	๗๘. ๕๓๘. ๕๗๖.	๗๖. ๓๔๘. ๓๕๘.
ตฺมคฺคโต	๕๗๓.	๓๕๘.
ตฺมนฺตมธาวโร โตโก	๗๘๘.	๔๘๗.
ตฺมปฺพาน	๗๗๒.	๔๗๘.

มหานิทฺเทส ปทานุยกโม

๖๖๗

ตมฺปฺยาตเว	ปพฺเพ ๓๒๐.	อญฺเฏ ๒๓๕.
ตมฺปฺรายน	๔๕๕.	๓๓๓.
ตมฺปฺเวเชยฺย	๗๔๐.	๔๔๘.
ตมฺโพธิคามสฺส	๘๒๗.	๕๘๒.
ตมฺมฺติโย	๖๓๓. ๖๘๓.	๓๗๓. ๓๘๖.
ตมฺยํ	๕๓๓.	๓๔๐.
ตมฺหิ	๖๕๔.	๓๘๕.
ตมาธิ	๗๓๐.	๔๔๒.
ตมาหิตฺตฺโต	๘๗๒.	๖๓๘.
ตมิชฺฌติ	๓.	๒.
ตมฺกฺคหิตํ	๘๗. ๓๔๓. ๓๗๓.	๘๘. ๓๒๐. ๓๓๒.
ตมฺกฺกฺโท	๗๒๓.	๔๒๖.
ตเมจฺจ ขมฺมํ	๓๓๓.	๓๓๓.
ตเมตฺถสฺส	๔๘๗. ๕๐๔.	๓๓๕. ๓๓๗.
ตเมติ	๕๓๘.	๓๔๒.
ตเมวิตฺตา	๘๐๐.	๔๘๘.
ตโม วิเสสํ	๓๕๒.	๒๓๔.
ตมํ วิตมํ	๓๕๗.	๒๓๖.
ตยมนํ	๗๔๘. ๘๒๖.	๔๕๖. ๕๘๓.
ตวิฏฺโธ	๗๓๔.	๔๒๔.

สตฺตวิทฺโ	ปพฺเพ ๓๐.	อญฺเ ๕.
สตฺตํ	๘๐๖.	๕๐๓.
สตฺตวิทฺตฺตา	๘๖๐.	๘๘.
สตฺตียา	๔๐๓.	๒๗๘.
สตฺตํ อสตฺตํ	๔๖๗. ๔๘๒.	๓๓๘. ๓๒๘.
สตฺตมคฺคํ	๒๓๓.	๓๕๘.
สตฺตวชฺชนวชฺชํ	๖๒๗.	๓๗๗.
สตฺตํ	๒๒๘. ๒๓๒.	๓๗๐. ๓๗๕.
สตฺตวิทฺตฺตา	๘๓๐.	๕๒๐.
สตฺตฺตา	๔๖. ๒๔๒. ๔๗๔.	๕๕. ๓๘๓. ๓๒๔.
สตฺตฺตานุคฺคฺยนิ	๘๓๓.	๕๓๓.
สตฺตฺตวเม	๖๓๘.	๓๗๓.
สตฺตฺตเต	๓๒๔.	๓๐๘.
สตฺตฺต	๘๓๕.	๕๒๒.
สตฺตฺตปา	๘๓๒.	๕๘๕.
สตฺตฺตติ	๓๔๓.	๓๓๘.
สตฺตฺตพฺพํ	๓๕๘.	๓๒๗.
สตฺตฺตทานิ	๘๓. ๘๓๘.	๗๗. ๕๘๔.
สตฺตฺตคฺคมา	๖๓๖.	๓๗๒.
สตฺตฺตวา	๒๒๘. ๒๔๕.	๓๗๐. ๓๘๔.

มหานิทฺเทส ปทานุกรโม

๖๖๙

ศัพท์	ปพฺพ	อจฺก
ศัพท์	๕๐๘, ๕๓๒, ๖๓๖.	๓๓๘, ๓๔๐, ๓๗๒.
ศัพท์ อศัพท์	๖๒๘.	๓๗๗.
ศัพท์	๖๗๘.	๓๘๔.
ศัพท์	๓๔.	๓๓.
ศัพท์	๗๕๔.	๔๖๓.
ศัพท์	๖๗๖.	๓๘๓.
ศัพท์	๒๗๓.	๓๘๗.
ศัพท์	๖๗๘.	๓๘๔.
ศัพท์	๘๘๕.	๖๒๖.
ศัพท์	๓๐๔.	๒๐๘.
ศัพท์	๘๖๐.	๖๐๘.
ศัพท์	๘๕๘.	๖๖๗.
ศัพท์	๘๕๘.	๕๓๘.
ศัพท์	๗๓๓.	๔๕๔.
ศัพท์	๒๐๖.	๓๕๔.
ศัพท์	๓๘๗, ๘๕๓.	๓๔๖, ๕๒๘.
ศัพท์	๘๓๔.	๕๒๒.
ศัพท์	๓๓๗.	๓๐๓.
ศัพท์	๗๘๓.	๔๘๓.

ดํเวธิตํ	ปพฺเพ ๖๓๗.	อจุเก ๓๘๐.
ดํสุทฺธปณฺณา	๕๓๖.	๓๔๗.
หทยสุตฺติ	๘๐๗.	๕๐๓.
หตุตฺติ	๒๘๖.	๒๐๖.
หตฺ	๗๕๒.	๔๕๘.
หายเค	๒๔๓.	๓๘๐.
หิรวณํ	๓๖.	๓๒.
หฺนฺวาโท	๒๘๖.	๒๐๓.
หฺนา	๓๔๘. ๒๓๘.	๓๒๓. ๓๗๘.
หฺนา นรา	๕๓.	๕๕.
หฺยมาเน	๘๓๔.	๕๒๓.

มหานิทฺเทสํ อมฺมปฺปเกไท

ทุกิ

อตุตฺทการณการณานิ	ปพฺพเพ	๖๓. ๖๘๔.	อจุเก	๖๓. ๔๐๓.
อตุตฺโท ทิฏฺฐิยา อานิธํตา		๘๓. ๑๕๒.		๘๖. ๑๒๔.
อุปฺปยา		๑๐๓.		๘๕.
เฮกการณการณานิ		๒๓๖. ๒๕๒. ๒๕๗.		๓๗๖. ๓๘๗. ๓๘๐.
กมฺปฺปา		๓๓๖. ๓๗๗.		๓๓๕. ๓๓๕.
กามปฺปวิชฺชนการณานิ		๓๒.		๖.
กามา		๒. ๓๔.		๓. ๓๓.
กุกฺกฺจฺจํ อุปฺปชฺชนการณานิ		๓๘๗. ๗๔๗. ๘๗๓.		๒๖๓. ๔๕๔. ๖๓๘.
อิทฺฐา		๗๕๒.		๔๕๘.
คพฺพานธณฺจํการณานิ		๗๕๕.		๔๖๓.
ชีวิตปฺปวิชฺชนการณานิ		๔๘. ๑๘๒.		๔๘. ๑๔๓.
นิทฺถํการณานิ		๘๘.		๘๘.
นิเวสํ		๓๗๐.		๓๓๒.
นิธํยา		๒๓๓. ๓๓๘. ๘๘๔.		๓๖๐. ๒๒๘. ๕๖๓.
ปกฺกฺปนา		๘๓.		๘๕.
ปฺปิกฺคา		๖๗. ๓๘๘. ๒๐๗.		๖๗. ๓๔๗. ๓๕๖.
ปฺปิตฺถยา		๒๒. ๗๒๘. ๘๓๓.		๓๔. ๔๓๖. ๕๗๓.
มฺมียา อปฺมฺมียา		๒๓๔. ๘๕๐.		๓๖๓. ๖๐๓.

มหานิทฺเทสํ ขมฺมปฺปเกโท

๖๗๓

ปฺจุฉา	ปฺพุเพ ๗๐๐.	อฺงฺเก ๔๐๘.
ปฺริสา	๓๗.	๓๒.
ภาวรา	๖๘๗.	๔๐๓.
โมเนยฺยานิ	๖๗. ๖๘๗.	๖๗. ๔๐๔.
วิเวกา	๓๓. ๒๒๘. ๗๐๓.	๒๘. ๓๗๐. ๔๓๒.
สฺตฺตฺตานิ	๒๔๗.	๓๘๔.
สฺนฺติโย	๘๔.	๘๗.
สํมคฺคิโย	๒๓๓.	๓๕๘.
สิกฺขา	๔๖. ๒๔๕. ๔๗๔.	๔๕. ๓๘๓. ๓๒๔.

จตุกกํ

อฺริยวํสฺสปฺปทา	๘๖๕.	๖๓๒.
โธฆา	๒๘. ๖๖.	๒๒. ๖๖.
คฺนฺกา	๓๔๐. ๔๒๔. ๖๘๖.	๓๓๗. ๒๘๖. ๓๘๗.
ทาสา	๓๗.	๓๒.
ปฺริยนฺตา	๘๓๓.	๕๘๓.
ปฺตุตา	๔๒๗.	๒๘๗.
พฺนฺชฺ	๓๘.	๓๓.
วิภูตการณานิ รุปลํ	๔๘๕.	๓๓๓.
สฺโตภาวการณานิ	๓๔. ๗๐๗.	๓๐. ๔๓๘.
สํมา	๓๔๓.	๓๓๘.

๘๕

ปญฺจกํ

จกฺขุณิ ภคฺวโต	ปพฺเพ	๗๒๗. ๘๘๘. ๒๖๔. ๕๔๘.
ฉนฺททา		๔๕๗. ๓๓๓.
คาคิภาวาการว		๓๘๐. ๘๘๕. ๓๓๘. ๕๖๒.
คิกิฉนา		๗๕๕. ๔๖๓.
มจฺฉริยานิ		๔๒. ๔๒.
รชานิ		๘๘๐. ๖๒๓.

ฉกฺกํ

มฺนโย		๖๗. ๖๘.
-------	--	---------

ตฺตฺตกํ

อฺตฺตฺตทา	๘๘. ๔๓๖. ๗๒๕.	๘๔. ๒๘๓. ๔๒๘.
กิณฺณานานิ	๘๕๗.	๕๓๐.
ตฺจฺคา	๘๕๒.	๕๒๘.
ตฺตฺตทานิ	๖๘. ๘๐๖. ๘๐๘.	๖๘. ๕๐๓. ๕๐๒.

นวกํ

จิตฺตกา	๕๗๓.	๖๓๘.
---------	------	------

ปกิณฺณกํ

ภวสํกํ เอกํ... น	๓๖.	๓๔.
มาโน เอกวิเชน... ทตฺตวิเชน	๓๐๒. ๘๒๘.	๘๓. ๕๓๘.
มฺสํวาทอ คํหาภาเวหิ... อญฺสํหาภาเวหิ	๒๔๘.	๓๘๖.

มหานิทฺเทสํ คาถานํ ปจฺมปาຫ

อฏฺโถชโน อสงฺคาสํ	ปพฺพ ๓๘๓.	อจฺเภ ๒๕๗.
อภิตฺตํ วิชฺชจกฺข	๗๒๖.	๔๒๘.
อจฺจยນฺติ อโหระຫ	๔๘. ๓๘๒.	๕๓. ๓๔๔.
อชฺชตฺตเมว อပ္ပํ	๗๓๗.	๔๒๕.
อณฺณํ อิตฺ ยาวົက္ခန္တိ ခမ္မံ	๕๘๒.	๓๖๓.
อတฺတန္တုကာ ภาယံ ဧတံ	๗၈၈.	၄၈၈.
อတฺတနာ ပကတံ ပာပံ	๓ၗ.	๓ၗ.
อတฺတံ ပဟယံ အပ္ပာတိယာန	๓ၖ๓.	๓ၒၘ.
အတံဝိက္ခိယာ ဇာတိ နမတတ	၅ၗၒ.	၃၅၈.
အတ တုဝံ ပဝိတကုမာကမာ	၃ၓၗ.	ၒၓၓ.
အတ နန္ဒာနိ ဂုရုတေ	ၒၔၖ.	ၓ၈ၔ.
အတပဝံ ပဏ္ဍာ ရာဇာနိ ဇာတေ	ၘၗၘ.	ၖၒၓ.
အတုတံ ဂာမ တေ မုတံ	ၒ. ၓၔ.	ၒ. ၓၒ.
အတုတုစာနာ ဇာတိ	ၒၒ. ၗၒၘ. ၘၓၓ.	ၓၗ. ၔၓၘ. ၕၗၗ.
အတုဏ္ဍာ တုဇာ ဝန္တဏ္ဍာ ဂာတေ	ၘၖၒ.	ၖၓၐ.
အတုဏ္ဍာ ဂာတေ	ၗၔၓ.	ၔၔၘ.
အတုဇာ အတုဇာ	ၘၖၘ.	ၕၓၘ.
အတုဇာ ဝိဇာနတ	ၘၗၒ.	ၕၔၐ.

อปรุปรมาญฺ มนุสฺสํ	ปพฺพเพ ๔๘. ๓๘๒.	อญฺเฏ ๕๓. ๓๔๓.
อปรุเป วจ ฐิตํ อิทํ	๓๘๓.	๓๔๓.
อปรุเป หิ เขตํ น อถิ สํมาย	๖๐๕.	๓๖๘.
อพฺพา นํ พถึยฺนํ	๒๐.	๓๓.
อภิกฺขุ หิ โส อนภิกฺขุโต	๗๗๓.	๔๘๖.
อสงฺคณฺจ สํคณฺจ ฅตฺตวา ฅมฺมํ	๖๗. ๖๘๗.	๖๗. ๔๐๖.
อสงฺสํทฺโธ อกกตฺตญฺ ญ	๔๐๗.	๒๘๓.
อาคฺคํ น กโรตฺติ กิณฺณํ โถเก	๓๖๓.	๒๔๒.
อาตฺตงฺกณฺสํเสณ ชฺชทาย ฅญฺโง	๘๓๗.	๕๘๘.
อาภพฺพณํ สฺมึนํ ลกฺขณํ	๗๕๓.	๔๖๐.
อามาย ทาธามิ ภวณฺติ เทเก	๓๗.	๓๒.
อาธาย กถฺเต เขตฺติ	๔๕๘.	๓๓๖.
อิจฺจนํทานา ภวธํตพฺพชา.	๓๕.	๓๓.
อิทํ วทามํติ น ตถฺสํ โหติ	๓๒๕.	๒๒๓.
อิเชว สฺมึชฺชิ อิติ วาทยนฺติ	๒๖๘. ๕๘๖.	๓๘๖. ๓๖๒.
อุจฺจวเจตฺถ สยเนตฺถ	๘๐๕.	๕๗๒.
อุทฺตมฺมํ ยถาปิ โปกฺขเว	๒๓๖.	๓๖๓.
อุปโย หิ ฅมฺเมตฺถ อุเปติ วาทํ	๓๐๔.	๘๖.
อุเปกฺขโก สทา สโต	๔๓๒.	๒๘๘.
อุโปสฺสํ อนฺเตสฺส วิเนยฺย ฅนฺทํ	๖๐.	๕๘.

เอกายนํ ชาติขยนุตฺตํ	ปพฺเพ ๘๙๓.	องฺเก ๕๕๘.
เอโก ปพฺเพ จริตฺวาน	๒๓๕.	๓๗๖.
เอกํ หิ ตจฺจํ น ทฺตํมตฺติ	๕๔๘.	๓๕๓.
เอตณฺจ ชมฺมมณฺเวย	๗๗๘.	๔๘๓.
เอตฺตาวตฺตคฺคํ วนฺนํติ เทเก	๕๓๓.	๓๓๘.
เอตฺมทํนํ วนฺนํ	๒๕๕.	๓๘๘.
เอตาทิสฺสญฺเจ วนฺนํ น อิจฺฉนฺตี	๓๕๔.	๒๕๓.
เอเต จ วนฺนํ อปฺนิตฺตํ	๕๓๔.	๓๔๐.
เอเต จิวนฺนํ สมนฺตํ ชาติ	๒๗๘.	๒๐๓.
เอเตสุ ชมฺมํ วิเนยฺย นนฺทํ	๘๘๓.	๖๕๕.
เอวํปิ วิคฺคยฺห จิวนฺนํ	๕๒๔.	๓๔๔.
โอยํวิคฺคยฺห จ น ปาทโถ	๘๖๘.	๖๓๔.
โอยํวิคฺคยฺห อนิเกตสํ	๓๕๘.	๒๓๗.
โอยํวิคฺคยฺห สํสํ	๘๗๕.	๖๕๓.
โอยํวิคฺคยฺห พุทฺธํ	๘๐๓.	๕๐๐.
กตํ ปริตฺตํ โถ	๘๓๐.	๕๗๓.
กตํตฺตํ กตํ	๓๗๔.	๒๕๓.
กตํเมตฺตํ วิภิกฺขุ	๔๘๖.	๓๓๕.
กนฺนํ ตฺตํ ปจฺเจ	๘๖๕.	๕๓๖.
กยํวิคฺคยฺห น ติฏฺเฐ	๗๖๐.	๔๖๖.

กฺยาตฺถํ พุชฺชปฺภโย อตฺถํ	ปพฺเพ ๘๓๕.	อญฺเฏ ๕๗๘.
กตฺมา นุ ตํจฺจานิ วทณฺติ นานา	๕๕๔.	๓๕๓.
กามา เต ปจฺมา เตหา	๓๓๔. ๖๘๖.	๓๓๔. ๔๐๒.
กาเมสุ คิทฺธา ปตฺตา ปมฺพหา	๔๐.	๔๐.
กามํ กามยมาณสฺส	๓.	๓.
กายมฺุนี้ วาจามฺุนี้	๖๗. ๖๘๗.	๖๘. ๔๐๕.
กาถ ปคฺคณฺหติ จิตฺตํ	๘๘๖.	๖๒๗.
กิญฺจามิ เจตํ ชตฺถํ วิมานํ	๘๐๐.	๔๘๘.
กฺุโต ปหฺฐา กถหา วิวาทา	๔๔๓.	๓๐๕.
กฺุหา กทฺธา ตปา สํจํ	๓๘๕. ๗๕๕.	๓๕๓. ๔๖๓.
โกธาคิมาณสฺส วตํ น คจฺเณ	๘๔๗.	๖๐๒.
โกโธ โมตฺตวชฺชณฺจ กถํกถา จ	๔๗๓.	๓๒๓.
กํ โส สิกฺขํ สมาทาย	๘๒๐.	๕๘๗.
กํสุ อตฺถสํคามิ กุวํ วา อตฺถสํ	๘๕๖.	๖๐๗.
เขตฺตํ วตฺถํ หิรณฺณํ วา	๓๕.	๓๒.
เคหํ พฺรุมิ มโหโฆติ	๘๓๖.	๕๒๓.
จกฺขุหิ เนว โถถสฺส	๗๓๓.	๔๔๒.
จตุกฺกณฺโณ จตุทฺวาโร	๗๘๘.	๔๘๓.
จิรสฺสํ วต ปตฺสํ	๘๖๓.	๕๓๓.
จฺุติโต วจฺภิ สติมาภินนฺเต	๘๗๔.	๖๒๐.

มหานิทฺเทสํ คาทานํ ปจฺจมาทา

๖๗๘

โจรา ทรนฺติ ราชาโน	ปพฺเพ ๘.	องฺเก ๕.
ฉนฺทานิทานานิ ปิยานิ โถเก	๔๕๖.	๓๓๓.
ฉนฺโทนุ โถกสฺมิ กุโณททาโน	๔๖๓.	๓๓๖.
ชานามิ ปสฺสํมามิ คเถว เขตํ	๖๖๕.	๓๘๘.
ชินฺโน รกสฺสํมณิกุณฺฑเก ๑	๘๖๓.	๕๓๒.
ชีวํ อตฺตภาโว ๑	๔๘. ๓๘๒.	๔๘. ๓๔๓.
ณายํ น ปาทโถกสฺส	๗๔๕.	๔๕๒.
คณฺหาทฺติโย ปุริโส	๘๘๓.	๕๕๘.
คตฺถ สิกฺขานุกฺคณฺติ	๘๓๒.	๕๓๓.
คณฺูปนฺตํสา ย ชิกฺขุณฺณํ วา	๖๓๐.	๓๗๘.
คสฺสํมา ชนฺตุ สทา สโต	๒๕.	๒๓.
คสฺสํมาหิ สิกฺขเชว อเชว ชนฺตุ	๔๕.	๔๔.
คสฺสํ เจ กามยมาณสฺส	๖.	๔.
คสฺสํสา ยํ ปจฺจิมโก ภาโว	๒๘. ๘๘๕.	๒๕. ๕๖๕.
คสฺสํสํ ทิฏฺเฐว สฺสฺเต มุเต วา	๓๗๒.	๓๓๓.
คินฺนฏฺฐสฺสํมํ โลกํ	๘๖๕.	๕๓๖.
เต วาทกามา ปุริสํ วิคฺขุท	๒๗๓.	๓๘๘.
คํ พุทฺธํ อปฺสํนฺโตติ	๔๒๓.	๒๘๕.
คํ พุทฺธํ อสฺสํ คาทํ	๘๘๒.	๕๖๐.
คํ วาปี คณฺณํ กุสฺสตา วทฺนฺติ	๓๕๕.	๓๒๖.

ถะยั น ถะยั น มุตา ภะณะยั ปพเพ ๘๔๒.	อังกะ ๖๐๐.
ทนต์ นยนิติ สมิติ	๔๓๓. ๒๘๓.
ทัญจัม สุตัม เตะ ชนา	๒๐๓. ๓๕๒.
ทัญจันเฒ่า นหิ สุตาคิตตตะ	๘๕. ๘๘.
ทัญจัสสู นิสสัย ชนุปุจมาโน	๓๔๖. ๒๓๒.
ทัญเจน เตะ สุตติ นรุตโต โหติ	๓๓๔. ๓๐๐.
ทัญเจ สุตเต สัตถะเต มุเต วา	๕๖๓. ๓๕๕.
ทัญจัม โลกุตัม น กปเปยยะ	๓๕๘. ๓๒๘.
ทิสฺวาน ตณฺหิ อวตัมบะ วาคิ	๓๒๓. ๒๒๐.
ทุเร สนโต ปกาเสนติ	๘๘๘. ๕๔๘.
โชนุตโต หิ นตฺติ กุหิณฺหิ โถเก	๓๐๐. ๘๐.
โชน นหิ เตน มณฺณติ	๒๒๐. ๓๖๔.
น กปเปยนิติ น ปุเรกขโชนติ	๓๓๗. ๓๗๖. ๓๓๖. ๓๓๕.
น อ กตฺติกา ติยา ภิกฺขุ	๗๖๕. ๔๗๓.
น ตุตโต อทัญจันตฺติ กิณฺหิ	๗๒๗. ๘๘๘. ๕๓๖. ๕๕๖.
น ตุตโต ปุตตะ ปสโว	๔๒๖. ๒๘๗.
น ทัญจียา น สุตียา น ฌาเนน	๓๓๔. ๒๒๖.
น ปณฺทิตา อปฺปิสฺสุตฺโต เหตุ	๘๒๕. ๕๓๗.
น พุราหุมนุตโต ปรมะยัมตฺติ	๖๖๐. ๓๘๗.
น พุราหุมนโณ อณฺณโต สุตฺติมาห	๓๓๘. ๓๐๒.

น พุราหุมนฺ โณ กปฺปมฺเบติ สงฺฆํ ปพฺเพ	๖๘๐.	องฺเฏ	๓๘๔.
น เม ทิฏฺฐิํ อิตฺถํ ปพฺเพ	๘๘๓.		๕๔๔.
น โมนฺนํ มุนิํ โหติ	๖๗. ๖๘๗.		๖๘. ๕๐๕.
นํ วาหเมตํ คตฺถินฺนํ พุทฺธิ	๕๓๘.		๓๔๘.
น เวทฺธํ ทิฏฺฐิยา น มุตฺติยา	๓๖๖.		๒๔๕.
น สํญญตฺถนํ น วิสํญญตฺถนํ	๕๐๓.		๓๓๖.
น สเมตฺตํ น โสเมตฺตํ	๘๗๗.		๕๔๒.
นหิ เอเตหิ ยานะหิ	๔๓๓.		๒๘๒.
นเหว สจฺจานิ พฺหุณี นานา	๕๕๘.		๓๕๔.
นามนฺจ รุปรนฺจ ปญฺจจ ฆตฺโต	๔๘๓.		๓๓๓.
นาตฺถิสฺสํ น มิวิสฺสํ	๘๓. ๘๓๘.		๗๗. ๕๘๕.
นาหิ สมิสฺสํ ปโมจนาย	๓๗.		๓๖.
นิตฺถํ ตนฺทํ สहे ถีนํ	๘๒๓.		๕๓๕.
นิตฺถํ น พหุตฺถกเรขย	๗๔๘.		๔๕๗.
นินฺนํ ปรวตฺตารํ	๙๗๕.		๖๒๓.
นินฺนํ นปฺปเวชเยย	๗๕๖.		๔๖๔.
นินฺนํ ตตฺถ อเนกเต	๓๘๐.		๒๖๔.
นินฺนํ ตตฺถ นหิ สฺพพิณาย	๖๗๕.		๓๘๓.
โน เจ กิร ทิฏฺฐิยา น สุตฺติยา น ญาเณน	๓๔๐.		๒๓๐.
ปกปฺปิตา สงฺฆตา ยตฺถ ชมมา	๘๐.		๘๕.

ปชฺเชน กเตน อคฺคณา	ปฺพเพ	๘๖.	องฺเก	๘๓.
ปณฺจนฺนํ ชีโร ภยานํ น ภาเย		๘๗๘.		๕๘๓.
ปณฺณํ ปุรุชชฺชา กตฺถาณปฺปิติ		๘๕๑.		๖๐๕.
ปฏฺฐปโก มคฺคิกาณฺฑโล		๘๘๘.		๕๔๘.
ปฏฺฐนฺจเรตฺถํ ภิกฺขุโน		๒๐๘.		๑๕๖.
ปฏฺฐโน อกฺกุโ		๓๘๕.		๒๖๗.
ปณฺฑิตฺติ สมนฺวาทา		๒๕๐.		๑๘๖.
ปคฺคยมาณสฺสํ หิ ชบฺบิตานิ		๖๓๕.		๓๘๐.
ปรชฺชมิกานํ น สฺนฺตเตยฺย		๘๓๔.		๕๘๖.
ปรมนฺติ ทิฏฺฐิํ ปรีพฺพสาโน		๑๔๖.		๑๒๒.
ปรสฺสํ เจ วมฺภยเตน ทิโน		๖๕๐.		๓๘๔.
ปรสฺสํ เจ หิ วจฺสา นิตฺติโน		๕๗๗.		๓๕๘.
ปรสฺสํ เว ชมฺมมณฺณชานํ		๕๒๘.		๓๔๕.
ปรสฺสํ โสเก ปรีณฺทมานํ		๕๐.		๕๒.
ปรสฺสํ สํสํ ปรมํ อโรคํ		๑๐๘.		๘๘.
ปรสฺสํ นโร ทกฺขติ นามรूपํ		๖๗๐.		๓๘๑.
ปรสฺสํ โส วา ปน คคฺค โหติ		๒๘๓.		๒๐๖.
ปียปฺปหฺตา กถา วิวาทา		๔๔๖.		๓๐๘.
ปียา สํ โลกสฺมิ กุโณนิทานา		๔๕๑.		๓๑๒.
ปจฺจามิ คํ อาทิจฺจพฺพชฺชํ		๖๘๘.		๔๐๘.

มหานิทฺเทส คานนํ ปจฺมปาถา

๖๘๓

ปฺพุพาสเว หิตฺวา นเว อกฺกพฺพิ ปฺพุเพ	๖๘๐.	อจฺเจ	๓๘๘.
ปฺพุเพว มจฺจุ วิชฺชนฺติ โภคา	๑๘๒. ๘๖๓.		๑๔๘. ๕๓๓.
ปฺราณํ นาทินนฺเทยฺย	๘๓๓.		๕๒๓.
ปฺริมํ ปฺหาย อปฺริ สิตา เส	๑๒๓.		๑๐๗.
ผนฺทมานํ ปชํ ทิสฺวา	๗๘๓.		๔๘๔.
ผถานมฺอิ ปกฺกานํ	๑๘๕.		๑๔๕.
ผสฺสณฺิทานํ สํกํ อสํกํ	๔๘๓.		๓๒๘.
ผสฺสณฺ ยทา ผุชฺชสฺส	๗๓๖.		๔๔๗.
ผสฺสํ นุ โถกสฺมิ กุโตนฺิทาโน	๔๘๖.		๓๓๐.
พาทฺเตว สพฺพปาปกาณิ	๑๒๐.		๑๐๒.
ภิกฺขุโน วิชฺคฺจฺจโต	๘๐๐.		๕๗๐.
มคฺชํ คตา โกสฺสํ คตา	๘๖๓.		๖๐๘.
มจฺจุนาพฺภาหโต โถโก	๘๐๐.		๔๘๘.
มชฺเช ยทา สมฺมทสฺส	๗๒๒.		๔๒๖.
มมฺยิตฺเต ปสฺสํผนฺทมาน	๕๕.		๕๖.
มรณฺณํ ตํ ปทฺยติ	๑๘๓.		๑๔๘.
มฺรุตํ ปปฺพจฺสงฺฆาย	๗๐๔.		๔๓๖.
เมถุนมฺนุชฺชตสฺส	๒๒๔. ๒๓๐.		๑๖๘. ๑๗๓.
โมสฺวชฺเชน นฺยฺเยก	๗๗๐. ๘๒๖.		๔๗๘. ๕๓๗.
ยงฺกณฺจํ ชมฺมมภิชฺชณฺวา	๗๐๘.		๔๒๒.

ยถามี อญฺคตมฺภาวา	ปพฺเพ ๘๖๕.	อญฺเก ๕๓๖.
ยทตฺตํ ปตฺตํ ติ อานิสฺสํ	๓๕๓.	๓๒๔.
ยนฺตํ อปฺปจฺฉิมํ อภิกตฺตํ โน	๕๐๖.	๓๓๗.
ยมตฺตํ วาทํ ปริหฺนมาหุ	๒๘๓.	๒๐๓.
ยมาหุ ชมมํ ปรมนฺติ เอเก	๖๔๐.	๓๗๒.
ยมาหุ สจฺจํ ตถิวนฺติ เอเก	๕๔๔.	๓๕๐.
ยตฺตํ นตฺติ อิทํ เมติ	๘๖๔.	๕๓๔.
ยตฺตํ นิสฺสยตา นตฺติ	๔๓๗.	๒๘๓.
ยตฺตํ โถเก สกํ นตฺติ	๔๓๖.	๓๐๒.
ยตฺตํ นทฺริยานิ ภาวิตานิ	๔๓๓.	๒๘๒.
ยตฺตํ ญนฺเต ปณฺธิชฺช นตฺติ	๓๖๘.	๓๓๐.
ยโส กิตฺตํ อ ยา ปพฺเพ	๒๔๐.	๓๗๘.
ยา อญฺเณตํ ตาตฺตํ วิฆาตญฺมิ	๒๘๘.	๒๐๗.
ยากาจิมา ตมฺมตฺติโย ปุณฺณชา	๖๓๐.	๓๗๐.
ยตุโศ กถายํ ปริธาย มชฺเช	๒๗๘.	๓๘๘.
เยเกจิเม ทิฏฺฐิปริพฺพตฺตานา	๖๐๐.	๓๖๗.
เย ทิฏฺฐิมุคฺคยฺห วิจาทยนฺติ	๓๐๘.	๒๓๐.
เยน วรฺชํ ปุณฺณชา	๔๒๘.	๔๘๘.
เยน ตถฺเตน โอติณฺโณ	๘๐๘.	๕๐๓.
เยเนว พาโลติ ปรี ทหาติ	๕๖๗.	๓๕๗.

เยหิ วิจิตฺโต วิจเรยฺย โถเก ปพฺเพ	๓๖๓.	องฺเก	๒๔๓.
โย อคฺคฺตโน ตํถวคานิ ชนฺตุ	๘๐.		๗๗.
โย กามे ปวิจฺเชติ	๓๓.		๖.
โย จ กามे อจฺจติ	๘๕๓.		๕๒๗.
ยํ ปพฺเพ ตํ วิโสเสหิ	๘๕๕.		๕๒๘.
ราโค จ โทโส จ อิตฺตนิทานา	๒๒. ๗๒๘. ๘๑๓.	๓๘. ๔๔๓. ๕๗๘.	
ราโค วโส น จ ปน เวนฺนํ อจฺจติ	๘๘๐.		๖๒๔.
วิคฺคตฺตํ มุณิโน จราโค	๒๖๔.		๓๘๒.
ตาทกมฺยา น สิกฺขติ	๔๐๘.		๒๘๔.
ตาโก อตาโก ยโส อยโส จ	๘๐๒.		๕๐๐.
โตโก โทโส จ โมโห จ	๒๒. ๗๒๘. ๘๑๓.	๓๘. ๔๔๓. ๕๗๘.	
วทนฺติ เว ทฺวชฺชมนานิ เเฮเก	๗๐.		๗๒.
วิชฺชจฺจนฺตํ ยทิทํ ฆาตํ	๘๒๓.		๕๘๘.
วิชาตํ น วิกรมฺปนฺติ	๔๓๓.		๒๘๒.
วินิจฺฉยา ยานิ ปกฺกมฺปิตานิ	๓๓๐.		๒๒๔.
วินิจฺฉเย จตฺวา ตยํ ปมาย	๕๘๕.		๓๖๕.
วิเวกญฺเวยว สิกฺขเชถ	๒๕๘.		๓๘๓.
วิธฺชชฺช คณฺถานิ มุณฺธี โถเก	๖๘๕.		๓๘๖.
วิเสนิกฺคฺวา ปน เย จรณฺติ	๓๓๒.		๒๓๒.
วักเคโห อมจฺฉริ	๔๓๒.		๓๐๐.

ฉัตตณฺโห ปฺรา เกทา	ปพฺเพ ๓๗๘.	อญฺเฏ ๒๕๒.
เวทานิ วิเจยฺย เกวตานิ	๓๓๓. ๓๖๗.	๓๓๓. ๒๔๖.
ตณฺหิ ทิฏฺฐิ กถมจฺเจยฺย .	๗๕.	๗๔.
ตถายเน วาปี ทฬหิ วทาน	๕๘๓.	๓๖๓.
ตํ ตํ ทิฏฺฐิปริพฺพตํ	๕๓๘.	๓๔๓.
ตํ หิ ชมมํ ปรีปฺพณฺมาหุ	๖๔๕.	๓๘๓.
ตงฺกปฺเปหิ ปเรโต โส	๒๔๓.	๓๘๒.
ตจฺจนฺติ โส พฺราหฺมโณ กิ วเทยฺย	๓๕๔.	๒๓๕.
ตจฺจา อโวกกมํ มฺหิ	๘๔๓.	๕๒๔.
ตจฺโจ สียา อปฺปคฺคฺโก	๘๓๗.	๕๓๓.
ตเจ จฺโต สํวตฺตาโต โหติ	๖๒๐.	๓๗๔.
ตณฺเฑววิรตฺตํ น ตณฺติ คณฺธา	๓๗๐.	๒๔๘.
ตณฺเฑ ปรีณฺเฑ วิตเรยฺย โอฆํ	๖๕.	๖๕.
ตคฺโค คุหายํ พฺหฺนาภินฺโน	๓๐.	๒๖.
ตเทวกตฺตํ โลกตฺตํ	๘๘๗.	๕๔๗.
ตชฺชมปฺปชา จ ปนา คเถว	๖๕๕.	๓๘๖.
ตณฺโโต จ ภิกฺขุ อภินิพฺพุตคฺโค	๘๕.	๘๒.
ตณฺทิฏฺฐิยา เจ ปน จีวทาตา	๕๓๔.	๓๔๗.
ตพฺพตฺถ มฺหิ อนิสฺสํ	๒๓๒.	๓๖๐.
ตพฺพโส นามรฺปตฺตํ	๘๖๐.	๕๓๓.

สมนฺตมธโร โถโก	ปพฺเพ ๗๘๘.	อจฺเฏ ๔๘๗.
ธโม วิเสสํ อุกฺวา นิหิโน	๓๕๓.	๒๓๔.
ธมฺมํ สมาทาย วตานิ ชนฺตํ	๓๒๘.	๓๐๘.
ธเว วิทฺธา ธ เวทฺฐ	๘๔๖.	๕๒๖.
ธ สพฺพมมฺเมสุ วิเสณฺฏโก	๓๓๓. ๖๘๕.	๓๓๓. ๔๐๒.
ธาคิเยสุ อนนฺตธาวํ	๔๐๒.	๒๗๘.
ธาคํ อธาคณฺเฏ กุโตนิทานา	๔๗๖.	๓๕๗.
ธาคํ อธาคนฺติ ยมาหุ โถเก	๔๖๖.	๓๓๘.
ธมฺมาคิโต พุราหฺมโน ตสฺส นตฺถิ	๓๔๒.	๓๓๘.
ธมฺมํ พุทฺธํ วาปี ปหาเย ธมฺมํ	๖๒๕.	๓๗๖.
ธมฺมํคฺมา ธมฺมณฺเณนาหุ ธมฺมํ	๖๓๕.	๓๗๒.
ธมฺมณฺเฏ โถกํ อเวกฺขตฺธ	๘๖๕.	๕๓๕.
ธมฺวา ทูสิโต พหุ วาจิ	๗๗๔.	๔๘๓.
ธมฺมํคฺมธมฺมปาโท	๘๖๕.	๕๓๖.
ธมฺนิเนน ยถาปี ธมฺมํคํ	๓๘๖.	๓๕๓.
ธมฺโร ยถา ราชวทาย ปญฺโช	๓๐๓.	๒๐๘.
ธมฺเต ยถา ปพฺพตฺมฺมณฺเฏจิโต	๗๕๗. ๘๘๘.	๔๓๕. ๕๕๕.
ธมฺโย น เตน มณฺเฑยฺย	๗๓๒.	๔๒๓.
ธมฺปรีเทวมฺจฺฉ	๒๐๕.	๓๕๔.
ธมฺนฺติ ชนา มมายิเต	๓๘๖.	๓๔๖.

